

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: пошуки і знахідки

ЧАСТИНА 1

2023 рік

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

Педагогічний факультет

За підтримки ГО «Українська асоціація педагогів та психологів»

ПДПО

**НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА:
ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ
(ЧАСТИНА 1)**

2023

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

УДК 37.04(477.86)

*Друкується за рішенням Вченої ради факультет педагогіки і психології
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
(протокол №8 від 04.05.2022)*

Редакційна колегія:

Олефіренко Т. О., кандидат педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету імені Михайла Драгоманова.

Матвієнко О. В., доктор педагогічних наук, професор, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків педагогічного факультету, завідувач кафедри педагогіки та методики початкового навчання УДУ імені Михайла Драгоманова.

Дем'яненко Н. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки УДУ імені Михайла Драгоманова.

Шевнюк О. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва УДУ імені Михайла Драгоманова.

Митник О. Я., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології імені Михайла Драгоманова.

Цветкова Г. Г., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова.

Коханко О. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання УДУ імені Михайла Драгоманова.

Золотаренко Т. О., аспірантка 1-го року навчання, голова НТСА Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова.

Науковий простір студента: пошуки і знахідки (ч. 1): матеріали X Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (31 березня 2023 року): збірник тез. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова. 2023. 1365 с.

До збірника увійшли матеріали X Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції «Науковий простір студента: пошуки і знахідки». Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, викладачів, студентів. За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

- **УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023**
- **Автори статей, 2023**

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЧНА ОСВІТА: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

1. *Город Світлана* МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
2. *Гральдіна Лариса* ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї
3. *Мітяєва Анастасія* СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ПЕРЕЖИВАННЯ АГРЕСІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ОСОБАМИ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ
4. *Петровська Яна* ШЛЯХИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕСВІДОМОГО ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТІСНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ СУБ'ЄКТА
5. *Притула Анна* СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВИБОРУ ШЛЮБНОГО ПАРТНЕРА
6. *Сліпенька Людмила* ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
7. *Соловей Ірина* ПРОФІЛАКТИКА ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ
8. *Сухомлінова Анастасія* ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ НУШ
9. *Тимофєєва Таїсія* ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ НА ПСИХІЧНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ
10. *Ярмонік Ольга* ДОСЛІДЖЕННЯ НЕСВІДОМОГО У ГРУЗИНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ШКОЛІ

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ

1. *Адаменко Яна* РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
2. *Бака Поліна* ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
3. *Гавриленко Катерина* ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗДО
4. *Геданач Оксана* ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ, ЯК ЗАСОБУ ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
5. *Глазкова Тетяна* ФОРМУВАННЯ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

6. *Жеребко Юлія* ПОДОЛАННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ У ПРОЦЕСІ СПІЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
7. *Іщенко Тетяна* СИМВОЛІЧНЕ ВИРАЖЕННЯ АГРЕСІЇ В КАЗКАХ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПСИХІКУ ДІТЕЙ
8. *Кошин Оксана* РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ
9. *Крапівянська Тетяна* ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНИХ УЯВЛЕНЬ ОСОБИСТОСТІ У РАННІЙ ЮНОСТІ
10. *Кулик Тетяна* ПСИХОКОРЕКЦІЯ СХИЛЬНОСТІ ДО ЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ
11. *Лаврентьєва Юлія* КВАЗІПРОФЕСІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗВО У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ
12. *Майорнікова Єлизавета* РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
13. *Мамай Світлана* РОЛЬ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
14. *Мельник Оксана* ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ
15. *Миرونенко Катерина* ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА
16. *Невірець Оксана* ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ ТА ЙОГО ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
17. *Недашківська Аліна* МУЛЬТФІЛЬМ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА ПСИХІКУ ДІТЕЙ
18. *Нестреляй Аліна* ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ІГРАШКИ
19. *Ракочі Марія* ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО
20. *Степаненко Поліна* РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ
21. *Ткач Ольга* РОЗВИТОК ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ У ДІТЕЙ З ДИЗАРТРИЄЮ
22. *Харченко Вікторія* ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНОЇ КАЗКИ

23. *Швець Вікторія* ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА СТАНУ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ
24. *Ягшимирадова Дженет* СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
25. *Яремич Ганна* ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ І ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1. *Алекберова Айгюн* ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
2. *Аніщенко Тетяна* АКТУАЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИХОВАННІ ТА СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА
3. *Артюх Дарина* ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ІНТЕРАКТИВНИХ ВПРАВ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ
4. *Бабік Анна* ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ФОРМУВАННІ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ
5. *Бабчинська Сніжана, Кім Галина* НАРОДНО-ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРАКТИЦІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
6. *Багній Лариса* ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
7. *Балан Лілія* ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
8. *Баран Аліна* ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАОСОБОМ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
9. *Бережняк Марія* ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС
10. *Білик Лілія* ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
11. *Боборикіна Анастасія* ОСОБЛИВОСТІ РЕЖИМУ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ПРИЧИНИ УТРУДНЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВИХОВАНЦІВ

12. *Бондар Катерина* ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
13. *Боровська Дар'я* АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
14. *Брайлян Наталія* ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ УМІННЯ ПРАЦЮВАТИ В ГРУПАХ З КУРСУ «ЯДС» ЗАСОБОМ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
15. *Бура Анастасія* ІНТЕРАКТИВНІ ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
16. *Венгрус Олена* ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ КОЛЕКТИВНОЇ ПРАЦІ
17. *Верещінська Наталія* ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК РІЗНОВИД АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
18. *Вертюх Наталія* ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
19. *Веснянка Іванна* ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ
20. *Винар Ольга* ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
21. *Витвицька Вікторія, Шемота Олена* ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗНАНЬ ПРО ТВАРИННИЙ СВІТ
22. *Волков Владислав* ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
23. *Волощенко Катерина* ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ЗА УМОВ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ
24. *Гайдамака Ольга* ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ РОБОТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
25. *Глобенко Наталія* ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА
26. *Головіна Юлія* ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НА ФОРМУВАННЯ ПСИХІКИ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

27. [Гонтаренко Лілія](#) ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ РУХЛИВИХ ІГОР
28. [Грабова Анна](#) ФОРМУВАННЯ СВІТОСПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРЕДМЕТНО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
29. [Гульвачук Ольга](#) ВИВЧЕННЯ СТАНУ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ПІД ЧАС ЕКСКУРСІЇ
30. [Гусак Ірина](#) ЕФЕКТИВНІСТЬ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕРШОКЛАСНИКІВ
31. [Демченко Ярослава](#) ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ
32. [Запорожченко Тетяна, Дещенко Наталія](#) САМОСТІЙНА РОБОТА НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
33. [Дженджеря Мирослава](#) ФОРМУВАННЯ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
34. [Дзюбенко Анастасія](#) ОРГАНІЗАЦІЯ ЕВРИСТИЧНОГО НАВЧАННЯ В ОСЕРЕДКАХ НУШ
35. [Добролюбова Наталія](#) ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
36. [Долянчук Катерина](#) ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
37. [Дудник Діана](#) ПОЛІЛОГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
38. [Дуткіна Анна](#) ВИБІР МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
39. [Дяченко Каріна](#) ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
40. [Євтушик Ольга, Хомич Марія](#) ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ У ШКОЛЯРІВ
41. [Єдин Юлія](#) ВИХОВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ШАНОБЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
42. [Жиглова Наталія](#) АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

43. [Забутна Катерина МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ НОВОГО ЗВУКА І НОВОЇ БУКВИ В ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ](#)
44. [Задорожна Юлія ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ В ЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
45. [Запорожець Марина ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ УРОКІВ](#)
46. [Зеленська Наталія ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ](#)
47. [Земляна Тетяна FLEXIBLE SKILLS ЯК ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НУШ](#)
48. [Іващенко Ірина ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ](#)
49. [Іващук Олександра ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: АПГРЕЙД ІНСТРУМЕНТАРІЮ СУЧАСНОГО УЧИТЕЛЯ З ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ](#)
50. [Іголкіна Марина ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ В УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ](#)
51. [Калиновська Людмила ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ УМІНЬ ПРАЦЮВАТИ В ГРУПАХ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ](#)
52. [Калітка Віталіна ЧИ ПРОГРЕСИВНА НУШ І ЧИ ВСЮДИ ВОНА Є?](#)
53. [Камінська Тетяна ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ](#)
54. [Карабут Тетяна ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-МОВЛЕННЄВИХ СИТУАЦІЙ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ РІЗНИХ ВИДІВ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ](#)
55. [Кейбал Анастасія СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ](#)
56. [Кісільова Наталія ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ](#)
57. [Коваленко Єлизавета ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ](#)
58. [Коваль Софія ЛЯЛЬКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)

59. [Ковальчук Анна ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ](#)
60. [Ковальчук Оксана ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІРТУАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ В УЧНІВ 3-ГО КЛАСУ](#)
61. [Ковтун Єлізавета ВІРШОВАНИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ](#)
62. [Ковтунік Христина СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
63. [Конєва Ірина ВИХОВАННЯ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ СПОРТИВНИХ ІГОР](#)
64. [Коноваленко Анастасія ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ЕЙДЕТИКИ](#)
65. [Коновалова Надія ОВОЛОДІННЯ ДІТЬМИ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ СОЦІОКУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ](#)
66. [Корінська Анастасія ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ](#)
67. [Король Ірина ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «СКЛАД І СКЛАДОПОДІЛ» У 2 КЛАСІ](#)
68. [Костенко Ангеліна ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КІНОФІЛЬМІМ](#)
69. [Кравець Анастасія АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ, ЩО ПРИЗВЕЛИ ДО РЕФОРМИ](#)
70. [Кравець Ангеліна ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ](#)
71. [Крайня Аліна ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ](#)
72. [Криволапчук Любов ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ](#)
73. [Кузьович Наталія АДАПТАЦІЯ ДО ШКОЛИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА](#)
74. [Кунець Юлія ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ](#)

75. [Кушніренко Марія ЗАСТОСУВАННЯ ВПРАВ З МАЛИМ М'ЯЧЕМ У ФІЗКУЛЬТУРНИЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ](#)
76. [Кушнірюк Діана КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
77. [Лейба Аня ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ](#)
78. [Лепеха Юлія СТРЕСОСТІЙКІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ](#)
79. [Лисенко Богдана ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
80. [Литвиненко Анастасія ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ](#)
81. [Лук'янович Валерія ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТА В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС](#)
82. [Луценко О. С. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ](#)
83. [Макгіл Тетяна ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК АКТУАЛЬНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА](#)
84. [Максименко Ангеліна ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІ](#)
85. [Максименко Марина РОЗВИТОК ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ТА ДИСЦИПЛІНОВАНOSTІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В НАВЧАЛЬНО \(ТВОРЧО\)-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ](#)
86. [Малько Людмила РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТИЧНОГО ПІДХОДУ В НУШ](#)
87. [Мальов Сергій ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ВИМОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ](#)
88. [Маринич Аліна ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА](#)
89. [Марціновська Тетяна, Шнева Валентина ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ](#)

90. [Марченко Анастасія РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ](#)
91. [Марчук Іванна СУЧАСНА ШКІЛЬНА ІНФОРМАТИЧНА ОСВІТА](#)
92. [Маціборчук Вікторія РОЗВИТОК ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ](#)
93. [Мацьовита Наталія ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ВМІННЯ СПІВПРАЦЮВАТИ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА](#)
94. [Мащенко Юлія РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ](#)
95. [Мелехова Марина ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК БАЗОВОЇ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБОМ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ](#)
96. [Мельник Аліна ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ ПОНЯТЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
97. [Мельник Дар'я РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ](#)
98. [Мельниченко Вікторія ПОЗАКЛАСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ](#)
99. [Запорожченко Тетяна ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДИКИ LEGO У ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ](#)
100. [Мігаль Тамара ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ](#)
101. [Місюна Анжеліка ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ООП ДО ЖИТТЯ В УМОВАХ ВІЙНИ](#)
102. [Молодик Анастасія РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ](#)
103. [Мочульська Галина ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
104. [Музика Ольга АРТ-ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)

105. *Належита Анна* ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ САМООЦІНКИ ЗАСОБАМИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ НУШ
106. *Невірець Тетяна* РОЛЬ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
107. *Оваденко Ольга* МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ
108. *Окушко Ольга* ЗБАГАЧЕННЯ АКТИВНОГО СЛОВНИКА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ СЛОВОТВОРЧОЇ РОБОТИ - РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В НУШ
109. *Олексенко Яна* ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я ЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ШКОЛЯРІВ В ПРАКТИЦІ РОБОТИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НА ПРИКЛАДІ УРОКІВ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»)
110. *Олексієнко Юлія* ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ
111. *Олексюк Тетяна* УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО В НОРМАТИВНО-ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ
112. *Олійник Марина* ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
113. *Павленко Ольга* ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
114. *Паляруш Каріна* ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ ЗАСОБОМ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
115. *Панасюк Лариса* ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З РІДНИМ КРАЄМ
116. *Парамонова Євгенія* ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ РАФТ
117. *Погребняк Вікторія* ГРА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ
118. *Подуфала Ганна* АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
119. *Поліщук В. В.* ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

120. [Попадюк Вікторія РОЗВИТОК ТЕМПЕРАМЕНТУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ВИХОВАННЯ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА](#)
121. [Поплавська Антоніна СИСТЕМА ТВОРЧИХ ВПРАВ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ](#)
122. [Предибайло Юлія ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НУШ](#)
123. [Пристапа Катерина ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ВІДСТЕЖУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ](#)
124. [Прокопенко Марія ІГРИ-ЕСТАФЕТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
125. [Радус Аліна РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ ШКОЛЯРІВ](#)
126. [Ракочі Марія ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО](#)
127. [Радченко Анна РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ТА ІНІЦІАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ВИКОНАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ](#)
128. [Рудакова Христина ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ГПД](#)
129. [Рудковська Олена ВПРОВАДЖЕННЯ В ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ІГРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ АДАПТАЦІЇ ДО ШКОЛИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА](#)
130. [Рябець Олександра МУЗИЧНО-РУХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
131. [Саєнко Жанна ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ](#)
132. [Селіванова Наталія ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОДИННИХ СВЯТ](#)
133. [Самойлюк Діана ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
134. [Сандер Ольга АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ](#)
135. [Семенюк Ганна ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ У НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ](#)
136. [Скиба Наталія ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ](#)

137. [Скрипник Ілона ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ, ЯК ЗАСОБУ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
138. [Сліпуха Юлія ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ САМООЦІНКИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ](#)
139. [Слободянюк Ілона ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ](#)
140. [Смоляр Владислава ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НУШ](#)
141. [Снігур Наталія ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МАС-МЕДІА](#)
142. [Сонько Юлія ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТЕХНІКИ МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА АДАПТАТИВНО-ІГРОВОМУ ЕТАПІ \(1-2 КЛАСИ\)](#)
143. [Степаненко Поліна РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ](#)
144. [Степаненко Юлія ПРЕДМЕТНО-ІГРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ІНТЕГРАТОР ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
145. [Столбова Катерина МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ](#)
146. [Стриж Вікторія ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МАТЕМАТИКИ](#)
147. [Ступаченко Олена ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ](#)
148. [Тарасенко Яна ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
149. [Тарасюк Орина РОБОТА НАД ТЕКСТОМ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ](#)
150. [Ташкенбаєва Оксана ФОРМУВАННЯ ОСНОВ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ](#)
151. [Темниченко Анастасія ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ](#)

152. [Терещенко Катерина ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РІЗНОГО ТИПУ](#)
153. [Тихомірова Стелла ОСВІТНІ ВТРАТИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ](#)
154. [Тихонова Ольга ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ДИСГРАФІЄЮ](#)
155. [Тіщенко Світлана ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ](#)
156. [Ткач Ольга РОЗВИТОК ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ У ДІТЕЙ З ДИЗАРТРІЄЮ](#)
157. [Ткачук Дарія УСНІ ТА ПИСЬМОВІ ПЕРЕКАЗИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ](#)
158. [Товста Ангеліна ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ](#)
159. [Товстенко Юлія ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НУШ У СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ](#)
160. [Товстоног Юлія РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ](#)
161. [Топалова Марія ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ](#)
162. [Топчій Аліна ВИКОРИСТАННЯ РОЗВИВАЛЬНОЇ ГРИ В ТВОРЧОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
163. [Третяк Ірина ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ](#)
164. [Ушневич Соломія ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА МАТЕРІАЛІ АРТБУКУ «ВІЙНА, ЩО ЗМІНИЛА РОНДО»](#)
165. [Федоренко Яна РОЛЬ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
166. [Федусенко Ольга ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ РОЗВ'ЯЗУВАТИ ЗАДАЧІ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ](#)
167. [Фесенко Анна ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
168. [Хаваї Світлана ЗАСОБИ РОЗВИТКУ ТЕОРЕТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ЗЗСО](#)

169. [Харченко Олександра РОЛЬ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
170. [Химич Марта ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ](#)
171. [Хібовська Ірина ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ПІД ЧАС МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ](#)
172. [Хлопова Тетяна ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА](#)
173. [Цвілій Людмила СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ](#)
174. [Цигель Анна ЧИННИКИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІВЧАТ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ](#)
175. [Черниш Ярослава РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ЦІЛІСНОЇ КАРТИНИ СВІТУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
176. [Чистобородова Катерина ТІЛЕСНІ ПОКАРАННЯ ЯК МЕТОД ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ](#)
177. [Чумак Анастасія ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ](#)
178. [Чуто Катерина ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
179. [Шаталюк Тетяна ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ](#)
180. [Шляхтиченко Вікторія ФОРМУВАННЯ УМІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ВИСЛОВЛЮВАТИ ВЛАСНУ ДУМКУ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ](#)
181. [Шнайдер Емма ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ](#)
182. [Шумилко Сніжана ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ: ПЕРЕВАГИ ТА МОЖЛИВОСТІ](#)
183. [Щербатюк Анастасія ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГОМ ЗАСОБІВ КАЗКОТЕРАПІЇ ПРИ ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ](#)
184. [Ядчишина Діана ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ](#)

185. *Ярмошкіна Майя* ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЧНА ОСВІТА: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

*Світлана Город
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
М. Луцьк*

Анотація: У даній роботі наведено актуальність мотивації студентів, для покращення професійного розвитку. Наведені найефективніші типи мотивації.

Сучасна соціокультурна ситуація характеризується постійним підвищенням вимог до ефективного функціонування особистості в суспільстві. Студентська молодь, як специфічна соціально-вікова група, відчуває ці суспільні виклики з особливою гостротою, оскільки поставлена перед необхідністю вибору життєвої стратегії, формування особистих і професійних якостей, соціальної і особистісної ідентифікації. Перед студентською молоддю стоїть низка особливо важливих завдань, що пов'язані із власним самоствердженням, досягненням значимих результатів, формуванням власної позиції та моделі успішності, що сприятиме ефективній адаптації у різних сферах суспільної життєдіяльності.

Мотивація — це готовність людей докласти максимальних зусиль з метою досягнення організаційних цілей, що зумовлена здатністю цих зусиль задовольняти певну індивідуальну потребу. Із таким тлумаченням пов'язано запровадження трьох ключових понять: зусилля, організаційні цілі та індивідуальна потреба.

Характерно, що мотивація задовольняє дві обставини:

- 1) забезпечення індивідуальних потреб;
- 2) досягнення організаційних цілей.

Ці умови можуть і мають задовольнятися якомога повніше.

Останнім часом у психологічній науковій літературі питанням мотивації навчальної діяльності приділяється особлива увага. Це не випадково, оскільки питання про мотиви – це фактично питання про якість навчальної діяльності. Переважання зовнішніх мотивів веде до того, що навчання набуває формального характеру, відсутній творчий підхід, самостійна постановка навчальних цілей.[1]

Мотивація навчальної діяльності студентів є суттєво необхідною умовою для ефективного здійснення навчального процесу, оскільки негативне чи байдуже ставлення до навчання може бути причиною низької успішності або неуспішності студента. Основним фактором, що впливає на мотивацію до навчання студентів, є оволодіння знаннями, уміннями та навичками, які у подальшому сформуєть фундамент професійної діяльності. У студентів,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

зацікавлених науковою діяльністю, виявляються мотиви саморозвитку та досягнень. Саме вони змушують багато працювати, розв'язувати складні завдання, займатися самоосвітою, долати труднощі для досягнення найвищих результатів. У випадку низької мотивації викладачам доводиться використовувати різні способи стимулювання навчальної діяльності. [2]

Ефективність навчального процесу безпосередньо пов'язана з тим, що наскільки високими є мотивація і стимул оволодіння майбутньою професією.

Для дослідження використовували методика вивчення мотивів навчальної діяльності студентів, модифіковану А. А. Реаном, В. А. Якуніним. [3]

Зазначена методика визначала ефективність таких типів мотивації:

1. Стати висококваліфікованим фахівцем;
2. Отримати диплом;
3. Успішно продовжити навчання на подальших курсах;
4. Успішно вчитися
5. Постійно отримувати стипендію
6. Набути глибоких і міцних знань
7. Досягти поваги викладачів
8. Бути прикладом однокурсникам
9. Домогтися схвалення батьків і оточуючих.

Проаналізувавши дані, отримані за допомогою модифікованої методики вивчення мотивів навчальної діяльності студентів, виділяють у студентів 5 основних мотивів навчальної діяльності: стати висококваліфікованим спеціалістом – 68,8%, отримати диплом – 48%, отримати інтелектуальне задоволення – 43,2%. Крім того, більшість студентів виділяє позитивним мотиваційним аспектом отримання схвалення і похвали від колег і викладачів.

Мотивація досить складний процес, що може мати різне спрямування. Внутрішня мотивація знаходиться в самій людині і є більш значимою, ефективною і необхідною формою мотивації. Зовнішня мотивація виходить від батьків, педагогів, суспільства.

Механізм самоорганізації у професійному саморозвитку є не менш значущим. Він має відповідати висуненим вимогам, забезпечувати їх дотримання. Варто зазначити, що система вимог має потворні вияви, якщо вона відображає принцип "вимоги не для всіх". Особистість може розвивати в собі орієнтацію на пристосування до обставин, пов'язаних з відходом від вимог. Можливість не дотримуватися вимог є мірою особливого становища, що забезпечується певним статусом, наближенням до впливової особи, згодою розв'язувати ситуації некоректними або неприпустимими способами.

Готовність до самопізнання, уміння організувати власну діяльність, формування настанови на самоосвітню діяльність протягом життя є підставами професійної самореалізації особистості. Тому мотивація професійного саморозвитку має ґрунтуватися саме на досягнення цієї мети.

Одним зі способів формування професійної спрямованості студентів є розширення їхнього досвіду фахової діяльності, якого вони набувають у

процесі фахової практики. У цей період відбувається вдосконалення і коригування сформованих у процесі вивчення фахових дисциплін знань і навичок. Практика – це можливість виявити наявність (чи відсутність) інтересу до обраної професії, життєвих налаштувань, пов'язаних із цією професією, ступеня готовності до здійснення професійної діяльності.

Висновок. Отже, для підвищення рівня підготовки сучасних фахівців до успішної конкурентоспроможної професійної діяльності на світовому ринку праці суттєвим завданням є розвиток професійної мотивації вищих навчальних закладів. Вища школа має систематично формувати мотивацію студентів до професійної діяльності за допомогою фахової практики, розкриття можливостей позитивного використання професійного досвіду.

Список використаних джерел:

1. Бакшаева Н. А. Психология мотивации студентов / Н. А. Бакшаева, А. А. Вербицкий. – М. : Логос, 2013. - 184 с.
2. Гурова Н. А. Мотивация студентов к учебной и научной деятельности / Н. А. Гурова // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии : сб. ст. по материалам XLVII Междунар. науч.-практ. конф. -Новосибирск : СибАК, 2014. – № 12 (47). – С. 102–105.
3. Бадмаева Н. Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей : монография / Н. Ц. Бадмаева. – Улан-Удэ, 2004. – 280 с.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї

Лариса Гральдіна
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Ортікова Н.В.,
доктор філософії (PhD) з психології,
доцент кафедри практичної психології

Анотація. *Визначено, що психологічна готовність до створення сім'ї є одним із основних чинників подальшої задоволеності шлюбом. Розглянуто підходи до визначення психологічної готовності до створення сім'ї, компоненти психологічної готовності до створення сім'ї, фактори та чинники. Родина, як найдавніша форма об'єднання людей відіграє найважливішу роль у становленні та житті особистості, відображає цінності та домагання суспільства та впливає на країну, як у теперішньому часі через соціальний розвиток особистості, так і на її майбутнє через фізичне та духовне відтворення населення. Саме розвиток психологічної готовності до сімейного життя є вкрай важливим для запобігання розлученням та сприяння вихованню дітей у сприятливій атмосфері повних функціональних сімей.*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: *психологічна готовність до створення сім'ї, психологічна готовність до шлюбу, сім'я, родина, молодь, шлюб, задоволеність шлюбом.*

Психологічну готовність до створення сім'ї можна визначити як складне об'єднання різних аспектів особистості, деякі з яких починають своє формування ще у дитинстві у батьківській родині та продовжують розвиток в онтогенезі, деякі зароджуються під впливом освіти та виховання, мікро та макросередовища середовища та особистого досвіду людини. Сімейні стосунки вимагають розкриття, а іноді і формування якостей особистості, які могли не так часто використовуватися особистістю у самотньому житті.

Дослідження показують, що сім'я становить для молоді важливу життєву цінність. Сучасні уявлення молоді про родину варіативні й у більшій мірі зв'язані з психологічними аспектами шлюбно-сімейних відносин, ніж із соціально-побутовою спрямованістю.

Таким чином молодь висуває високі вимоги до міжособистісної взаємодії подружжя у сімейному житті, тому все більшої ваги набувають особистісні якості, цінності й переконання майбутнього партнера. Зараз, як ніколи стає важливою психотерапевтична функція родини. Важливим стає отримати у родині психологічну підтримку, розуміння емоційного стану та індивідуальних особливостей, набувати взаємний особистісний розвиток і вдосконалення, мати вільне самовираження особистості, розвивати уміння самостійно вирішувати життєві проблеми та брати на себе відповідальність за вчинки і рішення.

Для створення родини, яка б відповідала вищезазначеним очікуванням, влучним є визначенням Р.М. Радчука, який припускає, що психологічна готовність до шлюбу і сімейного життя - складне, структурне утворення взаємопов'язаних, скріплених переконаннями морально-вольових якостей особистості, особистісно значущих мотивів, способів поведінки, знань про особливості функціонування сім'ї, практичних умінь і навичок [4].

Важливим доповненням до розуміння психологічної готовності до створення сім'ї є підхід Б. Паригіна в контексті соціальної психології до визначення готовності до сімейного життя через розуміння соціально-психологічних особливостей шлюбу і сім'ї як мікросередовища і соціально-психологічних чинників формування і стабільності шлюбу. Він пропонує визначати психологічну готовність до шлюбу як готовність до адекватного уявлення і діяльності в реальному, а не уявному середовищі сім'ї, до адекватного ставлення один до одного, до самого вибору супутника життя, до спільного подолання труднощів, кризових ситуацій, конфліктів, які неминуче виникають на життєвому шляху. Основний акцент автор робить на готовності до адекватної реальності сприйняття і розуміння шлюбу [3].

Федоренко Р.П. стверджує, що психологічна готовність до сімейного життя залежить від взаємодії багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників та становить синтез взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, емоційно-регулятивного й поведінкового.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Мотиваційно-ціннісний компонент передбачає наявність у особистості сім'ї у основних цінностях та вмотивованість мати сім'ю та прикладати зусилля для сімейного благополуччя.

Когнітивний (пізнавальний) компонент передбачає наявність знань та досвіду, необхідних для побудови сімейних стосунків, підтримки сприятливого психологічного клімату у родині, вирішення конфліктів, організації економічних та домогосподарських питань, питань виховання майбутніх дітей і інших знань з психології, педагогіки, фізіології.

Емоційно-регулятивний компонент передбачає розвинутість емоційного інтелекту, тобто можливість усвідомлювати та розуміти свої емоції та емоції інших, саморегуляція та відповідальність за свій емоційний стан.

Поведінковий компонент готовності включає соціально-психологічні вміння, особливості сценаріїв гендерної й сексуальної поведінки, специфіку самоорганізації [5, 131].

На думку Т. Левицької, готовність молоді до сімейного життя є складним психологічним утворенням, що залежить від низки суб'єктивних та об'єктивних чинників. До суб'єктивних чинників можна віднести: вік студентів, сприятливий для створення сім'ї та народження дитини; темперамент і характер; мотиви, що спонукають молодь до шлюбу; соціальну зрілість.

Що стосується основних об'єктивних чинників, то такими є: вплив суспільної думки (страх залишитися «старою дівою», приклад друзів, які вже мають власну сім'ю); бажання батьків не пропустити вигідну кандидатуру для шлюбу дитини, широкі можливості для вибору супутника життя у навчальному закладі [2, 10].

Важливість наявності у молодих людей чітких уявлень про сімейне життя в дошлюбний період підкреслюється І. Гребенніковим. Дослідник виділяє такі фактори психологічної готовності вступу у шлюб як: сформованість ідеалу сучасної сім'ї, уявлення про те, навіщо вступають у шлюб, чого чекають від нього, які сімейні відносини хочуть побудувати, які обов'язки на них накладає подружжя, батьківство [1, 46].

Психологічна готовність молоді до створення сім'ї являє собою складну багатоскладову структуру, всі елементи якої є важливими взаємопов'язаними складовими, які впливають один на одного, а зміна одного з них неодмінно спровокує зміну іншого.

До неї входять знання, якості, цінності, уміння, навички, очікування та переконання, бажання та поведінкові аспекти

Наочним та підтвердженим дослідженнями виступає прямий зв'язок психологічної готовності до створення сім'ї та задоволеність сімейним життям. Ще Альфред Адлер пов'язував успішність шлюбу з готовністю до нього. *Психологічна готовність до створення сім'ї* визначає подальші сімейні взаємини, їх *успішність* або ж їх *конфліктність*.

І, беручи до уваги той факт, що сучасна молодь в недостатній мірі підготовлена до шлюбу та сімейних стосунків, необхідно приділяти особливу увагу удосконаленню кожного компонента цієї структури.

Список використаних джерел:

1. Гребенников И. В. Основы семейной жизни. М. : Просвещение, 1991. 158 с.
2. Левицька Т. Л. Розвиток психологічної готовності студентської молоді до створення сім'ї : автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.09. Національна академія державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2009. 20 с.
3. Парыгин Б. Д. Социальная психология. СПб.: ИГУП, 2003. 616 с
4. Радчук В. М. Теоретичний аналіз наукових підходів до розуміння та тлумачення психологічної готовності до шлюбно-сімейних стосунків. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2013. Вип. 18. С. 160-167.
5. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 364 с.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ПЕРЕЖИВАННЯ АГРЕСІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ОСОБАМИ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Анастасія Мітяєва

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м.Київ*

*Науковий керівник: Ортікова Н. В.,
доктор філософії (PhD) з психології,
доцент кафедри практичної психології*

Анотація. У дослідженні висвітлено соціально-психологічні особливості переживання тривоги юнаками та юнками в навчальному процесі вищої школи. Робота ґрунтується на огляді публікацій представлених у фахових виданнях після початку повномасштабного вторгнення окупаційних військ, а також на емпіричному опрацюванні проблематики шляхом психологічного опитування. Досліджено соціально-психологічні фактори, що визначають прояви агресії серед студентської спільноти в умовах воєнного часу; прогностично визначено, що методом зменшення агресивності може слугувати створення підтримуючого навчального середовища.

Ключові слова: агресія, агресивна поведінка, освітній простір, міжособистісні фактори, соціетальні фактори.

Воєнні дії на території України значною мірою спотворили психологічний ландшафт не лише суспільства загалом, але й окремих спільнот

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

та колективів. Зокрема, розглядаючи освітній процес з позиції соцієтальних систем, постає актуальною проблема дестабілізації навчальної взаємодії унаслідок наростання психологічного навантаження та напруги поміж здобувачами освіти, викладачами та адміністрацією, втрати того контакту, що забезпечувався безпосередньою взаємодією та переживанням стабільності у довоєнний час [1]. Такі зміни є закономірним наслідком погіршення стану психічного здоров'я населення загалом, проте розглядаючи вищу школу як самостійну відкриту систему, ми маємо можливість більш чітко визначити шляхи відновлення продуктивної взаємодії учасників навчального процесу [2]. Агресія в освітньому просторі – це складна проблема, що знижує рівень успішності і задоволення від процесу, та потребує різнобічного підходу до вирішення. Визначивши основні чинники, зокрема соціально-психологічні, ми можемо сприяти розробці ефективні заходів психологічного забезпечення студентів, тим самим покращуючи умови навчання.

Згідно з результатами низки зрізів, переживання агресії та прояви агресивної поведінки поміж юнаків та юнок упродовж останнього року значною мірою зростають [3, 1]. Характеризуючи предиктори розвитку агресивності, варто зазначити, що кореляційні аналізи встановили стійкий зв'язок між агресивною поведінкою та певними рисами особистості [4, 2]. Ці риси можна згрупувати в три блоки: інтелектуальні, емоційно-вольові характеристики та міжособистісна взаємодія. Розуміння цих рис може допомогти педагогам виявити учнів, які можуть бути схильні до агресивної поведінки, і надати їм відповідну підтримку. Вплив агресії на життя студентів є глибоким, і багато хто надає пріоритет своїй безпеці, фізичному та психічному здоров'ю та благополуччю своїх близьких. Міжособистісні стосунки з друзями та знайомими, які живуть у зонах конфлікту, також можуть постраждати [5].

Важливими факторами є схильність до адиктивної поведінки, слабка самооцінка та переживання мораторію ідентичності [6; 7]. Узагальнюючи, контекст переживання агресії серед українського юнацтва є складним і багатограним. Не зважаючи на дивергенцію факторів, переживання студентів мають одну спільну рису: в основі агресивних виявів лежить мотиваційна агресія, яка включає агресивні (спрямовані на дію) наміри у взаємодії з навколишнім середовищем. Агресивні прояви є лише інструментом досягнення бажаного результату. Це можна побачити в контексті освітнього простору, де студенти можуть використовувати агресивну поведінку, щоб отримати контроль над своїм оточенням або покращити свій соціальний статус [8, 3]. Усі форми агресивності мають спільну мету: контролювати ситуацію та впливати на оточення. Відповідно, доцільно звернутися до соціального та соцієтального рівню переживання студентами тривоги. На нашу думку, забезпечивши комфортний соціальний контекст, в якому юнаки та юнки зможуть відчувати безпеку та захищеність, ми зможемо знизити рівень їх мотиваційної агресії, оскільки контроль ситуації більше не буде актуальною потребою для них. Відповідно, дану гіпотезу було випробувано у ході

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

емпіричного дослідження.

Конфірматорний дизайн втілено у психологічному опитуванні, для якого використовувалися методика діагностики показників та форм агресії А. Басса та А. Даркі та шкала ворожості В. Кука та А. Мідлей. Окрім того, студенти заповнювали коротку анкету, що спрямована на визначення соціального контексту навчальної взаємодії. Студенти переживають наслідки травми воєнного часу, що модифікує рівень їх діагностований тривожності та агресивності. Ці трансформації психологічного стану ми розглядали в кількох аспектах: респонденти могли безпосередньо контактувати з насиллям, переживати вторинну травматизацію чи наслідки тривалого перебування у стресогенному середовищі. З огляду на етичні вимоги до дослідницьких проєктів, було вирішено обмежити залучення перших двох груп респондентів, щоб уникнути ретравматизації. Відбір реалізовано за допомогою закритих самооцінних запитань на початку форми опитування. Так, опитано 102 респонденти віком від 20 до 25 років, що наразі навчаються на базі Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка чи Навчально-науковому Інституті мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

За результатами дослідження, встановлено, що ті студенти, які зазначили, що «відчувають себе у безпеці під час навчання» мали суттєво нижчий рівень ворожості на відміну від тих, що переживали «страх конфлікту з викладачем/студентами» чи «напругу у взаємодії під час навчання» (). Окрім того, юнки більш схильні до вербальної агресії ніж юнаки, а ті з дівчат, що «відчували себе частиною навчальної групи» мали низькі показники за кожною з шкал агресивності. Юнаки ж частіше вдавалися до вираження агресії та ворожості, коли зазначали, що «не відчувають себе частиною навчальної групи». Отже, представлене дослідження підкреслює значний вплив почуття безпеки та причетності студента до освітнього простору на його схильність до агресії та ворожості. Отримані результати свідчать про те, що слід докласти зусиль для створення безпечного та інклюзивного навчального середовища, яке сприятиме зменшенню агресивності та покращить психоемоційний стан юнаків та юнок в умовах воєнного часу. Особливого значення подібні інтервенції можуть набути для тих, хто відчувається маргіналізованим унаслідок контакту з реаліями війни. Представлені результати можуть бути корисними для педагогів та управлінців у розробці цільових заходів і стратегій для сприяння безпечному та сприятливому освітньому простору України.

Список використаних джерел:

1. Esko T.. Societal problem solving and university research: Science-society interaction and social impact in the educational and social sciences: dissertation paper. Helsinki, 2020. P. 130.

2. Lunov V., Lytvynenko O., Maltsev O., Zlatova L. The impact of Russian military aggression on the psychological health of Ukrainian youth. *American Behavioral Scientist*. 2023. Vol.67, No.3. P. 426-448.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

3. Моїсеєнко П. П. Особливості агресивності у студентів із різним стилем саморегуляції поведінки : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра : спец. 053 психологія. Наук. кер. Н. В. Коляда. Суми: СумДУ, 2022. 77 с.

4. Щербан, Т., Балецька, Л. Агресія як психологічний феномен у сучасному студентському середовищі. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. 2020. Випуск 1, том 32. С.113–119.

5. Фадєєва, А. Психологічні особливості соціалізації студентів-психологів в умовах війни. *Актуальні проблеми психології в умовах кризових ситуацій*. 2022. Випуск 43. С. 44–46.

6. Казарова Г. Взаємозв'язок адиктивної поведінки та агресії у студентському віці. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. Випуск 72, том 33. С. 52–57.

7. Петренко В. Зв'язок самооцінки студентів та агресивної поведінки. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра спеціальності «Психологія». Національний авіаційний університет. Київ, 2022. 34 с.

8. Божко О. Особливості прояву вербальної агресії сучасною молоддю. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра спеціальності 053 психологія. Наук. кер. О. М. Амплєєва. Миколаїв: ЧНУ імені Петра Могили. 2022. 91 с.

ШЛЯХИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕСВІДОМОГО ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТІСНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ СУБ'ЄКТА

Яна Петровська
Національний педагогічний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Маслюк А. М., доцент,
кандидат психологічних наук
зовнішній сумісник

Анотація. *Основні теорії свідомості, які відрізняють свідомі стани від несвідомих, можна згрупувати в два основних класи: або теорії вищого порядку, або теорії інтеграції. Є докази того, що різні типи психічних станів можуть бути несвідомими, хоча цей висновок залежить від прийнятої теорії свідомості. Несвідома пам'ять може формувати сприйняття, симпатії та контролювати нашу поведінку. Підсвідоме сприйняття може виробляти семантичну підготовку, направляти увагу та приймати рішення; і оптичні змінні, які людина описує неправильно, можуть керувати діями.*

Ключові слова: *несвідомий психічний стан, неявна пам'ять, підсвідоме сприйняття, неявне навчання, неявне ставлення.*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Теорії інтеграції припускають, що люди повинні мати можливість використовувати свідому інформацію гнучкими способами. У теорії глобального робочого простору трансляція психічних станів робить ці стани доступними для різноманітних когнітивних систем «споживача», включаючи ті, що беруть участь у прийнятті рішень і когнітивному контролі. Неявне навчання може формувати судження та вибір у складних середовищах. Неусвідомлені наміри можуть дозволити людям реагувати належним чином цілеспрямовано, тоді як людина сприймає дії як мимовільні. Несвідоме ставлення є не більш-менш правдоподібним, ніж будь-який інший психічний стан у несвідомому стані, але було важко отримати докази несвідомого ставлення, на відміну від внутрішніх реакцій, з якими людина не погоджується.

У теорії інтегрованої інформації система з високою інтегрованою інформацією означає, що жодні дві підмножини системи не є інформаційно ізольованими. [2, 68] Наприклад, людина зі сліпим зором може вказати на місце, де є простий подразник, якщо це змусити, але вона не може вказати туди, де подразника немає. Нездатність гнучко чи спонтанно використовувати інформацію є ключовою ознакою несвідомих станів для теорій інтеграції.

В сферу несвідомого входять психічні явища, які виникають у сні, зворотній реакції, які викликаються не відчуттями, а реально діючими подразниками (субсенсорні, субцептивні). [2, 68]

Рухи, які в минулому були свідомими, але завдяки багаторазовому повторенню автоматизувались, стали навичками. До несвідомого відносяться і деякі патологічні явища, які виникають у психіці хворої людини.

Несвідоме - це настільки специфічне людське психічне проявлення, яке як і свідомість детерміноване суспільними умовами існування людини. [1, 15] Воно виступає як часткове, не достатньо адекватне відображення світу у людському мозку. Теоретичні рамки розрізнення між свідомими та несвідомими психічними станами застосовуються до експериментальних даних у контексті різних видів вимірювань. Ключовими тут є два типи вимірювань: об'єктивні та суб'єктивні. Тести, в яких люди просять вказати, що є у світі (наприклад, яке слово було показано), називаються об'єктивними мірками. Тести, у яких людей просять вказати, у якому психічному стані вони перебувають (наприклад, рейтинг впевненості), називаються суб'єктивними показниками. [3, 4] Теорії вищого порядку мотивують використання суб'єктивних показників. Більшість теорій інтеграції також; коли зміст психічного стану широко інтегрований, він стане доступним для думок вищого порядку. Таким чином, в обох теоріях демонстрація знань за об'єктивними показниками при демонстрації недостатнього усвідомлення знань за суб'єктивними показниками вказує на те, що знання є несвідомим. Теорії інтеграції мотивують іншу перевірку знань у свідомості, а саме: необхідно контролювати те, як використовуються знання. [3, 5] Так, наприклад, якщо когось попросили вибрати слово, яке щойно не спалахнуло, свідоме бачення дало б змогу вибрати іншу назву бренду; неусвідомлене

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

бачення може спонукати людину до самого слова спалах, імпульс, якому можна не знати, протистояти. Відповідно до теорії вищого порядку, несвідоме знання в принципі можна використовувати гнучко, лише якщо воно не викликає відповідних станів вищого порядку.

Таким чином, теорії не однакові. Якби інформація була в глобальному робочому просторі, але не репрезентована через вид представлення вищого порядку, який вимагає теорія мислення вищого порядку, вона була б усвідомленою за теорією глобального робочого простору, але несвідомою за теорією вищого порядку.

Виявляється, спогади можуть представляти себе як сприйняття, а не спогади. Коли люди чули речення раніше, ті самі речення звучать чіткіше, коли їх потім чути в шумі. Вчені виявили, що люди оцінили шум як менш гучний, коли слухали старі, а не нові речення, навіть якщо рівень шуму був однаковий. Крім того, коли їм розповідали про цей ефект і просили не показувати його, люди все одно вважали, що шум тихіший для старих речень, а не для нових. [4, 9] Стверджується, що несвідома пам'ять виражається як плавність, тобто легкість обробки стимулу, але спосіб сприйняття плавності залежить від того, що людина намагається зробити.

Те, що люди чують, перебуваючи в несвідомому стані через загальний наркоз, іноді може пізніше вплинути на них. Цей ефект зберігається навіть тоді, коли встановлена глибина анестезії. [1, 67] Наприклад, вчені виявили, що люди завершували основи слів на рівні вище базового рівня для слів, представлених під час глибокої анестезії, навіть якщо пацієнтів було проінструктовано уникати використання слів, представлених протягом цього періоду.

У розглянутих випадках несвідомої пам'яті існує вплив минулого на судження, про який людина не усвідомлює, але наявність доказів несвідомої пам'яті як такої залежить від того, наскільки широко хтось хоче тлумачити, що таке пам'ять. Один із шляхів вперед — використовувати теорії свідомих і несвідомих психічних станів, щоб визначити, як показники поведуться, як передбачувано.

Останнім часом галузь зосередилася на нейронних корелятах свідомості і часто в цьому контексті приймала міри свідомого стану психічних станів як належне.

Список використаних джерел:

1. М'ясоїд П. А. "Загальна психологія. К., 1998".
2. Максименко С. Д. "Психологія у соціальній та педагогічній практиці"- К., 1998.
3. Kalina Stamenova, R. D. Hinshelwood. «Methods of Research into the Unconscious: Applying psychoanalytic ideas to Social Science», 2018
4. Zoltan Dienes and Anil K. Seth. «Conscious And Unconscious Mental States»

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВИБОРУ ШЛЮБНОГО ПАРТНЕРА

Анна Притула

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м.Київ

Науковий керівник: Зінько О.М.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри практичної психології

Анотація. у статті розглянуто основні чинники вибору шлюбного партнера, а саме соціальні та психологічні. Також наводимо визначення поняття «соціально-психологічних чинників вибору шлюбного партнера». Головне місце у дослідженні посідає один із психологічних чинників вибору шлюбного партнера – батьківські настанови.

Ключові слова: шлюб, чинники, психологічні чинники, соціальні чинники, партнер, настанови, батьківські настанови.

Соціально - психологічні чинники вибору шлюбного партнера – це сукупність потреб та інтересів людини, які вона прагне задовольнити та реалізувати у процесі вибору шлюбного партнера. Українське слово «шлюб» бере свій початок від давньослов'янського слова «сьлюб», що означало урочисту обіцянку. «Слюбитись» у низці слов'янських мов означає домовитися. Шлюб – це санкціонована суспільством форма взаємин між статями та ставлення до потомства, тобто засіб регуляції статевих стосунків і відтворення населення. Це вільна рівноправна спілка жінки та чоловіка, укладена з дотриманням порядку й умов, установлених законом, яка утворює сім'ю та породжує взаємні особисті й майнові права та обов'язки між подружжям [1, 19].

Процес вибору шлюбного партнера – це психологічно значимий акт соціальної ситуації розвитку особистості, оскільки являє собою послідовну серію дій на основі шлюбних установок по відборі відповідного супутника життя. Даний вибір базується на сукупності біологічних та соціально обумовлених особистісних характеристик, котрі формуються в процесі гендерної соціалізації і статевої ідентифікації особистості.

Соціально-психологічні чинники виділяються наступні:

- кохання;
- бажання мати дитину;
- спільність інтересів, поглядів, спільне дозвілля;
- споживацькі, економічні фактори, тиск соціальних нормативів та традицій, вимушені обставини;
- психологічна підтримка партнера, близьке спілкування та взаєморозуміння, відчуття необхідності, потрібності комусь, втеча від самотності;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- прагнення особистого щастя, інтимне задоволення [2, 630].

Інші вчені виділяють дещо схожий набір соціально-психологічних чинників вибору шлюбного партнера:

- взаємне кохання (прихильність),
- емоційна стійкість,
- лагідний характер,
- особистісна зрілість,
- надійність.

Мають місце гендерні відмінності у шлюбних очікуваннях. Чоловіки більше стурбовані такими рисами, які прямо або побічно свідчать про репродуктивні можливості жінок, як молодість, приваблива зовнішність. Жінки ж більше зацікавлені в матеріальних можливостях чоловіка, його здатності мати сім'ю і виховувати дітей [3, 48].

Згідно гендерних відмінностей цікавою, на мій погляд, є теорія вибору шлюбного партнера представниками чоловічої статі у З.Фрейда. Чинники вибору він називає наступні:

- вибір жінки, на яку вже має права інший чоловік;
- наявність недовіри та підозр до жінки,
- потреба в жінці, щоб її врятували від чогось [4, 112-118].

Вибір шлюбного партнера, обумовлений несвідомою проекцією образу одного з батьків на потенційного кандидата в чоловіки і спирається на припущення З. Фрейда про потяг, який діти відчують до батьків протилежної статі. Завдяки складному несвідомому процесу вони можуть переносити любов, яку вони відчують до одного з батьків (батька, матері) на своїх потенційних партнерів. У психоаналізі вибір партнера розглядається як процес, що спрямований на одного з батьків протилежної статі, тобто чоловік тягнеться до жінки, яка нагадує йому його матір, а жінка – до чоловіка, що нагадує її батька [5, 126].

Існує велика кількість теорій вибору шлюбного партнера, які представлені переважно західними авторами. Більшість із них описують послідовність етапів або стадій розвитку стосунків із майбутнім шлюбним партнером.

Найбільш структурованою вважається теорія Бернарда Мурстейна [6, 120-122]. К. Коч, використовуючи поняття соціальної ролі для пояснення вибору шлюбного партнера, припустив, що партнери обирають один одного на основі згоди під час виконання ролей у процесі залицяння. Інші прибічники рольової теорії, такі як Т. Парсонс, Р. Бейлз, Б. Харбер, Р. Орт, також підкреслювали особливе значення узгодженості рольових очікувань партнерів і їхньої рольової поведінки [1, 140-143].

Психологічні чинники вибору шлюбного партнера є найбільш досліджуваними в даному питанні. Згідно з

З. Фрейдом, чоловіки шукають майбутню супутницю, схожу на власну матір, а жінки, своєю чергою, вибирають чоловіка, який нагадує зовні, в поведінці чи ставленні, батька [7, 21-22]. К. Г. Юнг орієнтує нас на те, що вибір

шлюбного партнера є процесом несвідомим. Зокрема, у чоловіків виникає певний несвідомий образ жінки, що має у трактуванні юнгіанського вчення - архетипова форма «аніма», який проектується на партнерку і є основною причиною її вибору як майбутнього шлюбного партнера [8, 112].

Батьківські настанови – це система емоційного ставлення до дитини, сприйняття дитини батьками та способів поведінки з нею. Вони інтерналізуються та стають частиною особистості. На основі власних настанов, сформованих в процесі дитячо-батьківських взаємин, відбувається вибір шлюбного партнера. Ерік Берн говорить нам про те, що через батьківські настанови формується життєвий та професійний сценарій, приписи щодо вибору шлюбного партнера. Як зазначає Е. Еріксон, батьківські настанови можуть обмежувати, перешкоджати розвитку, прояву щирості й творчого начала [7, 53].

Список використаних джерел:

1. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї: навч. посіб. / Раїса Петрівна Федоренко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 364 с.
2. Бендас Т. В. Гендерная психология: учебное пособие / Т. В. Бендас. – СПб. : Питер, 2006. – 630 с.
3. Столярчук О.А. Психологія сучасної сім'ї: навчальний посібник. Кременчук : ПП Щербатих О.П. 2015. 136 с.
4. Фрейд З. Очерки по психологии сексуальности / З.Фрейд, пер. с нем. М.В. Вульфа; с предисл. проф. И.Д. Ермакова. – М.; Пг.: Гос. Изд-во, 1923. – 188 с.
5. Андреева Т. В. Психология современной семьи / Т. В. Андреева. – СПб. : Питер , 2005. – 126 с.
6. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій / О. І. Бондарчук ; МАУП. – К., 2001. – 170 с.
7. Крайлюк А.І. Вплив батьківських настанов на вибір шлюбного партнера: дис.на здобуття наук. Ступеня кандидата психологічних наук: 19.00.05 – соціальна психологія, психологія соціальної роботи/Крайлюк Анна Ігорівна. – К., 2017. – 239 с.
8. Юнг К. Конфликты детской души / К. Юнг. – М.: Канон, 1995. – 333 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

*Людмила Сліпенька
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Людмила Себало
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У матеріалі подано особливості застосування інтерактивних технологій навчання на уроках в початковій школі. Розкрито сутність застосування інтерактивних технологій та, як наслідок, формування пізнавальних навичок у молодших школярів та навичок соціалізації.

Ключові слова: інтерактивні технології, початкова школа, соціалізація.

Першочерговим завданням реформування сучасної системи освіти є створення комфортних, сприятливих умов, у яких кожен учень відчуватиме свою успішність та інтелектуальну спроможність, зможе розкрити свої здібності і таланти. У «Концепції Нової української школи» [3] зазначено, що метою Нової української школи є всебічний, гармонійний розвиток та соціалізація особистості, яка здатна самовдосконалюватися, навчатися впродовж життя, взаємодіяти з оточуючими та жити в суспільстві [1, с. 19].

Не менш важливим питанням при реформуванні освіти є і проблема соціалізації дітей, їх адаптація до особливостей освітньо-виховного процесу, вміння працювати в колективі та відстоювати свою точку зору у дискусіях. Першочерговим завданням педагога є намагання зробити цю адаптацію якомога м'якшою та менш болісною для дитини.

Процес навчання в сучасній школі вимагає від дитини напруженої розумової праці та її власної активної участі в процесі. Пояснення та аргументи самі по собі ніколи не можуть дати справжнього, тривалого знання. Цього можна досягти лише шляхом активного (інтерактивного) навчання [2, с. 168].

На думку А. Висовень [2, с. 168] інтерактивні методи навчання створюють необхідні умови для формування та розвитку здібностей студента, розвитку особистості та виховання активного громадянина з відповідною системою цінностей.

Відмінними рисами інтерактивного навчання є:

- Є спільні цілі (але не однакові для всіх учнів), чіткі плани та очікувані результати навчання;
- бажання спиратися на суб'єктивний досвід кожної дитини в освітньому процесі;
- навчання ґрунтується на діалозі, наприклад, між учителем і учнем, або тільки між учнями, або між учнем і комп'ютером;
- активна взаємодія учнів, творчість, навчальна співпраця;
- індивідуальний успіх можливий лише за умови успіху всіх учасників освітнього процесу [2, с. 169].

Позитивною рисою застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі є моделювання життєвих ситуацій, за допомогою яких діти вчаться вирішувати складні завдання, згадано працювати у групах, ділитись думками та ідеями одне з одним, приймати спільні рішення. Варто

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

зазначити, що важливим є з сторони педагога не тиснути на дітей, а навпаки, зробити атмосферу легкою та невимушеною, розслабити дітей психологічно, при цьому направивши їх енергію в потрібне русло.

Однією із головних характеристик інтерактивних форм навчання є те, що практично всі учні мають бути залучені до процесу пізнання та мати можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони думають і знають. Для цього інтерактивна взаємодія передбачає певної зміни всього життя класу, а також потребує значної кількості часу для підготовки як учням, так і педагогові; елементи інтерактивного навчання слід вводити поступово; спочатку слід використовувати прості інтерактивні технології – робота в парах, малих групах, «мозковий штурм» тощо [4, с. 165].

Як вже зазначалось вище, інтерактивна взаємодія потребує досить багато часу та зусиль, як від вчителя, так і від учнів. Насамперед потрібно зацікавити учнів процесом, почати з більш легких форм. У разі схвалення колективом форми роботи продовжувати у тому ж напрямі та залучати учнів до більш складної та цікавої гри.

Ще одним важливим нюансом є те, що застосування інтерактивних технологій на постійній основі несе скоріше менше користі, ніж шкоди. Інтерактивні технології – це скоріше тимчасовий відхід від рамок та правил, певний момент розслаблення. Використання інтерактивних технологій на щоденній основі скоріше втомить дітей, зробить цей процес для них нудним, ніж навчить чомусь новому.

Висновки. Аналізуючи вище досліджене, варто зазначити, що в умовах стрімкого розвитку технологій актуальною є потреба модернізації шкільної освіти, вдосконалення її матеріальної бази та пошук нових підходів до подання інформації школярам. Застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення матеріалу дозволяє залучити до роботи максимальну кількість учнів, покращує їхні навички роботи в парі та мотивує їх пізнавальну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Бондар Ю. Розвиток творчих умінь молодших школярів з особливими освітніми потребами з використанням інтерактивних технологій. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2020. Вип. 1 (46). С. 18–21. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/46751>. Дата звернення: 23.03.2023

2. Висовень А., Дубровська Л. Інтерактивні технології навчання молодших школярів. *Вісник студентського наукового товариства*. 2017. Вип. 17. С. 168–170. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/styd_visnuk/visnuk_stud_tov_17_2017.pdf#page=169. Дата звернення: 23.03.2023

3. Концепція Нової української школи від 27 жовтня 2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. Дата звернення: 23.03.2023

4. Кузьма С., Синевич І. Інтерактивні технології в освітньому процесі початкової школи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. 2020. Ч. 1. С. 164–169. URL: http://dspace.s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6036/1/Interactive_technologies_in_the_elementary_school_educational_process.pdf. Дата звернення: 23.03.2023

5. Терещенко Х., Ілійчук Л. Інтерактивні технології як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи*: матеріали четвертої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. 2018. С. 259–261. URL: https://pf.edu.edu.ua/images/2021_%D0%BA%D0%9F%D0%9C%D0%9F%D0%9D/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2018.pdf#page=261. Дата звернення: 23.03.2023.

ПРОФІЛАКТИКА ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Ірина Соловей

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ*

*Науковий керівник: Ортікова Н.В.,
доктор філософії (PhD) з психології,
доцент кафедри практичної психології*

Анотація. *Зазначено, що інтенсивна та тривала особистісна тривожність погіршує психічне здоров'я у підлітковому віці. Визначено, що основою профілактики особистісної тривожності підлітків є підтримка та позитивне середовище. Опанування підлітками ефективних стратегій додання стресу також є важливим елементом у профілактиці особистісної тривожності. Доведено, що серед ефективних методів профілактики доцільно застосовувати психотерапію та фізичні вправи.*

Ключові слова: *особистісна тривожність, підлітковий вік, профілактика, психотерапія, стратегії, фізичні вправи.*

Особистісна тривожність є нормальною реакцією на стрес, але коли вона стає надто інтенсивною та тривалою, вона може стати проблемою для здоров'я та добробуту підлітка. Ця проблема може відображатися на їх поведінці, здоров'ї та успішності в школі. Профілактика особистісної тривожності в підлітковому віці є важливим завданням, яке може допомогти підліткам розвивати ефективні стратегії додання стресу та побудувати стійку психологічну резистентність.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Перш за все, для профілактики особистісної тривожності необхідно забезпечити підліткам підтримку та позитивне середовище. Рідні та близькі повинні проявляти інтерес до життя та проблем підлітка, сприяти його самовираженню та допомагати знайти способи додання стресу. Крім того, підлітки повинні бути стимульовані до позитивної поведінки, дружлюбної взаємодії з оточуючими та активної участі в соціальних подіях. Це допоможе зменшити ризик виникнення тривожності та побудувати міцні стосунки з родиною та оточенням.

Друге, важливим елементом профілактики особистісної тривожності є розвиток ефективних стратегій додання стресу. Підлітки можуть навчитися різним способам контролювати свої емоції та стрес, таким як медитація, йога, глибоке дихання та інші техніки релаксації. Крім того, бажано дотримуватися здорового способу життя, що включає регулярну фізичну активність, збалансовану дієту та достатній відпочинок. Це може сприяти покращенню загального самопочуття та зменшенню рівня тривожності [5].

Тривожність може виникати з різних причин, таких як страх перед майбутнім, страх перед провалом, невизначеність стосунків з однолітками тощо [3, с. 24]. Негативний вплив тривожності на психіку підлітків може призвести до розвитку депресії, погіршення настрою та зниження самооцінки [4, с. 56].

Профілактика особистісної тривожності у підлітковому віці є важливим етапом у збереженні психічного здоров'я підлітків. Ефективним методом профілактики є психотерапія. Під час психотерапії, підлітки вивчають, як контролювати свої емоції та як реагувати на стрес [2, с. 78]. Фізичні вправи та спорт є також ефективними методами профілактики тривожності. Фізичні вправи допомагають знизити рівень тривожності та покращити настрій, оскільки під час занять спортом в організмі виробляються ендорфіни – речовини, які викликають приємні відчуття [1, с. 112]. Крім того, здоровий спосіб життя, такий як правильне харчування, здоровий сон та відмова від шкідливих звичок, може допомогти у попередженні тривожності та забезпеченні психічного здоров'я підлітків.

Отже профілактика особистісної тривожності у підлітковому віці є важливим етапом у збереженні психічного здоров'я та забезпеченні нормального розвитку підлітків. Профілактика особистісної тривожності в підлітковому віці є важливою задачею, яка може бути досягнута шляхом розуміння причин та наслідків тривожності та впровадження ефективних стратегій її управління. Батьки, вчителі та фахівці з психології можуть грати важливу роль у розвитку цих стратегій та забезпеченні підтримки підліткам у їхньому зусиллі зменшити рівень тривожності та досягти психологічного благополуччя. Психотерапія, фізичні вправи та здоровий спосіб життя є ефективними методами профілактики тривожності, які можуть допомогти підліткам контролювати свої емоції та покращити своє самопочуття.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Іваненко О., Вишнеvsька О. Вплив фізичної активності на рівень тривожності у підлітків. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2017. №4. С. 110-113.
2. Колісник М. Психотерапія як метод профілактики тривожності в підлітковому віці. *Молодий вчений*. 2020. №12. С. 78-80.
3. Колотіло І. Особистісна тривожність в підлітковому віці. *Психологія та педагогіка*. 2018. №1. С. 23-26.
4. Луньова М. Психологічні аспекти тривожності в підлітковому віці. *Наукові записки НаУКМА*. 2019. Т. 233. С. 54-59.
5. American Academy of Child and Adolescent Psychiatry. (2017). Anxiety Disorders in Children and Adolescents. Retrieved from <https://iacapap.org/Resources/Persistent/dcdfa875541149469ff8dda50fe3c5c249b699c8/F.1-Anxiety-Disorders-2018-UPDATE.pdf>

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ НУШ

*Анастасія Сухомлінова
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька обл.
Науковий керівник: Дубяга С. М.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація: У тезах розкрито важливі аспекти щодо впровадження елементів STEM-освіти на уроках у початковій школі. Презентовано різні ідейні форми проектно-дослідницької діяльності щодо реалізації STEAM-освіти на уроках Нової української школи.

Ключові слова: молодший шкільний вік, Нова українська школа, STEM-освіта, STEM-підходи, проектна діяльність.

Враховуючи вимоги, що висуваються до здобувачів освіти в рамках Концепції «Нова українська школа», окрім високорозвинених особистісних якостей, школяр має бути інноватором, що забезпечить формування в нього вміння у майбутньому дорослому житті продовжувати саморозвиватися, конкурувати на ринку праці.

Швидке розповсюдження пандемії Covid-19 у 2018 році та широкомасштабний початок воєнних дій на територіях України в лютому 2022 року беззаперечно доводять наскільки важливим, навіть життєвонеобхідним є формування у молодших школярів здатності швидко пристосовуватись до змін та приймати виважені рішення за короткий проміжок часу.

Основні ключові компетентності концепції «Нової української школи», а саме: спілкування державною та іноземними мовами, математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

інформаційно-цифрова грамотність, уміння навчатися впродовж життя, соціальні й громадянські компетентності, підприємливість, загальнокультурна, екологічна грамотність і здорове життя, гармонійно входять у систему STEM-освіти, створюючи основу для успішної самореалізації особистості [1].

Проаналізувавши нормативно-правову документацію та літературні джерела щодо проблеми впровадження STEM-освіти в початковій школі, ми можемо зазначити, що підтримка реалізації STEM-підходів в закладах початкової освіти нашої країни здійснюється на державному рівні, що відбито у Законах України, наказах та розпорядженнях Міністерства освіти і науки України, Кабінету Міністрів України. Спираючись на опрацьовані нами дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців, слід відмітити, що переважна більшість учених вважають STEM-освіту одним із сучасних і найперспективніших напрямів розвитку освіти, а запровадження її підходів – невід'ємною складовою освітнього процесу початкової школи.

STEM-програми розробляються за такими основними напрямками: інтегровані, міжпредметні навчальні програми, робототехніка та інженерні розробки, 3D-моделювання, винахідництво, дослідження, хімічні технології тощо. Реалізація STEM-підходів може відбуватися як на уроках, так і в позаурочний час через систему впровадження проєктних технологій, інтегрованих уроків, міждисциплінарних заходів, дослідницьких методик навчання [2].

Організація проєктної, командної та групової роботи молодших школярів з ООП може здійснюватись за такими формами навчання як STEM-урок, STEM-заняття, STEM-проєкт, STEM-квест, STEM-хакатон, STEM-екскурсія, онлайн-олімпіади, віртуальні виставки, кейси, тематичні дні. Сучасними засобами STEM-навчання виступають електронні підручники, картки-завдання, навчальні інструкції та алгоритми, QR-коди, освітні гугл-сервіси, ютуб-канали, інтерактивні панелі, відеоігри, конструктори «LEGO», віртуальні лабораторії.

Таким чином, здійснивши теоретичний аналіз проблеми та результатів дослідження актуальності впровадження елементів STEM-освіти в початковій школі на уроках НУШ було визначено:

- стимулювання здобувачів початкової освіти до винахідництва, проєктної й дослідно-пошукової діяльності;
- розвиток «гнучких навичок» учнів, тобто навичок комунікації, презентації, роботи в групі;
- використання різноманітних форм та STEM-інструментарію для реалізації продуктивної навчально-пізнавальної, дослідно-пошукової діяльності;
- продумане поєднання індивідуальних, групових та колективних форм роботи;
- забезпечення активної комунікації учасників освітнього процесу, що базується на вільній атмосфері для дискусій і висловлювання думок;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- активне використання технологій проблемного, розвивального, проєктного, перевернутого навчання;
- формування розуміння практичної значимості STEM-освіти.

Отже, впровадження принципів STEM-освіти в навчальний простір Нової української школи сприяє створенню принципово нової моделі навчання з новими можливостями для вчителів і учнів. Так, раннє залучення учнів в STEM може підтримати не лише розвиток креативного мислення та формування компетентності дослідника, а й сприяти кращій соціалізації особистості, тому що розвиває такі навички, як: співробітництво, комунікативність та творчість.

Список використаних джерел:

1. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/tag/stem-osvita/>.
2. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#n8>
3. Кузьменко О. Сутність та напрямки STEM-освіти. Наукові записки, вип. 9, Сер. «Проблеми методики фіз. -мат. і технол. освіти. Час. КДПУ, 2017. С. 188-190.
4. Патрикеева О. О. Актуальність запровадження STEM-навчання в Україні. Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком. К. : Освіта України. 2015. № 17-18 (41). С. 53-57.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ НА ПСИХІЧНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ

Таїсія Тимофєєва
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник: Ортікова Н.В.,
доктор філософії (PhD) з психології,
доцент кафедри практичної психології

Анотація. *Визначено, що вимушена соціальна ізоляція впливає деструктивно на психоемоційний стан студентів, оскільки психічне здоров'я особистості є найбільш уразливим саме в цей період. Проаналізовано зміст поняття «соціальна ізоляція», яке розглядається у контексті таких понять як: самотність, соціальне виключення, дискримінація, відчуження. Наголошено, що одним із напрямів оптимізації навчального процесу у вищій школі є вивчення адаптаційних можливостей студентів у навчанні, особливо в період соціальної ізоляції.*

Ключові слова: *соціальна ізоляція, базові потреби, стрес, психічні стани, самотність*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На сучасному етапі розвиток суспільства характеризується багатьма кризовими станами в різних сферах життя. Не перший рік людство існує в режимі обмежень, продиктованих епідеміологічною ситуацією. Проте в 2022 році Україна зіткнулася з більшим викликом, повномасштабною війною. Фокус уваги кожного українця змінився. Базові потреби стали більш значущими та вагомими. Важливою стала здатність людини проходити крізь життєві випробування, зберігаючи при цьому особистісну цілісність та психічне здоров'я. Адаже війна спричиняє довготривалу ситуацію невизначеності, що породжує стрес.

Соціальна ізоляція, перерви у навчанні, стреси через невпевненість у завтрашньому дні супроводжують українців повсякчас, впливають на емоційний та психологічний стан. Психічне здоров'я особистості особливо уразливе в період юності, від 17 до 21 року, на цей віковий період випадає час навчання студентів у ЗВО. Це період випробування власних сил і здібностей, професійного самовизначення, в цей час вибудовується система ціннісних орієнтацій та відбувається самовизначення у життєвому просторі. Домінування зазначених станів деструктивно позначається на життєдіяльності студентів, перебігу процесів їх особистісного розвитку та самореалізації, особливо в момент невизначеності, який супроводжуються ізоляцією від соціуму.

Фундаментальними засадами вивчення проблем психічних станів особистості є праці Б. Ананьєва, В. Ганзена, Є. Ільїна, Г. Костюка, М. Левітова, О. Леонтєва, Б. Ломова, С. Максименка, О. Прохорова, С. Рубінштейна, О. Тімченка, О. Чебикіна та ін.

З проблемою вимушеної соціальної ізоляції та її впливом на психічний стан студентів світ зіткнувся порівняно нещодавно. Наслідки короткострокової самоізоляції поки недостатньо добре вивчені, але викликають жвавий інтерес науковців. Очевидно, що для більшості населення тривала самоізоляція негативно позначається на психологічному та фізичному здоров'ї, тому ця проблема потребує негайного вивчення, дослідження та впровадження практичних заходів з метою поліпшення ситуації.

В 2019 році вперше у новітній історії людської цивілізації виник безпрецедентний феномен добровільної соціальної ізоляції як способу дієвої боротьби із розповсюдженням вірусу COVID-19. Про пандемію захворювання було оголошено 12 березня 2020 року на засіданні Постійного комітету Європейського регіонального комітету ВОЗ і з того часу 210 країн і територій офіційно вважаються враженими вірусом COVID-19. Дослухаючись до рекомендацій ВОЗ, більшість урядів ввели міри карантину, що різко обмежили пересування громадян і фактично призвели до їх самоізоляції. Суспільне, соціальне, професійне, наукове, релігійне життя людей змінило акцент у бік онлайн присутності.

Соціальна ізоляція — соціальне явище, при якому відбувається усунення індивіда або соціальної групи від інших індивідів або соціальних груп в

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

результаті припинення або різкого скорочення соціальних контактів і взаємодій.

Соціальна ізоляція це стан повної або майже повної відсутності контакту між людиною та суспільством. Він відрізняється від самотності, тим що відображає тимчасову та мимовільну відсутність контактів з іншими людьми у світі. Соціальна ізоляція може бути проблемою для людей будь-якого віку, хоча симптоми можуть відрізнятися залежно від вікової групи [5]. В західних країнах дослідження соціального виключення проводяться вздовж тривалого часу, оскільки дана проблема тісно пов'язана із проблемами дискримінації та обмеженням доступу до джерел підвищення добробуту та основних механізмів інтеграції в умовах постіндустріального суспільства. Проте у 2019 – 2020 роках проблема соціальної ізоляції стала вагомою для усього світу. У зв'язку із запровадженням обмежувальних заходів в умовах карантину увесь світ зазнав певної видозміни як на рівні політики, економіки, так і в суспільних стосунках.

До 2002 р. в Україні вивчення соціального виключення проводилося в межах досліджень бідності як певний наслідок зубожіння окремих категорій та груп населення [3]. Цими питаннями займалися В. Хмелько, Н. Ільченко, Р. Жиленко.

Термін соціальне виключення має багато варіантів свого перекладу: соціальне виключення, соціальне вилучення, соціальна ізоляція, соціальна ексклюзія. Одностайності щодо визначення самого поняття «соціальне виключення» не дійшли навіть його західні дослідники, а в галузевих словниках, у тому числі англomовних, сам термін з'явився порівняно нещодавно [2]. Відповідно до тлумачення Центру інформації з прав людини, соціальне виключення визнається протилежністю соціальної інтеграції. Зазвичай проявляється як результат дискримінації в сфері культурного розвитку, етнічного походження, сексуальної орієнтації тощо. Наслідками соціального виключення є бідність, ворожість між групами та відмова від таких необхідних соціальних гарантій, як освіта, охорона здоров'я, суспільна діяльність.

У проекті Закону України «Про соціальну роботу» соціальне виключення – це реальне або уявне, повне або часткове вилучення суспільством зі своїх лав однієї особи або групи людей, позбавлення чи обмеження їх доступу до суспільних ресурсів, структур і інститутів [3]. Аналізуючи психологічну літературу з теми соціально-психологічної ізоляції, можна виокремити 2 основні точки зору щодо проблеми самотності. Перша з них розуміє це відчуття як стан, що «суперечить самій суті людини як істоти суспільної» [1]. Водночас, друга точка зору проголошує амбівалентне ставлення до самотності, визнаючи трагізм відчуття самотності, загострюючи увагу на можливостях, які надає соціальна ізоляція для особистості: саморозуміння, збагачення внутрішнього світу, самовдосконалення тощо.

Хоча вітчизняна психологія в порівнянні із західною, не настільки активно вивчала самотність як самостійну проблему, національний локдаун

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

змусив зайнятися цим питанням більш поглиблено, так як усі соціальні прошарки зіткнулися з необхідністю в психо-емоційній підтримці.

Під соціально-психологічною адаптацією більшість учених розуміють пристосування індивіда до нових умов соціального довкілля та його результат. Вміння адаптуватися за різних обставин характеризує процес становлення і розвитку особистості, її професійного зростання. У випадку ж її дезадаптації порушується не лише особистісно-професійний розвиток, а й знижуються психофізіологічні можливості організму, виникають розлади здоров'я. Ознакою адаптації є здатність особистості до подальшого розвитку і змін: вміння змінювати звички, формувати нові навички, розвивати нові вміння, які б допомагали в нових умовах [4, с. 104].

Важливим для розуміння є те, що в час соціальної ізоляції процес адаптації змінюється. Часто у студентів виникає відчуття самотності та відчуження від навчального процесу, особливо на перших етапах навчання. Тому одним із актуальних напрямів оптимізації навчального процесу у вищій школі є вивчення адаптаційних можливостей студентів у навчанні, особливо в період соціальної ізоляції. Такі дослідження надають можливість для створення оптимальних умов навчальної праці та відпочинку, забезпечують відповідність навчальної діяльності студентів фізичним та психологічним можливостям людини на фоні втоми, стресу, негативного емоційного стану; дають можливість розрахувати оптимальні витрати фізичної енергії та часу з боку студента, а також забезпечити високу якість навчання з боку ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Долгінова О. Б. Вивчення самотності як психологічного феномену // *Практична психологія*. 2000. №4. 230 с.
2. Ільченко Н., Жиленко Р. Соціальне включення: теорія і практика // *Економічний розвиток громади*. 2006. №2. С. 2 – 6.
3. Проект Закону про соціальну роботу. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73407 (дата звернення 22 березня 2023 року)
4. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посібник Київ.: Вища школа, 2004. 335 с.
5. Dhruv Khullar. How Social Isolation Is Killing Us. New York Times. URL:<https://www.nytimes.com/2016/12/22/upshot/how-social-isolation-is-killing-us.html> (дата звернення 15 березня 2023 року)

ДОСЛІЖЕННЯ НЕСВІДОМОГО У ГРУЗИНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ШКОЛІ

Ольга Ярмонік
Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Євтушенко І.В.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри практичної психології

Анотація. У статті розглядається розвиток теорії установки Д. Узнадзе в дослідженні несвідомого. Д. Узнадзе прагнув розробити конкретну психологію, яка могла б подолати обмеження традиційної емпіричної психології та біхевіоризму, і запропонував концепцію установки як унікального цілісного стану живої істоти, що визначає будь-який прояв психіки та поведінки. Грузинська психологічна школа, яка виросла з робіт Д. Узнадзе, зробила значний внесок у вивчення установок.

Ключові слова: *несвідоме, свідоме, установка, теорія установок.*

Концепція несвідомого вивчалася з давніх часів, і перші уявлення про нього припадають на час заснування найперших філософських шкіл. Різні філософи, зокрема Платон, Аристотель та Гіппократ, зробили внесок у дослідження несвідомого. У 19 столітті вивчення несвідомого почало розвиватися, а в 20 столітті воно стало визначною темою в психології, і різні вчені мали свої погляди на природу несвідомого.

Поняття несвідомого включає сукупність психічних явищ, станів і дій, які знаходяться поза свідомістю людини і не піддаються контролю. Сюди входить сукупність активних психічних утворень, станів, процесів, механізмів, операцій і дій людини, які є неусвідомленими, без застосування спеціальних методів.

С. Рубінштейн, визнаючи існування неусвідомленого, розглядав несвідоме крізь призму діяльності, при цьому провідну роль в психіці відводив свідомості, яка через усвідомлені цілі діяльності людини контролює неусвідомлені мотиви, тобто несвідоме.

Зигмунд Фройд, засновник психоаналізу, визначив несвідоме як психічні процеси, які активно проявляються, але не досягають свідомості людини, яка їх переживає, і є первинною та найбільш значущою системою людської психіки, яка регулюється принципом задоволення та включає різноманітні вроджені та витіснені елементи. Він бачив несвідоме як арену боротьби потужних руйнівних сил, некерованих сексуальних інстинктів, спраги влади, домінування, прагнення до смерті і вважав, що несвідомі думки, почуття та спогади відіграють значну роль у поведінці людини.

Л. Виготський відзначав активний характер несвідомого в мистецтві з урахуванням взаємовпливу (взаємопроникнення) несвідомого у свідомість і навпаки. Французький філософ і психолог П'єр Жане провів обширні дослідження природи несвідомого, включаючи вивчення гіпнозу та ролі дисоціації в психологічних розладах.

К. Юнг продовжив дослідження проблеми несвідомого та розробив теорію колективного несвідомого, яке, на його думку, було сховищем спільних знань і досвіду, що перевершує індивідуальну свідомість. К. Юнг

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

засновник аналітичної психології і вважав, що психіка складається зі свідомості і несвідомого, яке в свою чергу складається з трьох шарів (свідомого, особистого несвідомого та колективного несвідомого), які на відміну від поглядів З. Фрейда працюють в режимі гармонійної єдності, а не конфлікту.

Отже, до Д. Узнадзе були зроблені певні важливі внески у дослідження несвідомого. Однак саме Д. Узнадзе та його учні розробили унікальний і впливовий підхід до вивчення несвідомого. Л. Узнадзе - грузинський психолог, який розробив загальну психологічну концепцію, яка пояснювала явища сприйняття і поведінки живих істот. Ця концепція була відома як теорія установки.

Установка - це специфічні психологічні установки людини, що визначають її готовність до певної діяльності, спрямованої на задоволення своїх потреб. Відповідно до теорії Д. Узнадзе, установки є основними блоками поведінки людини, і їх формування базується на поєднанні суб'єктивних і об'єктивних факторів, таких як минулий досвід, індивідуальні особливості, конкретна ситуація. Установки виступають опосередковуючою ланкою між психічним станом особистості та навколишньою дійсністю, визначаючи її дії та поведінку.

Установка також визначає психофізіологічну організацію та її модифікації в конкретній ситуації. Введення цього поняття було зумовлено необхідністю подолання постулату безпосередності традиційної психології та пошуком опосередковуючої ланки між фізичним і психологічним.

За словами Д. Узнадзе, несвідоме - це не просто сховище пригнічених бажань чи спогадів, а радше активна та динамічна система, яка впливає на свідоме мислення та поведінку. Д. Узнадзе вважав, що несвідоме складається з двох основних компонентів: біологічного та культурного несвідомого. Біологічне несвідоме складається з вроджених інстинктивних процесів, успадкованих від предків. Ці процеси діють автоматично й несвідомо, регулюючи такі функції організму, як дихання, травлення та кровообіг, включають голод, спрагу та потребу в соціальній взаємодії. Культурне несвідоме формується цінностями, переконаннями та нормами нашого суспільства. Ці культурні впливи є внутрішніми та діють на несвідомому рівні, впливаючи на думки, емоції, поведінку, ставлення до освіти, роботи та стосунків.

Д. Узнадзе класифікував установки за змістом і рівнем поінформованості (обізнаності). Класифікація за змістом включає афективні та інтелектуальні установки. Афективні установки базуються на емоційних переживаннях і реакціях. Вони характеризуються високим рівнем інтенсивності та суб'єктивності, зокрема, включають страх, любов, ненависть і гнів. Інтелектуальні установки засновані на міркуваннях і логічних процесах. Вони характеризуються високим рівнем об'єктивності та раціональності. Приклади включають допитливість, скептицизм і аналітичне мислення.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

За обізнаністю установки бувають усвідомленими і неусвідомленими. Усвідомлені - це установки, які людина усвідомлює і може легко висловити. Вони базуються на особистому досвіді та переконаннях людини. Неусвідомлені - це установки, які людина не усвідомлює, але вони все одно відіграють значну роль у її поведінці. Засновані на досвіді, який був витіснений або забутий.

Також установки мають ряд особливостей, що визначають їх роль у поведінці та психології людини, це: динамічність (установки динамічні та можуть змінюватися залежно від досвіду людини та навколишнього середовища); взаємозв'язок (установки взаємопов'язані і можуть впливати одна на одну: ставлення людини до роботи, наприклад, може впливати на її ставлення до особистих стосунків); індивідуальність (установки унікальні для кожної людини та відображають її особистий досвід і переконання); стабільність (хоча установки динамічні, вони також можуть бути стабільними та довготривалими: ставлення людини до релігії, наприклад, може залишатися відносно стабільним протягом усього життя).

Розуміння різних класифікацій і особливостей установок допомагає професіоналам в області психології краще зрозуміти людську поведінку і розробити ефективні методи психотерапії і консультування.

Д. Узнадзе вважав, що установка та поведінка формуються не лише свідомими думками, а й несвідомими імпульсами та емоціями людини. За його словами, несвідоме не є темним і таємничим місцем, а радше джерелом творчості та інновацій.

Установка. за теорією Д. Узнадзе, поділяється на два аспекти: причинний і цільовий. Причинно-наслідковий аспект виступає як спонукання до діяльності або потреби, тоді як цільовий аспект являє собою загальну модель майбутньої діяльності, що відображає її кінцевий результат у нерозгорнутій і перспективній формі.

Таким чином, установка виступає як синтез суб'єктивних і об'єктивних чинників поведінки. Вважається, що установка виступає опосередковуючою ланкою між окремими станами, функціями, елементами психічної сфери особистості та об'єктивною реальністю, пов'язаною з навколишнім світом.

Однією з головних тем дискусії в рамках школи установки є розуміння онтологічного статусу установки, чи то психічного, чи позапсихічного утворення. Сам Д. Узнадзе в різні періоди своєї наукової діяльності по різному відповідав на це питання.

Деякі вчені вважають, що установка відноситься до сфери психічного, не набуваючи характерних для свідомості форм. Інші стверджують, що установка є первинною, нерозділеною цілісністю, з якої наука шляхом абстракції виділяє психічне та фізіологічне.

Д. Узнадзе та його колеги проводили експериментальні дослідження установки (несвідомого), приділяючи особливу увагу ілюзіям як яскравій демонстрації впливу попередньо створеної установки на активність, розгорнуту в експерименті.

Вивчення установки було центральним у розвитку грузинської психологічної школи, і воно застосовувалося до широкого кола психологічних феноменів. Наприклад, його використовували для вивчення сприйняття, емоційних процесів, цілеспрямованих дій, вольової поведінки тощо.

Хоча сьогодні теорія Д. Узнадзе не так широко вивчена, як інші теорії в психології, її ідеї вплинули на різні галузі досліджень, такі як когнітивна психологія, соціальна психологія та нейропсихологія. Дослідники продовжують спиратися на ідеї Д. Узнадзе, зокрема в галузі когнітивної психології, де теорія множин застосовувалася для пояснення того, як люди інтерпретують і обробляють інформацію в різних контекстах. Теорія установки має вагомe значення для галузі психології та психотерапії. Це унікальний погляд на те, як люди поведуться, думають і діють. Розуміючи установки, що лежать в основі поведінки людей, психологи та терапевти можуть допомогти людям зробити позитивні зміни у своєму житті.

Незважаючи на різні підходи та теорії, вивчення несвідомого залишається важливою темою психології.

Список використаних джерел:

1. Узнадзе Д. Н. Общая психология / Пер. с грузинского Е. Ш. Чомахидзе; Под ред. И. В. Имедадзе. М.: Смысл; СПб.: Питер, 2004. 413 с.
2. Бассин Ф.В., Прангишвили А.С., Шерозия А.Е. К вопросу о дальнейшем развитии научных исследований в психологии (К проблемам установки, бессознательного и собственно психологической закономерности). // Вопросы психологии, 1979, № 5, с. 82-96.
3. Бассин Ф.В. Проблема бессознательного. М.: Канон, 2009. 345 с.
4. Прангишвили А.С. К проблеме бессознательного в свете теории установки: школа Д.Н.Узнадзе. Бессознательное: природа, функции, методы исследования. Тбилиси, Мецниереба, Т.1. 1978. С. 84-91.
5. Фрейд З. Психология бессознательного. М.: Просвещение, 1990. 448 с.
6. Юнг К. Г. Сознание и бессознательное.: Санкт-Петербург. 1997. 430 с.
7. Узнадзе Д. Н. Психология установки. СПб.: Питер, 2001. 416 с.
8. Чхартишвили Ш.Н. К вопросу об онтологической природе бессознательного. В кн.: Бессознательное: природа, функции, методы исследования. Тбилиси, Мецниереба, Т.1. 1978. С. 95 - 110.

СЕКЦІЯ 2
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ

**РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Яна Адаменко
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Ступак О. Ю.,
доктор педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті проаналізований розвиток уяви дітей середнього дошкільного віку, визначена роль художньої літератури в житті дошкільника.

Ключові слова: діти середнього дошкільного віку, творча уява, художня література.

Сучасна українська держава має потребу у людях із високим рівнем культури, духовності, самобутності, із вмінням та здатністю реалізувати свій творчий потенціал. Процес розвитку творчої особистості починається задовго до її вступу до закладу професійної освіти. Підвалини такого розвитку закладаються ще у дитинстві, і дошкільне дитинство у цьому процесі відіграє не останню роль. Необхідність розвитку пізнавальної активності, творчості, творчої уяви дитини відображається у законі України «Про дошкільну освіту», а також у державних програмах «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкілля». В них акцентується увага на розвитку творчого мислення, фантазії, уяви дитини, її здатності до творення нового, на підтримці проявів у неї творчої ініціативи, активності, самостійності, на формуванні нахилів до дослідництва, експериментування, здатності до творення нового.

Усім цим питанням надавали вагоме значення також і вчені-психологи, педагоги, визначні методисти. Праці П. Блонського, Л. Венгера, Л. Виготського, В. Давидова, О. Духновича, О. Дьяченко, О. Запорожця, Д. Ельконіна, Є. Ігнат'єва, В. Крутецького, Д. Овсянико-Куликовського, М. Поддьякова, О. Потебні, Т. Рібо, С. Рубінштейн, С. Русової, Л. Толстого, К. Ушинського та ін. стосувалися розвитку у дітей активності, творчості, фантазії, уяви, починаючи із дошкільного дитинства. Як показали їх дослідження, уява виступає не лише у якості передумови ефективного засвоєння дітьми нових знань, але й вона сама є умовою творчого перетворення ними вже наявних у них знань, сприяючи саморозвитку особистості, тобто вона значною мірою визначає ефективність проведених навчально-виховних заходів. Праці багатьох провідних українських методистів (А. Богуш, М. Вашуленко, В. Мельничайко, Н. Орланова, О. Савченко, М. Стельмахович, В. Сухомлинський та ін.) свідчать про

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

усвідомлення ними важливості теоретичної і практичної розробки проблеми розвитку дитячої уяви, фантазії та творчості в цілому.

Уява є психічним процесом створення людиною нових образів на основі її попереднього досвіду. Вона належить до вищих пізнавальних процесів і зумовлюється різноманітними потребами, які виникають у житті людини, насамперед, її потребою у зміні певних предметів у навколишньому світі. Коли людина лише розпочинає роботу, вона вже уявляє або намагається уявити її остаточний результат. Уява пов'язана з образами, уявленнями. Продукт уяви оформлюється за допомогою знаків, тобто вербально (наприклад, фантастичний твір), у вигляді опису, тексту тощо. Учені притримуються думки, що уява виникла у людини тоді, коли у людини з'явилась потреба передбачити результат своєї праці, а також пояснити незрозумілі події або явища природи. За допомогою уяви людина може виходити за межі реального світу, переміщуючи речі та події в минуле, майбутнє, в інші світи та простори.

Уява як психічна діяльність, що полягає у створенні образів, уявлення предметів, ситуацій, які в дійсності не сприймалися людиною, пов'язана із знаковою функцією свідомості – кодуванням візуальної інформації за допомогою схем, фігур та більш складніших умовних знаків. Розвиток знакової функції свідомості відбувається так [4]:

1) заміщення одних предметів іншими чи їх зображеннями, а далі – використання мовних, математичних та інших знаків, оволодіння логічними формами мислення;

2) поява та розширення можливостей доповнювання і заміщення реальних речей, ситуацій, подій уявними, вибудовування з уявлень нових образів»

Дошкільний вік є сенситивним для розвитку уяви. Дитяча уява розвивається у грі та у продуктивних видах діяльності. Уява у своєму розвитку спирається на такі пізнавальні процеси, як сприймання та пам'ять. Образи сприймання закріплюються у пам'яті людини у формі уявлень. Тобто передумовою розвитку дитячої уяви є вміння оперувати уявленнями. Така здатність з'являється пізніше, ніж самі уявлення. Учені наводять такі етапи у розвитку уявлень [1]:

1. «впізнавання, тобто образи уявлень виникають лише при повторному сприйманні відповідного предмета;

2. спричинене відтворення, в основі якого лежать асоціації за схожістю або суміжністю, і уявлення виникає під впливом опису, загадок;

3. мимовільне використання, коли зростає керованість уявлень і дитина може вже викликати їх навмисне, щоб використати у грі, малюванні, описах;

4. творче відтворення у вигляді комбінування уявлень та їх елементів із створенням нових образів».

Простір дитячій пізнавальній активності, самостійності, ініціативності та творчості надає підтримка дорослого, він заохочує найменші прояви фантазії дитини, спонукає її до вираження власної позиції [3].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Художня література традиційно розглядається як важливий засіб виховного впливу на особистість дитини дошкільного віку. І це не випадково, оскільки її вважають скарбницею культури, джерелом реальних знань та сильних вражень, ознайомлення з незвичним, фантастичним.

Усвідомлюючи зміст творів, дитина знайомиться із загальнолюдськими чеснотами – добротою, працьовитістю, правдивістю, чесністю, чемністю тощо, вчиться емоційно реагувати на різноманітні життєві ситуації та вчинки персонажів. Слухаючи літературні твори, дитина вчиться радіти, співчувати, сумувати. Вона не тільки знайомиться з різними емоційними станами людини, а й тренується відчувати та передавати власні почуття за допомогою мовлення.

Художній стиль відіграє в житті дітей дошкільного віку дуже важливу роль, більшу ніж у дорослих. Тому, що фольклор та літературні твори розкривають духовний світ перед дитиною, також виконують і дидактичну функцію [2]:

1) вироблені спеціальні жанри, що розвивають мовний апарат, виправляють дошкільника у вимові конкретних звуків та складних звукових сполучень;

2) він активізує мовний розвиток дітей дошкільного віку. Тому, що завдяки ритмізованості та римам літературних текстів діти легше запам'ятовують їх та при потребі використовує як зразок.

Яскраві образи, жваве й точне мовлення, художні малюнки формують смак дітей до чуття краси, спонукають на розвиток своєї творчої уяви. Особливо важливу роль в художніх творах також відіграють у розвитку світогляду дошкільника та патріотичних почуттів. Ця література повинна навчити дитину спрямовувати свою поведінку на хороші вчинки, а також розвивати свої моральні риси особистості. При ознайомленні з художньою книжкою, в яких описано про кращих людей нашої країни та героїв праці у маленьких читачів виникає бажання брати з них приклад і при цьому розвивати конкретні риси характеру: воля, сміливість, вміння долати труднощі, дружба, колективізм.

Отже, рівень розвитку дитини віддзеркалює те, яке місце посідає в її житті художнє слово, а різні засоби художньої літератури створюють підґрунтя для розвитку творчої уяви дітей середнього дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків: Ранок, 2013. 192 с.
2. Грузинська І.М. Психологічні умови розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. Дис. на здобуття наук. ступ. канд. псих. наук. Київ, 2019. 298 с.
3. Крутій К. Розвиток навичок критичного мислення у дошкільників. Дошкільне виховання. 2021. № 11. С. 3–6.

4. Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л. Трофімова. 3-тє вид., стереотип. Київ: Либідь, 2001. 560 с.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Поліна Бака
Коростишівський педагогічний
фаховий коледж імені І.Я. Франка
Житомирської обласної ради
м. Коростишів
Науковий керівник: Марченко Т.В.,
викладач психолого-педагогічних дисциплін

Анотація. У статті розкрито зміст поняття «психологія навчання», «психологія виховання». Розглянуто психологічні проблеми управління процесом навчання, вивчення формування пізнавальних процесів, пошук надійних критеріїв розумового розвитку та визначення умов досягнення зростання ефективного психічного розвитку в процесі навчання, розгляд питання взаємовідносин учитель-учень.

Ключові слова: психологічні проблеми навчання і виховання, процес навчання, психологічне навчання, психологічний супровід.

Організація та впровадження освіти не лише відображає розмаїття сучасних викликів, але й є дуже важливою. Вона швидко реагує на вплив стресових факторів, особливо на військові дії на власній території. Виходячи з цього, зрозуміло, що учасники освітнього процесу потребують відповідної підтримки, передусім психологічної.

Постановка проблеми. Освіта, яка орієнтована на передачу та відтворення знань, не може відповідати запитам сучасного суспільства. Знання самі по собі більше не є кінцевою метою. Це поле для розвитку інтелекту, засвоєння постійно оновлюваної інформації, цінної не самої по собі, а як умова адаптації, орієнтації в ній.

Мета статті полягає у висвітленні теоретичних та практико орієнтованих питань організації психологічного навчання і виховання учасниками освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Психологія навчання – одна з найбільш розвинених та інтенсивно розроблюваних галузей педагогічної психології. Вона має власне коло завдань, що традиційно розробляються в спеціальних дослідженнях [2,с.3].

Одним із центральних завдань психології навчання, яка є частиною педагогічної психології, є вивчення механізмів і закономірностей процесів, за допомогою яких індивіди засвоюють знання, навички та вміння. Як

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

засвоюється інформація і як вона трансформується в особистісно набуті знання? Такі питання мають фундаментальне значення для освітньої практики і є предметом вивчення саме психології навчання [3].

Психологія навчання також вивчає механізми та закономірності розвитку когнітивних функцій у процесі навчання. Науковий і практичний інтерес становлять такі питання, як вплив навчальної діяльності на інтелект і творчі здібності людини, а також розвиток таких когнітивних функцій, як мислення, пам'ять і увага в навчальній діяльності. Розвиток когнітивних функцій традиційно вважається запорукою успіху у початковій освіті, а набуття знань про механізми та закономірності їх формування в навчальній діяльності є важливим питанням освітньої практики та предметом пильної уваги в педагогічній психології.

Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання [6]:

- 1) охарактеризувати стан дослідження проблеми адаптації першокласників до школи;
- 2) виявити закономірності розвитку учнів у психологічних проєкціях;
- 3) визначити причини виникнення проблем учнів з адаптацією до системи взаємовідносин у школі адаптацією до системи взаємин у школі на початкових етапах навчання;
- 4) окреслити шляхи подолання суперечностей в адаптації учня до форм початкової освіти;

Таким чином, у виховній діяльності психологія визначає, що, як і в якій послідовності слід говорити дітям, щоб досягти найбільш ефективних результатів. З цією метою психологія проводить різноманітні дослідження та експерименти, на основі яких розробляє психологічні теорії та концепції навчання.

Психологія також використовує можливості психодіагностики, щоб правильно оцінити результати процесу педагогічного впливу.

Педагогічна психологія розглядає структуру освітнього процесу як взаємодію багатьох факторів (кого і як виховувати, навчати і розвивати; в яких умовах відбувається розвиток, виховання і навчання) [6]. Усі ці елементи однаково важливі. Недостатнє знання педагогічних впливів та особливостей педагогічної діяльності вносить плутанину в роботу вчителя, нівелює перспективу професійного розвитку. Як наслідок, у педагогічному побуті освітню психологію часто ототожнюють з педагогікою, що свідчить про недостатню професійну майстерність [4].

До її структури входять теоретична педагогічна психологія (вивчення об'єктів, принципів, методів і основних понять навчання, виховання і розвитку), практична педагогічна психологія (вивчення психологічних основ конкретних методів виховання, навчання і розвитку дітей, учнівської молоді та дорослих), педагогічна психологія дошкільної освіти (вивчення психологічних основ виховання дітей дошкільного віку), педагогічна психологія середньої освіти (вивчення психологічних основ виховання,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчання і розвитку учнівської молоді та особливостей навчально-виховної діяльності педагогів) та педагогічна психологія освіти [1,с.200-204].

Основні проблеми педагогічної психології:

1. проблема сенситивних періодів. Вона пов'язана з вибором і максимальним використанням певних вікових періодів для розвитку конкретних здібностей і якостей у дітей. Наразі сенситивні періоди інтелектуального та особистісного розвитку, їх початок, тривалість та закінчення невідомі. Імовірно, ці періоди є індивідуальними і специфічними. Можливо також, що деякі сенситивні періоди мають однакові характеристики в різних вікових групах. Поки що однозначної відповіді на це питання немає.

2. Питання про зв'язок між свідомо організованими впливами і природним психічним розвитком дитини, іншими словами, питання про зв'язок між біологічним дозріванням, навчанням і розвитком дитини (чи допомагає чи перешкоджає спеціально організоване навчання розвитку дитини).

3. Питання загального та вікового поєднання навчання і викладання: які пріоритети, в якому віці і як гармонійно поєднувати процеси навчання і викладання?

4. Питання системності розвитку дітей та здійснення комплексних педагогічних впливів: які існують закономірності педагогічних впливів та які їх ключові моменти?

5. Питання взаємозв'язку дозрівання і навчання дітей, їх потенціалу і здібностей, генетичних і середовищних умов, їх психологічних особливостей і поведінкового розвитку.

6. Проблема визначення психологічної готовності дитини до свідомого навчання і виховання, пошук валідного діагностичного інструментарію.

7. Проблема педагогічної занедбаності: як відрізнити безнадійно відсталих дітей від педагогічно занедбаних; які порушення розвитку можна подолати на певному етапі.

8. Проблема індивідуалізації навчання: як створити умови для індивідуалізованого навчання (темп і ритм навчання, орієнтований на індивідуальні особливості дитини), коли освітній процес в цілому є груповим?

Традиційно найважливішими питаннями розділу педагогічної психології виховання є: які закономірності керують процесом формування моральних та естетичних ідеалів особистості; як освітнє середовище впливає на формування світоглядних орієнтацій; як діють механізми формування та функціонування "Я-концепції" особистості в індивідуальній освітній практиці?[3]

Природно, що вирішення цих складних питань значною мірою залежить від вікових та індивідуальних особливостей. І якщо на ранніх етапах свого розвитку педагогічна психологія вивчала дію цих механізмів і закономірностей лише стосовно дитячих вікових груп, то в останні десятиліття фахівців все більше цікавить природа цих процесів у дорослих.

Психологія освіти – це наука за своєю суттю. Перебіг освітнього процесу, а отже, і основних психічних утворень особистості, визначається багатьма зовнішніми чинниками, а також внутрішніми (віковими, індивідуальними тощо). Формально вони виходять за межі психології, але педагогічна психологія має ними опікуватися. Це сфера спільних інтересів освітньої психології та педагогіки. Вивчення взаємозв'язку між цілями, змістом, формами і методами навчання та виховними впливами – одне з ключових завдань педагогічної психології [5].

Список використаних джерел:

1. Анцупов А.Я. Профілактика конфліктів в шкільному колективі / А.Я. Анцупов. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 208 с.
2. Галузинський В.М., Євтух М.В. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні. / В.М.Галузинський, М.В. Євтух– К.: ННТЛ, 2010.
3. Гончаренко С. Фундаментальність професійної освіти – потреба часу / С.У. Гончаренко // Педагогічна газета. – 2004. – № 12 (125). – С. 3.
4. Кулюткин Ю.Н. Соціальна обусловленність неперервного образования – // Офіційний сайт журналу «Вопросы психологии» [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.voppsy.ru/issues/1989/892/892005.htm>
5. Чінікайло, С.І. Психолого-педагогічний супровід адаптації молодших школярів / С.І. Чінікайло. - Мн., БДМУ, 2005. – 56 с.
6. Основи психології: Підруч. / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця.— К.: Либідь, 1995.— 632 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗДО

Катерина Гавриленко
КЗ «Нікопольський фаховий
педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Нікополь
Науковий керівник: Семенча Л.Г.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

Анотація. В статті розглянуто особливості формування і розвитку вольових якостей та вольової поведінки дітей дошкільного віку; проаналізовано ознаки вольової поведінки дітей; визначено завдання та педагогічні умови, яких дотримуються вихователі закладів дошкільної освіти щодо розвитку вольових якостей та вольової поведінки дітей старшого дошкільного віку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: *воля, вольові якості, вольова поведінка, вольові риси особистості, ігрова діяльність, навчальна діяльність.*

Розвиток волі дитини дошкільного віку – це складний процес, що визначається певними чинниками та вимагає від педагога врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованця. Вольова сфера формується в різних видах діяльності дитини і заснована на розвитку вольових якостей дошкільника.

Під вольовими якостями у вітчизняній психології розуміються відносно стійкі, незалежні від конкретної ситуації психічні утворення, що засвідчують досягнутий особистістю рівень свідомої саморегуляції поведінки, її влади над собою [4].

Серед сучасних українських педагогів і психологів вивченням волі на різних вікових етапах займається, наприклад, Бех І.Д [1]; вольових якостей та вольової поведінки дошкільника – такі вчені, як Волощенко Л.І., Літвін Л.І., Михалевська В.А., Поуль В.С., Соловйова Л. І. та ін. [2, 3, 5, 6]

Вченими Волощенко Л.І. та Поуль В.С. діагностовано три рівні розвитку вольової поведінки дітей, визначено, що діти старшого дошкільного віку виявляють середній і високий рівні вольової поведінки. Також дослідниками емпірично доведено, що здійснення вольової поведінки старшими дошкільниками визначається особливостями становлення в цей віковий період регулятивної та планувальної мовленнєвих функцій [5].

Дослідницею Соловйовою Л.І. було підтверджено гіпотезу про те, що повноцінний розвиток вольової поведінки старших дошкільників передбачає синхронізацію рівнів прояву їх вольових дій у пізнавальній та руховій активності [6].

Науковці відзначають, що саме дошкільний вік – вік виникнення волі, вік формування вольових якостей та вольової поведінки. У дитини в процесі виховання і навчання під впливом вимог оточуючих формується уміння підпорядковувати свої дії тому або іншому завданню, досягати поставленої мети, долаючи труднощі та перешкоди. Наприклад, під час занять в дитячому садочку дошкільник опановує умінням контролювати власну позу, змушує себе сидіти спокійно, так, як цього вимагає вихователь, не вертітися, не вскакувати, не ходити. Поступово він починає управляти своїм сприйняттям, пам'яттю, мисленням. Вихованець набуває умінь зупиняти імпульсивну поведінку, контролювати поведінкову реакцію на різні подразники. У старшому дошкільному віці дитина проявляє у своїй поведінці порівняно тривалі вольові зусилля, але сфера їх застосування та місце в поведінці залишаються обмеженими. Також в цей віковий період поступово формується уміння втримувати мету в центрі уваги; відбувається боротьба протилежних мотивів, що закінчується перемогою одного з них, і це змушує дитину зробити вибір між двома можливими рішеннями. До кінця старшого дошкільного віку у дитини повинні бути сформовані такі уміння: розуміти, приймати інструкції, що поступово ускладнюються; виконувати інструкцію протягом всього заняття; з'являються елементарні навички самоконтролю. Розглянемо ознаки

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вольової поведінки дитини дошкільного віку: незалежність; рішучість; об'єктивне оцінювання кінцевого результату діяльності та докладених зусиль; наполегливість; цілеспрямованість; саморегуляція та самоконтроль результатів власної діяльності; ініціативність; виправлення або перероблення зробленого в разі необхідності [1-6].

Внаслідок власного дослідження, проведеного нами в групі вихованців старшої групи ЗДО №10 м. Нікополя, було виявлено, що вольові якості дітей старшого дошкільного віку характеризуються середнім і низьким рівнем розвитку. Діти ще не володіють, або фрагментарно володіють навичками контролю своєї поведінки, не можуть проявляти силу волі для досягнення мети, не завжди здатні довести до кінця прийняті рішення, досягнути поставленої мети, долаючи різні перешкоди на шляху до неї. Наприклад, під час ігрової діяльності деякі діти відмовлялися виконувати правила гри, проявляли негативні емоції, якщо їх вихователь змушував чергувати в групі, наполовину виконували доручення вихователя (треба було нагодувати трьох хом'ячків, рибок в акваріумі і полити чотири квітки, дитина полила тільки дві, а рибкам насипала їжу, а хом'ячків взагалі не нагодувала, пояснивши свою поведінку тим, що заморилася).

Проаналізувавши роботи науковців з проблеми розвитку вольової сфери дошкільника та результати проходження практики на прикладі закладу дошкільної освіти №10 м. Нікополя, нами було визначено основні завдання та педагогічні умови, яких повинні дотримуватися і дотримуються вихователі закладів дошкільної освіти щодо розвитку вольових якостей та вольової поведінки дітей старшого дошкільного віку, а саме:

- вчити дитину ставити перед собою мету, яка є зрозумілою, реальною, цікавою, щоб у дитини виникло бажання її реалізувати; направляти та допомагати в її досягненні;
- привчати дитину не пасувати перед труднощами, а долати їх;
- вчити вихованця планувати свій день, свої дії, доводити їх до кінця, проводити підсумок дня;
- формувати навички планування, цілепокладання, самоконтролю, адекватної самооцінки;
- розвивати здатність до вольового зусилля, уміння мобілізувати сили на подолання труднощів;
- формувати вміння стримувати свої негативні емоції, що дітям досить складно вдається;
- виховувати у вихованців прагнення до досягнення результату своєї діяльності та такі вольові риси особистості, як: самостійність, цілеспрямованість, наполегливість, витривалість, дисциплінованість, організованість, рішучість, сміливість, самовладання, домірна ризикованість в будь-яких її видах (малювання, гра);
- надавати можливості дитині обирати та виконувати творчі завдання за власним бажанням; створювати сприятливі умови для реалізації потреби дитини у творчості під час занять;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- підтримувати, допомагати, заохочувати дитину до самостійності та ініціативності (наприклад, зроби листівку-подарунок для бабусі);
- вимагати від дитини чіткості і правильності виконання завдань, контролювати її поведінку, сприяти досягненню дошкільником успіху в будь-яких видах діяльності;
- перевіряти результати роботи, відмічати невдачі і успіхи (заохочувати).

За результати спостережень та спілкування з вихователем, дітьми та батьками нами було визначено ряд чинників щодо виховання волі дошкільника. На перше місце, ми вважаємо, слід поставити режим дня, виконання якого привчає дитину до порядку, організованості, дисципліни. На друге місце, на нашу думку, слід поставити організацію трудової і побутової діяльності дитини, під час якої вона вчиться усвідомлювати мету, планувати свої дії, запам'ятовувати їх послідовність (наприклад, прибирання кімнати, догляд за квітами, прибирання робочого місця та іграшок), долати труднощі. Досить активно формуються вольові якості особистості дошкільника під час формування культурно-гігієнічних навичок дитини, під час оволодіння дитиною тими, чи іншими видами спорту (їзда на велосипеді, катання на ковзанах, плавання) та ін.

У взаємодії дорослого з дитиною, вихователь використовує різні форми вимоги (вимога-довіра, вимога-прохання, вимога-порада), педагогічні паузи, прийоми переключення уваги дитини від конфліктної ситуації на інший предмет, іншу людину чи діяльність, при цьому він не авторитаризує вимоги до неї, не гнівається, а поводить і рішуче і твердо.

Педагог намагається допомогти дитині усвідомити власні бажання, вимоги дорослих, відпрацювати з дошкільником різні шляхи виходу із скрутного становища, вчить аналізувати причини неуспіху, навчає пошуку шляхів досягнення власної мети, вибору оптимального типу поведінки з представлених типів. Організуючи життєдіяльність дошкільників, вихователі закладів дошкільної освіти заохочують їх до спільної з однолітками діяльності (малювання, ліплення, конструювання, виконання трудових доручень дорослих), що потребує прояву вміння стримувати свої бажання, досягати поставленої мети, фантазувати.

В цьому допомагають дидактичні («Прогноз погоди»), сюжетно-рольові (народна гра «Лисиця і гуси»), ігри з правилами (правилами-заборами) та рухливі ігри («Салочки-наздоганялочки», «Будь уважним», «Роздувайся, міхур», гра-естафета «Два Мороза», «Рибки в акваріумі»). Виконання правил та підкорення ним в будь-якій грі допомагає дитині навчитися усвідомлювати, контролювати, оцінювати власні дії та поведінку; виробляє витримку, терпіння, самостійність, наполегливість, самообмеження і інші вольові якості. Колективні або групові ігри вчать дитину порівнювати себе, власні успіхи і невдачі з успіхами і невдачами інших дітей, допомагають побороти власні страхи, вчать вірити у власні сили.

Загартовуючи волю дитини дошкільного віку, педагоги використовують, крім гри, такі дидактичні методи, як бесіди, розминки,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вправи, творчі ігри та завдання, складання оповідань, продовження речень, малювання тощо.

Отже, розвиток волі в дошкільному віці є важливою умовою подальшого виховання і навчання дитини. Не можна навчити і виховати дитину, якщо вона не володіє собою, діє тільки під впливом безпосередніх спонук, не вміє підпорядкувати свої дії вказівкам вихователя. У дошкільному віці у дітей формуються вольові якості, які відіграють важливу роль у становленні особистості: відповідальність, завзятість, наполегливість, рішучість, витримка, дисциплінованість, самостійність. Головними новоутвореннями в формуванні вольової сфери особистості дошкільника, безперечно є певний рівень організованості, довільність поведінки і діяльності як здібності підпорядкувати свої дії вимогам "треба", що є необхідною умовою майбутньої навчальної діяльності. У різних видах діяльності діти починають формувати мету, підпорядковуючи їй свої дії, спрямованої на ефективне формування у дошкільнят цілеспрямованої поведінки. Тому, саме на педагога, який працює в закладі дошкільної освіти покладається велика відповідальність щодо виховання вольових якостей та вольової поведінки дітей дошкільного віку.

Перспективи подальшої наукової роботи ми вбачаємо у продовженні дослідження умов розвитку вольових якостей дітей дошкільного віку, динаміки цього процесу протягом дошкільного періоду життя в ігровій діяльності та різних видах творчої діяльності вихованців закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Від волі до особистості. Київ : Україна-Віта, 1995. 202 с.
2. Літвін Л.І. Вольова поведінка дитини-дошкільника: індивідуальний аспект розвитку // Актуальні проблеми психології : зб. наук. ст. / за заг. ред. С.Д. Максименка. Київ : Нора-прінт, 2001. Том IV. Актуальні проблеми генези особистості в контексті навчання і виховання. С. 112-117.
3. Михалевська В.А. Особливості прояву наполегливості та впевненості у старших дошкільників / Методика початкового навчання і дошкільного виховання. 2012. № 5. С. 263.
4. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. Київ : Кондор, 2009. 576 с.
5. Психологічні умови розвитку вольової поведінки старших дошкільників та молодших школярів: монографія / Поуль В.С., Волошенко Л.І. Краматорськ : Донецький ОШПО, 2018. 271 с.
6. Соловйова Л.І. Вольовий розвиток дитини-дошкільника // Психічний розвиток дитини-дошкільника : навч. посіб. для педагогів, психологів, вихователів дит. дошк. закл., студ. сер. і вищ. пед. закл., батьків / С.Є. Кулачківська (наук. ред.), С. О. Ладивір, Т. О. Піроженко [та ін.]. Київ : Світич, 2004. С. 36-42.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ, ЯК ЗАСОБУ ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Оксана Геденач

*Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського*

М.Вінниця

*Науковий керівник: Шикиринська О.В.,
кандидат пед.наук, доцент*

Анотація. У статті порушено проблему пошуку емоційно дієвих засобів виховання гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Виокремлено педагогічні умови роботи з авторськими казками, що мають значний виховний потенціал. Доведено, що через авторську казку закладаються початкові форми гуманної свідомості, гуманної культури, позитивного емоційно-ціннісного ставлення й гуманно доцільної поведінки.

Ключові слова: процес виховання, моральні норми, гуманність, гуманні почуття, духовно-гуманне виховання, образність.

Процес виховання – це прилучення дитини до світу людських духовних цінностей. Особливої уваги сьогодні набувають такі загальнолюдські цінності, як гуманізм, патріотизм, честь та справедливість. Моральні норми – це основні правила всякого людського співжиття, вироблені протягом тисячоліть морального розвитку суспільства, які є складовою загальнолюдської моралі. Слід підкреслити її гуманістичну спрямованість: центром моралі є людина. З найдавніших часів усі ідеології і видатні мислителі зверталися до найціннішого в світі – людини, намагалися пізнати її суто людську ознаку – гуманність. Під терміном «гуманні почуття» розуміємо емоційне ставлення людини, спрямоване на інших людей, тварин, природу, що виражається в **співчутті**, співпереживанні, жалості, тощо [1, с.13].

Про сформованості у людини **гуманних почуттів** можна робити висновок на основі її доброти, чуйності, прагненні прийти на допомогу іншій людині, здатності чимось пожертвувати заради іншого. Закладати основи гуманності, виховувати моральні цінності слід з самого раннього віку, коли формуються характер, ставлення до світу, оточуючих людей. Одним із ефективних засобів гуманного виховання дошкільників є авторська казка.

Під впливом казок у дошкільників виникають різноманітні почуття та переживання. Казки мають надзвичайну емоційну силу впливу на дітей, несуть у собі позитивний емоційний заряд, здатний викликати позитивні емоції. Захоплюючий зміст казки, самобутність дійових осіб, поєднання фантастики з реальністю, образність та експресивність мовлення мають великий емоційний вплив на дітей. Вона сприяє формуванню у дитини чітких морально-філософських, гуманістичних уявлень про навколишній світ, про те, що добро перемагає зло, яке завжди повертається до того, хто його скоїв, а за добрі вчинки завжди віддячують добром.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Казка потрібна кожній дитині як насущний, духовний хліб, який ніколи не приїдається. Адже казка зачаровує дитину образністю рідного слова, його красою, колоритністю персонажів, особливостями їх характеру, багатством природи. Характерне для казки торжество справедливості, гуманне ставлення позитивних персонажей казки, перемога добра над злом викликають співчуття дитини.

Духовно-гуманне виховання – це формування ціннісного ставлення до життя, що забезпечує стійкий, гармонійний розвиток людини, що включає в себе виховання почуття обов'язку, справедливості, відповідальності та інших якостей, здатних надати високий сенс справам і думкам людини [1, с.22]. Кожне суспільство зацікавлене в збереженні і передачі накопиченого досвіду, інакше неможливий не тільки його розвиток, а й саме існування. Збереження цього досвіду залежить від системи виховання та освіти, яка, у свою чергу, формується з урахуванням особливостей світогляду і соціально-культурного розвитку даного суспільства. Духовно-гуманне становлення нового покоління, підготовка дітей та молоді до самостійного життя – найважливіша умова розвитку держави. Дієвим засобом у вихованні гуманних якостей особистості дітей старшого дошкільного віку є казка.

Необхідно навчити дитину вмінню бачити і розуміти іншу людину, розвивати здатність поставити себе на місце іншого і переживати з ним його почуття. У казках черпається перша інформація про взаємини між людьми. Саме авторські казки зберегли ту загальну людську гуманність, яку, на жаль, сьогодні багато людей розгубили.

Гуманне виховання дитини починається з того, що вона чує, бачить і що викликає відгук у її душі.

Казка здійснює вагомий вплив на формування гуманних якостей дитини. І з самого початку треба відзначити гендерний підхід казки. У гендерному відношенні всі казки допомагають сформувати чоловічі і жіночі риси характеру.

Важливим завданням виховання поведінки старшого дошкільника є формування колективних взаємин з однолітками – товариськість і гуманне ставлення до однолітків, співпраця і вміння колективно планувати діяльність, організованість і культура спілкування.

Для того щоб максимально ефективно використовувати казку з метою виховання гуманних якостей дітей, необхідно знати особливості казки як жанру. Захопливість сюжету, образність і забавність роблять казки досить ефективним педагогічним засобом. У казках схема подій, зовнішніх зіткнень і боротьби вельми складна. Ця обставина робить сюжет захоплюючим і приковує до нього увагу дітей. Тому правомірно твердження, що в казках враховуються психічні особливості дітей, насамперед нестійкість і рухливість їх уваги.

Образність – важлива особливість казок, яка полегшує їх сприйняття дітьми, не здатними ще до абстрактного мислення. У героїв зазвичай дуже яскраво показуються головні риси характеру.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Робота з казкою має різні форми: читання казок, їх переказ, обговорення поведінки казкових героїв і причин їх успіхів або невдач, театралізоване виконання казок, проведення конкурсу знавців казок, виставки малюнків дітей за мотивами казок і багато іншого.

Ознака справжньої казки – хороше закінчення історії. Це дає дитині відчуття психологічної захищеності. Щоб не відбувалося в казці, все закінчується добре. Виявляється, що всі випробування, які випали на долю героям, були потрібні для того, щоб зробити їх більш сильними і мудрими. З іншого боку, дитина бачить, що персонаж, який зробив поганий вчинок, обов'язково буде покараний. А герой, який проходить через всі випробування, проявляє свої найкращі якості, обов'язково винагороджується. У цьому полягає закон життя: як ти ставишся до світу, так і він до тебе!

Казки підносять дітям поетичний і багатогранний образ своїх героїв, залишаючи при цьому простір уяві. Гуманні поняття, яскраво представлені в образах героїв, закріплюються в реальному житті і взаєминах з близькими людьми, перетворюючись в гуманні еталони, якими регулюються бажання і вчинки дитини.

Проживаючи казку, діти вчаться долати бар'єри у спілкуванні, тонко відчувати один одного, знаходити пояснення різним емоціям, почуттям та станам [2, с. 382]. Постійно використовувані казковими персонажами етюди-перевтілення на вираження і прояв різних емоцій дають дітям можливість поліпшити й активізувати виразні засоби спілкування: пластику та міміку.

Отож, авторська казка – це сьогодні, мабуть, один з небагатьох способів для об'єднання дорослого і дитини, надання їм можливості зрозуміти один одного. Мета педагогів – дати дитині необхідну гаму переживань, створити особливий, ні з чим не порівнянний настрій, викликати добрі і серйозні почуття через сприйняття казок, зробити так, щоб авторська казка була засобом виховання гуманних почуттів дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1.Словник навчально-педагогічних понять і термінів: методичний посібник /Укл. ЛП Вовк, ГД Панченко, ОС Падалка, та ін. К.: Вид-во НПУ імені МП Драгоманова. 2001. 83 с.

2.Шикиринська О., Бондарчук О. Педагогічний супровід естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами музичного мистецтва. Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (IX школа методичного досвіду): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 22-23 листопада 2022року. Вінниця, 2022. 380-386 с.

4.Базовий компонент дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція 2020р.

ФОРМУВАННЯ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Тетяна Глазкова

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова*

м. Київ

*Науковий керівник: Середюк Т. В.,
кандидат психологічних наук, доцент*

Анотація. *Саногенне мислення особистості формується через психологічні механізми рефлексії, усвідомлення та саморегуляції, що забезпечує управління процесом розмірковування та виникнення думок, що призводить до зміни її емоцій і сприяє збереженню здоров'я. Саме формування саногенного мислення передбачає створення сприятливого психологічного клімату, в якому дитина та її оточення мають можливість реалізувати свої оптимістичні погляди та сфокусувати увагу на пошуку конструктивних варіантів розв'язання проблемних ситуацій. Створення такої атмосфери формує у молодого покоління активної життєвої позиції, навчання рефлексії та самоаналізу, що і складає основу для саногенного мислення.*

Ключові слова: *саногенне мислення, рефлексія, мисленнєві операції, самоаналіз, емоційний інтелект.*

Саногенне мислення більшість науковців та практиків пов'язують з поняттям здоров'я та ставленням особистості до нього. Саме наявність у людини саногенного мислення обумовлює цілісність розвитку всіх складових здоров'я особистості – психологічної, духовної, соціальної. Термін «саногенне мислення» отримало назву від латинського слова «sanus», що означає «здоровий», та старогрецького «генос» – походження. Відповідно, це означає мислення, яке забезпечує здоров'я [7]. Поняття у психологію ввів Ю. Орлов у 1991 році, обґрунтувавши новий метод управління емоціями через рефлексію та усвідомлення.

Згідно з думкою І. Дубровіної, психологічне здоров'я репрезентується в адекватному сприйманні оточуючого середовища та реагуванні на нього, в умінні більш менш об'єктивно оцінювати свої дії та вчинки інших людей, приймати рішення і брати за них відповідальність, в умінні відстоювати свою позицію у складних ситуаціях. В такому контексті психологічне здоров'я забезпечується за умови повноцінного психічного розвитку протягом життя, тобто на всіх етапах онтогенезу [4, с. 17–21].

Г. Абрамова відмічає зв'язок саногенного мислення і вольового зусилля і дає таке трактування, що це мислення, в якому предмет думок має поєднуватися з Я-зусиллями людини для набуття цілісності або вона відсторонюється від цього предмета у своєму психологічному просторі [1, с.58]. Тобто вчена розглядає саногенне мислення як особливий вид активності особистості, який пов'язаний з простором і часом, а також регулюється за допомогою довільної уваги. Завдяки такому самоконтролю людина навчається інтроспекції та відповідній зміні своєї поведінки.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Г. Абрамова також вказує, що саногенне мислення – це насамперед мислення про самого себе [1, с.58]. Думаючи про себе, особистість пізнає свій внутрішній світ: способи розмірковування, свідоме конструювання емоцій, що призводить до набуття нового уміння робити усвідомленим те, що раніше не розумілося.

Ґрунтовний порівняльний аналіз саногенного мислення та емоційного інтелекту здійснили Н. Ярош та В. Артюхова, які дійшли висновку про те, що ці поняття мають більше спільного, ніж різного [6]. «Засадою для класифікації саногенного та патогенного мислення є критерій впливу на емоційну сферу особистості, тобто, маємо на увазі мисленевий вплив на афективну сферу особистості: мисленєва регуляція емоцій та переживань. ...Емоційний інтелект може бути визначений як рівень розвитку здатності людини успішно застосовувати зважені судження і обґрунтовані міркування з метою адекватної емоційної поведінки, а також її оцінки у себе та інших людей» [6, с.129-130]. Тобто обидва терміни поєднують раціональне та емоційне у психічній діяльності особистості для забезпечення її адаптації у соціумі.

Мисленеві операції особистості раннього юнацького віку набувають вибіркового характеру, що виявляється у зосередженості на тому, що викликає цікавість та у прояві неухважності до того навчального матеріалу, який не стосується інтересів. В цьому контексті П. Гальперін пише, що «юнаки часто проявляють неухважність до навчального матеріалу через те, що надто заглиблені у свої особистісні проблеми, глибоко переживають негаразди у спілкуванні з оточуючими тощо» [2].

Мисленевий розвиток старшокласника має певні особливості, які виявляється через ускладнення розумових дій та формування світогляду. Його мислення орієнтується на оволодіння науковими категоріями і поняттями, особливо тими, що викликають пізнавальний інтерес або спрямовані на бажане професійне майбутнє. Старшокласник виявляє схильність до самостійної учбової діяльності та самоосвіти.

А. Гільман на основі ґрунтового аналізу досліджень, які проводили Т. Васильєва, М. Даніна, Ю. Орлов, Л. Рубцова та ін., довела, що провідними психологічними умовами формування саногенного мислення особистості є:

- 1) визначення та розуміння тих знань, що заважають успішній адаптації;
 - 2) розвиток рефлексивності та гнучкості у розмірковуванні та у поведінці;
 - 3) набуття умінь позитивного реагування на стимули зовнішнього світу, розвиток мотивації на досягнення успіху і переживання радості;
 - 4) оволодіння навичками когнітивної, емоційної та вольової саморегуляції, серед яких провідними є розвиток наполегливості і самовладання;
 - 5) розвиток стресостійкості та опірності до стресу на основі наявних адаптаційних ресурсів і певного рівня психологічної стабільності;
 - 6) свідоме прагнення до використання способів саногенної поведінки.
- [3, с.192-193].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Підсумовуючи наведене, рекомендації щодо розвитку саногенного мислення в юнацькому віці мають різновекторну спрямованість, а саме: орієнтовані на старшокласників, спрямовані на педагогів, орієнтовані на батьків.

Провідним положенням, покладеним в основу рекомендаціям для педагогів, є створення сприятливого середовища, психологічного мікроклімату для практикування саногенного мислення. Окремої уваги потребують методи навчання, які також можуть стимулювати саногенне мислення в учнів. Це сприяє формуванню у школярів різного віку позитивного ставлення до навчального предмету, підтримці бажання вчитися, розвитку комунікативних умінь та умінь співпрацювати. Крім того, впровадження інноваційних методів і технологій забезпечує формування у дітей умінь вчитися самостійно, адже стимулює їхнє прагнення до пошуку додаткової інформації, яка їх зацікавила в процесі вивчення теми. Результатом такої системної роботи буде успішне засвоєння учнями знань та умінь і, як наслідок, розвиток їхньої успішності у навчальній, комунікативній діяльності, а згодом і трудовій. Рекомендації для батьків передбачають створення сприятливого мікроклімату для розвитку саногенного мислення у дітей у сімейному колі. Обговорення родинних справ, до яких залучено молодше покоління, має будуватися на позитивних прогнозах. Як зазначає більшість авторів з проблеми позитивного (в нашому випадку – саногенного) мислення, думки мають матеріальну основу і тому людина отримує те, про що думає і як думає. Зважаючи на це, батьки та найближче оточення має демонструвати саногенне мислення, щоб дитина мала приклад для наслідування, вірити у свої можливості та сили для саморозвитку, спілкуватися з оптимістично налаштованими людьми, радіти досягненням один одного, навіть незначним, і відчувати вдячність. Подібна атмосфера сприяє тому, що молоде покоління засвоює правила саногенного мислення і реалізовує його у повсякденному житті.

Вказані рекомендації для батьків та педагогів поширюються в умовах групових та сімейних консультацій, батьківських зборів та лекторіїв, методичних семінарів та психологічних майстер-класів, педагогічних та батьківських конференцій і круглих столів.

Рекомендації для старшокласників містять низку правил, які варто виконувати повсякденно. Слід пам'ятати, що вчитися життю – складне завдання, для розв'язання якого необхідно вірити у свої сили, повторювати спроби, поки буде отриманий бажаний результат. Завдяки підтримці з боку значущого оточення дозволити собі робити помилки, причини яких аналізувати і відповідно виправляти.

Формуванню саногенного мислення сприяє спілкування з оптимістично орієнтованими людьми як дорослими, так і ровесниками. Дорослі виступають зразком у прояві саногенного мислення та оптимізму для молодого покоління, тому вони мають розвивати власне саногенне мислення. Ю. Орлов пише, що провідною метою формування саногенного мислення виступає створення

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

умов для самовдосконалення особистості, який започатковується на етапі її певної зрілості. Якщо торкнутися юнацького віку, то вчений наголошує про важливість цього періоду для професійного та особистісного розвитку, тому він запропонував низку коротких правил-принципів:

- «я сам обираю свої погляди на життя;
- я сам обираю свій настрій і свою реакцію на події;
- сприйняю як правило, що у житті нічого не може відбуватися само по собі;
- я ставлю перед собою мету;
- я отримаю те, що віддаю і до чого прагну сам;
- я розвиваю у собі емоційну компетентність» [5].

Дані рекомендації сприяють тому, що поступово змінюється ставлення особистості до себе, свого життя та ситуації. Згодом отримані результати дають об'єктивні підстави вважати себе успішним і ще більше розвивають саногенне мислення суб'єкта.

Подібні установки та правила важливі, однак вони мають реалізовуватися у конкретних діях, до яких належить наступні:

- почати вести щоденник, в якому записувати свої думки, аналізу власні емоції, відзначати досягнення;
- відстежувати свої тілесні реакції: частіше посміхатися, тримати осанку, розправляти плечі;
- уважно ставитися до свого здоров'я, адже хороше самопочуття сприяє позитивним думкам та емоціям;
- ставити перед собою завдання на тиждень, місяць, що реально виконати.

Підсумовуючи, можна зробити висновок про те, що формування саногенного мислення передбачає створення сприятливого психологічного клімату, в якому дитина та її оточення мають можливість реалізувати свої оптимістичні погляди та сфокусувати увагу на пошуку конструктивних варіантів розв'язання проблемних ситуацій. Створення так атмосфери формує у молодого покоління активної життєвої позиції, навчання рефлексії та самоаналізу, що і складає основу для саногенного мислення.

Список використаних джерел:

1. Абрамова Г. С. Практическая психология. М.: Академия, 1997. 363 с.
2. Саногенное мышление в общении. Психология общения. Энциклопедический словарь Под общ. ред. А. А. Бодалева. М. Изд-во «Когито-Центр», 2011. URL: https://communication_psychology.academic.ru/888/Саногенное_мышление_в_общении
3. Розвиток пізнавальних процесів старшокласника. Електронний ресурс. URL: http://megalib.com.ua/content/5661_3_Rozvitok_piznavalnih_procesiv_starshoklasnika.html

4. Гільман А. Ю. Психологічні умови формування саногенного мислення студентської молоді. Дис. ... канд. психол. н. 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія 053 – психологія. Острог, 2017. 400 с.

5. Дубровина И. В. Психическое и психологическое здоровье в контексте психологической культуры личности. *Вестник практической психологии образования*. 2009. №3. С. 17–21.

6. Орлов Ю. М. Оздоравливающее (саногенное) мышления. Кн. 1. М. : Слайдинг, 2006. 96 с.

7. Ярош Н.С., Артюхова В.В. Співвідношення понять емоційний інтелект та саногенне мислення особистості. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL. Volume 5 Issue 6 2019* DOI (Article): <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.6.9>

ПОДОЛАННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ У ПРОЦЕСІ СПІЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Юлія Жеребко
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Митник О. Я.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. *Стаття присвячена проблемі прояву агресивної поведінки у студентській групі у процесі спільної навчальної діяльності. Навчальна діяльність супроводжується енергетичними та психоемоційними витратами, що призводять до різкого втомлення студентів. Підвищується роздратування на оточуючих, які не здатні зрозуміти, і навіть у найвихованішого студента може проявитися агресія та конфліктність. У статті розглядаються види агресії, стратегії поведінки у конфліктній ситуації, а також поведінка студентів у процесі спільної навчальної діяльності.*

Ключові слова: *навчальна діяльність, студенти, агресія, конфліктність, агресивна поведінка.*

Останнім десятиліттям у суспільстві проблема прояву агресивної поведінки у студентській групі у процесі спільної навчальної діяльності стала простежуватися найбільш виразно.

Молодь - одна з найбільш уразливих груп, яка найшвидше здатна засвоювати риси агресивної поведінки. Зростання агресивної поведінки молодих людей пояснюється різними причинами: постійним стресом, напруженістю, відсутністю адекватного фізичного навантаження, негативним впливом засобів масової інформації, захопленням комп'ютерними іграми, які пропагують насильство та агресію, відсутністю можливості знайти гідну роботу. Екологічна, економічна та політична сторони життя країни також негативно впливають на молоде покоління. У студентів у деякі періоди життя,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

такі як сесія, контрольні роботи та ін., найбільш виразно можуть відзначатися прояви депресії, підвищений рівень тривожності та боязкості, стан пригніченості, наявність страхів, спалаху неконтрольованої жорстокості, зухвалості, агресивності. Лише мало хто вміє керувати власними психічними станами [4, 25].

Юнацький вік характеризується формуванням самосвідомості, у результаті відбувається зростання самокритичності особистості, цим молоді можуть виявити протиріччя у власному уявленні себе, що може бути провокуючим чинником прояви агресивної поведінки. Для юнаків і дівчат у цьому віці властивий прояв максималізму, нетерпимості, непримиренності, які можуть призвести до прояву агресивної поведінки [1, 56].

Незважаючи на результати численних досліджень, досі проблема прояву агресивної поведінки у студентській групі у процесі спільної навчальної діяльності недостатньо вивчена. Дослідження, проведені в цій галузі, не змогли призвести до створення узагальненої, єдиної теорії агресії, внаслідок чого вона потребує подальшої детальної розробки. Не існує на сьогоднішній день і загальновизнаного визначення агресії.

Дослідники зазначають, що агресію слід розглядати як індивідуальну чи колективну поведінку, чи дію, спрямовану на одухотворені чи неживі об'єкти з метою заподіяння фізичного, а одухотворених об'єктів і психічного шкоди до знищення окремої людини чи групи людей, як будь-яку форму поведінки, націленої на образу і заподіяння шкоди іншій живій істоті, яка не бажає подібного звернення, то як поведінка, що містить загрозу або завдає шкоди іншим, або як поведінка, що завдає іншим тілесні ушкодження [2, 87].

Освітнє середовище є частиною соціального середовища та відображає тенденції, явища, проблеми, притаманні сучасному соціуму. Закономірно, що багато соціальних проблем українського соціуму, дітей, сімей знаходять пряме відображення в освітніх організаціях.

Аналіз випадків агресивних проявів дітей показує, що агресивна поведінка спостерігається у дітей, які травмовані ситуацією в сім'ї: нерозуміння в сім'ї, де батьки не завжди на стороні дитини; негативізм матері (її відчуження від дитини, постійна критика, байдужість); терпимість матері, батька до прояву агресивності до інших дітей (заохочення такої поведінки дитини); суворість дисциплінарних впливів батька, матері (фізичні покарання, приниження, ігнорування); неблагополучна обстановка у ній (розлучення батьків, малозабезпеченість сім'ї, конфлікти); несприятливі умови виховання у сім'ї (агресивна поведінка матері, батька, бабусі, дідусі у звичайних ситуаціях, непослідовність у вихованні; неприйняття дитини (байдужість, нетерпимість до існування дитини)); у дітей, які травмовані хронічною шкільною неуспішністю, систематичними конфліктами з однокласниками, учителем; у дітей з незміцнілою психікою, для яких будь-які ситуації, пов'язані з жорстокістю, побачені в засобах масових комунікацій, сприймаються як щось не заборонене; у дітей з низькою успішністю, які відкидають школу; у дітей, яким просто нема чим зайнятися після уроків; у дітей, які копіюють

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

асоціальну поведінку батьків; у дітей, які виховуються у сім'ях, де зловживання алкоголем, наркотиками, вчинення правопорушень є нормою життя; у дітей з психічними та (або) фізичними відхиленнями; у дітей, які мають індивідуальні особливості темпераменту дитини (збудливість, запальність); у дітей, які особливо чутливі до оцінки, засудження, осуду, які не бажають приймати зауваження на свою адресу, відповідати за свої вчинки, не завжди згодні з тим, що їм кажуть педагоги[3, 76]

Жертвами агресивних проявів можуть бути діти, які не вміють постояти за себе; викликають заздрість у однолітків (відмінною навчанням, модним одягом та ін.); здійснили непродумані вчинки серед однолітків; мають слабку волю та ін.

Зростання агресивних проявів в освітніх організаціях (конфлікти, булінг, кібербулінг, ксенофобія, агресивна, залежна, асоціальна, протиправна поведінка та ін.) вимагає постановки перед системою освіти нових педагогічних завдань та їх вирішення силами класних керівників, вихователів, соціальних педагогів, педагогів – психологів у співпраці з фахівцями державних, громадських та приватних структур.

Сьогодні робота щодо профілактики агресивної поведінки у студентській групі у процесі спільної навчальної діяльності стає важливим компонентом діяльності кожної освітньої організації.

Профілактична робота освітньої організації являє собою систему заходів просвітницького, освітнього, виховного, соціального та соціокультурного характеру, спрямованих на виявлення, попередження, мінімізацію та усунення причин та, по можливості, умов, що сприяють виникненню деструктивної (агресивної) поведінки студентів; на формування сприятливого для студентів соціокультурного середовища, що перешкоджає поширенню агресивних проявів, на посилення активно-творчої місії соціальних інститутів міських та сільських поселень у вихованні студентів, зміцненні інституту сім'ї, профілактиці агресивної поведінки студентів [1, 59].

Процес профілактики агресивних проявів в освітньому середовищі складається з цілеспрямованої, взаємопов'язаної діяльності педагогів, психологів зі спеціалістами соціальних установ, інших соціокультурних об'єктів соціуму з виховання студентів, попередження, профілактики та корекції агресивних проявів, мінімізації наслідків агресивних дій. Це забезпечує міжвідомчий характер профілактики.

Психолого-педагогічна та соціально-педагогічна підтримка студентів та їх сімей включає емоційну, виховну, освітню, соціальну підтримку студента, сім'ї, представляє пов'язану діяльність професійної педагогічної спільноти (вчителі, соціальні педагоги, педагоги додаткової освіти, вихователі клубів за місцем проживання, педагоги-психологи та ін.), що охоплює основні сфери життєдіяльності дитини: сім'ю, школу, вулицю (місце проживання), віртуальне середовище та націлену на допомогу дітям та сім'ям у позитивній соціалізації, у подоланні важких життєвих та соціально небезпечних ситуацій, у забезпеченні їх емоційного благополуччя [5, 124].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Профілактика агресивної поведінки в освітньому середовищі передбачає реалізацію концептуальних підходів. Серед них:

- побудова системи профілактики агресивних проявів на основі інтеграції ресурсів державних, громадських та приватних структур;
- з врахуванням регіональних особливостей життєдіяльності сімей, етнокультурних, історико-культурних традицій регіону;
- провідна роль освіти в організації між професійної та міжвідомчої взаємодії педагогів з батьками, спеціалістами установ соціального захисту, культури, фізкультури та спорту, охорони здоров'я, МВС;
- перенесення вектора профілактики агресивних проявів з роботи лише всередині освітньої організації на системну роботу освіти із сім'ями студентів, з іншими соціокультурними об'єктами виховання та профілактики неблагополуччя дітей у соціумі;
- ініціативна діяльність освіти у підготовці студентів як волонтерів, які здійснюють індивідуальну роботу з підлітками з відхиленнями у поведінці [2, 147].

Отже, багато проблем прояву агресивної поведінки у студентській групі у процесі спільної навчальної діяльності а є новими і невивченими феноменами. Їх систематизація, критичний аналіз та науково обґрунтоване проектування профілактичної діяльності можливі в рамках ще одного напрямку – проведення фундаментальних та науково-ужиткових наукових досліджень агресивної поведінки суб'єктів освітнього процесу та розробки на їх основі науково-методичного забезпечення профілактичної діяльності в освіті. Розкриття причинно-наслідкових зв'язків у цій проблемній галузі дозволить більш точно прогнозувати необхідні зміни у системі профілактики агресивної поведінки, підготувати науково обґрунтованих рекомендацій для педагогічних працівників, психологів, соціальних педагогів щодо профілактики агресивної поведінки в освітньому середовищі з урахуванням їхньої сфери діяльності, професійних компетенцій, учнів, типу та рівня освітніх організацій, місцевих соціокультурних умов.

Список використаних джерел:

1. Дроздов О. Ю. Проблеми агресивної поведінки особистості: навч. посібник / О. Ю. Дроздов, М. А. Скок; Чернігівський держ. педагогічний ун-т ім. Т.Г.Шевченка. Чернігів : [б.в.], 2000. 156 с.
2. Закалик Г. М.. Психологія розвитку та успіху особистості: навч. посіб. / Г. М. Закалик, Ю. М. Терлецька, Н. М. Шувар ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 487 с.
3. Можгинский, Ю. Б. Агресивність дітей та підлітків: розпізнання, лікування, профілактика / Ю. Б. Можгинский. К.:Когито-Центр, 2016. 176 с.
4. Психологічна корекція дитячої та підліткової агресивності: навчальний посібник для фахівців і дилетантів / Г. Е. Бреслава. Х: Мова, 2004. 144 с

5. Сазонова, Н. П. Подолання агресивної поведінки у підлітків: навчально-методичний посібник / Н. П. Сазонова, Н. В. Новікова. Х: ТОВ Видавництво «ДИТИНСТВО-ПРЕС», 2010. 224 с.

СИМВОЛІЧНЕ ВИРАЖЕННЯ АГРЕСІЇ В КАЗКАХ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПСИХІКУ ДІТЕЙ

Тетяна Іщенко

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Євтушенко І. В.,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології*

Анотація. У статті обговорюється як позитивний, так і негативний вплив казок на дітей. Діти можуть наслідувати негативну поведінку, яку бачать у героїв казок. Але казки можуть бути корисними для формування психіки та розвитку емоційної сфери. Казки виконують важливу функцію виховання дітей, допомагаючи їм зрозуміти реальність і навчитися розв'язувати проблеми. Більшість казок містять символічне вираження агресії, насильства та інших негативних явищ.

Ключові слова: агресивна символіка, психіка дітей, негативна поведінка, корисність казок, виховання, символічне вираження агресії, страх, позитивний та негативний вплив, емпатія, толерантність, співпереживання.

У сучасному світі важливо розуміти та аналізувати те, як символіка та зміст казок впливають на формування психіки дітей. У казках можуть бути відображені різноманітні емоції та вчинки героїв, серед яких може бути агресивна поведінка.

Символіка казок є складною та має багато версій тлумачення. У деяких казках відображені негативні сторони життя, такі як насильство, зрада та агресія. Наприклад, у казці "Лисиця та вовк" герої діють агресивно один до одного, доводячи свою владу та силу. Агресивна поведінка може бути присутня також у казках "Коза-дереза", "Рукавичка", "Пан Коцький та його слуга", тощо.

Вплив такої агресивної символіки на психіку дітей не може бути проігнорований. Діти можуть сприймати казки як реальність та наслідувати негативну поведінку, яку бачать у героїв казок. Наприклад, діти можуть думати, що дії героїв у казках є прийнятними в реальному житті, що може призвести до агресивної поведінки.

Однак, варто зазначити, що казки не тільки можуть мати негативний вплив на психіку дітей, але й можуть бути корисними для формування психіки та розвитку емоційної сфери.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Казки використовуються як засіб виховання дітей з часів наших предків. Існує думка, що казки можуть бути небезпечними для дітей через вміст агресії та насильства. Проте, насправді, казки виконують важливу функцію, вони допомагають дітям зрозуміти реальність і навчитися розв'язувати проблеми. Крім того, казки містять важливі життєві уроки, які можуть сприяти формуванню позитивних цінностей у дітей (наприклад, казка "Колобок" може навчити дитину не довіряти незнайомцям) [1].

Більшість казок містять символічне вираження агресії, насильства та інших негативних явищ. Агресія може бути виражена через персонажів, які здійснюють насильство один над іншим, чи через втілення певних характеристик в персонажів. Наприклад, злодій може символізувати погану поведінку, а головний герой, який перемагає злодія, відображає добро.

Символічна агресія, яка міститься в казках, може впливати на психіку дітей. Вони можуть відчувати страх або тривогу, коли читають про насильство чи бачать його в ілюстраціях. Проте, це не завжди є негативним. Якщо дитина правильно сприймає символіку казки, вона може допомогти їй зрозуміти і розпізнати негативну поведінку та навчитися знаходити виходи з складних ситуацій.

Дослідженням було встановлено, що символічне вираження агресії в казках може мати як позитивний, так і негативний вплив на психіку дітей. З одного боку, казки допомагають дітям зрозуміти складні емоції та вчаться вирішувати конфлікти з допомогою фантазії. З іншого боку, негативні аспекти символів та образів можуть посилити агресивну поведінку дітей та призвести до негативних наслідків [2].

Наприклад, казка "Коза-нанизувала" може викликати агресію в дітей. У цій казці головна героїня зрозуміло діє, нанизуючи своїх ворогів на голку. Але цей образ може сприйматися дітьми як дозвіл на насильство та підштовхувати їх до агресивної поведінки. Також відомо, що певні символічні образи, такі як чаклуни, злі герої та монстри, можуть сприйматися дітьми як залякування та викликати почуття страху та тривоги.

Проте, з іншого боку, казки можуть вчити дітей емпатії, толерантності та співпереживанню. Наприклад, казка "Троє поросят" вчить дітей про важливість праці та допомагає їм зрозуміти, що варто бути обачними із незнайомцями. Також казки можуть надихати дітей до створення світу фантазії та до розвитку творчих здібностей.

Отже, ми бачимо, що символічне вираження агресії в казках може мати як позитивний, так і негативний вплив на психіку дітей. Важливо розуміти, що не всі казки містять такі жорстокі елементи, і багато з них містять добру мораль, яка навчає дітей моральним цінностям. Таким чином, важливо пам'ятати, що казки можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на психіку дитини, залежно від того, як вони тлумачаться і обговорюються з батьками і вихователями.

Для того, щоб бути впевненим в позитивному впливі казок на дітей, важливо обрати правильний підхід до їх читання та обговорення. Батькам та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вихователям потрібно бути уважними при виборі казок та враховувати вік дитини, її інтереси та рівень розвитку [3].

Крім того, казки можуть впливати на дитину іншим способом, через символічні образи. Наприклад, головний злий персонаж у багатьох казках - це вовк. Вовк може бути символом агресії та небезпеки. Через це, дитина може навчитися боятися та відчувати агресію до певних живих істот, навіть якщо це необґрунтовано.

Образи і символи, які сприймає дитина, значною мірою впливають на її мислення, почуття та поведінку. Цей вплив використовують у казкотерапії, де можна використовувати символи, щоб несвідомо показати матір у різних образах, без негативних наслідків на свідомому рівні. Так, наприклад, можна використати символіку, щоб змінити образ злої матері на кращий за допомогою звільнення негативних емоцій [4].

У вихованні з використанням казок важливо враховувати індивідуальні символи кожного слухача, які встановлюють особистісні зв'язки з символічним світом. При включенні казки до виховного процесу, який потребує чуттєвості до інтерпретації дитини, ми можемо знайти підтримку в наших власних почуттях, пов'язаних з казкою. Робота з казками в значній мірі полягає в роботі з символами.

У казках символами можуть бути як персонажі, предмети, так і події. Символічні елементи в казках дійсно можуть допомогти емоційно забарвити персонажів, події та явища реального світу. Наприклад, казковий герой може бути представлений як символ сили та завзятості, ведмідь - як символ необдуманих дій, а принцеса - як символ краси та честі.

У світлі цих висновків, можна стверджувати, що казки можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на психіку дитини. Тому, варто підійти до вибору казок для дітей дуже обачно та враховувати особливості їхньої поведінки та почуттів. Крім того, необхідно уважно вивчати зміст казки та обговорювати її з дитиною, пояснюючи її мораль та використовуючи можливість порівняти ситуації, які виникають у казках, з реальними життєвими ситуаціями.

Висновки. Все більш популярним стає метод терапії через мистецтво, в якому саме мистецтво допомагає людині знайти вихід зі своїх проблем. Тому казка, може використовуватись як частина терапії мистецтвом, яка має особливу ефективність [5].

Таким чином, символічне вираження агресії в казках може впливати на психіку дітей, як позитивно, так і негативно, залежно від того, як це вираження презентується. Для більш детального дослідження цієї теми, необхідні подальші дослідження та аналіз казок з точки зору їх впливу на розвиток психіки дітей.

Список використаних джерел:

1. Дорошенко Н.Й. Сайт Вісник психології та педагогіки: Казка як засіб навчання й виховання в початковій школі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bit.ly/3LGWgSF>
2. Євтушенко І. Сайт Психологія і суспільство: Символічне вираження агресивних тенденцій у казках і міфах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/40smqfP>
3. Сайт «ЦРД Хортицький»: Казка в житті дитини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hortvocrd.wixsite.com/zp-ua/kazka-v-zhitti-ditini>.
4. Герман, Н. І., Горобець, Т. В. Казкотерапія як один із методів практичної діяльності психолога [Методичний посібник]. - 2015. - С. 9-10
5. Ніколаєнко С. В. Використання елементів арт-терапії в роботі з дітьми з особливими потребами [Методичний посібник]. - 2019. - С. 33-34

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Оксана Кошин
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Лозенко А.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті визначено актуальність наукової проблеми. Проведено аналіз рівня її дослідження в психолого-педагогічній та методичній літературі. Подано теоретичне обґрунтування розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами проєктних технологій навчання.

Ключові слова: творчі здібності, творчі здібності молодших школярів, технології навчання молодших школярів, проєктні технології навчання молодших школярів.

Актуальність дослідження. Розвиток суспільства та реформування освіти веде за собою зміну вимог до освітнього процесу та здобувачів освіти. У сучасному суспільстві освіченою вважається людина, яка не лише володіє певними знаннями, вміннями та навичками, а й вміє використовувати їх на практиці, створювати якісно новий продукт діяльності. У свою чергу, це передбачає застосування творчого мислення та здібностей. Тому і одним із основним завдань сучасної реформованої освіти є розвиток творчих здібностей. У зв'язку із цим також з'являється потреба розширити традиційний навчально-виховний процес та удосконалити його. Ефективним у цьому процесі стане застосування інноваційних технологій, зокрема проєктних технологій навчання, які відповідають віковим особливостям та інтересам молодших школярів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Однією із ключових компетентностей НУШ є «вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави» [3]. Одним із пріоритетних завдань НУШ є розвиток творчих здібностей, які і передбачають генерування та втілення нових ідей, ефективного застосування набутого досвіду у практичній діяльності. Оптимальним та цікавим методом розвитку вищезазначених здібностей можна вважати використання проєктних технологій, якій мають ряд переваг, про що і йдеться в основній частині статті.

Продовжуючи аналізувати нормативно-правову базу освітнього процесу, варто звернутись і до Державного стандарту початкової освіти, в якому метою початкової освіти визначено «всебічний розвиток дитини..., розвиток самостійності, творчості та допитливості» [1]. Співзвучно визначено мету освіти і в Законі України «Про освіту»: «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей...» [2].

Тож, узагальнивши вищесказане, ми ще раз доводимо важливість розвитку творчих здібностей здобувачів освіти, зокрема її початкової ланки.

Згідно теми нашого дослідження, ми вважаємо одним із найбільш ефективних методів у процесі розвитку творчих здібностей метод проєктної діяльності. За словами дослідників В. Цимбал та М. Цимбал, він дозволяє не лише безпосередньо залучати молодших школярів до наукової діяльності, а й передбачає знайомство з її особливостями, методами та прийомами з метою подальшого їх використання.

Останні дослідження та публікації. Феномен творчих здібностей та їх розвитку в учнів молодшого шкільного віку був популярним предметом наукового дослідження впродовж десятиліть. Цю проблему доволі успішно вивчали учені та педагоги, зокрема Л. Виготський, Н. Ветлугіна, В. Давидов, О. Савченко, О. Кульчицька та інші [8, 233].

Також про актуальність нашого дослідження свідчить і глибоке вивчення включення проєктної діяльності в освітній процес. Вперше така ідея була висунута та запропонована американським педагогом і філософом Джоном Дьюї. Цьому питанню присвячені праці сучасних українських дослідників (М. Пелагейченко, М. Елькін, О. Коберник, С. Ящук та ін.) [4, 2]. Серед зарубіжних науковців педагогічне проектування як ефективний засіб вирішення освітніх задач розглядали У. Кілпатрік, Д. Джонс, Я. Дітріх, К. Моріс та багато інших вітчизняних та зарубіжних вчених [6]. Разом з тим, питання використання проєктних технологій у розвитку творчих здібностей молодших школярів залишається недостатньо вивченим та потребує додаткових досліджень.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ролі проєктних технологій навчання у розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Щоб підростаюча особистість могла в майбутньому ефективно освоїти життєві й соціальні ролі та самореалізуватись, необхідно спрямувати освітній процес на розвиток таких важливих

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

компетентностей, як «гнучкість», вміння презентувати себе, генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення й відповідати за них, вміти працювати в команді, аналізувати отриману інформацію тощо. Цього можна досягнути активно використовуючи в навчальній діяльності проєктні технології. Крім того, через призму проєктної діяльності в учнів формуватимуться вміння самостійно здобувати знання і застосовувати їх на практиці, закріплюватимуться навички пошукової та дослідницької діяльності, розвиватимуться критичне мислення, комунікативні здібності, вміння грамотно працювати з інформацією [4, 3]. І це не всі переваги проєктних технологій у навчальній діяльності молодших школярів.

Насамперед логічно розглянути, що ми розуміємо під творчими здібностями у нашому дослідженні. Проаналізувавши літературні джерела, ми визначили творчі здібності як індивідуальні особистісні якості людини, які визначають успішність виконання нею різноманітної діяльності. Отже, творчі здібності пов'язані із діяльністю по створенню будь-якого нового «продукту»: системи, об'єкта, моделі тощо [6, 7]. Це і є проєктом, а сама діяльність називається проєктною.

Метод проєктів в освітньому процесі є комплексним навчальним методом, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість виявити самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Науковці його вважають одним з найперспективніших методів навчання. За своєю сутністю робота над проєктом носить інноваційний характер: передбачає застосування нових знань, розвиток вмінь діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди, шукати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи інформаційно-комп'ютерні технології для виконання завдань, розвивати критичне мислення. За умов коректної організації проєктної діяльності педагогом, вона стимулює саморозвиток молодших школярів.

Завдяки використанню проєктних технологій, освітній процес можна урізноманітнити, зробити доступнішим, цікавішим та інтерактивнішим. Такий процес навчання буде викликати більше зацікавлення в молодших школярів (та, як наслідок, буде більш результативним) за рахунок співробітництва й творчої атмосфери [4, 6]. Під час роботи за проєктом чільне місце посідає самостійність учнів та їхня активність, ініціативність, захопленість.

Важлива роль у проєктній діяльності молодших школярів відводиться вчителю. Він виступає як організатор, наставник, порадник. Звісно, це вимагає від педагога більших зусиль, а також володіння творчими компетентностями та відповідними особистісними якостями. Варто зазначити, що вчитель повинен бути компетентним та обізнаним у тих питаннях, які цікавлять учнів [4, 7]. Саме тому навчальні проєкти вимагають від учителя більш старанної підготовки ніж до звичайного уроку. Для успішного виконання такої ролі вчитель має бути компетентним не лише у своїй галузі, але й у інших, які мають спільні точки або перетинаються.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Висновки. Отже, проєктні технології навчання дозволяють ефективно розвивати творчі здібності молодших школярів та мають ряд переваг. Вони роблять освітній процес більш цікавим, інтерактивним, різноманітним, а сама проєктна діяльність спроможна зацікавити молодших школярів, активізує їхню пізнавальну діяльність, розвиває комунікативні, лідерські, та, зокрема, творчі здібності тощо. Однак це можливо лише за умови правильної організації проєктної навчальної діяльності. Велика роль в цьому процесі відводиться саме вчителю, оскільки він виступає організатором, наставником, старшим товаришем та порадиником для молодших школярів. Він повинен заохочувати творчу та пізнавальну діяльність учнів, бути компетентним, уважним, «гнучким», тактовним та творчим.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
2. Закон України «Про освіту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Концептуальні засади реформування середньої школи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Липенко Т. В. Розвиток творчих здібностей учнів шляхом впровадження методу проєктів. Режим доступу: <http://tamara-lypenko.pl.sch.in.ua/Files/downloads/%D0%9E%D0%BF%D0%B8%D1%81%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%83%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8.pdf>
5. Михайлишин Р. Метод проєктів у початковій школі як педагогічна технологія. Режим доступу: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2-%D1%83-%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9-%D1%88%D0%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>
6. Слободяник О. Аналіз поняття «проєкт», «проєктна технологія», «педагогічне проєктування» у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32308793.pdf>
7. Цимбал М. В., Цимбал В. В. Застосування методу проєктів для формування пізнавальної активності учнів початкової школи. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611747.pdf>
8. Юношева Т. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі формування медіаграмотності. Режим доступу: <file:///C:/Users/%D0%AE%D0%BB%D1%8F/Downloads/25.pdf>

ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНИХ УЯВЛЕНЬ ОСОБИСТОСТІ У РАННІЙ ЮНОСТІ

Тетяна Крапівянська
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник: Улінець І. М.,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології

Анотація. В статті розглядаються фактори впливу на формування сімейних цінностей та емоційно-ціннісних уявлень старшокласників, надається визначення сімейним емоційно-ціннісним уявленням. Ефективним фактором впливу на формування сімейних емоційно-ціннісних уявлень серед старшокласників має стати загальноосвітній навчальний заклад. Рівень сформованості сімейних емоційно-ціннісних уявлень старшокласників залежить від рівня розвитку емоційного інтелекту.

Ключові слова: сім'я, сімейні цінності, емоційно-ціннісні уявлення, емоційний інтелект.

Згідно з Сімейним Кодексом України сім'я є первинним та основним осередком суспільства. В Статті 3 прописано: «Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства» [1].

Український письменник, кінорежисер і сценарист Олександр Довженко сказав: «Сім'я є прототипом для всіх наступних соціальних зв'язків, а батьки – прообразом майбутнього лідера». Тут людина отримує безумовну любов батьків, яка стає базою психічного здоров'я особистості, це місце перших емоцій особистості, першого комунікативного досвіду. Тому роль сім'ї у формуванні життєвих цінностей особистості є основною.

В Україні існують сім'ї, які різняться за типом домінантності: патріархальні або традиційні, матріархальні, дітоцентричні та егалітарні, де розподіл владних функцій відбувається на основі демократизму. Привертають увагу дослідників дистантні сім'ї. Дистантна сім'я виглядає повною, хоча члени родини довгий час проживають окремо один від одного. Як правило, це сім'ї трудових мігрантів.

Сім'я реалізує наступні функції: виховну, господарсько-побутову, інтелектуального спілкування та психологічної розрядки, сексуальних відносин і дітонародження.

Сімейні емоційно-ціннісні уявлення особистості формуються поступово. У молодшому дитячому віці формується ціннісно-позитивний образ сім'ї та сімейних стосунків, у старшому дошкільному віці започатковується морально-трудове виховання, у молодшому шкільному віці – відбувається морально-етичне виховання, де закладаються норми поведінки

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

у сім'ї та суспільстві, у середньому шкільному віці формується культура стосунків під час морально-статевого виховання, у старшому шкільному віці формується готовність до шлюбу та сімейного життя, далі відбувається систематизація знань про сім'ю та шлюб і самовиховання.

Період ранньої юності (за визначенням вітчизняних науковців 16-18 років) - старший шкільний вік, - це вік формування ідентичності особистості, свого неповторного «Я». А. Ватерман звертає увагу на цінніснорольовий аспект при визначенні ідентичності, пов'язуючи її з наявністю чіткого самовизначення, що включає вибір цілей, життєвих цінностей, яким людина слідує впродовж всього життя. Сімейні цінності являють собою підмножину життєвих цінностей особистості і ґрунтуються саме на них. Вітчизняні науковці дають чітке визначення поняттю сімейних цінностей як визнана в суспільстві сукупність уявлень про сім'ю, що впливає на вибір сімейних цілей, способів організації життєдіяльності та взаємодії; принципи взаємин між подружжям, між батьками і дітьми, які охоплюють любов, турботу, взаєморозуміння, вірність, повагу, співчуття, взаємопідтримку, щирість, довіру та ін. Названі цінності є не тільки важливими для ефективної життєдіяльності сім'ї, вони становлять її підґрунтя [2, 6]. Сімейні цінності - це основні переконання, які спільно приймають усі члени сім'ї та які визначають правила та норми поведінки в сім'ї. Ці цінності можуть бути різними для кожної сім'ї, але часто вони включають такі цінності, як чесність, довіра, взаємодопомога, відповідальність та інші.

Сімейні емоційно-ціннісні уявлення - це переконання та уявлення, які передаються від батьків до дітей в процесі виховання. Це можуть бути такі емоції, як любов, повага, розуміння, турбота та інші. Ці уявлення формують уявлення дітей про світ та стосунки з іншими людьми, а також наділені позитивними або негативними зарядами.

Сімейні емоційно-ціннісні уявлення та сімейні цінності взаємодіють між собою і взаємно впливають на розвиток дітей та стосунки в сім'ї. Якщо сім'я передає позитивні емоційно-ціннісні уявлення та має встановлені позитивні сімейні цінності, це може сприяти формуванню сильної та здорової сімейної динаміки. Однак, якщо в сім'ї передаються негативні емоційно-ціннісні уявлення та недостатньо розроблені або неприйнятні сімейні цінності, це може призвести до руйнування стосунків та проблем в розвитку дітей.

Сімейні емоційно-ціннісні уявлення включають толерантність, працелюбність та творчість, роль членів сім'ї, ставлення до конфліктів, форма спілкування, важливість сімейної єдності, повага до батьків та старших членів родини, прагнення до самостійності та автономії, відкритість до нових ідей та перспектив, прагнення до успіху в житті та здійснення своїх мрій та бажання мати відповідальність за свої вчинки та рішення, а також інші аспекти, які впливають на емоційний клімат в сім'ї. Сімейні емоційно-ціннісні уявлення можуть бути передані з покоління в покоління і мають значний вплив на соціальний, емоційний та психологічний розвиток дитини. Крім сім'ї на ці уявлення впливають культурні та соціальні фактори. Сімейні емоційно-

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ціннісні уявлення можуть бути різними для кожної сім'ї та замінюватися з часом. Отже, сімейні емоційно-ціннісні уявлення старшокласників формуються під впливом оточуючого середовища, а також на основі власного досвіду, думок та переживань. Вони можуть змінюватися залежно від розвитку та зростання юнаків, а також впливу різноманітних факторів, які можуть бути як позитивними, так і негативними. І хоча кожна особистість формує свій основний перелік сімейних цінностей, але серед них завжди буде кохання, любов, повага, вірність, чесність і справедливість.

Добре, коли дитина зростає у дружній сім'ї, де до неї ставляться з повагою та розумінням, де вона відчуває безпеку та піклування, вчиться на прикладах батьків долати складні життєві ситуації, навчається поважати себе та права інших членів сім'ї. Згідно з даними Державної служби статистики в Україні кожна п'ята сім'я неповна, причому у 95% неповних сімей дітей виховують жінки. У таких сім'ях дитина може отримувати багато любові, опіки (або навпаки), але не отримує повну інформацію про сімейні відносини.

Кардинальні зміни соціального ладу в країні, економічні кризи, екологічні загрози, війна призвели до кризи інституту сім'ї, і як наслідок – до демографічного провалу в країні. Статистика говорить, що з 2002 по 2022 рік кількість населення зменшилась більше, ніж на 8 млн, кількість шлюбів зменшується, кількість розлучень зростає. Зниження ролі сім'ї у формуванні сімейних емоційно-ціннісних уявлень дітей призводить до переносу акценту на загально навчальний заклад. І така робота має проводитись дуже активно.

На нашу думку, рівень формування сімейних емоційно-ціннісних уявлень залежить від рівня розвитку емоційного інтелекту молодої особистості. Емоційний інтелект може мати значний вплив на формування сімейних цінностей і сімейних емоційно-ціннісних уявлень. Емоційний інтелект охоплює здатність розуміти свої власні емоції, керувати ними, розуміти емоції інших людей та взаємодіяти з ними ефективно. Коли всі члени сім'ї розвивають свій емоційний інтелект, це може призвести до покращення спілкування в сім'ї, зменшення конфліктів та підвищення рівня емпатії та співчуття між членами сім'ї. Це може допомогти у формуванні спільних цінностей та розумінні важливості родини в житті кожного з її членів.

Наприклад, якщо члени сім'ї можуть ефективно спілкуватися та керувати своїми емоціями, вони можуть виявляти більше толерантності та розуміння до думок інших членів сім'ї, що допомагає зберегти гармонію в сім'ї. Крім того, відчуття спільності, згоди та підтримки між членами сім'ї можуть стати основою для формування спільних цінностей, які будуть важливими для кожного члена сім'ї.

Отже, розвинутий емоційний інтелект допоможе зберегти гармонію та створити сприятливу атмосферу в сім'ї, що може сприяти формуванню спільних цінностей та розумінню важливості родини в житті кожного з її членів.

Розвиток емоційного інтелекту старшокласників є важливим елементом їх соціально-психологічного розвитку. Емоційний інтелект охоплює навички

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розуміння і управління своїми власними емоціями, а також вміння спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми.

Основні способи розвитку емоційного інтелекту старшокласників:

Розвиток самосвідомості: старшокласники повинні розуміти свої емоції і реакції на різні ситуації. Це можна досягти за допомогою різних вправ, наприклад, ведення щоденника своїх емоцій або медитації.

Розвиток управління емоціями: старшокласники повинні вміти керувати своїми емоціями і не давати їм переважати над розумом. Це можна досягти за допомогою вправ на самоконтроль, наприклад, зосередження на диханні або заспокійливих практик.

Розвиток емпатії: старшокласники повинні розуміти емоції інших людей та вміти відчувати емпатію до них. Це можна досягти через взаємодію з іншими людьми, співпрацю в групах.

Розвиток соціальних навичок: старшокласники повинні вміти взаємодіяти з іншими людьми, будь то в школі, поза школою, в особистому житті. Це можна досягти через спілкування, розвиток лідерських навичок та роботу в командах.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія / Гончар Л. В., Кравченко Т. В., Мачуська І. М., Павицька К. М., Хижняк А. В. ; за заг. ред. Гончар Л. В. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. – 176 с.
3. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / Н. М. Токарева, А. В. Шамне. – Київ, 2017 – 548 с.
4. Формування цінностей сімейного життя у вихованців закладів інтернатного типу : монографія / Канішевська Л. В., Свириденко С. О., Кузьменко Л. В., Бернацька О. Б., Карпушевська Л. Р., Грітчина А. І., Ляшук О. С. ; за заг. ред. Канішевської Л. В. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. – 222 с.

ПСИХОКОРЕКЦІЯ СХИЛЬНОСТІ ДО ЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ

Тетяна Кулик
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ

*Науковий керівник: Євтушенко І.В.
кандидатка психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології*

Анотація: *Робота присвячена проблемі психокорекції схильності до залежної поведінки у підлітків. Актуальність дослідження зумовлена протиріччям тим, що у дослідженнях більшості вчених залежна поведінка досить часте явище у підлітковому віці проте досліджень присвячених сучасним проблемам соціально-психологічних передумов прояви залежності у підлітковому віці недостатньо. Метою дослідження проаналізувати можливості психокорекції схильності до залежної поведінки у підлітків..*

Ключові слова: *психокорекція, поведінка, залежність, підлітки, профілактика залежної поведінки.*

Однією із значних соціальних проблем сучасності є підліткові залежності. Нині відзначається інтенсивне зростання підліткових адикцій як в Україні, так і у зарубіжних країнах.

Ми поділяємо думку О.О. Байер[1] та О.В. Чернишов[5] і визначаємо залежну поведінку як один з типів девіантної поведінки з формуванням при цьому прагнення уникати реальності за допомогою штучної зміни індивідом свого психічного стану через прийом окремих речовин або ж постійною фіксацією своєї уваги на конкретних видах діяльності для розвитку інтенсивних емоцій [5, с. 46].

Старший підлітковий вік є найбільш психологічно вразливим та сприйнятливим до складнощів довкілля. Старшим підліткам, через свої фізіологічні та психічні особливості, складно справлятися зі стресом, різними життєвими ситуаціями, які можуть викликати негативні емоційні реакції.

До основних причин виникнення залежної поведінки у старших підлітків вітчизняні психологи відносять такі: прагнення бути «як усі» або прагнення виділитися серед однолітків; підліткова цікавість; складні відносини в сім'ї та авторитарний/потуральний стиль виховання; нерозуміння з боку однолітків та дорослих; компанія, у якій культивується залежна поведінка; неправильно організоване дозвілля; індивідуальні особливості [4, с.68].

Досить часто до залежностей у підлітків наводить комплекс причин: погана компанія, конфлікт з батьками чи вчителями (протест), брак уваги з боку дорослих чи однолітків (спроба привернути увагу) та інших.

Основними проявами адикцій у старших підлітків є наявність конфліктної, що провокує поведінки, депресії, проблеми з режимом дня, порушення апетиту, зміни у зовнішності підлітка (темні кола під очима, худорлявість, потемніння або поява жовтого відтінку кольору шкіри та ін.) [2, с.35].

Серед характерних рис старших підлітків з адикціями Т.В. Вашенка називає такі:

- 1) порушення внутрішньо-сімейних взаємин, насильство у сім'ї;
- 2) емоційна незрілість, суїцидальні думки чи спроби суїциду;

3) схильність старших підлітків до само руйнівної поведінки, дезадаптація;

4) виражені конфлікти та агресивність, запальність і дратівливість;

5) нерозвинений емоційний інтелект (складності у вираженні своїх емоцій і почуттів), і навіть нерозвинене самосвідомість і складності у постановці і подальшому досягненні цілей до повної відмови від розвитку, наявні порушення у мотиваційній сфері старших підлітків;

6) відсутність емоційно-вольового контролю у старших підлітків [2, с. 58].

Для запобігання поширенню цієї проблеми, на думку О.В. Колеснікова, необхідна організація профілактичних заходів на різних рівнях: загальнодержавному, правовому, суспільному, педагогічному, соціально-психологічному та ін. Ефективна профілактика залежної поведінки забезпечується такими умовами: диференційованість, комплексність, послідовність, своєчасність [3,с.171].

Методи профілактики схильності до залежної поведінки підлітків необхідно використовувати комплексно, з урахуванням причини виникнення залежності. Найбільш ефективними є такі форми профілактики, як: активізація особистісних ресурсів; організація здорового способу життя; активне навчання соціально-важливим навичкам; організація альтернативної адиктивної поведінки діяльності; організація соціального середовища та мінімізація негативних наслідків залежної поведінки.

З метою превенції залежної поведінки використовуються різні психологічні тренінги (тренінг впевненості в собі, соціально-психологічний тренінг, тренінг особистісного зростання та ін.), групові дискусії та ігри, психотерапевтичні методи (ігротерапія, казкотерапія, музикотерапія, танцювальна терапія, ізотерапія та вокалотерапія і т.д.) [1,с.12] .

Таким чином, психологічне супроводження підлітків з адиктивною поведінкою доцільно здійснювати через системо утворюючий фактор, що включає причини виникнення нахилів, інтегративність характеристик неповнолітніх, типологію їхньої адиктивної поведінки, концептуальну програму профілактики зловживання наркотичними речовинами; технології та методики соціально-психологічної реабілітації. Так психологічний супровід дозволяє здійснювати в різні періоди адиктивної поведінки неповнолітніх психодіагностику структури особистості, зафіксувати дисгармонійність її будови та реалізовувати індивідуальну стратегію виховання та соціально-психологічну реабілітацію підлітка, який має адиктивну поведінку.

Список використаних джерел:

1. Байєр О.О. Несприятливе родинне середовище як предиктор схильності підлітка до залежної поведінки *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 3(2). С. 10-14.

2. Вашека Т.В. Психологія девіантної поведінки: навч.посіб./Т.В. Вашека, О.М. Долгова; Нац.авіац. ун-т. Київ: НАУ, 2018. 203 с.

3. Колесникова О.В. Наркоманія серед підлітків як форма залежної поведінки та її корекція *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2018. №2. С. 169-177.

4. Психологія девіантної поведінки: навч.-метод. посіб./Н.В. Жиляк та ін.; Поділ. спец. навч.-реабілітац.соц.-екон.коледж. Кам'янець-Подільський; Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 225 с.

5. Чернишов О. В. Клініко-патогенетична коморбідність соматоформних розладів та залежної поведінки у підлітковому віці. *Лікарська справа*. 2014. № 3-4. С. 44-51.

КВАЗІПРОФЕСІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗВО У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Юлія Лаврентьєва
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава
Науковий керівник: Починок Є. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У роботі наголошується на важливості практичної підготовки майбутніх педагогічних працівників нової генерації в умовах освітнього середовища сучасного ЗВО. Проаналізовано поняття «квазіпрофесійне освітнє середовище». Узагальнено основні напрямки створення практико-орієнтованого здоров'язбережувального середовища ЗВО.

Ключові слова: освітнє середовище, здоров'язбережувальне середовище ЗВО, квазіпрофесійний, майбутні учителі початкових класів.

Освітнє середовище фахового становлення майбутніх учителів початкової ланки освіти має бути системою взаємопов'язаних впливів і умов, що забезпечує підготовку компетентного педагога, здатного до створення середовища початкової школи на основі здоров'язбереження [2, с.127]. Отже, ключовими характеристиками середовища визначено – практична спрямованість та наявність його здоров'яорієнтованого ефекту.

У процесі наукового пошуку нами з'ясовано, що здоров'язбережувальне середовище науковці трактують як «цілеспрямовану систему навчальної діяльності, що не шкодить здоров'ю майбутніх учителів; надає можливість набуття особистістю досвіду культуровідповідної поведінки; забезпечує умови для фізичного, психологічного, соціального й духовного комфорту, що сприяє збереженню і зміцненню здоров'я суб'єктів педагогічного процесу, їхній продуктивній навчально-пізнавальній та практичній діяльності» [4, 133]. Загалом базовою характеристикою здоров'язбережувального середовища ЗВО

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

є зміцнення здоров'я суб'єктів освітнього процесу, формування досвіду здоров'язбереження на основі цілеспрямованої діяльності.

Науковцями й педагогами-практиками різнобічно узагальнено та експериментально доведено актуальність проблеми організації та створення сучасного здоров'язбережувального освітнього середовища (Л. Сливка, Т. Осадченко, В. Єфімова, Н. Карюк, С. Дудко, Б. Долинський та інші). Одним із дієвих шляхів підсилення професійної спрямованості освіти у науковій літературі та педагогічній практиці визначено практико-орієнтованість взаємодії суб'єктів освітнього середовища ЗВО.

Метою статті є аналіз значення практико-орієнтованого освітнього середовища ЗВО у процесі підготовки майбутніх учителів до здоров'язбережувальної діяльності у початкових класах.

Дана взаємодія, зазначає О. Ярошинська, знаходиться в основі проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, адже цей процес є «практико-орієнтованою діяльністю, метою якої є розробка нових, не існуючих на практиці освітніх систем і видів педагогічної діяльності» [5, 74]. Ґрунтовне дослідження даної проблеми було здійснено Р. Маковей, який стверджує, що під час квазіпрофесійної діяльності студенти виходять за межі опрацювання вузької теми заняття, шляхом включення в моделювання реальних ситуацій вирішують професійні завдання та питання професійної взаємодії. Квазіпрофесійний досвід сприяє розвитку у студентів не тільки пізнавальної активності, а й професійної мотивації [1, с.270]. Таким чином, основою організації практико-орієнтованого середовища педагогічного ЗВО є цілісність системи підготовки вчителя до майбутньої педагогічної професії, її квазіпрофесійний характер, що впливає на зміст, форми та методи взаємодії суб'єктів середовища.

В науковій літературі узагальнено основні напрями діяльності навчального закладу з метою реалізації практико-орієнтованого принципу створення середовища: розробка навчальних завдань з урахуванням аналізу навчального матеріалу та виявлення суперечливих фактів у реальній професійній діяльності; створення та вирішення виробничо-педагогічних ситуацій відповідно до логіки професійної діяльності

У контексті забезпечення зв'язку теорії з практичною майбутньою професійною діяльністю має місце особлива форма освітньо-професійної взаємодії – педагогічна практика. Основні види практик у підготовці майбутніх учителів початкової школи варіюють від навчальної (польової), навчальної (психолого-педагогічної чи методичної) та виробничої педагогічної практик. Усі види практик спрямовані не лише на формування у студентів системи певних знань і умінь, а й на професійну орієнтацію, розвиток особистісних якостей, усвідомлення ними загальної цінності педагогічної діяльності, формування моделі професійної поведінки.

Нам імпонує думка М. Повідайчук, який стверджує, що найважливішим чинником, який забезпечує конкурентоформуючий ефект, є розвивальна

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

функція, яка забезпечується через практико орієнтований та особистісно орієнтований підходи, варіативність, проблемність, інноваційність та прогностичність освітньої системи [Повідайчук]. Практико-орієнтоване навчання передбачає наявність у ЗВО особливих форм професійної підготовки студентів в спеціально створених умовах з метою виконання ними реальних завдань практичної діяльності за фахом, тобто педагогічної діяльності вчителя початкових класів. Такі умови можуть забезпечувати спеціальні лабораторії, майданчики, а також заклади загальної середньої освіти, де студенти проходять навчальну та виробничу педагогічну практики.

Лабораторія Інноваційних освітніх рішень Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка є своєрідною міні-копією класної кімнати початкових класів НУШ. Організація освітнього простору кабінету виконувалася з опорою на чинні Державні стандарти та з дотриманням педагогіко-ергономічних вимог та рекомендацій. Відповідно до вимог влаштування нового освітнього простору у НУШ, музей умовно розподілено на декілька секторів (навчальних осередків), зокрема це осередки навчально-пізнавальної діяльності, гри та відпочинку, художньої творчості, вчителя та змінний тематичний осередок. У лабораторії НУШ представлено змінні локації педагогічної пісочної терапії та музейної педагогіки.

Під конструюванням практико-орієнтованого здоров'язбережувального середовища ЗВО І. Осадченко розуміє цілеспрямовану діяльність суб'єктів середовища (викладачів, кураторів, тренерів, адміністрації, студентів та ін.), що забезпечує оптимізацію процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до створення здоров'язбережувального середовища на основі поєднання форм, методів та засобів освітньо-професійної й фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів з метою поглиблення практичної та здоров'язбережувальної спрямованості їх підготовки [2, 137]. Услід за науковцем, але з певними уточненнями, основними напрямками створення практико-орієнтованого здоров'язбережувального середовища ЗВО визначено:

- освітній (використання практико-орієнтованих форм взаємодії та здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі; інтегрування знань та вмінь студентів із середовиществорювальної та здоров'язбережувальної діяльності на основі впровадження інновацій);

- профілактично-виховний (удосконалення системи аудиторної та позааудиторної роботи на основі інноваційних гурткових форм виховної роботи (відеолекторій) та організації групових занять (спортивних секцій);

- діагностично-корекційний (діагностування стану здоров'я та рівня здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів, корекція психоемоційного та фізичного стану суб'єктів середовища);

- ергономічно-інфраструктурний (психофізіологічне пристосування суб'єктів освітнього процесу до матеріальних об'єктів освітнього середовища).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Реалізація означених напрямів буде основою процесу підготовки майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи.

Отже, створення квазіпрофесійного (таке, що імітує професійне або тісно наближене до нього) середовища ЗВО на основі практико-орієнтованої стратегії передбачає у нашому випадку формування усвідомленого ставлення до значущості майбутньої професійної діяльності через педагогічне спостереження та включення у практику педагогічного процесу щодо проектування здоров'язбережувального середовища початкової школи.

Список використаних джерел:

1. Маковей Р.Г. Квазіпрофесійна комунікативна діяльність у системі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Вип. 5(73), березень. Харків, 2019. С. 269-272.

2. Осадченко Т. М. Підготовка майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2017. 251 с.

3. Повідайчик М.М. Освітнє середовище університету як засіб формування конкурентоспроможності майбутнього вчителя. 2021. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/37064/1/Канада%202021.pdf>

4. Щербина І. Ю. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до здоров'язберігаючого навчання учнів загальноосвітньої школи. Вісник Черкаського університету. № 15 (348). Серія: Педагогічні науки. Черкаси : ЧНУ, 2015. С. 130–140.

5. Ярошинська О. О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : монографія. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. 456 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Єлизавета Майорнікова

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Коннов О. Ф.,

к. філос. н., доц. кафедри етики та естетики

Навчально-наукового інституту філософії

та освітньої політики

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. В статті розкриті особливості розвитку творчого мислення дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності. Розглянуто вплив ігрової діяльності на творче мислення старших дошкільників. Проаналізовано дефініції «творчість», «мислення». Автором доведено, що засоби ігрової діяльності позитивно і всебічно розвивають творче мислення дитини, збагачують світогляд, розвивають психічні процеси.

Ключові слова: творче мислення, творчість, креативність, мислення, ігрова діяльність.

Розвиток творчих можливостей дитини важлива на всіх етапах її подальшого життя, але особливе значення має формування творчого мислення в старшому дошкільному віці. Згідно з думкою Л. Виготського, успішний розвиток дитини із раннього віку без творчості майже неможливий, оскільки творчість закладена в природі самої дитини. Саме цим обумовлюється особливе місце творчості в будь-якій свідомій діяльності дитини.

У широкому значенні творчість слід розуміти, перш а все, як відкриття нового: нових об'єктів, знань, проблем, нових способів їх розв'язання.

Саме в закладі дошкільної освіти формуються основи якостей особистості, створюються умови для формування розвинутої і самостійно мислячої особистості.

Розробка й розвиток нового змісту дошкільної освіти стимулюють дослідників і педагогів-практиків створювати нові навчальні методи й прийоми, які сприяли б не лише успішному оволодінню дітьми знань, умінь і навичок, але й розвитку в них пізнавальної активності, творчого мислення.

Термін «творче мислення» взагалі являє собою складне поєднання понять «мислення» і «творчість». Розглянемо спочатку, що собою являє поняття «творчість». Це поняття багатьма авторами цілком асоціюються із творчістю, що позначає мисленнєвий процес стосовно розв'язання творчих завдань (К. Тейлор, В. Андієвська, М. Сторфер, М. Антонян та інші).

Вітчизняні психологи (С. Сисоєва, О. Ярошинська, І. Подорожна) пов'язують творчість із породженням психічних новотворень: узагальнених знань, цілей і смислів, способів дій, пізнавальних мотивацій, перцептивних образів. Д. Богоявленська характеризує «творчість» як «процес складних об'єктивно-суб'єктивних відношень між творцем і об'єктом творчості як єдність пізнання й перетворення.

А. Тейлор виділяє рівні творчості:

- експресивна творчість – спонтанне малювання у дітей;
- продуктивна творчість є обмеженою й контрольованою вільною грою, що дає наукові й художні продукти;
- інвентивна (винахідницька) творчість, коли винахідливість виявляється в матеріалах, методах і техніках;
- інноваційна творчість – покращення через модифікацію;
- породжуюча творчість – висловлення абсолютно нового принципу або припущення, навколо якого можуть виникнути нові рухи й школи.

[Моляко, с. 126].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Г. Уоллес (1926) одним із перших презентував механізм творчого мислення таким чином [Нікітіна, с.21]:

- підготовка (провідна роль належить свідомості);
- інкубація (включення несвідомого);
- осяяння (інсайт);
- перегляд (обробка рішення на свідомому рівні).

Таким чином, можна погодитися з багатьма дослідниками в тому, що творче мислення – «це універсальна пізнавальна здатність» (за Дж. Гілфордом), яка включає процеси перетворення когнітивного досвіду й створення нового.

Далі розглянемо загальну характеристику ігрової діяльності як засобу розвитку творчого мислення дітей старшого дошкільного віку.

У педагогічній та психологічній науці на сьогодні накопичено величезний досвід досліджень з теорії творчого мислення, що дозволяє розробляти, модифікувати, апробувати різноманітні методи й прийоми в роботі з формування творчого мислення в освітньому процесі, у тому числі й дошкільному [Богуш, с. 11].

Для розвитку творчого мислення дитині необхідні не лише вроджені здібності. У даному випадку велику роль відіграє процес розвивального навчання. Особлива роль у цьому процесі належить дошкільній освіті. Вплив батьків та діяльність педагогів закладів дошкільної освіти в процесі розвитку творчого мислення дитини дошкільного віку мають більше значення, ніж рівень вродженого спадкового потенціалу. Старший дошкільний вік – це період інтенсивної й самостійної творчості. Творчий потенціал виявляється в готовності і здатності до самостійної мисленнєвої діяльності на протигагу наслідуванню, копіюванню, що властиве молодшому шкільному вікові. Самостійно й творчо мисляча дитина вмє знаходити нестандартні рішення, легко адаптується в будь-якому соціальному середовищі.

Говорячи про будь-який розвиток дитини, не можна забувати про провідний вид діяльності, який властивий тому чи іншому віковому періоду. Для дітей старшого дошкільного віку – це ігрова діяльність. У науково-методичній літературі гра розглядається як особлива діяльність, яка характеризується наявністю всіх компонентів діяльності: мета, мотив, засоби і навіть результат, але при цьому кожен елемент ігрової діяльності має свою специфіку [Гаврило, с. 127].

У працях Л. Виготського, А. Запорожця, Н. Тарнавської гра розглядається як діяльність творча, а значить у ній розвивається здатність творчо мислити.

У психолого-педагогічній літературі виділяють такі компоненти гри:

- Структура гри:
- Роль
- Ігрові дії (уявна ситуація) → результат гри
- Правила

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Таким чином, ігрова діяльність надає можливість старшому дошкільникові можливість мислити творчо, тобто виявляти творче мислення через уяву. Але розвиток творчого мислення, як доводить аналіз науково-методичної літератури, лише структурою гри не обумовлюється, для цього процесу є необхідними ще й зовнішні, стимулюючі розвиток фактори, і, перш за все, – це певна позиція дорослого як гаранта свободи, самостійності й самодіяльності дитини.

Задля того, щоб ігри були змістовними, сприяли активізації пізнавальної діяльності дитини, а відповідно й розвитку творчого мислення, варто попередньо знайомити дітей із певним колом явищ життя, поступово в доступній формі розкриваючи мотиви й моральний смисл людської діяльності.

Розглядаючи психолого-педагогічні умови розвитку творчого мислення дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності, доцільно розкрити роль принципу інтеграції різноманітних видів ігор: сюжетно-рольові, ігри-драматизації, рухові, дидактичні; музичної діяльності, образотворчої й художньо-мовленнєвої діяльності [Лисенко, 44].

Інтегровані заняття об'єднують дошкільників загальними емоціями, переживаннями, враженнями; сприяють встановленню колективних взаємин. У низці досліджень (Ж. Хайдаров, А. Усова, О. Вербицький та інші) доведено, що процесу розвитку у дітей старшого дошкільного віку сприяє проектування й реалізація спеціальних програм розвитку творчих здібностей. Згідно з вивченими дослідженнями, постанова завдання на творче розв'язання дає можливість найбільш повно активізувати творчі можливості дошкільників. У сучасній освітній системі наголошують, що необхідно давати дитині можливість їй самостійно в той чи інший спосіб прийти до правильного рішення [Лисенко, 64]. Великого значення в розвитку творчого мислення у дітей надається методиці проведення ігор. Однією з основних умов є створення атмосфери – розвиток відчуття психологічної захищеності у дітей. Для стимуляції творчої активності можуть виступати такі фактори:

- забезпечення сприятливої атмосфери: доброзичливість з боку вихователя, його відмова від висловлювання оцінок і критики на адресу дитини сприяють вільному прояву творчого мислення;
- збагачення навколишнього середовища найрізноманітнішими новими для неї предметами й стимулами з метою розвитку її допитливості;
- заохочення за висловлення оригінальних ідей;
- використання особистого прикладу творчого підходу до розв'язання проблеми;
- забезпечення можливості для вправи й практики; широке використання питань дивергентного типу стосовно різноманітних галузей;
- надання можливості дітям активно ставити питання [Ваганова, с 191].

Отже, творче мислення є специфічним є специфічним для різних галузей знань, але він має загальні характеристики; часові межі й певні етапи; значна роль відводиться несвідомому в цьому процесі, а одним із ключових моментів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

його є інсайт. Творче мислення – це властивість особистості, що актуалізує інтелектуальні можливості для розв’язання творчих завдань, які мають свої характеристики, що можуть поетапно проявлятися в творчому мисленні.

У перебігу проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури було з’ясовано, що розвиток творчого мислення через участь дитини в ігровій діяльності, якщо ініціатива в грі належить дитині.

Більшість дослідників зауважують, що дорослі можуть керувати грою старших дошкільників лише непрямими методами, не порушуючи ініціативу та свободу вибору дитини, саме це і сприяє розвиткові творчого мислення дітей старшого дошкільного віку. Розвиток гри та розвиток творчого мислення знаходяться в залежності та взаємозв’язку.

Розвиток творчого мислення в процесі ігрової діяльності можливий лише при створенні таких умов:

- ✓ гарантія самостійності й свободи в грі в умовах непрямого педагогічного керування нею;
- ✓ створення емоційно-сприятливої атмосфери як під час гри, так і в групі закладу дошкільної освіти;
- ✓ проведення дорослими спеціальної роботи з розвитку творчого мислення у дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська В. В. Креативність. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 432 с.
2. Антонова О.Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія]. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. 229 с.
3. Богуш А., Луцан Н. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників : мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Вид. 2-ге, допов. Київ: Слово, 2014. 304 с.
4. Ваганова Н. А. Передумови розвитку творчого мислення дітей дошкільного віку. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ: Видавництво «Фенікс», 2019. Випуск 26. С. 164-194.
5. Гаврило О. І. Активізація розумової діяльності дітей дошкільного віку. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Тарту, 07 лютого 2022 р. Київ: Тарту: ГО «ВАДНД», 2022. С. 224-247.
6. Губенко О.В. До питання про біполярну природу творчого інтелекту. Практична психологія та соціальна робота. 2009. №6 С. 50-68.
7. Губенко О.В. Феномен інтуїції та інтелектуальна творчість // Практична психологія та соціальна робота. 1999. № 8. с. 9-12.
8. Іванов В. В. Особливості розвитку творчого мислення в перехідний період від дошкільного до молодшого шкільного віку. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/9_2011/25.pdf (дата звернення: 20.02.2023).

9. Лисенко Н.В. Педагогіка українського дошкілля: У 3-х частинах. Ч. 2: Навч. посіб. Київ: Видавничий Дім "Слово", 2010. 360 с.
10. Луганська В. Проблема креативності в сучасній психології. Соціальна психологія. 2007. № 3. С. 154 – 169

РОЛЬ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Світлана Мамай
Український Державний Університет
імені Михайла Драгоманова
Київ
Науковий керівник: Шульга Т. Ю.,
старший викладач

Анотація. У дослідженні розглянуто поняття екологічного виховання та екологічної культури. Доведено, що екологічне виховання виконує важливу роль у формуванні емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи. Обґрунтовано важливість спостереження в процесах формування емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи.

Ключові слова: екологічна культура, екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку, спостереження за природою, емоційно-ціннісне ставлення, діти старшого дошкільного віку.

Дошкільний вік є сприятливим для формування емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи та екологічного виховання, адже саме в цьому віці у дітей закладаються основи для формування знань про культуру спілкування і поведінки у природі (правила поведінки із тваринами, рослинами тощо). Даний вік є важливим для формування власних думок з приводу певної події та вираження ставлення до процесів, що відбуваються у природі. В цьому віці діти можуть виражати свої емоції, що лежать в основі емоційно-ціннісного ставлення, в тому числі і до природи. Діти старшого дошкільного віку можуть розуміти й усвідомлювати зв'язки в природі, вони мають можливості для самостійного спілкування з нею.

В основі екологічного виховання лежить формування емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи, трактування якого в науковій та довідковій літературі на думку науковців В. Нестеренко та О. М. Лятамбур є неоднозначним. Автори визначають екологічне виховання як процес формування в особистості свідомого розуміння та сприйняття подій довкілля, формування враження від певних подій в природі та почуття особистої відповідальності за діяльність, яка має бути спрямована виключно неощадливе використання природних ресурсів. За допомогою екологічного виховання в людини закладаються якості, які поєднують принципи гуманного ставлення до природи та екологічної культури. Екологічна культура являє

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

собою сукупність принципів та правил поведінки особистості в умовах природи [1].

Цікавими є підходи В.О. Реус та Н.В. Притулик, які вважають, що основними завданнями екологічного виховання є нагромадження, систематизація та узагальнення комплексу екологічних знань, які формують засади емоційно-ціннісного ставлення до природи [2, 12]. Для дітей старшого дошкільного віку джерелами цих знань виступають народні казки, літературні твори та власні спостереження.

Екологічне виховання з точки зору формування емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи передбачає вирішення наступних задач:

— формування системи знань про екологічні проблеми та події сучасності та шляхи їх розв'язання (для дітей дошкільного віку зрозумілими є наступні проблеми: забруднення навколишнього середовища, зникнення рідких тварин, кліматичні зміни, які погіршують умови існування тварин та рослин;

— формування мотивів, потреб і звичок екологічно доцільної поведінки та діяльності, здорового способу життя (діти дошкільного віку повинні усвідомлювати важливість процесів, метою яких є охорона навколишнього середовища);

— розвиток системи інтелектуальних і практичних умінь із вивчення, оцінки стану і поліпшення навколишнього середовища своєї місцевості (досягається через власні спостереження та пояснення педагога – вихователя);

— розвиток прагнення до активної діяльності з охорони і відтворення природних ресурсів [3, 56].

Як вже наголошувалось, в основі екологічного виховання лежить формування емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи, головною метою якого є окреслення світоглядних позицій дитини, що визначають її поведінку і вчинки у природному середовищі, розвиток емоцій і почуттів дітей по відношенню до природних явищ та процесів [4]. Значення емоційно-ціннісного ставлення до природи в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку полягає в здатності до естетичного сприйняття, естетичного почуття, естетичної оцінки та естетичної діяльності. Дитина, так як і доросла людина, перебуває у взаємозв'язку з навколишнім середовищем, і природа приваблює її розмаїттям, красою, мінливістю. Тому цілеспрямоване комплексне навчання та виховання у дитини старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до навколишнього світу в цьому віці має важливе значення [5, 7].

Важлива роль в процесах формування емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи відводиться спостереженням. Це можуть бути власні спостереження дитини та спостереження, організовані педагогом – вихователем. Спостереження виступає результатом осмисленого сприйняття подій, під час якого відбувається розвиток розумової діяльності, формується критичне та емоційне мислення. Спостереження допомагають дитині

формувати знання, які лежать в основі екологічного виховання та формування емоційно-ціннісного ставлення до природи [6, 145].

Отже, в навчально – виховній роботі педагогами – вихователями доцільно використовувати методи спостереження із метою формування емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи.

Список використаних джерел:

1.Нестеренко В. В., Лятамбур О. М. Екологічне виховання дітей дошкільного віку як педагогічна проблема. URL: http://sandavak.narod.ru/stud_stat/lyatambur.pdf

2.Реус В. О., Притулик Н. В. Формування емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля у старших дошкільників : навчальний посібник. Чернігів, 2016. 64 с.

3.Іванчук С. А. Екологічне виховання дошкільників у контексті його актуальних дефініцій. Педагогіка формування творчої особистості в вищій і загальноосвітніх школах. 2020. № 70. Т. 2. С. 54-58.

4.Кот Н. До питання про технології екологічного виховання дошкільників: загальний підхід. URL: <https://ird.npu.edu.ua/files/kot.pdf>

5.Роганова М. В. Формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи засобами мистецтв: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2001. 17 с.

6.Овдiєнко І. Формування екологічної свідомості в дітей дошкільного віку засобами фенологічних спостережень. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2018. Вип. 3. С. 142–147.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Оксана Мельник

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Кондратюк О. М.,
канд. пед. наук
доцент кафедри початкової освіти*

Анотація. У статті висвітлено сутність поняття “культура мислення молодшого школяра”. Визначено змістові та структурні елементи досліджуваного поняття. На основі аналізу наукових джерел та власного досвіду презентовано психолого-педагогічні умови формування культури мислення учнів початкової школи на уроках математики.

Ключові слова: культура мислення молодшого школяра, формування культури мислення учнів на уроці математики.

Кожна особистість спроможна змінювати навколишнє середовище і себе, збагачувати світ культури через збагачення власного бачення нового. Г. Сковорода писав «Збери всередині себе криницю для тієї води, яка зросить і твою оселю, і сусідську» [3, 122]. У взаємодії з різними людьми, особистість несе відповідальність за свої вчинки; усвідомлює необхідність конструктивно взаємодіяти з іншими. Так, у Державному стандарті початкової освіти в одному з пунктів зазначено: «Реалізація мети початкової освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як: утвердження людської гідності шляхом виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, здатності до співчуття і співпереживання, справедливості, поваги до прав людини (зокрема, права на життя, здоров'я, власність, свободу слова тощо)» [2].

Для того, щоб сформувати в учнів систему цінностей, важливо створити умови для розвитку їхнього мислення. Для цього можна використовувати різні підходи, наприклад, заохочувати дитину до критичного мислення. Для цього слід використовувати різні методи та прийоми, які нададуть можливість дітям аналізувати інформацію, робити висновки та здійснювати вибір. Навчати дитину креативно мислити, що допоможе дитині розвивати свій потенціал, здібності та здатності до пошуку нестандартних рішень. Розвивати логічне мислення та вміння робити висновки. Важливо, щоб діти активно включались у творчу, дослідницьку діяльність, щоб у них формувались уміння, що дають змогу самостійно здобувати інформацію.

Окреслені підходи орієнтовані на розвиток «дисципліни розуму». Саме через це поняття О. Митник визначає поняття «культура мислення молодшого школяра». Дослідник застосовує особистісно-діяльнісний підхід і розглядає культуру мислення як «дисципліну розуму, яка ґрунтується на сформованій у навчальній діяльності цілісній і гнучкій системі знань, умінь і навичок, придатній для пізнання об'єктивного світу, самого себе та для організації конструктивної взаємодії з іншими людьми.» [1, 13].

Науковці наголошують на важливості формування культури мислення в учнів початкової школи і, зокрема, в межах вивчення математичної освітньої галузі. Вищезазначене актуалізує дослідження психолого-педагогічних умов формування культури мислення молодшого школяра.

Метою статті є висвітлення психолого-педагогічних умов результативного формування культури мислення молодших школярів на уроках математики.

У наукових розвідках останніх досліджень і публікацій, знаходимо ретельний аналіз даної проблеми. Питанням природи духовності, духовних цінностей розкрито у працях українських педагогів: І. Бега, Г. Сковороди, О. Вишневецького, Л. Нечепоренко, та ін. Дослідженням мислення присвячено праці Г. Костюка, Д. Дьюї, Ж. Піаже, К. Ушинського, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, О. Савченко, В. Соловей, О. Митника та інших.

Численні дослідження показали, що у початковій школі закладаються основи доказового мислення (О. Астряб, Г. Бевз, Т. Нестеренко та інші).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Доказове мислення - це навички та здібності, які допомагають дітям розуміти, як вирішувати проблеми, як критично мислити, як аналізувати інформацію та робити висновки на основі даних.

У початковій школі діти можуть навчитися доказовому мисленню за допомогою різних методів і завдань. Наприклад, діти можуть вивчати логіку, розв'язувати логічні завдання, визначати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати тексти та діаграми, формулювати твердження та робити висновки на основі даних.

Основні питання доказового мислення в початковій школі є такими: Які докази є для цього твердження? Які докази необхідні, щоб підтвердити це твердження? Які можливі наслідки цієї ситуації? Які причини можуть пояснити цю ситуацію? Які аргументи можуть підтвердити або спростувати це твердження? Які альтернативні пояснення можуть існувати для цієї ситуації?

Результатом мисленнєвої діяльності є інтелектуально-творчі уміння. О. Митник інтелектуально-творчі уміння молодшого школяра розглядає як «здатність успішно здійснювати загальні розумові дії (аналіз, синтез, порівняння, аналогія, класифікація й систематизація понять і фактів), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, застосовуючи систематизовані знання зі шкільних дисциплін у процесі творення власних продуктів пізнавальної діяльності» [1, 14].

Отже, в межах нашого дослідження на основі розвідок О. Митника культуру мислення молодшого школяра розглядаємо як сукупність знань, навичок, практик та ціннісних орієнтацій, що передбачає уміння аналізувати інформацію, формулювати гіпотези, проводити експерименти та оцінювати результати, розвивати критичне мислення, уміння робити висновки на основі доказів, та розвиток моральних та етичних цінностей, які допоможуть молодшому школяру у спілкуванні та співпраці з іншими людьми. Наприклад, такі цінності, як повага до інших людей, гуманізм, справедливість та співчуття можуть стати основою для формування культури мислення у молодшого школяра.

Спираючись на мету початкової освіти, на вище зазначені компоненти, культури мислення молодшого школяра, керуючись власним досвідом, та на основі аналізу науково-педагогічної літератури, визначимо психолого-педагогічні умови формування культури мислення молодшого школяра на уроках математики.

По-перше, на кожному уроці математики для формування культури мислення необхідно застосовувати завдання (ігри, проекти), спрямовані на такі явища, події або ситуації, які викликають подив, емоційний інтерес, зміст яких складають ціннісні орієнтири; проблема що виникла має бути близькою до учня.

По-друге, потрібно надати учневі можливості вільно спілкуватись, враховуючи рівень індивідуального розвитку дитини та, у зв'язку з цим, здійснювати індивідуальну та диференційовану роботу з учнями; підтримування в учневі віру у власні сили.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

По-третє, необхідно надавати учневі достатнього часу для висловлень задля можливості сформулювати відповідь на запитання, над якими діти думають (аналізують, оцінюють, порівнюють тощо), надавати право на помилки.

По-четверте, слід формувати словесно-логічне мислення на уроках математики, застосовуючи прийом моделювання.

По-п'яте, необхідно навчати дітей аналізувати інформацію, ставити запитання, формулювати припущення та перевіряти їх, розвивати навички логічного мислення та аргументації; вирішувати проблеми та задачі; приймати рішення та контролювати свої дії, тобто розвивати критичне мислення молодших школярів.

Отже, у початковій школі формування культури мислення має бути спрямовано на розвиток інтелектуально-творчих умінь (аналізу, синтезу, абстрагування, конкретизації, порівняння, класифікації, систематизації, узагальнення), критичного мислення, та на розвиток в учнів системи цінностей, ціннісних орієнтирів. На основі здійсненого аналізу науково-педагогічної літератури, та враховуючи власні спостереження, визначено, що задля результативного формування культури мислення молодших школярів на уроках математики необхідно забезпечити психолого-педагогічні умови, які ми детально описали вище.

Список використаних джерел:

1. Митник О. Я. Теоретико-методичні основи підготовки майбутнього вчителя до формування культури мислення молодшого школяра : автореферат дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / О. Я. Митник ; наук. консультант В. І. Бондар ; Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 42 с

2. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>

3. Сковорода Г. С. Байки харківські. Афоризми. / за ред. О. М. Мазуркевича. Харків : Прапор, 1972. 131 с.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Катерина Мироненко
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава
Науковий керівник: Починок Є. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. У роботі розкрито актуальність дослідження процесу гендерного виховання у формуванні особистості молодших школярів. Наведено теоретичний аналіз змісту поняття «гендерне виховання». Визначені вікові особливості молодших школярів як чутливого та емоційно-чуттєвого в плані їхнього гендерного розвитку та становлення гендерної свідомості.

Ключові слова: цінності, гендерність, гендерна ідентифікація, гендерне виховання, молодший шкільний вік.

Вступ. Процес гендеризації починається в період вступу до закладу освіти, зокрема мова йде про навчання у загальноосвітній школі I ступеня. Вочевидь, в період війни чи пандемії COVID, не всі діти мають можливість відвідувати дошкільні навчальні заклади. Чимала кількість дошкільників залишаються на сімейному вихованні, тому яскравий процес гендерної ідентифікації починається саме з моменту навчання школярів у молодшій школі.

Гендерологи стверджують, що переосмислення і напрацювання нових підходів у вихованні підростаючого покоління є затребуваними як ніколи, адже світ навколо нас змінюється із шаленою швидкістю. З кожним днем він стає набагато складнішим і багатшим за ті гендерні норми, що в своїй більшості виступають орієнтиром у педагогічній діяльності, обумовлюючи поширеність у суспільстві традиційного підходу до виховання дітей з урахуванням статі [2, 75]. Відтак, закономірним є питання про роль гендерного виховання у формуванні особистості молодших школярів, що віддзеркалює розвиток в них статево-рольових здібностей, вподобань та орієнтацій, що є реаліями процесу становлення сучасного українського суспільства.

Постановка проблеми. Гендерна проблематика різноаспектно студіюється у наукових доробках В. Агеєвої, Г. Абрамової, І. Зверєвої, Г. Лактіонової, Н. Лавриченко, О. Кізь, Л. Міщик, Л. Обухова, С. Хрисанової, у тому числі, проблеми гендерної політики в сфері освіти знайшли відображення у роботах учених О. Гончаренко, С. Вихор, І. Калько, В. Кравець, О. Цокур та ін.

Натомість, не зважаючи на значну чисельність наукових доробок, все ж недостатньо дослідженою залишається проблема гендерного виховання молодших школярів. Означене питання є актуальним і значущим, оскільки у початковій школі закладається фундамент сучасних егалітарних уявлень молодших школярів про гендерну рівність між чоловіками та жінками.

Мета даного дослідження. Метою нашої наукової розвідки є теоретичне опрацювання питання важливості гендерного виховання саме із молодшого шкільного віку, в якому формуються основи для розвитку особистості, здатної до виконання різноманітного спектра гендерних ролей.

Виклад основного матеріалу. Поняття гендер увійшло в науковий обіг у другій половині XX століття і застосовувалося до аналізу біологічних та соціально-рольових відмінностей у стосунках та діяльності чоловіків і жінок. Іншими словами, означене поняття використовується в контексті відносин між

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

хлопчиками і дівчатками, визначає способи соціального конструювання відносин у взаємодії статей.

Здійснимо науковий аналіз сутності категорії «гендерне виховання». Звертаючись до наукових розвідок В. Кравець, знаходимо авторське визначення: «гендерне виховання – процес, спрямований на формування якостей, рис, властивостей, що визначають необхідне суспільству ставлення людини до представників іншої статі» [5, 174]. За С. Вихором, гендерне виховання є цілеспрямованим і систематичним впливом на свідомість, почуття, поведінку вихованців з метою формування в них егалітарних цінностей, поваги до особистості, незалежно від статі, розвитку індивідуальних якостей і здібностей задля їх самореалізації, оволодіння навичками толерантної поведінки з метою побудови громадянського суспільства [3, 35].

Реалізація гендерного підходу у формуванні всебічно й гармонійно розвиненої особистості пропонує новий спосіб пізнання дійсності, у якому відсутня нерівність та ієрархія статевих ролей, розширює життєвий простір для розвитку індивідуальних здібностей і задатків кожної особистості. У цьому контексті дотичними до досліджуваної тематики стали погляди О. Цокур та І. Іванової [7], які переконані, що гендерне виховання – це цілеспрямований, організований і керований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих і жіночих ролей, поведінки, діяльності та психологічних характеристик особистості, запропонованих суспільством залежно від їх біологічної статі.

Основна ідея гендерного підходу (М. Арутюнян, О. Альошина), полягає в розумінні людини, жінки і чоловіки, їх взаємин як засадничої цінності. Освіта покликана допомогти кожному школяреві молодшого шкільного віку в самореалізації чоловічої та жіночої індивідуальності, становленні як суб'єкта дружніх відносин статей [1, 75].

Джерело цінних думок з предмету нашого дослідження знаходимо у наукових розвідках В. Кагана, який виділив основні функції проблеми реалізації гендерних моделей дружніх відносин молодших школярів: пізнавальна, оцінна і регулятивна: 1) пізнавальна, стимулює до самопізнання особливостей своєї жіночої і чоловічої особистості, отримання знань про вимоги суспільства до маскулінності та фемінінності, взаєминам статей, наслідки позитивного і негативної статевої поведінки; 2) оцінна, передбачає розвиток ставлення до чоловіка і жінки і їх взаємин як цінності, самоприйняття особливостей своєї маскулінності і фемінінності; 3) регулятивна, забезпечує саморегуляцію, самореалізацію позитивної статевої поведінки, маскулінності та фемінінності, що відповідає гендерним особливостям дітей молодшого шкільного віку [4, 65].

До структурних елементів гендерної ідентичності особистості належать гендерні уявлення, гендерна самооцінка, гендерні плани, способи і структури поведінки, які репрезентуються і реалізуються в середовищі, організмі і

діяльності особистості як гендерні стереотипи та еталони, гендерна тілесність, гендерні ролі [6, 65].

Аналіз комплексу наукових джерел у рамках дослідження свідчить, що гендерне виховання є педагогічним процесом, що спрямований на формування у молодшого школяра гендерної ідентичності, розуміння і поваги до іншої статі, а також становленні як суб'єкта дружніх відносин статей та розвитку толерантності у найближчому соціальному середовищі.

Початок навчання у школі є ключовим періодом гендерного розвитку та становлення гендерної ідентичності. Школярі 6-7 років осмислено усвідомлюють свою належність до чоловічої або жіночої статі. Молодші школярі розуміють та ідентифікують свої соціальні ролі в майбутньому житті, мріють і обирають, відповідно до статі, професійну діяльність.

У шестирічних дітей збільшується кількість ознак, якими вони висловлюють задоволення своєю статевою ідентичністю. Для дівчаток 6–7 років більше значення має зовнішній вигляд, одяг і аксесуари, а також особистісні якості (доброта, розум). Хлопчики своє задоволення гендерною приналежністю обґрунтовують типовими для чоловіків якостями і функціями, силою, сміливістю, умінням захистити слабшого. В. О. Каган, Р. Р. Христов відзначають, що діти 5–7 років надають перевагу власній статі перед іншою, тобто виявляють деякий «статевий суб'єктивізм», коли своя стать вважається престижнішою, ніж інша [4, 68].

Висновок. Отже, вікові та психологічні особливості молодших школярів дозволяють розглядати даний віковий період і як самоцінний віковий щабель в їхньому гендерному розвитку, і як сензитивний період у плані визначення та усвідомлення соціальних установок відповідно до статево-рольових позицій. Завдання вчителя початкових класів – разом із родиною допомогти і сприяти засвоєнню молодшими школярами норм, правил поведінки та індивідуальних гендерних особливостей для подальшого щасливого й повноцінного життя.

Список використаних джерел:

1. Альошина Ю. Є. Проблеми засвоєння ролей чоловіка і жінки. Питання психології. 2012. № 4. С. 74-81.
2. Гончаренко О.В., Полянничко О.А. Гендерне виховання хлопців та шляхи його оптимізації. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 71. 2019. С. 74-78.
3. Вихор С. Гендерне виховання учнів старшого підліткового та раннього юнацького віку: автореф. дис. ... к-та пед. наук.: 13.00.01. Тернопіль, 2006. 260 с.
4. Каган В. Є. Когнітивні та емоційні аспекти гендерних установок у дітей 7-11 років. Питання психології. 2010. №2. С. 65-69.
5. Кравець В. Гендерна педагогіка: навч. посіб. Тернопіль: Джура, 2003. 416 с.

6. Ткалич М. Гендерна психологія: навч. посіб. 2-ге вид., випр., доповн. К.: Академвидав, 2016. 245 с.

7. Цокур О., Іванова І. Гендерне виховання – нагальна потреба сучасної освітньої системи. Директор школи. Україна. 2006. №6. С. 6–13.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ ТА ЙОГО ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

*Оксана Невірець
Волинський
національний університет
ім. Лесі Українки
м. Луцьк*

Анотація. У даній роботі було розглянуто основні психологічні особливості забезпечення індивідуального підходу до учнів, важливість організації навчально-виховного процесу з використанням даного підходу

Ключові слова: математична компетентність, індивідуальний підхід.

Навчити дітей математики – це означає навчити їх математичній компетентності.

Математична компетентність – це вміння бачити та застосовувати математику в повсякденному житті, вміння досліджувати математичні моделі за допомогою математичних методів. Загальноосвітня мета викладання математики вимагає від вчителя наступне, а саме: передати учням певну сукупність математичних знань, умінь та навичок; навчити застосовувати набуті знання при розв'язанні найпростіших завдань; ознайомити з методами пізнання реального світу, математичними елементами.

Методика викладання математики має тісний зв'язок із психологією. Психологія для математики - це основа методики, без неї методика стає безпредметною. Оскільки не можна говорити про раціональні методи навчання школярів, не знаючи їх психологічних властивостей: як вони сприймають, думають, пригадують, запам'ятовують. Будь-яка спроба розв'язати те або інше конкретне питання методики математики без урахування відомостей психології не увінчається успіхом [1].

Дуже важливим є забезпечення індивідуального підходу до кожного учня. Індивідуальний підхід – це незамінна умова розвитку мислення школярів в процесі пізнання математики. Урок математики - це пізнавальний діалог між учителем і учнем, при якому колективна робота всього класу вдало поєднується з активною самотійною діяльністю кожного учня. На уроках вчитель намагається розвивати мислення і творчі здібності учнів, виховувати особистість, постійно залучає учнів до обміну думками, аналізу помилкових тверджень, аргументованого захисту одержаних висновків.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Індивідуальний підхід дозволяє вивчення одних і тих же питань програми на різних рівнях, в залежності від підготовленості учнів, їх інтересів, здібностей та інших критеріїв так, щоб кожний учень був зайнятий на уроці, щоб не допускати прогалин в знаннях школярів. Навчальний процес повинен не просто підлаштовуватися під особистий рівень знань і умінь учнів, змінюючи зміст і методи, а орієнтуватись на досягнення максимально важливих результатів кожним учнем і, що не менш важливо, на розвиток мислення, пізнавальних можливостей, інтересів. Впровадження цього підходу спрямоване на створення у кожного учня ділового настрою, пробудження інтересу до вивчення тієї чи іншої теми[2].

В індивідуальному підході важливо виокремити два такі аспекти – психологічний та педагогічний. Розуміння педагогічного аспекту полягає в такій організації навчально-виховного процесу, при якому вибір методів, прийомів і темпів у навчанні враховує індивідуальні риси учнів, рівень їхніх здібностей до навчання. Психологічний аспект полягає у встановленні неповторності учня, у визначенні його ставлення до оточуючих і до себе і специфіки реагування на зовнішні впливи. Особливо важливим є здійснення індивідуального підходу до учнів на уроках математики.

Кожен педагог повинен здійснювати індивідуальний підхід до дітей у навчально-виховній роботі, який базується на знанні їх індивідуальних рис і умов життя. В результаті всебічного вивчення своїх вихованців у викладача створюється чітке уявлення про характер кожного з них, про його інтереси і здібності, що дає змогу зрозуміти вчинки дитини, застосовувати найбільш доцільні навчально-виховні засоби, які розвивають творчу активність дітей. Знаючи інтереси і нахили учнів, педагог заохочує здібних учнів до успішної роботи в повній відповідності з їхніми можливостями, сприяє просуванню вперед учнів з середньою успішністю, допомагає відстаючим учням ліквідувати прогалини в знаннях, саме цьому сприяє індивідуальний підхід до дітей у процесі навчання [3].

Отже, варто зазначити, що організація індивідуального підходу до навчання математики є одним із дійсно складних питань, в якому пов'язані теоретичні, частіше не до кінця розв'язані питання, і практичні вимоги їх реалізації на конкретному предметі, в конкретних класах. Навчальний процес має бути зорієнтованим на досягнення максимально значущих результатів кожним учнем і, що не менш важливе, на розвиток логічного мислення, пізнавальних можливостей, інтересів.

Індивідуальний підхід до школярів – це найважливіший принцип виховання й навчання, який має позитивний вплив на якість знань, навичок та умінь учнів, сприяє активізації їхньої пізнавальної активності, формуванню позитивних мотивів навчання; оптимізує навчальний процес, дає можливість для розвитку творчих здібностей учнів. Таким чином, організація індивідуального підходу до кожного учня є однією з найважливіших умов підвищення ефективності навчання.

Список використаних джерел:

1. Бевз Г. П. Методика викладання математики [1]/ Г. П. Бевз // Київ "Вища школа". – 1989. – Режим доступу до ресурсу: <https://edu-lib.com/matematika-2/dlya-studentov/bevz-g-p-metodika-vikladannya-matemati>.
2. Слепкань Г. А. Методика викладання математики [2] / Г. А. Слепкань. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <https://edu-lib.com/izbrannoe/slyepkan-z-i-metodika-navchannya-matema>.
3. Таран Н. В. психолого-педагогічні основи застосування індивідуального підходу до навчання [3] / Ніна Володимирівна Таран. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://vseosvita.ua/library/psihologo-pedagogicni-osnovi-zastosuvanna-individualnogo-pidhodu-v-navcanni-molodsih-skolariv-53702.html>.

МУЛЬТФІЛЬМ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА ПСИХІКУ ДІТЕЙ

Аліна Недашківська
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Дубініна К.В.,
кандидат психологічних наук, доцент

Анотація. *Особливості мультиплікаційної продукції та її вплив на психіку дітей. Ознаки корисних мультфільмів. Мультфільм як один з основних носіїв уявлень про норми і зразки поведінки, навколишній світ, міжособистісні стосунки.*

Ключові слова: *мультфільм, мультиплікатори, вплив мультфільму, «правильні» мультфільми.*

Мультфільми – це одна з найпопулярніших розваг яка стала невід’ємною частиною життя кожної дитини. З моменту появи перших мультфільмів на них виросло декілька поколінь дітей. А питання їх впливу на психіку малечі стає дедалі актуальнішим. За даними багаточисельних закордонних досліджень, нині спостерігається тенденція до зменшення віку, в якому дитина починає дивитись мультфільми. А час їх перегляду сягає близько 4 годин на день. Сутність проблеми зводиться до того, що споглядання мультфільмів стало однією з щоденних звичок наших дітей. Батьки привчають дитинчат до мультфільмів ще з раннього, ледь не немовлячого віку, щоб мати більше часу на власні справи і відпочинок.

Сучасну мультиплікацію М. Поплавський характеризує як синтетичний вид мистецтва, що поєднує акторську майстерність, пантоміму, пластику людського тіла, музичну ритміку [1].

Слід виділити, що згідно з даними соціологів (К. Скобельцина, В. Собкін, А. Іванова, 2013), від 20 до 40% від свого вільного часу дошкільник

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

проводить перед телевізором (частіше комп'ютера, телефону). За цих умов діти переважно захоплені переглядом мультиків.

Американська Академія Педіатрії закликає заборонити перегляд телевізора дітям віком до 2 років. На думку членів Академії, у сучасних дітей серйозні відмінності усвідомлення реальних речей від їх зображення в телевізорі. Екранне сприйняття не дає розвиватися сенсорним системам, обмежує волю дітей, призупиняє психічний та фізичний розвиток. Зауважуємо, що саме з цими словами погоджуються й вітчизняні психологи (Н. Гавриш, Г. Клокова, М. Хорс). В ранньому віці дитина пізнає світ шляхом спілкування з дорослими, які пояснюють їй значення та сенс навколишніх явищ, і через свої тактильні дії з оточуючими предметами. Головне завдання з розвитку немовлят та дітей раннього віку – встановити повноцінний психологічний контакт з оточенням, а саме в період, коли мовні методи ще не можна використати, то виконати це завдання за допомогою екранів неможливо [2].

Як стверджує О. Петрунко, перегляд мультиплікаційної продукції дітьми різного віку виконує багато важливих функцій зі сфери соціалізації: розширення світогляду, посилює базові установки, що були набуті в дитинстві, надає «нерафіноване» уявлення, знання про навколишній світ як єдине явище, готує малюка до імовірних життєвих ситуацій у майбутньому [3].

Саме мультсеріал, на сьогодні, є одним з основних носіїв уявлень про норми і зразки поведінки, навколишній світ, міжособистісні стосунки. Нині мультик сприймається як специфічно-дитячий продукт, що призначений для малечі не залежно від її віку. Хоча багато з сучасних мультфільмів абсолютно не розраховані на дитячу аудиторію, навіть наймолодші з них є активними глядачами. Перегляд мультиплікаційних фільмів має, так званий, стихійний характер. Новий продукт дивляться майже всі в один час, по TV, в кіно, в інтернеті [2].

На сьогодні мультики створюються чи не в кожній країні, але далеко не кожен з цих продуктів є бажаним до дитячого перегляду. Для мультиплікаторів важливою є здатність мультфільмів викликати емоційний відгук у глядача. Завдяки цьому прийому мультиплікаційна продукція може стимулювати ідеї, думки, почуття, уявлення. Глядач має здатність сприймати витвори мистецтва базуючись на емпатії, здатності до співчуття. Наголошується, що сприйняття та засвоєння художнього образу залежить від особистісних особливостей, настрою, потреб та інтересів глядача.

Теоретичний аналіз літературних джерел переконливо свідчить, що вплив мультсеріалів є неоднозначним. Так, є мультфільми які провають шквал позитивних емоцій, мотивують до хороших вчинків, показують належний приклад та формують позитивні риси у дитини. Інші ж навпаки, несуть шкоду системі моральних цінностей, можуть стати причиною проблем зі здоров'ям через малорухливий спосіб життя, викликають агресію, виховують неадекватні реакції на ті чи інші життєві обставини, схвалюють нецензурну лексику. Крім того, є не один мультфільм який містить сексуальні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

натяки, схвалює антисоціальну поведінку. Це може вплинути на поведінку дитини і змусити її думати, що агресія, насильство і зіпсованість – лежать в межах норми. Існує взаємозалежність між зростанням кількості мультфільмів для дітей, в яких демонструються сцени насильства і жорстокості та новими актами агресивної дитячої поведінки[4].

Все вище зазначене означає, що особливу увагу потрібно приділити стимуляції, активізації співчуття та досвіду маленької дитини, важливо потрапити в «сміслову поле», свідомо та відповідально обирати кіно- та мультиплікаційні продукти. Адже мультики, що викликають емоційний відгук, співчуття, від маленького глядача, володіють потенціалом естетичного та етичного розвитку дитини. Мультсеріали, які задовольняють потреби діток демонструють близькі для них переживання, подають зрозумілі дитині цінності, відображають саме дитяче сприйняття світу [2].

На думку К. Кошак, батькам потрібно постійно цікавитися мультиками, які переглядають їх діти, за для недопущення контакту з неякісними чи психологічно складними для прийняття зразками мультиплікаційної кінопродукції [5].

Є. Клюкіна виділяє такі завдання, які стоять перед мультиплікаторами при створенні повчального і доброго мультфільму для малюків. Це формування естетичного виховання, світогляду, трудового та морального виховання. Ось наприклад, радянські мультики спрямовані в основному на формування позитивної картини світу. Вони позитивні, спокійні, добрі, правильні. Наголошується, що саме такі мультфільми потрібні нашим дітям. Адже образ негативного персонажу в ньому, легко перевиховати, а його початкова негативна натура була зумовлена, тим, що з ним ніхто не дружив, його не любили і ніхто його не розумів. Зло в радянських мультфільмах подається в іронічному комічному стилі, який пом'якшує його природу. В радянському мультфільмі абсолютно чітко простежується спрямованість на

виховання, формування у дітей лише позитивних, зразкових якостей. Ці мультфільми допомагають зрозуміти, як правильно, а як ні, сприяють появі якнайкращої поведінки і способу мислення. Тут зло має локальний легко переможний характер, немає насильства, на відміну від західних мультфільмів, персонажі несуть риси добра, співчуття і взаєморозуміння, підтримки. На превеликий жаль, таких мультфільмів вкрай мало, порівняно з іноземним продуктом, якого випускається з кожним роком все більше [6].

Так, на думку дитячих психологів(С. Ройз, Н. Маркова, Л. Петрановська) «правильні» мультики здатні:

1.Навчати. Мультсеріали розповідають дитині про навколишнє середовище, світ, природу. Вони сприяють навчінню дитини читанню, рахуванню, допомагають вивчити іноземні слова, вивчити кольори та геометричні фігури.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2. Розвивати мову. Чуючи грамотну мову героїв дитина переймає їх манери, словниковий запас і з часом зможе приємно здивувати близьких деякими афоризмами чи крилатими висловами.

3. Розвивати пам'ять і мислення. Головне завдання навчити дитину узагальнювати, критично мислити, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

4. Сприяти розвитку уяви та творчих здібностей. Такий продукт живить фантазію дитини, може стати джерелом словесної та художньої творчості адже залишає яскраві спогади.

5. Виховувати. На прикладі героїв у мультику демонструються різні можливості поведінки та взаємодії, зразки хорошого та поганого і формують в малечі здатність до емпатії.

Список використаних джерел:

1. Поплавський М. М. Мистецтво дитячої мультиплікації на українському телебаченні. Культура і мистецтво у сучасному світі: Збірник наукових праць. 2012. Вип. 13. С. 140-146.

2. Смирнова Е.О., Соколова М.В. Психологопедагогическая экспертиза мультфильмов для детей и подростков. Культурноисторическая психология. 2014. Т. 10. № 4. С. 4—11.

3. Петрунько О. Агресивне телебачення та його деструктивний потенціал. Освіта і управління. 2004. №3-4. С. 55-60.

4. Княжевська Я.К. Сучасні мультфільми та їх вплив на психіку дитини: навчально-методичний посібник. Вінниця: ММК, 2016. 40 с.

5. Кошак К. О. Українські телепрограми для дітей та юнацтва: концептуальні засади: дис. на здоб. наук. ступ. канд. філолог. наук: 10.01.08. К., 2007. 240 с.

6. Клюкина Е. Д. Влияние современных мультфильмов на сознание детей // Достижения вузовской науки. 2016. № 25-1. С. 106–111.

ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ІГРАШКИ

Аліна Нестреляй

Прилуцький гуманітарно-педагогічний

фаховий коледж ім. І. я. Франка

м. Прилуки

Науковий керівник: Суддя З. О, викладач вищої категорії,

викладач-методист

Анотація. У статті актуалізується проблема виховання гуманних почуттів у дітей дошкільного віку в умовах сьогодення. У ній розкриваються можливості використання іграшки як засобу виховання гуманних почуттів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: гуманність, гуманні почуття, виховання гуманності дошкільників, іграшка, гра.

Моральне виховання – це основа формування особистості. Настав час, коли суспільство усвідомило, що необхідно зайнятися пошуком нових ефективних шляхів його успішної реалізації заради майбутнього нашої держави.

Надмірна інтелектуалізація освітнього процесу у закладах дошкільної освіти призводить до значних прогалин у моральному вихованні дітей. Навіть обізнані з моральними нормами дошкільнята, у повсякденному житті не завжди керуються ними, більше того, переймають систему фальшивих цінностей, що пропонують ЗМІ, реклама, низькопробні фільми тощо. У ситуації, яка склалася сьогодні в нашій країні, це особливо небезпечно. Саме тому, питання морального виховання, формування у дошкільників гуманних почуттів сьогодні як ніколи є актуальним. Адже те, що буде вкладено у людину в дитинстві, те вона й пронесе, через усе своє життя.

Базовий компонент дошкільної освіти, закон України «Про дошкільну освіту» спрямовують зусилля педагогів на надання пріоритету соціально-моральному розвитку дітей в освітній роботі закладів дошкільної освіти.[1]

Питання гуманістичного виховання завжди мало особливе значення, важливість якого з кожним роком все зростає. На необхідність формування у дітей змалку початкових уявлень про гуманність та навичок гуманної поведінки наголошував В.О.Сухомлинський, оскільки, на думку педагога, добрі почуття своїм корінням сягають у дитинство. Концептуальні положення гуманістичного виховання дітей дошкільного віку визначено у працях Т.І. Поніманської. Науковці досліджували такі аспекти проблеми виховання гуманних почуттів у дітей дошкільного віку: вплив соціальних емоцій на взаємодію дітей, специфіка прояву гуманних взаємин дошкільників у спільній діяльності (Л.В. Артемова, І. Бех, В.К. Котирло, С.О. Ладивір, А.В.Пархоменко, Л.В.Лохвицька, Т.І.Поніманська, О.Л. Кононко, С.Є. Кулачківська та ін.).

Для того, щоб сформувані основи гуманістичного виховання дошкільника, необхідно зрозуміти суть поняття «гуманні почуття». Гуманні почуття входять до складу вищих почуттів, за своєю природою вони є: моральними, соціальними, духовними. У психологічному плані сутність гуманності полягає в обумовленій моральними цінностями налаштованості на інших, здатності до переживань за них, до співчуття, співучасті у співпраці, чуйності, доброти, щирості, шанобливого ставлення, поваги до старших, найрідніших і найдорожчих людей тощо, адже, термін «гуманний» у перекладі з латинської означає – людяний.

Дитина не народжується ні моральною, ні аморальною, не є від початку злою чи доброю. Які моральні якості в неї розвинуті, залежить, насамперед, від ставлення до неї тих, хто її оточує, від методів виховання.

Психологи та педагоги зазначають, що виховання гуманістичних засад особистості починається з перших років її життя. На кожному етапі розвитку дитини дошкільного віку гуманна поведінка змінюється відносно психологічних змін особистості. У дітей раннього віку виховання моральності полягає у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

формуванні досвіду спілкування з близькими людьми, в процесі спільної з ними предметної та ігрової діяльності, в прагненні наслідувати іншого дорослого. В молодшому віці помічається прояв інтересу до іншого (однолітка) як соціальної істоти, партнера по спільній грі. На цьому етапі необхідно у дитини розвивати здатність до первинного сприйняття переживань і почуттів іншого. Середній вік – поступове усвідомлення моральних цінностей і їх значення для інших і самого себе. Старший вік – усвідомлення і самостійне використання гуманістичних норм і правил поведінки.

Поступово почуття починають викликатися не тільки тим, що просто приємно чи неприємно, але й тим, що добре чи погано, що відповідає або суперечить вимогам оточуючих людей.

Отже, розв'язання проблеми виховання гуманних почуттів - справа сучасних педагогів, і саме іграшка може тут істотно допомогти. У той же час узагальнення практичного досвіду свідчить про те, що іграшка, яка має неперевершене виховне значення для становлення особистості дитини, поступається пріоритетним місцем у житті дошкільника. Діти надзвичайно швидко освоюють сучасні інформаційні технології. Улюбленим заняттям дошкільників сьогодні стає перегляд телепередач, використання ігрового відеоматеріалу. А це не залишає належного простору для вправління у прояві гуманних почуттів. Тому іграшка може стати протидією сучасному безмежному захопленню гаджетами і виступатиме важливим засобом виховання гуманних почуттів.

Кожна іграшка вчить дитину проявляти певні почуття, емоції, набувати певних рис характеру, навичок поведінки. А тому надзвичайно важливо продумано обирати іграшки, які сприятимуть розвитку у дітей гуманних почуттів.

З раннього віку дитина звикає до того, що образна іграшка стає постійним її супутником. Вона боляче переживає тривалу відсутність знайомої та улюбленої іграшки – котика, ведмедика, лисички, радіє зустрічі з нею.

Особливе місце серед іграшок посідає лялька. Між дитиною та лялькою складаються певні відносини, розгортається її спілкування, що сприяє розвитку самосвідомості дитини. Так і при відсутності улюбленої ляльки дошкільник подумки розмовляє з нею, про щось запитує, намагається передбачити її відповідь тощо. Ляльки часто виступають в іграх у ролях «дітей», а дошкільники стають для них «батьками». Тому, найбільш дієвими іграшками для виховання гуманних почуттів є ляльки та атрибути до них, м'які образні іграшки.

У виборі образної іграшки, дія з нею значною мірою виявляється ставлення до того, що вона уособлює. Саме, зазвичай під час гри, особливо з ляльками, сюжетними іграшками у дітей дошкільного віку виникають такі почуття: піклуватися про когось, нагодувати, вкласти спати тощо. Але слід подбати про врахування віку дітей при виборі ляльки. В молодшій дошкільній групі використовують ляльки середнього розміру, з реалістичною передачею образу, які за своєю конструкцією та зовнішніми характеристиками створені максимально функціональними, з рухливими руками та ногами, зручними для

купання та переодягання, з придатними для розчісування перуками, рухливими очима тощо, крім того інші м'яко-набивні іграшки. Для дітей середнього та старшого дошкільного віку пропонують ляльок з більш деталізованими рисами, а також тих, що мають різне функціональне значення, імітують певні професії (лялька-малюк, лялька-лікар, лялька-кухар, лялька-водій тощо) [6]. Доречним буде доповнення ігрового осередку предметами лялькового вжитку. З іграшок цього виду слід додати: ляльковий посуд (столовий, чайний), меблі для ляльок (спальня, їдальня, ванна, кухня), побутову техніку (телевізори, праски, фени), засоби зв'язку, одяг, постільну білизну тощо.

У процесі гри важлива не кількість, а різноманітність іграшок відповідно до віку дітей і ситуації їх використання. Основне завдання дорослих – навчання дитини діяти з іграшками, проявляючи гуманні почуття. З цією метою можна організувати сюжетно-рольові ігри на різну тематику: «Сім'я», «Перукарня», «Лікарня» тощо, а також більш сучасні «Піцерія», «Супермаркет», «Офіс» тощо.

На пробудження гуманних почуттів можна розраховувати, запрограмувавши їх прояви в грі. Через певний сюжет, зміст і роль в ході взаємодії з іграшкою можна формувати моральні і соціальні почуття дошкільників. Необхідною умовою цього є моделювання взаємин, в яких проявляються гуманні почуття. Наприклад, продавцю необхідно бути ввічливим, медичному працівнику належить проявляти співчуття і доброзичливість до хворого тощо. Вихователю важливо спонукати дітей до проявів гуманності, які повинні бути обов'язковим елементом гри. З цією метою слід вводити в сюжетно-рольові ігри спеціальні моральні ситуації, які б давали можливість створювати атмосферу співпереживання у грі. Дієвість такого прийому визначається тим, що гуманні почуття стають значимими для процесу гри. Якщо на прояві гуманних почуттів не робиться акцент, дорослий не вносить їх у зміст гри, то діти самостійно не завжди вважають за потрібне їх виявляти. Коли дошкільник наочно бачить наслідки дотримання чи порушення норми, то йому легше зрозуміти її зміст і віднести до себе. Чим конкретніше норма, тим ближче вона до власного досвіду дитини, тим легше вона усвідомлюється.

Отже, іграшка має величезний педагогічний потенціал у вихованні гуманних почуттів у дошкільників, її використання у процесі гри, за умов продуманого керівництва з боку вихователя, дає можливість дітям моделювати способи поведінки, співвідносні з нормами і правилами прийнятими у суспільстві, проявляючи при цьому турботу, чуйність, доброту, людяність, доброзичливість, повагу, співчуття.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / під наук. керів. Піроженко Т.О. : Авт. к-в: Байєр. О.М., Безсонова О.А., Брежнева О.Г. та ін.. – К.: 2021. – 376 с.
2. Бех І. Зростити моральну особистість – головна турбота / І. Бех // Дошкільне виховання. – 2015. – №4. – С. 6-8 .
3. Кононко О.Л. Виховуємо соціально-компетентного дошкільника: навч. – метод. посібник / О.Л.Кононко. – К.: Світоч, 2009. С. 123-124

4. Лохвицька Л.В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі» / Л.В.Лохвицька – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 128 с.

5. Пархоменко А.В. Особливості виховання гуманних почуттів у дітей дошкільного віку / А.В.Пархоменко // Психолого-педагогічні науки. – 2015. – №2. – С. 118-122.

6. Примірний перелік ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 19 грудня 2017 року №1633 // <https://mon.gov.ua/ua/osvita/>

7. Поніманська Т. Виховання людяності / Тамара Іллівна Поніманська // Дошкільне виховання. – 2008. – №2. С. 6-9

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО

Марія Ракочі

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова*

м. Київ

*Науковий керівник: Поліщук Катерина
Миколаївна*

Реформування системи освіти, що торкнулося і дошкільної зокрема, висуває розвиток творчої особистості дитини, як одне з пріоритетних завдань. У працях педагогів та психологів (Б. Ананьєва, В. Андреев Г. Айзенка Ю. Бабанського, І. Беха, К. Роджерса Г. Костюка А. Маслоу, Д. Шеренберга, та ін.) представлені різні підходи щодо цієї проблеми. У наукових дослідженнях можна зустріти суперечливі висновки, що ставлять під сумнів саме існування творчих здібностей у дітей дошкільного віку та можливість їхнього розвитку на даному віковому етапі. І навпаки, такі, які доводять, що всі діти обдаровані в тій чи іншій галузі, а от бездарність дитини є наслідком бездарного виховного впливу з боку дорослих [3].

У широкому розумінні творча особистість – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності [3, с.12]. Якщо ж розглядати творчу особистість у вузькому контексті, то як стверджує В. Барко, вона характеризується наявністю таких творчих якостей: спостережливість; здатність побачити незвичайне у звичайному; розвинена уява, вміння фантазувати; розвинене мовлення, образне мислення; допитливість, пізнавальний інтерес [2, с. 15-18].

Аналіз наукової літератури дає можливість визначити основні етапи творчого процесу, характерні як для дорослого так і для дитини дошкільного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

віку: поява у дитини відчуття неясності чогось (поява проблеми); виникнення ряду запитань до дорослого, однолітків, самої себе; виділення значущих для успішного розв'язання проблеми елементів, диференціація головного та другорядного; усвідомлення проблеми; формування гіпотези; пошук і знаходження рішень.

Одним з ефективних засобів розвитку творчості дитини є підтримка її зусиль та схвалення досягнень в процесі ігрової діяльності. У дошкільному віці закладаються основи творчої діяльності дитини, які проявляються і в самому задумі – виборі теми гри, знаходженні способу реалізації задуманого, а також у тому, що діти не наслідують побачене, а з великою щирістю і безпосередністю передають думки і почуття, показують своє ставлення до відображуваного. Гра – це «чарівна скринька», за допомогою якої можна навчити дитину дошкільного віку мислити, спостерігати, доводити свою думку, розуміти і творити. Граючись, дитина зосереджує увагу на самій грі. Залежно від її перебігу дитина вчиться оцінювати загальну ситуацію, швидко та самостійно приймати рішення, вносити зміни сюжет, створювати нові варіанти розвитку подій і результати. Для того, щоб навчити дітей дошкільного віку творити, потрібно завжди обговорювати з дітьми, як вони уявляють того чи іншого героя, як би вони його одягли, кому може належати певна річ за сюжетом гри та інші деталі. Уміння вихователя брати до уваги, хай і обмежений, проте особистий життєвий досвід дитини сприяє створенню ними оригінального продукту. А це й характеризує творчість як особистісний процес, що проходить у своєму розвитку певні етапи.

Отже, процес творчості завжди є спробою формування майбутнього і одночасно діалогом з минулим, а результат творчості – це дещо нове і цінне для творця, незалежно від віку. Для дитини дошкільного віку ігрова діяльність є універсальним засобом отримання нових знань, пізнання навколишнього світу і розвитку творчого мислення.

Список використаних джерел :

1. AllingtonRichardL., andPatriciaM. Cunningham. 2007. Schools That Work: Where All Children Read and Write. 3rd ed. Boston, MA: Allyn&Bacon.
2. Барко В. І. Як визначити творчі здібності дитини? / В. І. Барко. – К. Каравела, 1991. – 78 с.
3. Бублій О. А. Розвиток творчих здібностей учнів / О. А. Бублій // Нива знань. – 2005. - № 3. - С. 30-32.
4. Лаенз Дж. Система професійної підготовки вчителів у Канаді / Дж. Лаенз // Освіта і управління. – 2007. – Т. 1. – Ч. 4. – С. 163–169.
5. Бурова А. Організація ігрової діяльності в дошкільному навчальному закладі // Дошкільне виховання. – 2007. - № 10. – С. 8-13.
6. Богат В. ТРВЗ: основні положення // Дошкільне виховання. – 2005. - № 7. – С. 18-19.
7. Борисова З. Проблема гри в педагогічній теорії // Дошкільне виховання. – 2005. - № 12. – С. 6-7.

8. Дабіжа Л. Розвивати творчий потенціал // Дошкільне виховання. – 2002. - № 11. – С.10-14.
9. Добріна Л. Вектори творчості // Дошкільне виховання. – 2005. - № 2. – С. 15-17.
10. Дудова Т. Сюжетно-рольова гра – школа життя // Дошкільне виховання. – 2003. - № 8. – С. 7-9.

РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Поліна Степаненко
Український державний університет
Імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник : Лобанчук О. А.,
Професор кафедри педагогіки
та методики початкового навчання

Анотація. Робота присвячена проблемі розвитку логічного мислення у дітей середнього дошкільного віку. У роботі розкрито теоретико-методичні аспекти дослідження формування логічного мислення дошкільників засобами дидактичної гри. Розроблено та експериментально перевірено програму дидактичних ігор, які сприятимуть розвитку логічного мислення у дітей середнього дошкільного віку.

Ключові слова: діти середнього дошкільного віку, логічне мислення, дидактичні ігри, логіко-математичні ігри.

Діяльність, що направлена на орієнтацію у предметній та соціальній дійсності, завдяки якій дитина віддзеркалює свої враження від пізнання їх називається дитячою грою. Кожна дитина має право на те аби розвивати власну ігрову діяльність, адже це необхідна складова дитячої субкультури.

Гра виступає важливим виховним засобом, в якому здійснюються потреби людської природи. Системою навчання та виховання дошкільників пріоритетно застосовуються дидактичні ігри, адже завдяки ним у середніх дошкільників розвиваються: спостереження, уява, пам'ять, мислення та мовлення. Сенсорні орієнтації дітей при вивченні розмірів, форм, кольорів, фігур завдяки яким задіюється інтелектуальний потенціал також розвивається під час дидактичних ігор ,які так широко використовуються в дошкільних навчальних закладах.

Формування логічного мислення відбувається на основі образного мислення. Логічне мислення – це вища стадія розвитку мислення. Досягнення такої стадії характеризується складністю та тривалістю процесу. [2,с.48] Оскільки повноцінне розвивання логічного мислення, це не тільки про високу активність розумової діяльності , а ще й узагальнення знань про ознаки предметів та явищ дійсності, які закріплюються словами. Найдоцільніше

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розпочинати розвиток логічного мислення ще в дошкільному дитинстві, адже навички та уміння, засвоєні в дошкільний період, служитимуть як фундамент для отримання знань та розвитку умінь в подальшому житті.

Найважливішою навичкою людини є навик до логічного мислення. Дитині, яка по якійсь причині не опанувала прийоми логічного мислення, важче даватиметься навчання, вирішення завдань, а на виконання вправ потрібно буде витратити більше часу та сил. В результаті цього у таких дітей часто страждає здоров'я, слабкий інтерес до навчання.

При умові опанування логічних операцій, дослідники зауважують що, дитина характеризується як більш уважна, навчиться мислити ясно та чітко, зможе сконцентруватися на суті проблеми в потрібний момент. А якщо вчитися легше, то весь навчальний процес приносить радість та задоволення, тому про такі результати потрібно думати завчасно. [4,с.128]

Отже, розвиток логічного мислення дітей дошкільного віку це надзвичайно важливий і необхідний процес мислення. Саме логічне мислення є основою практичних винаходів, що створені людством, тому можна поправу вважати логічне мислення основою геніальності.

Завдяки проведеному експерименту отримані переконливі дані, які підтвердили теоретичні положення, які вказують на те, що розвиток структурних складових логічного мислення розпочинається в дошкільному віці це незалежить від застосування освітніх або розвиваючих програм. Мислення являється процесом пізнавальної діяльності, для нього характерне узагальнене та опосередковане відображення дійсності. Адекватне психічне відображення реальності можливо досягти за умови гармонійного поєднання та єдності конкретно-чуттєвого та логічного мислення. Визначення поняття «мислення» взаємопов'язане та охоплює поняття «логічне мислення», вони співвідносяться одне до одного. [1,с.65]

Розвиток логічного мислення дошкільника включає в себе процес переходу мислення від емпіричного рівня пізнання до науково-теоретичного рівня з подальшим оформленням структури взаємопов'язаних компонентів. Компонентами являються прийоми логічного мислення (логічні вміння), завдяки яким забезпечується цілісне функціонування логічного мислення.

Використання дидактичних методів у процесі навчання дошкільнят веде до більш інтенсивного розвитку компонентів логічного мислення. Практична організація освітнього процесу у дошкільному віці може базуватися на грі, оскільки це провідна діяльність. [3,с.141] Виходячи з психологічних принципів, котрі покликані забезпечити ефективність процесу навчання, зауважимо, що навчання має проходити природно, тобто відповідно до розвитку кожної дитини. Пріоритет має надаватися дидактичним іграм, потрібно створити для дитини такі умови аби відбувався самостійний розвиток, це необхідно для того аби мислення дитини проходило всі необхідні стадії починаючи від предметно-дієвої до наочно-образної, в результаті чого дійде до абстрактного рівня.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Побудова освітнього процесу на математичних заняттях на основі дидактичних ігор з дотриманням педагогічних вимог, котрими забезпечується вплив на всі сфери дитини за допомогою вирішення системи логічних завдань, дозволяє займатися розвитком логічного мислення дошкільнят.

Список використаних джерел:

1. Алексєєва О.О. Використання дидактичних ігор у процесі засвоєння просторових відносин. К.: Ярмарок, 2002. 65 с.
2. Аніщенко О.М. Можливість формування контролю у дошкільників // Дошкільне виховання. 2009. №11. С. 48-50.
3. Люблінська А.А. Вихователю щодо розвитку дитини. К.: Вид-во «Ранок», 2009. 256 с.
4. Юдіна Є.Г. Логічне мислення: етапи формування. К.: Вид-во «Ранок», 2000. 436 с.

РОЗВИТОК ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ У ДІТЕЙ З ДИЗАРТРІЄЮ

Ольга Ткач

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця*

*Науковий керівник: Оксана Поповська,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. В статті подано аналіз поняття «фонематичний слух», «дизартрія», важливість розвитку у дітей з дизартрією фонематичного слуху, а також на що потрібно звернути увагу під час його формування у дітей з дизартрією.

Ключові слова: фонематичний слух, дизартрія, розвиток.

Розвиток мовленнєвих здібностей є першочерговим завданням для дітей з дизартрією. Корекційно - розвивальна робота передбачає формування вміння і зв'язно володіти артикуляцією, диханням, голосом, артикулювати і розрізняти звуки, відтворювати складову будову слів, добирати слова відповідно до них, будувати речення і зв'язні висловлювання граматично правильно.

Тож, що таке фонематичний слух? **Фонематичний слух** – здатність розрізняти звуки мовлення, впізнавати їх, адже саме фонематичний слух створює основу для повноцінного *фонематичного сприйняття* - специфічної мовленнєвої дії, котра спрямована на переробку сприйнятої мовленнєвої інформації (в її фізичних характеристиках) в систему мовних знаків [1].

При 1 та 2 ступені дизартрії обумовлене недостатністю іннервацією мовного апарату, це пов'язане з органічним ураженням центральної та периферичної нервових систем. Дослідження Лопатіна Л.В. та Серебрякова

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Н.В. виявляють при цих формах мовленнєвої патології порушення фонетики і фонематики, які є поширеними, мають стійкий характер і представляють значні труднощі для диференціальної діагностики [2]. Проблема розвитку фонематичного слуху у дітей з дизартрією є однією з найбільш актуальних для теорії та практики логопедичної роботи. Так, у дітей з дизартрією відсутність повного сприйняття фонем не дозволяє правильно їх вимовляти. Крім того, порушення фонематичного сприйняття не дають дітям можливості засвоїти необхідний рівень словникового і граматичного ладу, тим самим гальмуючи розвиток зв'язного мовлення в цілому. Це означає, що усунути серйозні дефекти мови без спеціальної корекції сприйняття фонем неможливо. Добре розвинене фонематичне аудіювання в поєднанні зі зрілою артикуляційною здатністю допомагає отримати глибше розуміння правильної вимови. Чітке поняття, що ж таке дизартрія дала Л. В. Лопатіна. **Дизартрія** – мовна патологія, що виявляється в розладах фонетичного та просодического компонентів мовної функціональної системи та виникає внаслідок невираженого мікроорганічних ураження головного мозку. [4].

Для дітей зі дизартрією характерні:

- Фонетичні порушення.
- Фонематичні порушення.
- Порушення лексико – граматичного компонента мови.
- Розлад загальної моторики та дрібної моторики пальців
- Порушення просодики.
- Розлад артикуляційної моторики.

Залежно від рівня розвитку мовних засобів діти направляються в спеціалізовані групи:

- з фонетичними порушеннями;
- з фонетико – фонематичним недорозвиненням;
- із загальним недорозвиненням мовлення.[3]

Діти з дизартрією потребують комплексного впливу, що включає в себе логопедичний, медичний та психолого-педагогічне напрямки. Медичне вплив, визначається лікарем неврологом, та включає медикаментозну терапію, ЛФК, рефлексотерапію, масаж, фізіотерапію та ін.

Сприйняття усного мовлення дітьми з дизартрією характеризується недорозвиненням як фонематичного, так і фонетичного сприйняття. Однією з необхідних умов оволодіння правильною звуковимовою є здатність розрізняти звуки за їхніми акустичними ознаками. Недиференційованість сприйняття у них яскраво проявляється в процесі розрізнення акустично близьких звуків У випадках заміни акустична протиставленість звуків є тим стимулом, який спонукає дитину до вдосконалення вимови, до знаходження потрібного артикуляторного складу, який найбільше відповідає слуховому зразку звуку мови, який сприймається. У разі спотворення звукозамінник виявляється акустично близьким до слухового зразка нормативного звуку. Внаслідок цього в дітей із дизартрією є суттєві труднощі розрізнення на слух правильного та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

спотвореного звуку. Розрізнення фонем відбувається порівняно повільно: ще на другому році життя діти не розрізняють слів. Тільки з другої половини другого року починається смислова диференціація слів, а з нею і смислове розрізнення звуків, тобто виділення фонем. Відповідно до цього розвивається артикуляція. Від неї залежить якість вимовлених звуків. Спочатку артикуляція відбувається тільки рефлекторно, без контролю свідомості, потім у деяких випадках вона здійснюється свідомо. Цим пояснюються загальновідомі випадки зникнення в маленьких дітей, які вже мали в мовленні ті чи інші неусвідомлені звуки, які, напевне, легше піддаються гальмуванню.

Виділення фонем відбувається у такій часовій послідовності. Спершу виділяється звук А, а далі диференціюються І - Е, У - О, І - У, І - О, Е - У. (найважче засвоюються І - У, бо вони утворені найбільшим звуженням у ротовій порожнині; О - У схожі в артикуляції та погано розрізняються одне від одного). Далі приголосні звуки диференціюються на сонорні та шумні. Причому для розрізнення сонорних головну роль відіграє слух, для шумних – артикуляція. Значно пізніше розрізняється м'якість і твердість приголосних. У подальшій диференціації сонорних між собою дитина залежно від індивідуальності спирається або на слух, або на артикуляцію, або на те й інше. Надалі з шумових насамперед виокремлюються губні П, Б, М, Ф, В. Вони відрізняються від язичкових, при цьому насамперед виокремлюються як акустично яскравіші, артикуляційно легші. Далі відрізняються один від одного язичково переднього і заднього рядів (Т - К, С - Х). Це розрізнення ускладнюється однаковістю артикуляції. Надалі настає період диференціації шиплячих і свистячих звуків Л - Й, Р - Й. У всіх випадках краще виділяється перший звук слова. Такий хід розвитку фонем спостерігається в більшості дітей. Значна частина з них скоріше засвоює фонемі акустично, менша - артикуляційно, тобто не всі звуки, які дитина розрізняє на слух, вимовляються нею. Новопродбанний звук на деякий час стає сильним подразником - домінантним, і внаслідок недостатньої ще диференціації із замісником. Оволодівши, наприклад, звуком Ш (раніше вимовляла С), дитина говорила: шало, шам; оволодівши звуком Р (говорила ЛО, вимовляє: ропата, рожка). Іноді замінюються й інші звуки, близькі за артикуляцією: рожик замість ножик, рача замість дача. Чим довше "недоношений" звук затримується в мовленнєвій практиці дитини, тим повільніше і важче він набуває своєї завершеної форми. Оскільки розвиток слуху дитини випереджає розвиток її мовленнєвої моторики, то з кінця другого року недоліки вимови переважно зумовлюються недосконалою моторикою, на поліпшення якої і має бути звернена увага. Нові подібні за артикуляцією звуки зазвичай з'являються цілою групою, тому важлива поява одного з них. Зі звукових сполучень найстійкішими виявляються поєднання приголосних П, Б, потім Т, Ль, Дь, Нь, Д, переважно з голосним А, зрідка з У та О. Часте пом'якшення звуків спричинене великою артикуляторною напругою, що викликає підняття середньої частини язика і спостерігається в емоційному мовленні. У дітей до

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дворічного віку поширені заміни дзвінких приголосних на глухі. Під час синтезу слова вирішальну роль відіграє сила складів, як звукових подразників. Дитина, наслідуючи почуте слово, вловлює, і сама вимовляє спочатку тільки перший або тільки ударний склад (особливо підударний), часто сильно спотворюючи або зовсім опускаючи (мідор - помідор). Нерідко все слово замінюється одним із його складів, незалежно від їхньої кількості (во - рона), потім приєднується до нього другий за силою склад і, нарешті, вводиться в слово слабший склад. Через деякий час під впливом мовлення оточуючих або навчання, дитина опановує нормальну вимову слова. У разі збігу в одному складі кількох приголосних, через труднощі артикулювання, частинно через слабкість фонетичного аналізу, залишається зазвичай тільки один із них. При цьому перехід звуку заднього утворення до звуку переднього утворення (ХВ) дається легше, ніж у зворотному порядку (ВХ). Пояснюється це тим, що подібні поєднання на початку або в кінці слова скорочуються, а в середині його повністю зберігаються. тільки ті групи, у яких другим звуком є один зі звуків групи Л, Р, Й. Ці збіги засвоюються першочергово. Потім дитина опановує поєднання вибухового з фрикативним, значно пізніше – сонорного з вибуховим. Крім пропусків і замін, у дітей у віці 3 – 5 років спостерігаються: перестановки, особливо в довгих словах і коли в них є Р і Л; подвоєння: нюню - одну; злиття двох слів в одне; вживання під впливом загальної схожості слів, звуків передчасне вимовлення наступного в слові звуку. Такі особливості вимови є в інших випадках внаслідок недостатньої диференціації процесу гальмування в ділянці слухового аналізатора та зумовленої цим слабкості фонематичного аналізу; в інших випадках через недосконалість рухового аналізатора, іноді через інертність процесів вищої нервової діяльності. У засвоєнні дитиною звуків мови надзвичайно важливим є усвідомлення нею фонематичної значимості їх. Тим часом дитина до 3 – 4 років насилу відволікається від предметного змісту слова, щоб зосередити свою увагу на його звуковій формі. Спочатку вона засвоює фонему практично, але поступово рік за роком починає осягати форму слова свідомо. Хоча в 3 – 4 роки діти ще не виокремлюють зі слова окремих звуків, але помічають неправильності звучання слів. Тому діти негативно ставляться до імітації їхньої мови дорослими. Нерідко дошкільник 4 – 5 років, почувши якийсь звук мови, зазначений матір'ю або вихователем, вказує на низку слів, у яких є цей звук, враховує поправки вимови, сам помічає неправильності її та поправляє товаришів. У подальшому, хоча дитина і розрізняє на слух фонему, але деякий час через закріплені коркові зв'язки часто замінює їх іншими, раніше вимовленими. Так, вона порівняно довгий час сприймає мову оточуючих через своє «фонетичне сито», тобто на основі вкорінених неправильних звукових подразників. Цим же пояснюється, що в нових, маловживаних словах звуки вимовляються правильніше, ніж у старіших. Звідси впливає методичне правило: звуки, що знову виховуються, треба включати в нові слова.

У дітей з дизартрією наявність нечітких артикуляторних образів призводить до стирання меж між слуховими диференційованими ознаками

звуків. Таким чином, створюється перепона для їх розрізнення. Мовленнєво – руховий аналізатор у цьому разі відіграє гальмівну роль у процесі сприйняття усного мовлення, створюючи вторинні ускладнення в слуховій диференціації звуків. Своєю чергою, відсутність чіткого слухового сприйняття і контролю сприяє стійкому збереженню звуковимовних дефектів у мовленні. Тому розв'язання проблеми має суттєве значення в процесі розробки методів корекційно – логопедичного впливу.

Розвиток фонематичного слуху є основою чіткого мовлення, оволодіння граматичними аспектами фонетики, правильної побудови фразових структур, успішним оволодінням читанням і письмом. Для розвитку слухового сприймання дитини, головною умовою є зрозуміле і чітке мовлення людей, які її оточують, оскільки саме почуте мовлення є для неї стандартом та еталоном.

Список використаних джерел:

1. Ю.В.Рібцун Формування фонологічного компоненту мовленнєвої діяльності у дітей за умов нормального та порушеного онтогенезу / Ю. В. Рібцун // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – 2012. – № 22. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С. 219–222. – (Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія) УДК 376–056.264: 376.016 : 811.161.2–028.31

2. Процес формування фонематичного слуху у дошкільнят зі стертою дизартрією <https://ukrbukva.net/84492-Process-formirovaniya-fonematically-heskogo-sluha-u-doshkol-nikov-so-stiertoiy-dizartriey.html>

3. Дитина з дизартрією характеристика. Дизартрія – що це таке: порушення мови у дітей. Що таке дизартрія у дітей <https://adsby.ru/rebenok-s-dizartrieyi-harakteristika-dizartriya---chto-eto-takoe.html>

4. Лопатіна Л.В., Серебрякова Н.В. Подолання мовних порушень у дошкільнят.- С-Пб.: Изд. Дім «Літера», 2003.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ НАРОДНОЇ КАЗКИ

*Вікторія Харченко
Український державний
університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Кивлюк О. П.,
док. філософських наук,
професор*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Актуальність дослідження. Моральне виховання з перших років життя дитини спрямоване на формування моральної позиції, ціннісних орієнтирів, інтересів її потреб. Адже на цьому етапі закладаються основні морального розвитку особистості, розвиваються уявлення, почуття, звички, які спрямовують подальше її вдосконалення. Неувага до морального виховання в дошкільному віці не може бути компенсована у подальші роки. Багатогранність її значущість виховання моральних почуттів у становленні особистості зумовили посилену увагу до вивчення цієї проблеми філософів, психологів, педагогів.

Це цілком закономірний процес, оскільки мораль як форма суспільної свідомості постійно змінюється під впливом нових чинників, набуває нових якостей; з іншого боку, є спільні риси у моралі різних часів і народів.

Проблема використання народної казки як засобу морального виховання дітей дошкільного віку була об'єктом багатьох досліджень у галузі фольклористики, філології, педагогіки та психології. Найбільш ґрунтовно проблема використання народної казки як морально - виховного засобу розглядалась в працях І.Франка, К.Ушинського, В.Сухомлинського та ін. Названі вчені вказували на великий вплив казки на моральні якості особистості дитини, на формування моральних ідеалів та рис характеру дітей. Питання формування моральності дитини завжди перебувала у центрі уваги ДНЗ.

Формування основ моральних якостей починається в дошкільному дитинстві, коли засвоюються норми моральної поведінки, ставлення до навколишнього світу, до себе, до людей. Від того, які моральні цінності закладені в дитинстві, залежить подальший моральний розвиток майбутнього громадянина [2, с. 26-30].

У результаті дослідження була підтверджена гіпотеза, що рівень вихованості моральних почуттів у старшого дошкільника буде високим за умов застосування в навчально-виховному процесі народної казки як засобу виховання моральних почуттів. Була розроблена система критеріїв та показників рівня сформованості моральних почуттів у старшого дошкільника. Також, було розроблено цикл занять з художньої літератури, які були застосовані при проведенні експериментального дослідження.

Діагностика даних дослідження свідчить про те, що після курсу бесід та проведення занять з художньої літератури в основу яких були покладені українські народні казки, які були спрямовані на підвищення рівня вихованості моральних почуттів у дошкільників, діти показали високі результати. Отже, запропонована експериментальна програма сприяє кращому вихованню моральних почуттів.

Таким чином, результати теоретичного аналізу проблеми, дані діагностичних досліджень, результати експериментальної роботи свідчать про ефективність застосування в навчально-виховному процесі української народної казки, як засобу виховання моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Отже, якщо буде організована правильна та систематична

робота українська народна казка сприяє розвитку моральних якостей та уявлень дітей, алеї на відміну від дорослого читача, який має великий життєвий досвід, дитина не завжди може побачити головне у змісті книги, дати їй правильну оцінку.

Народні казки нам просто необхідні, щоб сформувати особистість дитини. Розповідаючи та читаючи казки, миї розвиваємо внутрішній світ дитини, вчимо її терпінню, завзятості, вмінню ставити перед собою цілі таї йти до них. Казка заряджає дитину позитивними емоціями, оскільки дитина завжди ставить себе місцеї позитивного героя. Казка розвиває її мислення, фантазію та кругозір дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. В. Дошкільнятам про світ казки: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 115 – 117 с.
2. Васильченкої А. Н. Казка як засіб виховання таї розвитку дитини. Інноваційний досвід педагогів дошкільної таї початкової освіти Житомирщини, 2012. С. 26–30.
3. Виховуємо базові якості особистості старшогої дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, К. Малишев, 2015. 220 с.
4. Карнаухова А. Г. Підготовка майбутніх вихователів до формування моральних цінностей у дітейї 5-го року життя засобами казки. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції дої європейського освітнього простору». Київ : Гнозис. 2015. С. 349–356.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. Серія «Альма-матер». Київ : 2013. С. 210–237 .

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА СТАНУ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Вікторія Швець
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Терещенко М. М.,
канд. філософ. наук, доцент

Анотація. У статті окреслено роль та місце діагностики готовності до шкільного навчання. Стверджується, що метою вивчення готовності до шкільного навчання в умовах дошкільного навчального закладу є отримання повних інформаційних даних про індивідуальні особливості психічного розвитку дітей, які будуть покладені в основу

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розробки індивідуальних освітніх маршрутів вихованців. Описано та проаналізовано, яким чином мають бути розроблені та модифіковані психодіагностичні методики.

Ключові слова: психодіагностичні методики, діагностика, готовність дитини, шкільне навчання.

Важливе місце в освітньому процесі належить діагностиці готовності до шкільного навчання, що дозволяє дорослому зрозуміти, чи в правильному напрямку він здійснює підготовку дітей до школи. Цінність діагностики полягає не в прямому отриманні конкретних результатів, які констатують досягнення або проблеми дошкільнят. Її головною функцією є виявлення причин, що ускладнюють просування дитини на більш високий рівень розвитку. Результати діагностики готовності до школи - це відправні точки індивідуальних освітніх маршрутів для кожної дитини [3].

Готовність дитини до навчання в школі є основою, від якої залежать її подальші успіхи в навчальній діяльності, здатність до довільної діяльності, самодостатність і самопочуття, яке в значній мірі впливає на її психічне і соматичне здоров'я. Найважливіше завдання стоїть перед дошкільною освітньою організацією – всебічний розвиток особистості дитини, і підготовка до навчання в школі. Однак, значна кількість дітей, незважаючи на вік для початку навчання в школі і наявні у них навички та вміння, відчують труднощі в момент навчання в школі. Основною причиною труднощів є те, що діти ще не готові психологічно.

Успішне вирішення завдань розвитку особистості дитини, підвищення ефективності навчання в школі, сприятлива навколишня атмосфера багато в чому визначаються тим, наскільки правильно враховується рівень готовності дитини до навчання в школі [2].

Дитина до семи років, тобто на виході з дошкільної освітньої організації стає товариською, допитливою, ініціативною, самостійною. Це головні орієнтири, в якому напрямку потрібно рухатися. Саме ці якості і необхідно формувати у дошкільнят. Також важливо, щоб у дитини до кінця перебування в дошкільній освітній організації були сформовані вольова і мотиваційна готовність до школи.

У дошкільній освіті визначено дві групи вимог, це вимоги до структури програми дошкільної освіти та вимоги до умов її реалізації. При цьому педагогам дається орієнтир кінцевої мети їх діяльності, описані інтегративні якості, які дитина може придбати в результаті освоєння програми (наприклад, фізично розвинений, допитливий, активний, емоційно-чуйний, товариський і ін.) [4].

Основна загальноосвітня програма допомагає дитині оволодіти базисним рівнем дошкільної освіти. Вона покликана забезпечити дитині дошкільного віку той рівень розвитку, який дозволить їй бути успішною в подальшому навчанні, тобто в школі, і повинна виконуватися кожною дошкільною освітньою організацією.

Метою вивчення готовності до шкільного навчання в умовах дошкільного навчального закладу є отримання повних інформаційних даних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

про індивідуальні особливості психічного розвитку дітей, які будуть покладені в основу розробки індивідуальних освітніх маршрутів вихованців. Для цього використовують психодіагностичні методики.

Психодіагностичні методики повинні бути розроблені або модифіковані таким чином, щоб:

- дозволяти моделювати за допомогою різних засобів ситуації тих видів діяльності, в яких відбувається формування будь-яких інтегрованих якостей, забезпечуючи зв'язок діагностичної та освітньої роботи;

- результати методик могли бути виражені не тільки в кількісних показниках, але і, в першу чергу, в якісних, відображаючи індивідуальні освітні потреби кожної дитини;

- сукупні дані, отримані за допомогою комплексу методик, дозволяли не тільки зробити висновок про окремий психічний процес (пам'яті, мови, сприйняття, мислення і т.п.), а й скласти цілісне уявлення про розвиток особистості вихованця;

- вивчення психічного розвитку дитини у взаємозв'язку особистісних і операційно-технічних аспектів діяльності вихованця, освоєння яких становить зміст розвитку і освіти;

- комплексне використання формалізованих і малоформалізованих методик, а також методів діагностики та експертної оцінки досягнень дітей [1].

Головною умовою здійснення програми психолого-педагогічного супроводу батьків дітей старшого дошкільного віку та її високої результативності є спільна робота педагогів, фахівців дошкільної освітньої організації та батьків, їх активність і зацікавленість в готовності дітей до навчання в школі.

Список використаних джерел:

1. Готовність дитини до навчання / Упоряд. С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. К.: Мікрос-СВС, 2003, 112 с.
2. Діагностика готовності дітей до школи / [упоряд.: О. Дедов]. Хотин, 2014, 194 с.
3. Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г. Методика діагностики готовності до навчання у школі дітей шестирічного віку. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001, 20 с.
4. Я хочу, я можу, я буду добре вчитись / Упорядник Т. Гончаренко. К.: Редакції Загально педагогічних газет, 2003, 128 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дженет Ягшимирадова
Український державний університет

імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник : Дорога А. Є.,
кандидат філософських наук, професор

Анотація. *Тезові матеріали присвячені розгляду проблеми соціалізації дітей старшого дошкільного віку за допомогою засобів дослідницької діяльності. У роботі проаналізовано поняття «соціалізація» дітей старшого дошкільного віку. Визначені особливості соціалізації старших дошкільників, серед яких важливу роль грає дослідницька діяльність, яка передбачає активізацію пізнавальної діяльності та розвиток комунікативних навичок.*

Ключові слова: *діти старшого дошкільного віку, соціалізація, дослідницька діяльність, соціальний розвиток дітей старшого дошкільного віку, освітній рівень, критерії соціалізації.*

Питання розвитку соціалізації дошкільників є одним із найактуальніших у педагогіці, оскільки взаємодія дитини з навколишнім середовищем стає можливою завдяки її діяльності, яка є передумовою формування інтелектуальних якостей особистості, самостійності та ініціативності. На думку багатьох вчених (Л. Божович, Л. Виготський, Д. Богоявленська, Г.Костюк, Т.Кулікова, Г. Люблінська, О. Петровський та інші), перші роки життя дитини – це критично важливий період для соціального, інтелектуального та особистісного розвитку. Саме у дитячому віці у людини формується самосвідомість, і закладаються перші уявлення про себе, утворюються стійкі форми міжособистісного взаємодії, моральні та соціальні норми [3]. Сучасні проблеми соціального розвитку та соціалізації у контексті освіти та виховання знайшли відображення у роботах О.Іванова, Т.Кулікової, Л. Маневцової, Н. Постнікової та інших.

Соціалізація дитини старшого дошкільного віку є найширшим поняттям серед процесів, що характеризують навчання та виховання особистості. Вона передбачає не лише свідоме засвоєння дитиною готових форм та способів соціальної життя, способів взаємодії з матеріальною та духовною культурою, адаптацію до соціуму, а й вироблення (спільно з дорослими та однолітками) власного соціального досвіду, ціннісних орієнтацій, свого способу життя [1, с. 13]. Соціалізація старших дошкільників – складний і багатогранний процес, який включає розвиток соціальних навичок, емоційної грамотності, мовлення, мислення, самоконтролю. Цей етап дуже важливий для формування особистості дітей і підготовки до подальшого соціального життя. У цьому віці важливо, щоб діти мали можливість досліджувати світ і здобувати нові знання через спілкування з дорослими та іншими дітьми, а також через гру та творчість. Для успішної соціалізації старших дошкільників важливо створити сприятливі умови для їх розвитку, сприяти розвитку соціальних навичок, емоційної грамотності, самоконтролю. Всі ці особливості соціалізації дітей старшого дошкільного віку взаємопов'язані і підсилюють один одного.

Для успішного розвитку дітей важливо створювати сприятливе середовище, що сприяє їхньому розвитку в усіх напрямках. Таким середовищем може стати як сімейне оточення, так і дитячий садок, де діти можуть

взаємодіяти з рівними собі, отримувати нові знання та навички, розвивати свої здібності та творчість. Важливим у контексті розгляду цього питання є визначення критеріїв, показників та освітнього рівня соціалізації дітей старшого дошкільного віку. Ми встановили наступні критерії: стійкість пізнавальних інтересів у дітей старшого дошкільного віку в залежності від наявності пізнавальних проблем і тривалість цього інтересу. Другим критерієм є сформованість емоційно-вольової сфери дітей, яка характеризується їх активним ставленням до діяльності та наявністю інтелектуальних емоцій.

Важливою частиною процесу соціалізації старших дошкільників є дослідницька діяльність. Це допомагає дітям розвивати пізнавальні, інтелектуальні та творчі здібності, сприяє формуванню позитивних соціальних навичок, допомагає дітям зрозуміти навколишній світ. Під час дослідницької діяльності діти мають можливість відкривати нові знання та досліджувати сторони навколишнього світу. Вони можуть експериментувати, порівнювати, вимірювати, формулювати гіпотези та перевіряти їх, що допомагає розвивати їх критичне мислення та здатність працювати самостійно. Крім того, дослідницька діяльність сприяє соціалізації дітей, оскільки передбачає спільну діяльність з іншими дітьми та дорослими [2, с. 63]. Під час дослідження діти навчаються співпрацювати, обговорювати свої ідеї, слухати інших і йти на компроміси. Ці навички важливі для успішної соціалізації в колективі.

Отже, дослідницька діяльність сприяє соціалізації дітей старшого дошкільного віку, оскільки детермінує пізнавальний розвиток дітей, надає позитивний вплив на розвиток комунікативних навичок та здібностей, сприяє інтелектуальному зростанню та дослідженню навколишнього світу.

Список використаних джерел:

1. Грицишина Т. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку як соціально-педагогічна проблема / Т. Грицишина. // Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2016. №12. С. 12–15.
2. Максимова О. Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям : навчальний посібник / О. Максимова. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2022. – 175 с.
3. Княжева І. Соціальний розвиток дітей старшого дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу / І. Княжева. // Науковий часопис. Спеціальна психологія. 2017. №2. С. 258–263.
4. Щербакова І. Розвивальне середовище / І. Щербакова // Дошкільне виховання. 2007. № 12. С. 16-17.

Ганна Яремич

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,*

м. Київ

*Науковий керівник: Ортікова Н.В., доктор філософії (PhD) з
психології, доцент кафедри практичної психології*

Анотація. *Визначено, що юнацький вік є оптимальним віковим етапом цілеспрямованого розвитку особистісної і професійної ідентичності. З'ясовано, що професійна ідентичність починає формуватися на етапі вибору майбутньої професії. Саме правильний вибір професії сприяє успішній професійній ідентичності. Правильний вибір професії складний процес, який потребує від юнака відповідної інформаційної підтримки про світ професій, про індивідуально-особистісні особливості, про особливості ринку праці.*

Ключові слова: *особистісна ідентичність, професійна ідентичність, вибір професії, професійне самовизначення, юнацький вік.*

Процес формування ідентичності продовжується впродовж усього життєвого шляху, є фактором психологічного благополуччя, задоволеності життям та особистісного зростання кожної людини в сучасному, швидко мінливому світі. У контексті вищезазначеного, найбільш актуальним є вивчення становлення особистісної та професійної ідентичності в юнацькому віці, коли в межах основної, навчально-професійної діяльності складаються пізнавальні та професійні інтереси, формуються життєві та професійні плани, вирішується завдання вибору професії та отримання професійної освіти.

У найширшому сенсі ідентичність розуміється як ототожнення індивідом себе з іншою людиною, безпосереднє переживання суб'єктом тієї чи іншої міри тотожності з об'єктом. Проте ідентичність не є простою тотожністю самому собі або іншим, а передбачає певні співвідношення «Я та інші», представляючи собою феномен, який виникає з діалектичного взаємозв'язку індивіда й суспільства.

Розглядаючи поняття професійної ідентичності, науковці визначають її в якості одного з основних індикаторів професіоналізму і розуміють як ототожнення себе з обраним видом діяльності. Зокрема, Ю.В. Александров, стверджує, що професійна ідентифікація є способом самоактуалізації людини в сфері професійної діяльності, важливою лінією життєвого і особистісного самовизначення [2].

Отже професійна ідентичність є результатом професійного самовизначення індивіда, який усвідомлює професію як покликання, ототожнює себе зі своєю справою, відчуває себе представником професійного співтовариства.

Формування особистісної ідентичності являє собою центральне психологічне новоутворення юнацького віку. Переживання ідентичності актуалізується в особистісній та у професійній сфері людського життя. Проблема ідентичності виникає в плані здійснення життєвої та професійної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ідеології людини, в плані реалізації професійної підготовки фахівця, в плані становлення професіонала [6]. Підтвердження означеної думки знаходимо і у працях Н.Ф. Шевченко та О.С. Волобуєвої, які доводили, що саме ранній юнацький вік вважається оптимальним віковим етапом цілеспрямованого розвитку особистісної і професійної ідентичності [8].

К. О. Абульханова-Славська стверджує, що професійна ідентифікація відбувається через вибір професії, яка має максимально відповідати характеристикам особистості [1].

Таким чином правильний вибір професії стає важливим завданням в юнацькому віці, оскільки сприяє подальшому успішному професійному становленню особистості, набуттю нею професійної ідентичності.

Недостатньо осмислений вибір професії, без урахування особистісних цінностей і прагнень людини може призвести до розчарування та зниження мотивації у професійній діяльності.

У подальшому житті недосягнення ідентичності, у тому числі, професійної, впливає на збереження цілісності людини. На заключному етапі онтогенезу людина або досягає почуття цілісності, що забезпечується розвитком усіх рис особистості та їх інтеграцією; або ж, навпаки, переживає почуття відчаю, пов'язане з усвідомленням факту незворотності втрачених можливостей і наближення кінця життя [3, с. 103].

На думку Є.О. Климова, вибір професії – це досить складна та парадоксальна задача. З одного боку, професія – це світ, на ознайомлення з яким потрібні роки навчання та адаптація молодого спеціаліста до професійної спільноти, з іншого ж боку, перш ніж обрати будь-яку професію, необхідно вже заздалегідь знати, з безлічі яких об'єктів обирати [4].

При цьому, орієнтуватися у світі професій без інформаційної підтримки неможливо, оскільки обираючи майбутню професію навмання або з міркувань престижу, можливо опинитися в тій сфері діяльності, яка викликатиме спротив.

Самовизначення для юнацтва – це самостійність, свобода вибору. Професійне самовизначення регулюється тим образом або психологічним портретом людини, який склався у суспільній свідомості.

Професійне самовизначення, становлення людини як суб'єкта праці потребує, крім інформаційної, підтримку досвідченого радника або педагога. Проте, сам процес становлення займе не один рік [4, с. 16].

За К.О. Абульхановою-Славською, характер зв'язку (зокрема, ідентифікації) особистості з професією визначає потенціал її руху в майбутньому, задоволеність в сьогоденні, тобто, перспективу та ретроспективу особистості.

Ідентифікація здійснюється різними способами, що обумовило виокремлення різних типів особистості, які використовують ці способи.

Так, для одного типу особистості коло професій обмежене та визначається її особливостями. Якщо людина робить свій вибір випадково, неадекватно, то в перспективі на неї чекає зміна професії, пошуки нової.

Життєва перспектива виступає для цієї особистості як постійне (або тимчасове) заняття цією професією. Для другого типу особистості коло професій визначається можливостями професійного зростання, а перспектива постає як кар'єра. Для третього типу професія визначена її потенційними здібностями, а перспектива виступає як професійний розвиток. Для четвертого типу спектр професій досить широкий, хоча на перший погляд здається, що яскраво виражені здібності людей цього типу обмежують вибір професії. Насправді, підставою ідентифікації є здатність людей до творчості та активності, а перспективою є можливість творчості [1, с. 77].

Значний вплив на вибір професії та характер професійного розвитку мають індивідуально-особистісні особливості, такі як стать, вік, цінності, особливості мотивації, рівень домагань, структура здібностей та інші характеристики особистості.

Вони можуть сприяти формуванню професійної майстерності, творчого підходу до трудової діяльності, або ж перешкоджати професійному становленню (наприклад, у разі відсутності загальних професійних здібностей – активності, саморегуляції, стресостійкості), призводити до більш швидкого професійного старіння та деформації. Безумовно, найважливішу роль відіграють зовнішні чинники, зокрема, ситуація на ринку праці, потреба в тих чи інших професіях, соціально-економічна ситуація в країні [5].

Певні властивості особистості, що мають значення для професії, соціалізуючись, стають професійно-важливими якостями. Саме професійно-важливі якості є потенціалом формування особистості; вони розвиваються відповідно до періодів професійної соціалізації. Реалізація професійного потенціалу відбувається у трудовій діяльності, в процесі якої професійні якості фахівця отримують подальший розвиток. Вони проходять перевірку в умовах динамічно мінливого ринку праці. Рівень розвитку професійних якостей фахівця визначає його положення в соціумі, професійний успіх і конкурентоспроможність.

Значна частина науковців вважають, що при виборі майбутньої професії необхідно враховувати всі складові особистості, включаючи цінності, прагнення, темперамент. Такий підхід допоможе у подальшому житті уникнути розчарувань та професійного вигорання, збереже цілісність людини [7].

Список використаних джерел:

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. М. : Мысль, 1991. 299 с.
2. Александров Ю.В. Визначення понять «ідентичність» і «професійна ідентичність». *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917– 2017 рр.) : зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові* (м. Харків, 25 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 46-48.

3. Калюжна Є. М. Я-концепція як ресурс досягнення цілісності та зрілості особистості. *Вісник ХНПУ ім. Г.С.Сковороди. Психологія*. Харків: ХНПУ, 2014. Вип. 48. С. 102-112. с.
4. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 4-е изд., стер. М. : Издательский центр «Академия», 2010. 304 с.
5. Профессиональное развитие личности: начало пути (эмпирическое исследование) / Л.А. Головей, М.В. Данилова, Л.В. Рыкман, М.Д. Петраш, В.Р. Манукян, М.Ю. Леонтьева, Н.А. Александрова. Санкт-Петербург: Нестор-История, 2015. 336 с
6. Ревенко С. П. Сучасні підходи до вивчення ідентичності особистості юнацького віку. *Наука і освіта*. 2013. № 7. С. 196-199.
7. Тимошенко Н. Є. Професійне самовизначення старшокласників (за результатами дослідження). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2016. Вип. 16. С. 421-427.
8. Шевченко Н.Ф., Волобуєва О.С. Особистісні та професійні аспекти ідентичності в ранньому юнацькому віці. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Запорізького національного університету та Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2019, 1(15). С. 152–158.

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ І ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Айгюн Алекберова

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Васютина Т. М.

доктор педагогічних наук, професор

Анотація. *В сучасній початковій школі відбувається системне оновлення змісту та перехід до нової структури навчання, спрямованої на формування духовного світу особистості, утвердження загальнолюдських цінностей, розкриття потенційних можливостей та здібностей учнів. Розв'язання цих актуальних проблем можливо лише на основі широкого запровадження нових педагогічних технологій, спрямованих на всебічний розвиток дитини.*

Ключові слова: *молодший шкільний вік, технологія інтерактивного навчання.*

Сьогодні у шкільну практику активно впроваджуються інтерактивні технології, які ефективно сприяють засвоєнню матеріалу, оскільки впливають на свідомість учня, на його почуття та волю, формують творчу особистість, що здатна доцільно й ефективно застосовувати набуті знання, уміння й навички у практичній діяльності в будь-якій сфері суспільного життя. Для успішного виконання завдань, що стоять перед сучасною школою, важливо створити ситуацію, за якої вчитель і учень стануть повноправними суб'єктами системи освіти, а основою навчання буде рівноправний діалог між тими, хто навчає, і тими, хто навчається

Теоретико-методологічні основи розв'язання проблеми формування знань про живу природу у молодших школярів засобами технологій інтерактивного навчання розглядалися такими вченими як: О. Біда, О. Комар, О. Пехота, Л. Пироженко та ін.

Одним із провідних орієнтирів української освіти і виховання є врахування здібностей, нахилів та інтересів школярів у процесі пізнання, що визначено Державним стандартом початкової освіти, Концепцією НУШ. Завдання створення сприятливих умов для творчого характеру навчальної діяльності дітей, які би допомагали їм пізнавати природне і рукотворне довкілля, формували потребу особистості в подальшому творчому сприйнятті світу – належить до таких, що не втрачають актуальності. Саме тому використання інтерактивних методів навчання в початковій школі має значний вплив на особистість молодшого школяра, допомагає формуванню активності, самостійності, творчості, здатності адаптуватися до змін в навколишньому середовищі. Різноманітність методів інтерактивного навчання дозволяє

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вчителю доцільно підібрати методи саме для конкретної теми, а також вибрати методи відповідно до рівня знань учнів класу. Переваги інтерактивного методу навчання полягають у тому, що: за один і той же проміжок часу можна виконати більший обсяг роботи; досягається висока результативність у засвоєнні матеріалу й формуванні вмінь. Розвивається навчальна діяльність (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль); формуються мотиви навчання, гуманні стосунки між дітьми; формується вміння співпрацювати [4, с. 117].

Ю Бондар переконаний, що використання інтерактивних методів навчання на уроках в початковій школі допомагає досягнути триєдиної мети навчання: навчальної, розвивальної та виховної. При використанні інтерактивних методів навчання на уроках української мови рівень знань учнів якісно та кількісно поліпшується [2, с. 9]. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету — створити комфортні умови, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Структура інтерактивного уроку відрізняється від загальновідомої структури комбінованого уроку. Етапи інтерактивного уроку: мотивація; оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів; надання необхідної інформації; інтерактивна вправа (центральна частина заняття); підбиття підсумків (рефлексія), оцінювання результатів уроку [3, с. 45].

Мета етапу – сфокусувати увагу учнів на проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми. Без виникнення мотивів учіння й мотивації навчальної діяльності не може бути ефективного пізнання. Тому на цьому етапі можуть бути використані такі прийоми: коротка розповідь, бесіда, демонстрування наочності, нескладні інтерактивні технології («Мозковий штурм», «Мікрофон», «Криголам» тощо) [1, с. 141].

Таким чином, в молодшому шкільному віці дитина отримує основу систематичних знань, тут формуються і розвиваються риси її характеру, волі, морального характеру. Тому використання інтерактивних технологій навчання сприяє розвитку навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів учнів. На уроках, де використовуються ці технології, діти почуваються впевнено, вільно висловлюють свої думки та спокійно сприймають зауваження, адже є активними учасниками навчального процесу. В атмосфері довіри та взаємодопомоги легко робити відкриття, усвідомлювати важливість отриманих знань. Саме в таких умовах можна виховати людину, підготовлену до майбутнього, в якому необхідно вирішувати проблеми і приймати конкретні рішення.

Список використаних джерел:

1. Биков В., Лещенко М., Тимчук Л. Цифрова гуманістична педагогіка: посібник. Київ: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2017. 181 с.

2. Бондар Ю. В. Формування творчої активності молодших школярів засобами інтерактивних технологій. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер.: Педагогіка і психологія. 2020. №61. С. 9-13.

3. Організаційні форми навчання у початковій школі/Савченко О. Я., Бібік Н. М., Мартиненко В. О., Цимбалару А. Д. та ін. Київ: Педагогічна думка, 2017. 423 с.

4. Шевчук К. Д. Значення екологічного виховання в навчальному процесі початкової школи // «Досягнення соціально-гуманітарних наук в сучасній Україні: Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю (м.Сімферополь, 26 квітня 2013р.): у 4 частинах. Д: ТОВ «Інновація», 2013. Ч.1. С. 117-119

АКТУАЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИХОВАННІ ТА СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Тетяна Аніщенко
Національний університет "Чернігівський колегіум"
імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів
Науковий керівник: Коновальчук Марина Валеріївна
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *Тези присвячені розгляду питання актуальності української мови у вихованні та становленні особистості. Окреслено роль української мови щодо виховання молодшого школяра. З'ясовано особливості рідної мови як духовного джерела становлення особистості дитини.*

Ключові слова: *українська мова, національна свідомість, виховання, особистість, молодші школярі.*

Розбудова України як демократичної держави, модернізація мовної шкільної системи освіти в аспекті «Нова українська школа» актуалізують завдання виховання національно-мовної особистості з чіткою громадянською позицією, сформованим почуттям патріотизму, розвиненою національно-духовною культурою, яка не тільки володіє рідною (українською) мовою, а й дотримується моральних норм у соціальній взаємодії.

Саме рідна мова є важливим засобом розвитку особистості. Пізнання рідної мови починається із заглиблення в духовну її суть, розвитку моральних позицій та естетичних цінностей.

У рідній мові І. Огієнко бачить плодюче підґрунтя для зростання духовного, бо в ній відбиті культурно-історичні цінності, спосіб думання, поведінка народу. Учений радить охороняти честь своєї мови, розмовляти в родині рідною мовою, бо хто говорить чужою, той стоїть на дорозі до мовного

винародовлення, берегти своє родове ім'я і прізвище, допомагати розвитку своєї мови, дітей навчати мовою рідного народу, а також вимагати шанобливого ставлення до неї від представників інших національностей. І. Огієнко, підкреслюючи значення рідної мови для становлення особистості, наголошує, що «тільки рідна мова приносить людині найбільше і найглибше особисте щастя, а державі – найсильніші патріотичні характери» [3, 20].

Поняття «мова» і «нація» є взаємопов'язаними. Мова виконує роль чинника національної консолідації, бере активну участь у процесах державотворення. «Кожен етнос, щоб збудувати повноцінну державу, має утвердити в докiллі оптимально вигідний для себе образ, що створюється через утвердження своїх етнічних цінностей — мови, традицій, історії, міфів, культу героїв», - констатує Л. Масенко [2, 41].

Мова – феномен, рівний народові: його генезису, характеру, досвіду, долі, синтезу минулого, сучасного й майбутнього. Тому мову не просто вивчають, а вбирають у єство з молоком матері, повітрям, небом, піснею, думою й гімном, тріумфом і печаллю свого роду, етносу, нації, держави. Мова – міра індивідуальної й усенародної культури, їх родової сутності [1, 27].

Кожна особистість – це унікальний світ, сфокусований у його свідомості, інтелекті тощо. Чим досконаліше вона володіє мовою, тим виразніше, повніше постає перед іншими членами суспільства як особистість [4]. Коли особа добре володіє мовою, вона має могутній засіб для впливу на інших членів суспільства. Мова безпосередньо пов'язана з свідомістю і самоідентифікацією особистості. Мова є універсальним засобом вираження внутрішнього світу особистості.

А отже, рідна мова – це найкоротший, найефективніший шлях до самопізнання власної душі. Активний і пасивний словниковий склад збагачує конструкти когнітивної складової «Я-образу», за допомогою яких індивід означає себе, свою індивідуальність [5, 39].

До рідномовної культури дитина залучається через сприймання народної казки. Саме в народній казці, творцями якої є мільйони людей, сконцентровано згусток людської мудрості, досвіду, акумулюються найцінніші надбання ментальності народу. Казка впливає не так на свідомість дитини, як на її глибинні підсвідомі пласти. Контент-аналіз українських народних казок показав, що більшість із них за своїм змістом і формою викладу можуть стимулювати моральну рефлексію дитини: ідентифікуючи себе з позитивним героєм, дитина мимоволі починає порівнювати себе з ним, розширюючи при цьому межі свого самопізнання [5, 40].

На жаль, багато українських дітей від самого народження перебувають у чужомовному середовищі (радіо і телебачення, спілкування під час дозвілля і в побуті, Інтернет, книжки тощо), що негативно позначається на процесі їх соціалізації, зокрема в частині засвоєння і активного відтворення ментально-духовного досвіду свого роду і народу, набуття етнічної ідентичності як соціокультурної передумови становлення позитивної "Я-концепції".

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Недооцінка рідної мови як духовного джерела становлення особистості дитини може мати негативні наслідки, зокрема, послаблення виховних впливів дорослих на поведінку і діяльність дитини, зокрема через відсутність дії механізму наслідування, який запускається ще в немовлячому віці і пов'язаний саме з наслідуванням мови старших, загострення кризи ідентичності, негативні тенденції в "Я-концепції" (відсутність етнічної ідентичності, низький рівень національної самосвідомості, комплекс національної меншовартості, домінування екстернального локусу-контролю, маргінальні настанови), позбавлення духовного джерела для індивідуалізації "Я", творчого самовираження, низький рівень мовленнєвої культури, засмічення рідної мови чужомовними словами, двомовний суржик тощо [6].

Отже, оволодіння мовою і послугування нею в спілкуванні є одним із найголовніших досягнень онтогенезу дитини, переконливим свідченням залучення її до духовних і інтелектуальних надбань дорослих, зародження соціально-психологічних потреб.

Список використаних джерел:

1. Кононенко П. Національна педагогіка в реформуванні освіти. *Освіта і управління*. 1997. Т. 1. № 3. С.19–30.
2. Масенко Л. Т. Мова і свідомість. *Український смисл : науково-популярний лінгвокультурологічний щоквартальник*. 2008. № 1-2. С. 38-54.
3. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Київ : Обереги, 1994. 72 с.
4. Шумейко О.А. Значення мови для саморозвитку особистості в сучасному українському суспільстві. URL : https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16939/1/Shumeyko_117-121.pdf
5. Юрченко В. Рідна мова як чинник психічного розвитку і становлення особистості дитини. *Рідна мова*. 2011. №15. С. 39-43.
6. Юрченко В.І. Роль рідної мови у формуванні комунікативної компетентності молодших школярів. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5647/1/V_Yurchenko_VPP_16_PI.pdf

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ІНТЕРАКТИВНИХ ВПРАВ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Артюх Дарина
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Васютина Т.М.
доктор педагогічних наук, професор

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. У статті висвітлено підходи до переосмислення проблеми сформованості ціннісних орієнтацій у здобувачів освіти, можливих шляхів їх формування у молодших школярів під час навчання онлайн в освітньому хабі УДУ імені Михайла Драгоманова. Наголошено на дієвості інтерактивних вправ під час освітнього процесу в школі першого ступеня. Наведено приклад фрагменту уроку «Людські чесноти» з використанням інтерактивних вправ та цифрових застосунків для формування ціннісних орієнтацій школярів: «Кошик ідей», «Незакінчене речення», «Синомайзер».

Ключові слова: ціннісні орієнтації, інтерактивні вправи, молодші школярі, освітній хаб УДУ імені Михайла Драгоманова.

Сучасні реалії життя українців вимагають нового осмислення проблеми сформованості ціннісних орієнтацій у людини, пошуку нового змісту, форм, методів і засобів їх формування у здобувачів освіти з урахуванням специфіки он-лайн чи оф-лайн навчання. О. Савенко, відрефлектовуючи доробок вчених з проблем ціннісних орієнтацій у сучасній науковій думці, зазначає, що «У періоди радикальних серйозних соціальних змін, коли суспільна ціннісна структура «розмивається» новими соціальними реаліями, дослідження системи ціннісних орієнтацій особистості стає особливо актуальною. Соціалізація людини, починаючись з раннього дитинства, триває все життя. Сім'я, дитячий садок, шкільний клас, компанія однолітків, студентська група – усі ці соціальні групи, з якими контактує особистість, є носіями різних систем цінностей. Вони регулюють і контролюють поведінку індивіда та багато в чому формують його ціннісні орієнтації» [3, 84]. Поділяючи думку дослідниці, А. Яручик, вивчаючи аксіологічні засади подолання дефіциту людських якостей наголошує на тому, що «Самосвідомість сучасної людини усе більше зорієнтована на загальнолюдські цінності та пріоритети, тому мірилом відповідальності людини стає уселюдськість та усвідомлення своїх життєвих здійсень як загальнолюдських. Визначальними для особистості є ціннісні орієнтири, оскільки цінність – це значущість чогось для людини. Саме цінність постає провідним мотивом діяльності людини та характеристикою її вчинків» [4, 59].

Наявність цінностей є вираження ставлення людини до світу, що виникає з значущості людини різних її сторін і аспектів [3,84]. Ціннісні орієнтації є дуже важливим аспектом в житті кожного з нас, оскільки вони визначають мотивації, дії та поведінку. Сучасні дослідники (Г. Дурдас, К. Біницька, Н. Григорук, Г. Зварич, А. Яручик та інші) вказують на такі морально-етичні цінності: розумність, толерантність, комунікабельність, справедливість, свободолюбство, хоробрість. Актуальними у наш час також є наступні чесноти: інтелігентність, оптимізм, мужність [4, 61]. Вони формуються впродовж всього життя людини і системи цінностей зазвичай індивідуальні [3,84]. Проте в молодших школярів під впливом вчителів, однолітків, батьків вони можуть змінюватися.

Формування ціннісних орієнтацій є важливим завданням, яке педагог ставить перед собою. Від основ, закладених учителем на початковому етапі виховання, залежить те, ким стануть майбутні громадяни України [1,158]. Для

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

досягнення мети вчитель має добре володіти матеріалом, різними методиками, прийомами і методами. На нашу думку, інтерактивні вправи можуть стати ефективним засобом у формуванні ціннісних орієнтацій, оскільки вони дозволяють дітям активно брати участь у процесі навчання, досліджувати себе, виявляти свої інтереси, думки та переконання.

Враховуючи формування ціннісних орієнтацій учнів, вчителю слід враховувати наступні аспекти: вікові особливості учнів, їх інтереси та нахили; поєднання теоретичних та практичних занять; єдність інтелектуального та емоційного сприйняття; поєднання ігрової та трудової діяльності учнів тощо. Оскільки система особистісних цінностей є показником загальної культури людини, важливо створити освітнє середовище, яке сприятиме культурі спілкування, ерудованості [2,176].

Аналіз сучасної практики роботи в НУШ показав, що інтерактивні вправи можуть включати різні формати, такі як групові та індивідуальні завдання, дискусії, рольові ігри та інші. Важливо, щоб ці вправи були орієнтовані на розвиток позитивних ціннісних орієнтацій, таких як любов до Батьківщини, повага до інших, відповідальність, та ін. Методична цінність інтерактивних вправ полягає в тому, що їх можна застосовувати на уроках не лише в офлайн форматі, а і в дистанційному, враховуючи Covid-19 і нинішню ситуацію в країні, що є одним із найбільших плюсів даного методу.

Наведемо фрагмент уроку, який ми проводили з учнями в рамках нашого освітнього хабу #ПФ_НПУ, на тему «Людські чесноти».

Мета: формувати поняття «людські чесноти», «вади поведінки», удосконалювати вміння аналізувати свої дії і поведінку, розвивати мовлення, виховувати прагнення робити добрі справи.

Хід уроку

...

IV. Сприйняття й осмислення учнями нового навчального матеріалу

4.2 Кошик ідей

- Що вам спадає на думку, коли ви чуєте «людські чесноти»?

4.3. Коментований перегляд відео. Пояснювальна бесіда за змістом задалегідь поставлених запитань.

- Ви гарно впоралися з попереднім завданням. Давайте переглянемо відео про різноманітність людських рис. Після його перегляду ви маєте дати відповіді на запитання: 1. Про які чесноти людей йшлося у відеосюжеті? 2. Яка ситуація змусила хлопчика поводитись так, як він зробив?

<https://www.youtube.com/watch?v=SQZTseyUPoc>

- Що ви запам'ятали з відео? Що вас здивувало?

Прийом «Незакінчене речення ...» Якби ви були на місця хлопчика, то

...

4.4 Learningsapps «Людські чесноти»

- Перед вами дві колонки – вади поведінки і чесноти людини, розмістіть слова у відповідності.

4.5. Вправа «Синомайзер»

- А тепер попрацюємо всі разом. Підберемо протилежні за значенням слова-чесноти до визначень, які я вам буду називати.

1. Людина постійно відкладає виконання робіт на потім. (Ледачкуватість / працьовитість)
2. Поводиться не ввічливо, не звертає уваги на потреби та бажання інших людей. (Неввічливість (негречність, грубість) / Ввічливість)
3. Думає тільки про себе та свої інтереси, не звертаючи увагу на потреби та бажання інших. (Егоїстичність / альтруїзм)
4. Постійно хоче більше грошей та речей, ніж їй потрібно, або не ділиться своїм багатством з іншими. (Скупість / щедрість)

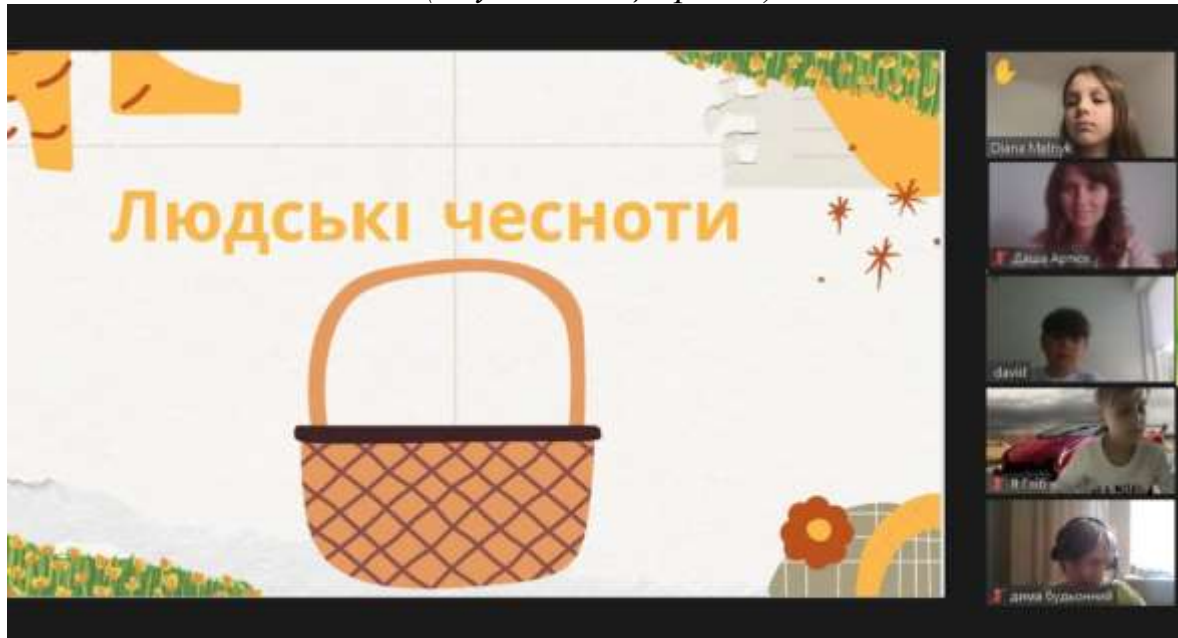

Рис. 1. Фрагмент заняття в освітньому хабі #ПФ_НПУ на тему «Людські чесноти».

Отже, інтерактивні вправи можуть бути ефективним засобом формування ціннісних орієнтацій молодших школярів, дозволяючи їм розвивати критичне мислення та здатність до рефлексії. Такий підхід дозволяє дітям активно взаємодіяти з інформацією, що сприяє поглибленню знань та усвідомленню важливості сформованості цінностей у сучасної людини.

Список використаних джерел:

1. Іванченко Т.М. Формування духовно-моральних цінностей молодших школярів у процесі навчання. *Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи* : матеріали Першої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 2019. С. 157-160 URL: https://lib.iitta.gov.ua/717220/1/DTiP_2019_04%20konf.pdf
2. Кузницька І.А. Ціннісні орієнтації дітей молодшого шкільного віку: особливості формування у процесі педагогічної взаємодії. *Освіта XXI*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

століття: теорія, практика, перспективи : матеріали Першої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 2019. С. 176-179. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717220/1/DTiP_2019_04%20konf.pdf

3. Савенко, О. Ціннісні орієнтації у сучасній науковій думці. Збірник матеріалів 2 (2022): 84-86 URL: <http://www.journal.org.ua/index.php/appos/article/view/352/401>

4. Яручик А. Аксіологічні засади подолання дефіциту людських якостей. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції*, 13-14 травня 2022 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім.В.Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Литвин Л. М., Поперечна Г. А. Тернопіль : Вектор, 2022. С. 59 – 63. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25631/1/Czinnisni_orienturu_2022.pdf

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ФОРМУВАННІ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Анна Бабік
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Бернацька О.В.,
кандидат педагогічних наук, професор

Концепція Нової української школи ґрунтується на Рекомендаціях Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя. Однією з таких компетентностей є вміння учня спілкуватися іноземними мовами.

Знання мови - ключ до успіху в сучасному світі, де міжкультурне спілкування та обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення. [2] Учні початкової школи повинні не тільки вміти сприймати тексти у процесі читання, здійснювати спілкування у письмовій формі, але й розуміти на слух висловлювання співрозмовників та спілкуватися з ними. Саме тому формування навичок аудіювання молодших школярів є одним із пріоритетів навчання.[4]

Аудіювання – це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який забезпечує розуміння того, що сприймається на слух, і належить до усної форми мовлення. Аудіювання є активним процесом, який здійснюється на основі передбачення того, що буде сказано. Аудіювання, як і читання, – високоактивний творчий процес. Те, що почує та зрозуміє слухач, залежить не

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

тільки від того, що скаже мовець, а й від зустрічної внутрішньої активності самого слухача, його особистості. [1]

Проблему формування навичок аудіювання молодших школярів неодноразово досліджували сучасні мовознавці та науковців у галузі психології, педагогіки, методики навчання іноземних мов, а саме: В. Буренко, В.Редько І. Лисовець, Н. Проценко, М. Комогорова, О. Бернацька, О. Бігич, О. Голотюк, О. Квасова, О. Савченко, О.Скворчевська, О. Стом, С. Ю. Ніколаєва, О. Тарнапольський та інші. Дослідники зазначають, що аудіювання є основою спілкування, з нього починається оволодіння усною комунікацією. Аудіювання, поряд з говорінням, забезпечує можливість спілкування іноземною мовою. [5]

Використання ігрових технологій на уроках іноземної мови сприяє ефективному формуванню навичок аудіювання молодших школярів. Оскільки, гра – це діяльність, яка робить із звичайного навчання цікавий процес, а також сприяє засвоєнню школярами мовного матеріалу, формуванню вмінь і навичок іншомовного спілкування. Ігри дозволяють учителеві створити ситуацію, яка буде наближена до життя і дітям необхідно буде застосовувати іноземну мову для спілкування. Гра допомагає учням перебороти незручність, скутість, зняти мовний бар'єр, втому.

При виборі і розробці ігор на уроці англійської мови слід враховувати темп і ефективність засвоєння змісту навчання кожним конкретним учнем класу, аби побудувати урок максимально ефективно завдяки використанню ігор. [3: 38].

Серед ігор, які допоможуть розвинути та сформувати навички аудіювання виділяють: «Пісня в смужку», «Роби це», «Сліпий», «Who understand the text best», «Listen to the text and try to remember as many words as you can».

Але умови сьогодення висувають нові вимоги щодо форм та методів навчання іноземної мови молодших школярів, сприйняття мови на слух.

Формування навичок аудіювання засобами онлайн-ігор є також доволі ефективним та цікавим процесом для молодших школярів. В мережі інтернет вже існує багато онлайн-сайтів та ігор, які сприяють формуванню іншомовної компетентності учнів, зокрема й навичок аудіювання. Серед них можна виділити:

- «Face Match» - це стимулятор, який допомагає учню відчувати себе справжнім детективом. В грі представлено шість персон. Потрібно прослухавши опис, знайти ту людину, яка йому відповідає.
- "Post letter". Гравці можуть відчувати себе поштарями. В цій грі необхідно, прослухавши диктора, визначити в квартиру з яким номером потрібно доставити лист.

Отже, велике значення в процесі вивчення іноземної мови слід приділяти сприйманню та критичному розумінню іноземної мови на слух. Учні повинні розуміти інформацію як під час безпосереднього спілкування зі співрозмовником, так і опосередкованого. Формування цих навичок успішно

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

відбувається завдяки організації онлайн та офлайн ігор, рухливих ігор, ігор із застосуванням римівок, загадок, скоромовок, музичного матеріалу, імітаційних ігор.

Список використаних джерел:

1. Валуєва І. В. Сучасні аспекти навчання аудіюванню майбутніх учителів початкової школи. URL: <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/3156-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-5618-1-10-20190503.pdf>
2. Гойда О. П. Досвід роботи у напрямку викладання іноземної мови в системі НУШ. *Практика роботи сучасного вчителя: інноваційні розробки та традиційні методики*: мат. всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 05.05.2020 р. URL: <https://genezum.org/library/dosvid-roboty-u-napryamku-vykladannya-inozemnoi-movy-v-systemi-nush-389>
3. Роман С. В. Психологічні особливості навчання іноземної у початковій школі. *Іноземні мови*, 2012. №1. С. 35–38.
4. Тараско А. Формування іншомовних усно-мовленнєвих навичок молодших школярів шляхом застосування комп'ютерних ігор на уроках іноземної мови. *Актуальні проблеми навчання та методики викладання*: зб. тез XI міжнар. наук.-практ. конф., м. Прага, 06-09 2022 р., 580 с.
5. Теоретичні основи навчання аудіювання. URL: https://vuzlit.com/566660/teoretichni_osnovi_navchannya_audiyuvannya

НАРОДНО-ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРАКТИЦІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

*Галина Кім, Сніжана Бабчинська
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця*

Анотація. У статті показано народно-педагогічну основу спадщини В.О.Сухомлинського, відображено співзвучність його педагогічної концепції з формулою Нової української школи. Проілюстровано впровадження ідей педагога у практику сучасної початкової школи на прикладі комплексної виховної системи школи першого ступеня «Добродій» Галини Афанасіївни Іваниці, науковця і педагога-практика з Вінниччини.

Ключові слова: В.О.Сухомлинський, ідеї народної педагогіки, сучасна початкова школа.

Системні реформи, які відбуваються в освіті України, спрямовуються в т.ч. і на вдосконалення національної системи виховання, що сприятиме відродженню країни, широке використання в роботі з учнями надбань народної педагогіки і культури, духовних скарбів нації. «Для поповнення рядів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

державотворців потрібна така школа, яка б адекватно виховувала юне покоління, вимиваючи з душ школярів і батьків почуття національної меншовартості, а натомість пробуджувала внутрішню силу, національну гідність, гордість за славетні діла наших предків, які прагнули не лише зберегти, але й примножити багатства рідної мови, культури, звичаїв та традицій» [2, 5].

Народна педагогіка була і залишається основою становлення і розвитку педагогічної науки. Видатні педагоги, як правило, здобували славу і визнання саме завдяки тому, що їхня педагогічна діяльність будувалась на ґрунті народно-педагогічних ідей. До таких педагогів з повним правом відносимо видатного українського педагога-гуманіста Василя Олександровича Сухомлинського, чия творча спадщина відображає багатовікову педагогічну культуру і досвід сімейного та громадського виховання народу. Глибокий аналіз етнопедагогічної спадщини В.О.Сухомлинського представлено у працях таких науковців як: А. Богуш, Л. Бондар, Н.Калініченко, В. Ликов, Л. Паламарчук, Л. Петрук, В. Постовий, Ю. Руденко, О. Сухомлинська та інші. Водночас не втрачає актуальності питання розкриття етнопедагогічних засад творчості В.О.Сухомлинського та використання народно-педагогічних засобів у навчально-виховній роботі з молодшими школярами, зокрема, в умовах Нової української школи.

Аналіз творчого доробку педагога (а це понад 36 монографічних праць і брошур, більше 600 статей, близько 1200 художніх творів для дітей та ще ряд всесвітньо відомих педагогічних праць, зокрема: «Серце віддаю дітям», «Павлиська середня школа», «Сто порад учителеві», «Батьківська педагогіка» та ін.) дає підстави стверджувати, що його ідеї торкаються багатьох важливих аспектів суспільного буття, а в основу розробленої ним педагогічної концепції покладено положення як класичної, так і народної педагогіки.

Серед головних проблем його наукової творчості і практичної педагогічної діяльності були проблеми народної педагогіки, традиції і засоби народного навчання і виховання. Народна творчість панувала і в Павлиській школі, де впродовж багатьох років працював Василь Сухомлинський [6].

До народно-педагогічних засобів впливу на молодших школярів, які є багатофункціональними й високоемоційними, оскільки служать розвагою для дітей, задовольняють їхню допитливість, фізичні (насамперед до руху) і естетичні потреби, розвивають творче мислення, спонукають до співробітництва, тяжіють і засоби педагогічного впливу В.О.Сухомлинського. Серед них, поряд з фольклором, спостерігаємо рідну мову, народні ігри й іграшки, музичну, пісенну, хореографічну, художню народну творчість, національні звичаї, традиції, обряди, свята тощо.

На основі народної педагогіки у видатного гуманіста сучасності сформувалось основне педагогічне переконання – віра в дитину. Звідси і своєрідні принципи навчання і виховання, які декларує і яких безупинно дотримується педагог: принцип неповторності кожної дитини, принцип визнання відсутності нездібних дітей, принцип визнання кожного учня

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

особистістю, принцип людяності, чуйності і тактовності по відношенню до учнів та ін. Без віри в людину, в добре начало в ній, вважає педагог, неможливою буде будь-яка педагогічна система. Оптимізм, віра в можливості дитини і віра дитини в свої сили забезпечує надійний зв'язок школи і сім'ї. З вірою в дитину, в ідеали людяності пов'язане оптимістичне сприйняття світу В.О.Сухомлинського. Життя у Павлиській школі несло в собі дух бадьорості, життєрадісності, переповнювало учнів упевненістю у власних силах, прагненням не відступати перед труднощами [6]. Ідеєю віри у можливості дитини, бережливого ставлення до її багатого, складного і дуже вразливого внутрішнього світу, необхідності надання їй допомоги на складному шляху особистісного розвитку пронизані і його праці.

Особистість учня є основою педагогічної системи В.О.Сухомлинського. Вона не готується до життя, а повноцінно живе, наповнена своїми думками і почуттями, а вчитель має бережно торкатись душі кожного учня, допомагати йому розкрити свої потенційні сили і можливості. На принципі дитиноцентризму, відповідно до якого дитина перебуває в центрі, а навколо неї обертається вся педагогічна освіта, побудована і Концепція «Нової української школи» [3]. Як зазначає В.І.Сивохоп, «серед дев'яти ключових компонентів формули Нової української школи важливими складовими, які визначали основу діяльності В. Сухомлинського, є сучасне освітнє (в тому числі і виховне) середовище, що забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків; наскрізний процес виховання, який формує цінності; педагогіку, що ґрунтується на партнерстві між учителем, учнями і батьками; орієнтацію на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм» [4, 174].

Як відомо, НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Це школа, в якій прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. НУШ – це школа, в якій панують співпраця та взаєморозуміння [3]. Пригадаймо, що і для В.О.Сухомлинського школа була не лише місцем, де діти здобували знання, а осередком духовно-морального та творчого розвитку дитини, в якому відбувалось її становлення, формування багатогранної, неповторної особистості. Педагог не лише називав, але й послідовно перетворював школу у школу радості, прагнув до того, щоб діти почувалися в ній природно, були самі собою, могли висловити свої думки, проявити почуття, отримати задоволення від навчання. У «Школі під блакитним небом» (розділ книги «Серце віддаю дітям») педагог описує, як відбувався процес навчання поза стінами школи, на лоні природи, під блакитним небом: «Ми вийшли із села, розташувалися на високому кургані. Перед нами відкрився чудовий краєвид на широкий, немов палаючий під сонцем луг, на стрункі тополі, кургани, що даленіли на обрії. Ми прийшли до джерел думки й слова» [5, 32].

Таким чином, народна педагогіка є основою творчої спадщини В.О.Сухомлинського, «навчає людей жити», а вчителю допомагає в організації освітнього процесу з використанням народних принципів, методів, форм,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

засобів навчання і виховання, формуванні особистості дитини на основі багатовікових надбань українського народу.

У закладах освіти України є багато послідовників народно-педагогічних ідей В.О.Сухомлинського. До прикладу, науковець і педагог з Вінниччини Галина Афанасіївна Іваниця під гаслом народної мудрості «Дивись, не забудь: Людиною будь!» розробила комплексну виховну систему школи першого ступеня «Школа гуманістичного виховання: Добродій» [1].

Запропонована методика пронизує усі ланки шкільного життя (урочну, позаурочну, позакласну роботу) і має на меті виховання гармонійної, всебічно розвиненої особистості через моральні цінності людства та надбання національної та світової культури. Система роботи по вихованню доброти, співпереживання розкривається перед учнями початкових класів через казку. Подаємо початок цієї казки: «Живе на нашій планеті Добра Сімейка: милосердя, великодушність, любов, співпереживання, порядність, чутливість, уважність. Добра Сімейка намагається зробити світ добрішим: щоб люди любили один одного і братів наших менших, приходили на допомогу, уміли розділити горе і радість з рідними, друзями, людьми, тваринами... Але Добра Сімейка – це не чарівники, вони не можуть перемогти в одну мить Чорне Зло та його слуг: жорстокість, заздрість, зазнайство, лінь... Перемогу можна досягти лише щоденною працею...».

В основі системи Галини Афанасіївни Іваниці по вихованню доброти і співпереживання лежать чотири основні напрямки роботи:

1. Знайомство з поведінкою добрих людей. I клас – знайомство з зовнішнім проявом у вчинках, діях добрих почуттів. Йде накопичення моральних уявлень про поняття добра, милосердності, співпереживання.

2. II клас – знайомство з проявом добрих почуттів у манерах, мові, міміці, жестах, навіть думках. На цьому етапі відбувається оволодіння ознаками понять, що позначають добрі почуття.

3. III клас – характеристика найкращих людських почуттів. Підведення школярів до оволодіння моральними поняттями, які є показником розвитку моральних знань.

4. IV клас – знайомство з проявом почуттів у ставленні до рідних, до однокласників, до незнайомих людей, до природи.

Наслідком комплексного формування моральних переконань, моральних почуттів і моральної поведінки є створення морально повноцінної, духовно багатой і щасливої людини, яка живе за законами Добра.

Отже, аналіз народно-педагогічних ідей В.О.Сухомлинського свідчить про їх значний потенціал у вихованні високо-духовної особистості, національно спрямованих громадян нашої країни та доцільність використання цих ідей у сучасній національній початковій освіті.

Список використаних джерел:

1. Іваниця Г.А. Добродій. Комплексна виховна система школи першого ступеня. Вінниця: ТОВ Віндрук, 2013. 206 с.

2. Кіт Г., Тарасенко Г. Українська народна педагогіка. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ПП “Едельвейс і К”, 2008. 302 с.

3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти: Міністерство освіти і науки України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення: 23.10.2020)

4. Сивохоп В. І. Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського у діалозі з сучасними проблемами виховання. *Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю. Розмірковуємо про художньо-емоційний світ дитинства*. Тези XI Міжнародних і XXVIII Всеукраїнських педагогічних читань. Ужгород: РІК-У, ЗППО, 2021. С. 173-176.

5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Вибр. твори* : в 5-ти т. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 3. С. 5-279.

6. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа. *Вибрані твори*: В 5-ти т. К.: Радянська школа, 1977. Т. 4. С. 5-390.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Лариса Багній

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова*

м. Київ

Науковий керівник: Бондар Н. В.,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри

психокорекційної педагогіки та реабілітології

Анотація. У статті досліджуються закономірності формування соціально-побутових навичок у дітей з особливими освітніми потребами у початковій школі та наводяться сучасні підходи до їх формування в умовах інклюзивного навчального середовища.

Ключові слова: соціалізації дітей з особливими освітніми потребами, формування соціально-побутових навичок.

Сучасні тенденції гуманістичної парадигми інклюзивної освіти наголошують на праві кожної особистості вчитися та розвиватися згідно з її особистими здібностями. У такому контексті проблема розвитку, навчання та соціалізація дітей з особливостями функціонування постає дуже актуальною та потребує обов'язкової розробки та введення дієвої системи корекційно-розвиткової роботи даної категорії дітей.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Одним із найважливіших питань сучасної корекційної педагогіки, яке має величезне практичне значення, є адаптація дітей з особливими освітніми потребами в суспільному просторі та їх соціалізація у суспільстві. Успішна соціалізація – кінцева мета психолого-педагогічної роботи з даною категорією осіб.

Соціалізація, тобто процес входження дитини в соціальне середовище, передбачає засвоєння навичок спілкування, норм поведінки, моральних цінностей, загалом усього того, що складає культуру суспільства. Умовою успішної соціалізації є повноцінні стосунки між дитиною і дорослим, оскільки дитина входить у соціальне середовище під його керівництвом.

Стихійність в корекції і компенсації розвитку неможлива. Необхідним компонентом є створення певних умов, а саме, індивідуалізація простору навколо дитини, ефективна взаємодія різних соціальних інститутів. Вирішальним пунктом, від якого залежить покращення динаміки психомоторного розвитку, є хороші умови виховання в сім'ї і початок комплексних лікувальних, реабілітаційних, корекційних, психологічних, педагогічних, соціокультурних заходів з раннього віку, які передбачають створення певного педагогічного середовища, яке орієнтоване на створення нормальних взаємовідносин з оточуючими, навчання дітей з особливими освітніми потребами соціально-побутовим та трудовим навичкам, вдосконалення та розвиток інтеграційних та інклюзивних механізмів з метою налагодження у дітей звичайних, загальноприйнятих соціальних та культурних стосунків.

М. Монтесорі розробила і використовувала у своїй роботі певну систему вправ для корекції розвитку дітей із особливостями розвитку. Ця система була названа теорією сенсомоторної культури і психічної ортопедії. В її системі роль навчання доведена до пасивної організації сенсорного оточення дитини. Умови організації, на думку цієї видатної вченої, в змозі розкрити здібності дитини, розвинути її мислення і скорегувати дефекти, властиві її розвитку [5, 450].

Систему роботи з дітьми, що мають особливості функціонування, удосконалив О. Декролі. Ця система включає три етапи роботи над розвитком дитини: спостережливість, асоціацію і вираження [4, 308].

Часто діти з особливими потребами не в змозі самостійно освоїти зразки розв'язання елементарних побутових і соціальних завдань, досягти цього вони можуть лише за умови цілеспрямованого навчання і виховання. Для успішного засвоєння навчального матеріалу важливо формувати уявлення дітей у процесі залучення до реального середовища, екскурсій, здійснювати цілеспрямовані спостереження за справжніми об'єктами і життєвими ситуаціями, моделювати їх і виконувати практичні дії в живих умовах. У навчанні дітей велике місце повинні займати ігрові методи і прийоми: дидактичні, сюжетно-рольові, ігрові ситуації і сюрпризні моменти [1, 574].

Система роботи спочатку спрямована на повноцінне сприйняття дітьми необхідних відомостей, формуванні дій і прийомів, а потім – на різноманітне

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

їх закріплення і регулярне застосування на практиці. Вона має на меті досягнення кожною дитиною максимально можливого для нього рівня соціально-побутової компетентності.

Для її успішної реалізації необхідно вирішити наступні основні завдання з формування в дітей із особливими потребами таких соціально-побутових навичок: особистої гігієни, елементарної доступної організації харчування, доступних навичок догляду за житлом, навички догляду за одягом, взуттям та іншими предметами побуту; умінь спілкування: ставити і відповідати питання з конкретної ситуації, звернутися з проханням, дякувати, вітатися і т.п.; уявлень і знань про правила культури поведінки і взаємин з різними людьми (знайомими і незнайомими, старшими і молодшими тощо), накопичення відповідного досвіду; емоційно позитивного ставлення до оточуючих.

Ефективність роботи з соціально-побутової орієнтації, здійснюваної на уроках і поза ними, залежить від узгодженості дій вчителя, асистента, соціального та корекційного педагогів, їх контакту, інформованості про роботу один одного, координованості дій. Зв'язок з навчанням здійснюється за принципом випереджаючої, паралельної та подальшої взаємодії. У першому випадку, педагоги школи, користуючись рекомендаціями корекційних педагогів та фахівців ІРЦ, проводять екскурсії, бесіди, збирають разом з дітьми різний матеріал з окремих тем, готуючи, таким чином, учнів з ООП до більш повного і усвідомленого сприйняття нового матеріалу на корекційних заняттях з соціально-побутового орієнтування.

Потім вчителі-дефектологи проводять безпосередню корекційну роботу, що дозволяє дітям із особливими потребами міцно засвоїти знання і вміння. Подальша взаємодія передбачає відстрочене у часі повторення пройденого на заняттях матеріалу, розширення і збагачення досвіду дітей із особливостями розвитку, автоматизацію умінь, формування навички застосування отриманих знань та умінь у новій ситуації.

Процес формування соціально-побутових навичок є досить складним і абстрактним, і тому багато дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами не можуть набути і зрозуміти зазначені навички, так само, як і інші абстрактні поняття. Система піктограм дозволяє визначити поняття «комунікація» або «спілкування» способом, доступним дітям, що зазнають труднощів у розумінні зверненої мови. Діти молодшого шкільного віку із особливостями функціонування повинні спочатку засвоїти базові навички комунікації для того, щоб спілкуватися. Для навчання цим навичкам ми прийняли рішення використовувати піктограми.

Піктограма – це схематична картинка, що позначає який-небудь предмет або дію. Піктограми допомагають висловлювати бажання, прохання, потреби, почуття на всіх рівнях життєдіяльності дитини – у домашній атмосфері, в умовах навчання в ЗЗСО, при спілкуванні з однолітками, соціумом.

При роботі з дітьми молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами ми використовували фотографії реальних об'єктів і дій та поступово переходили від кольорових картинок на чорно-білі. У своїй

практиці ми використовували піктограми на всіх етапах корекційної роботи з учнями початкової школи, які мають труднощі соціально-побутового спрямування. У приміщенні класу були наклеєні піктограми, що позначають призначення даного приміщення, наприклад, ванна, ігрова, роздягальня. Створення єдиного «Піктосвіту» дозволило всім дітям, не тільки з особливими потребами, більш впевнено почувати себе в класі і сміливіше орієнтуватися в просторі.

Це доводить, що дидактичні матеріали для використання у інклюзивних класах повинні мати універсальне призначення, а не тільки орієнтуватися на потреби особливих дітей.

Наприклад, в інклюзивному класі піктограми допомагали всім дітям орієнтуватися у розкладі уроків. Візуальний розклад є візуальним представленням подій, які будуть відбуватися протягом дня або в рамках будь-якої задачі або діяльності. Мета використання розкладу – навчити дітей виконувати завдання і дії без прямих інструкцій з боку дорослих. Для дітей візуальний розклад – це спосіб утримати в полі уваги всі заняття і дії, які потрібно здійснювати протягом дня.

Залежно від особливостей кожної дитини, ці розклади можуть бути або дуже докладними – де розбивають кожне завдання на невеликі конкретні кроки, або позначати вид діяльності повністю – коли світлина або напис спонукає дитину виконати всі завдання. Візуальний розклад є корисним для розбиття задач, які мають кілька етапів, на окремі послідовні кроки. Це допомагає переконатися в тому, що дитина дійсно навчилася певних комунікативних дій та зберігає послідовність їх виконання.

Отже, умовою успішної соціалізації є повноцінні стосунки між дитиною і дорослим, оскільки дитина входить у соціальне середовище під його керівництвом. Проте не менш важливим постає питання входження дитини до соціального простору однолітків. Відзначено, що спілкування дітей з особливими потребами зі здоровими однолітками дає змогу такій дитині розвивати відповідні комунікативні та соціальні навички. Звична соціальна взаємодія сприяє встановленню дружніх, позитивних стосунків. Спостерігається покращення концентрації уваги, пам'яті, посилення мотивації до навчання. Набувається успішний досвід оволодіння вміннями, необхідними для активного самостійного життя.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наук, праць. / За заг. ред. П.М. Таланчука, Г.Ф. Нікуліної. Київ: Університет «Україна», 2016. Вип. I (3). 574с.
2. Бех І.Д. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: кн. 2 . Виховання особистості: у 2 кн. Київ: Либідь, 2016. 344с
3. Джуді Л., Чарльз В. Шкільна реформа в Канаді: перехід від роздільних систем освіти до інклюзивних шкіл. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання.* 2016. № 2. С. 7-19.

4. Колупаєва А. А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Київ, 2016. 308 с.
5. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник / Ред. кол. Н. Софій, І. Єрмаков та ін. К.: Конспект, 2016. 450 с.
6. Хохліна О. Корекційно-розвивальна робота в системі загальної освіти. *Дефектологія*. 2016. № 2. С. 11-16.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лілія Балан

УДУ імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Т.М. Сняткова,

доктор філософії, викладач кафедри дошкільної освіти

УДУ імені Михайла Драгоманова

Анотація. В сучасних умовах модернізації освіти однією із головних проблем дошкільної лінгводидактики є формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку. Провідні фахівці дошкільної освіти відзначають, що на сьогодні комунікативна компетентність є однією з базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства. Комунікативна компетентність посідає особливе місце у формуванні особистості дитини. Формування комунікативних умінь в дошкільному віці стає важливою умовою нормального психологічного, соціально-особистісного розвитку дитини, а також основним завданням підготовки її до подальшого шкільного навчання, до активного, самостійного дорослого життя.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, ігрова діяльність, виховання, формування комунікативної компетентності.

Педагоги і батьки відзначають, що на сьогодні збільшилася кількість дітей дошкільного віку, які відчувають серйозні труднощі в спілкуванні з оточуючими. Діти не вміють звертатися до іншої людини, соромляться відповісти, якщо до неї звертається хто-небудь. Формування комунікативних умінь в дошкільному віці стає важливою умовою нормального психологічного, соціально-особистісного розвитку дитини, а також основним завданням підготовки її до подальшого навчання в школі, підготовці до життя.

Науковці в галузі дошкільної освіти (А. Богуш, Т. Піроженко, І Луценко, Н. Гавриш, В. Костомарова та ін) велику увагу приділяють розвитку мовлення дітей саме дошкільного віку, оскільки, своєчасний і якісний процес формування комунікативної компетентності є важливою і необхідною умовою повноцінного мовленнєвого розвитку дошкільника. Саме мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого відбувається соціалізація та встановлюються контакти з оточуючим світом.

Проблеми формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку представлені в дослідженнях сучасних науковців в різних аспектах, а саме: в психологічному (Л. Виготський, Г. Леушина, О. Лурія, Т. Піроженко, С. Рубінштейн, І. Синиця та ін.); в психолінгвістичному (І. Зимняя, О. Леонтьєв, О. Шахнарович та ін.); в лінгвістичному (М. Кочерган, Т. Ладиженська, Л. Мацько, М. Плющ, Л. Щерба та ін.); в педагогічному (Е. Короткова, Н. Орланова, Є. Тихеева, О. Ушакова та ін.); в лінгводидактичному (А. Богуш, О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Т. Донченко, В. Мельничайко, М. Пентилюк та ін.).

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що комунікативна компетентність це «комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування, стриманість у спілкуванні; культура мовленнєвої комунікації. Комунікативна компетенція передбачає сформованість усіх видів мовленнєвої компетенції». [1,с.20]. У БКДО, крім завдань щодо формування комунікативної компетентності, визначені завдання з розвитку фонетичної, лексичної, граматичної і мовленнєвої компетенцій, оскільки їх сформованість забезпечить повноцінний розвиток комунікативної компетентності. Крім освітньої лінії «Мовлення дитини», мовленнєві завдання висвітлено і в таких освітніх лініях, як "Дитина в соціумі", "Дитина у світі культури"[1].

Ще в ранньому дитинстві потрібно починати формувати у дитини комунікативну компетентність, щоб до вступу в школу вона оволоділа відповідними мовленнєвими знаннями, вміннями та навичками, які будуть необхідні їй для спілкування з оточуючими. Дослідження провідних вчених довели, що структурними компонентами комунікативної компетентності є: комунікативні знання, комунікативні уміння і комунікативні здібності.

На відміну від комунікативних навичок і умінь, комунікативна компетентність передбачає наявність якостей, які дозволяють людині самостійно створювати засоби і способи досягнення його власних цілей спілкування. Центральною якістю при цьому виступає чутливість до впливів однолітка, а саме, здатність орієнтуватися і враховувати особистісні особливості іншого (бажання, емоції, поведінку, особливості діяльності та інші), проявляти увагу до однолітка, готовність відповісти на його пропозиції, здатності почути і зрозуміти [2, с.6].

А.Богуш зазначала, що важливою умовою формування комунікативної компетентності у дітей дошкільного віку є створення розвивального мовленнєвого середовища, ефективність якого можлива за умови активного використання педагогами та батьками української мови в процесі спілкування. Дорослі сприяють розвитку мовлення в усіх формах активності дитини : вони привітно звертаються до неї, пропонують обговорити різні події, плани, стимулюють бажання вербалізувати свої життєві враження в різних видах діяльності [3,с.203-204].

У дітей старшого дошкільного віку спостерігається позитивно якісна

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

зміна в мовній поведінці. На думку Т.Піроженко ця зміна, насамперед, пов'язана зі змінами комунікативного характеру, розвитком комунікативних потреб, форм спілкування [4].

Отже, дослідження особливостей формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку є надзвичайно актуальною проблемою, оскільки формування здатності встановлювати і підтримувати необхідні контакти з оточуючими людьми, набувати знання, уміння та навички, що забезпечують ефективне спілкування, розуміти й бути зрозумілим для співрозмовника у процесі спілкування є необхідною умовою успішної соціалізації дитини та подальшого особистісного розвитку. Критеріями та складовими комунікативної компетентності дошкільника є: розуміння емоційного стану однолітка або дорослого і вміння розповісти про нього; вміння вислухати іншу людину, з повагою ставитися до її думки, інтересам, рівень розвитку словника; ведення простого діалогу з дорослими і однолітками; вміння дітей отримувати необхідну інформацію в спілкуванні і використовувати її.

Формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку буде відбуватися більш успішно, якщо для цього будуть сприяти відповідні дидактичні та виховні умови.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція / Богуш А.М., Беленька Г.В., Богінч О.Л. та ін. Київ: Видавництво, 2012. 26с.
2. Богуш А. М. Розвиток українського мовлення у дошкільників. Київ: Освіта, 1991. 178 с.
3. Богуш А.М. Заняття з розвитку мови в дитячому садку. Київ: Рад. шк., 1986. 342 с.
4. Піроженко Т.А. Коммуникативно-речевое развитие ребенка / Т. А. Піроженко. Київ : Нора-Принт, 2002. С. 205–257.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАОСОБОМ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аліна Баран

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г. Шевченка

м. Чернігів

*Науковий керівник: Стрілецька Н. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація: *представлена робота акцентує увагу на важливості економічного виховання дітей. Актуальність цієї теми зумовлена сучасними реаліями.*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: економічне виховання, діти старшого дошкільного віку, ігри економічної спрямованості.

Сучасна економіка потребує висококваліфікованих фахівців, які мають не тільки фундаментальні знання у галузі економіки, але й досвід роботи в практиці. Одним із можливих шляхів формування основ економічних знань є їх вивчення вже на досконалому етапі - у старших дошкільників.

Водночас, зважаючи на особливості розвитку дитини цього віку, необхідно використовувати такі методи навчання, які були б доступними і зрозумілими для дітей, і не викликали б у них відчуття нав'язливості або нудьги.

Один із таких методів - ігрова діяльність, яка забезпечує розвиток усіх аспектів розвитку дитини і, одночасно, сприяє формуванню знань з різних областей, в тому числі й економіки. Ігри, в яких діти беруть участь, мають певні цілі, завдання, і на цій основі формуються базові знання у галузі економіки. У процесі ігрової діяльності дошкільники навчаються планувати свої витрати, розуміти значення грошей, встановлювати цінності, розвивають навички співпраці та комунікації.

Головною метою формування економічних знань за допомогою ігрової діяльності є залучення дошкільників до дійсності економічного життя та розуміння її основних принципів [2, 56].

Для ефективного формування економічних знань дошкільників через ігрову діяльність важливо враховувати їх вікові особливості та інтереси, створювати ситуації, які б відповідали їх рівню розвитку.

Дошкільники повинні бути залучені до ігрової діяльності в групах, щоб вони могли взаємодіяти та навчатися один від одного. Родичі та педагоги повинні підтримувати ігрову діяльність дошкільників, стимулювати їх інтерес до економічних питань, створювати для них умови для дослідження та відкриття нових знань.

Одним із ефективних методів формування економічних знань є використання рольових ігор. У цих іграх дошкільники можуть відтворювати різні ролі, що допомагає їм краще зрозуміти реалії економічного життя [3, 19].

Під час формування економічних знань дошкільників важливо також розкривати перед ними основні поняття економіки, такі як товари, послуги, гроші, ціни та інші. Це допоможе дітям краще зрозуміти економічну дійсність [4, 34]. Не менш важливим є формування в ціннісного ставлення до грошей та інших ресурсів. Для цього можна використовувати ігри, які допоможуть дітям зрозуміти, що гроші – це не лише засіб купівлі різних речей, але і важливий ресурс, який треба ефективно використовувати.

У процесі формування економічних знань дошкільників необхідно також звертати увагу на розвиток їх соціальних навичок, таких як співпраця, комунікація та розв'язання конфліктів. Ці навички допоможуть дітям краще зрозуміти економічну взаємодію та ефективніше працювати у команді [3, 20].

Важливим елементом формування економічних знань дошкільників є включення їх у практичні ситуації, що стосуються питань економіки, які

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

відбуваються в реальному житті. Це може бути залучення дітей до облаштування міні-підприємств у дитячому садку, де вони зможуть самостійно продавати та купувати товари, розподіляти витрати та виручку, а також здійснювати інші економічні операції. Такий підхід дозволяє дітям набувати не лише теоретичних знань, а й практичних навичок управління фінансами та економічними ресурсами [2, 55].

Отже, формування економічних знань серед дітей старшого дошкільного віку є важливим елементом їхньої підготовки до життя в суспільстві. Ігрова діяльність може бути ефективним інструментом навчання економічних понять, оскільки вона забезпечує взаємодію дитини з ігровим середовищем та формує вміння планувати витрати, управляти бюджетом, обмінюватися товарами та послугами, а також усвідомлювати важливість економії.

Крім того, важливим елементом формування економічних знань є практичне застосування їх у реальних ситуаціях, наприклад, в рамках міні-підприємств у дитячому садку. Це дозволяє дітям набувати не лише теоретичних знань, а й практичних навичок управління фінансами та економічними ресурсами.

Такий підхід до формування економічних знань дітей старшого дошкільного віку може позитивно вплинути на їхнє майбутнє фінансове благополуччя та розвиток фінансової грамотності. Для максимальної ефективності навчання важливо враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей та забезпечувати їхню максимальну зацікавленість і мотивацію до вивчення економічних понять та навичок.

Список використаних джерел:

1. Васильєва Л. Л. Економічне виховання молодших школярів: теорія практика / Л. Л. Васильєва, В. І. Кравченко, О. О. Макарова. - Київ: Видавничий дім «Слово», 2013. - 168 с.
2. Головач Г.О. Економічна грамотність як важлива складова виховання майбутніх громадян / Г.О. Головач // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – 2020. – Т. 58. – С. 55-59.
3. Казанцева, Г. В. Формування економічної культури дошкільників / Г. В. Казанцева // Початкова освіта. - 2017. - № 5. - С. 19-21.
4. Іванова Г. А. Використання ігрових технологій на заняттях з дітьми дошкільного віку / Г. А. Іванова, О. М. Кічура // Інноваційні технології в освіті та науці. – 2018. – № 3. – С. 34–38.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Марія Березняк
Український державний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Лозенко А.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті представлено аналіз різних підходів вчених до тлумачення понять «комунікація», «компетентність», «комунікативна компетентність», розкрито зміст поняття «комунікативна компетентність учня початкової школи». На основі проведеного аналізу нормативної бази галузі початкової освіти, вивчення сучасних наукових джерел та концепцій вітчизняних і зарубіжних учених, схарактеризовано ключові компоненти процесу формування комунікативної компетентності у молодших школярів. Окреслено перспективи подальших наукових розвідок з порушеної проблеми.

Ключові слова: компетентність, комунікація, комунікативна компетентність, комунікативні вміння, учні початкової школи.

В умовах інтенсивних трансформацій суспільного та соціокультурного спрямування на перший план вітчизняної системи початкової освіти виступає проблема переорієнтування сучасної школи на формування в учнів початкової школи життєвих компетентностей, які б дозволили маленьким членам суспільства мати змогу успішно здобувати освіту, орієнтуватися в постійно змінюваних умовах, упевнено виконувати свої соціальні ролі та адекватно реагувати на виклики часу. Однією з таких життєвих компетентностей є комунікативна, якою пронизана кожна сфера життєдіяльності людини.

Проблематика формування комунікативної компетентності дітей молодшого шкільного віку стала об'єктом досліджень багатьох вітчизняних та наукових учених у сфері дитячої психології, педагогіки. Так, деякі положення особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів до розвитку особистості дітей у процесі комунікативної взаємодії знайшли своє втілення у дослідженнях Ш. Амонашвілі, Л. Виготського, Д. Ельконіна, В. Кан-Калика, О. Леонтьєва та ін. Питанню спеціально організованої комунікативної діяльності молодших школярів та особливості їх міжособистісної взаємодії присвячено праці Б. Ананьєва, Л. Виготського, В. Крутецького, В. Сухомлинського та ін.

У сучасній науковій літературі існують різні підходи до розуміння сутності поняття «комунікація», «компетентність» та «комунікативна компетентність».

Так, у педагогіці та психології поняттям «спілкування» або «комунікація» (англ. *communication*) прийнято розглядати провідну форму життєдіяльності дитини, спрямовану на визначення необхідності розвитку

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

комунікативно-мовленнєвих здібностей (індивідуальних психологічних та психофізіологічних особливостей, що сприяють швидкому та якісному засвоєнню умінь та навичок спілкування в певній ситуації) [2], потреби у спілкуванні з однолітками та дорослими. Науковці акцентують увагу на тому, що саме комунікативні здібності сприяють забезпеченню ефективності спілкування, адекватному сприйняттю та здійсненню оцінки інших людей (їх поведінки, вчинків тощо), соціально-психологічній адаптації [3, 86].

У класичному розумінні комунікативна компетентність – це здатність особистості встановлювати та підтримувати необхідні контакти з оточуючими людьми завдяки використанню сукупності сформованих знань, умінь та навичок, спрямованих на забезпечення ефективного спілкування та взаєморозуміння між його учасниками.

В Академічному тлумачному словнику «компетентність» (англ. *competence*) пропонується розуміти як здатність людини застосовувати сукупність набутих знань, умінь, способів діяльності, певний досвід у різних життєвих ситуаціях з метою розв'язання завдань та/або проблем життєвозначущого характеру [1].

На думку вітчизняної дослідниці К. Пономарьової, комунікативна компетентність є здатністю людини до правильного орієнтування в міжособистісному спілкуванні та відносно вільної участі у ньому, досягнення якої здійснюється за допомогою використання лінгвістичних знань, а також урахування традицій та звичаїв суспільства [4, 8].

Звертаючись до положень Державного стандарту початкової освіти (2018 р.), варто зазначити, що формування комунікативної компетентності молодших школярів знаходить своє втілення в рамках мовно-літературної освітньої галузі, відповідно до якої молодші школярі вільно володіють державною мовою, здатні взаємодіяти з іншими особами як українською, так й іноземною мовою; вміють усно та письмово висловлювати свої думки, почуття в режимі реального часу; здатні сприймати та використовувати інформацію задля досягнення життєвих цілей під час різних комунікаційних ситуаціях; уміють сприймати, аналізувати, інтерпретувати та критично оцінювати інформацію в різних текстах, у тому в медіатекстах, та використовувати її, збагачуючи свій власний життєвий досвід; вміють дотримуватися норм літературної мови [5].

Відтак, комунікативна компетентність молодшого школяра полягає у вільному володінні мовою у різних життєвих та навчальних ситуаціях, у здатності учня спілкуватися з однолітками та дорослими людьми різного статусу, розуміти та вміти відтворювати прочитану та сприйняту на слух інформацію, грамотно та змістовно формулювати та висловлювати свої думки усно та письмово.

На думку А. Демковської та І. Мельник, процес формування комунікативної компетентності молодших школярів полягає у [2, 3]: 1) засвоєнні учнями знань про особливості взаємодії з оточуючими людьми (комунікативні способи та прийоми, види комунікації); 2) оволодінні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сукупністю вмінь та навичок практичного використання мовленнєвих засобів в усному мовленні; 3) розвитку діалогічного та монологічного мовлення; 4) оволодінні культурою усного та писемного мовлення; 5) засвоєнні норм мовленнєвого етикету в різних комунікативних ситуаціях навчального та/або побутового характеру; 6) опануванні навичок колективної та/або групової роботи; 7) розвитку здібностей до партнерської взаємодії (співпраці) під час навчання; 8) оволодінні різними соціальними ролями та розвитку соціальної контактності; тощо.

Однією з головних особливостей процесу формування комунікативної компетентності молодших школярів є його структурованість. Це зумовлено наявністю трьох структурних компонентів комунікативної компетентності, а саме:

- теоретичний компонент: полягає в наявності в учня знань про особливості міжособистісної взаємодії; вмінь знаходити необхідну інформацію та її джерело; надавати переконливу аргументацію своєї позиції/думки; стилістично та граматично правильно оформлювати власні висловлювання; вміти виразно, чітко і логічно, доступно та зрозуміло викладати інформацію своїм співрозмовникам;

- практичний компонент: зводиться до поєднання вмінь учня до самосприйняття, сприйняття партнерів по спілкуванню та безпосередньо самого процесу комунікативної взаємодії (комунікації), що полягає в умінні вловлювати та розуміти емоційний настрій свого співрозмовника, слухати його та влучно використовувати власний досвід під час спілкування;

- особистісний компонент: передбачає наявність у молодшого школяра комплексу комунікативних властивостей та якостей особистості, які дають змогу розпізнавати внутрішній стан співрозмовників – емпатії; оцінки альтернативних ліній власної поведінки та відчуття доцільності виконання тих чи інших дій, на які очікує співрозмовник; товариськості; толерантності; здатності до рефлексії [4].

Таким чином, у сучасному психолого-педагогічному дискурсі під поняттям «комунікативна компетентність учня початкової школи» слід розуміти один із складових компонентів життєвої компетентності, що полягає в оволодінні здобувачем початкової освіти сукупністю необхідних мовних та мовленнєвих знань та формуванні вмінь практичного використання рідної та іноземної мови в процесі мовленнєвої діяльності. Сформованість у молодшого школяра комунікативної компетентності є своєрідним відображенням рівня його майстерності у спілкуванні з іншими людьми, в основу якої покладено психологічні знання дитини про себе та своє оточення, а також здатність самостійно обирати певну стратегію спілкування в конкретних комунікативних ситуаціях.

Проведення подальших наукових розвідок вбачаємо у розробці сучасних ігрових технологій з формування комунікативної компетентності учнів початкової школи, зокрема використання сюжетно-рольових ігор,

комунікативних ситуацій моделювання, ігор-дискусій на засадах дитиноцентризму, діяльнісного та інтегрованого підходів.

Список використаних джерел:

1. Академічний тлумачний словник. URL: <https://sum.in.ua> (дата звернення: 24.03.2023).
2. Демковська А., Мельник І.М. Психолого-педагогічні механізми формування мовленнєвої компетентності у дітей старшого дошкільного віку. *Збірник наукових праць Київського університету імені Бориса Грінченка. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2021. С. 1–5.
3. Івах С.М., Паласевич І.Л. Психолого-педагогічні умови мовленнєвого розвитку дітей раннього віку в процесі спілкування з дорослими. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2020. № 69. Т. 1. С. 84–87.
4. Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.
5. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. *Офіційний вісник України.* 2018. № 19. Ст. 637.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

*Білик Лілія,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
м. Суми,
Науковий керівник: Лобова О. В., доктор педагогічних наук, професор*

Анотація. *Статтю присвячено педагогічним умовам національного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва. Обґрунтовано необхідність систематичного ознайомлення дітей з художніми творами національно-виховного змісту. Доведено доцільність формування любові та поваги до національного художнього мистецтва шляхом ознайомлення дітей з народним малярством, художніми ремеслами, творчістю українських митців. Визначено важливість підсилення національно-виховного впливу образотворчого мистецтва шляхом його інтеграції з іншими мистецтвами (літературою, музикою, хореографією, театральним мистецтвом тощо).*

Ключові слова: *національне виховання; діти старшого дошкільного віку; педагогічні умови; засоби образотворчого мистецтва; національне художнє мистецтво України; інтеграція мистецтв .*

Старший дошкільний вік є сенситивним періодом для національного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

виховання дитини, а мистецтво має потужні можливості для формування її національних якостей. Проте для найбільш ефективної організації зазначеного процесу слід забезпечувати педагогічні умови національного виховання дітей засобами образотворчого мистецтва як сукупність спеціально дібраних і створених обставин, впровадження яких сприятиме ефективному й результативному протіканню зазначеного процесу в закладі дошкільної освіти.

У сучасних джерелах ефективність національного виховання дітей старшого дошкільного віку пов'язують із низкою чинників, серед яких наступні: збагачення предметно-просторового середовища закладу дошкільної освіти культурними артефактами; визначення українських народних художніх промислів і ремесел у змісті виховання у дітей національних якостей; спеціально організована діяльність з трансляції педагогом культурних цінностей народу; виховання національної самосвідомості дітей шляхом застосування інтерактивних методів навчання основам українських художніх ремесел; створення ситуацій, які надають дитині можливість набувати досвід національної художньої діяльності; налагодження співпраці закладу дошкільної освіти з сім'єю щодо національного виховання дітей [4].

Грунтуючись на аналізі методичних джерел і практиці роботи з дошкільниками, ми визначили *педагогічні умови національного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва*.

Педагогічна умова 1. Систематичне ознайомлення дітей з художніми творами національно-виховного змісту.

Зазначена умова орієнтує педагогів на застосування в освітньому процесі широкого кола художніх творів українських митців, що презентують дітям старшого дошкільного віку різноманітні образи Батьківщини, рідного дому, української родини, природи тощо. Споглядання таких творів формує у дітей інтерес, увагу, повагу та любов до рідного краю, зміцнює родинні почуття, виховує шану до українського народу, його культури.

Безумовно, при доборі художніх творів за зазначеною тематикою педагог має враховувати низку параметрів, головними з яких ми вважаємо: високу естетичну та художню якість художніх творів; змістову доступність творів для дітей старшого дошкільного віку; сюжетну різноманітність творів (українська природа, традиції, свята, побут тощо); наявність дитячих художніх робіт національного спрямування, що слугуватимуть зразком та стимулом для власної творчої діяльності дошкільників. Наведемо приклади творів, які ми вважаємо доцільним застосовувати для роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

Зокрема, можна запропонувати пейзажне полотно української художниці Є. Миронової «Ранок». Приємні яскраві кольори, цікава сюжетність композиції, наявність добре відомих дітям цього віку об'єктів (дерева, річка, будинок, човен, коні, автомобілі тощо) приваблюють дітей і надають можливості для проведення національно спрямованої бесіди щодо

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

рідного краю – міста чи села, де мешкає дитина. Таким чином ознайомлення з картиною сприятиме вихованню любові до своєї «малої» батьківщини, а через неї – до «великої» батьківщини України.

Ознайомленню з героїчним історичним минулим України сприятиме розгляд дітьми картини українського художника М. Пимоненка «У похід». Полотно презентує дітям жанрову сцену прощання козака, що вирушає на захист рідного краю, з дівчиною. Масштабність зображення на першому плані головних персонажів картини надає дітям можливість добре розглянути постаті козака і дівчини, їхні емоції, національний одяг, козацьке облаштування тощо. Про масовий характер зображеного на картині дійства свідчать постаті козаків і жінок на другому плані. Завдяки цьому діти розуміють, що дуже багато українців протягом віків мужньо захищали рідний край.

Ознайомлення з картиною не лише розкриває дітям героїчні сторінки історичного минулого, а й надає добру нагоду провести паралелі з сучасністю, коли тисячі українців і українок мужньо стають на захист української держави. Таким чином зміст і сюжет картини стає основою для формування національно-патріотичних почуттів.

Педагогічна умова 2. Формування любові та поваги до національного художнього мистецтва шляхом ознайомлення дітей з народним малярством, художніми ремеслами, творчістю українських митців.

Для реалізації цієї умови можна застосувати приклади доступних дітям художніх творів у різних видах образотворчого мистецтва. Так, всесвітньо відомим феноменом української національної спадщини є петриківський розпис. Діти із задоволенням розглядатимуть як фотозображення цього виду народного малярства, так і справжній прикрашений «петриківкою» посуд та інші побутові речі. Розгляд наочності доцільно супроводжувати доступною інформацією.

Іншим популярним в Україні народним ремеслом є писанкарство. Традиції розпису великодніх яєць живуть і розвиваються в сучасному українському середовищі, тож діти із задоволенням дізнаються про цей різновид мистецької діяльності та спробують власні сили у виготовленні крашанок, крапанок або писанок. Діти дізнаються, що писанки – це ознака Великодня, символ початку нового життя. Кожне зображення на ній має певне значення. Це справжній шедевр українського мистецтва. Зробити справжню писанку нелегко. Але кожна дитина може самостійно створити власне кольорове диво: наприклад, розмалювати варені яєчка фломастерами [1, 117].

Важливою гранню реалізації умови є ознайомлення дітей з творчістю українських митців. На наш погляд, цікавою і доступною для дітей є творчість всесвітньо відомої української народної художниці М. Приймаченко, що працювала в силі наївного мистецтва. А прикладом самобутнього художнього стилю видатної народної художниці може слугувати роботи «Весілля у лісі»,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

що нагадає дітям не лише про народну традицію святкування весілля, а й про народні музичні інструменти, представлені на картині.

Педагогічна умова 3. Підсилення національно-виховного впливу образотворчого мистецтва шляхом його інтеграції з іншими мистецтвами.

На наш погляд, реалізація цієї педагогічної умови для дітей старшого дошкільного віку можлива, насамперед, за рахунок природнього поєднання творів різних мистецтв на основі їх змістової спільності та образної подібності. У такому випадку художні, музичні, літературні твори національного спрямування органічно доповнюють одне одного, викликаючи розмаїття емоцій і вражень та створюючи більш виразні та повні образи зображуваних явищ.

Наприклад, прекрасний образ осені створено в картині С. Круглової «Осінь мелодія». Проте вже сама назва пейзажу спонукає до інтеграції його з відповідними музичними творами. Тож ознайомлення з картиною доречно супроводити слуханням пісні «Осінь» (муз. О. Зозулі на сл. К. Перелісної). А виконання дітьми власного малюнка на осінню тематику можна провести під музику інструментальної п'єси П. Чайковського «Осінь пісня».

Або навпаки, літературний чи музичний твір стає основою для дитячої художньої творчості. Наприклад, у підручнику мистецтва запропоновано такий методичний прийом: після ознайомлення з піснею «Це моя Україна» (муз. М. Ведмедері, сл. А. Камінчука) діти аналізують низку дитячих малюнків щодо їх відповідності змісту пісні. Після цього створюють власну на зазначену тему [3, 124-125]. На наш погляд, такий алгоритм роботи з цією піснею є цілком прийнятний для організації образотворчої діяльності дітей в ЗДО.

Цікаві інтеграційні зв'язки можна запропонувати в системі творів образотворчого, музичного та хореографічного мистецтва. Наприклад, малюнок школярки О. Гаврилиці «Заспіваємо веснянки» прекрасно ілюструє народну традицію виконання української народної пісні-веснянки «Подоланочка» [2, 96-97]. Водночас, і пісня, і танок, і образотворчий твір сприятимуть ознайомленню дітей з українськими традиціями зустрічі весни.

Отже, ми розглянули деякі можливості реалізації визначених нами педагогічних умов національного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва. Уважаємо, що їх комплексне застосування сприятиме ефективному формуванню національної свідомості та патріотичних почуттів дитини старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2018. 144 с.
2. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 3 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2020. 144 с.
3. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 4 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2021. 176 с.

4. Теоретичні основи національного виховання старших дошкільників шляхом ознайомлення з творами українського образотворчого мистецтва.
URL:

https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/3c0a65625a2ac68a4d53a88521216c27_0.html

ОСОБЛИВОСТІ РЕЖИМУ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ПРИЧИНИ УТРУДНЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВИХОВАНЦІВ

Боборикіна Анастасія
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Качуровська О.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *Висвітлено такі особливості режиму інституційних закладів, що мають безпосередній утруднюючий вплив на перебіг соціальної адаптації вихованців цих закладів.*

Ключові слова : *інституційні заклади, соціальна адаптація, діти-сироти.*

Особливості соціального середовища, у якому зростають вихованці інституційних закладів не є ідентичними тим, у яких зростають діти, що мають сім'ю.

«У дітей, що живуть в інтернаті на повному державному забезпеченні, з'являється утриманська позиція ... відсутні ошадливість і відповідальність»[2, 19]. «Учні протягом всього часу перебування в допоміжній школі є пасивним об'єктом професійно-трудоного виховання, на час закінчення школи вони мають низький рівень соціальної зрілості»[5, 305]. Це породжує безпорадність у більшості побутових ситуацій, адже умови інституційних закладів майже не передбачають виховання у дітей уміння організувати власну рутину та побут.

Життя в інституційному закладі здебільшого підпорядковується загальноприйнятим правилам та графікам, що стирає прояви будь-якого індивідуалізму та самостійності у питаннях побудови власного розпорядку життєдіяльності. Цьому підтвердженням є свідчення випускників інтернатів, які розповідають, що існує значний брак підготовки вихованців до подальшого самостійного життя поза інтернатом. [5, 304].

«Режимність» та «колективність» організації життя в інституційних закладах породжує ще одну вагому проблему : це складнощі у прийнятті самостійних виважених рішень, оскільки здебільшого в проблемних ситуаціях замість дітей рішення приймають працівники інституційних закладів [3, 16]. Очевидно, що ці фактори негативно впливатимуть на характер самостійного трудового та економічного життя.

«Складність перебування дитини в умовах навчально-виховної інституції закритого типу полягає насамперед у своєрідній деприваційній блокаді особистісного хронотопу, коли пригнічуються базові екзистенційні параметри зокрема власне територія і життєвий час»[1, 18]. Більше того, «...обмеження повсякденних життєвих циклів будівлею і розкладом дня школи-інтернату, вихід за межі/кордони якої є дозвільним з боку значущих інших (вихователі, вчителі, адміністрація), чітко й жорстко регламентованим (підйом, зарядка, сніданок, уроки, обід тощо), зумовлюють досвід і відчуття залежності й табуваності та накладають певну стигму пригнобленості, меншовартості, знехтуваності і занедбаності»[1, 18].

Ще одна особливість, яка значно утруднює соціальну адаптацію в постінтернатний період є замкнутість системи інституційних закладів. Відсутність можливості спілкуватись з великою кількістю нових людей різних вікових категорій, обмеженість у виборі друзів – все це породжує одноманітність соціальних контактів і як результат - закритість та відстороненість у вихованців [4, 60].

Основна проблема соціальної адаптації полягає у тому, що «...дитина - сирота не має системи ціннісних орієнтацій, в неї не сформувались практичні уміння і навички в професійній, особистісній та соціальній сферах, які можуть забезпечувати успішність входження в суспільство та відображають готовність до самостійного життя» [3, 18].

Таким чином, проаналізувавши значущі аспекти організації життєдіяльності в інституційних закладах, можна зробити висновок про їх безпосередній негативний вплив на якість соціальної адаптації вихованців.

Список використаних джерел:

1. Гошовська Д., Гошовський Я., Психологічні особливості просторово-часової депривації та стигматизації особистості. *Psychological Prospects Journal*, Вип. 38, 2021, с. 10–21. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2021-38-10-21>

2. Заєць О. Теоретичні підходи до проблеми психологічної готовності вихованців в інтернатних закладах до сімейного життя, 2019. 56 с. URI: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/1512>

3. Сокоринська М. І. Особливості соціалізації дітей-сиріт в постінтернатний період, Ніжин, 2019. 97 с. URI: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/1558>

4. Яскал Л. М. Розвиток в Україні системи опіки дітьми з особливими потребами. Наукові записки. Том 18. Соціологічні науки, 2000. С. 56-61. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10033/Yaskal_Rozvytok_v_Ukrayini.pdf

5. Яскал Л. М. Соціальні проблеми дітей-інвалідів, вихованців інтернатних установ та альтернативні резидентній форми опіки. Наукові записки. Том 19. Соціологічні науки. Спеціальний випуск, 2001. С. 303-311. URL:

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Катерина Бондар
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Коханко О.Г.,
канд.пед.наук., доцент

Анотація. У статті представлено результати експериментальної роботи з визначення, обґрунтування та експериментального впровадження ряду педагогічних умов розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках «Я досліджую світ». Наведено приклади тем уроків та вправ для учнів з формування умінь критично мислити.

Ключові слова: початкова школа, молодші школярі, критичне мислення, розвиток критичного мислення, «Я досліджую світ».

Фундаментальна мета сучасної освіти полягає не в наданні учням інформації, а в тому, щоб розвивати в них критичний спосіб мислення, який допомагає людині адекватно оцінювати нові обставини та формувати стратегію подолання проблем. В наш час особливо актуальним є вміння критично мислити, а саме: ставити запитання, знаходити на них аргументовані відповіді, приймати незалежні й продумані рішення. Вважаємо, що саме у рамках уроків «Я досліджую світ», побудованих на засадах інтегрованого підходу, вирішується завдання розвитку критичного мислення учнів та формування відповідних умінь.

Метою нашого формувального етапу педагогічного експерименту було визначення та обґрунтування педагогічних умов розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках інтегрованого курсу ЯДС.

Насамперед, в процесі вивчення методичних особливостей організації освітнього процесу учнів початкових класів на уроках «Я досліджую світ» ми проаналізували погляди відомих вчених Н. Бібік [6], О. Пометун [7], О. Савченко [8], які визначають такі важливі педагогічні умови формування ключових і предметних компетентностей учнів:

- 1) спрямованість на реалізацію компетентного та особистісного підходів в освітньому процесі в початковій освіті;
- 2) використання інтеграційного потенціалу програм навчальних предметів та інтегрованих курсів, зміст яких пов'язаний із світом природи і соціальними відносинами людей і суспільства;
- 3) включення в освітній процес різних інтерактивних форм роботи з молодшими школярами та насичення уроків цікавими завданнями;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

4) додатково включення у виховну роботу з учнями заходів, пов'язаних з їх ознайомленням з принципами побудови світу, суспільства, роллю життя людини в природному довкіллі;

5) підвищення рівня ознайомлення школярів зі змістом загальнолюдських якостей, що відображають відносини людини із суспільством, формування потреби у розвитку цих якостей [6-8].

Розкриємо особливості експериментальної роботи з виділення педагогічних умов розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую Світ». Перш, ніж розробляти уроки, визначимо педагогічні умови розвитку критичного мислення у молодших школярів під час вивчення інтегрованого курсу ЯДС.

Першою педагогічною умовою вважаємо **цілісне формування світогляду та науково обґрунтованої системи знань учнів про навколишній світ**. Особливе місце серед завдань початкової школи відводиться забезпеченню становленню і розвитку особистості учня на основі цілісно сформованої, науково обґрунтованої системи знань про навколишній світ. Як вказують Т. Гільберг, С. Тарнавська, Н. Павич та ін., «ця проблема є особливо значущою, оскільки на даному віковому періоді розвитку закладаються ціннісні орієнтири, формуються навчальні навички і способи пізнавальної діяльності. Формування цілісного світогляду молодших школярів можливе через «удосконалення змісту освіти, введення нових навчальних предметів, які дають змогу на інтегрованій основі формувати в учнів цілісне наукове світорозуміння» [2, с. 6].

Другою педагогічною умовою розвитку критичного мислення учнів на уроках ЯДС вважаємо **врахування вікових та індивідуальних особливостей, здібностей, можливостей**. Це дає змогу побудувати продуктивну роботу з учнями протягом уроків. Наприклад, враховуючи індивідуальні особливості учнів, вчитель застосовує систему диференційованих завдань на уроках, створює спеціальні ситуації успіху на уроках «Я досліджую світ», що сприяють творчому самовираженню кожного молодшого школяра. Це закріплює його стійкий інтерес до вивчення інтегрованого курсу ЯДС, підвищує віру у власні сили і здібності, мотивує до вдосконалення набутих знань і вмінь, до пошуку творчих варіантів вирішення поставлених завдань, що також сприяє розвитку його критичного мислення.

Третьою педагогічною умовою визначаємо **спрямування освітньої діяльності на уроках ЯДС та в позаурочний час на розвиток критичного мислення учнів, використання спеціальних форм і методів організації навчальної діяльності, прийомів розвитку критичного мислення школярів**.

Для цього було розроблено 6 уроків «Я досліджую світ» за наступною тематикою: «Вода і здоров'я», «Перетворення води. Кругообіг води в природі. Осінній дощ», «Куди зникає вода з калюжі?», «Як пов'язані веселка, дощ, гроза?», «Демонстрація властивостей повітря», «Працьовитість, порядність, ввічливість – запорука психологічного здоров'я».

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Наприклад, урок «**Вода і здоров'я**» (за матеріалами Л. Мельниченко [5], О. Холодило [9]) був насичений загадками, інтерактивними іграми та вправами, закріпленням навичок пошуку та критичного опрацювання інформації, презентації іншим цікавого матеріалу («Способи відшукування нових джерел»). Також використано прийом «Мозкового штурму» (колективне складання схеми), що сприяв розвитку критичного мислення учнів, організовано роботу за варіантами. Інформативною і цінною для розширення знань учнів про природу рідної України виявилась презентація «В ріднім краї най-най-най», де повідомляли учням дані про найглибше озеро, найбільш річку та ін. Під час підведення підсумків використали прийом для розвитку критичного мислення «Три, два, один», пропонуючи учням назвати «три речі, які візьмете для себе з уроку», «дві речі, які візьмете для батьків», і запитуючи їх «від чого одного вам буде найлегше буде відмовитися?» (Л. Мельниченко [37]).

Урок «**Перетворення води. Кругообіг води в природі. Осінній дощ**» (за матеріалами Я. Кириченко [3], М. Кузнєцової, Н. Чмиль [10]) був сповнений активною пізнавальною діяльністю учнів щодо відгадування загадок, слухання віршів, пісень про воду, читання та пояснення прислів'їв і приказок про воду. Під час вивчення нового матеріалу об'єднували дітей в три групи «Науковці», «Мовознавці» і «Синоптики», пропонуючи їм практичну роботу відповідно до назви їх групи щодо кругообігу води в природі. На основі вивченого матеріалу для закріплення запрошували дітей до малювання композиції «Осінній дощ», попередньо провівши з дітьми бесіду про важливість дощу восени, щоб напоїти землю вологою на наступний рік. Урок завершували виставкою дитячих робіт, визначенням найкрасивіших малюнків, і підведенням підсумків з прийомом «Відкритий мікрофон», де пропонували учням по черзі продовжити фразу «Сьогодні я дізнався ..., сьогодні я навчився ...», доповнюючи її власними знаннями і вміннями, які вони отримали на уроці.

Під час проведення уроку «**Куди зникає вода з калюжі?**» (за матеріалами Н. Герасимчук [1], Ю. Олійник) ми використовували проблемну постановку теми уроку, організовуючи мозковий штурм для вирішення таких проблемних питань, як «Куди зникає вода з калюжі?», «Калюжа – добре це чи погано?», «Як позбутися калюжі?». Провели з дітьми дослідження, обговорюючи важливі питання утворення калюжі, її розташування, випаровування, цінності для оточуючого середовища (не тільки для людей, а й для тварин, комах). В процесі підведення підсумків зі спостережень стимулювали учнів до встановлення причинно-наслідкових зв'язків, до пошуку ланцюжків взаємозв'язку води і життя тварин, комах у природі. Також провели з дітьми вправу для вирішення проблемних ситуацій, пропонували учням знайти відповіді на питання «Куди можна використовувати воду з калюжі?», «Кому корисна вода в калюжах? Хто нею користується?», «Що станеться, якщо вони в калюжах не буде?», що мали на меті узагальнення набутих знань, систематизації досвіду спостережень у вигляді наукових

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

умовисновків. Закінчуючи урок, також використовували прийом розвитку критичного мислення «Один, два, три», де пропонували дітям назвати «три речі, які візьмете для себе з уроку; дві речі, які візьмете для батьків; одну річ, від якої вам буде найлегше буде відмовитися».

Четвертою педагогічною умовою ефективності розвитку критичного мислення учнів вважаємо **збагачення пошуково-дослідницьких вмінь і навичок реалізації критичного мислення у практичній діяльності учнів за допомогою цілеспрямованої системи домашніх завдань.**

Для формування навичок критичного мислення та дослідницьких вмінь учнів пропонуємо впроваджувати такі домашні завдання (залежно від пори року та навчального матеріалу, який вивчається на уроках ЯДС): для проведення спостережень; для закріплення знань щодо рослинного світу природи; для «погодних досліджень»; для узагальнення вивченого матеріалу та розвитку критичного мислення, навичок систематизації, узагальнення; для пошуково-дослідницької роботи з краєзнавчо-природничої тематики. У ході виконання дослідницьких домашніх завдань у молодих школярів формуються дослідницькі вміння і навички, необхідні у дослідницькому пошуку: бачити проблеми, ставити запитання, висувати гіпотези, спостерігати, класифікувати, структурувати отриманий в ході дослідження матеріал, робити висновки та умовиводи, доводити і захищати свої ідеї.

Отже, в процесі формувальної роботи визначено такі педагогічні умови розвитку критичного мислення молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: 1) цілісне формування світогляду та науково обґрунтованої системи знань учнів про навколишній світ; 2) врахування вікових та індивідуальних особливостей, здібностей, можливостей, і відповідне застосування диференційованих завдань на уроках, створення спеціальних ситуацій успіху, що сприяють творчому самовираженню кожного учня; 3) спрямування освітньої діяльності на уроках ЯДС і в позаурочній діяльності на розвиток критичного мислення учнів, використання спеціальних прийомів розвитку критичного мислення школярів; 4) збагачення пошуково-дослідницьких вмінь і навичок реалізації критичного мислення у практичній діяльності учнів за допомогою цілеспрямованої системи домашніх завдань.

Список використаних джерел:

1. Герасимчук Н. М. Інтегрований урок: урок української мови і природознавства. Квіткові рослини. (Фрагмент уроку) . *Інтегративний та компетентнісний підхід до викладання предметів. Методичний альманах / за ред. С. О. Плясецької.* Таврійськ, 2017. С. 52-53.

2. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С., Хитра З. М., Павич Н. М. Нова Українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Навч.-метод. посібник для пед. працівників. Київ: Генеза, 2020. 240 с.

3. Кириченко Я. П. Природознавство, 3 клас. Презентація з природознавства на тему «Вода в народній творчості». URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-voda-v-narodniy-tvorchosti-47600.html>.
4. Коханко О.Г. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до впровадження інтегрованого навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душиний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 27. Том 3. С. 152-156.
5. Мельниченко Л. О. Розробка уроку з інтегрованого курсу ЯДС «Вода і здоров'я». URL: <https://naurok.com.ua/urok-voda-i-zdorov-ya-276317.html>.
6. Нова українська школа: поради для вчителя / Авт. кол.: Н. З. Софій, О. В. Онопрієнко, Ю. М. Найда, М. С. Пристінська, І. О. Большакова; під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: ТОВ «Вид. дім «Плеяди», 2017. 206 с.
7. Пометун О. І., Сущенко І. М. Навчаємо мислити критично: посібник для учителів. Дніпропетровськ, 2016. 144 с.
8. Савченко О. Я. Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу. *Початкова школа*. 2009. №8. С. 1-6.
9. Холодило О. М. Урок-дослідження «Які речовини розчиняються у воді». «Я досліджую світ». URL: <https://naurok.com.ua/ya-doslidzhuyu-svit-3-klas-urok-doslidzhennya-yaki-rechovini-rozchinyayutsya-u-vodi-282663.html>.
10. Чмиль Н. А. Фрагмент інтегрованого уроку природознавства та образотворчого мистецтва на тему: «Перетворення води. Кругообіг води в природі. Охорона води» + Образотворче мистецтво. «Осінній дощ». *Інтегративний та компетентнісний підхід до викладання предметів. Методичний альманах* / за ред. С. О. Плясецької. Таврійськ, 2017. С. 41-44.

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Дар'я Боровська
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця
Шикиринська О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. В даній статті представлено аналіз інноваційних технологій розвитку логіко-математичної компетентності дошкільників, як запорука подальшого їх зростання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: дошкільний вік, логіко-математична компетентність, інноваційні технології, аналіз, розвиток.

Орієнтація на європейські стандарти освіти ставить перед педагогами мету та завдання підготовки молодого покоління, яке буде здатне вирішувати складні інтелектуальні проблеми та завдання. Сучасній дитині дошкільного віку потрібно не лише багато всього знати, осмислити великий потік інформації, а й послідовно, логічно, критично мислити, проявляти розумову активність, здійснювати логічні аргументації, робити висновки, взаємодіяти з навколишнім середовищем, яке швидко змінюється. Саме тому, перед дошкільною освітою постають вимоги щодо оновлення її змісту, виділено та окреслено ряд вимог до пізнавального розвитку дітей дошкільного віку, складовою якого є логіко-математична компетентність [3].

Сформованість логіко-математичної компетентності допомагає дошкільнику в аналізі різних процесів, прийманні рішень не лише відповідно до відомих чи розроблених алгоритмів, а й коригувати власні дії у непостійних умовах життя, що сприятиме культурному, інтелектуальному розвитку особистості. Формування логіко-математичної компетентності у сучасних закладах дошкільної освіти вбезпечує засвоєння старшим дошкільником системних математичних знань, умінь і навичок, важливих у буденному житті та достатніх для оволодіння іншими компетенціями.

У Базовому компоненті дошкільної освіти під логіко-математичною компетентністю розуміють вміння реалізовувати математичні та логічні операції: обчислювання, класифікація, серіація, вимірювання; компетентність в орієнтуванні у просторі та часі, вирішення простих арифметичних дій, які є важливими в повсякденному житті.

Цілком погоджуємося із О. Ємчик, який стверджує, що в основі логіко-математичної компетентності лежить логічне мислення та сформованість математичних уявлень дітей старшого дошкільного віку [1].

Формування логіко-математичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку – одна із найважливіших методичних проблем сучасної дошкільної освіти. Беззаперечно, ефективність сформованості логіко-математичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку залежить від компетентності педагога у виборі форм, методів та прийомів навчання [4].

Інноваційними технологіями розвитку логіко-математичної компетентності старших дошкільників вважаємо:

- Логічні блоки З. Дьенеша, завдяки даній технології діти дошкільного віку мають змогу засвоювати елементарні математичні уявлення граючись;
- Кольорові палички Дж. Кюізенера, універсальний дидактичний матеріал, котрий яскраво та наочно сприяє формуванню уявлення дошкільників про число та вимірювання;
- Картки-властивості З. Семадені, використання яких в освітньому процесі дає можливість формування сенсорно-пізнавальної і математичної компетентностей;

- «Логіки світу» І. Стеценко, завдання даної технології передбачає: конструювання, знаходження закономірностей, порівняння, використання алгоритмів, логічні операції, операції з множинами [2; 3].

Отже, впровадження вищезазначених інноваційних технологій сприятиме ефективному розвитку логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку: логічно, критично мислити, проявляти розумову активність, здійснювати логічні аргументації, здійснювати класифікацію, обчислення та вимірювання, робити висновки, проявляти інтерес до логіко-математичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Ємчик О. Г. Педагогічні умови логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 32. С. 203–207.
2. Лазарович Н. Б. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації. Івано-Франківськ : Освіта, 2015. 90 с.
3. Підлипняк І. Ю. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: особливості освітньо-виховного процесу. *Педагогіка. Соціальна робота*. 2017. № 2. С. 194–197.
4. Смолюк С. Упровадження інноваційних технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2022. № 3. С. 3–8.
5. Шикиринська О.В. Розвиток логіко-математичного мислення старших дошкільників у контексті Концепції нової української школи // *La science et la technologie à l'ère de la société de l'information: coll. de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» з avec des matériaux de la conf. scientifique et pratique internationale*, Bordeaux, 3 mars, 2019. Bordeaux : OP «Plateforme scientifique européenne», 2019. – V.6. – p. 61-65.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ УМІННЯ ПРАЦЮВАТИ В ГРУПАХ З КУРСУ «ЯДС» ЗАСОБОМ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Наталія Брайлян
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Тесленко Т. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової
освіти

Нова українська школа - це ключова реформа Міністерства освіти і науки України. Головна мета – створити школу, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у житті, школу, до якої приємно ходити учням. Тут до них

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

прислухаються, вчать критично мислити, не боятися висловлювати власну думку, бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати школу, адже вони відчують, що тут панують співпраця та взаєморозуміння. Замість запам'ятовування фактів та визначень понять, учні набуватимуть компетентностей. Це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та подальшу навчальну діяльність. Тобто формується ядро знань, на яке накладатимуться уміння цими знаннями користуватися, цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи в професійному та приватному житті.

У Державному стандарті початкової загальної освіти передбачено певні засади навчання та виховання, обов'язкові для всіх шкіл України. Деякі із цих засад найкраще реалізувати на уроках, використовуючи технології групової роботи, що охоплюють життєво необхідні компетентності.

Останнім часом, коли цінність активних методів зростає, у педагогічній літературі часто зустрічаються рекомендації щодо того, як застосовувати групову роботу, оскільки доведена її ефективність у розв'язанні широкого кола завдань. Чисельними дослідженнями показано ефективність використання роботи в малих групах у процесі навчання.

Проблеми організації групового навчання піднімають у своїх працях В.М. Коротов, Г.А.Цукерман, К.Д.Ушинський, В.К. Дяченко. Дидактичні питання організації групової навчальної діяльності молодших школярів розроблено в працях В.О. Вихрущ, Є.С. Задої, І.М. Вітковської, К.Ф. Нор, А.К. Дусавицького та інших.

Метод проєктів завжди орієнтований на різноманітну діяльність учнів - індивідуальну, парну, групову, яку учні виконують протягом певного відрізка часу. Цей підхід органічно поєднується з кооперативним (cooperative learning) підходом до навчання. Сьогодні в українській школі дедалі активніше використовується проєктна діяльність як одна з технологій, що здатна реалізувати інтеграційні процеси в освіті, яка має дослідницьку спрямованість (залежно від типу проєкту), створює можливості для учасників співпрацювати в різних формах з використанням різноманітних засобів, необмежені можливості для продукування ідей та представлення кінцевих результатів у різних варіантах (О. Кондратюк, О. Онопрієнко, Н. Рижова, А. Цимбалару та ін.).

У разі залучення учня в парний чи груповий проєкт, його власна діяльність стає частиною більш ґрунтовного проєкту, що додатково має виховний вплив із точки зору розвитку колективізму, комунікативних умінь тощо.

У 2018 навчальному році здобувачі початкової освіти почали вивчати новий курс «Я досліджую світ», який реалізує природничу та громадянську галузь Державного стандарту початкової загальної освіти. Курс «ЯДС» необхідно будувати так, щоб на них учні мали можливість розмірковувати,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

досліджувати, аналізувати різні природні явища, життєві ситуації, пропонувати різні шляхи розв'язання проблемних питань, робити висновки. Вчитель повинен допомогти учням отримати досвід толерантної поведінки, співпереживання, співпраці, зрозуміти значення життя як найвищої цінності. Для реалізації зазначених положень необхідно, застосовуючи практичні методи навчання, театралізацію тощо, залучати учнів до активної пізнавальної діяльності, дискусій, роботи над проектами.

Роботою над проектом передбачається усвідомлення учнем мети, оформлення задуму, розробка організаційного плану, робота за планом, підбиття підсумків у письмовому звіті.

Реалізація проектної технології є одним із яскравих прикладів особистісно зорієнтованого навчання. Організація проектної діяльності орієнтована насамперед на самостійну діяльність учнів, що може здійснюватися у межах індивідуальної, парної або групової роботи упродовж визначеного терміну [1, 11].

Мета й завдання технології [2]. Мета – створення педагогом умов для набуття учнем індивідуального досвіду проектної діяльності.

Відповідно до поставленої мети на сучасному етапі запровадження в навчальний процес проектної технології визначається низка специфічних завдань:

- навчити учнів здобувати знання самостійно, уміти застосувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань;
- сприяти виробленню учнем комунікативних навичок, тобто здатності працювати в різноманітних групах, виконуючи всілякі соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника);
- розширити коло спілкування, ознайомити з іншими культурами, різними точками зору на одну проблему;
- виробити вміння запроваджувати дослідницькі прийоми: збирати необхідну інформацію, аналізувати з різних точок зору, висувати різні гіпотези, уміти доходити висновків.

Зміст технології. Із запровадженням проектної технології вирішується ціла низка дидактичних, виховних і розвивальних завдань різних рівнів: розвиток пізнавальних здібностей; формування вмінь керувати своєю навчальною діяльністю, орієнтуватися в інформаційному просторі; розвиток критичного мислення, комунікації.

Основними вимогами проектної технології є такі:

- наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми, що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
- структурування змістовної частини проекту (із приведенням поетапних результатів);

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- запровадження дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають із неї, висунення гіпотези їх вирішення, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коректування висновків.

Реалізація проєктної технології на практиці змінює роль учителя під час навчального процесу. Із носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності учнів. Змінюється й психологічний клімат у колективі, оскільки вчителю необхідно переорієнтувати свою навчально-виховну роботу і роботу учнів на різноманітні види самостійної діяльності, розвивати в школярів риси пошуковців і дослідників, які, безумовно, згодяться їм в дорослому житті.

Список використаних джерел:

1. Булаш О.С., Фролова О.П. Формування психологічного клімату з використанням проєктних технологій. Управління школою. – 2007. № 34. С.9-21.
2. Гусь І.М., Калмикова І.В. Метод проєктів. Управління школою. – 2005. №5. С.8-11.

ІНТЕРАКТИВНІ ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анастасія Бура
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: С. Лук'янчук,
канд. пед. наук, доцент

Анотація. У статті проаналізовано роль використання інтерактивних вправ у формуванні ціннісних орієнтацій молодших школярів при використанні їх на уроках іноземної мови. Дано визначення категорії «інтерактивні вправи» та акцентовано увагу на особливостях їх застосування у навчальному процесі. Зроблено висновок, що інтерактивні вправи є ефективним засобом формування ціннісних орієнтацій молодших школярів на уроках іноземної мови.

Ключові слова. інтерактивні вправи, ціннісні орієнтації, молодші школярі, урок іноземної мови.

У сучасному світі вивчення іноземної мови стало необхідністю. Це не тільки допомагає у спілкуванні з представниками інших культур, але й відкриває двері до нових можливостей. Як наслідок, важливість іншомовної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

освіти для молодших школярів зросла і педагоги активно шукають способи зробити її більш ефективною. Одним з найбільш перспективних методів є використання інтерактивних вправ, які не тільки покращують вивчення мови, але й сприяють формуванню ціннісних орієнтацій молодших школярів.

Аналіз наукових джерел показав, що проблему використання інтерактивних вправ на уроках іноземної мови в початковій школі досліджували такі методисти, як Клименко І. В., Лебедева О. М., Микитенко Н. В., Сидоренко О. І., Іванова Т. О. та інші. Вони виділяли такі аспекти цього явища, як вплив на мотивацію учнів, розуміння та запам'ятовування нового матеріалу, а також використання ігор та мультимедіа. Їхні спостереження дають підстави рекомендувати використання інтерактивних вправ як ефективного засобу формування ціннісних орієнтацій під час оволодіння іноземною мовою учнів початкової школи.

Питання формування ціннісних орієнтацій молодших школярів вивчали такі дослідники, як Гончаренко І. В., Гречуха Т. М., Кобилянська О. Л. та інші. Вони досліджували різні аспекти формування ціннісних орієнтацій у молодших школярів, зокрема вплив сімейного виховання, шкільного середовища, мас-медіа та інших чинників.

Виховання майбутніх громадян України залежить від того, які основи закладе вчитель на початковому етапі навчання, тому формування ціннісних орієнтацій є ключовим завданням педагога [1, 158]. Для досягнення цієї мети вчитель повинен володіти різними матеріалами, методиками, прийомами і способами.

За визначенням методистки Ситник О.Ю., інтерактивні вправи - це навчальні завдання, які передбачають активну участь учнів у процесі навчання та взаємодії з учителем та один з одним. Ці вправи, спрямовані на розвиток мовленнєвих та комунікативних навичок, формування навичок співпраці та роботи в групі [2, 21]. Вони вимагають від учнів використання навичок критичного мислення та креативності, що сприяє у формуванні ціннісних орієнтирів, важливих для становлення особистості. Крім того, вони створюють цікаве навчальне середовище, яке може мотивувати учнів до навчання та вдосконалення мовних навичок.

Однією з ключових переваг інтерактивних вправ є те, що вони забезпечують зворотній зв'язок з учнями. А він є важливим у навчальному процесі, оскільки дозволяє учням побачити, де їм потрібно вдосконалюватися, і відповідно скоригувати свої навчальні стратегії. Інтерактивні вправи дають учням можливість вчитися на своїх помилках і покращувати розуміння матеріалу.

Ще однією перевагою інтерактивних вправ є те, що вони сприяють розвитку навичок співпраці та комунікації між учнями. Інтерактивні вправи часто призначені для виконання в парах або групах, що дає учням можливість працювати разом і вчитися один в одного. Завдяки співпраці учні можуть розвивати важливі такі комунікативні навички, як активне слухання та ефективний зворотний зв'язок [3, 64].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проведене дослідження встановило, що використання інтерактивних вправ на уроках іноземної мови може сприяти формуванню ціннісних орієнтацій молодших школярів, проте належить враховувати певні нюанси.

По-перше, інтерактивна технологія вимагає певних змін у житті всього класу, вимагаючи багато часу для підготовки учнів і вчителів. Починати потрібно з поступового використання технологій, і навіть рекомендується розробити комплексний план поступового впровадження інтерактивних технологій. Спочатку слід використовувати такі прості інтерактивні прийоми: робота в парах, група, мозковий штурм тощо.

По-друге, формування ціннісних орієнтацій вимагає підбору відповідного навчального матеріалу, який схиляє до роздумів та умовиводів. Тому важливо, щоб учні виконували їх вдумливо, а не механічно. Необхідно дати час на роздуми. Після виконання необхідно провести обговорення за підсумками інтерактивної вправи. Найбільш поширені сьогодні такі методи: мікрофон, кейс-стаді, мозковий штурм, дискусії, аналіз ситуацій.

В ході такої роботи інтерактивні вправи можна використовувати з метою ознайомлення учнів з культурними та соціальними аспектами мови, яку вони вивчають. Наприклад, вони можуть дізнатися про різні звичаї, традиції та цінності країни, мова якої вивчається. Це може допомогти їм краще зрозуміти світ, цінувати різноманітність, розвивати емпатію та повагу до різних культур. Такі заходи сприяють активному навчанню та створюють інклюзивне середовище в класі, де всі учні можуть відчувати, що їх цінують і підтримують [4, 98].

По-третє, у процесі виконання інтерактивних вправ, під час критичного осмислення питань, пов'язаних з культурним розмаїттям, необхідно заохочувати учнів висловлювати свої думки в шанобливій і конструктивній манері, що є важливою умовою розвитку вміння співпраці, поваги до іншої думки, відстоювання своєї позиції та прийняття колективних рішень [5, 38].

Загалом, ключем до використання інтерактивних вправ як засобу формування ціннісних орієнтацій молодших школярів на уроках іноземної мови є створення сприятливого та інклюзивного навчального середовища, яке заохочує учнів бути відкритими, поважати та проявляти емпатію до інших [5, 47].

Використовуючи інтерактивні вправи, вчителі можуть створити динамічне та цікаве навчальне середовище, яке допоможе учням досягти поставлених цілей у вивченні мови, а також розвинути важливі життєві навички. Тож, інтерактивні вправи є ефективним засобом формування ціннісних орієнтацій молодших школярів на уроках іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Іванченко Т. М. Формування духовно-моральних цінностей молодших школярів у процесі навчання. Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи: матеріали Першої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Київ, 18 квіт. 2019 р. Дидактика: теорія і практика: зб. наук.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

праць. Київ: Фенікс, 2019. С. 157-160. Режим доступу: URL: https://lib.iitta.gov.ua/717220/1/DTiP_2019_04%20konf.pdf

2. Ситник О. Ю. Інтерактивні технології навчання в іноземній мові: навчально-методичний посібник. К.: Видавничий дім «Сам», 2018. С. 136

3. Пометун І. О., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник. К.: Видавництво А.С.К., 2004. С.192

4. Дмитрик, М., Голубовська, О. Роль інтерактивних вправ у формуванні ціннісних орієнтацій молодших школярів на уроках іноземної мови. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Формування та розвиток творчої особистості. 40 (11), 2021. С. 98-103.

5. Lee, S. "Promoting intercultural competence through interactive exercises in foreign language classrooms." Journal of Language and Culture Education, vol. 8, no. 2, 2020, pp. 37-47.

ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ КОЛЕКТИВНОЇ ПРАЦІ

*Олена Венгрус
Студентка 4 курсу
УДУ імені Михайла Драгоманова*

У сучасному світі все більше людей мають проблеми з розвитком трудових навичок. Це може мати негативний вплив на майбутні можливості кар'єри і життя в цілому. Особливо важливо формувати трудові навички у дітей середнього дошкільного віку, щоб вони могли успішно адаптуватися до сучасного світу праці. Трудові навички є важливими для досягнення успіху в будь-якій професії.

Колективна праця – важливий засіб формування у дітей колективістських взаємин шляхом їх залучення до спільної роботи. [Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. 2021.] Колективна праця дозволяє дітям навчитися співпрацювати з іншими людьми, розвивати соціальні навички, навчатися взаємодії та спілкування з різними людьми. Крім того, колективна праця допомагає формувати у дітей трудові навички, такі як планування, організація, координація дій, розв'язання проблем тощо.

Трудова діяльність повинна розширювати інтереси дітей, відповідальність за доручену справу, розвивати почуття обов'язку. Дорослий розуміє мету праці, визнає її необхідність і може змусити себе працювати. А дитина? Трудова діяльність дошкільного віку знаходиться ще в зародковому стані й проявляється як наслідувальна діяльність. Багато в чому це залежить від бажання дитини працювати.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Основною причиною небажання дітей працювати є недостатньо розвинена воля. Діти не можуть змусити себе виконувати роботу, яка їм не подобається. З появою труднощів у них зникає бажання працювати. Тому ставлення дітей до праці нестійке і залежить від багатьох факторів. Правильно організована праця зміцнює фізичні сили й здоров'я дитини. Рухи стають більш безпечними та точними. Діючи, дитина краще орієнтується в просторі.

Оскільки праця розглядається як цілеспрямована діяльність, важливо розвивати вміння дітей ставити та досягати власних цілей. Така доцільність дій у маленьких дітей проявляється вже при самообслуговуванні, коли дитина самостійно одягає колготки, взувається, прибирає іграшки. Мета для нього спочатку здається дуже конкретною і зрозумілою: прибрав іграшки в куток – в кутку порядок, можна гуляти; нарядили ляльку - її можна посадити в коляску і покатати. Звичні дії, що повторюються щодня, зміцнюють навички того чи іншого підприємства, але не завжди призводять до розвитку самостійності. Оволодівши навиком того чи іншого трудового процесу, дитина втрачає до нього інтерес, оскільки більше не намагається важко і впевнений, що інші діти або дорослий зробить роботу за нього. У звичних ситуаціях, у повсякденному житті діти середнього та старшого дошкільного віку вчать ставити перед собою мету: розкласти книги на полиці, прибрати будівельні матеріали, випрати ляльковий одяг. Вихователь звертає увагу дітей на розлад і дозволяє дітям самим зробити висновок, як його позбутися.

У трудовій діяльності дитині велике значення має його власна творча діяльність: обдумування майбутньої діяльності, вибір необхідних матеріалів і інструментів, подолання відомих труднощів у досягненні наміченого результату.

Трудова діяльність завжди передбачає спрямованість зусиль досягнення результату. У цьому особливість праці, цим вона відрізняється від гри, яка може бути завершена на будь-якій стадії її розвитку і не доведена до кінця. Але від цього гра не втрачає в очах дитини свою привабливість. Результат у грі не є обов'язковим. Праця ж потребує певної витрати фізичних та розумових сил. Однак результат його часто залежить як від кількості витрачених зусиль, так і від рівня володіння вміннями та навичками. У праці результат – обов'язковий компонент діяльності. Але його досягнення не можна розглядати як головне завдання, заради якого ця діяльність організовується у дитячому садку. Досягнення результату має значення передусім педагогічний чинник, який допомагає виховати в дітей інтерес до праці. Результат постає як міра витрати зусиль, необхідне досягнення мети.

Велике педагогічне значення у вихованні в дітей інтересу до праці має порівняння результатів своєї діяльності. Діти помічають гарну якість роботи та погану. Наочне порівняння змушує їх замислитись над причиною успіху. Певний вплив на дітей надає підбиття результатів після закінчення роботи. Підбиття підсумку починається з активізації позитивних емоцій.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Вихователь усіма доступними йому засобами (словами, жестами, мімікою) викликає в дітей віком почуття радості від цього, що робота, нарешті - завершено, завдання виконано й отримано значний всім результат.

Потім дорослий оцінює результат дитячої праці. Особлива увага звертається на виявлені ними старання та самостійність як показники вольових зусиль. Оцінка дитячої праці має бути лише позитивною, незалежно від отриманого результату.

Будь-який вид дитячої праці складається з трудових процесів, які складають його зміст. Зміст робіт з вирощування рослин включає, наприклад, підготовку ґрунту, посів або посадку, полив, розпушування, прополювання, підгортання та збирання врожаю.

Прибиральні роботи - прибирання пилу з меблів, миття підвіконь, дверей і стін, миття столів і стільців, миття іграшок і кімнатних рослин, прибирання ящиків, столів і миття підлоги (протирати вологою ганчіркою). Зміст роботи ускладнюється в міру розвитку дітей і розширення кола їхніх потреб.

Ускладнення змісту трудової діяльності здійснюється в трьох напрямках:

1) включення в працю нових, більш складних трудових процесів і дій (операцій);

2) використання і подальше ускладнення раніше набутих трудових умінь і навичок;

3) поступове переведення дітей із зони найближчого розвитку, при виконанні трудових завдань з допомогою вихователя, в зону актуального розвитку, при самостійній роботі. Такий зміст забезпечує наступність у роботі з дітьми на суміжних ногах у всіх видах праці та сприяє ефективному засвоєнню трудових умінь і навичок, а також розвитку бажання працювати.

Процеси трудової діяльності дошкільнят йдуть від простих (молодша група) до складних (старша група), дотримуючись послідовності ускладнення. Так, набуваючи елементарних трудових навичок у молодшій групі, у середній групі закріплюють їх, удосконалюють їх до старшої групи в міру ускладнення. Все це досягається шляхом повторності дій, але з використанням тих умінь, які були потрібні в раніше виконуваних процесах.

Щоб задовольнити бажання та інтерес дітей, використовуються різні не лише види, а й форми організації праці. Вони багато в чому визначають поведінку дитини, тому що вона часто включається в роботу тільки тому, що працюватиме разом з вихователем та дітьми.

Найпоширенішою формою організації праці є заняття. Вони проводяться у групі, у куточку природи, на городі. Діти отримують необхідні відомості про предмети, про рослини, тварин, про те, як потрібно правильно їх доглядати, чим і як годувати. У ході таких занять діти набувають трудових умінь і навичок, які їм необхідні в житті. Найпростіша форма організації праці дітей дошкільнят - трудові доручення.

Праця була, є і буде найважливішою, провідною діяльністю людини, яка вирішальним чином формує її особистість і якою вона свідомо займалася

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

протягом усього життя. Отже, трудова діяльність завжди передбачає спрямування зусиль на досягнення результату. Виховуючи у дітей інтерес до праці, дуже важливо пам'ятати, що необхідно поступово домагатися від дітей якісних результатів відповідно до їх сил і можливостей. Залучати дошкільнят до праці можна лише за їх бажанням. Зусилля дорослої людини повинні бути спрямовані на виховання позитивних бажань і розширення кола мотивації трудової діяльності. Також трудова діяльність допомагає стосункам в сім'ї, щоб вони стали більш тісними, а головне, щоб спільна трудова діяльність дорослих та дітей у сім'ї допомогла зрозуміти батькам духовні інтереси своїх дітей, бажання та потреби та краще вивчити їх характер. Однак далеко не у всіх сім'ях надають належного значення необхідності прилучення дитини до праці. Часто батьки, розуміючи, що дитина повинна працювати, дуже невизначено уявляють собі, що може робити дитина вдома, яку роботу виконувати.

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК РІЗНОВИД АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Наталія Верещінська

Український державний університет

імені М.П. Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Шулигіна Раїса Андріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри дошкільної освіти

Анотація. *Стаття присвячена важливим аспектам театралізованої діяльності та її ролі у художньо-естетичному вихованні дітей старшого дошкільного віку; актуалізовано необхідність розкриття творчого потенціалу і творчих здібностей дітей за допомогою театралізованих форм взаємодії як різновиду їхньої активності; висвітлені етапи і завдання для реалізації поставленої мети.*

Ключові слова: *театралізована діяльність, активність, розвиток, особистість, старший дошкільний вік.*

Ефективним шляхом всебічного гармонійного розвитку особистості є залучення дітей дошкільного віку до художньо-прикладної діяльності, яка включає зображувальну, музичну, театралізовану, художньо-мовну діяльність. Ці види художньо-прикладної діяльності виконують функцію позитивно-емоційного збагачення, викликають емоції радості, захоплення, натхнення, витісняють тривожність, напругу, почуття безпорадності. Зазначені чинники позитивно впливають на емоційний стан, загальний психічний розвиток дитини.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Наразі педагогічна спільнота активно шукає шляхи оновлення змісту художньо-естетичного потенціалу дітей дошкільного віку. Цьому сприяє, зокрема, велика кількість освітніх програм, якими нині послуговуються заклади дошкільної освіти (далі – ЗДО). Самостійний вибір форм, методів та технологій освітньої роботи став нормою діяльності педагогів дошкільної освіти [1, с. 143].

У роботі з художнього та естетичного виховання в ЗДО застосовують як традиційні педагогічні технології, так й високоефективні дидактичні системи, які ґрунтуються на концепціях проблемної освіти, співпраці, діалогу культур, опанування новітніми технологіями художньо-прикладної діяльності тощо. З мистецької точки зору ці технології складаються з технік та інструментів виконання певного художнього завдання.

Будучи однією з найактуальніших, проблема художньо-естетичного розвитку особистості дитини старшого дошкільного віку привертає увагу вчених різних галузей, оскільки пов'язана з питаннями проектування гнучких моделей освітнього простору, розробки варіативних методів, форм навчання та виховання, що відповідають освітнім потребам та віковим можливостям особистості дитини [3, с. 304].

Важливість театралізованої діяльності дітей старшого дошкільного віку як засобу художньо-естетичного виховання дітей обумовлює велику кількість публікацій з питань, що розглядаються. Зокрема, О. М. Олійник наголошує на величезному виховному потенціалі театралізованої діяльності у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. У зв'язку з тим, що розвиток й виховання нерозривно пов'язані між собою, театралізована діяльність, на думку дослідниці, виступає ефективним інструментом формування та розвитку особистості дитини старшого дошкільного віку [4, с. 326].

І. Паласевич підкреслює значення театрального мистецтва для розвитку творчих здібностей дітей. Ця діяльність сприяє не тільки розвитку творчої активності дітей дошкільного віку, а й більш ефективній їхній соціалізації [5, с. 38].

Театралізована діяльність не лише розвиває творчі здібності дитини, а й виховує живий інтерес до літератури, музики, театру, стимулює здатність втілювати за допомогою гри певні людські переживання та образи. У дітей дошкільного віку ще не сформовані навички довільної поведінки, недостатньо розвинута мова, увага, розумові операції. У цьому віці гра, зокрема театралізована, придумування й фантазування – найкоротший шлях до розкріпачення дитини та навчання її чуттєвості, здатності відчувати естетику, красу дії тощо. Усі ці можливості у дошкільному віці може забезпечити театралізована діяльність. Театр і драматизація, будучи найпоширенішим видом дитячої творчості, які пов'язують художню творчість із особистими переживаннями, оскільки мають значний вплив на чуттєвий та емоційний світ дитини [6, с. 90].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Систему роботи з розкриття творчого потенціалу, розвитку творчих здібностей за допомогою театралізованих форм взаємодії з дітьми старшого дошкільного віку можна розділити на 3 етапи:

- художнє сприйняття літературних і фольклорних творів;
- освоєння спеціальних умінь для становлення основних («актор», «режисер») і додаткових позицій («сценарист», «оформлювач», «костюмер»);
- самостійна творча діяльність.

Загалом уся педагогічна робота з напряму художньо-естетичного виховання зростаючого покоління має проводитись за умов реалізації дитиноцентристської парадигми дошкільної освіти, яка націлена на загальний розвиток дитини в естетичному, духовному, моральному та інтелектуальному аспектах. Це досягається шляхом поетапного вирішення низки наступних завдань: оволодіння дитиною знаннями художньо-естетичної культури, включення її у творчі процеси задля виявлення належного потенціалу та розвиток здібностей з урахуванням індивідуальних та психологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку завдяки сучасним методам й технологіям, що використовуються у театралізованій діяльності.

Отже, ефективність використання театралізованої діяльності як засобу розкриття художньо-естетичного потенціалу дітей старшого дошкільного віку є незаперечною та криється у потенційних природних можливостях самої дитини, її індивідуальній чуттєвості, потягу до світу краси, його оцінки у розумінні прекрасного й потворного, добра й зла; прийняття та розуміння особистої причетності до нього; мотивації до дії, зокрема через театралізовану діяльність. Важливу роль у цьому процесі відіграє дорослий – вихователь, батьки, члени родини, які не лише особистим прикладом мають підтверджувати траєкторію розвитку творчого потенціалу дітей, а й усіляко сприяти позитивному ставленню дитини до цілісного світу мистецтва через оптимізацію взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Алмаші-Копин А. В., Беспалько Л. А., Білик О. В. Теоретичні основи формування художньо-естетичної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка : Теорія і методика професійної освіти*. 2020. Вип. 21. Т. 1. С. 143–146.
2. Балала Л. І. Актуальність проблеми формування ціннісного ставлення дошкільнят до навколишнього світу. *Формування ціннісно-змістовної сфери дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : матеріали обласної науково-практичної конференції* (28 березня 2018 р.). Дніпро, 2018. С. 126-132.
3. Волкова В. А., Батарейна І. О. Зміст і структура ціннісного ставлення до творів мистецтва у дітей дошкільного віку. *Вісник МДПУ*. 2018. № 4. С. 304-315.

4. Олійник О. М. Педагогічні можливості театралізованих ігор у формуванні творчої активності дітей старшого дошкільного віку. *Збірник наукових праць*. 2011. № 7. С. 324–327.

5. Паласевич І. Засоби формування художньо-естетичної компетентності старших дошкільників. *Молодь і ринок*. 2018. № 10 (165). С. 35-40.

6. Шелестова Л. В. Формування картини світу дошкільників та молодших школярів засобами живопису. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 1. С. 90-99.

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Наталія Вертюх
Ніжинський державний
університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин*

*Науковий керівник : Філоненко О.С канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки, початкової освіти,
психології та менеджменту*

Анотація. *Аналізується проблема організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів. Розглядаються умови залучення молодших школярів в активний пізнавальний процес та створення для цього відповідного освітнього середовища.*

Ключові слова: *молодші школярі, навчально-пізнавальна діяльність.*

Початковій школі належить особливе місце у структурі загальної середньої освіти, оскільки цей період є початком навчальної діяльності, яка вимагає від дитини не лише значного розумового напруження, а й більшої фізичної витривалості, вольових зусиль. Молодший шкільний вік – це період, коли провідним видом діяльності стає навчальна. Школяр прагне і повинен оволодіти новими знаннями, вміннями, навичками, досвідом пізнання, сформувати власні ціннісні орієнтації, тобто формувати ключові та предметні компетентності. У віці 6–10 років також відбувається активний розвиток пізнавальної діяльності, яка охоплює перелік психічних процесів: відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, уява та мовлення. У цей час виникає необхідність здійснення учнями навчально-пізнавальної діяльності, формування якої постає одним із провідних завдань початкової школи.

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, з'ясовано, що окреслена проблема активно досліджується науковцями. Зокрема, Л. Балацька, Л. Божович, Л. Височан, Г. Костюк, Л. Проколієнко, Р. Романишин, Н. Скрипниченко, О. Скрипниченко, О. Савченко, Л. Хімчук, А. Шишак та інші.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У психологічному словнику можемо зустріти таке визначення: навчальна діяльність – провідна діяльність молодшого шкільного віку, в якій відбувається контрольоване присвоєння основ досвіду соціального і когнітивного, перш за все у вигляді основних операцій інтелектуальних і понять теоретичних [2]. Однією з провідних форм діяльності дитини є пізнавальна діяльність, яка стимулює навчальну діяльність на основі навчально-пізнавального інтересу. Сутність поняття «навчально-пізнавальна діяльність» передбачає синтез змістів понять «навчальна діяльність» і «пізнавальна діяльність». Навчально-пізнавальна діяльність – це «діалектична єдність двох аспектів: навчального та пізнавального», в якому навчальна діяльність є інструментом здійснення пізнання. Навчальна діяльність – це діяльність, яка «спрямована на засвоєння знань, умінь, навичок на різних рівнях (емпіричному, теоретичному, практичному) та досвіду пізнання (оволодіння способами здобуття знань, способами навчальної роботи тощо). Засвоєння знань і способів діяльності учнями – це складний процес, який складається із системи послідовних взаємопов'язаних компонентів: сприймання, осмислення і розуміння, узагальнення, закріплення, застосування [3].

Залучення кожного учня в активний пізнавальний процес потребує створення освітнього середовища, яке забезпечує можливості вільного доступу до різних джерел інформації, спілкування з однолітками, творчу співпрацю у розв'язанні різних проблем. Для цього на думку науковців Височан Л., Хімчук Л., Романишин Р., необхідно створити чотири важливі умови. А саме: першою умовою є розуміння учнем змісту і значення навчального матеріалу. Педагог має з'ясувати: у чому саме сьогодні варто переконати учнів; якими шляхами, методами, прийомами, засобами краще й ефективніше розкрити їм суть і значення навчального матеріалу в перспективі. Другою умовою є присутність новизни як у його змісті, так і методиці розгляду. Відмовляючись від зайвого повторювання відомих істин, треба розширювати обрії пізнання учнів та вчити їх шукати і знаходити у, відомій інформації нове, раніше не відоме, але істотне для її глибшого розуміння [1]. Третьою умовою формування пізнавальної активності дитини є забезпечення емоційної привабливості навчання. Потрібно прагнути того, щоб здобуті на уроках знання викликали емоційний відгук, активізували моральні, інтелектуальні, естетичні почуття, стимулювати потребу в практичній реалізації здобутих знань. Четвертою умовою розвитку пізнавальної активності є використання оптимальних систем тренувальних творчих вправ і пошуково-евристичних завдань, що мають сприйматися учнем не як чергові порції засвоєння програмового матеріалу, а як виклики, які він добровільно приймає і свідомо прагне їх якнайкраще здолати. За такого підходу пізнавальний інтерес спирається на об'єктивні цінності навчання та додає йому інтенсивності, рухливості, продуктивності і сприятливого емоційно-інтелектуального тону. Вчені доводять, що дотримання цих умов дає змогу

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

будувати навчально-пізнавальну діяльність у логічній послідовності, яка визначається формулою: “цікавлюся – знаю – вмію” [1].

Отже, правильна педагогічна організація навчально-пізнавальної діяльності учнів може і повинна сприяти формуванню пізнавальної активності школяра і робить сильний вплив на його розвиток.

Список використаних джерел:

1. Височан Л., Хімчук Л., Романишин Р. Активізація пізнавальної діяльності учнів початкової школи: акценти науково-педагогічного дискурсу. *Молодь і ринок*. №10 (196), 2021.

2. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007. 640 с.

3. Шишак А. Формування навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи в процесі роботи з цифровою інформацією. URL. : <https://doi.org/10.25128/2415-3605.21.2.5>

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Іванна Веснянка

Комунальний заклад вищої освіти

«Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради

м. Луцьк

Науковий керівник: Савчук С. В.,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик

Анотація. *Розглянуто суть педагогіки партнерства в Новій українській школі, її поняття, завдання, зміст принципи.*

Ключові слова: *педагогіка партнерства, нова українська школа, особистість.*

Одним з основних принципів Нової української школи є партнерство між вчителями, учнями та батьками. Педагогіка партнерства – це новий напрямок у відносинах школи та батьків, що фокусується на взаємодії і співпраці. У контексті Нової української школи (НУШ) педагогіка партнерства важлива тим, що пропонує зміну підходу до навчання та виховання дітей, що передбачає більш активну участь батьків у цьому процесі [3].

Педагогіка партнерства – це простір дитинства, який будується на засадах рівності, діалогу, співпраці, прийняття. Вона є складовою концепції Нової української школи, спрямованої на те, щоб побудувати довіру між школою, дітьми, батьками суспільством [1]. Між вчителями, учнями та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

батьками мають бути партнерські відносини, тонка взаємодія на основі співтворчості і співпраці.

Одним із важливих аспектів партнерства є взаємодія між вчителями та батьками. Вчителі повинні надавати батькам інформацію про успіхи та проблеми їхньої дитини. Батьки, зі свого боку, повинні цікавитися успіхами своїх дітей, підтримувати їх у навчанні, допомагати вчителям у вихованні дітей та брати активну участь у шкільному житті.

Ще одним важливим аспектом є взаємодія між школою та батьківською громадою. Батьки можуть бути дуже корисними в організації заходів, підготовці навчальних матеріалів та вирішенні проблем, які виникають у школі. Зі свого боку, школа може допомогти батькам у вихованні дітей, пропонуючи підтримку та поради.

Головним завданням педагогіки партнерства, в центрі якої особистість дитини, її самобутність, самоцінність, є розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини, максимальний їх вияв, ініціювання, використання індивідуального (суб'єктивного) досвіду кожної дитини; допомога батьків у самовизначенні та самореалізації, формування в особистості культури життєдіяльності [1].

Базовими принципами партнерства в педагогіці є:

- ❖ повага до особистості;
- ❖ доброзичливість і позитивне ставлення;
- ❖ довіра у відносинах;
- ❖ діалог – взаємодія – взаємоповага;
- ❖ розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- ❖ принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) [3].

З метою реалізації принципів педагогіки партнерства в новому Законі України «Про освіту» визначено індивідуальну освітню траєкторію – особистий шлях реалізації потенціалу кожного учня, який формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, компетентностей та досвіду. Учні та їхні батьки мають можливість обирати вид, форму та темп навчання відповідно до своїх потреб і здібностей [2].

Отже, партнерство між школою та батьками є надзвичайно важливим фактором успішної освіти у Новій українській школі. Взаємодія між школою та батьками може бути здійснена за допомогою різних інструментів, а роль батьків та школи у цій взаємодії є однією з ключових. Школа та батьки повинні співпрацювати для забезпечення найкращих умов для розвитку та навчання дітей. Головне завдання педагогіки партнерства полягає в розвитку індивідуальних пізнавальних здібностей школярів та допомозі батькам у самовизначенні та самореалізації дітей. Для реалізації принципів педагогіки партнерства закладена індивідуальна освітня траєкторія, що дозволяє учням та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

їхнім батькам обирати вид, форму і темп навчання відповідно до своїх потреб і можливостей.

Список використаних джерел:

1. Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули НУШ. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/010077i2-8d30.docx.html> (дата звернення: 21.03.2023).
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/prijnyato-novij-zakon-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu-za-progolosuvali-450-pardepiv> (дата звернення: 23.03.2023).
3. Огляд Концепції Нової української школи. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/razdel_1_Oglyad.pdf (дата звернення: 22.03.2023).

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ольга Винар

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Цветкова Ганна Георгіївна

доктор педагогічних наук, професор

Анотація. У статті проаналізовано теоретичні засади та передумови формування позитивного ставлення у дітей молодшого дошкільного віку до закладу дошкільної освіти. Визначено методи, форми і засоби роботи з дітьми, батьками для успішної адаптації дітей молодшого дошкільного віку до закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: адаптація дітей молодшого дошкільного віку; позитивне ставлення до закладу дошкільної освіти; соціалізація дітей молодшого дошкільного віку; педагогічна взаємодія з батьками дітей дошкільного віку.

Актуальність проблеми. Приблизно у віці 3-х років дитина вперше йде до закладу дошкільної освіти. Перехід від сім'ї до колективу однолітків і дорослих у закладі дошкільної освіти може становити чималу проблему для психіки дитини молодшого дошкільного віку. Це призводить до численних невротичних реакцій, негативних форм поведінки, замкнутості, зниження загальної психологічної активності дитини тощо. Ці прояви можна виправдати особливостями цього вікового періоду, кризою 3-х років, та з іншого боку, проблеми адаптації дитини до нових соціальних умов можуть бути спричинені неправильними діями дорослих та батьків. Тому проблема адаптації та

формування позитивного ставлення дитини молодшого дошкільного віку є актуальною в наш час.

Аналіз наукової літератури та джерел. У фаховій літературі проблема становлення особистості дитини в різні періоди онтогенезу та особливості структурування її компонентів вивчали І. Бех, О. Кононко, В. Кудрявцев, Т. Піроженко та ін. Специфіку формування в дитини дошкільного віку позитивного ставлення до себе та світу висвітлювали в своїх працях наступні науковці: Н. Аксаріна, Т. Бауер, Л. Божович, Д. Ельконін, О. Запорожець. У працях О. Кононко, Т. Науменко, Г. Люблінської можемо дослідити роль сім'ї та закладу дошкільної освіти у формуванні особистості в дошкільному дитинстві.

Сучасні дослідження в галузі дошкільної освіти (А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій, Т. Поніманська та ін. свідчать про актуальність проблеми оновлення змісту дошкільної освіти і виховання дітей, про інтенсивні пошуки науковців та практиків щодо реалізації особистісно зорієнтованих технологій виховання, психолого-педагогічних умов оптимального розвитку дітей у сім'ї і закладі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Провідні науковці, такі як: О. Безпалько, Н. Голованова, О. Кононко, та ін., розглядають поняття «соціалізація» як двосторонній взаємообумовлений процес взаємодії людини і соціального середовища, що передбачає її включення в систему суспільних відносин шляхом засвоєння як соціального досвіду, так і самостійного відтворення цих відносин, у ході яких формується унікальна, неповторна особистість [2; 7].

Теоретико-методологічні засади проблеми соціалізації в процесі розвитку та становлення особистості дитини дошкільного віку, характеристика особливостей соціалізації дітей у різних умовах життєдіяльності представлені у праці А. Богуш, І. Варяниця, Н. Гавриш, С. Курінна та ін. [3].

Соціальна адаптація дитини дошкільного віку тлумачиться науковцями, як інтегративний показник стану дитини, що відображає її здатність адекватно сприймати навколишню дійсність, ставитися до людей, подій, вчинків, спілкування, регулювати поведінку (Т. Алексеєнко, О. Кононко) [7].

На основі проведеного аналізу науково-педагогічної літератури ми можемо визначити поняття «позитивне ставлення дитини молодшого дошкільного віку до закладу дошкільної освіти» як позитивну емоційну спрямованість особистості дітей молодшого дошкільного віку, що проявляється у освоєнні ним правил життя закладу та групи, прагненні дитини будувати дружні стосунки з ровесниками та дорослими, виявляти власну активну позицію в різних видах дитячої діяльності.

Важливо розглянути роль сім'ї в успішній соціалізації дитини дошкільного віку як сукупності всіх соціальних процесів, завдяки яким дитина засвоює і відтворює певну систему знань, норм та цінностей, які дають йому можливість функціонувати як повноправному члену суспільства. Сім'я є найбільш стійкою суспільною мікрогрупою для дитини протягом усього

періоду її становлення. Саме в сім'ї виникають перші соціальні зв'язки дитини, тут він активно сприймає і засвоює життєві приклади, суспільні норми та цінності того суспільства, в яку проживає родина (Т. Алексеєнко, М. Боришевський, О. Доукіна, В. Котирло, Л. Остовська, В. Постовий, С. Тищенко та ін.) Сім'я – це модель життя суспільства та форма базового життєвого тренінгу особистості [4, 35].

У закладі дошкільної освіти відбувається наступний етап соціалізації дитини дошкільного віку. В закладі дошкільної освіти особистість встановлює певні систематичні зв'язки з дорослими і однолітками за межами сім'ї, долучається до різних видів дитячої діяльності. Це перший поза сімейний соціальний інститут, з якою вступають в зв'язок батьки і де починається їх систематична педагогічне просвітництво та педагогічне партнерство.

Сьогодні заклад дошкільної освіти залишається тим суспільним середовищем навчання, виховання та розвитку дитини дошкільного віку, посередником забезпечення дітям повноцінного дитинства, якісного всебічного розвитку, педагогічно виваженої соціалізації, накопичення і набуття первинного соціального досвіду. О. Кононко називає сучасний заклад дошкільної освіти «справжнім інститутом соціалізації, основне призначення якого – бути посередником між дитиною як мікрокосмом і широким світом як макрокосмом, у який їй належить гармонійно увійти, визначити в ньому своє домірне місце, налагодити продуктивні стосунки з новим колом людей, почуватися тут компетентною» [6].

Ці завдання закладу дошкільної освіти відображено в Базовому компоненті дошкільної освіти, в якому висвітлено положення про задоволення в умовах закладу дошкільної освіти двох важливих потреб її саморозвитку: потребу в самореалізації (виявлення та ствердження себе серед інших людей) та потребу вписатися в цю дійсність, знайти своє місце [1].

До чинників соціально-психологічної адаптації до дитячого садка також відносять стан здоров'я, стиль виховання в сім'ї, родинні взаємини, рівень розвитку в дитини ігрових навичок, її контактність, доброзичливість, емоційна залежність від матері (Т. Алексеєнко, О. Безпалько, А. Капська, О. Кононко, С. Курінна, І. Макаренко, І. Рогальська та ін.).

Структура мікросередовищних ресурсів має такий вигляд: сім'я (біологічна, патронатна, прийомна й т.ін.), близькі, друзі, тобто соціально-підтримуюча мережа. Молодший дошкільний вік засвідчує значні досягнення дитини, набуті в ранньому віці і засвідчують зростаючі потреби і можливості, причому не лише фізіологічні, а й соціально-психологічні. Розвиток самостійності дитини у цей час супроводжується потребою співучасті в житті дорослих, спільній діяльності з ними. Прагнення до позитивної оцінки, підтримки і схвалення, своїх дій сприяє організації процесу засвоєння дитиною моральних норм [8].

У цей віковий період становлення особистості дитини актуальною є її здатність усвідомлювати зміни у власному житті, нові функції, соціальні ролі, виявляти приязне ставлення до інших людей, орієнтуватися в навколишній

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дійсності, адаптуватися до перебування у дитячому садку [5]. У педагогічній літературі взаємодія з батьками визначається як процес спільної діяльності із погодження цілей, форм і методів вихованні у сім'ї та ЗДО.

Аналіз фахової психолого-педагогічної літератури дає змогу визначити велике різноманіття форм, методів і засобів взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'єю, які визначені науковцями і практиками (відвідування сім'ї, консультації, бесіди, групові і загальні збори, наочна пропаганда, розбір педагогічних ситуацій, ділові ігри, семінари-практикуми тощо).

На основі аналізу фахових джерел ми можемо відзначити такі форми і методи роботи з батьками: спільні заняття з вихователями і батьками, знайомство, ознайомлення із закладом дошкільної освіти, участь в семінарах, практикумах, дискусіях, анкетування, консультативні зустрічі, тренінги методичні об'єднання, збирання інформації про родину та ін. Вони спрямовані на формування позитивного образу закладу дошкільної освіти, встановлення контакту, формування довірчих стосунків з батьками.

Для ознайомлення дитини із закладом дошкільної освіти доцільно використовувати такі засоби, форми і методи як проведення серії занять з дітьми за участю батьків, спільне з дорослим опанування режимних моментів, вправління новачків. Щоб допомогти дитині опанувати спільний ритм життя із закладом дошкільної освіти необхідно проводити сеанси активізуючого спілкування і взаємодії з дітьми, педагогічні провокації, вправи, ігри-заняття. В результаті, щоб входження дитини у новий соціум було безболісним, доцільно моделювати ситуації взаємодії в різних видах дитячої діяльності, проводити вправи, пізнавальні завдання та відкриті заняття.

Під час адаптації найважливішим завданням є забезпечення психолого-педагогічного супроводу дитини в адаптаційний період до вступу у заклад дошкільної освіти, зокрема дитячого колективу в різних формах взаємодії.

Для успішної адаптації дитини до нових соціальних умов групи закладу дошкільної освіти повинна бути така організація освітнього процесу, в якому дітям надається можливість вибору способів особистісного самовизначення в різних видах діяльності.

Висновок. Отже, заклад дошкільної освіти – наступна після родини інституція соціалізації, яка була і залишається суспільним середовищем розвитку і виховання дошкільника, забезпечуючи дитині якісний соціально-особистісний розвиток, педагогічно виважену соціалізацію, накопичення і формування первинного соціального досвіду. Процес соціальної адаптації дитини до закладу дошкільної освіти є складним періодом не лише для дитини і батьків, але і для педагогів. Тільки тісна ефективна взаємодія родини та педагогічного колективу закладу дошкільної освіти сприятиме успішному формуванню первинного соціального досвіду дітей дошкільного віку, полегшенню адаптації до нових соціальних умов і наповнить їх позитивними емоційними враженнями. Взаємодія і взаємопроникнення родинного і суспільного виховання є одним з головних чинників забезпечення

ефективності формування позитивного ставлення дитини четвертого року життя до ЗДО.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байер О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 37 с.
2. Безпалько О. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 208 с.
3. Діти і соціум : особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін.; наук. ред. А. М. Богуш; за заг. ред. Н. В. Гавриш. Луганськ, 2006. 368 с.
4. Захарова Н. М. Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору : монографія. Донецьк: вид-во «Ноулідж», 2010. 216 с.
5. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: наук.-метод. посіб / Наук. ред. О. Л. Кононко. Київ: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. 243 с.
6. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку „Я у Світі”. Київ: Вид-во Світич, 2009. 208с.
7. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): навч. посібник для вищих навчальних закладів. Київ: Вид-во Освіта, 1998. 255 с.
8. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. Київ: Вид-во Академвидав, 2015. 448 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗНАНЬ ПРО ТВАРИННИЙ СВІТ

Вікторія Витвицька, Олена Шемота
Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника
м. Івано-Франківськ

Науковий керівник: Сливка Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти

Анотація. Актуалізовано проблему формування природничо-наукових знань у здобувачів початкової освіти. Запропоновано низку науково-пізнавальних фільмів про природу, які можна використати в освітньому процесі задля оптимізації формування в учнів початкових класів знань про тваринний світ.

Ключові слова: природничо-наукові знання, здобувачі початкової освіти, тваринний світ, науково-пізнавальні фільми.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Нині виразно вимальовується проблема якісної природничої освіти дітей та юнацтва, що є запорукою сталого розвитку суспільства.

Але щодо формування природничо-наукових знань у здобувачів початкової освіти, то тут є певні особливості.

Так, приміром, за «Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом О. Я. Савченко», означений контент реалізується у межах навчальної програми «Я досліджую світ», яка, своєю чергою, передбачає такі цілі: особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі [7, с. 30]. Як бачимо, крім науково-природничих знань, у межах дисципліни «Я досліджую світ» формують й інші знання. Логічно, що інформація про тваринний світ теж займає невелике місце у змісті означеної дисципліни, а, отже, формування знань про тваринний світ як педагогічний процес потребує своєї реалізації за інноваційного підходу.

Учні початкової школи повинні вміти знаходити, систематизувати (згідно з планом) інформацію про навколишній світ, використовувати технічні прилади і пристрої для пошуку інформації природознавчого змісту, порівнювати інформацію природничого змісту з відомих джерел і запропонованих учителем джерел, перевіряти достовірність побаченої, почутої, знайденої інформації природничого змісту [4].

Також вважаємо, що учні початкової школи повинні вміти представляти інформацію у вигляді малюнка, схеми, графіка, тексту, презентації тощо, бути здатними застосувати предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи. Науковість природничих знань передбачає, що здобувачі початкової освіти повинні вміти класифікувати об'єкти навколишнього світу за кількома ознаками та властивостями, визначати ознаки живого у представників тварин, розпізнавати, до прикладу комах, павуків, риб, земноводних, плазунів, птахів, звірів (савців), розрізняти рослиноїдних, м'ясоїдних, всеїдних тварин, свійських і диких тварин тощо.

Формування в учнів початкової школи цілісної природничо-наукової картини світу і місця та ролі у цій картині світу представників Царства Тварин, охоплює формування у здобувачів освіти системи знань, яка відображає закони і закономірності природи та місце людини в ній. В учнів має бути сформоване уявлення про те, що центральним об'єктом природознавства є природа.

Особливе значення у дидактико-методичній системі формування знань про тваринний світ посідає зв'язку цього педагогічного процесу із життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях [6]. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Одним із ефективних підходів у зазначеному вимірі є використання в освітньому процесі низки науково-пізнавальних фільмів про природу, до прикладу, «Боротьба за виживання» [1], «Двадцять диких тварин України та їх голоси. Дітям про диких тварин» [2], «Дивовижний світ комах. Цікаві факти. Задачі ентомології» [3], «Світ дикої природи» [5], ін.

Список використаних джерел:

1. Боротьба за виживання. URL: https://www.youtube.com/watch?v=1W_e7ec0sLw&ab_channel=SonaRCompany
2. Двадцять диких тварин України та їх голоси. Дітям про диких тварин. URL: https://www.youtube.com/watch?v=VZqW0-MLkYU&ab_channel=abetkababycard
3. Дивовижний світ комах. Цікаві факти. Задачі ентомології. URL: https://www.youtube.com/watch?v=fPRfg1lgmDg&ab_channel=ViktorUA-Forever
4. Савлучинська Л. Г. Формування природознавчої компетентності учнів початкових класів на уроках природознавства. *Наука і освіта*. 2013. № 6. С. 111–114.
5. Світ дикої природи. URL: https://www.youtube.com/watch?v=eEL0g7xh5GE&ab_channel=SonaRCompany
6. Танська В. В., Мокрицька А. М. Методика навчання природознавства в початковій школі : навч.-метод. посібник. Житомир : Волинь, 2005. 144 с.
7. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 62 с.

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Владислав Волков
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Чабайовська М.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах визначено актуальність наукової проблеми. Проведено аналіз рівня її дослідження в психолого-педагогічній та методичній літературі. Подано теоретичне обґрунтування доцільності використання інтегрованого навчання на уроках української мови.

Ключові слова: Державний стандарт початкової освіти, інтегроване навчання, ключові та предметні компетентності, українська мова, здобувачі освіти.

Двадцять перше століття – це початок великих змін у початковій школі, основною із яких був всебічний розвиток та виховання особистості крізь парадигму бажання й уміння вчитися. Кожен педагог, ставлячи перед собою таку проблему для вирішення, намагається створити умови, за яких здобувач освіти мав би можливість розвивати пізнавальну активність саме методом інтегрованого навчання.

Концепція «Нової української школи» (2016 р.) і Державний стандарт початкової освіти (2018 р.) започаткували великий період реформи освіти в Україні. Ці документи базуються на засадах абсолютної талановитості кожної дитини, радості пізнання, розвитку особистих людських якостей, беззаперечних гарантій на безпеку й здоров'я в закладах освіти та цінності дитинства. Із реформуванням в українську систему освіти прийшли й нові вимоги до проведення навчальних занять. Компетентісне й інтегроване навчання, дитиноцентризм, проєктна діяльність стали обов'язковими.

Аналіз досліджень проблеми. Проблему інтеграції в освітньому процесі висвітлили в своїх роботах такі вчені: К. Куценко, С. Якименко, Н. Мачинська, І. Шпачинський, Н. Довгопола, І. Глінка, В. Кремінь, О.Сакалюк, Л. Стефунько, О. Коханко, С. Чечель, М. Шоловій та ін.

Для початкової школи з означеної проблеми особливе значення мають праці М. Вашуленка, О. Вашуленко, К. Пономарьової, О. Прищепи, І. Цепової та ін., а також викладачів кафедри української мови та методики навчання й педагогічної інноватики педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова А. Каніщенко, Г. Семеренко, М. Чабайовської та ін.

Мета публікації полягає в теоретичному обґрунтуванні доцільності

з

а

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «інтеграція» з'явилося ще у XVII столітті. Тоді його використовували лише в математиці. Бізніше це поняття почали застосовувати в біології, фізіології, психології та в інших науках, але широкого розголосу воно набуло лише з середини XX століття. Г. Сковорода та К. Ушинський були одними з перших, хто підіймав проблеми інтеграції в українській педагогіці, не ідентифікуючи їх саме так. Сьогодні процеси інтеграції, зокрема її вплив на розвиток предметних компетентностей, набувають нового значення.

Інтегроване навчання в сучасній початковій школі є особливо важливим, оскільки саме в молодшому шкільному віці формуються основні навички та компетентності учнів. Використання інтегрованого підходу на уроках української мови чинить позитивний вплив на формування предметних компетентностей учнів, збільшує ефективність освітнього процесу.

Основна мета інтегрованого навчання полягає у формуванні компетентностей із різних освітніх галузей, а також у розвитку творчого та критичного мислення учнів, здатності до співпраці та комунікації.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На уроках української мови інтегроване навчання сприяє формуванню ключових, комунікативної та читацької компетентностей. У процесі вивчення тексту можна здійснити інтеграцію з математикою, тоді учні використовують математичні знання для розв'язування задач та виконання вправ із лексики. Або варто провести інтегрований урок з української мови та «Я досліджую світ», на якому вони зможуть дізнатися про життя тварин та рослин, а потім написати твір про свою улюблену тварину чи рослину [1]. Також інтегровані уроки можна проводити з мистецтва, на яких учні малюють ілюстрації, що відображають зміст прочитаного твору. Це допоможе їм краще засвоїти матеріал, розвивати творчі здібності та формувати культуру мовлення.

Інтегровані уроки бувають різноманітними в залежності від теми, яку вивчають учні. Також вони можуть бути організовані у формі проєктної діяльності, коли здобувачі освіти працюють у командах над конкретною темою та розробляють проєкти, які об'єднують матеріал із різних освітніх галузей.

Одним з прикладів інтегрованого навчання на уроках української мови є вивчення віршів. Під час такого уроку учні можуть не лише розвивати навички читання та аналізування текстів, але й займатися пошуком інформації про життя та творчість письменників, здійснити віртуальну екскурсію в музей літератури, розглянути та проаналізувати ілюстрації до поезій, скласти власний твір на основі прочитаного матеріалу та власного досвіду [2, с. 5].

Інтегроване навчання допомагає зробити уроки більш цікавими та змістовними, а також дозволяє молодшим школярам розвивати не лише компетентності в одній предметній галузі, але й розширювати свій кругозір та знання в інших галузях. У результаті цього учні стають більш комунікабельними, творчими та самостійними, що допоможе їм у майбутньому в різних сферах життя [3].

Висновки. Рівень сформованості предметних компетентностей на уроках української мови підвищиться за умови використання інтегрованого навчання в освітньому процесі.

Список використаної літератури:

1. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина Н
о
в
к
р
д
н
а
ш
к
о
в
с
ь
к
а
2. Пономарьова К. І. Організація навчання молодших школярів української мови на засадах компетентнісного підходу. К.: УОВЦ «Оріон», С. 1-12.
4. Чабайовська М. І. Інтегрований підхід до навчання української мови та літературного читання за авторським навчально-методичним комплексом для 3 класу закладів загальної середньої освіти: тези доповіді / М. І. Чабайовська. – Актуальні проблеми педагогічної освіти : європейський і національний вимір: Матеріали V Міжнародної науково-практичної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

конференції (12-15 жовтня 2020 року) / за заг. ред. В. З. Антонюка. Луцьк: ФОП Іванюк В. П., 2020. С. 203-205 (348 с.).

5. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Кожушко С. М. Українська мова та читання : підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 1). Тернопіль : Астон, 2021. 160 с. : іл. : рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 16. 01. 2021 № 53).

6. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Кожушко С. М. Українська мова та читання : підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 2). Тернопіль : Астон, 2021. 160 с. : іл. : рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 16. 01. 2021 № 53).

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ЗА УМОВ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ

Катерина Волощенко
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Чайченко В.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Проаналізовано підходи до формування вмінь розв'язувати задачі в молодших школярів за умов діяльнісного підходу.

Ключові слова: початкова освіта, сюжетна задача, діяльнісний підхід.

Актуальність теми зумовлена значущістю досліджуваної проблеми для удосконалення методики розв'язування задач на пропорційне ділення у початковій школі, яка враховує особливості навчальної діяльності учнів під час розв'язування таких задач за умов діяльнісного підходу.

У тезах спробуємо теоретично проаналізувати та представити практичний досвід організації навчального процесу за умов діяльнісного підходу.

Реалії сьогодення диктують зміну стилю навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. Основні положення, які стосуються трансформації освітнього процесу, висвітлені в концепції Нової української школи, яка пропагує формування компетентностей, які сприяють всебічному розвитку особистості. Навчання переорієнтовується на практичне використання набутих знань, умінь та навичок. Тому методологічною основою НУШ є діяльнісний підхід, який передбачає застосування набутих учнями компетентностей у житті [2].

Аналіз наукових праць з проблеми дослідження дав змогу встановити, що методологічною основою Нової української школи є діяльнісний підхід,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

який передбачає застосування набутих учнями компетентностей у житті. *Діяльнісний підхід в освіті* розглядається нами як спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію [3].

Розробка та впровадження в навчальний процес четвертого класу НУШ добірки завдань, спрямованих на вироблення вмінь розв'язувати задачі на пропорційне ділення, дали можливість удосконалити методику формування вмінь учнів розв'язувати задачі за умов діяльнісного підходу.

Педагогічний експеримент складався із трьох етапів:

1 етап - констатувальний - первинна діагностика рівня сформованості у молодших школярів загального уміння розв'язувати типові задачі.

2 етап - формувальний - організація навчальної роботи з метою удосконалення методики формування вмінь учнів розв'язувати задачі за умов діяльнісного підходу.

3 етап - контрольний - повторна діагностика рівня сформованості у молодших школярів загального уміння розв'язувати типові задачі.

В основі діяльнісного підходу лежить формування дій та операцій, що складають діяльність з розв'язування задач. Уміння розв'язувати задачі поділяється на два типи – загальне вміння й уміння розв'язувати задачі певних видів.

Під загальним умінням розв'язувати сюжетні задачі ми розуміємо складне вміння, що застосовується при розв'язуванні сюжетної задачі різними методами та способами і складається з:

- уміння здійснювати предметнозмістовий аналіз задачі;
- уміння виконувати логіко-семантичний аналіз задачі;
- уміння складати репрезентативну модель задачі;
- уміння робити прикидку очікуваного результату;
- уміння здійснювати пошук шляху розв'язування задачі;
- уміння складати план розв'язування задачі;
- уміння реалізувати знайдений план розв'язування;
- уміння перевіряти правильність розв'язання;
- уміння співвідносити нову задачу з раніше розв'язаними;
- уміння досліджувати задачу шляхом змін окремих її елементів [4].

У ході власної педагогічної діяльності було проведено серію уроків, на яких активно застосовували діяльнісний підхід, який був спрямований на вироблення вмінь учнів розв'язувати задачі на пропорційне ділення.

Результати формувального етапу експерименту свідчать, що використання удосконаленої методики за умов діяльнісного підходу позитивно вплинуло на розвиток умінь і навичок учнів експериментального класу розв'язувати задачі на пропорційне ділення.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Для учнів експериментального і контрольного класів ми пропонували два комплексних варіанти завдань, побудованих відповідно до розробленої нами добірки задач на пропорційне ділення. Метою розробленої добірки задач формування таких умінь: виділення задач на пропорційне ділення серед інших задач; всебічний аналіз задачі; пояснення змісту трійок величин; пояснення вибору дії; самостійний запис розв'язання задачі даного виду в зошит; розв'язування задач на пропорційне ділення за поданою схемою чи планом розв'язання; порівняння пар задач на пропорційне ділення; складання задач даного виду за таблицею, схемою; самостійне розв'язання подібної задачі.

Робота, яка проводилася нами в експериментальному класі в умовах діяльнісного підходу, позитивно вплинула на підвищення якості математичних знань й умінь молодших школярів, тобто учні експериментального класу значно краще виконали запропоновані завдання, ніж учні контрольного.

Таким чином, використання удосконаленої методики розв'язування задач на пропорційне ділення в умовах діяльнісного підходу є ефективним засобом формування умінь і навичок розв'язувати задачі загалом. При цьому підвищується продуктивність уроку, його організація сприяє створенню найкращих умов для активізації навчально-пізнавальної діяльності школярів, поглиблює знання з математики і сприяє розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 // <http://www.mon.gov.ua>
2. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг.ред. Н.М.Бібік.-Київ: Літера ЛТД,2018.160с.
3. Роміцина Л. В. Діяльнісний підхід до навчання учнів математики: розвиток мислення, спрямованого на майбутнє. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 27. С.74–77.
4. Скворцова С.О. Методична система навчання розв'язування сюжетних задач учнів початкових класів. Монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 696 с.

ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ РОБОТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІВЬ ТА НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Ольга Гайдамака
бакалавр спеціальності «Початкова освіта»,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова*

м. Київ, Україна
Науковий керівник:
Мухіна Г. І.

Нові суспільні та освітні реалії вимагають створення умов для підготовки учня, здатного максимально адаптуватись, навчатись та розвиватись. Сучасна школа повинна допомогти школярам відчувати себе впевненими на ринку праці, бути психологічно стійкими, комунікабельними, вміти пристосуватися до соціальних змін і криз у суспільстві. У зв'язку з цим сьогодні широко впроваджують інтерактивні технології навчання, які створюють умови для творчої самореалізації учнів, підвищують мотивацію до навчання, розвивають комунікативні навички та створюють комфортні умови та сприятливе емоційне середовище для всіх учасників заняття.

В умовах впровадження інтерактивного навчання особливе місце займають групові форми роботи. Такий вид навчання відкриває для учнів можливість співпраці зі своїми однолітками, дозволяє реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє формуванню вмінь вислуховувати та поважати інші точки зору, працювати в команді та приймати спільні рішення. Дискусії, які виникають під час групової роботи, розвивають почуття терпимості і поваги до думок інших дітей.

Питання організації групової роботи досліджували такі науковці, як Захарчук Т.В., Борідка М.В., Малютіна Т.В., Гілберг Т.Г. та ін.

Думку про ефективний вплив роботи в групах на міцність засвоєння знань висловлює в своїх працях дослідниця Захарчук Т.В. Вона зазначає, що «групові форми навчання дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання. Формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоєння та передачі інформації. Сприяють формуванню комунікативних якостей учнів, активізують розумову діяльність...» [1]. Борідка М.В. вважає, що «групова навчальна діяльність виконує організаційну функцію, котра полягає у тому, що учні вчаться самостійно розподіляти обов'язки, розвивають уміння продуктивного спілкування, розв'язують конфлікти, що виникають у спільній діяльності. У груповій роботі дитина бере на себе функції вчителя і виконує „дорослі” види діяльності» [2]. У роботах дослідниці проблем виховання та навчання молодших школярів Малютіної Т.В. також прослідковується думка про важливість організації роботи у групах [3]. Гілберг Т.Г. акцентує увагу на проблемах взаємозв'язку мовленнєвих та мисленнєвих процесів учнів при організації групової роботи [4].

Науковці однозначні в тому, що організація групової роботи є ефективним засобом формування комунікативних умінь та навичок у молодших школярів.

За переконанням Пономарьової К.І., «комунікативні уміння і навички є одними з ключових компетенцій, які мають розвиватися у дітей раннього віку» [6]. «Спілкування з іншими людьми є фактором розвитку мовлення та мислення дитини, тому організація групової роботи в школі може бути

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ефективним засобом формування комунікативних умінь та навичок» [5], - зазначає в своїй праці Виготський Л.С.

Отже, комунікативні вміння - це здатність ефективно спілкуватися з іншими людьми, яка включає в себе не тільки вміння говорити, а й слухати, розуміти, виявляти емпатію та вести діалог. Комунікативні вміння є необхідними для успішного функціонування людей в суспільстві, зокрема учнів в шкільному колективі. Дана здатність формується у молодших школярів через різноманітні процеси, які відбуваються вдома завдяки сімейному вихованні; в школі під час ігрової діяльності та в їхньому соціальному оточенні.

Організація групової роботи дозволяє підтримувати розвиток взаємодії між учнями і сприяє збільшенню кількості позитивних зв'язків між ними. Може включати такі етапи як, планування, спільна робота, рефлексія які сприяють розвитку комунікативних навичок та умінь під час міжособистісних взаємодій в залежності від цілей детальніше розглянуто в таблиці 1

Таблиця 1

Формування комунікативних умінь під час групової роботи

Цілі	Стратегії
Покращення навичок вербальної та невербальної комунікації	Рольові ігри, дискусії, презентації
Навички активного слухання	Групові дискусії, дії з вирішення проблем
Розвиток навичок ведення переговорів та вирішення конфліктів	Симуляції, тематичні дослідження, рольові сценарії
Побудова довіри та співпраці між членами команди	Групові проекти, айсбрейк-активності, командоутворення
Покращення культурної чутливості та емпатії	Семінари з різноманітності, міжкультурні заходи, культурне занурення
Розвиток навичок письмового спілкування	Спільні письмові завдання, групове редагування, рецензування

Комунікативні вміння школярів формуються під час групової роботи в процесі взаємодії та спілкування з іншими учасниками групи. При цьому, важливо враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей, щоб діти не відчували відстороненості чи дискомфорту під час роботи у групі. Одним з основних принципів організації групової роботи є забезпечення співпраці між учасниками групи, а не конкуренції. Таким чином, діти вчаться працювати в команді, ділитися думками та ідеями, взаємодіяти з іншими. Крім того, учасники групи можуть взаємодіяти не тільки під час спільної роботи над проектом або завданням, а й під час спілкування вільного часу, що дозволяє їм краще пізнавати один одного та розвивати соціальні навички.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Для організації групової роботи необхідно мати якісну підготовленість вчителя, використання різноманітних педагогічних прийомів і методів роботи з учнями, засобів інформаційно-комунікаційних технологій детальніше наведено в таблиця 2. Важливо враховувати вікові особливості дітей та забезпечити необхідну підтримку та контроль.

Таблиця 2

Методи, техніки та прийоми для формування комунікативних умінь зсобами групової роботи

Методи та техніки	Опис
1	2
Спільна робота над проектами та завданнями	Учні працюють у групах, де кожен виконує свою роль для досягнення загальної мети, що сприяє розвитку взаємодії та спілкування
Форми спілкування	Використання різних форм спілкування, таких як дискусії, обговорення, діалоги, ігри та інші, дозволяє розвивати комунікативні уміння учнів
Взаємна допомога та підтримка	Взаємна допомога та підтримка між учасниками групи в процесі виконання завдань допомагає учням розвивати навички співпраці та взаємодії
Інтерактивні технології	Використання інтерактивних технологій, таких як відеоконференції, спільні онлайн-проекти тощо, дозволяє розвивати комунікативні уміння учнів та забезпечує більш широкую взаємодію між ними

1	2
Рольові ігри та симуляції	Ці методи дозволяють учням відчувати себе в ролі іншої особи або в ситуації, яка імітує реальне життя, що допомагає розвивати комунікативні навички, такі як аргументація, переконання, прослуховування тощо
Робота з ілюстрованими книжками та розповідями	Сприяють розвитку мовленнєвої компетенції та фантазії дитини.
Вправи на розвиток мовленнєвої культури	Вправи, спрямовані на розвиток правильної дикції, інтонації, голосу та інші мовленнєві вміння, допомагають учням висловлювати свої думки та ідеї чітко та зрозуміло

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дискусії та дебати.	Дискусії та дебати допомагають учням вчитися висловлювати свої думки та аргументувати їх, слухати інших та розуміти їхні погляди. Це розвиває їх критичне мислення та здатність діалогу.
Спільні проекти	Метод полягає в тому, щоб діти працювали разом над проектом. Це допомагає дітям навчитися співпрацювати та обмінюватися ідеями.
Розвиток критичного мислення	Використання методів, спрямованих на розвиток критичного мислення, таких як аналіз, синтез, оцінювання тощо, допомагає учням вчитися чітко та аргументовано висловлювати свої думки та ідеї

Отже, організація групової роботи є ефективним засобом формування комунікативних умінь і навичок молодших школярів. В процесі групової роботи діти взаємодіють один з одним, вчать слухати інших, висловлювати свої думки, аргументувати їх, вирішувати конфліктні ситуації, співпрацювати, дотримуватись правил взаємодії. Крім того, для створення сприятливого середовища важливо розвивати в молодших школярів комунікативні уміння та навички співпраці в групах, а також виховувати в них повагу до думки інших учасників групи та толерантність до різних точок зору.- розробка проектних завдань, які молодші школярі можуть виконати у групах, залежно від інтересів та здібностей учнів. Це може бути корисно для підвищення мотивації до навчання та ефективності роботи. Надати можливість учням обирати своїх партнерів для роботи в групах, це може допомогти їм почуватись комфортно та цікавою в процесі. Дати можливість учням отримати зворотний зв'язок один від одного, це може допомогти їм покращити свої навички співпраці та взаємодії з іншими. Слід, пам'ятати, що молодші школярі можуть потребувати додаткової допомоги та направлення для успішного виконання завдань.

Список використаних джерел:

1. Захарчук Т. Інноваційні технології навчання в сучасній школі // Освіта регіону. №4. 2016. [електронний ресурс]. URL: <http://social-science.com.ua/article/263>.
2. Борідка М.В. Використання колективно-групової роботи на уроках української мови. URL : <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-kolektivno-grupovoi-roboti-na-urokah-ukrainskoi-movi-58909.html>.
3. Малютіна Т.В. Методичні нароби «Групові форми роботи у початкових класах» / Т.В. Малютіна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/metodichni-narobki-grupoviformi-roboti-u-pochatko.html>

4. Гільберг Тетяна Групова робота як засіб формування ключових компетентностей молодших школярів/ Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу - 2020 / <https://nuschool.com.ua/lessons/world/1-2klas/16.html>

5. Виготський Л.С. Мислення і мовлення/ Л.С. Виготський.- М.: Наука, - 316с.

6. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник/ Пономарьова К. І. – Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020 - 88 с. ISBN 978-617-7724-62-8

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Наталія Глобенко
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
місто Київ
Науковий керівник:
Губарева Дар'я Вячеславівна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач

Анотація. Проаналізовано різні підходи до визначення понять мовленнєва компетентність. Мовленнєва компетентність характеризує рівень розвитку мовної особистості, є результатом освоєння особистістю мовної діяльності. Уточнено визначення мовленнєвої компетентності, яка полягає у вільному практичному володінні мовою, вмінні говорити правильно і динамічно як у діалозі, так і у вигляді монологу, добре розуміти мову, включаючи вміння виробляти та розуміти мову в будь-якому функціональному стилі. Обґрунтовано необхідність формування мовленнєвої компетентності як однієї з ключових, оскільки вона зумовлює, з одного боку, особистісний розвиток, а з іншого – рівень розвитку суспільства загалом.

Ключові слова: компетентнісний підхід, мовленнєва компетентність, молодший шкільний вік, мовленнєва поведінка.

Багате і добре розвинене мовлення слугує засобом повноцінного спілкування та розвитку особистості. Зміна сучасної освітньої парадигми в Україні передбачає розвиток компетентної особистості. Нормативно-правовими документами (визначається важливість і значення мовленнєвого розвитку учнів у закладах освіти. З настанням молодшого шкільного віку дитина, яка нормально розвивається, володіє всією системою рідної мови: говорить зв'язно, повно викладає свої думки, без особливих труднощів буде складні розгорнуті речення, переказує розповіді та казки. Ці діти комунікативні, їх висловлювання доцільні і характеризуються адекватним вибором мовних засобів.

У контексті компетентнісного підходу у сучасній освітній парадигмі початкової школи формуванню мовленнєвої компетентності надається велике значення. У новій Концепції української школи зазначається, що освітніми результатами початкової школи є повноцінні мовленнєві вміння і навички [6].

Про важливість проблеми формування мовленнєвої компетентності особистості свідчить зростання кількості психолого-педагогічних досліджень. Зокрема, питання мовленнєвої компетентності особистості досліджують М. Вашуленко, Т. Донченко, С. Дорошенко, О. Караман, Л. Мацько, М. Пентилюк та ін. Змістовну характеристику поняття мовленнєва компетентності дослідили Г. Селевко, Н. Хомський, О. Шахнарович, Ю. Сорокін, Є. Тарасов, А. Василевич, А. Іванова, І.Зімня, Н. Шумарова, О. Леонтєв, О. Демська-Кульчицька та ін. Сутність та напрямки формування мовленнєвої компетентності молодших школярів представлено у працях А. Богуш, О. Кучерук, К. Пономарьової, І. Гончарової, Л. Полохової, Г. Беленької, Н. Гавриш, Т. Котик, К. Крутій та ін.

Однак, попри різнобічність представлених робіт та їхню як теоретичну, так і практичну значущість, проблема формування мовленнєвої компетентності молодших школярів залишається вивченою недостатньо.

Мета дослідження – проаналізувати стан розробки проблеми формування мовленнєвої компетентності молодших школярів.

Мовленнєва компетентність посідає особливе місце серед компонентів лінгвістичної освіти: є важливою сполучною ланкою між мовою як системою знаків та символів (мовною компетентністю) та успішною комунікацією (комунікативною компетентністю).

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зазначається, що «мовленнєва компетенція входить до складу комунікативної компетенції, означає володіння способами формування та формулювання думок за допомогою мови та вміння користуватися такими способами у процесі сприйняття та породження мови [1, 443]. Проте мовленнєва компетенція, як і мовна компетенція, не є самоціллю, а проміжною ланкою на шляху до комунікативної компетенції. Вона підлягає засвоєнню в обсязі, необхідному і достатньому для досягнення мети взаємодії у процесі спілкування відповідно до норм мови.

На думку дослідників, мовленнєва компетентність пов'язана зі сприйнятливістю сутності мовних одиниць усіх рівнів мови (фонетичного, лексичного, словотвірного, морфологічного, синтаксичного), з розумінням лексичного та граматичного значення, з осмисленням теорії мови, передбачає поінформованість у системі української мови та семантиці мовних одиниць усіх рівнів, характеризується як здатність розуміти та продукувати правильно речення за допомогою засвоєних мовних знаків та правил їх поєднання [2, 75].

У науковій літературі спостерігається велика варіативність визначень щодо мовленнєвої компетентності. Мовленнєва компетентність у мовознавчих дослідженнях розуміється як рівень володіння основними вміннями та навичками всіх видів мовленнєвої діяльності у життєво важливих для певного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

віку сферах та жанрах спілкування [3, 126]. Лінгвісти розглядають мовленнєву компетентність як уміння створювати та розуміти різні типи дискурсу, і тому називають мовленнєву компетентність дискурсивною.

У роботах з педагогіки мовленнєва компетентність трактується дwoяко: як знання, вміння та навички, необхідні для розуміння чужих та породження своїх власних програм мовленнєвої поведінки, адекватної до ситуацій спілкування, і як сукупність знань про систему мови, її функції та устрій, вміння та навички нормативного використання мовних засобів для досягнення орфографічної, пунктуаційної та мовної грамотності [4, 89; 5].

Отже, мовленнєва діяльність пронизує весь освітній процес у початковій школі оскільки є засобом пізнання учнів, вираженням їхньої пізнавальної діяльності, основою різних міжособистісних відносин, сприяє становленню молодшого школяра як суб'єкта навчальної діяльності. Мовленнєва компетентність молодшого школяра – це комплексне явище, що визначає мовленнєву поведінку і засноване на сукупності здібностей: «чути» інтенції співрозмовника; усвідомлювати доцільність конструктивних цілей; вміти програмувати конструктивну стратегію комунікації; керувати комунікацією у межах дискусії. Тому успішне формування мовленнєвої компетентності має стати одним з основних завдань не лише при вивченні мовних дисциплін, а й усіх інших навчальних дисциплін початкової школи.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голів. ред. В. Бусел. Київ; Ірпін' ВДФ «Перун», 2009. 1736 с.
2. Гриньова М.В., Губарь О.Г. Дидактичні умови формування мовленнєвої компетентності молодших підлітків в умовах інклюзивного навчального середовища основної школи. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 3. С. 72-76.
3. Лапіна В.О. Питання мовленнєвої компетентності в науковій літературі. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. Вип. 33. С. 123-129.
4. Мелешко Л.В. Формування мовленнєвої компетентності учнів у процесі навчання української мови. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 60. Вип. 4. С. 87-94.
5. Мовленнєва компетентність учня. URL: http://osvita-mvk.if.ua/content&content_id=1229 (дата звернення: 25.03.2023)
6. Нова Концепція української школи / Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець та ін.; за заг. ред. М. Грищенко. URL: <http://www.oblosvita.mk.ua/attachments/> (дата звернення: 25.03.2023)

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НА ФОРМУВАННЯ ПСИХІКИ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Юлія Головіна

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

м. Умань

*Науковий керівник: Солтусенко Марина Михайлівна,
викладач-стажист кафедри фахових методик та інноваційних
технологій у початковій школі*

Анотація. Комп'ютерні технології нині є необхідною складовою освітнього процесу в початковій школі. Вони надають безліч можливостей для розвитку та вдосконалення різних навичок і знань. У цій роботі розглянуто вплив комп'ютерної технології на формування психіки дітей молодшого шкільного віку, оскільки використання комп'ютерів має як позитивні, так і негативні наслідки

Ключові слова: початкова школа, комп'ютерні технології, психіка, навчальна діяльність.

Сучасний світ безумовно підкорений комп'ютерним технологіям. І наразі у більшості країн комп'ютери стали невід'ємною частиною освіти, в тому числі й у початкових класах.

У молодшому шкільному віці навчальна діяльність є переважним видом діяльності. Домінування інформаційних технологій в освітніх програмах зриває процес навчання, оскільки діти вважають за краще звертати увагу на комп'ютерні елементи ігор, а не на змістовні аспекти. Уся свідомо діяльність спрямована на результат, а емоційні стани викликані страхом перед складністю завдання, що постає, або розслабленням після успішного вирішення. Постійні цілеспрямовані стрибки призводять до підвищення напруги і тривоги. У молодших школярів відзначаються різні види відхилень нервово-психічного та мовного розвитку. Це пов'язано з гіперінформацією та підвищеною роллю соціального стресу, що призводить до таких розладів: емоційна нестійкість, дитяче збудження, тривожність, напруженість, підвищена конфліктність і агресивність, зниження здатності до навчання [2].

Безумовно, стресові стани та хронічна тривога не тільки знижують загальну ефективність навчальної діяльності, а й впливають на розвиток і прогресування пізнавальних процесів, що може призвести до відставання у розвитку дітей та вплинути на формування їх індивідуальних стилів діяльності.

Низька адаптаційна здатність центральної нервової системи, яка не здатна адекватно реагувати та обробляти інформацію, що надходить у мозок, погіршує весь процес навчання.

Будь-яка освітня програма повинна керувати навчальним процесом не тільки з точки зору результатів засвоєння знань, але і з точки зору характеристик стану функціональної системи і її впливу в усіх її каналах,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

враховуючи не тільки сенсорну, а й рухову активацію. Однак, якщо вимоги, які висуваються під час навчального процесу, перевищують можливості функціональних систем учня, вони будуть загальмовані [3].

Насичення комп'ютерними технологіями, все більш активно впливає на формування психічних процесів. Навчання за допомогою ПК безумовно має і позитивний ефект, адже воно підвищує когнітивні здібності, кмітливість і увагу. В результаті такого навчання у дітей, більш високі показники мотивації досягнень і саморозвитку, але у той же час, як правило, більш низькі показники інтересів у гуманітарній області (музика, мистецтво, література), вони менше майструють та читають [1].

Використання комп'ютера часто розглядається як форма залежності, нездатність переключитися на інше дозвілля, відчуття переваги над іншими, бідність в емоційній сфері, агресія. Це проявляється у вигляді психопатологічних симптомів, таких як агресивна поведінка, звуження кола. Бажання створити свій світ, втеча від реальності. Цей негативний образ доповнюється такими фізичними вадами, як поганий зір, швидка стомлюваність і сонливість [4].

Комп'ютерна залежність може бути серйозною проблемою для учнів молодшого шкільного віку. Профілактика комп'ютерної залежності має бути спрямована на те, щоб забезпечити здоровий баланс між часом, проведеним за комп'ютером, та іншими активностями.

Отже, можна зробити висновок, що комп'ютерна технологія може мати як позитивний, так і негативний вплив на формування психіки дітей молодшого шкільного віку. Щоб вона були корисним інструментом для розвитку різноманітних навичок дитини необхідно батькам та вчителям контролювати час, який діти проводять за комп'ютером та встановлювати необхідні обмеження.

Список використаних джерел:

1. Ветрова І., Вербенко В. Використання комп'ютерів у навчання молодших школярів і його вплив на формування їхньої психіки. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2001. № 2. С. 22–25.
2. Заброцький М. М. Основи вікової психології: навч. посібник. Тернопіль : навчальна книга «Богдан», 2004. 112 с.
3. Пономаренко Л. Мультимедійна підтримка навчального процесу. *Початкова освіта*. 2012. № 1–2. С. 16
4. Прийменко В. Діти, які грають в ігри, або комп'ютерна залежність. *Інформатика*. 2007. № 5–7. С. 16–18

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ РУХЛИВИХ ІГОР

Лілія Гонтаренко
УДУ імені Михайла Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник:
Сняткова Т. М.,
доктор філософії, викладач
УДУ імені Михайла Драгоманова

Анотація. *Важливість виховання патріотичних почуттів у дошкільників полягає в тому, що в цей вік закладаються основи для подальшого особистісного розвитку та зростання дітей, що надалі допоможуть сформувати свідомого і відповідального громадянина країни. Виховання патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку (любові до народу і до рідного краю, гордості за видатних діячів, відповідальності за долю України) відбувається у процесі патріотичного виховання. До засобів виховання патріотичних почуттів дітей відносяться народні рухливі ігри, які підвищують інтерес дітей до вивчення історії рідного краю, засвоєння народознавчого матеріалу, мотивують бути схожими на кращих представників свого народу.*

Ключові слова: *патріотичні почуття, любов до рідної землі, патріотичне виховання, народні рухливі ігри.*

Останнім часом зростає кількість досліджень, присвячених вивченню національно-патріотичного виховання дітей, розгляду особливостей формування патріотичних почуттів дошкільників.

Виховання у дітей патріотичних почуття патріотизму, спрямованості на зміцнення державності, активної громадянської позиції визнаються як найважливіші завдання освітньої системи. У Державному стандарті дошкільної освіти, у Законі «Про освіту», у Національній доктрині розвитку освіти виховання патріотичних почуттів дітей визнаються стратегічними завданнями, що передбачають виховання любові до Батьківщини, усвідомлення дітьми свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських цінностей, утвердження якостей патріота України тощо.

Водночас у сучасних умовах виживання українського народу у стані війни питання виховання патріотизму дітей є одним із нагальних, адже діти – це майбутнє України. І від того, ким вони себе вважають і відчують, як ставляться до рідної землі та країни, чи відчують відповідальність за дбайливе ставлення до природи і культурної спадщини, залежить те, чи будуть вони готові захищати патріотичні цінності й надалі.

Старший дошкільний вік є сенситивним до цілеспрямованого педагогічного впливу, а тому засвоєні в цьому віці знання, вміння, цінності, сформовані патріотичні почуття стають засадничими для подальшого особистісного розвитку і зростання дитини. Патріотичні почуття дітей дошкільного віку охоплюють любов до рідного краю та України загалом, шанування традицій та звичаїв, гордість і захоплення своїм народом, бажання наслідувати кращих його представників. Все це становить основу для виховання свідомої відповідальності особистості за долю Батьківщини в майбутньому.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Питаннями виховання патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку займалися відомі українські вчені І. Бех, Н. Гавриш, Н. Лисенко, Т. Поніманська, К. Чорна та ін.

Національно-патріотичні засади виховання дошкільників висвітлюються у працях Н. Борисової, А. Дем'янчук, Н. Ільїної, О. Каплуновської, М. Кривоніс, В. Мусієнко, О. Олексюк, С. Тесленко, Н. Ткачук, А. Солонської, Т. Філімової та ін. Однак недостатньо розглянутим залишається потенціал використання народних рухливих ігор як засобу виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Дошкільний вік як період активного зростання дитини та становлення її особистості, є сенситивним для формування вищих моральних почуттів, до яких відноситься й почуття патріотизму.

За ствердженням І. Беха, «патріотизм – це безумовне почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе» [1, с. 4]. Розглядаючи структуру почуття патріотизму І. Бех до його компонентів відносить: «любов до народу, Батьківщини, держави; відданість Батьківщині; цілеспрямованість; моральну стійкість; почуття власної гідності» [1, с. 4].

До патріотичних почуттів дітей відносяться любов до рідного краю, гордість, захоплення, відповідальність за долю Батьківщини. При цьому, патріотичні почуття, за свідченням М. Майгутяк, А. Солонської, – це результат цілеспрямованого виховного впливу на дітей з наймолодшого віку. Патріотизм у дошкільників формується поступово, під впливом оточуючого середовища, батьків, педагогів та інших виховних чинників. Для дітей бути патріотом – це любити материнську мову, свій дім, батьків і всіх людей, природу рідного краю, шанувати традиції і звичаї українського народу, цінувати людську працю, прагнути зберегти і примножувати духовні скарби народу [4, с. 89].

Виховання патріотичних почуттів дошкільників здійснюється за допомогою реалізації завдань патріотичного виховання, яке трактується у праці І. Беха як цілеспрямована діяльність педагогів і батьків щодо формування в дітей почуттів любові до Батьківщини, дбайливого ставлення до свого народу, турботи про працю на благо держави та ін. [1, с. 5].

За переконанням Н. Борисової, «мета патріотичного виховання полягає в тому, щоб підвести дитину до усвідомлення патріотизму, до внутрішнього його сприйняття. Патріотична діяльність дошкільнят виявляється у пошуковій, краєзнавчій роботі, у процесі пізнання, у праці тощо» [2, с. 59]. При цьому дослідниця зазначає, що «патріотичне виховання дошкільнят включає розвиток любові до Батьківщини, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальність за природу рідної країни; потребу зробити свій внесок у долю Батьківщини; інтерес до національного спілкування; прагнення до праці на благо рідної країни, її народу» [2, с. 59].

Одним з ефективних засобів виховання патріотичних почуттів дітей є народні рухливі ігри, які ознайомлюють дошкільників із традиціями народу, залучають до пізнання особливостей рідної землі, підвищують інтерес до вивчення народознавчого матеріалу про Україну. Як вказують О. Каплуновська, І. Кичата, Ю. Палець, у старшому дошкільному віці активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ тощо. «Діти легко сприймають та засвоюють твори українського фольклору, охоче грають в народні рухливі ігри, виконують різні ролі, водять хороводи. Зростає зацікавленість дітей до розповідей педагога про звичаї народу, виникає бажання дотримуватися народних традицій тощо» [3, с. 10].

Прикладами народних рухливих ігор є «Зозуля», «Мак», «Склади квіточку до віночка», «Отамане», «Козачата», «Козацькі розваги» та ін. Також вихованню патріотичних почуттів дітей сприяють народні ігри весняного циклу «Подоряночка», «Заклики весни» та ін. Крім того, з метою виховання патріотичних почуттів дошкільників вихователь може запропонувати дітям участь у народних рухливих іграх за сюжетами улюблених народних казок, наприклад, «Веселі Колобки» (за мотивами казки «Колобок»), «Вовк і семеро козенят», «Коза-Дереза» та ін.

До педагогічних умов виховання патріотичних почуттів дошкільників на основі народознавчого матеріалу, зокрема й використання народних рухливих ігор, відносяться: створення педагогом сприятливого розвивального середовища у групі; вміле керівництво ігровою діяльністю дітей, поглиблення знань дошкільників про рідне місто, свій рідний край.

Виховання патріотичних почуттів дошкільників реалізується відповідно до завдань патріотичного виховання, метою якого полягає у підведенні дітей до усвідомлення патріотизму як важливої цінності, розвитку в них любові до Батьківщини, дбайливого ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальності за природу рідного краю; інтересу до національного спілкування та ін.

Одним із засобів патріотичного виховання дошкільників є народні рухливі ігри, які завдяки тематиці та особливостям проведення підвищують інтерес дітей до вивчення історії рідного краю, засвоєння народознавчого матеріалу, мотивують бути схожими на яскравих представників свого народу – відважних козаків, працьовитих господарів, дбайливих матерів та батьків.

Перспективним напрямом дослідження є визначення впливу народних рухливих ігор на стан виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Бех. І. Д. Патріотизм: сучасні ознаки та орієнтири виховання. *Рідна школа*. 2015. № 1-2. С. 3–6.
2. Борисова Н. А. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1 (57). С. 53–59.

3. Каплуновська О. М., Кичата І. І., Палець Ю. М. «Україна – моя Батьківщина». Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 72 с.

4. Солонська А. А., Майгутяк Н. П. Формування патріотичних почуттів у старших дошкільників. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2017. № 2 (19). С. 88–92.

ФОРМУВАННЯ СВІТОСПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРЕДМЕТНО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анна Грабова
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Корх В.М.,
кандидатка психологічних наук,
старша викладачка кафедри
дошкільної освіти

Анотація. У статті проаналізовано теоретичні підходи до формування світосприймання у дітей старшого дошкільного віку в психолого-педагогічній літературі. Обґрунтовано роль предметно-ігрової діяльності в процесі формування світосприймання у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: світосприймання, світогляд, соціальна компетентність особистості, предметно-ігрова діяльність, сюжетно-рольові ігри, режисерські ігри, діти старшого дошкільного віку.

Актуальність дослідження. У Програмі розвитку дитини від народження до шести років «Я у Світі» зазначено, що у старшому дошкільному віці формується первинний фрагментарний світогляд, субпідрядність мотивів, дитина добре орієнтується в тому, що таке «добре» і «погано». Дитина стає наполегливішою у досягненні мети, вправною у подоланні труднощів, починає усвідомлювати своє місце у системі стосунків з дорослими. Формується система ціннісних орієнтацій, найпростіші цілі, плани, наміри, мрії. Стає зрозумілим, які з життєвих тенденцій домінують у дитини – орієнтація на довкілля, на зовнішнє життя, чи на «Я», на свій внутрішній світ, на мотив досягнення успіху чи на уникнення невдач, на прагнення реалізувати свої здібності, активно заявити про себе світу, чи залишитися в тіні [8].

Мета дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до формування світосприймання у дітей старшого дошкільного віку засобом предметно-ігрової діяльності у науковій літературі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Аналіз досліджень і публікацій. Перші сприймання, трактування оточуючої дійсності, світу, як зазначає І. Біла, починаються із вражень, які дитина отримує від спілкування з дорослими в соціальному середовищі. Малюк стає тим, до чого звикає, у чому зростає, з чим зживається, до чого у нього формується інтерес та прихильність. Поступово у дитини формується своє, власне світосприйняття, а потім світобачення, яке дозволяє бачити світ, відкривати свої, невидимі іншим точки, кути, площини зору, будувати образи, візуальні конструкції, обирати серед них пріоритетні, що в кінцевому результаті визначають світобачення, світогляд, життєвий шлях. У кожній дитини вибудовується своя власна «призма» світосприйняття, яка відповідає соціальному буттю, життю, яке проживає малюк як у дошкільному закладі, так і у сімейному колі [1].

Чим емоційніше, яскравіше буде входження дитини у систему взаємовідносин з оточуючою дійсністю, тим продуктивніше буде здійснюватися процес формування світосприйняття дитини 5–6 років.

Поняття «*світосприйняття*», у психолого-педагогічній літературі з досліджуваної проблеми, тлумачиться як певний досвід формування пізнавальних уявлень про світ за допомогою наочних образів – сприйнятих [5].

О. Кононко під світосприйняттям розуміє сприйняття дитиною довколишньої дійсності, цілісності оточуючого світу; як внутрішній погляд дитини на природу, культуру, людей, життя, його сенс, устрій [6].

В основі світосприйняття дитини лежать процеси сприймання (чуттєве відображення об'єктивної реальності), пізнання (творча діяльність дитини по освоєнню дійсності) та відображення (узагальнений образ предметів або явищ об'єктивної дійсності) у різних видах і продуктах діяльності. Світосприймання дитини 5–6 років є певним ключем до формування досвіду пізнання, образів світу, наочних уявлень дитини про світ в його єдності з Космосом, Всесвітом, Землею, і визначення свого місця в ньому. Це відчуття єдності світу, розуміння зв'язків і залежностей у ньому і вироблення загальних уявлень про закони його розвитку. Світосприймання впливає на формування світогляду і в той же час саме від нього залежне. Проявляється воно через ставлення дитини до дійсності – її думки, почуття і вчинки.

Пізнавальні інтереси дитини реалізуються через виконання дитиною дій-маніпуляцій з предметами. Також під час виконання різноманітних дій з предметами задовольняються допитливість, прагнення отримати нові враження, знайти нову інформацію про те, що оточує дитину. Предметна діяльність має безпосередній зв'язок з відкриттям та розумінням призначення предметів. Провідним видом діяльності в дошкільному віці є ігрова, за допомогою якої можливо викликати емоційно-позитивний настрій у дітей, інтерес до занять, за необхідністю зняти напругу, створити такі умови для дитини, в яких вона буде почувати себе природно. Враховуючи, тісний зв'язок предметної та ігрової діяльності в дошкільному віці, можемо визначити поняття *предметно-ігрової діяльності*, яку ми розуміємо як виконання певних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дій з різними предметами (реальними, іграшковими) у спеціально створеній педагогом ігровій ситуації. Для здійснення предметно-ігрової діяльності необхідним є створення розвивального предметно-ігрового середовища, яке повинне розширювати та поглиблювати мислення, увагу, пам'ять, мовлення та загальний досвід малюка [7].

У грі дитина старшого дошкільного віку набуває основних навичок соціальної компетентності, необхідних для встановлення контакту і розвитку взаємодії з навколишнім природним та соціальним світом. Значний вплив гри на формування навичок *соціальної компетентності особистості* старшого дошкільника полягає в тому, що, завдяки ігровому наслідуванню і рольовому перевтіленню він знайомиться з нормами і моделями поведінки і взаємин дітей і дорослих людей, людей і рослин, людей і тварин, які стають зразками для його власної поведінки.

Саме гра є одним із найефективніших засобів підготовки дитини до «дорослого» життя, її соціалізації, морально-етичного виховання. У процесі гри формується особистість дитини, її *соціальна компетентність* і гуманістичний *світогляд*, з особливою яскравістю проявляються індивідуальні особливості дошкільника, розвиваються його творчі здібності, цілеспрямована уява, рух від думки до дії (за психологічним принципом єдності свідомості та діяльності) [3].

Однією з визначальних особливостей *сюжетно-рольових ігор* є довільність ігрових дій, які підпорядковані спільним ігровим інтересам. За спостереженнями видатного психолога Л. Виготського [2], у грі діти діють шляхом найменшого опору, тобто роблять те, чого їм найбільше хочеться. Одночасно діти навчаються діяти шляхом найбільшого опору. Коли діти виконують прийняті ролі, то вони намагаються по-своєму відтворити дії, взаємини дорослих підкорюються обумовленим ролями правилам поведінки.

Режисерські ігри, Д. Ельконін називав особливим типом індивідуальних ігор дитини. Оскільки у них дитина сама вигадує сюжет, наділяє предмети або іграшки тими чи іншими характеристиками. Відповідно до сюжету, діти керують діями декількох іграшок, не беручи на себе постійної ролі. Носіями ролей у такій грі виступають іграшки. Діти старшого дошкільного віку регулюють відносини дійових осіб як режисери [4].

Висновки і перспективи досліджень. Отже, беручи до уваги усе вищесказане, можна з упевненістю стверджувати, що правильне формування світосприймання дітей старшого дошкільного віку є важливим та необхідним напрямом у дошкільній педагогіці. Завдяки такій педагогічній організації освітнього процесу як предметно-ігрова діяльність, формування світогляду дітей проходить максимально емоційно та продуктивно. Особистісне проживання із використанням предметів у сюжетно-рольовій грі або ж певні маніпуляційні дії з іграшками у режисерських іграх, рівним чином надають обізнаності, розвивають, формують елементи картини світу. У перспективі планується провести експериментальне дослідження (констатувальне і

формувальне) формування світосприймання у дітей старшого дошкільного віку в предметно-ігровій діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Біла І. М. Світосприймання: основи і передумови у дошкільному віці. Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Т. VI: Психологія розвитку дошкільника. 2013. № 9. С. 4–13.
2. Виготський Л.С. Гра і її роль у психічному розвитку дитини // Питання психології. – 1966. – № 6. – С. 62–68.
3. Гріднєва О.М. Ігрові технології як засіб формування соціальної компетентності старших дошкільників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://refs.in.ua/igrovi-tehnologiyi-yak-zasib-formuvannyasocialenoyi-kompetent.html>. – Назва з екрана.
4. Ельконін Д.Б. Психологія гри. М.: ВЛДДОС, 1999.
5. Касьян В. І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. 4-те вид., переробл. і допов. Київ: Знання, 2006. 343 с.
6. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (системний підхід): монографія. Київ: Стилос, 2000. 336 с.
7. Швидка С. О. Середовище як умова формування пізнавальної діяльності дитини раннього віку. Вісник Черкаського університету. 2017. Вип. № 1. С. 136
8. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕРУкраїна», 2019. 488 с.

ВИВЧЕННЯ СТАНУ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ПІД ЧАС ЕКСКУРСІЇ

Ольга Гульвачук
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Кравець Н.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Досліджено стан словникового запасу у старших дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Дослідження проводилось на екскурсіях з тем: «Рослини», «Тварини», «Транспорт». За отриманими результатами виявлено, що словниковий запас дошкільників з інтелектуальними порушеннями перебуває на низькому рівні.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: старші дошкільники з інтелектуальними порушеннями, словниковий запас, екскурсія.

Питання збагачення стану словникового запасу в дітей старшого дошкільного віку досліджували багато вчених А. Богуш, М. Борецька, Т. Пагута, Ю. Руденко, І. Непомняща та ін. Збагаченням словника дітей з інтелектуальними порушеннями висвітлюється в роботах І. Сомойлової, Є. Соботович, А. Чобонян, О. Проскурняк, І. Мартиненко, С. Геращенко та ін.

На думку О. Белової наголошується, що діти з інтелектуальними порушеннями потребують позитивно - емоційного спонукання, через недостатній рівень сформованості в них мотивувальної потреби під час спілкування [1,с.5-10]. Ю.Галецька в своїх дослідженнях виявила, що дошкільнику з інтелектуальними порушеннями легше засвоїти поняття, коли вони позначені зрозумілим, близьким для дитини образом, легким для сприймання [2,с.46-54]. Ю. Пінчук та О. Денисенко в своїх дослідженнях виявили, що в словниковому запасі дітей з інтелектуальними порушеннями найбільше іменників, діти не сполучають їх з іншими частинами мови, не вживають числівники [3, с. 205-212]. Н.Кравець та В. Шибецької дослідили, як екскурсія сприяє збагаченню словникового запасу іменниковою, прикметниковою та дієслівною лексикою. Автори вказують, що спостерігаючи за об'єктами живої природи, діти вчаться аналізувати, виявляти причинно-наслідкові зв'язки [4, с. 151-154].

Діагностичне обстеження проводили під час екскурсій в парк з теми «Рослини», в парк з теми «Тварини», у сквер біля закладу дошкільної освіти з теми «Транспорт». Розробили опитувальник для діагностичного обстеження, який включав три завдання. Кожне із завдань дозволяло визначити наявність іменників, прикметників, дієслів у словнику дітей з інтелектуальними порушеннями. За відповіді діти отримували 1,2,3 бали, за результатами оцінювання визначали який високий, середній, низький рівень стану словникового запасу у дошкільників з інтелектуальними порушеннями.

Екскурсія в парк (обстеження словникового запасу з теми «Рослини»). Кожну дитину запитували індивідуально, підводили до куща, квітки, дерева. Для того, щоб визначити в словниковому запасі наявність іменників, ставили запитання, вказуючи на предмет: - що це?(лист, квітка, дерево, кущ). Для того, щоб визначити в словниковому запасі наявність прикметників ставили запитання, вказуючи на предмет: - яка? яке? який?(жовта; велике / зелений; низький / білий / червоний). Для того, щоб визначити в словниковому запасі наявність дієслів ставили питання, вказуючи на предмет: - що робить?(росте, стоїть, пахне, квітне).

Екскурсія в парк (обстеження словникового запасу з теми «Тварини»). Кожну дитину запитували індивідуально. Для того, щоб визначити в словниковому запасі наявність іменників, ставили запитання, дітям вказували на живу істоту: - хто це? (равлик, котик, пташка, мураха, білочка). Для того, щоб визначити в словниковому запасі наявність прикметників ставили запитання, вказуючи на живу істоту: - яка? яке? який? (маленька; руда;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

пухнаста / мокрий / сіра). Для того, щоб визначити в словниковому запасі наявність дієслів ставили запитання, вказуючи на живу істоту: - що робить? (стрибає, повзе, біжить, літає).

Екскурсія у сквер, біля закладу дошкільної освіти (обстеження словникового запасу з теми «Транспорт»). Кожну дитину запитували індивідуально. Для того, щоб визначити в словниковому запасі наявність іменників, дітям ставили запитання, вказуючи на транспорт: - що це? (автомобіль, автобус, самокат). Для того, щоб визначити в словниковому запасі наявність прикметників, дітям ставили запитання, вказуючи на транспорт: - який? яка? (червоний; маленький / великий / жовтий / зелений). Для того, щоб визначити в словниковому запасі наявність дієслів, дітям ставили запитання, вказуючи на транспорт: - що робить? (іде, гудить, стоїть, сигналізує).

За результатами дослідження виявили, що у дошкільників з інтелектуальними порушеннями переважає низький рівень сформованості словникового запасу з тем «Рослини» (72,7%), «Тварини» (63,6%), «Транспорт» (72,7%). Діти допускалися багатьох помилок, коли відповідали на запитання, були пасивні, плутали в описі тварин та рослин зовнішні характеристики. При описі характеристик не могли підібрати прикметники, дієслова для опису дій. Серед дітей з інтелектуальними порушеннями відсутні дошкільники з високим рівнем. З теми «Рослини», лише у 27% дітей з інтелектуальними порушеннями встановлений середній рівень словникового запасу іменників, відповідаючи на запитання діти потребували допомоги дорослого. З теми «Транспорт», лише (27,3%) дітей показали середній рівень сформованості словникового запасу, діти коли надавали відповіді вказували на основні характеристики транспорту. З теми «Тварини», лише (36,4%) дітей показали середній рівень сформованості словникового запасу, діти коли надавали відповіді потребували допомоги дорослого.

Після проведення дослідження, було виявлено, що стан словникового запасу в старших дошкільників з інтелектуальними порушеннями має низький рівень. Діти допускалися багатьох помилок, плутали дії та ознаки предметів та живих істот, постійно потребували допомоги дорослого. Старші дошкільники з інтелектуальними порушеннями не опанували навіть лексику, що стосується предметів, які їх оточують: рослини, тварини, транспорт. Тому, у подальшому необхідно проводити заняття зі збагачення словникового запасу старших дошкільників з інтелектуальними порушеннями.

Список використаних джерел:

1. Белова О.Б. Особливості розвитку мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. *Медицина освіти*. 2021. №1. С.5-10.
2. Галецька Ю.В. До питання використання піктограм у корекційній роботі з розумово відсталими дошкільниками. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*. Кам'янець-Подільський: ПП. «Медобори – 2006», 2017. Вип.9. Т.2. С. 46-54.

3. Пінчук Ю.В., Денисенко О.І. Стан сформованості лексичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку з порушенням розумового розвитку // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спец. психологія, К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. Вип. 21.С. 205-212.

4. Шибецька В.В., Кравець Н.П. Експурсія як засіб збагачення уявлень про природу в молодших школярів з порушенням інтелекту // Молодий вчений, 2015, №2 (17). С. 151-154.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Ірина Гусак

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

місто Київ

Науковий керівник: Себало Людмила Ігорівна,

канд. пед. наук, доцент

Анотація. *Формуванню комунікативної культури першокласників приділяється все більше уваги, оскільки це є одним із головних завдань сучасної освіти. Учні, які володіють комунікативними культурою та навичками, можуть швидко адаптуватися в суспільстві. В публікації розглядаються результати перевірки впливу ігрових технологій на формування комунікативної культури першокласників. Проаналізовано умови та фактори розвитку комунікативної культури молодшого школяра в процесі використання ігрових технологій. Визначено, що розвиваючи комунікативну культуру, можна сприяти творчому розвитку першокласників.*

Ключові слова: *комунікативна культура, комунікативний розвиток, молодші школярі, мовленнєвий розвиток, першокласник, ігрові технології, гра.*

Комунікативний розвиток першокласників відбувається в комунікативній діяльності. Значну роль у формуванні мовної та комунікативної культури дітей молодшого шкільного віку відіграє гра, її зміст супроводжується міжособистісними взаємодіями, з вираженням емоцій і переживань дітей. Тому в ігрових технологіях можна сформувати найважливіші види комунікативної культури [2; 3]. Низький рівень сформованості комунікативної культури першокласників загострює необхідність посилення уваги вчителів і батьків до формування у них цієї якості [4, 50-52].

З метою перевірки ефективності ігрових технологій у формуванні комунікативної культури першокласників, нами було здійснено експериментальну перевірку педагогічних умов ефективності використання ігрових технологій навчання для розвитку комунікативної культури

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

першокласників. Дослідження здійснювалось на базі Бучанського ліцею № 9 Бучанської міської ради. В дослідженні взяли учні 1-Е класу (23 учня).

Нами були використані методики: виявлення комунікативних умінь і навичок молодших школярів Ю. Орлова; діагностика комунікативного контролю М. Шнайдера [5, 12]. В ході діагностики за якими було встановлено, що комунікативні потреби та бажання більшості першокласників знаходяться на низькому та середньому рівні, більшість школярів виявляють середній рівень комунікативного контролю. Крім того, аналіз відповідей школярів показав, за результатами педагогічного спостереження ми також дійшли висновку, що дітям важко знаходити спільну мову з тими, хто не є їх товаришами.

Звісно, підсумовуючи констатуємо, що комунікативна здатність до контролю учнів молодшого шкільного віку, а саме першокласників ще не сформована до кінця, проблеми необхідно вирішувати, а вміння вдосконалювати.

Для цього ми використовували застосовували наступні ігрові технології: продумування та написання привітань, оголошень, запрошень тощо; листування з однолітками; розробка пам'яток та правил і норм спілкування: «Правила культури спілкування», «Правила телефонної розмови», «Правила проведення бесід», «Дотримання мовного етикету» та залучення учнів до конкретних ситуацій мовлення та спілкування. Для більш природньої атмосфери під час проведення «веселих перерв» на свіжому повітрі нами було запропоновано проведення ігор: Гра «Річечка» та Гра «Павутина» [5, 13-14]. Також нами було створено картотеку ігор для розвитку формування комунікативної культури першокласників, яку ми використовували під час уроків та перерв з дітьми.

Завдання вчителя – знайти найбільшу кількість навчальних ситуацій, у яких може реалізуватися прагнення молодших школярів до позитивної комунікації. Тому з першокласниками ми також застосовували сюжетно-рольові ігри. Доречним є використання інтерактивних технологій, які допомагають школярам навчатися один у одного. Правила поведінки в парній і груповій діяльності необхідно відпрацьовувати індивідуально.

Після впровадження комплексу ігрових технологій ми зробили повторне дослідження сформованості комунікативної культури та отримані дані дають можливість констатувати, що запропоновані ігрові технології виявились ефективними для розвитку комунікативної культури першокласників. Комунікативні потреби та бажання більшості першокласників значно покращились, більшість школярів виявляють середній та високий рівні комунікативного контролю в порівнянні з попередніми результатами.

У багатьох випадках учні краще усвідомлюють, чи правильно на них звертають увагу інші, їх власна поведінка серед однолітків і їх бажання досягти успіху в діяльності часто передбачувані. Комунікативна здатність комунікативної культури першокласників ще не сформована до кінця, але бачимо істотні зміни.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Отже, ми дійшли висновку, що формують комунікативну культуру молодших школярів у навчальному процесі такі засоби ігрових технологій: забезпечення розмовного мовлення під час спілкування та взаємодії; використовувати ігри для мови та спілкування; брати участь у комунікаційній діяльності проекту під час ігрової діяльності дітей; використовувати зміст художнього твору для створення сприятливого емоційного комфорту, захоплення ігровим процесом, створено картотеку ігрових технологій, а також були використані комунікативні ігри.

Також ми визначили важливість різноманітних методів, прийомів та засобів ігрових технологій, які впливають на розвиток комунікативної культури першокласників. Активізувати комунікативну діяльність школярів можна завдяки гармонійному поєднанню традиційних загальновідомих методів і засобів ігрових технологій.

Отже, вік 6-7 років – це період становлення уяви та творчого мислення, основ мовленнєвої та комунікативної культури, розвитку комунікативних культур, умінь, навичок мовлення та пізнавальної діяльності. У початковій школі слід розвивати інтерес і прагнення до краси слова, його розумного значення, важливої ролі, яку вони відіграють у житті учнів. Серед основних базових засобів розвитку комунікативної культури є засоби ігрових технологій [1, 6-8].

Висновки. Ігрові технології додають навчальним обмінам комунікативну спрямованість, посилюють навчальну мотивацію та покращують якість нових знань, отриманих під час навчальної діяльності. Для першокласників необхідно підтримувати і виховувати інтерес і бажання спілкуватися серед однолітків і дорослих, а допомога вчителів і батьків сприятиме підвищенню потреби в спілкуванні.

Список використаних джерел:

1. Булигіна О.Д. Ігрові технології: шляхи забезпечення умов для інтелектуального, соціального, морального розвитку молодших школярів : *Початкове навчання та виховання*. 2009. № 19-21. С. 2-22.
2. Варзацька Л.О., Шевченко, Л.М. Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Кам'янець-Подільський. 2011. 204 с.
3. Варзацька Л. О. Активізація мовленнєвої діяльності учнів. *Початкова школа*. 2001. № 2. С. 23–28.
4. Жуковський В.М. Роль учителя у процесі формуванні комунікативної культури молодших школярів на основі структурного підходу до особистості *Journal «ScienceRise: Pedagogical* 2017. №12(20). С. 48-54.
5. Макарова М.М. Комунікативна гра в молодших класах. *Початкова школа*. № 7. 2008. С.12-14.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Ярослава Демченко
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Кравець Н. П.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. В роботі описано проблеми дошкільників з інтелектуальними порушеннями та дані рекомендації з фізичного виховання для покращення розвитку дітей.

Ключові слова: дошкільники з інтелектуальними порушеннями, збереження здоров'я, фізичне виховання.

Досить відомий факт, що дошкільники з порушенням інтелекту майже не цікавляться фізичними навантаженнями. Цінність себе як особистості у таких дітей має другорядне значення. При цьому, для їхніх одноліток з нормотиповим розвитком, цінністю вважаються дружні стосунки, нові знайомства, товариські відносини з викладачем та пізнання чогось нового. Адже через знайомство з новим відбувається самовдосконалення.[3]

Завдяки методу пропедевтики можливо покращити уяву дітей, мислення, пам'ять. З допомогою адаптивного фізичного виховання корегуються такі важкі недоліки як сприйняття, дисципліна, мотивація до фізичних навантажень. Рухливі забави дають дітям великий оздоровлюючий потенціал та допомагають у вихованні. Правила таких забав надають можливість урізноманітнювати фізичні вправи. Дії в іграх часто міняються, що, в свою чергу, стимулюють концентрувати увагу, осмислювати і вірно розподіляти свої рухи. Такі ігри пришвидшують нормалізацію пам'яті, допомагають концентрувати увагу, підвищують силу волі, стимулюють дихальну систему та серцево-судинну.

Діти, що мають розумову відсталість завжди мають фізичний недорозвиток. Це залежить від гіпокінезії, що є наслідком враження центральної нервової системи. Гіпокінезія впливає на застосування фізичних навантажень, є причиною зайвої ваги, знижує імунітет та створює передумови для інфекційних хвороб.[2]

Велике значення має середовище, в якому виховується розумово відстала дитина, фактори виховання, можливість дитиною формувати особисту оцінку себе. Всі фізичні вправи необхідно поєднувати з музикою, різнокольоровістю предметів, що навколо. Велике значення має індивідуальний підхід та диференційований метод навчання. Дітей потрібно об'єднувати в групи враховуючи спільні навички, рівень фізичної підготовки. Висока професійність педагога чи вихователя дошкільного навчального

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

закладу має бути направлена на здобування знань у напрямку збереження здоров'я дошкільників, з врахуванням індивідуальних, вікових показників, також психоемоційних та гендерних. [1]

При розробці корекційних та розвивальних методик для занять з фізичного виховання дошкільникам з інтелектуальними порушеннями необхідно дотримуватись правил:

- вправи з фізичного виховання мають нести комплексний характер; впливати на гармонійний розвиток дитини; корегувати психофізичні порушення;

- підбираючи прийоми фізичного виховання та методи їх втілення, необхідно зважати на патогенез особистісних порушень; на дію визначеного прийому як на загальний розвиток дитини, так і на корекцію порушення;

- практикуючи прийоми фізичного виховання надавати фізичні навантаження дозовано, задля якісного розвитку дітей, та правильної корекції моторики;

- створити медичне та педагогічне контролювання розвитку дітей;

- стимулювати розумову діяльність в період рухової активності.

Фізичне виховання дітей з інтелектуальними порушеннями має нести, в першу чергу, напрямок виховання особистості.[1;85]

Список використаних джерел:

1. Бобренко І.В. Особливості здоров'язбереження дошкільників з інтелектуальними порушеннями в процесі фізичного виховання / І.В. Бобренко // Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності: Матеріали I Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 19 жовтня 2018 р.) /С. 77-79

2. Методика адаптивної фізичної культури дітей з [uzhnu.edu.ua](https://www.uzhnu.edu.ua)<https://www.uzhnu.edu.ua> > infocentre > get PDF

3. Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Фізичне виховання» методичні рекомендації практикум з фізичного виховання Підготовлено: Бобренко І.В., молодшим науковим співробітником лабораторії олігофренопедагогіки Київ – 2014

САМОСТІЙНА РОБОТА НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тетяна Запорожченко, Наталія Дещенко
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г.Шевченка
Місто Чернігів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. *Самостійній роботі учнів належить одне з провідних місць серед основних чинників ефективного навчання, оскільки саме самостійність та пізнавальна активність учнів у навчанні забезпечує глибоке засвоєння учнями знань та умінь. Зроблено висновок, що самостійна робота школяра на уроці математики є наслідком його точно організованої навчальної діяльності, що мотивує самостійне її розширення, поглиблення й продовження у вільний час.*

Ключові слова: *самостійна робота, урок математики, учні початкової школи.*

Здобуття певного рівня освіченості та розвитку особистості неможливе без систематичної самостійної роботи, готовність до якої закладається ще з періоду навчання у початковій школі. У зв'язку з цим у реформі «Нова українська школа» значна увага приділяється самостійній навчальній діяльності учнів. Уже доведено істинність твердження, що самостійна робота сприяє формуванню навчальних умінь, вихованні пізнавального інтересу, що у свою чергу, сприяє ефективнішому засвоєнню знань. Саме тому, проблема самостійної роботи учнів є доволі актуальною у сучасному світі.

Самостійна робота учнів під час процесу формування математичної компетентності виступає певним пізнавальним засобом при якому здійснюватиметься ефективна передача досвіду з одного явища на інший. З точки зору психології самостійні дії учнів щодо передачі нового досвіду можуть реалізовуватися, як у тому самому вигляді в якому вони були засвоєні, так і у самостійній перебудові засвоєних прийомів, вже при переході на нову діяльність. В обох випадках, головним є те, що учень, за допомогою самостійної пізнавальної діяльності, проявляє такі вміння, що допомагають йому знаходити нові шляхи вирішення проблем.

Самостійна робота на уроках математики у початковій школі – є однією з важливих форм організації навчального процесу. Вона відіграє значну роль в професійній підготовці майбутніх фахівців, будучи з одного боку формою організації самостійної роботи учнів, з іншої – розвитку їх пізнавальної активності.

Формування творчості учня відбувається у комбінуванні узагальнених дії, а потім у самостійному переносі їх у зовсім нові умови для розв'язування нової проблемної пізнавальної задачі. При вивченні на уроках математики різноманітних тем, які відрізняються один від одного змістом, структурою, способом розв'язування проблемних задач – рівень творчої самостійності буде відрізнятися. Погоджуємось із думкою М. М. Боголюбова, що у процесі навчання, самостійна творча діяльність учня знаходиться у постійному зростанні розумового розвитку формуванні пізнавальних здібностей учнів.

Самостійна робота учнів буде вважатися успішною лише за умови достатньої попередньої підготовчої роботи. Здійснюється поступовий вихід за межі уроку та вже потім відбувається використання набутого досвіду у позакласній роботі. Відтворююча самостійна діяльність учнів у процесі навчання математики організовується за допомогою системи задач, що сприяють відтворенню умінь та навичок у нових, невідомих учню, ситуаціях.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Аналіз передового педагогічного досвіду та психолого-педагогічної літератури дозволяють стверджувати, що пізнавальна самостійність формується лише в процесі активної навчальної діяльності самих учнів, яка вимагає від них прояву самостійних зусиль думки, почуттів та дій в умовах застосування вчителем різноманітних методів навчання.

Активна самостійна робота учнів початкової школи можлива лише за наявності стійкої мотивації. Вагомий мотивуючий чинник - підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності. Виділяють такі внутрішні чинники для активізації самостійної роботи:

- корисність виконуваної роботи, на цьому етапі вчитель формує в учнів мотиви навчання, стійкий пізнавальний інтерес до предмету, розвиває відповідальність в учнів, стимулює їх бажання розвиватися;
- мета організації і здійснення самостійної роботи учнів під час уроків математики має збігатися з метою навчання самого учня;
- активне використання результатів навчання.

На сьогодні одним з найдоступніших і перевірених практикою методів підвищення ефективності уроку є належна організація самостійної навчальної роботи учнів. Вона займає вагоме місце на сучасному уроці математики, тому що учень набуває знання тільки в процесі особистої самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Передові педагоги завжди вважали, що на уроці учні мають працювати по можливості самостійно, а вчитель – керувати їхньою самостійною роботою. Саме за таких умов взаємодія вчитель-учень під формування математичної компетентності буде вважатися дійсно вдалою та ефективною.

Список використаних джерел:

1. Богданович М.В., Козак М.В., Король Я.А. Методика викладання математики в початкових класах. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. С. 336.
2. Буряк В. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра. *Початкова школа*. 2013. № 9, С. 49-51.
3. Демченко О. Реалізація основних підходів, методів та форм організації самостійної роботи у сучасній педагогічній практиці. *Початкова школа*. 2006. № 7, С.19-22.
4. Лобанчук О. А. Різноманітні самостійні роботи. *Початкова освіта*. 2011. № 40, С. 6-16.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Мирослава Джэнджера
Український державний університет

*імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Себало Людмила Ігорівна*

Анотація. Головною метою тез, є висвітлення важливості формування національної свідомості учнів початкової школи засобами ігрових технологій. Показ гри, як важливого та провідного елемента у вихованні молодого покоління, яка забезпечує становлення національної приналежності дитини до своєї країни.

Ключові слова: національна свідомість, національна ідентичність, гра, етнічність, самосвідомість, етнос, виховання, світогляд.

В умовах розвитку сучасної Української держави одним з нагальних завдань виступає об'єднання нації. Розв'язання цього завдання є неможливим без психологічної розробки концептуальних і прикладних аспектів національної самосвідомості. Більшість науковців й дотепер неоднозначно трактують такі значущі для сучасної етнічної психології поняття, як «національна самосвідомість», «національна ідентичність» та ін.; досить часто змішуючи чи ототожнюючи ці поняття з іншими етнопсихологічними термінами: «етнічна самосвідомість», «етнічна ідентичність» та ін.

Водночас, структура національної самосвідомості може представляти і структуру етнічної самосвідомості. Тобто, суттєвих відмінностей у визначенні дослідником етнічної та національної самосвідомості ми не помітили.

Згідно наукових досліджень сутнісною ознакою людини є здатність до духовного життя та самосвідомості. Самосвідомість – це звернення індивіда на самого себе, самоідентифікація з певною групою. У словниковій літературі національна самосвідомість тлумачиться як «особливий динамічний складник самосвідомості особистості, який включає в себе усвідомлення індивідом своєї національної належності, специфічних рис власної нації, відмінних від інших, її історичного минулого, а також відношення до цінностей, які нація напружувала в процесі свого розвитку».

Науковці зауважують, що розвиток національної самосвідомості передбачає появу таких національних почуттів, як почуття любові до своєї Батьківщини, свого народу, національної культури і рідної мови; почуття причетності до долі свого народу, своєї країни; почуття національної гордості; готовності й волі до здійснення національної мети.

Вивчаючи психологічні чинники генези національної самосвідомості особистості, сучасний український дослідник А. Березін також не розмежовує психологію етнічного та національного. Він зазначає: «Усвідомлення себе представником і носієм таких етнокультурних проявів і складає психологічну сутність національної, етнонаціональної самосвідомості...». Вчений вказує на те, що національна самосвідомість виступає результатом діяльності свідомості, природи людини, її психофізіологічної реальності, узагальнюючою психологічною ознакою якої є тип традиційності як форми, способу етнокультурного буття; тоді як інтегральним виявом ментальності є

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

життєві психічні установки. На думку дослідника, важливою передумовою самореалізації особистості виступає її прагнення до самоідентифікації з нацією, утвердження самоцінності історичної пам'яті, побудова на її засадах аксіологічної системи.

Важливою в контексті окресленої проблеми є думка української вченої І.Кресіної, яка стверджує, що національна самосвідомість – це усвідомлення державно–політичної, громадянсько–територіальної спільності (соборності), духовної єдності, етнічної та історичної спорідненості, психологічної, культурної самобутності та неповторності. Національна самосвідомість виступає як усвідомлення спільнотою або окремою людиною своєї національної (поряд з етнічною) належності, спільності історичної долі, специфічності культурних, соціальних, історичних чинників [4].

Національна самосвідомість – це самоусвідомлення та самооцінювання власного «Я», як представника певної національності, свідомого та активного виразника національних інтересів, невід'ємної частки свого народу, його національного духу і долі.

При відборі форм та методів організації національного виховання, формування національної свідомості варто виходити зі змісту Концепції національного виховання, Національної програми виховання учнів та учнівської молоді в Україні.

Доцільними й корисними будуть: етичні бесіди щодо своєрідності й національної ментальності «Ой не риж косу», «Легенди нашого лісу», усні журнали «Світ національних традицій», «Свята мого народу», «Як на Івана, як на Купала», літературні вітальні, українські вечорниці, вечори фольклору, ігрові програми «Козацькі розваги», вечори-зустрічі і т. д. Окрім відповідного змісту заходу слід звертати увагу на його оформлення: використання національної символіки, костюмів, введення обрядових дій, виставок народної творчості тощо.

Весь комплекс впливу на формування національного світогляду не повинен подаватись у вигляді навчальних предметів, це має бути формою існування, життям дитини в родині, садку, школі. Тому поряд з вивчення рідної мови та літератури, історії, українознавства, курсу «Я-українець» у виховній роботі класного керівника мають знайти відображення принципи національного виховання. Учні повинні отримати звичку й переконання розмовляти рідною мовою, цікавитися історією та традиціями свого народу, співвідносити свою поведінку з моральними нормами та народною мудрістю, орієнтуватися на свята народного календаря, вчитися користуватися народними прикметами і ін.

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що при вихованні національної свідомості важливо, щоб учні отримали звичку й переконання розмовляти рідною мовою, цікавитися історією та традиціями свого народу, вміли співвідносити свою поведінку з моральними нормами та народною мудрістю, орієнтуватися на свята народного календаря, вчитися користуватися народними прикметами. А оскільки у молодшому віці у дітей

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

домінує образне мислення, то найбільш характерними є використання таких форми діяльності: ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, інсценування, гра-бесіда, гра-мандрівка, екскурсія, ігрова вправа, колективне творче панно та ін.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д., К.І. Чорна. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України (Програмно-виховний контекст). Черкаси: ІПВ АПН України. 39 с.
2. Бех В. Національне виховання в контексті глобалізаційних процесів: актуальні питання. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2011. № 1. С. 11-13.
3. Висоцька А.М. Планування позакласної роботи у групі спеціальних шкіл-інтернатів для дітей з особливими потребами. *Дефектологія*. № 3, 2000. С. 9-11.
4. Кресіна І. Національна свідомість: сутність, основні складові та рівні функціонування. *Нова політика*. 1998. № 3. С. 12–14.
5. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-98601-04#Text>

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕВРИСТИЧНОГО НАВЧАННЯ В ОСЕРЕДКАХ НУШ

*Анастасія Дзюбенко
Вінницький державний
педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця
Науковий керівник: Імбер В. І.,
доцент, кандидат педагогічних наук*

Анотація. У статті охарактеризовано особливості освітнього простору НУШ, проаналізовано ефективну модель наповнення осередків навчання для успішного розвитку евристичного мислення учнів, надано методичні рекомендації для організації евристичного навчання.

Ключові слова: осередки НУШ, евристичне навчання, евристичне мислення, молодші школярі.

Сьогодні в Україні активно продовжується впровадження нової моделі освіти - Нової української школи (НУШ), яка має на меті підвищення якості освіти та підготовку дітей до життя у сучасному суспільстві. Для якісної освіти перш за все необхідно створити умови для комфортного навчання, саме тому, велику увагу варто приділяти освітньому простору.

Простір, зокрема й освітній, зарубіжні та вітчизняні дослідники розглядають як: частину оточення предметів у просторі (Г. Балл, Дж. Гібсон,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В. Рибалка та ін.); комплекс умов, можливостей навчання й формування особистості (В. Вербицький, О. Коберник, Г. Пустовіт та ін.); розвивальне середовище (Ш. Амонашвілі, В. Давидов, Д. Ельконін та ін.).

Багатофункціональний простір включає 7 обов'язкових осередків для класу НУШ: осередок комунікації, тематичний осередок або осередок відкриттів, осередок тиші, осередок матеріалів, осередок новин, осередок читання, осередок вчителя [3].

Осередки Нової української школи є однією з ключових ініціатив, які мають на меті змінити підхід до навчання в Україні. Вони створені з метою забезпечення учнями зручної та зрозумілої освіти, що сприятиме їхньому розвитку та успіху в майбутньому [1].

Евристичне навчання - оригінальна науково-педагогічна технологія, яка пропонує учням самостійно "відкривати знання", порівнюючи їх із культурно-історичними аналогами, вибудовуючи при цьому індивідуальну траєкторію власної освіти, вдало поєднується із певними аспектами концепції НУШ [2].

На сьогодні, вважаємо доцільним, впроваджувати в шкільну практику елементи евристичного навчання, використовуючи потенціал осередків НУШ. Нами практично перевірено можливість створення простору для розвитку евристичного мислення молодших школярів у будь-якому з осередків в позаурочний час.

Сучасна модель організації освітнього середовища — якісно нове явище, яке слугує «плацдармом» для розвитку різних типів мислення та реалізації найпрогресивніших освітніх концепцій та методик. Однією з яких є – евристичне навчання.

Проведене нами дослідження дозволило виокремити методичні рекомендації для вчителів початкової школи з метою впровадження елементів евристики в освітній процес.

Від так ми пропонуємо:

- У осередку комунікації під час проведення ранкового кола чи при вирішенні проблемних ситуацій ми пропонуємо використовувати метод евристичних питань, для збору додаткової інформації.
- Тематичний осередок або осередок відкриттів, необхідно наповнювати загадками, ребусами та завданнями евристичного характеру, результати яких, мають логічне продовження. Від так, розгадавши ребус про круги Ейлера, дітям можна надати QR-код для отримання інформації та виконання різноманітних прикладів.

Період молодшого шкільного віку є сензитивним для впровадження дослідницької роботи, тому варто надавати дітям можливість самостійно створювати задачі або ж виконувати творчу роботу: замінювати запитання чи умову.

- Осередок тиші та осередок матеріалів — є острівцями порядку, атмосфери спокою і релаксу. Тут можна розвивати наочно-образне мислення, якщо дитина має на це бажання, запропонувавши придумати асоціацію з різними речами. Наприклад, час, годинник, дата, цифра 1, число

25. Далі дітям потрібно поєднати непоєднане: цифру та героя з мультфільму, різні геометричні фігури між собою та «зануритись» у самі поняття, намагаючись відчутти і пізнати його зсередини.

- Осередок новин та осередок читання — є джерелами одержання нової інформації. Саме тому, наповнюючи класну бібліотеку, до художньої літератури, варто додати, цикл математичних книг (головоломки та задачки).

- У осередку вчителя завжди під рукою мають бути додаткові матеріали, які допомагають забезпечити евристичне навчання учнів початкової школи.

Отож, осередки НУШ допомагають вчителям впроваджувати нові підходи до навчання та розвитку, що включають інтерактивні форми роботи, проектну діяльність, інтердисциплінарність, розвиток критичного та евристичного мислення та творчості.

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-аналітичний портал Нової української школи. Осередки НУШ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://nus.org.ua/oseredky-nush/>.

2. Імбер В., Підлісна Д. Проблемні задачі як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 6-7 липня 2022 р.) / за ред. Н.О. Пахальчук; О.П. Демченко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля, 2022. Вип. 11. С. 206 – 210.

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.09.2019 № 1222 «Про затвердження Положення про осередки підтримки Нової української школи» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1396-19#Text>.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Наталія Добролюбова
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
Науковий керівник: Шикиринська О. В.,

Анотація. В статті окреслено особливості організації занять логіко-математичного розвитку в закладі дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Розглянуто онлайн-ігри як ефективний засіб підсилення інтересу дітей дошкільного віку до математики. Наведено конкретні приклади ресурсів, сайтів та програм, на яких вихователь має можливість створити або знайти дидактичні онлайн-ігри.

Ключові слова. Інформаційно-комунікаційні технології, логіко-математичний розвиток, заклад дошкільної освіти, онлайн-ігри.

У сучасному суспільстві стрімкого поширення набувають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Так, реформи у сфері дошкільної освіти відбуваються з урахуванням реалій сьогодення (пандемія, воєнний стан в Україні), тому комп'ютери, ноутбуки, планшети, ігрові приставки, проектори, смартфони, тощо стають невід'ємним елементом організації занять у закладі дошкільної освіти. Увагу сучасних дітей дедалі більше поглинають комп'ютерні ігри, цікавий візуальний контент на YouTube, електронні розмальовки, тощо. Кожна дитина дошкільного віку прагне доторкнутися до світу електронних технічних засобів та оволодіти інформаційним простором. Тому, управлінці закладів дошкільної освіти заохочують вихователів до використання ІКТ в освітньому процесі.

Значна кількість вітчизняних та зарубіжних науковців вивчали різноманітні аспекти впровадження ІКТ у роботу закладу дошкільної освіти, а саме: Д. Белл, В. Бондаровська, В. Дивак, М. Жалдак, Л. Зайцева, О. Кивлюк, Т. Кривошея, К. Крутій, Д. Лайон, В. Позднякова, Д. Семенець, О. Співаковський В. Цимбалюк, Л. Шевченко, О. Шикиринська та інші. Вищеперераховані вчені у своїх наукових працях висвітлюють питання доцільності та ефективності використання електронних програм, сайтів, ресурсів, онлайн-ігор з метою урізноманітнення засобів навчання дітей дошкільного віку [1, 12-15].

Одним із пріоритетних напрямів дошкільної освіти є логіко-математичний розвиток дошкільників. Так, під час організації заняття перед вихователем відкривається широкий спектр можливостей за умови застосування ІКТ. Вихователі можуть: підібрати завдання для дошкільників відповідно до індивідуально-диференційованого підходу; зробити заняття цікавим та яскраво забарвленим за допомогою дидактичних онлайн-ігор; збагатити навчальний математичний матеріал вдало підбраною наочністю (розвивальним мультфільмом, проблемною ситуацією у вигляді короткого відеоролика, інтерактивною презентацією, казки на математичну тематику, тощо); формувати у дітей комунікативні здібності, дослідницькі уміння; залучати дошкільників до усвідомлення якісних компетентісно зорієнтованих знань, які діти зможуть використати у повсякденному житті, тощо [3, 25-28].

Досить широкого поширення у роботі педагогів дошкільної освіти виступає застосування на заняттях з логіко-математичного розвитку комп'ютерних дидактичних онлайн-ігор з метою формування математичних понять та залучення дітей до оперування даними поняттями у повсякденній діяльності. Наприклад, ігри: «Лінії для дітей», «Міккі Маус: Рахуємо разом», «Так-ні», «Вгадай число», «Знайди зайве», «Що не трапляється в світі?», «Встигніть вирішити приклад», «Знайди відмінності», «Вчимо цифри», «Фігури та геометрія», «Головоломки», «Порівняй цифри», «Склад числа», «Яка цифра загубилася?», «Який знак підходить?», тощо [2, 26-27].

Вихователі мають можливість знайти готові методичні розробки онлайн-ігор на сайті «Розвиток дитини», «LogicLike», LearningApps, «Learning.ua», тощо. А також вихователі можуть проявити власну креативність та створити самостійно добірку онлайн-ігор до відповідної теми у наступних простих в опануванні ресурсах та програмах: LearningApps, Genial.ly, Classtools, Triventy, Ребус1. У комп'ютерних іграх діти збирають діаманти, проходять рівні, отримують словесне схвалення, набувають позитивного математичного досвіду, що заохочує та підсилює інтерес до навчального матеріалу, який покладено в основу гри [4, 62-63].

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти з метою логіко-математичного розвитку дошкільників є ефективним засобом навчання на будь-якому етапі заняття. Проте, необхідно дотримуватися умови безпечного та дозованого застосування, слід впроваджувати ІКТ у взаємодії із здоров'язберезувальними технологіями (виконання пальчикової гімнастики, вправ для очей, фізкультхвилинки, вправи степ-аеробіки, музично-ритмічні вправи, тощо) та здійснення санітарно-гігієнічних норм роботи з електронними засобами навчання.

Список використаних джерел:

1. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навч. метод. посіб. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.
2. Кривошея Т. М. Взаємозв'язок образного і логічного мислення як шлях до гармонізації розумової діяльності дошкільників. *Імідж сучасного педагога*. 2015. С. 25-27.
3. Назаренко Г. А., Андрющенко Т. К. Інформаційно-комунікаційні технології як інструмент підвищення якості дошкільної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 69, №1. С. 21-36.
4. Шикиринська О. В. Створення майбутніми вихователями інтерактивних вправ у сервісі Learningapps за умов дистанційного навчання. *«Science and Global Studies»: Abstracts of scientific papers of VII International Scientific Conference (Prague, Czech Republic, April 15, 2021) / Financial And Economic Scientific Union*, 2021. p. 60–63.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Катерина Долянчук
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький
Науковий керівник: Андросова Н. М.,
канд. пед. наук

Анотація. У тезах розглянуто зміст та сутність поняття «тайм-менеджмент». Описано особливості навичок тайм-менеджменту у молодших школярів. Окреслено шляхи їх формування в учнів початкової школи.

Ключові слова: тайм-менеджмент, самоорганізація освітньої діяльності, учні початкових класів, молодші школярі.

У ХХІ століття однією з найважливіших навичок є тайм-менеджмент власної діяльності. Навичка управління часом є однією із soft skills, розвиток яких у дітей є одним із вагомих завдань сучасної освіти. Важливість потреби управляти своїм навчальним часом ще одне підтвердження знайшла під час дистанційного навчання, коли навіть найменші школярі повинні правильно використовувати та розподіляти свій час в освітньому процесі, часто за відсутності безпосереднього контролю дорослих.

У літературі не існує єдиного погляду на поняття тайм-менеджменту. Одні вчені розглядають це поняття як технологію, що дозволяє використовувати час відповідно до своїх цілей та цінностей [1, 13], або сукупність технологій та навичок, які дозволяють доцільно організувати, планувати свій час, а також управляти роботою і ресурсами в заданому часі та просторі [5, 133-134].

Інші ж вчені наголошують, що поняття «тайм-менеджмент» не зовсім коректне та пояснюють це тим, що неможливо управляти часом, на відміну від його організації. Таким чином, тайм-менеджмент виступає не як навички, а як система прийомів, що дозволяє ефективно організувати діяльність особистості, яка спрямована на досягнення визначених нею цілей [2, 4].

Поруч із терміном «тайм-менеджмент» дослідники виділяють поняття «самоорганізація навчальної діяльності». Зокрема О. Теслюк визначає її як «діяльність, що спрямована на організацію засвоєння навчального матеріалу, формування умінь, навичок та компетентностей, що здійснюється шляхом самопізнання, самоконтролю та самооцінювання» [3, 39].

Хоча деякі вчені ототожнюють ці терміни за своєю сутністю, їх не можна назвати ідентичними. Але в контексті організації своєї освітньої діяльності молодшими школярами вони дійсно є близькими.

Загалом тайм-менеджмент у контексті початкової школи передбачає від учнів сформованість на достатньому рівні вміння ставити перед собою цілі, планувати свою діяльність (формулювати завдання, обирати оптимальні

рішення та максимально ефективні способи досягнення цілей), розвинені навички самоконтролю, здатність самостійно оцінювати свої дії, вести облік витрат часу, ефективно використовувати всі доступні його резерви [5, 134].

Формування навичок тайм-менеджменту розпочинається із самопізнання. Цей процес у повсякденному житті молодшого школяра є відтворенням та осмисленням того, які дії робить дитина, чому саме так тощо [3, 40].

Зі вступом до школи дитині потрібно поступово навчатися керувати своїм часом в освітній діяльності. З розвитком навичок тайм-менеджменту у дітей, навчання для них буде проходити легше та цікавіше. Для цього потрібно вчити її ставити цілі і планувати свої справи, але особливістю в початковій школі є те, що це має відбуватися у процесі гри, не змушуючи та не тиснучи на дитину при цьому [1, 204-205].

Цей процес має відбуватися за декількома напрямками: 1) мотивація – розуміння дітьми навіщо потрібно засвоювати навички тайм-менеджменту; 2) усвідомлення поняття часу – ознайомлення дітей з різними аспектами категорії часу – фізичний, психологічний, історичний час; 3) цілепокладання та вибір – створення умов для усвідомлення власних цілей та здійснення вибору на основі цих цілей та цінностей; 4) прийоми планування – ознайомлення з правилами планування, створення умов для побудови індивідуального стилю організації часу [2, 11].

Побудові цієї системи роботи допоможуть такі прийоми: прийом використання «хронометражу», складання плану на день, планування послідовності виконання завдань і т.д.; та засоби: настінний розклад, календар на тиждень, «квитки» на час перегляду телевізору тощо [4].

Отже, засвоєння навичок та прийомів тайм-менеджменту є важливим напрямком у початковій школі. Адже із набуттям нової соціальної ролі – школяра, дитина повинна ставати більш самостійною. Це стосується і організації свого навчального часу. Основними напрямками формування навичок тайм-менеджменту молодших школярів є: навчання дітей ставити цілі, планувати діяльність з їх досягнення, розбивати завдання на певні кроки, здійснювати їх відповідно до плану та оцінювати цю діяльність.

Список використаних джерел:

1. Лукашенко М. Тайм-менеджмент для детей. Книга продвинутых родителей. Москва : Альпина Паблишер, 2012. 297 с.
2. Меркулова Т. В., Беглова Т. В. Тайм-менеджмент для детей или как научить школьников организовать своё время. Москва : Педагогический университет «Первое сентября», 2011. 40 с.
3. Теслюк О. Я. Самоорганізація навчальної діяльності учнів початкової школи як педагогічна проблема. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Педагогіка і психологія*. Вінниця : ВДПУ, 2020. Випуск 63. С. 37-43.
4. Мажиріна Н. Тайм-менеджмент для дошкільнят та молодших

школярів. Видавництво Старого Лева : блог. URL: <https://starylev.com.ua/blogs/taym-menedzhment-dlya-doshkilnyat-ta-molodshyh-shkolyariv> (дата звернення: 24.03.2023).

5. Кузьменко Т. Формування навичок тайм-менеджменту у молодших школярів: діагностика стану досліджуваного феномену. *Здобутки молодих науковців*. Умань : УДПУ, 2021. С. 133-135.

ПОЛІЛОГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Діана Дудник

УДУ імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Сняткова Т.М

доктор філософії,

викладач кафедри дошкільної освіти

УДУ імені Михайла Драгоманова

Анотація. У статті здійснений теоретичний аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців щодо проблеми формування діалогічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку. Визначено дефініції основних понять дослідження, а саме: «мовленнєвий розвиток», «мовленнєве середовище», «діалогічне мовлення», «полілог». Теоретично доведено, що полілог є ефективним засобом формування діалогічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: діалогічне мовлення, діти старшого дошкільного віку, полілог.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми формування діалогічного мовлення, починаючи з дошкільного віку, зумовлена надзвичайною роллю мови і мовлення в становленні як окремої особистості та і всього суспільства в цілому. Оволодіння діалогічним мовленням посідає одне з головних місць у мовленнєвому розвитку дошкільника і є невід'ємною умовою його повноцінного соціального розвитку. Пошук шляхів формування діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку, дослідження полілогу як засобу розвитку діалогічного мовлення, розробка методичних рекомендацій щодо застосування у роботі з дітьми старшого дошкільного віку полілогу є одним із важливих завдань педагогів в процесі цілеспрямованого мовленнєвого виховання. На сьогодні за дослідженнями педагогів та психологів значна частина дітей має проблеми з мовленням, з вмінням проявляти комунікативні навички. Тому перед нами поставлене завдання дослідити засоби формування діалогічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку, а саме полілогу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій Проблема розвитку мовлення дітей дошкільного віку розглядалась багатьма класиками-педагогами, а саме: Я.Коменським, К.Ушинським, С.Русовою, І.Огієнком, Є.Тихеєвою, В.Сухомлинським, а також видатними психологами (Л.С. Виготський, О.Р. Лурія, Д.Б. Ельконін, А.К. Маркова, С.Л. Рубінштейн та ін.). На сучасному етапі розвитку педагогічної науки дослідження формування діалогічного мовлення у дошкільників займає центральне місце і здійснювалося в різних аспектах: особливості спілкування дитини дошкільного віку з дорослим (А.Рузська), особливості формування дитячого діалогу (Т.Слама-Козаку), структурні особливості організації діалогічного мовлення (Н.Шведова, Є.Вохришева, І.Святогор та ін.), вивчення основ лінгводидактики (А.Богуш, Н.Гавриш, І.Товкач, О.Ольжич, Д.Грін, В.Сухомлинський та ін.).

Велика увага була приділена вивченню проблеми становлення та розвитку мовлення дітей раннього віку (А.Богуш, Н.Гавриш, Т.Науменко, О.Саприкіна та ін.), а також безпосередньо розвитку діалогічного мовлення у дошкільників (Н.Луцан, Г.Чулкова та ін.)

Розробкою основних діагностичних методик розвитку зв'язного мовлення займалися такі видатні вчені, як А.Леонтьєв, Н.Джинкін, Д. Ельконін, М.Коніна, Є.Короткова, А.Леушина, Л.Пеньєвська, Є.Флеріна та ін.

Полілог як засіб формування діалогічного мовлення досліджували В. Бухбіндер, Л. Голованчук, О. Коломінова, М. Майорова, Н. Склярєнко, Е. Рудешко, В. Харєнко, Г. Чекаль, Е. Волдрі, М. Зінгер.

Мета статті: здійснити теоретичний аналіз проблеми формування діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку та теоретично обґрунтувати вплив полілогу на формування діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу: Діалог - двосторонній обмін інформацією між двома людьми, людиною та ЕОМ в вигляді питань та відповідей. Монологічний і діалогічний тексти розрізняються між собою як з погляду структури, що лежить в основі мовленнєвої ситуації, так і з погляду закономірностей текстоутворення, що в них діють (О.І. Москальська).

Діалог – форма мовної комунікації, учасники якої обмінюються репліками-висловлюваннями (С. Єрмоленко).

Зауважимо, що діалог - центральний вид розмовної комунікації. Розмовні монологи майже завжди входять до складу діалогу як його компоненти. Щодо полілогу, то його здебільшого розглядають як модифікацію діалогу. [3, ст 6]

Базовий компонент дошкільної освіти (А.М. Богуш є одним з його розробників) визначає зміст діалогової компетенції таким чином: «дитина вільно, невимушено вступає в розмову з дітьми, дорослими (як знайомими, так і незнайомими), підтримує запропонований діалог відповідно до теми, не втручається в розмову інших. Будує запропонований діалог відповідно до ситуації, відповідає на запитання, звернені до дитини, за змістом

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

картини, художніх творів. Виконує словесні доручення, звітує про їх виконання». [1]

Розвиток діалогічного мовлення дошкільнят відбувається в умовах створення активного мовленнєвого середовища, під час взаємодії з оточуючими, паралельно в кількох системах: «дитина – дитина», «дитина – дорослий», «дитина – ровесник».

Навчання дітей вести діалог, брати участь у розмові завжди супроводжується вихованням навичок культурної поведінки: важливо слухати те, про що говорять, не відволікатися, не перебивати співрозмовників. Ці навички вдосконалюються найширше під час полілогу, адже це водночас слухання декількох осіб, сприймання точки зору інших, вміння висвітлювати та захищати власні позиції.

Одним з найефективніших засобів формування діалогічного мовлення є полілог.

Полілог — це проблемна бесіда, дискусія, диспут, у яких стикаються різні позиції, різні погляди на певне питання. Тож у результаті такого спілкування дитина збагачує світосприймання, вчиться пізнавати себе, закони довкілля, виносить із них власні смисли, життєво необхідні для саморозвитку.[2, ст. 6]

Полілог – один із основних методів розвитку діалогічного мовлення дітей дошкільного віку. Полілог - це організована, цілеспрямована розмова багатьох осіб, в даному випадку - вихователя з дітьми, з певної теми, яка складається із запитань і відповідей. Полілог є ефективним словесним методом навчання, який при правильному його поєднанні з конкретними спостереженнями та діяльністю дітей відіграє велику роль в освітньо - виховній роботі з дітьми. [5]

За допомогою полілогу діти цілеспрямовано засвоюють відомості про конкретні предмети й явища, вчать словом передавати ознаки предметів, дії з предметами. Беручи участь у полілозі, дитина вчиться зосереджувати свою думку на одному предметі, пригадує те, що знає про нього, привчається логічно мислити. [4]

Висновки та перспективи подальших досліджень: Одним із вагомих компонентів становлення особистості дитини є формування мовлення як засобу спілкування, важливою формою якого є діалог. Питання розвитку діалогічних умінь, діалогічного мовлення старших дошкільників нині набуває великого значення. Ефективним засобом розвитку діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку є полілог. Спілкуючись із іншими людьми, дитина в мовленні виявляє своє емоційне ставлення до того, про що вона прагне розповісти, або до самих учасників спілкування. Полілог – це зіставлення різних поглядів щодо однієї проблеми. Тому важливо реалізувати принцип багатоваріантності, який дає змогу дітям стикатися з думкою, що можуть існувати різні погляди на те саме запитання, не замикатися в межах одного підходу, орієнтує на пошук усіх можливих способів розв'язання поставленого завдання.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 08.09.2022).
2. Гавриш Н.В. Комплексний підхід до розвитку мовлення. Дошкільне виховання. 2021. №3. С.3-8.
3. Михайлова Л.І.. Розвиток розмовного мовлення дітей старшого дошкільного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Одеса, 2010. 15 с.
4. Тугушева А. О. «Полілог як метод ефективного навчання дошкільнят». URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-polilog-yak-metod-efektivnogo-navchannya-doshkilnyat-201159.html>] (дата звернення: 08.09.2022).
5. Центр розвитку дитини «Гармонія». Полілог як метод активного навчання. URL: <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/polilog-yak-metod-aktivnogo-navchannya.html>

ВИБІР МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анна Дуткіна

Комунальний заклад вищої освіти

«Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради

м. Луцьк

Науковий керівник: Савчук С. В.,

викладач циклової комісії шкільної та дошкільної педагогіки

психології та методики

Анотація. Розглянуто фактори вибору методів навчання у сучасній початковій школі та причин, що їх зумовили. Вимоги нової української школи до педагогів та методів навчання.

Ключові слова: *Методи навчання, нова українська школа, інновації, молодші школярі.*

Зміни, що відбуваються в нашій країні і у світі в цілому вимагають оновлення у підходах до навчання та виховання підростаючого покоління. Безбар'єрний доступ до інформації, штучний інтелект та інші сучасні технології не можуть не впливати на формування та розвиток дітей. Тому, школа мусить змінити методи за допомогою яких здобуваються знання, формуються вміння, навички та компетентності. Школа має бути в авангарді суспільних змін, тому всі процеси розвитку, виховання та соціалізації в НУШ покликанні зробити учнів освіченими, конкурентоздатними особистостями,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

всесвідомо розвиненою людиною, свідомим громадянином та патріотом своєї держави [2, 7].

У сучасній школі необхідною є зміна методів навчання. У зв'язку з тим, що сучасні діти кардинально відрізняються від дітей попереднього покоління.

Діти сьогодення отримують інформацію з багатьох джерел. Вони потребують і від батьків, вчителів також отримання інформації на більш детальнішому рівні. Сучасним дітям потрібна нова методика навчання.

Багато методів, традиційних форм навчання є застарілими, тому дуже важливо, щоб педагог працював над вдосконаленням, оновленням своїх методів навчання. Запроваджував інноваційні методи та форми у своїй діяльності. Тому вчителі, вихователі, викладачі повинні постійно оновлювати свої знання, дізнаватися щось нове корисне, підтримувати свій професійний і особистісний розвиток [1].

Причиною не використання інноваційних методів навчання є не лише небажання вчителя використовувати щось новіше, не навчатися чомусь новому чи просто тому, що вчитель так званої «старої закалки», а і тому, що в багатьох школах не має можливості використання інноваційних технологій і це переважно школи в сільській місцевості [4].

Зкладам освіти бракує «сучасності» в облаштуванні освітнього простору. Із запровадженням НУШ школам потрібно було оновлюватися, але не всі змогли це зробити тому деяким школам не вистачає нових сучасних меблів, інноваційних приладів...

Щоб вчителі використовували нові методи навчання потрібно щоб освіта надавала можливість для ознайомлення з інноваційними методами, формами. Заохочувала та переконувала вчителів, які не хочуть їх застосовувати. Проте, значна частина відповідальності у даному питанні особиста позиція педагога.

Головною ідеєю української школи є не лише накопичення знань, їх заучування, а і вміння застосовувати їх на практиці й опановування вміннями та навичками. Педагог перестає бути єдиним джерелом знань для дитини він перетворюється в помічника, фасилітатора, тьютора, модератора, навігатора, який буде супроводжувати, направляти дитину у пізнанні та дослідженні нового.

Тому використовуючи нові методи навчання діти будуть яскравіше та цікавіше пізнавати світ, проводячи ранкові зустрічі діти зможуть висловлювати свої думки, використовуючи метод досліджень діти самостійно шукатимуть відповіді запитання, будуть осмислювати вивчене, а педагог буде допомагати їм у цьому. Методи навчання змінюються разом зі змінами у суспільстві і мають бути направленими на задоволення освітніх потреб учнів початкової школи [3].

Тому дуже важливо щоб вчителі переходили на використання нових технологій, підвищували свою кваліфікацію, крокували в ногу з технологіями і не важливо скільки вчитель працює в системі освіти він завжди має бути

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сучасним і використовувати сучасні методи навчання. Також надзвичайно важливою є і підтримка держави для нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Багато традиційних форм та методів навчання застаріли URL: <https://lib.iitta.gov.ua/> (дата звернення 22.03.2023)
2. Концепція "Нова українська школа" URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf> (дата звернення 24.03.2023)
3. Новітні методи та підходи до навчання в НУШ URL: <https://naurok.com.ua/novitni-metodi-ta-pidhodi-do-navchannya-v-noviy-ukrainskiy-shkoli-132213.html> (дата звернення 24.03.2023)
4. Як учні у селах уявляють ідеальну школу і що найбільше заважає навчатися – дивіться дослідження URL: <https://nus.org.ua/news/yak-uchni-u-selah-uyavlyayut-idealnu-shkolu-i-shho-najbilshe-zavazhaye-navchatysya-doslidzhennya/> (дата звернення 23.03.2023)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Каріна Дяченко
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка,
м. Суми,
Науковий керівник: Лобова О. В.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. Статтю присвячено педагогічним умовам екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва. Обґрунтовано необхідність ознайомлення дошкільників з художніми творами екологічного змісту (образи природи, поважного та бережливого ставлення до неї тощо). Констатовано доцільність організації практичної екологічно спрямованої образотворчої діяльності дітей (милування природою, малювання природних об'єктів, робота з природними матеріалами тощо). Визначено важливість застосування в образотворчій діяльності музики, літератури та інших мистецтв для підсилення еколого-виховного впливу художніх творів.

Ключові слова: екологічне виховання; діти старшого дошкільного віку; педагогічні умови; образотворча діяльність; засоби образотворчого мистецтва; екологічна культура, екологічна компетентність.

Старший дошкільний вік є надзвичайно важливим для екологічного виховання дітей: формування їх екологічної культури, виховання любові до природи й уважного ставлення до її проблем, усвідомлення необхідності

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

зберігати та примножувати її багатства. Водночас, для успішного протікання цього процесу вихователі мають створювати *педагогічні умови екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку* як комплекс спеціально створених обставин освітнього процесу, які сприятимуть більш ефективному формуванню екологічної культури та компетентності дітей в закладах дошкільної освіти.

Аналізуючи методичні джерела за проблемою дослідження, маємо констатувати різноманітність рекомендацій та умов, які пропонують фахівці в галузі дошкільної освіти. Наприклад, в сучасних методичних порадах вихователям рекомендовано: для зацікавлення та екологічного мотивування дітей пояснювати їм, що саме від кожної людини безпосередньо залежить екологія; для формування гуманного ставлення до природи викликати в дітей почуття співчуття до живих істот; для закріплення знань – застосовувати практичні заняття, на яких демонструвати, як саме людина може допомогти природі; регулярно організовувати заняття з екологічного виховання, серйозно ставитись до дитячих спостережень, підтримувати інтерес дошкільників до природних явищ та процесів; застосовувати індивідуальний підхід, співпрацю, але не повчання дітей чи примус тощо[1].

Для виховання в дітей гуманного ставлення до природи фахівці пропонують звернути увагу на такі психолого-педагогічні напрями: формування в дітей позитивної емоційної спрямованості щодо природних об'єктів шляхом виразного показу педагогом відповідного власного ставлення до природи; активізація в дітей сенсорної сфери завдяки включенню у процес сприймання природного явища максимальної кількості аналізаторів; добір дітьми словесних означень якостей та властивостей природних об'єктів (епітетів, метафор, порівнянь тощо), які підкреслюють сутність і естетичну значущість досліджуваного об'єкта; активізація в пам'яті дитини образів природних об'єктів, які сприймалися нею раніше (шляхом унаочнень, оповідань, бесід тощо); моделювання в освітньому процесі різноманітних ситуацій, в яких дитина ототожнює себе з певним об'єктом живої природи (шляхом застосування ігрових вправ, ігор-драматизацій тощо); створення ситуацій для вправлення дітей у гуманних діях і вчинках стосовно природних об'єктів тощо[4].

Ґрунтуючись на фахових працях і власній практиці роботи з дошкільниками, ми визначили низку *педагогічних умов екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва*. Розглянемо їх докладніше.

Педагогічна умова 1. Ознайомлення дошкільників з художніми творами екологічного змісту. Умова передбачає систематичне застосування художніх творів українських і зарубіжних митців, що презентують пейзажні образи природи, зображення птахів і тварин, людей з домашніми улюбленцями тощо. Розгляд таких творів формує в дітей уміння уважно розглядати природні об'єкти, пробуджує інтерес та любов до природи, виховує почуття

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

відповідальності за долю домашніх тварин і збереження природного довкілля рідного краю.

Добираючи твори для екологічного виховання дошкільників, педагог має враховувати їх високу естетичну якість та доступність для сприймання й розуміння дітьми. Таким вимогам відповідає, наприклад, пейзаж «Ранок» вітчизняної художниці Є. Миронової. На картині діти можуть побачити річку, дерева і кущі, квіти, коней на травичці... Увесь пейзаж сповнений свіжістю, теплом, чистотою. Тож педагог може надати обговоренню цього художнього твору екологічного спрямування, задавши кілька запитань, наприклад:

- Уявіть себе всередині картини. Чи чисто, чи впорядковано все навкруги? Про що це свідчить?
- Поміркуйте, чи піклуються люди про зображену річку. Що говорить про дбайливе ставлення до неї?
- Які зображені на картині об'єкти можуть зашкодити природі? Що слід робити, щоб автомобілі були безпечними для екології?

Цікавими й доступними для дітей є картини анімалістичного змісту. Так, твори української майстрині М. Приймаченко пропонують дітям фантастичні образи тварин і птахів. Натомість, англійський художник Ч. Барбер представляє реалістичні картини людей з домашніми улюбленцями. Для розгляду можна використати добірку картин з підручника О. Лобової «Мистецтво. 2 клас» [3, 42], які надають можливість поговорити з дітьми щодо ознак тварин, а також звернути увагу на передане художником ставлення людей до своїх вихованців.

Також для екологічно спрямованих виховних бесід можна використати картини інших анімалістів і пейзажистів, рослинні й тваринні орнаменти, дитячі малюнки екологічного спрямування, плакати на екологічну тематику тощо.

Педагогічна умова 2. Організація практичної екологічно спрямованої образотворчої діяльності дітей. Для реалізації умови можна запропонувати, наприклад, милування природою з подальшим зображенням природних об'єктів з пам'яті; розгляд природних об'єктів з подальшим зображенням їх з натури; творче зображення природних об'єктів (фантастичні рослини, тварини, птахи тощо); робота з природними матеріалами (аплікації з сухого листа тощо).

Так, для малювання природних об'єктів з пам'яті під час прогулянки вихователь звертає увагу дітей на те, що може стати змістом подальшого зображення. Уважний розгляд і милування обраними об'єктами природи доцільно супроводити бесідою щодо їх особливостей, ролі в природному середовищі та можливостей охорони. Слід звернути увагу дітей, що для малювання з натури важливо не зашкодити природі, тобто листя має бути не зірване з дерева, а опале; квітка – теж не зірвана, а жива, в горщику.

Творче зображення природних об'єктів допускає і вітає буянню дитячої фантазії в зображенні рослин, тварин, птахів тощо. Чудовим зразком таких робіт є твори М. Приймаченко. Зображені на них чарівні образи тварин і птахів пробуджують дитячу уяву, фантазію та спонукають до власної творчості.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Цікавою для дітей є також робота з природними матеріалами. Так, роботі з опалим осіннім листям передуватиме його збір під час прогулянки та правильна підготовка. Цей процес є доброю нагодою для розповіді про осінні зміни в природі та відповідну природоохоронну діяльність.

Педагогічна умова 3. Застосування в образотворчій діяльності музики, літератури та інших мистецтв для підсилення еколого-виховного впливу художніх творів. Наприклад, розгляд осінніх пейзажів українського художника Й. Бокшая «Осінні дерева», «Осінь золота» тощо можна доповнити доступним дітям віршем О. Лобової з підручника «Мистецтво. 1 клас» [2, 36].

Ознайомлення з твором французького композитора К. Сен-Санса «Акваріум» спонукає до малювання акваріумних рибок. Доцільно звернути увагу дітей, що акваріум – це не лише приємне «жива картина». Для того, щоб мешканці акваріуму були здорові й веселі, їх треба правильно доглядати.

Важливо, щоб на цьому прикладі діти зрозуміли й усвідомили, що турботливого ставлення потребують будь-які домашні улюбленці, і коли людина бере додому тваринку, вона має нести за цю живу істоту повну відповідальність.

Досить частим прикладом інтеграції мистецьких творів екологічного спрямування є поєднання образотворчої діяльності з пісненими творами. Наприклад: діти слухають і виконують українську народну колискову пісню «Котику сіренький», а за її змістом малюють котика або інше зображення колискової тематики; розучування пісні О. Зозулі «Осінь» та виконання її з танцювальними рухами добре продовжити створенням аплікації з осіннього листя; виконання веснянки «Вийди, вийди, сонечко» спонукає до виконання малюнка весняної тематики; ознайомлення з піснею В. Верменича «Вишиванка» змістовно поєднане зі створенням рослинного і тваринного орнаменту тощо.

У контексті мистецької інтеграції окрему групу складають мультфільми екологічної тематики, які після перегляду можна ілюструвати на власний розсуд.

Отже, ми визначили три педагогічні умови екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва. Уважаємо, що їх систематичне паралельне застосування сприятиме більш ефективному формуванню екологічної культури та екологічної компетентності дошкільників.

Список використаних джерел:

1. Екологічне виховання дошкільників. 2021. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/1409-use-dlya-ekologchnogo-vihovannya-dtey-doshklnogo-vku>
2. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2018. 144 с.
3. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2019. 144 с.

4. Педагогічні умови виховання любові та дбайливого ставлення до рідної природи. URL: <https://referatss.com.ua/work/pedagogichni-umovi-vihovannja-ljubovi-ta-dbajlivogo-stavlennja-do-ridnoi-prirodi/>

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ У ШКОЛЯРІВ

Ольга Євтушик, Марія Хомич
Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
м. Луцьк

Науковий керівник – Савчук Світлана Василівна,
викладач циклової комісії шкільної, дошкільної
педагогіки, психології та методик

Анотація. Розглянуто актуальність екологічного виховання, яке є невід'ємною складовою системи національного та громадського виховання підростаючого покоління. Виокремлено деякі аспекти, використання яких, сприяє ефективному формуванню екологічного виховання.

Ключові слова: екологічне виховання, навколишнє середовище, екологічні проблеми, виховання школярів.

Нинішні масштаби змін у навколишньому середовищі загрожують життю людини, тому вкрай важливо змінити ставлення людини до природи. Цій меті служить екологічне виховання.

Екологічне виховання - систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток в учнів екологічної культури. [1].

Екологічне виховання у школярів є важливою складовою освіти, оскільки допомагає формувати в учнів знання про природне середовище, збереження ресурсів та екологічну культуру для майбутніх поколінь та формує відповідальність за стан навколишнього середовища.

Щоб забезпечити якісне екологічне виховання, потрібно враховувати різні аспекти:

- Включення екологічних тем у навчальну програму.
- Організація екскурсій та практичних занять у природному середовищі.
- Залучення школярів до власної діяльності з охорони довкілля
- Поширення інформації про екологічні проблеми та способи їх вирішення.

Останніми роками питання екології стали дуже важливими. Кожен з нас повинен розуміти, що наша планета потребує нашої уваги та дій. Особливо важливим є формування екологічної свідомості школярів. Це забезпечує охорону природних ресурсів і поліпшення навколишнього середовища. [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Освіта є одним з найважливіших аспектів підвищення екологічної свідомості. У школах повинні бути запроваджені спеціальні заняття, де діти вивчатимуть природні ресурси, забруднення повітря, води, технології утилізації відходів тощо.

Одним з найважливіших завдань сучасної освіти є підвищення екологічної грамотності дітей, озброєння їх навичками економного та бережливого використання природних ресурсів, формування активної та гуманної позиції у ставлення до природи.

Екологічна культура є невід'ємною частиною національної та державної системи виховання підростаючого покоління. Здатність цінувати красу природи, і прагнути її оберігати, є важливою характеристикою сучасної екологічно грамотної людини. [2, с.11].

Сьогодні питання екології набувають все більшого значення в контексті індустріалізації та технічного прогресу. Важливо забезпечити екологічну свідомість та виховання серед школярів, щоб вони могли стати активними громадянами та брати участь у вирішенні екологічних проблем.

Однією з головних цілей екологічного виховання є розвиток у дітей поваги до екологічної культури та природи. Для цього вчителям необхідно включати екологічні теми у свої уроки та виховувати в учнів турботу про навколишнє середовище та здоровий спосіб життя. [3].

Також важливо організовувати екологічні акції та заходи для підвищення екологічної свідомості учнів. Наприклад, день чистих річок, день екології, висаджування дерев та багато іншого.

Крім того, важливо залучати учнів до практичних дій, які сприяють збереженню навколишнього середовища. Наприклад, запровадити у школах роздільний збір сміття, зменшити використання поліетиленових пакетів, заощаджувати воду та енергію тощо.

Отже, екологічне виховання має бути невід'ємною частиною освітнього процесу і впроваджуватися на різних рівнях: від класних кімнат до всієї школи. Знання, отримані в результаті екологічного виховання, позитивно впливають на здоров'я, розвиток і поведінку дітей. Вони також стають активними учасниками екологічного руху і здатні приймати обґрунтовані рішення щодо захисту довкілля. Адже екологічне виховання є ключовим елементом у формуванні громадян, які дбають про навколишнє середовище. Тому ми, майбутні вчителі, повинні приділяти цьому питанню належну увагу і дбати про довкілля разом зі школярами.

Список використаних джерел:

1. Екологічне виховання.
URL:https://pidru4niki.com/1993110235029/pedagogika/ekologichne_vihovannya
(дата звернення: 23.03.2023).
2. Товкун Н.І. Методичний посібник з досвіду роботи «Екологічне виховання в новому форматі освітнього простору сучасного закладу позашкільної освіти». Переяслав, 2020. 11 с.

3. Формування екологічної культури молодших школярів URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/04/18-1.pdf> (дата звернення: 23.03.2023).

ВИХОВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ШАНОБЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Юлія Єдин
Ніжинський державний
університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин
Науковий керівник : Філоненко О.С.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки, початкової освіти,
психології та менеджменту

Анотація. Піднімається проблема шанобливого ставлення у молодших школярів до довкілля. Представлені форми позаурочної екологічної діяльності з дітьми молодшого шкільного віку, які формують любов до природи, повагу до навколишнього середовища, розуміння екологічних проблем та бажання їх вирішення.

Ключові слова: екологічне виховання, молодші школярі, форми екологічного виховання.

Формування екологічної культури особистості, гармонії взаємодії з природою є пріоритетними напрямками виховання, про що йдеться в Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Концепції екологічної освіти України, Концепції виховання дітей та молоді в національній системі освіти та в інших нормативних документах.

Проблему екологічного виховання молодших школярів досліджували А. Войтович, О.Ганіченко, Я.Гаць, С. Довга, А. Друзь, І.Кирилович, З. Мазуркевич, Л. Пономаренко, Н. Савченко та ін.

У початкових класах відбувається закріплення і розвиток знань про навколишнє природне й соціальне середовище, отримані школярем в сім'ї і у дошкільних закладах. У цьому віці закладаються основи екологічної культури, цілісного уявлення про природу, формується наукове ставлення до природного середовища, усвідомлюється необхідність її охорони, засвоюються норми поведінки в навколишньому середовищі і навички елементарних екологічно грамотних дій [2].

Українські вчені наголошують на важливості формування екоцентричного типу екологічної освіти: сприйняття природних об'єктів як повноправних партнерів у взаємодії з людиною. У системі сучасної української освіти досить поширеними стають різноманітні форми екологічної позаурочної та позашкільної роботи. Кожний предмет, що вивчається у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

початковій школі, по-новому розкриває природознавчий матеріал, збагачує і допомагає розвивати навички спілкування з природними об'єктами [1].

Важлива роль в екологічному вихованні молодших школярів належить цілеспрямованим спостереженням, екологічним проєктам, розв'язанню проблемних завдань на основі життєвої ситуації або художньо-пізнавального тексту [5].

На основі провідних дидактичних принципів і аналізу інтересів і схильностей школярів розроблені різні форми екологічного виховання. Їх можна класифікувати на а) масові, б) групові, в) індивідуальні .

До масових форм відноситься робота учнів із благоустрою та озеленення приміщень і території школи, масові природоохоронні кампанії і свята; конференції; екологічні фестивалі, рольові ігри, роботи на пришкольній ділянці тощо [3]. До групових - клубні, секційні заняття юних друзів природи; факультативи з охорони природи і основ екології; кінолекторії; екскурсії; туристичні походи по вивченню природи; екологічний практикум [4]. Індивідуальні форми припускають діяльність учнів із підготовки доповідей, бесід, лекцій, спостереження за тваринами і рослинами, виготовлення виробів, фотографування, малювання, ліплення .

Шанобливе ставлення до навколишнього середовища – це добре сформовані уміння оберігати, доглядати та примножувати природні ресурси. Дане поняття включає в себе широкий спектр взаємопов'язаних між собою компонентів, таких як: любов до природи, повага до навколишнього середовища, розуміння екологічних проблем та бажання їх вирішення, тощо.

Великий вибір форм позаурочної екологічної діяльності з дітьми молодшого шкільного віку допомагають глибоко розкрити екологічні проблеми рідного краю [1].

У вихованні шанобливого ставлення до навколишнього середовища важливими можуть бути: засідання екологічного клубу; організація та проведення пресконференцій; екскурсії до парку, до лісу; екологічні подорожі, мандрівки; організація та проведення ігор, вікторин, КВК; участь дітей у екологічно-трудовах заняттях; улаштування виставок домашніх тварин і екзотичних рослин, квіткових композицій; виставки дитячих робіт: плакатів, малюнків, світлин; організація свят та ранків; підготовка та перегляд вистав; організація екологічних акцій та операцій, екологічні табори тощо [6].

Молодший шкільний вік вважається сенситивним періодом для екологічного виховання дітей, ідентифікації себе, як невід'ємної частини природи, усвідомлення власної ролі у збереженні її цілісності. Тому вагомими є потенційні можливості початкової школи у формуванні в учнів шанобливого ставлення до навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Екологічне виховання молодших школярів у сучасній школі. URL: <https://vseosvita.ua/library/ekologicne-vihovanna-molodsih-skolariv-u-sucasnij-skoli-106024.html>.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2. Концепція екологічної освіти України. URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-148B3B2021C2C/list-B407A47B26/> .
3. Концепція «Нова українська школа». URL: <http://mon.gov.ua.202016/12/15/konczepczsya.pdf>.
4. Мелаш В. Д., Вельчева Л. Г., Молодиченко В. В. Формування екологічної культури школярів: навч. посіб. Мелітополь, 2008. 148 с.
5. Савченко Н. О. Екологічне виховання учнів молодшого шкільного віку. URL: <http://ecobrurhdpu.webnode.com.ua> .
6. Скребець В. А. Концептуальні засади побудови регіональної моделі екологічної освіти і виховання учнівської молоді. Київ: НікаЦентр, 2006. 184 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

*Наталія Жиглова
Національний університет
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів*

*Науковий керівник: Мірошник І. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри*

Дошкільна педагогіка на сучасному етапі зіткнулася з новими вимогами до людини сучасного, інформаційного суспільства, що підштовхує її до змін у освітньо-виховному процесі та адаптації до нових реалій сьогодення. Багато уваги приділяється розвитку дошкільної освіти, адже саме в дошкільлі розпочинає формуватися особистість, громадянин, патріот. Тому необхідно визначити актуальні проблеми дошкільної освіти з метою пошуку шляхів їхнього подолання, використовуючи, зокрема, вітчизняний історичний та світовий досвід.

Зважаючи на різноманітні виклики та зміни, які відбуваються в сучасному світі, можна виділити наступні основні проблеми сучасної дошкільної педагогіки.

Одне з головних завдань дошкільної педагогіки полягає у формуванні особистості дитини, але це завдання є досить складним і потребує врахування багатьох факторів, таких як соціальне та культурне середовище, в якому виростає дитина, особисті якості вихователя та батьків, особливості дитини. У зв'язку з цим, важливо, щоб дошкільні педагоги були уважними до всіх аспектів формування особистості дитини та враховували ці аспекти при плануванні та здійсненні освітньо-виховного процесу. [4; 9]

Недостатня кількість ресурсів та обмежені можливості дошкільних закладів – актуальні проблеми сучасної дошкільної педагогіки, які можуть

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

призвести до неякісної підготовки дітей до школи. Деякі дошкільні навчальні заклади мають застарілу матеріально-технічну базу, не мають комп'ютерів, або можливості підключитись до мережі інтернет; сучасна навчально-методична база (іграшки, розвивальні ігри, дидактичний матеріал тощо) часто поповнюється за кошти батьків та спонсорів, і майже не поповнюється за державні. Для успішної підготовки необхідно не лише забезпечення якісної освіти, але й наявність відповідного оснащення та ресурсів для проведення різноманітних занять.

Відсутність достатньої кількості кваліфікованих вихователів, які можуть забезпечити якісну освіту та виховання дітей не менш важлива проблема сьогодення. Необхідно забезпечувати постійне підвищення кваліфікації та професійного розвитку педагогічних працівників, щоб вони могли ефективно здійснювати свої професійні обов'язки.

Проблема недостатньої уваги до розвитку дитини як особистості. У сучасній дошкільній педагогіці важливим аспектом є розвиток дитини як особистості. Проте, часто відбувається так, що увага приділяється лише формальному навчанню, а не індивідуальному розвитку кожної дитини. Важливо забезпечити більш індивідуальний підхід до дітей та розвивати їх здібності та інтереси.

Значні недоліки у системі оцінювання якості дошкільної освіти є однією з проблем, які ускладнюють моніторинг та покращення якості дошкільної освіти. Необхідно розробити систему оцінювання та моніторингу, яка б забезпечувала якість освіти та відповідність її вимогам і стандартам, урахувала особливості дошкільної освіти, була науково обґрунтованою та практично застосовуваною.[6; 8]

Взаємодія з батьками та родинами дітей дошкільного віку є важливою складовою роботи педагога дошкільної освіти. Вона дозволяє забезпечити комплексний розвиток дитини, оскільки в сім'ї формується не тільки основна думка про світ, а й виховні навички, моральні цінності та пізнавальні здібності. Проте, взаємодія з батьками може мати свої труднощі. Наприклад, батьки можуть мати різний погляд на виховання дитини та її розвиток, що може викликати конфлікти. Також, взаємодія може страждати через відсутність достатньої кількості часу на спілкування та занадто високі вимоги до роботи педагога. Для вирішення цієї проблеми, педагоги дошкільних навчальних закладів можуть використовувати різноманітні форми та методи роботи з батьками. Наприклад, це може бути організація батьківських зборів, зустрічей з батьками індивідуально чи в групі, електронні ресурси для спілкування тощо. При цьому важливо дотримуватися засад відкритості, довіри та взаєморозуміння. [9]

Загалом, проблеми сучасної дошкільної педагогіки досить складні та потребують комплексного підходу до їх вирішення. Для цього необхідно поєднувати теоретичні знання з практичним досвідом, проводити наукові дослідження та впроваджувати новітні технології у навчальний процес.

Список використаних джерел:

1. С. Семчук, С. Попиченко та ін. Актуальні проблеми дошкільної освіти : колективна монографія. МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2021. 252 с.
2. Пасічніченко А. Формування креативності у дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 78.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ, 2020.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник Рівне: Волинський оберіг, 2011. 552 с.
5. Гавриш Н. Новий закон України «Про освіту». Які зміни очікують на дошкілля? *Дошкільне виховання*. 2017, №11. С. 2 – 6.
6. Комплексне дослідження стану системи дошкільної освіти України: аналітичний звіт. Київ, 2013
7. Кремень В. Освіта в контексті сучасних соціокультурних змін. *Філософія освіти*. 2008. Вип 1–2. № 7.
8. Крутій К. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному навчальному закладі: монографія. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2006. 172 с.
9. Павелків Р., Цигипало О. Дитяча психологія. Київ: Академвидав, 2015. 432 с.

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ НОВОГО ЗВУКА І НОВОЇ БУКВИ В ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Катерина Забутна
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Волошина В.В.,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри педагогічної інноватики

Анотація. *Вивчення нових звуків та літер є однією з найважливіших складових процесу навчання грамоти, що допомагає дітям збагачувати словниковий запас, розвивати навички читання та правильної вимови. Крім того, воно є важливою передумовою для подальшого розвитку мовленнєвої компетентності та когнітивних навичок. Дослідження підтверджують, що діти, які вміють читати належним чином на початку шкільного життя, мають більші шанси на успіх у навчанні та у житті загалом.*

Ключові слова: *звук, буква, слово, письмо, читання, літературне читання, буквар, компетентність, читацька компетентність.*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Слово – основна одиниця мовлення, його будівельний матеріал. Воно є одночасно представником усіх сторін мови: лексики, фонетики та граматики. З фізіологічного боку, це умовний рефлекс, «сигнал сигналів» [1, 5].

В.О. Сухомлинський зазначав: «Якщо у початковій школі не сформувались міцні уміння та навички швидкого та свідомого читання, то надалі буде важко їх розвинути». Видатний педагог радить: «Навчіть усіх дітей читати так, щоб вони вміли читаючи думати й думати читаючи» [2, 61].

Літературне читання – важливий навчальний предмет у початковій школі, успішне засвоєння його змісту учнями має безпосередній вплив на результативність навчання з інших шкільних предметів [3, 1].

Українська мала енциклопедія виокремлює наступне поняття, де **компетентність** – це належне знання даної речі, що дає право надати про неї той чи інший осуд [4].

Читання – це одне із видів мовленнєвої діяльності людини, творчий процес. Читання книг є як навчальним предметом, так і суто особливою потребою суспільства, має свої завдання і мету, способи та засоби, що спрямовані на певний результат.

У процесі розвитку читацьких навичок учнів поєднання традиційних та інноваційних методів може сприяти кращому засвоєнню навчального матеріалу, поглибленню розуміння художніх творів, формуванню самосвідомого ставлення до інформації, розвитку критичного мислення, комунікації та творчого пошуку.

У 1986 році вийшов буквар чотирирічної початкової школи, авторами якого є Н.Ф. Скрипченко та М.С. Вашуленко, він функціонує у школах і досі як підручник, що повною мірою відповідає даним сучасної лінгвістики й має найсильнішу методичну основу [5, 8].

Буквений період ділиться на 2 етапи: на першому – діти навчаються читати склади та слова як із твердими, так і м'якими приголосними, на другому – опановують читання слів з буквами *я, ю, є, ї*, буквосполученнями *дж, дз* [5].

Читання складів із твердими та м'якими приголосними звуками на першому етапі забезпечується введенням п'яти букв на позначення голосних звуків. Відтак вивчення букви *н* здійснюється у процесі читання складів і слів, де вона позначає звуки *[н], [н']* [5, 22].

Звук – це те, що людина чує, коли говорить, звук ми чуємо та вимовляємо, його можна розрізнити на слух, за способом вимовляння [5].

Буква (літера) – це умовна позначка, якою передано на письмі звуки мовлення, букви ми пишемо та читаємо, зіставляємо між собою за формою, розміром, наявними в них графічними елементами [5].

Під час вивчення матеріалу учень стикається з рядом проблем, тому що в буквах є багато спільних елементів, але для дитини, яка тільки починає писати, кожна наступна буква нова, навіть якщо показати схожі елементи та порівняти вивчену та нову літеру. Наприклад, рукописні букви *о* і *в*. В основі вони мають спільний елемент – овал, однак при написанні буква *в* змінює

основу при поєднанні з іншим елементом. Для дитини ця буква є знайомою, але зорово-руховий контроль непристосований до змінення букви при поєднанні [6, 28].

Читання і письмо – це основні види мовленнєвої діяльності, які перебувають у тісному взаємозв'язку, що виявляється в наступному: уроки письма і читання ідуть паралельно (урок письма проводиться безпосередньо за уроком читання); виучуваний звук позначається на уроці читання друкованою буквою, а на уроці письма – рукописною. Ці букви порівнюються за накресленням (графікою); на уроках читання і письма учні працюють з розрізною азбукою. Щоб скласти слово, а це рівнозначно тому, що і написати, потрібно його вимовити, виконати звуко-буквений аналіз, викласти з букв розрізної азбуки й прочитати (здійснити самоконтроль); на уроках читання і письма мають місце такі два види читання: орфографічне (читаємо так, як і пишемо) й орфоепічне (читаємо так, як вимовляємо, згідно з нормами орфоепії) [5, 67].

Читацька компетентність як ключова – це якість, що виявляється в готовності та здатності особистості самостійно здобувати й застосовувати пов'язані з читанням знання і вміння для здійснення читацької діяльності, читацького й особистого саморозвитку [7, 195].

Читацька компетентність як предметна – це інтегрований результат навчальних досягнень учнів, пов'язаних із читацькою діяльністю, здатність до осмисленого набуття знань і вмінь, передбачених конкретною темою програми та шкільним курсом літератури, система ціннісно-світоглядних та естетичних орієнтацій, сформованих на матеріалі високохудожніх творів, а також здатність до цільового застосування комплексу предметних знань, умінь і способів діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях [7, 195].

Список використаних джерел:

1. Психологія мовлення і психолінгвістика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В.; За заг. ред. Л.О. Калмикової. – К.: Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, в-во “Фенікс”, 2008. – 245 с.
2. Амонашвілі Ш.О. та ін. Маніфест гуманної педагогіки. – Хмельницький: Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, 2011. – 64 с.
3. Мартиненко В. Оновлення змісту літературного читання у контексті компетентнісного підходу // Початкова школа. – 2012. – № 10. – С. 20-25.
4. Українська мала енциклопедія : [у 8 т., 16 кн.] / Є. Онацький. – Буенос-Айрес: Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині, 1957.
5. Деркач Н.І., Чечель Н.В. Ефективні прийоми роботи над звуком і буквою в період навчання грамоти // Реформування освіти і школи: сутність, проблеми, перспективи. – Рівне: Теніс, 1997. – 58 с.

6. Прищепа О.Ю. Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу : методичний посібник / О.Ю. Прищепа. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. – 72 с.

7. Яценко Т.О. Розвиток читацької компетентності учнів ліцею у контексті нової парадигми шкільної літературної освіти // Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка: зб. наук. пр. Старобільськ, 2019. Вип. 3 (326). Педагогічні науки 202 с.

ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ В ЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Юлія Задорожна

Здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний

педагогічного університет

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця

Науковий керівник: Тодосієнко Н. Л.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Анотація. У статті висвітлюється актуальна проблема етичного та музично-естетичного виховання дітей дошкільного віку. Визначено роль української народної казки, українського фольклору та художнього слова у вихованні та формуванні патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку. Проаналізовано основні напрями виховання дітей дошкільного віку, науковий доробок педагогів класиків та сучасні дослідження.

Ключові слова: дошкільний вік, етичне виховання, музичне мистецтво, українська народна казка, мистецька освіта, український фольклор, розвивальне навчання.

Дошкільний вік виступає основою формування елементарних понять та норм виховання, адже, як зазначено у Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти: «дошкільна освіта – цілісний процес, серед завдань якого є: виховання у дитини любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля; формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду» [1].

Змістом мистецької освіти виступає спрямована на загальний і художній розвиток особистості система педагогічно адаптованих художньо-практичних умінь, навичок, знань, досвіду ціннісного ставлення до мистецтва, досвіду художньо-творчої діяльності. Мистецька освіта дітей передбачає процес і результат освоєння істотних властивостей навколишньої дійсності і світу, відтвореної у художніх, музичних образах, образах літератури.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ціла низка видатних педагогів та психологів, письменників досліджувала виховне та розвивальне значення казки, зокрема С. Русова, І. Франко. Підкреслено різні аспекти роботи з казкою, які висвітлені у працях сучасних дослідників і педагогів-практиків, зокрема А. Богуш, Д. Джола, Н. Лисенко, Ю. Мандрик, М. Нікітіна, О. Савченко, А. Щербо, психологів О. Запорожець, Н. Карпинська, Н. Молдавська. Сучасними вченими детально розглянуто філософські і психологічні засади художньої творчості (Г. Васянович, Л. Єрмолаєва-Томіна), виявлено низку закономірностей розвитку спеціальних художніх здібностей (А. Щербо). В основі мистецької освіти лежать концепції відомих українських науковців А. Козир, Н. Миропольської, Е. Печерської, О. Рудницької, Н. Щолокової.

Метою є дослідження процесу етичного виховання засобами інноваційних художньо-педагогічних технологій казкотерапії, спрямованих на активізацію креативності учнів на заняттях з мистецтва.

Популярним жанром літератури, який викликає у дітей найбільший інтерес і входить до плану освітнього процесу в ДНЗ як особливий засіб морально-естетичного виховання особистості дитини, є казка – народжена фольклором. Насичена цікавим педагогічним змістом, чарівна книжка приходить до дитини разом із казкою. Вона несе в собі позитивний приклад етичного ідеалу. Казка – це популярний жанр літератури, який викликає у дітей найбільший інтерес як особливий засіб виховання дитини. Метою казок має бути розвиток в дитині даних від природи емоцій. Дія таких книг має бути направлена на розвиток почуттів дітей, а не тільки на розвиток розумової сфери. Слід звертати увагу на улюблених героїв дитини, можна вчасно виявити і скоригувати можливі психологічні проблеми дитини. Фантазію і уяву дитини легко направити як у позитивний, так і в негативне русло розвитку. Починати знайомство з казкою краще з чарівних казок, які мають простий сюжет. Виховання казкою повинно сприяти вихованню у дитини любові до рідної країни, своєї землі, позитивних героїв, людей, впевненості в своїх силах.

Знайомство з музичною казкою допомагає дитині, особливо у дошкільному та молодшому шкільному віці зрозуміти і пізнати оточуючий світ через уявні образи. Будь-яка казка уявляє собою розповідь про основні події і закони, які діють в нашому повсякденному житті. Мова казки не навантажує дитину складними міркуваннями, і є доступною для дитини. Важливо, що казка не дає дитині прямих настанов, які їй так не подобаються. Життєво важлива інформація засвоюється ненав'язливо сама собою, тому що образи, які пропонуються у казці, дуже цікаві для дитини. Казки дають приклад вирішення складних життєвих ситуацій та готовий приклад поведінки, можливість самостійно осмислити ситуацію [2].

Цю думку підтримували М. Бібко, Л. Фесенко та А. Богуш, які вважали, що українська народна казка сприяє ефективному формуванню моральних цінностей, патріотичних почуттів, виховних ідеалів. Взірєць для дитини – це її прагнення до того, якою хоче бачити себе у майбутньому. Такий взірєць

дитина зустрічає під час слухання народних казок «Котигорошко», «Котик і Півник», «Кирило Кожум'яка», в яких оспівуються такі цінності, як чесність, хоробрість, волелюбність, вірність тощо. Ідейними принципами українських народних казок є традиційні мотиви: дружба у казці «Рукавичка», відважність, героїзм у казках «Іван – мужичий син», «Як коваль перемиг змія», «Котигорошко», «Про вірного товариша», «Кирило Кожум'яка», «Казка про Івана Богатиря», працьовитість у казці «Півник і двоє мишенят» та інших. [2, 56].

Концепція розвивального навчання в музичному мистецтві націлена передусім на розвиток художньої мистецької творчості як основи особистості, а саме: розкриття змісту мистецтва як прояву духовної діяльності людини-творця, людини-художника в доступній для дитини формі, а саме «засобами казки; формування на цій основі уявлення про мистецтво; формування в процесі вивчення казок естетичного, емоційно цілісного ставлення до мистецтва й життя; розвиток естетичного сприймання, виховання навичок особистісно-творчого збагнення етично-естетичної сутності мистецтва; оволодіння інтонаційно-образною мовою мистецтва на основі досвіду творчої діяльності і взаємозв'язків між різними видами мистецтва в музично-казкових образах», – стверджує у своїх дослідженнях В. Міщанчук [3,36].

Разом із тим «використання малювання сюжетів та образів музичної казки на заняттях з мистецтва може мати й інший зміст – розвиток почуттів та емоційної сфери дітей. В ідеалі діти повинні сприймати й витвір мистецтва з включенням усіх механізмів синестезії. Експериментальні дослідження в цьому напрямі науки підтвердили велику педагогічну ефективність «малювання музики» як особливої форми інтегративного – поліестетичного, поліхудожнього навчання» [5, 374].

Отже, значна роль художньо-педагогічної технології, яку може застосувати учитель в процесі реалізації виховних ідей засобами музичних дитячих народних казок, дитячої опери, інсценізації дитячої пісні у виховному і розвивальному потенціалі, полягає у розвитку фантазії і уяви дитини, її творчого потенціалу, адже казка, як особливий вид усної народної творчості, допомагає формувати у дітей дошкільного віку основи поведінки і спілкування, що є вагомим чинником соціалізації особистості дитини.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти URL: <https://ezavdnz.mcfra.gov.ua/book?bid=37876>
2. Бібко М. С. Казка приходить на урок. Початкова школа. 2010, №9. с. 56–57.
3. Міщанчук В. М. Застосування сугестивно-педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх вчителів музики. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 14 «Теорія і методика мистецької освіти». 2010. Вип. 9. С. 36–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2010_9_10.

4. Нікітіна М. А. Казка і фольклор в естетичному і моральному вихованні школяра. Київ, 2001. 234 С.

5. Тодосієнко Н. Л. Підготовка майбутніх педагогів до творчої роботи з дошкільниками засобами комплексного використання мистецтва. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: мат-ли міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. ВДПУ імені Михайла Коцюбинського «Вінниця, 2015. С. 374–378.*

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ УРОКІВ

*Марина Запорожець
УДУ імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник професор Г.В.Семеренко*

Анотація. у дослідженні висвітлено значення нетрадиційних уроків для формування мовленнєвої компетентності учнів початкової школи, наведено приклади найбільш цікавих для дітей уроків.

Ключові слова: нетрадиційні уроки, мовленнєва компетентність, початкова школа.

Актуальність теми. Вагомий внесок у формування активної інтелектуальної особистості забезпечує використання в навчальному процесі нестандартних форм організації навчання, які створюють умови для формування мовленнєвої компетентності учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. В умовах реалізації компетентнісного підходу одним із основних завдань сучасної школи є формування активної інтелектуальної особистості, яка має достатній рівень культури, володіє знанням основ наук, здатна креативно мислити, проявляти ініціативу, творчо вирішувати життєві і професійні завдання [3].

В Державному стандарті початкової загальної освіти вказано, що «метою вивчення української мови є формування в учнів комунікативної компетентності шляхом засвоєння доступного й необхідного обсягу знань з мови навчання, опанування всіх видів мовленнєвої діяльності та набуття певного соціального досвіду». Одним з компонентів комунікативної компетентності є мовленнєва компетентність. Також зазначено, що особливість української мови полягає в тому, що «вона є не тільки навчальним предметом, а й найважливішим засобом навчання, виховання й розвитку особистості в процесі опанування всіх інших предметів початкової загальної освіти» [4].

Останнім часом у школі мають широке поширення нетрадиційні, інноваційні, сучасні форми: уроки-конференції, уроки- круглі столи, уроки- аукціони, уроки-дискусії, уроки-подорожі тощо. У науковій літературі нетрадиційні форми прийнято називати формами інтерактивного навчання або

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчальні заняття в «режимі інтерактиву» (від англ. слова interaction – взаємодія) [2, с.59].

Нетрадиційні форми організації навчання емоційно впливають на дітей, підтримують інтерес до навчання, забезпечують інтелектуальний розвиток, стимулюють ініціативу, формують навички взаємодії з іншими учасниками навчального процесу.

Нестандартні уроки мають гнучку структуру та характеризуються довірчою атмосферою між учасниками навчального процесу, що створює сприятливі умови для перетворення учнів на активних суб'єктів цього процесу. У творчому досвіді вчителів України існує близько п'ятдесяти нестандартних форм організації навчально-виховного процесу. Академік Олександра Яківна Савченко визначає такий перелік нестандартних уроків, доступних для учнів молодшого шкільного віку: урок-казка, урок-конкурс, урок-драматизація, урок-гра, урок-подорож, урок-презентація портфоліо, урок-презентація проєкту, урок-дослідження, урок розвитку творчих здібностей тощо [5].

Для формування мовленнєвої компетентності можуть бути доречними *уроки-екскурсії*. Вони зацікавлюють учнів можливістю подорожувати та брати участь у певних подіях, які носять навчальний характер. Такі заняття організовуються за допомогою різноманітних онлайн-ресурсів, можна відвідати всесвітньо відомі музеї, пройтись помешканням Івана Франка, побувати в космосі чи дослідити морське дно. У процесі заочного подорожування школярі відкривають для себе нові знання, набувають певних умінь, застосовують власні навчальні досягнення в нестандартних ситуаціях, виявляючи в такий спосіб свою мовну чи мовленнєву компетентність. На такому уроці учні мають відчувати себе дослідниками або навіть ученими. Вони подорожують у часі, роблять відкриття, узагальнюють власні спостереження та формулюють висновки.

Одним із ефективних видів нетрадиційних форм навчання є *урок-презентація проєкту*, основна ідея якого - замінити традиційне виконання різноманітних видів вправ на активну співпрацю учнів під час спільної мовленнєво-творчої діяльності. Виконання проєктної роботи активізує мислення дитини, сприяє засвоєнню та відтворенню мовних знань і мовленнєвих та правописних умінь, а також формує здатність застосовувати їх творчо в нових та нестандартних умовах. Під час захисту проєктів кожна група доповідає про свою участь, результати та наводить аргументи щодо свого вибору. Таким чином формується комунікативна та мовленнєва компетентність школярів, які проявляються у здатності будувати речення, висловлювати думку, вміння доводити свою точку зору, слухати та розуміти інших.

Надзвичайно важливим та чи не найскладнішим завданням є формування в учнів уміння писати перекази і твори. Для того, щоб навчити дітей початкової школи писати зв'язні висловлювання, потрібно навчити бачити навколишній світ, аналізувати побачене, міркувати, висловлювати свої думки з приводу побаченого, пережитого чи почутого, застосовуючи правописні та мовленнєві уміння. Саме це є метою *уроків розвитку мовленнєво-творчих здібностей*.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Найчастіше в процесі шкільного навчання проводяться навчальні ігри. *Ігрові* уроки характеризуються високим ступенем активності учнів, можуть сприяти розвитку мовлення. Ці уроки передбачають поступовий перехід від ігрової діяльності до навчальної [1].

До уроків, що побудовані на конкретному театральному сюжеті, де учні виконують певні ролі, належать *уроки-сюжетні замальовки*. *Уроку-вечорниць*, *уроку-драматизації*, *уроку-казки*, *уроку-фестивалю*, *уроку-усного журналу* учні чекають з нетерпінням, бо такі заняття проводяться зрідка (два-три рази на рік), оскільки вони вимагають ґрунтовної підготовки. Підготовча робота полягає у вивченні учнями текстів своїх ролей, віршів, пісень, у виготовленні афіші-запрошення, підготовці декорацій, костюмів, у доборі інформаційних «цікавинок» відповідно до теми уроку. Діти вчать правильно, чітко та виразно говорити, набувають уміння декламувати, виконуючи ролі казкових персонажів [3].

Уроки-дослідження можуть бути організовані як мовознавчі «лабораторії», де учні самостійно збирають, досліджують та вивчають навчальний матеріал. Дослідницька діяльність школярів не може бути без запитань: «Як?», «Чому?», «Звідки?», «Чи можна?», «Яким чином?», «Що?», «Як?», «Яка твоя дія?» без завдання «Доведи!». Такий спосіб навчання утримує увагу дітей, тренує їх розум і волю для вирішення поставлених перед ними завдань. На уроках-дослідженнях для розвитку мовленнєвої компетенції можна запропонувати такі завдання: сформулюй правило на основі дослідженого матеріалу, вислови свою думку та поясни її друзям, знайди помилку в тексті, коротко охарактеризуй досліджуване. Під час виконання таких вправ поєднуються групові та індивідуальні форми роботи, що сприяє активізації мовленнєвих та пізнавальних здібностей учнів.

Особливість нестандартних організаційних форм навчання полягає в тому, що під час їх проведення всі учні класу залучаються до активної роботи. Під час виробничої педагогічної практики я помітила, наскільки дітям цікаві нестандартні уроки, їх увага стає концентрованою, інтерес до навчання зростає, а це чудове підґрунтя для формування мовленнєвої компетентності.

Використання нетрадиційних організаційних форм не може бути постійним явищем та повноцінно замінювати звичайні уроки. Вони використовуються час від часу, щоб урізноманітнити навчальний процес, підвищити мотивацію вивчення предмета, формувати мовленнєву компетентність, здійснити емоційний вплив на учнів.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі: Навчальний посібник. Київ .Літера ЛТД. 2010. 367 с.
2. Кодлюк Я.П. Дидактика початкової школи: практичний курс: навч.-метод. посіб. Тернопіль. Астон. 2013. 159 с.
3. Пономарьова К. Нестандартні форми організації навчання української мови в початкових класах / К. Пономарьова // Початкова школа. 2015. № 12. С. 1-6.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

4. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 : станом на 6 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#Text> (дата звернення: 24.03.2023).

5. Савченко, О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник / О. Я. Савченко. Київ. Грамота. 2012. 504 с.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Наталія Зеленська
Ніжинський державний
університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин*

*Науковий керівник : Філоненко О.С канд. пед. наук.,
доцент кафедри педагогіки, початкової освіти,
психології та менеджменту*

***Анотація.** Аналізується проблема організації патріотичного виховання молодших школярів. Здійснено аналіз літератури, представлена мета, завдання та педагогічні умови патріотичного виховання учнів початкових класів.*

***Ключові слова:** молодші школярі, патріотичне виховання.*

Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, активної громадянської позиції у справі зміцнення державності нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу. На сучасному етапі розбудови та військової боротьби за збереження й захист незалежної держави роль і значення патріотичного виховання значно підвищується. Виховання патріотизму було й залишається важливою складовою освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти. Патріотизм покликаний дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, пріоритетами якого є громадянська свідомість, моральна та правова культури особистості, національна самосвідомість.

Концепція Нової української школи ґрунтується на ідеї виховання особистості, патріота, інноватора. Патріотичне виховання нині охоплює шкільну та позашкільну освіту, основи якого закладає родина.

В основу патріотичного виховання мають бути покладені історичні й культурні цінності, традиції і звичаї народу, значення яких зростає в умовах європейської інтеграції України. Головною тенденцією патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до Батьківщини, держави, народу, нації. Посилення національно-патріотичного виховання нерозривно пов'язане з трансформацією правової культури, правової та громадянської свідомості [2].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

«Український педагогічний словник» термін «патріотизм» тлумачить як «одне з найглибших громадських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за національної культури. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів, на розвиток за законами краси в усіх сферах діяльності людини» [5].

Базовими складовими почуття патріотизму, виходячи з уявлень І. Беха, доцільно вважати: любов до народу, батьківщини, держави; діяльнісна відданість батьківщині; суспільно значуща цілеспрямованість; моральна стійкість; готовність до самопожертви; наявність почуття власної гідності [1].

У педагогічній науці патріотизм трактується (від грецького *patris* – батьківщина, вітчизна) як усвідомлена й діяльна любов до своєї Батьківщини, відданість своєму народові, готовність заради них піти на жертви, здійснити подвиг.

Аналіз довідкової літератури дозволяє стверджувати, що загальним для визначення патріотизму є любов до батьківщини. Ми поділяємо думку науковців, які стверджують, що патріотизм – одна із найбільш значущих, незмінних цінностей, що властива усім сферам життя суспільства й держави, виражає ставлення особистості до своєї Батьківщини й характеризує вищий рівень її розвитку в процесі діяльності на благо Батьківщини.

Відсутність належного патріотичного виховання дітей, шкільної молоді може спричинити серйозну духовно-моральну деформацію суспільства. Таким чином, сформувати в учнів почуття патріотизму як найважливішої духовно-моральної й громадянської цінності – це нагальне завдання закладу загальної середньої освіти, починаючи з першого року навчання дитини у ньому.

Мета патріотичного виховання – це виховання свідомого громадянина, патріота, набуття школярів соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємин, формування в учнів потреби та уміння жити в громадському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної культури [4].

У процесі патріотичного виховання вчитель має визначити основні завдання:

- формування любові до рідного краю;
- формування духовно-моральних взаємин;
- формування любові до культурного спадку свого народу;
- виховання любові, поваги до своїх національних особливостей;
- почуття власної гідності як представників свого народу;
- толерантне ставлення до представників інших національностей, до ровесників, батьків, сусідів, інших людей [3].

Для ефективного патріотичного виховання важливим є створення сприятливих педагогічних умов, серед яких наповнення національно-патріотичним змістом освітнього процесу в початкових класах; забезпечення патріотичної спрямованості позакласної виховної роботи з молодшими школярами; формування патріотичної вихованості молодших школярів;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

забезпечення взаємозв'язку школи і сім'ї щодо здійснення патріотичного виховання молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ. 2014.
2. Виховання патріота - обов'язок, права та місія сучасної освіти. : <https://skole.school.org.ua/nacionalnopatriotichne-vihovannya-13-23-32-04-12-2020/>
3. Кротна С.М.; Жиле Л.І. Майстерня патріотичного виховання; Позакласна та виховна робота. Посібник. Вінниця. 2015. 49 с.
4. Матяшук В.П. Сучасне патріотичне виховання в школах України. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 384 с.
5. Український педагогічний словник / За ред. С. Гончаренка. К. : Либідь, 1997. 476 с.

FLEXIBLE SKILLS ЯК ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НУШ

*Тетяна Земляна,
магістрант 1 курсу, групи ІМГПН,
спеціальність «Початкова освіта»
Український державний університет
імені М. Драгоманова
Науковий керівник:
Ольга Лук'янченко
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
УДУ ім. М. Драгоманова*

Сучасна початкова освіта будується на засадах інтеграції змісту освіти, що надає величезні можливості у формування світогляду та набуття життєво необхідних компетентностей, які включають в собі надзвичайно необхідні уміння як *flexible skills*. Формуючи *flexible skills* у молодших школярів, ми втілюємо необхідні у суспільстві сталого розвитку якості, де якість освіти стає безумовною вимогою сучасної постмодерністської освіти. Сформованість цієї навички у дитини визначає її успішність у повсякденному житті. А так як навчання стає більш глобальною системою, тому змінюються й вимоги до підготовки фахівця нового покоління, який має формувати трансверсальні компетентності. Отже, формування *flexible skills* є пріоритетним напрямом освіти сьогодення. Саме наявність визначених умінь у сучасної особистості

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

гарантує ефективність навчання загалом і забезпечує перенесення набутих знань, умінь і навичок на вирішення проблем в процесі всього життя.

Вивчення наукових джерел щодо європейського досвіду в галузі освіти доводить важливість і необхідність подальших досліджень, які стосуються моделі формування *flexible skills* для розвитку освітнього процесу в Україні. Метою формування *flexible skills* (трансверсальних компетентностей) є забезпечення «трансферу навчання». Тобто перенос набутих знань, навичок і метакогнітивних здібностей особистості на вирішення ситуацій реального життя.

Зазначимо, що визначені уміння, «скілси» залишаються малодослідженими вітчизняними сучасними педагогами. Проте у Концепції НУШ, за своєю сутністю, саме вони є підґрунтям для формування інших галузевих компетентностей, а сама є складовою ключових компетентностей, які прописані у 9 пункті Державного стандарту початкової освіти. Так, зазначено, що «спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння як критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами»[1].

У вітчизняній педагогічній думці формування *flexible skills* розглядаються як складова *soft skills*, проте такий погляд є хибним. Так, аналіз зарубіжної педагогічної думки засвідчує наукове обґрунтування саме *flexible skills* (трансверсальних компетентностей) як окремих сучасних умінь. Розвиток саме цих компетентностей є предметом досліджень С. Воркапіч (Sanja Vorkapic), Рената Кепік, Дж. Гордон (упровадження трансверсальних компетентностей у європейській освітній простір), С. Юмі Ямагачі (S. Yume Yamaguchi), К.-Дж. Кім (Gwang-Jo Kim) і Ю. Ямамато (Yukiko Yamamoto). Також спрямованість освітнього процесу на формування *flexible skills* займаються багато міжнародних організацій, серед яких – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Рада Європи, Організація економічного співробітництва та розвитку тощо.

У 2013 році ЮНЕСКО запропоновано та прийнято термін «трансверсальні компетентності» як ті, що забезпечують «трансфер навчання», тобто перенесення набутих знань, навичок і метакогнітивних здібностей особистості на вирішення ситуацій реального життя [3, с. 4]. У документі зазначається, що трансверсальні компетентності описують знання й уміння, які допоможуть студентам самореалізуватися як особистості, так і спеціалісту, а також знайти роботу, своє місце в житті та суспільстві [3].

У свою чергу, П. Мартінез-Кларес розглядає трансверсальні компетентності як такі, що поєднують у собі знання, навички, уміння та цінності, що можуть бути перенесеними з одного професійного контексту до іншого [4]. Їх цінність ґрунтується на потребі, що зростає, соціальних і трудових реалій, за яких спеціалізовані знання стають дуже швидко застарілими, а здатність застосувати універсальні знання до різних ситуацій

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

уважається необхідною стратегією продуктивності стосовно сучасного ринку праці.

Формування *flexible skills* є дуже важливим, для того щоб всі знання, які отримує дитина, вона змогла використовувати у повсякденному житті. Чи це знання з математики, чи при вивченні мов, чи предметів природничого та мистецького характеру – при створенні певної критичної ситуації, дитина не розгублюється, а шукає вихід з положення, використовуючи ці вміння. Це значно полегшує та покращує якість життя в майбутньому, уже дорослій людині.

Так, Дж. Гордон [2] виокремлює три основні способи впровадження трансверсальних навичок в освітній процес: інтеграція трансверсальних навичок до вже чинної освітньої програми ЗВО як нових предметів або як нових розділів для вже наявних традиційних предметів; додавання трансверсальних навичок як міжкультурних компетентностей, що лежать в основі всіх предметів; уведення трансверсальних навичок як структурних складників нових освітніх програм, у яких кардинально змінюється традиційна система.

Завданнями виступає формування п'яти сфер:

- критичне й інноваційне мислення: креативність, підприємництво, винахідливість, навички застосування знань, рефлексивне мислення, обґрунтоване прийняття рішень;

- інтерперсональні навички: презентаційні та комунікаційні навички, лідерство, організаційні навички, командна робота, кооперація, ініціатива, комунікабельність, колегіальність;

- інтраперсональні навички: самодисципліна, ентузіазм, наполегливість, мотивація, емпатія, чесність, цілеспрямованість;

- глобальне громадянство: поінформованість, толерантність, відкритість, повага до різноманітності, міжкультурне розуміння, здатність залагоджувати

Заслуговує на увагу приклад, який демонструє різницю у підході до процесу навчання відповідно традиційним технологіям (пояснення вчителя-запам'ятовуємо головні факти- відтворюємо) та підходом до навчання, що спрямоване на формування *flexible skills* (трансверсальних навичок), які дозволяють втілити та реалізувати об'єднанні фактичні знання з реальним досвідом і дійсно зрозуміти його значення. Отож, перший випадок: шестикутник має шість прямих сторін та шість кутів (ключовий факт), а коли ми досліджуємо воду у різних її станах, варто звернути увагу, що сніжинка є симетричним шестикутником. Тобто ця форма відображає те, як пов'язані молекули води кристала.

Наступним прикладом трансформування знань у реальне життя є приклад корисність вивчення форм шестикутника для природи, а саме для вуликів. Отже форма шестикутника дозволяє використовувати найменшу кількість воску, щоб тримати більше меду. Також наведемо подібний приклад щодо вивчення трикутника, який має три прямих сторони, три кути, а сума

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

його кутів рівна 180° (ключовий факт). Та якщо створити цей ж трикутник з петлями на кутах, він перетвориться на стійку та міцну фігуру, яку використовують для будівництва мостів, будинків тощо.

Одним із шляхів до формування *flexible skills* є запровадження педагогічних технологій, які спрямовані як на удосконалення існуючих методик та скорочення часу на набуття компетентностей, так і на надання психологічної підтримки учням та розвиток їх рефлексії. Розглянемо на прикладі проєктної технології навчання.

Вміння розуміти час – один з найважливіших навичок, без якого неможливо самотійне життя. Чим швидше дитина вивчить, як визначати час за годинником, тим швидше вона стане самотійною і навчиться організовувати свій час.

Отож, вивчаючи тему «Доба. Час» діти можуть об'єднатись у групи та створювати годинник. Далі продовжуючи вивчення теми, можна запропонувати поділити добу на години та визначити частини дня. Відрізати і оволодіти термінами – «ранок», «обід», «вечір» і «ніч». Адже саме з цієї інформації в подальшому діти починають знайомитися з порами року, днями та місяцями.

Також це вплине на вміння школярів раціонально спланувати свій розпорядок використання часу. Розуміючи, котрий зараз час, людина зможе дотримуватися певного режиму та планувати власний день – самотійно.

Висновок. Отже, формування *flexible skills* є пріоритетним напрямом освіти сьогодення. Вони гарантують ефективність навчання загалом і забезпечують перенесення набутих знань, умінь і навичок на вирішення проблем у сучасних процесах життя. Вивчення наукових джерел європейського досвіду доводить важливість і необхідність подальших досліджень, що стосуються моделі формування *flexible skills* (трансверсальних компетентностей), для розвитку освітнього процесу в Україні. Найбільша ціль полягає у сприянні розвитку творчих та вмотивованих учнів, що мають володіти ключовими компетентностями і наскрізними вміннями, які знадобляться їм у сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти. Постанова КМУ № 87 від 21.02.2018 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/59891/
2. Gordon J. et al. Key competences in Europe: opening doors for lifelong learner across the school curriculum and teacher education. Center for Social and Economic Research. CASE Network Reports. Warsaw, № 87, 2+009. 328 p
3. Gwang-Jo Kim. Regional Study on Transversal Competencies In Education Policy I And Practice (Phase I) 2013 Asia-Pacific Education Research

Institutes Network (ERINet). Published in 2015 by UNESCO. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002319/231907E.pdf> (дата звернення: 30.11.2019).

4. Pilar Martínez-Clares, Natalia González-Morga. Teaching methodologies at university and their relationship with the development of transversal competences / Metodologías de enseñanza en la universidad y su relación con el desarrollo de competencias transversales. Cultura y Educación. 2018. № 30. P. 233–275

ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ірина Іващенко
УДУ імені Михайла Драгоманова,
м. Київ,
Науковий керівник: Коханко О.Г.,
канд..пед.наук, доцент

Анотація. Проблема формування здорового способу життя в учнів молодшого шкільного віку потребує сьогодні особливої уваги з боку вчителів, батьків та держави. У школі цю проблему варто вирішувати через зацікавлення учнів питаннями власного здоров'я і його збереження. Варто це робити через цікаві методи та технології. Великий потенціал формування в учнів мотивації, знань та готовності до здорового способу життя закладено у ігрових технологіях.

Ключові слова: виховання, молодший школяр, здоров'я, здоровий спосіб життя, ігри, ігрові технології.

Актуальність теми. Наразі у суспільстві відбувається трансформація цінностей, серед яких все більше домінує турбота про здоров'я та гармонійний розвиток людини. Це актуально для України, оскільки тут існує проблема погіршення здоров'я дітей, в тому числі молодших школярів, спричинена негативним впливом екологічних факторів, генетичними проблемами, чинниками навколишнього середовища. Тому проблема цілеспрямованого виховання свідомого ставлення школярів до власного здоров'я і формування у них необхідних навичок здорового способу життя набула особливої актуальності. Цілеспрямоване формування основ здорового способу життя в практиці початкової школи має забезпечити ціннісне ставлення молодших школярів до власного здоров'я, його збереження та укріплення, що є запорукою міцної і здорової нації, яка здатна успішно вирішувати нагальні проблеми українського суспільства. Саме тому одним з ключових завдань Нової української школи є навчання учнів збереженню та зміцненню свого здоров'я.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Метою статті є визначення особливостей виховання здорового способу життя у молодших школярів засобами ігрових технологій.

Дослідженню питань формування здорового способу життя молодших школярів засобами ігрових технологій присвячені праці таких науковців як О.Вакуленко, Г. Жара, О. Мехед, Н. Пихтіна, С. Рябченко, О. Смик та ін.

У навчально-методичних рекомендаціях для вчителів (під керівництвом О. Вакуленко) зазначається: «Стиль життя людини є одним із ключових факторів, які впливають на її здоров'я. Він охоплює професійну, побутову, суспільно-політичну, культурну сфери нашої діяльності та формується на певному економічному, географічному, політичному, культурному ґрунті. Безпосередній вплив на здоров'я людини мають усі складові способу її життя – фізична активність, психічний стан, якість харчування, режим тощо» [4, с. 26].

О.Мехед, С.Рябченко, Г.Жара, аналізуючи фактори впливу на формування здорового способу життя молоді, зазначають: «Під здоровим способом життя слід розуміти активну діяльність людини, направлену, насамперед, на збереження і покращення її здоров'я. Це концепція життєдіяльності людини, націлена на поліпшення й збереження її здоров'я за рахунок раціонального харчування, позитивного морального настрою, фізичної підготовки, загартовування, особистої гігієни, відмови від шкідливих звичок (вживання алкоголю та наркотичних речовин, тютюнопаління)» [1, с. 262].

Залучення молодших школярів до здорового способу життя є одним із пріоритетних напрямів педагогічної роботи в початковій школі, результати якої сприяють загальному покращенню здоров'я населення держави. Тому обов'язковим компонентом організації освітнього процесу сучасної початкової школи є валеологічна освіта, основним завданням якої є залучення учнів до здорового способу життя за рахунок формування у них необхідних знань, вмінь, навичок, уявлень та забезпечення у молодших школярів сталого інтересу до різноманітних питань підтримки і зміцнення здоров'я. Зважаючи на це, сьогодні початкова школи повинна створити таке освітнє середовище, яке б передбачало розвиток здорових учнів, формування в них свідомого відношення до свого здоров'я, оволодіння навичками здорового способу життя.

О.Смик зазначає, що діти молодшого шкільного віку ще не можуть свідомо дотримуватися правил здорового способу життя, проте саме в цьому віці прищеплення їм свідомого ставлення до власного здоров'я і прагнення його зберігати та укріплювати має важливе значення для їх майбутнього життя [3].

У початковій школі пріоритетним видом діяльності учнів є навчання, проте гра у цьому віці продовжує залишатися впливовим видом діяльності і виступає важливою формою навчання та виховання молодших школярів, яка дозволяє безболісно здійснити поступовий перехід від знайомої для них ігрової до навчальної діяльності.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Виховувати основи здорового способу життя молодших школярів можна використовуючи різні засоби навчання, проте найбільш ефективним буде використання ігрових технологій, оскільки ігрова діяльність в учнів цієї вікової категорії все ще залишається важливим засобом отримання та засвоєння нової інформації. У грі школярі накопичують нові знання, розвивають здібності, формують пізнавальні інтереси, закріплюють навички здорового способу життя. Ігри виконують низку функцій для психічного розвитку молодших школярів, сприяють їх пристосуванню до майбутнього життя, збагаченню морального та інтелектуального досвіду, накопиченню комунікативного досвіду, досягненню емоційного задоволення, релаксації, стимуляції інтелектуального розвитку. Крім того, учні у грі, виконуючи різні ролі, навчаються бачити ситуацію з різних сторін, що сприяє розвитку їх інтелектуальних здібностей. Використання ігрової діяльності у початковій школі дає можливість вчителям природовідповідно залучати учнів до засад здорового способу життя.

Н.Пихтіна визначає ігрову діяльність «як багатогранне явище, можна розглядати як особливу форму існування всіх без винятку сторін життєдіяльності учнівського колективу. Виховання відповідального відношення молодших школярів до здорового способу життя під час ігрової діяльності є важливою передумовою забезпечення їх фізичного розвитку і виховання морально-вольових якостей» [2, с. 45].

Найбільшою мірою для виховання здорового способу життя молодших школярів використовуються наступні ігри: дидактичні, сюжетно-рольові, рухливі.

Ключовим призначення дидактичних ігор є розвиток розумових здібностей молодших школярів, виділення характерних ознак предметів, уміння спостерігати, порівнювати предмети, знаходити між ними схожість та відмінність, встановлювати тотожність. Потенціал цих ігор щодо залучення молодших школярів до здорового способу життя полягає в можливості надання учням широкого спектру знань про здоровий спосіб життя, здоров'я, заходи, які сприяють його збереженню.

«Важливу роль у вихованні здорового способу життя молодших школярів відіграє сюжетно-рольова гра, в якій втілюється життєвий досвід учнів та задіюється їх пам'ять і репродуктивна, відтворювальна уява, тоді як сюжет гри вимагає активної роботи продуктивної уяви школярів, що позитивно позначається на їх розвитку» - зазначає Н.Пихтіна [2, с. 74].

Для дітей молодшого шкільного віку для формування, збереження і зміцнення їх здоров'я важливими є рухливі ігри, які зміцнюють їх фізичний стан та є одним з важливих засобів їхнього фізичного виховання. Рухливі ігри можуть бути: сюжетними, несюжетними (ігровими вправами), іграми з елементами спорту (бадмінтон, настільний теніс, баскетбол, футбол тощо).

Забезпечити оптимальні умови для досягнення молодшими школярами позитивних результатів у розвитку їх рухів можна при поєднанні конкретних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

рухових завдань у формі ігрових вправ, які направлені переважно на чітке виконання певних рухових дій і сюжетних ігор.

Висновки. Підсумовуючи все вище викладене, слід відмітити, що під здоровим способом життя слід розуміти діяльність, направлену на формування та збереження, зміцнення й відновлення здоров'я дитини. Ігрова діяльність у початковій школі є важливим засобом формування в школярів основ здорового способу життя. Навчання основам здорового способу життя молодших школярів через гру від інших педагогічних технологій відрізняється тим, що гра добре відома, улюблена та звична форма діяльності молодших школярів. Вона дає можливість здійснювати вчителем виховний вплив, захоплювати їх увагу, переконувати. Її специфіка визначається тим, що учні під час гри накопичують знання, розвивають здібності, формують пізнавальні інтереси, засвоюють навички здорового способу життя. У виховній роботі з молодшими школярами можуть використовуватися різноманітні ігри, найбільш використовуваними з яких є: дидактичні ігри, сюжетно-рольові ігри, рухливі ігри. Кожен вид ігор, що використовуються при вихованні здорового способу життя у початковій школі, сприяє формуванню у молодших школярів навичок здорового способу життя, тому все залежить від бажання й готовності вчителя початкових класів застосовувати потенціал ігрової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мехед О. Б., Рябченко С. В., Жара Г. І. Аналіз факторів, що впливають на формування здорового способу життя молоді. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. №3 (159). С. 262-267.
2. Пихтіна Н. П. Теорія і методика ігрової діяльності дітей. Ніжин, 2016. 267 с.
3. Смик О. К. Формування здорового способу життя молодших школярів засобами ігрової діяльності. 2020. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009b11-21e7.docx.html>
4. Формування здорового способу життя. Навчально-методичні рекомендації / Авт. колект. Т. Андріученко, О. Вакуленко, В. Волков, Н. Дзюба, В. Коляда, Н. Комарова, І. Пеша, Н. Тілікіна (кер. авт. колект. О. Вакуленко). К.: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2018. 100 с.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: АПГРЕЙД ІНСТРУМЕНТАРІЮ СУЧАСНОГО УЧИТЕЛЯ З ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

*Іващук Олександра
Коростишівський педагогічний фаховий коледж
імені І.Я. Франка
Житомирської обласної ради*

м. Коростишів

*Науковий керівник: Левченко С.В.,
викладач психолого-педагогічних дисциплін*

Анотація. У статті висвітлено завдання, зміст і принципи педагогіки партнерства в Новій українській школі. Окреслено правила спілкування педагогів зі здобувачами освіти. Описано вправи, які відтворюють аспекти партнерських відносин у закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова. Педагогіка партнерства, учитель, батьки, партнерство.

Одним із складників формули Нової української школи є педагогіка партнерства. Щоб батьки були одnodумцями-помічниками, вчителі повинні добре організувати їх навчання. Якщо вчителі добре впораються з цим завданням, навчивши батьків по-іншому розуміти дитинство, якість виховання дітей різко підвищиться, з'являться реальні можливості для активної участі батьків у житті класу та школи.

Зауважимо, що педагогіка партнерства поняття не нове, але має кілька підходів у трактуванні суті: навчання без примусу; вільний; інтелектуальне поле класу.

Педагогіка партнерства вперше в історії педагогіки прописана законодавчо, вона одним із восьми компонентів формули Нової української школи і зафіксована у Концепції. До основних принципів цього підходу відносять:

- повагу до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіру у відносинах;
- діалог – взаємодію – взаємоповагу;
- розподілене лідерство (право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Пріоритетною стає роль учителя, який має бути другом, а сім'я своєю чергою має бути залучена до побудови освітнього шляху дитини. Зокрема, з'являються нові педагогічні професії:

- фасилітатор (допомагає, підтримує учня через педагогічну взаємодію);
- тьютор (репетитор, наставник);
- коуч (тренер, здатний зробити з людини чемпіона, коли йдеться про виховання переможців);
- ментор (допомагає тоді, коли його просять про допомогу, наприклад, щоб досягнути індивідуального зростання);
- едвайзер (радник, або консультант).

Окрім нових професій, з'являється і новий ринок партнерських послуг. Наприклад, форум «Мудрі батьки – щаслива дитина» проводиться 10-й рік поспіль; тренінги та вебінари Д. Карпачова, зокрема: «Комп'ютерна та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

інтернет залежність у дітей», «Школа без стресу», «Чому дитину потрібно поважати»; майстер-класи на тему «Батьківська мудрість та любов»; психологічні тренінги освітнього проєкту «На урок» за темами: «Батьки і діти: шляхи взаємодії», «Діти – дзеркало батьків».

Під час участі у науково-практичній конференції «Нова українська школа: практична підготовка майбутнього вчителя в умовах викликів суспільства», яку організувало і провело Студентське наукове товариство Коростишівського педагогічного коледжу імені І.Я. Франка Житомирської обласної ради, ми запропонували різноманітні вправи, які відтворюють аспекти партнерських відносин у закладах загальної середньої освіти.

Вправа 1. «Березень-квітень-травень». Загал учасників був розділений на три групи, наприклад, за назвами місяців весни (березень-квітень-травень), де «березень» – це група, що зображує модель партнерських відносин в колективі з колегами, «квітень» – з учнями, а «травень» – з батьками. Учасники отримали завдання: використовуючи вербальні та невербальні засоби, представити свою групу так, щоб дві інші здогадалися, яку модель представляють колеги. Час на підготовку – 8 хв. Форма подачі – на вибір учасників (проза, поезія, перформанс, інсценізація тощо). По закінченню підготовки кожна група презентувала свій виступ. Усі учасники впоралися із завданням.

Вправа 2. Шкільна програма співпраці. Відповідно до утворених груп учасники виступали об'єднаннями професіоналів, а саме директорами шкіл. На чистому аркуші учасники вказали, яка громадська організація створена в школі, або яка працює програма співпраці школи та батьківською громадою, з якою назвою? Також вказали, які традиційні форми роботи з батьками реалізуються. Якщо такої не існувало, учасники придумували власний варіант. Також відбулося обговорення кроків, які ми можемо зробити зараз або в найближчому майбутньому, щоб почати вибудовувати партнерські відносини. Наприклад:

– Учитель отримує в класі ту модель поведінки, яку демонструє сам. Не намагається змінити дітей, а змінює себе, бо діти будуть такими, як він.

– Учитель зменшує кількість правил, обов'язкових до виконання. Треба пам'ятати, що правила діють і для учнів, і для вчителя (наприклад, приходити на урок без запізнення).

– Учитель дозволяє собі та дітям помилятися тобто зробити помилку ресурсом для розвитку (Як добре, що ми будемо жити без оцінок!).

– Учитель довіряє дітям, дає їм більше можливостей для прояву самостійності та відповідальності.

– Учитель створює в класі емоційно безпечне середовище, щоб учні відчували, що їх розуміють, приймають такими, як вони є, наприклад, проведення ранкових зустрічей.

– Учитель створює середовище щастя. Щастя – це коли дитину в школі поважають, не кричать на неї, не звинувачують у всіх гріхах. Щастя – це коли дитина має свободу, поєднану з відповідальністю, коли учні допомагають

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

один одному. Щастя – це коли школа стає місцем безпеки та психологічного комфорту, школою співпраці, взаємної поваги та взаєморозуміння. Школою, де допомагають знайти своє місце у світі, який зараз так швидко змінюється.

Вправа 3. Проєкт «Антигаджет». Наявність мобільного телефону сьогодні є нормою для кожної цивілізованої людини. Зазвичай користувачі смартфонів починають свій день із перегляду соціальних мереж або стрічки новин та закінчують його так само. «Розумні гаджети» стали невіддільною частиною нашого життя: люди використовують їх не лише для дзвінків або повідомлень, але й для перевірки погоди, здійснення онлайн-покупок, пошуку роботи, знайомств тощо. Можна було б припустити, що життя зі смартфоном у руці робить підлітків щасливішими, та наукові докази свідчать про зворотне: «Чим більше часу підлітки проводять, дивлячись на екрани, тим більша ймовірність, що вони скаржитимуться на симптоми депресії»

Робота продовжилась у групах, де одну представляли директори та вчителі шкіл, другу – батьки, і третю – учні різних класів. Протягом 7 хв. учасники мали провести «мозковий штурм», обговорюючи пропозиції, та запропонувати аудиторії конкретні шляхи з вирішення проблеми використання телефонів у школі. Як їх обмежити, чи заборонити, чи залишити без змін.

Під час роботи над цією вправою учасники представили такі нестандартні рішення щодо використання гаджетів у шкільному середовищі:

1. Використовуємо нові слогани як пропаганду:

- «Не дай телефону СЕБЕ захопити!!!»,
- «Школа – не місце для побачень із гаджетом!»,
- «Що тиобираєш: телефон чи свободу».

2. Використовуємо нові форми роботи з учнями: створення *буктрейлерів*, які, з одного боку, популяризують читання книги, а з іншого – дозволяють на повну реалізувати творчі здібності школярів; проведення *«живої книги»* – зустрічі з «книгами», в ролі яких виступають люди.

3. Уводимо чіткі правила для всіх:

- у класі ми не користуємося телефоном без навчальної необхідності!
- треба зробити / прийняти дзвінок – чекай перерви!
- шкільний Wi-Fi обмежений у навчальний час.

Проведена науково-практична конференція продемонструвала, що проблема розуміння та впровадження педагогічного партнерства у сучасні реалії закладів загальної середньої освіти неоднозначна. Важливо впроваджувати дієві форми налагодження партнерських взаємин учителя з батьками, бо педагогіка партнерства ґрунтується на спілкуванні, взаємодії, співпраці між учителем, учнями та батьками; новому залученні родини у побудову освітньої траєкторії дитини; діалозі між учителями, учнями та батьками. Усі учасники освітнього процесу (учителі, учні та батьки) об'єднані спільними цілями та рівноправні.

Список використаних джерел:

1. Артемова В. Історія педагогіки України : підручник. Київ : Либідь, 2006. 424 с.
2. Вплив смартфонів на рівень щастя, інтелекту та нове покоління «iGen» URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28705680.html>
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Постанова КМ України № 988 від 14.12.2016 р.
4. Майстер-клас «Батьківська мудрість та любов» URL: <https://vseosvita.ua/library/majster-klas-batktivska-mudristta-lubov-66186.html>

ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ В УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Іголкіна Марина

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Кравець Ніна Павлівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психокорекційної педагогіки та реабілітології

Анотація: у роботі розглядаються питання виховання інтересу до вивчення математики в учнів з інтелектуальними порушеннями молодших класів.

Ключові слова: інтерес, математика, діти з інтелектуальними порушеннями, пізнавальна діяльність, корекційне навчання.

Одна з найактуальніших проблем сучасної психокорекційної педагогіки – активізація пізнавальної діяльності у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Проблеми корекційного навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями, на різних етапах становлення психокорекційної педагогіки та психології в Україні були предметом вивчення багатьох науковців (В. Бондар, І. Єременко, С. Миронова, Н. Кравець, В. Синьов та ін.).

У розвитку дефектологічної науки проводяться дослідження особливостей засвоєння математики дітьми з інтелектуальними порушеннями, пошуком ефективних методик, які забезпечать успішне вивчення цієї дисципліни в школі (К. Ардобацька, В. Басюра, Є. Гроза, Н. Королько та ін.).

Кожна дитина може пізнати світ, в якому вона народилася, через такі пізнавальні процеси, як відчуття і сприйняття навколишнього світу і так само за допомогою запам'ятовування, уваги і обмірковування тих чи інших речей.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Особливу роль в пізнанні займає, і можливість говорити і розуміти мову інших людей. Основу пізнавальної діяльності становлять когнітивні (пізнавальні) психічні процеси: відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, уява. Розвиток цих процесів відбувається тільки в діяльності. За допомогою власних сил можна засвоїти досвід і знання, накопичені людством, розвинути свої інтелектуальні та інші здібності, але для дитини з інтелектуальними порушеннями в цьому процесі необхідна допомога дорослого.

Основною діяльністю, яка забезпечує формування психічних властивостей і якостей дитини, є пізнавальна діяльність. За дослідженням О. Белової «...найбільш інтенсивно вона здійснює функцію розвитку особистості в молодшому віці...» [2, с. 135]. Мислення виступає основою навчання, тому розвиток різних видів мислення і розумових операцій розглядається як підготовка фундаменту навчальної діяльності.

Учні з порушенням інтелекту зазнають значних труднощів при засвоєнні програмного матеріалу з основних навчальних предметів (математики, читання, мови, природознавства, географії та ін.). Ці труднощі обумовлені особливостями розвитку вищих психічних функцій, якісних змін усієї психіки, особистості в цілому, що є результатом перенесених органічних ушкоджень центральної нервової системи.

Математика, як свідчать практика та спеціальні дослідження, належить до предметів, які найбільшою мірою сприяють корекції та розвитку логічного мислення. Саме в процесі міркувань, у пошуках шляхів правильних відповідей та вирішень тих чи інших завдань учні допоміжної школи вчаться встановлювати логічні зв'язки між питанням та даними, висловлювати математичною мовою ситуації, що викладені в умові арифметичних завдань і задач. При цьому вони оволодівають визначеними розумовими операціями, які необхідно виконати для отримання правильної відповіді на запитання, — аналізом, синтезом, порівнянням, узагальненням тощо. [1, с.195]

Особливо важко формуються у них пізнавальні інтереси при виконанні складної діяльності (читанні, письмі, вирішенні задач і прикладів), що пов'язано з розвитком психічних функцій. Недоліки розвитку мислення учнів особливо впливають на виконання практичних дій, коли необхідно вирішувати розумові завдання. Причиною цього є те, що учні не встановлюють необхідних міжпредметних зв'язків і відношень, не співвідносять окремі дії й операції з метою, не узгоджують їх між собою. Недостатність мисленнєвої діяльності проявляється також в тому, що дитина не підкоряє свої дії наступній меті. Наслідком цього може бути те, що дитина не закінчує розпочату роботу або виконує її неправильно, втрачаючи інтерес до неї [3, с.21].

У дітей з інтелектуальними порушеннями відчуття і сприйняття формуються повільно і з великою кількістю особливостей і недоліків, які впливають на весь психічний розвиток. Порушення мотиваційного компонента сприйняття позначається на перцептивній активності і приводить до примітивізації сприйняття. Недиференційованість, фрагментарність та інші

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

порушення уявлень негативно впливають на розвиток пізнавальної діяльності [5, С. 19].

У школярів з інтелектуальними порушеннями відзначається уповільнений темп і менша диференційованість сприйняття. Ці особливості при навчанні таких дітей проявляються в уповільненому темпі пізнання, учні часто плутають графічно схожі букви, цифри, предмети, подібні за звучанням букви, слова. Відзначається також вузькість об'єму сприйняття. Діти цієї категорії вихоплюють окремі частини вивчаемого об'єкту, в прослуханому тексті, не бачать і не чують важливий для загального розуміння матеріал [4, с. 56].

Характерною особливістю учнів з інтелектуальними порушеннями молодших класів є нездатність усвідомлення власних потреб та мотивів поведінки. Вони погано розуміють чого хочуть, до чого прагнуть, не можуть пояснити причини своїх вчинків. Поведінка імпульсивна. З іншого боку, під тиском потужного виховного впливу, домінуючим мотивом їхньої поведінки стає прагнення відповідати вимогам педагога, робити лише те, що сказав вчитель. Такі діти дуже добре знають, як потрібно чинити у тій чи іншій ситуації, добре орієнтуються у тому, що таке «добре», а що таке «погано», прагнуть відповідати моральним нормам і вважають себе хорошими, але часом поводять себе всупереч уявленням про себе, зовсім інакше [6, с. 211].

Таким чином ми з'ясували, що для дітей з інтелектуальними порушеннями притаманні недорозвинення пізнавальних інтересів, труднощі сприйняття простору і часу, що заважає їм орієнтуватися в навколишньому світі. Розвиток школяра з інтелектуальними порушеннями, зокрема становлення уваги, тісно пов'язане з формуванням у нього різноманітних інтересів, оскільки тільки на основі цього можливе активне і різнобічне знайомство з навколишнім життям.

Список використаних джерел:

1. Аробацька К. Удосконалення змісту математики у допоміжних школах. // *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. Збірник наукових праць / ред. П. М. Таланчук. Київ, 2004. № 1(3). С.195-198.
2. Белова О. Б. Особливості розвитку особистості молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Актуальні питання корекційної освіти* Педагогічні науки: збірник наукових праць / ред. В. М. Синьов, О. В. Гаврилов. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2011. Вип. II. 288 с.
3. Бондар Н. В. Особливості розвитку трудової діяльності учнів з інтелектуальною недостатністю. // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ, 2012. № 22. С. 19-24.
4. Гончаренко Г.М. Інтерес до навчання як складова розвитку пізнавальної активності розумово відсталих учнів на уроках фізики. //

Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 28. С. 55-57.

5. Дубовський С. Формування інтересу до математики в учнів початкових класів допоміжної школи. // Дефектологія. Київ : Педагогічна преса, 2000. №2. С. 17-23.

6. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Ч. 2. Навчання і виховання дітей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 224 с.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ УМІНЬ ПРАЦЮВАТИ В ГРУПАХ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

*Людмила Калиновська
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Тесленко Тетяна Василівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти*

Питання розвитку критичного мислення стає дуже актуальним під час інтенсивних соціальних змін, коли неможливо діяти без постійного пристосування до нових політичних, економічних та інших обставин, без ефективного розв'язання проблем, значну частину яких неможливо передбачити. У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що одним із наскрізних умінь, яким учні поступово та систематично оволодівають під час вивчення всіх освітніх галузей є критичне мислення. Проблеми формування критичного мислення здобувачів різних освітніх рівнів розглянуто в студіях вітчизняних і зарубіжних дослідників (І. Загашев, І. Муштавинська, О. Пометун, С. Терно, С. Тягло, Т. Тесленко).

У наукових дослідженнях можна зустріти різні визначення поняття «критичне мислення». При всій різноманітності визначення вони відображають оцінні та рефлексивні властивості мислення. Це – відкрите мислення, яке не приймає догм, яке розвивається шляхом накладання нової інформації на особистий життєвий досвід [3, 26].

Критичне мислення – використання когнітивних технік чи стратегій, які збільшують ймовірність отримання бажаного результату.

Критичне мислення, на нашу думку, є розумним розглядом різних точок зору, різних підходів до обґрунтованого судження та адекватного вирішення конкретної проблеми. Воно спрямоване на:

- вміння досліджувати факти, докази, надійність джерел інформації;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- вміння ставити у конкретних ситуаціях раціональні питання;
- вміння виробляти додаткові різноманітні підкріплення висунутих аргументів коректно визначаючи проблему;
- вміння аналізувати ідеї, пропозиції та приймати незалежні продумані рішення;
- вміння займати критичну позицію, мислити нестандартно;
- уміння бути комунікативним: враховувати інші пояснення, бути терпимим, толерантним, уникати викладу емоційних міркувань, пояснень.

Основою критичного мислення є чітке, коректне, структурне розуміння складних фактів, понять, ідей, які дозволяють суб'єкту навчання інтерпретувати чужі думки, ідеї доступною йому мовою. Характерними рисами критичного мислення є спостережливість, самостійність та індивідуальність. А джерелом походження критичного мислення є інформація (оскільки знання створює мотивацію), без якої людина не може мислити критично [1].

Загалом теоретичні проблеми розвитку критичного мислення в психолого-педагогічній літературі нині вирішені досить повно. Проте, практична реалізація формування основ критичного мислення у навчальному процесі на етапі розроблена недостатньо повно. Зауважимо, що вчити молодших школярів слід таким чином, щоб у них розвивалися основи критичного мислення. Такий процес значно складніший, ніж просто формувати уявлення, поняття чи повідомляти конкретні факти та окремі закономірності явищ, подій.

Очевидно, що критичне мислення у молодших школярів починається з постановки питань, тому, підготовці до занять, на яких передбачається розвиток критичного мислення, вчитель повинен визначити коло проблем, що стоять, а коли учні, працюючи в групах, будуть здатні зрозуміти їх, допомогти молодшим школярам сформулювати ці проблеми [2, 53].

Досвід роботи, спостереження за роботою учнів та вчителів початкової школи показують, що технологія формування критичного мислення однозначно включає:

- цілі, завдання, принципи побудови уроку, спрямованого на формування та розвиток критичного мислення;
- етапи та необхідні умови формування критичного мислення;
- методи, прийоми та способи навчання молодших школярів критичному мисленню;
- форми організації практичної діяльності учнів у групах, спрямовані на формування та розвиток критичного мислення;
- способи оцінювання результатів сформованості критичного мислення.

Учень під керівництвом вчителя і за допомогою однокласників повинен відповісти на питання, які сам поставив собі на стадії виклику: «Що хочу знати?». Цьому сприяє прийом роботи в групах.

Цінність групового навчання як засобу розвитку критичного мислення учнів значно зросла в останні часи. В педагогічній літературі часто

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

зустрічаються рекомендації використовувати групову роботу на уроці, говорять про ефективність її використання для вирішення широкого кола задач.

На думку Савченко О.Я., групова форма навчальної роботи «виховує вміння співпрацювати в колективі, організовуватися на співпрацю. Діти на уроці в процесі виконання групових завдань прагнуть спілкуватися, тож треба не гальмувати цю природну схильність, а використовувати її для взаємного навчання [2]. Такий вид діяльності дозволяє активізувати мислення школярів, допомагаючи вирішити проблему, яка формують нестандартне мислення. Така технологія дає змогу висловлювати будь-яка думку, як правильну, так і неправильну, дозволяє знайти вихід із скрутної ситуації та прийти в кінцевому результаті до вибору правильного вирішення проблеми. Спостерігаючи за учнями під час виконання групових завдань, учитель відкриває для себе чимало нового в їх поведінці, здібностях до навчання. Коли учні змагаються за найвищі оцінки, вони по суті, працюють один проти одного, адже особистий успіх протиставляється невдачам інших.

Групова робота - це унікальна організація уроку. Вона забезпечує взаємодію між учнями і робить непрямим керування вчителя. Він виступає організатором початку і кінця роботи: формулює завдання, спільну інструкцію по його виконанню, разом з учнями приймає участь в оцінці результатів. Етап спільної оцінки допомагає формуванню самооцінки і самоконтролю школярів. Дуже важливо, що оцінюється робота всієї групи, а не окремих учнів. Помилки дітей обговорюються тільки в групі. Робота учнів перетворюється із індивідуальної діяльності кожного учня в співпрацю. Учні вимушені навчитися домовлятися швидко, не враховуючи особисті інтереси. Поступово учень починає відчувати клас частиною свого світу, він зацікавлений в підтриманні дружніх стосунків. Ця форма роботи має велике значення для розвитку критичного мислення школяра. Працюючи в команді, учень має можливість проявляти ініціативу (вибрати завдання, поради, як організувати роботу); вчитися планувати свої дії, переконувати, нести відповідальність за себе і команду.

Найважливішим завданням сучасної системи вітчизняної освіти є формування універсальних навчальних процесів, які забезпечують школярам вміння вчитися, здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Тому вчителі початкових класів повинні звертати особливу увагу на необхідність всебічного та своєчасного розвитку у підростаючого покоління основ критичного мислення, творчих здібностей, навичок самоосвіти, самореалізації особистості.

Критичне мислення повинно стати стратегічною основою сучасної системи освіти, а вчитель – найважливішою ланкою у процесі, сприяючи формуванню критичного мислення учнів вже у початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Білецька Л., Колток Л. Критичне мислення молодших школярів як психолого-педагогічний феномен // Молодь і ринок. №9 (176). 2019. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/182057>.
2. Нор Е. Ф. Технологія організації групової навчальної діяльності. - Миколаїв, 1998.
3. Пометун О. І., Пилипчатіна Л. М., Сущенко І. М. та ін. Основи критичного мислення: навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2010. 216 с.
4. Розвиток критичного мислення молодших школярів в умовах Нової української школи: методичний посібник / автор-уклад. Н. Б. Ларіонова. Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. 64 с.

ЧИ ПРОГРЕСИВНА НУШ І ЧИ ВСЮДИ ВОНА Є?

Віталіна Калітка
Коростишівський педагогічний фаховий коледж
імені І. Я. Франка
Житомирської обласної ради
м. Коростишів
Науковий керівник: Тихоліз Н.С.,
викладач психолого-педагогічних дисциплін

Анотація. У статті розглянуто питання актуальності Нової української школи. Визначено основні положення Концепції, етапи реалізації програми. Виокремлено проблеми та недоліки впровадження реформи.

Ключові слова: *Нова українська школа, компоненти концепції, компетентності, Свідоцтво досягнень, дитиноцентризм, педагогіка партнерства, освітнє середовище.*

В освітньому світовому процесі абсолютно все змінилося: діти покоління Z, організація, способи сприйняття інформації та її фіксація, диджиталізація. Саме тому сьогодні потребує прогресивного навчання, зміни організації та способів освітньої діяльності, заміни звичної системи знань, умінь та навичок на формування компетентностей.

Нова українська школа – концепція розвитку повної загальної середньої освіти, запропонована Міністерством освіти і науки України у 2016 році. У Концепції йдеться про формування нової школи, побудованої на принципах демократизму, дитиноцентризму, гуманізму, відповідальності, компетентнісному та аксіологічному підходах, поваги до кожного учасника освітнього процесу [1].

Серед ключових компонентів Концепції вчителі початкової школи мають орієнтуватися на такі пункти:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Новий зміст освіти, оснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.
- Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
- Наскрізний процес виховання, який формує цінності.
- Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

Водночас у Концепції визначено компоненти, якими держава та місцева громада як повноправний учасник освіти мають забезпечувати успішну організацію освітнього процесу, а саме:

- Умотивований учитель має свободу творчості й розвивається професійно.
- Децентралізація та ефективне управління надасть школі реальну автономію.
- Нова структура школи дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.
- Справедливий розподіл публічних коштів забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.
- Сучасне освітнє середовище забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу [2, 13-14].

Нова концепція окреслює роль вчителя та автономію школи. Передбачає, що вчитель зможе сам готувати свої авторські навчальні програми, вибирати підручники, методи, стратегії та засоби навчання. Автономія школи передбачає складання навчальних програм / планів, їх змісту самими школами.

Освіта стане 12-річною і буде ділитися на: початкову (4 роки), базову середню (5 років) і профільну середню, одержувану в ліцеях і установах професійної освіти (3 роки).

Позитивні емоції, мотивація - важливий аспект нової освітньої реформи. Це означає дати дітям можливість полюбити школу, навчання та дійти до розуміння, що здобуття освіти - невід'ємний етап у житті кожної дитини. Тому в 1-2 класах освітній процес є ігровим, тобто учні навчаються граючись, а вчителі ставляться до кожної дитини індивідуально. Діти швидше адаптуються до навчання в школі та більше спілкуються між собою, висловлюють свою думку та позицію стосовно певних питань відкрито, отримують навички міжособистісного спілкування та взаємодії, співпраці в групах та колективі безпосередньо під час ранкового кола або зустрічей.

Мета НУШ – виховати інноватора та громадянина, який уміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини. Замість запам'ятовування фактів та понять учні набувають компетентностей. Це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи у професійному та приватному житті [3].

Спільними для всіх компетентностей є так звані наскрізні вміння: читання з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Щоб набувати компетентностей, школярі навчаються за діяльнісним підходом, також впроваджується інтегроване та проєктне навчання. У результаті такого навчання школярі вивчають явища та поняття з різних точок зору, їх уявлення про світ цілісні та не відірвані від життя, проблемні ситуації вирішують на основі наявної системи знань та вмінь.

Важливим є розробка нової моделі оцінювання учнів, що передбачає формальне оцінювання досягнень учня. Така модель передбачає оцінку не лише результатів освітньої діяльності, а й самого процесу навчання, дозволяє виявити труднощі та завчасно їх усунути. Учні отримують Свідоцтво досягнень з переліком основних компетентностей і визначеним рівнем їх формування.

Зміна освітнього середовища – це зміна ставлення до дитини: повага, увага до неї та прагнення знайти оптимальний спосіб для її ефективного навчання. Учителі прагнуть зробити так, щоб дитина почувала себе комфортно, була почутою. Саме тому педагогіка партнерства пронизує систему взаємовідносин у НУШ. Головним завданням педагогіки партнерства є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. Це завдання реалізовується у спільній діяльності учителя і учнів, учителя і батьків, що передбачає взаєморозуміння, спільність інтересів і прагнень із метою особистісного розвитку школярів [2, 17].

На цю реформу покладено багато надій. Міністерством освіти і науки України був розроблений план реалізації реформи, що передбачає 1300 опорних закладів у 2030 році; 100 % класів до стандартів НУШ до 2030 року; реалізація комплексу заходів у розмірі 4,2 млрд грн до 2024 року; розвиток цифрових компетентностей учасників НУШ - 180 млн грн. до 2024 року; реконструкція та капітальні ремонти (до 1500 об'єктів щорічно); 5 тис. додаткових місць щороку; 88 % охоплення дітей у 2030 році; розроблення концепції - 2022 рік [4].

Усі українські школи радо зустріли реформу НУШ. На жаль, склалося так, що в Україні нині триває війна. Через це достеменно невідомо скільки теперішніх українських шкіл з новою освітньою програмою залишилося. 3126 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, а 337 з них зруйновано повністю, ці дані не остаточні. А відновлення навчальних закладів, які перебувають під окупацією ворога, відкладено на невизначений термін.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У зв'язку з цим очікуються проблеми з фінансуванням реформи надалі. Не має держава достатньо коштів і на підвищення кваліфікації вчителів, і на матеріально-технічне обладнання для оновлення класів. Як не лише передавати знання, а й вчити застосовувати їх на практиці, вчити учнів ставити запитання, не боятися експериментувати і проявляти ініціативу, вміти працювати в команді над більш складними проектами, розвивати м'які наскрізні навички учнів – цьому вчителів потрібно навчати. Тому актуальним залишається питання підвищення кваліфікації вчителів, запровадження курсів-тренінгів та майстер-класів, на яких нададуть конкретні методичні рекомендації та практичні поради щодо основних складових освітнього процесу.

Щоб навчати дітей інакше, необхідне також нове освітнє середовище – мобільні одномісні парти, матеріали для дослідницької діяльності дітей, місце для ранкового кола. Також забезпечення освітнього середовища в базовій середній школі, друк нових підручників потребує більших інвестицій з боку держави, ніж це було передбачено на НУШ в початковій школі [5].

Недостатнім є запровадження педагогічних інновацій сфери ІКТ, так званих сучасних освітніх трендів (змішане навчання, перевернуте навчання, STEM-освіта, навчальний веб-квест, тощо).

Критики реформи невдоволені відсутністю оцінок та великим обсягом інформації для учнів 1–4 класів. Оптимісти відзначають такі моменти, як орієнтація на інтереси дітей, творчий підхід до навчального процесу та можливість отримати сучасну професію вже у старших класах. Успіх НУШ багато в чому залежить також від готовності вчителів змінювати свої педагогічні методи згідно з вимогами часу.

Отже, Нова українська школа навчає дітей бути творчими, не боятися своїх мрій, використовувати нахили та здібності, бути конкурентноспроможними, вміти працювати в різних групах і колективах, виконувати завдання в нестандартних ситуаціях. Проте, у зв'язку з ситуацією в державі, повноцінне впровадження цієї реформи у відповідні строки є складним завданням. Потрібно окреслити новий поетапний план реалізації, продумати додаткові джерела фінансування, забезпечити доступність освітнього процесу всім його учасникам.

Список використаних джерел:

1. Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад. : Л. М. Михайлова, О. В. Пагава, О. В. Проніна. За заг. ред. Л. М. Михайлової. Сєверодонецьк, 2020. 194 с
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. — Kyiv : Litera LTD, 2019. — 208 s.
3. <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
4. В Україні зменшується кількість шкіл, але зростає кількість класів | Нова українська школа (nus.org.ua)

5. <https://nus.org.ua/view/koly-reforma-nush-vdalasya-pryklad-tyh-hto-poperedu-v-novij-ukrayinskij-shkoli/>

6. Нова українська школа – Інститут модернізації змісту освіти (imzo.gov.ua)

ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Тетяна Камінська

УДУ імені Михайла Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Чайченко В.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Обґрунтовано сучасні підходи до формування обчислювальної компетенції молодших школярів в умовах Нової української школи.*

Ключові слова: *математична компетентність, обчислювальна компетенція, початкова освіта.*

Компетентнісний підхід є одним з напрямків оновлення системи загальної середньої освіти, що впливає із Національної доктрини розвитку освіти та Державного стандарту початкової освіти. Передбачається, що в основу оновленого змісту загальної освіти буде покладено формування і розвиток ключових компетентностей учнів [3].

З практичної точки зору, компетентнісний підхід у початковій освіті є засобом посиленням прикладного, практичного характеру навчання. Обчислювальні вміння є одними з базових умінь дітей молодшого шкільного віку. Тому проблема формування обчислювальної компетенції займає одне з найважливіших місць у початковому навчанні математики.

Мета – визначити педагогічні умови формування обчислювальної компетенції у молодших школярів на уроках математики в НУШ.

Проблема формування ключових, загальнопредметних та предметних компетентностей учнів була в центрі уваги українських науковців (С.Бондар, Н.Бібік, Т.Байбара, О.Біда, О.Глобін, Л.Коваль, О.Локшина, О.Онопрієнко, О.Овчарук, О.Пометун, К.Пономарьова, О.Савченко, С.Трубачев та ін.) [1,2].

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, аналіз досвіду методичної діяльності вчителів початкової школи у навчанні учнів математики дозволив визначити *математичну компетентність* як здатність учня до правильного розв'язання запропонованих задач та ситуацій, вирішення реальних життєвих ситуацій, на основі глибоких і міцних знань із предмету, здобутих математичних навиків та умінь [2].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Математична компетентність включає в себе обчислювальну складову, а саме готовність учня застосовувати обчислювальні вміння та навички на практиці.

Формування обчислювальних умінь - це процес оволодіння обчислювальними алгоритмами, що навчаються, перехід від обчислювальних алгоритмів на основі предметних дій до алгоритмів з розумовими операціями, перехід від обчислень з розгорнутими міркуваннями і операціями до згорнутих [5].

Виходячи з цього, обчислювальну компетенцію молодшого школяра можна охарактеризувати як рису особистості, яка проявляється в індивідуальній готовності й умінні виконувати обчислювальні операції в різних ситуаціях.

Характеристика обчислювальної компетенції включає наступні компоненти:

- осмислені знання властивостей та алгоритмів чотирьох арифметичних дій;
- вміння за умовою поставленого завдання визначити чи є вихідні дані для обчислень точними або наближеними значеннями, а також правила наближених обчислень та навички при їх виконанні;
- вміння правильно виконувати усні та письмові обчислення за допомогою наочності;
- використання найлегших способів обчислень;
- вміння правильно виконувати обчислювальні дії доводиться до автоматизму;
- вміння охайно та раціонально записувати обчислення;
- використання раціональних прийомів контролю обчислень;
- вміння на певному теоретичному рівні використовувати правила та прийоми, які застосовуються в процесі обчислень [2].

Таким чином, обчислювальна компетентність включає в себе обчислювальні вміння та обчислювальні навички.

У ході дослідження ми визначили найважливіші обчислювальні вміннями та навичками, якими повинні опанувати учні початкової школи:

1. Володіє обчислювальними навичками *табличного* додавання, віднімання, множення і ділення чисел.
2. Володіє обчислювальними навичками *усного* додавання і віднімання чисел без переходу та з переходом через розряд у межах 100 та 1000.
3. Застосовує в усних обчисленнях властивості арифметичних дій.
4. Володіє обчислювальними навичками *позатабличного* множення і ділення із застосуванням теоретичної основи.
5. Володіє обчислювальними навичками *письмового* додавання, віднімання, множення і ділення багатоцифрових чисел.
6. Застосовує *алгоритми* письмових обчислень.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Наявність в учнів обчислювальної компетенції можна визначати по їх умінню робити усні та письмові обчислення, раціонально організувати хід обчислень, переконуватися в правильності отриманих результатів.

Для повноцінного формування обчислювальних навичок необхідно, перш за все, забезпечити органічний зв'язок теорії та практики з математики, проводити тренувальні вправи, вдосконалювати навички усних та письмових обчислень, використовувати традиційні та інноваційні прийоми, засоби та методи навчання математики.

Формування обчислювальних умінь у молодшому шкільному віці потребує особливого контролю з боку вчителя, грамотного вибору методів та засобів, актуальних для цього шкільного періоду. Методика формування обчислювальних умінь неможлива без урахування педагогічних умов:

1. *Використання диференційованих вправ.* Облік індивідуальних особливостей учнів вимагає створення таких умов, щоб кожен учень міг повністю розкрити свій потенціал і реалізувати свої можливості. Використання диференційованих вправ сприяє формуванню самостійності, розвиває вміння планувати роботу, визначати алгоритм дій, проводити самооцінку, дозволяє сильнішим школярам застосовувати обчислювальні уміння на вищому рівні, а слабшим – легше засвоїти нові.

2. *Комплексне застосування наочних матеріалів.* Використання наочності допомагає учням краще зрозуміти сутність і значення числа і цифри, дій з них, і навіть засвоїти обчислювальні навички. Наочність для формування обчислювальних умінь може бути у вигляді ілюстрації, схеми, відео, іграшки, підручника та інших. Усі наочні матеріали мають бути пов'язані між собою у комплексі.

3. *Розвиваючий потенціал позакласної роботи.* Позакласна робота має бути спрямована на розширення та збагачення знань, та більш міцне засвоєння умінь та навичок. У процесі формування обчислювальних умінь може бути організовано: математичні вечори «У країні чисел та цифр», «В гостях у Цариці Математики»; математичні турніри «Математичний бій», «математична естафета»; математичні уявлення «Математичні спектаклі» «Живі цифри»; тиждень математики; добровільні заліки з математики; математичний КВК. Позакласні заняття з математики допомагають учням зрозуміти значущість обчислювальних умінь у житті кожного, розвинути логічне мислення та любов до предмета.

Таким чином, формування обчислювальної компетенції молодших школярів забезпечує досягнення особистісних, предметних результатів початкової освіти та вносить свій внесок в математичну культуру учнів.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Компетентнісна освіта – від теорії до практики. Київ: Плеяда, 2015. 120 с.
2. Глобін О. Компетентнісний підхід у навчанні та стандарт математичної освіти. Математика в школі. 2012. №12. С. 2 – 5.

3. Державний стандарт початкової освіти (2018). URL: <http://nus.org.ua/>

4. Нетрадиційні форми роботи при вивченні таблиці множення в початковій школі. URL: <https://vseosvita.ua/library/netradicijni-formi-robotipri-vivcenni-tablici-mnozenna-v-pocatkovij-skoli-256350.html>

5. Скворцова С. О. Формування професійної компетентності в майбутнього вчителя математики // Електронний журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». 2010. Вип. № 4.

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-МОВЛЕННЄВИХ СИТУАЦІЙ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ РІЗНИХ ВИДІВ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Тетяна Карабут

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

Науковий керівник: Пруняк В.В.,

канд. філол. наук, доцент,

доцент кафедри початкової освіти

Анотація. У доповіді з'ясовуються дидактичні умови, урахування яких сприяє забезпеченню розвитку в комплексі всіх видів мовленнєвої діяльності під час використання на уроках української мови навчально-мовленнєвих ситуацій. Імітація комунікативної взаємодії школярів на основі комплексної взаємодії всіх видів мовленнєвої діяльності сприяє становленню мовної особистості молодшого школяра.

Ключові слова: види мовленнєвої діяльності (читання, письмо, аудіювання, говоріння), навчально-мовленнєва ситуація, комунікативна взаємодія, мовна особистість.

Аналіз сучасних досліджень, присвячених навчання комунікативного спілкування школярів, свідчить про те, що одним із визначальних факторів, який суттєво впливає на добір мовцем лінгвістичних засобів, його стратегію взаємодії з різними адресатами, досягнення комунікативної мети, є ситуація спілкування. Тому саме на дію фактора ситуації повинен обов'язково звертати увагу дітей учитель. Для цього він може ознайомити дітей з реальними природними ситуаціями, з якими учні стикаються щодня: у школі, в бібліотеці, в магазині, в лікарні, в тролейбусі, в гостях у друга тощо. Для того, щоб навчити дітей комунікувати в соціумі, учителям необхідно на уроках моделювати навчальні ситуації, максимально наближені до життєвих. З цією метою педагогові потрібно, щоразу обговорюючи з дітьми ситуацію спілкування, чітко окреслити її складові: хто спілкується, з ким взаємодіє, офіційне чи приватне спілкування, які стосунки між адресатом і адресантом, яка форма реалізації мовлення – усна чи писемна.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проблемі використання на уроках словесності навчально-мовленнєвих ситуацій мовлення присвячено багато досліджень. Їх автори наголошують на необхідності врахування багатьох складових, які визначають умови спілкування мовців. Так, І. Большакова, у зв'язку з цим зазначає: «Для забезпечення комунікації на уроці рідної мови, тобто для введення учнів у мовленнєву ситуацію, необхідні: наявність предмета розмови, розуміння школярами мети висловлювання та умов спілкування, достатніх для здійснення висловлювання» [4, с.35]. Важливо, щоб, вводячи учнів у навчально-мовленнєву ситуацію, учитель знав і враховував такі три моменти: з ким учень хотів би спілкуватися, як він поставиться до предмета розмови і який рівень мовної підготовки учня, його фактичні мовленнєві можливості. Тому важливо враховувати: хто, кому, що, навіщо, в яких обставинах і з яким відношенням повідомляє. Отже, можна визначити такі компоненти комунікативної ситуації: а) комуніканти та їх стосунки (суб'єкти спілкування); б) об'єкт (предмет) розмови; в) відношення суб'єкта (суб'єктів) до предмета розмови; г) умови мовленнєвого акту.

Навчальна мовленнєва ситуація відтворює умови реальної дійсності, тому її структура подібна природній мовленнєвій ситуації. Таким чином, навчальні мовленнєві ситуації, які створюють на уроках, допомагають наблизити процес навчання до природних умов спілкування, навчити школярів способам спілкування в певних життєвих ситуаціях, вмінню орієнтуватися в них, створюють у дітей мотив звернення до мовлення, бажання говорити. Саме навчальна мовленнєва ситуація покладена в основу комунікативно-ситуативних завдань, які є одним із способів формування всіх видів мовленнєвої діяльності учнів.

Дидактичною умовою створення комфортних умов для спілкування в школі є знання вчителем основних функцій комунікації, уміння апелювати до кожної з них у процесі конкретного комунікативного акту.

Формування і розвиток мовленнєвих умінь, на думку Л. Шевцової, відбувається в період реалізації всіх трьох функцій спілкування [3, с.34]. Так, *інформаційно-комунікативна* функція проявляється в такій мовленнєвій формі, як діалог. Це інформаційний контакт суб'єктів спілкування, це співміркування, співтворчість. Реалізується такий контакт у висловлюваннях, судженнях, припущеннях. Дуже важливо на цьому етапі формувати «почуття адресата», уміння передбачати його реакцію. *Регулятивно-комунікативна* функція спілкування потребує від учнів уміння планувати мовленнєву структуру висловлювання, уміння «перекодувати» матеріал посібника в усне мовлення, а також користуватися елементами мовленнєвої діяльності. Спектр дії *комунікативно-виховної* функції спілкування досить широкий: це і формування емоційної сфери, і розвиток естетичного сприймання, і виховання художнього смаку та ін. Усі три функції спілкування потребують володіння словом, уміння розуміти його силу і красу, його роль у спілкуванні, у формуванні почуття мови [3, с.35-36].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Предмет мовлення у шкільній практиці зумовлений темою уроку. Мовленнєва подія, що відбувається в контексті початкової мовленнєвої ситуації, відрізняється чітко вираженою орієнтацією на конкретний результат. Це і є головною метою комунікативної поведінки. Таким чином, важливою дидактичною умовою ефективної комунікації є створення на уроці ситуації спілкування. Особливостями навчально-мовленнєвої ситуації є стійкість, постійність змістових характеристик ряду категорій: адресант-адресат (учитель-учень), зовнішні обставини спілкування (тут, зараз – у класі, упродовж уроку), комунікативна мета, форма реалізації мовлення.

Дидактичні умови створення навчально-мовленнєвої ситуації на уроках української мови вимагають перегляду організації навчального процесу. Форма уроку не завжди сприяє природній, невимушеній роботі учнів. Частіше вони почувають себе скуто, замкнено, нерішуче. У таких умовах неможливе формування комунікативної компетентності, тобто умінь висловлюватися легко, максимально наближено до природної ситуації спілкування. Зазначимо, що уроки мови, так і уроки розвитку мовлення мають великі потенційні можливості для використання різноманітних форм організації ефективної роботи учнів. Насамперед це велика група нестандартних уроків, яка останнім часом посіла чільне місце серед традиційних типів і форм занять. З психологічної точки зору, нестандартна форма проведення уроку допомагає учням почувати себе вільно і невимушено. Нестандартні форми організації комунікативної діяльності учнів допомагають співрозмовникам уникнути багатьох недоліків, що трапляються під час створення комунікативного акту.

Бесіди з учителями початкових класів свідчать про те, що важливу роль для розвитку різних видів мовленнєвої діяльності школярів відіграє створення штучних навчальних ситуацій. Вони дозволяють дітям в ігровій формі зануритись в умови спілкування, наближені до реальних. Це дозволяє мотивувати їх до комунікативної взаємодії у чітко визначеній ситуації, коли одночасно потрібно вміти слухати, сприймати, аналізувати й оцінювати почуту інформацію від співбесідника, і, звичайно, реагувати на неї залежно від умов за допомогою письма або говоріння. Рольові ігри, що орієнтують на різноманітні життєві ситуації, використання й аналіз прикладів з різних джерел з точки зору говоріння у значно більшій мірі допоможуть наблизити учнів до умов реальної комунікації, сформувані необхідні для них у майбутньому комунікативні вміння.

Серед численних проблем, пов'язаних з усною комунікацією, однією з найважливіших видається ситуативна зумовленість усного мовлення. Вплив ситуації спілкування проявляється у всіх його тематичних сферах, він охоплює сюжети різних сфер діяльності – побутову, наукову, публіцистичну, офіційно-ділову тощо. Добір мовних засобів і оформлення висловлювання великою мірою залежить від ситуації спілкування. Адже давно науково визнаним є той факт, що ситуація є одним із найважливіших екстралінгвістичних чинників, які мають суттєвий вплив на функціонування

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

мови. Тому використання принципу ситуативності стало загально визнаним у сучасній лінгводидактиці.

Таким чином, ефективний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності молодших школярів передбачає врахування таких дидактичних умов: а) наявність рушійної сили навчання і необхідності створення ситуацій спілкування; б) формування мотивів спілкування; в) моделювання процесу спілкування на уроці з одночасним використанням кількох видів мовленнєвої діяльності відповідно до вимог логіки навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Большакова І. Ситуативна навчально-мовленнєва діяльність на уроках української мови. *Початкова школа*. 2002. № 10. С.31–35.
2. Голуб Н. Б. Ситуаційний метод на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 7. С. 18–24.
3. Шевцова Л.С. Методика застосування мовленнєвих ситуативних завдань: метод. збірник. Житомир: Меркурій. 2004. 94с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анастасія Кейбал
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради
м. Прилуки
Науковий керівник: О.М. Кочерга,
кандидат педагогічних наук,
викладач-методист,
голова циклової комісії педагогіки та психології

Анотація. *В статті здійснено аналіз сучасних підходів до проблеми оцінювання навчальних досягнень учнів НУШ. Особливий акцент автор робить на характеристиці формувального оцінювання ЗУН здобувачів початкової освіти.*

Ключові слова: *оцінювання навчальних досягнень, вербальне оцінювання формувальне оцінювання, навчальна мотивація, учнівське портфоліо.*

Постановка проблеми. Освіта нового століття орієнтована на вільний розвиток людини, на творчу ініціативу, самостійність учнів, їх конкурентоспроможність як майбутніх фахівців, на уміння вчитися упродовж життя, і досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Невід'ємною складовою освітнього процесу є оцінювання навчальних досягнень учнів. Компетентнісний підхід, як один із важливих елементів Нової української школи, неможливо реалізувати без змін підходів до системи оцінювання знань учнів. Одним із важливих напрямків впровадження освітньої реформи є створення стимулюючої системи оцінювання, головною метою якої є підвищення навчальної мотивації та активізація самостійності здобувачів освіти.

Метою нашої статті є проаналізувати сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів.

Виклад основного матеріалу. Обов'язковим компонентом освітнього процесу є діагностика навчання, що спрямована на визначення рівня досягнення поставлених цілей та включає контроль, перевірку, облік, оцінювання, накопичення статистичних даних та їх аналіз, рефлексію, виявлення динаміки освітніх змін і особистісного розвитку учня, перевизначення цілей, уточнення освітніх програм, коректування процесу навчання, прогнозування подальших змін та розвитку освітнього процесу [3].

Курс розвитку сучасного освітнього процесу в напрямі формування компетентностей зумовлює перегляд основних підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів, так як традиційні методи здебільшого зосереджуються на тому, чого не знають чи не вміють робити учні.

Спільним, що об'єднує освітній процес практично у всіх прогресивних країнах, є те, що учителі не порівнюють учнів один з одним, а для батьків описують вміння дитини, її активність і творчі здібності; пишуть свою думку про учня в табелі, де відзначають його мотивацію, навички, поведінку тощо; описують характеристики дитини: організованість, здатність до самостійної і командної роботи, ініціативність, старанність, самоосвіту.

Одним із нововведень сучасної освіти в Україні є те, що в НУШ змінюється загальна мета оцінювання – вона перестає бути лише інструментом оцінювання успішності учня, а стає засобом навчання для вчителя. У рамках цієї мети визначаються такі основні цілі сучасного оцінювання:

□□ порівняння наявного рівня сформованості компетентності з очікуваними результатами (це спроба оцінити знання та вміння, які демонструє учень під час проведення різних способів оцінки на певному завершальному етапі);

- здійснення моніторингу прогресу учня;
- визначення дітей з особливими освітніми потребами, дітей, які можуть потребувати додаткової підтримки в освітньому процесі внаслідок різних чинників (порушень психофізичного розвитку, інших соціальних та економічних чинників);

- оцінювання методів викладання (якщо результати оцінювання демонструють низький рівень оволодіння очікуваними результатами для більшості учнів, методи викладання мають бути переглянуті);

- перегляд змісту навчальної програми;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- надання інформації батькам про прогрес у розвитку дитини, оволодіння тими чи іншими компетентностями, обговорити види навчальної діяльності, які вони можуть здійснювати в домашніх умовах;

- надання підтримки учням у самооцінюванні [2].

У державному стандарті початкової загальної освіти заявлено рекомендацію впроваджувати формувальне оцінювання навчальних досягнень. Під формувальним оцінюванням розуміють «постійне оцінювання, яке починається з попереднього оцінювання знань та вмінь учнів на початку роботи і триває впродовж усього вивчення курсу. Його особливістю є те, що воно «надає зворотний зв'язок учням впродовж вивчення всього навчального курсу; дає можливість учням здійснювати моніторинг власного прогресу у досягненні бажаних результатів, надає інформацію учням щодо аспектів, на які слід звернути більше уваги в майбутньому» [4, 13].

Філософія формувального оцінювання полягає в тому, що воно не повинно містити частки НЕ, жодних негативних суджень чи критики. Формувальне оцінювання оцінює не результат, а процес.

Формувальне оцінювання, на відміну від традиційного, дає змогу: уникнути негативних моментів у навчанні; індивідуалізувати освітній процес; підвищити навчальну мотивацію й самостійність учнів. Воно враховує індивідуальний поступ кожного учня, вміння використовувати його буде обов'язково оцінюватись під час вивчення роботи вчителя службою оцінювання якості освіти.

Формувальне оцінювання дає можливість учням усвідомлювати й відслідковувати особистий прогрес і планувати подальші кроки з допомогою учителя. Для педагога формувальне оцінювання означає бути поруч з учнем і вести його до успіху. Учителі використовують інформацію з оцінювання для корегування навчання та забезпечення правильного виконання учнями завдань. Коли наставники регулярно залучають учнів до збирання та перевірки інформації про своє навчання, вони допомагають їм ставати відповідальними та самостійними.

Науковці виокремили такі складові дієвого формувального оцінювання: зворотний зв'язок у системі «педагог — учень»; уміння учнів оцінювати свої знання самостійно, взаємооцінювання; активність учнів в процесі власного навчання; корегування процесу навчання з урахуванням результатів оцінювання; вплив на мотивацію до навчання [4].

Ще один аспект, на якому варто акцентувати увагу це те, що результати оцінювання навчальних досягнень учня – це його особиста і секретна інформація. Це вказує на те, що формувальний підхід потребує психологічного перелаштування вчителя, зміни ставлення учнів і їхніх батьків до шкільного оцінювання. Оцінювання – це конфіденційна інформація, яка стосується лише вчителя, дитини та її батьків, тобто педагоги не мають озвучувати навчальні досягнення учнів на батьківських зборах чи повідомляти їх публічно у вигляді рейтингів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Особливістю оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи є те, що перевага надається вербальному оцінюванню, при якому використовуються як усні, так і письмові оцінні судження. Вони характеризують процес навчання і відображають кількісний і якісний його результати: ступінь засвоєння знань і вмінь з навчальних предметів та характеристику особистісного розвитку учнів. Характеристика особистісного розвитку учнів відображає самостійність, відповідальність, комунікативність, уміння працювати в групі, ставлення до навчальної праці, рівень прикладених зусиль, сформованість навчально-пізнавальних інтересів, ціннісних орієнтирів та загальнонавчальних умінь тощо та здійснюється вербально під час поточного контролю. Недопустимою є заміна оцінок іншими зовнішніми атрибутами (зірочками, квіточками, прапорцями тощо).

Однією з важливих технологій оцінювання у початковій школі, особливо у першому класі, є технологія портфоліо. Саме воно дає можливість вчителю здійснювати аналіз інформації про процес і результати навчальної діяльності учня, забезпечуючи при цьому можливість для здійснення власних оцінних суджень щодо результатів своєї діяльності. Тобто, портфоліо – це інструмент, який демонструє, чого досягла дитина. Педагог може використовувати інформацію з портфоліо для того, щоб розробляти подальші плани роботи – адже потрібно спочатку знати, що вже вміє робити дитина, для того щоб планувати наступні кроки. Користуючись інформацією з портфоліо, педагог також дізнається про сильні і слабкі сторони дитини, про хід її мислення, про прогрес в опануванні навичками тощо.

Формування портфоліо здійснюється суб'єктивно. У процесі вибору робіт для портфоліо вчителю важливо дати відповіді на такі запитання: Що добре вдається цьому конкретному учневі? Який прогрес у формуванні відповідної компетентності (компетентностей) демонструє ця робота учня? Яким чином ця робота співвідноситься з іншими роботами, що містяться у портфоліо?

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» (стаття 12). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
3. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013. – № 6.
4. Щербак О. І., Софій Н. З., Бович Б. Ю. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень: Навчально-методичний посібник / За наук. ред. О.І. Щербак. – Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», – 2014. – 136 с.

ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Наталя Кісільова
Мелітопольський державний
педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького
Місто Запоріжжя
Науковий керівник: Сасенко Ю.О.,
канд.пед.наук, доцент кафедри початкової
і спеціальної освіти

Анотація. Булінг на сьогодні розглядається як одна з найактуальніших соціально-педагогічних проблем. Його подолання та його профілактика є важливою місією для всіх, хто зв'язаний з освітою. У статті досліджуються причини та наслідки булінгу, а також наводяться приклади ефективних стратегій протидії та попередження цьому явищу.

Ключові слова: булінг, його ознаки та наслідки; шляхи протидії та профілактики цькування.

Булінг існував завжди, але це явище часто замовчується і майже немає практики його обговорення. За таких обставин проблема не тільки не зникне, а навпаки, її масштаби та гострота збільшуватимуться та загострюватиметься. У 2017 році ЮНІСЕФ провів дослідження та надав статистику, згідно з якою 67% дітей віком від 11 до 17 років так чи інакше стикаються з явищем булінгу [1].

Поняття булінгу досліджували в своїх роботах зарубіжні та вітчизняні дослідники, зокрема Д. Лейн, Д. Олвеус, Е. Роланд, І. Бердишев, Т. Мерцалова, В.Р. Петросянц, О.Л. Глазман. Одним із перших питань булінгу почав вивчати скандинавський вчений Девід Олвеус. Відтоді його колеги в багатьох країнах почали всебічно досліджувати це явище. Почали створюватися державні та міжнародні антибулінгові програми.

Різниця між булінгом і конфліктом: Конфлікт – це зіткнення інтересів між окремими особами або групами. Булінг – систематичне, тривале та навмисне заподіяння фізичної або психологічної шкоди жертві, часто з метою контролювання та зниження її самооцінки.

Учасники булінгу: кривдник (агресор), жертва (аутсайдер) та спостерігачі.

Види булінгу:

- фізичний булінг – стусани, підніжки, бійки, ляпаси, штовхання, плювання, грубі жести руками чи тілом.

- психологічний булінг – вербальний булінг: обзивання, насміхання, принизливі жарти, жорстока критика, погрози, шантаж, образливі прізвиська.

- соціальний булінг – налаштування інших проти однієї людини, ігнорування, поширення чуток, відмова у спілкуванні.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- сексуальний булінг – образливі жести, рухи тіла, образи сексуального характеру, зйомки в роздягальні або туалеті, сексуальні погрози.

- кібербулінг – жорстокі дії в інтернеті: агресивні письмові повідомлення, негативні коментарі, завантаження образливих фото чи відео у мережу [2].

Причини виникнення булінгу:

- особистісні чинники – фізичні чи психічні особливості учнів, через які вони можуть стати жертвами булінгу.

- сімейні чинники – виникають, якщо батьки приділяють своїй дитині недостатньо уваги, не займаються її вихованням.

- чинники середовища – несприятливий клімат у навчальному закладі, напружені відносини між однолітками та вчителями.

- соціальні чинники – людська нерівність, стереотипи, культурні норми, що впливають на свідомість.[5]

Наслідки булінгу: Булінг має значні соціальні та психологічні наслідки, які проявляються на всіх учасниках цькування. Більшість наслідків відображаються саме на жертві: проблеми із запам'ятовуванням, аналізуванням навчального матеріалу; небажання відвідувати заклад освіти; поява нервово-психічних розладів; занижена самооцінка; відірваність від соціуму [4].

Усі ці наслідки підкреслюють важливість протидії булінгу. Тож, якщо булінг не припиняється і керівництво закладу освіти та педагогічний персонал не вживає заходів, то наслідки впливатимуть на все освітнє середовище.

Правова політика: До національного законодавства, яке регулює питання захисту дітей, належить: Конституція України, Закон України «Про освіту» тощо. Україна зробила вагомий крок назустріч боротьбі з булінгом шляхом запровадження адміністративної відповідальності за нього. Проте, національна правова політика не повинна бути **спрямована лише на ухвалення законів, які встановлюють відповідальність за булінг і зобов'язують шкільну адміністрацію проводити розслідування. Задача** полягає в тому, щоб розробити стратегії боротьби з булінгом, впроваджуючи антибулінгові програми, які працюють багатьох країнах та мають успішний результат.

Діяльність закладу освіти із запобігання та протидії булінгу: Слід зауважити, що деякі випадки булінгу дуже складно виявити, тому вчителю необхідно звертати увагу на будь-які зміни в поведінці учнів: раптове зниження успішності у навчанні окремої дитини; фізичні травми; соціальна ізоляція; часті хвороби або прогули шкільних занять учнем; порушення правил та дисципліни.

Якщо стало відомо про випадок булінгу в школі, вчителю потрібно негайно вжити наступних кроків: зупинити будь-яку насильницьку поведінку; **вислухати всіх учасників булінгу, щоб краще розібратися в ситуації;** зв'язатися з батьками учнів, які були замішані у булінгу; співпрацювати з адміністрацією школи, щоб забезпечити безпеку всіх учнів та вжити

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

необхідних заходів; надати підтримку жертві та іншим учням, які могли постраждати від інциденту; звернутися за допомогою до інших фахівців; провести з класом бесіду щодо шкільного булінгу [3].

У шкільному середовищі необхідно не лише протидіяти явищу булінгу, а й проводити його профілактику. Профілактика булінгу в шкільному середовищі - це комплекс заходів, що спрямовані на запобігання насилля в школі. Діяльність з протидії булінгу відображається у планах заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу. Його розробка, затвердження та оприлюднення здійснюються керівником закладу освіти.

В Україні існують різні організації, які працюють над проблемою булінгу та забезпеченням безпеки дітей. Зокрема це: ЮНІСЕФ, Український фонд «Благополуччя дітей», Docudays UA, My safety friends та інші. Вони проводять різні заходи та ініціативи, зокрема: організація тренінгів та семінарів з питань запобігання булінгу; робота з жертвами булінгу та їх підтримка (консультації та психологічна допомога); впровадження проектів з формування толерантності та поваги до інших; популяризування проблеми булінгу через різноманітні акції, конкурси, флешмоби та інші публічні заходи; співпраця з органами державної влади та громадськими організаціями, для впровадження законодавчих та інших заходів з протидії булінгу та насильству серед дітей та молоді.

Способи удосконалення протидії булінгу в Україні:

1. В Україні існують законодавчі акти, які регулюють питання булінгу в навчальних закладах, проте, для удосконалення протидії булінгу можуть бути необхідні додаткові нормативні акти, що конкретизують процедури виявлення та реагування на випадки булінгу.

2. Важливо збільшити свідомість про проблему булінгу і його наслідки серед дітей, батьків, вчителів та інших фахівців. Це можна зробити через освітні кампанії, соціальні медіа, та різноманітні інформаційні ресурси.

3. Проведення навчання та тренінгів для вчителів та батьків. Вчителі та батьки можуть грати ключову роль у виявленні та запобіганні випадків булінгу. Навчання та тренінги мають на меті підвищити свідомість щодо проблеми булінгу, навчити виявляти та реагувати на випадки булінгу, та допомогти у створенні безпечного і толерантного навчального середовища.

4. Соціальні мережі та медіа можуть бути використані для поширення інформації про булінг та пропаганди толерантності до інших.

5. В Україні вже є програми та проекти з протидії булінгу, але їх необхідно продовжувати розвивати та розширювати, включаючи ширшу аудиторію та залучаючи більше фахівців.

6. Важливо створити систему підтримки для жертв булінгу, яка б забезпечувала їм необхідну психологічну, юридичну та медичну допомогу.

7. Створення психологічних центрів, для надання кваліфікованої психологічної допомоги не тільки дітям, які потерпіли від булінгу, а також тим, хто вчиняє насильство.

8. Створити спеціальні інформаційні портали та гарячі лінії, які

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

надаватимуть інформацію та консультації щодо протидії булінгу.

9. Проводити систематичне дослідження масштабів та характеру булінгу в школах, щоб визначити ефективність заходів з протидії та розробити додаткові заходи для зменшення кількості випадків булінгу.

Булінг є серйозною проблемою в сучасному світі, особливо серед дітей та підлітків. Це форма насильства, що включає у себе систематичні психологічні, фізичні та вербальні напади на людину. Булінг може призвести до розвитку психологічних та фізичних проблем у жертв, включаючи депресію, тривогу, зниження самооцінки та інше. Протидія та профілактика булінгу є надзвичайно важливою для забезпечення безпеки та добробуту дітей та підлітків. На сьогодні наша держава активно бореться з булінгом, наукові дослідження та законодавство перебувають на етапі становлення. Удосконалення протидії булінгу в Україні вимагає комплексного підходу та співпраці різних суб'єктів, зокрема уряду, навчальних закладів, батьків та громадських організацій.

Список використаних джерел:

1. UNICEF [Electronic resource] // UNICEF. – Mode of access: <https://www.unicef.org>
2. Вовк Г.А. Характеристика видів булінгу та його прояви серед старшокласників / Вовк Г. А. – Черкаси, 2019. – с.359-360
3. Пам'ятка для вчителів стосовно булінгу [Електронний ресурс] // Спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 314. – Режим доступу: http://school314.kiev.sch.in.ua/vihovna_robota/stop_buling/pamyatka_dlya_vchite_lya_stosovno_bulingu/
4. Седих К.В. Психологічні наслідки булінгу / Седих К. В. – [Б. м.], 2022. – с. 186-198
5. Тілікіна Н. В. Булінг (цькування) як явище, його форми та учасники. / Тілікіна Н. В.. – 19 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Єлизавета Коваленко

КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР»

м. Нікополь

Науковий керівник: Борисьонок М.О.,

викладач фахових методик початкової освіти

Анотація. В статті порушено питання формування навичок читання у молодших школярів під час дистанційного навчання. Запропоновано види інтерактивних вправ та завдань, які сприяють формуванню навичок читання в учнів початкових класів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: навички читання, вправа-тренажер, інтерактивні вправи.

Карантинні обмеження через COVID-19 та війна в країні, внесли свої корективи в освітній процес. Вимушений перехід на дистанційну та змішану форму навчання став справжнім викликом і випробуванням для всіх учасників освітнього процесу. Тому, перед вчителем постає питання модернізації методів та форм роботи в освітньому середовищі Нової української початкової школи. Проблема розвитку навичок читання в початковій школі завжди була й лишається актуальною, особливо під час дистанційного навчання.

Значний внесок у дослідження проблеми формування навичок читання в молодших школярів зробили О. Савченко, О. Ісаєва, В. Куріпта, Е. Пелешок, Т. Шевчук та ін. Практика читання, на думку вчених, допомагає розвивати: мовлення дітей, образне мислення, уміння висловлювати свою думку, навички розуміння, аналізування та оцінювання прочитаного, формування моральних та етичних цінностей, навички пізнання світу та самопізнання.

Молодші школярі приходять до першого класу досить різні, особливо за своїми комунікативними вміннями, тому основним завданням педагога є «вирівнювання» учнів. Цій меті підпорядкована комунікативна лінія змісту навчальної програми з рідної мови для 1 – 2-го класу, що передбачає формування в молодших школярів чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності - аудіювання, говоріння, читання, письма [6].

Під час онлайн навчання комунікація вчителя з учнями досить обмежена і проблема зацікавлення дітей навчальним матеріалом стала ще складнішою. Ми вважаємо, що найкращим методом позбавлення від цієї проблеми є проведення уроків з максимальною взаємодією вчителя з дітьми, зануренню їх в освітній процес ігровим способом.

Пропонуємо приклади вправ та ігор для розвитку читацьких навичок молодших школярів.

Інтерактивна гра «Мишеняткова абетка». Запропонована гра допомагає молодшим школярам вивчити алфавіт в цікавій ігровій формі. Під час цієї гри школярі вчать розрізняти букви алфавіту, складати їх у склади, а потім склади у слова. Яскраві ілюстрації добре сприймаються дітьми та сприяють швидкому запам'ятовуванню букв [2].

Інтерактивна гра «Хитрі слова». Дітям пропонується рядок з 4 слів, де три слова однакові, а одне – зайве. Завдання дитини знайти яке слово відрізняється від інших та позначити його. Дана гра сприяє розвитку уваги школяра, формує навички логічного мислення, закріплює знання літер та вміння їх розпізнавати [3].

Інтерактивна вправа-тренажер «Цікава читанка». Ця вправа з дитячими віршиками та завданням розмістити в пусті поля правильно підібрані слова. Подібні завдання розвивають мовлення у дітей, навчають відчувати риму у віршах, розвивають не тільки читацькі навички, а й логічне мислення та пам'ять [4].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Короткі тексти для читання. Даний вид завдань можна використовувати як для зачитування тексту самим вчителем, так і для самостійного читання учнями. Запитання щодо змісту прочитаного, дозволяють учителю визначити рівень вмінь молодших школярів слухати та аналізувати прочитаний короткий текст [5]. За допомогою коротких текстів можна практикувати наступні прийоми читання, а саме: читання пошепки, мовчки, на швидкість і т.д.

Вправа «Читацькі скриньки». Вправа призначена для обговорення змісту прочитаних творів. Зміст вправи: дитина вибирає номер скриньки, і після кліку по ній, відкривається запитання, на яке потрібно дати відповідь [1]. Такі завдання розвивають зв'язне мовлення учнів, вміння формулювати і висловлювати власну думку, уяву та логічне мислення.

Отже, проблема формування навичок читання у молодших школярів під час дистанційного навчання є актуальною та потребує значної уваги з боку вчителя початкової школи. Опрацювання цікавих текстів та виконання різноманітних інтерактивних завдань і вправ підвищують інтерес молодшого школяра до читання. Слід зазначити, що систематична та комплексна робота з використання інтерактивних ігор, вправ на уроках літературного читання сприятиме ефективному формуванню читацьких навичок у дітей.

Список використаних джерел:

1. Вправа «Читацькі скриньки» URL: <https://bit.ly/42L9I3w>
2. Дитяча інтерактивна гра «Мишеняткова абетка». URL: <https://bit.ly/3nlbLph>
3. Інтерактивна гра «Хитрі слова». URL: <https://bit.ly/3z7TmyF>
4. Інтерактивний тренажер «Цікава читанка». URL: <https://bit.ly/3FSK65q>
5. Короткі тексти для читання. URL: <https://bit.ly/40iwJn>
6. Попович Н. Ф., Гудачок Г. Ю. Особливості формування в молодших школярів навичок виразного читання. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2017. № 23. С. 87–95

ЛЯЛЬКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Софія Коваль
Український державний
університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Шулигіна Раїса Андріївна,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. *В статті обґрунтовано основні засади використання гри для соціалізації дітей середнього дошкільного віку. Розкрито поділ ігор відповідно до віку дитини та наведено поняття «лялькотерапія». Виокремлено завдання лялькотерапії у процесі соціалізації дитини середнього дошкільного віку в закладі дошкільної освіти.*

Ключові слова: *діти середнього дошкільного віку, лялькотерапія, соціалізація.*

Важливим фактором соціалізації та розвитку дітей середнього дошкільного віку в першу чергу є гра, яка може проходити за різними напрямками з використанням різноманітного інструментарію. Вчені підтверджують багатогранність ігрової діяльності відносно її впливу на подальший розвиток дитини дошкільного віку, зокрема середнього. Тому спочатку варто ознайомитись із сутністю самого поняття «гра», особливостями її впливу на процес соціалізації та становлення особистості дитини, а далі перейти до розгляду специфічних ознак лялькотерапії.

Оцінюючи специфічні риси процесу формування дітей середнього дошкільного віку щодо набуття ними соціального досвіду саме за допомогою іграшок, О. Анісімова розглядає в першу чергу сутність цієї проблеми та визначає роль гри [1, с. 17-18]. Так, під грою із застосуванням іграшки розуміють форму засвоєння дитиною дошкільного віку досвіду попередніх поколінь у деяких випадках із застосуванням ігрових заміників. На думку О. Анісімова саме дитяча іграшка, яка під час гри виступає копією людей або аналогами різних технічних, природних, побутових та соціокультурних об'єктів задіює у дитини середнього дошкільного віку певні механізми соціалізації, такі як наслідування соціальних ролей та ідентифікація з дорослими [1 с. 19-20]. В процесі здійснення ігор з різними іграшками діти середнього дошкільного віку навчаються правилам гри, при цьому використовуючи необхідні речі. Крім цього, сюжетні (рольові) ігри дають можливість відтворити уявну ситуацію, яка безпосередньо пов'язана з соціумом. Також у процесі гри з іграшками діти відтворюють набуті знання та засвоюють практичні навички соціалізації.

Зауважимо, що саме для дітей середнього дошкільного віку ігрова діяльність є не лише важливою, а й провідною, при якій дитина не тільки відтворює навколишній світ дорослих, стосунки та дії, а й має можливість уявити ситуацію в цілому, яка запропонована в сюжеті. При цьому дитина спроможна розділити рольові функції та відтворити складні явища.

В затвердженні програми розвитку дитини у віці від народження до шести років, що має назву «Я у Світі», дитиною набувається конгнітивний та практичний досвід, що надає можливість використовувати у грі складні сюжети, що потребують певної творчої взаємодії дітей [2]. За своєю сутністю ігрова робота являється моделювально-символічною діяльністю, через те, що в ній застосовуються заміники предметів та проводиться моделювання ситуацій, взаємовідносин тощо. За допомогою гри дитина краще орієнтується у навколишньому світі, у тому числі – соціальному.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Всі ігрові технології у закладі дошкільної освіти (далі – ЗДО) добираються відповідно до віку дитини. За видом роботи вони розподіляються на творчі, психологічні, рухливі, соціалізуючі та інтелектуальні. До таких ігор можна віднести:

1. ігри, які дозволяють розвивати комунікативні здібності дитини середнього дошкільного віку;
2. ігри, що мають виховне спрямування;
3. ігри, які дозволяють розвивати творчі здібності дитини середнього дошкільного віку та формують базу для роботи за конкретним зразком;
4. ігри, що спрямовуються на вивчення матеріалу та подальше його закріплення, а також узагальнення вивченого матеріалу;
5. ігри, які мають вплив на розвиток пізнавальних процесів дитини середнього дошкільного віку;
6. ігри із застосуванням комп'ютера;
7. різні діагностичні ігри.

Під час роботи з дітьми середнього дошкільного віку може застосовуватися спеціальний вид педагогічних технологій, який має назву соціоігрові технології. В першу чергу вони спрямовуються на збільшення соціовиховних впливів на дитину в різних формах організації життєдіяльності. Подібні ігри надають можливість побудувати освітній процес та здійснити педагогічний вплив дорослого на дитину середнього дошкільного віку через підвищення зацікавленості під час спілкування та навчання, а також мотивацію до безпосередньої участі у різноманітних формах діяльності.

Лялькотерапія є складовою арт-терапії, де у якості психокорекційного впливу застосовують ляльку, що є проміжним об'єктом взаємодії дитини середнього дошкільного віку та дорослого [3, с. 12-13]. Основною метою лялькотерапії є зміцнення психічного здоров'я дитини, ліквідація хворобливих переживань, розвиток самосвідомості, покращення соціальної адаптації та розв'язування конфліктів під час колективної діяльності. Лялькотерапія із урахуванням гендерного підходу та особливостей морального виховання сприяє урізноманітненню наявних традиційних методів розвитку психічних процесів у дитини.

Лялькотерапія може використовуватися в наступних напрямках діяльності [3, с. 13-24]: у психодіагностиці; терапевтично-стабілізаційній роботі з хворими дітьми, які можуть тимчасово перебувати у досить важкому стані в лікарні; для дослідження образу «Я», усвідомлення власних шаблонів поведінки та подальшого розвитку самосвідомості; для розвитку комунікативних навичок й покращення соціальної взаємодії; під час корекції та профілактики страхів, вирішення особистісних конфліктів; для розвитку мислення та мовлення через розвиток моторики у дітей середнього дошкільного віку; для проведення корекції стосунків в сім'ї; під час роботи із заїканням, енурезами та психосоматикою, а також для формування своєї статевої ідентичності (гендерний підхід у наукових дослідженнях).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Лялькотерапія при соціалізації дітей середнього дошкільного віку може вирішувати наступні завдання (рис. 1).

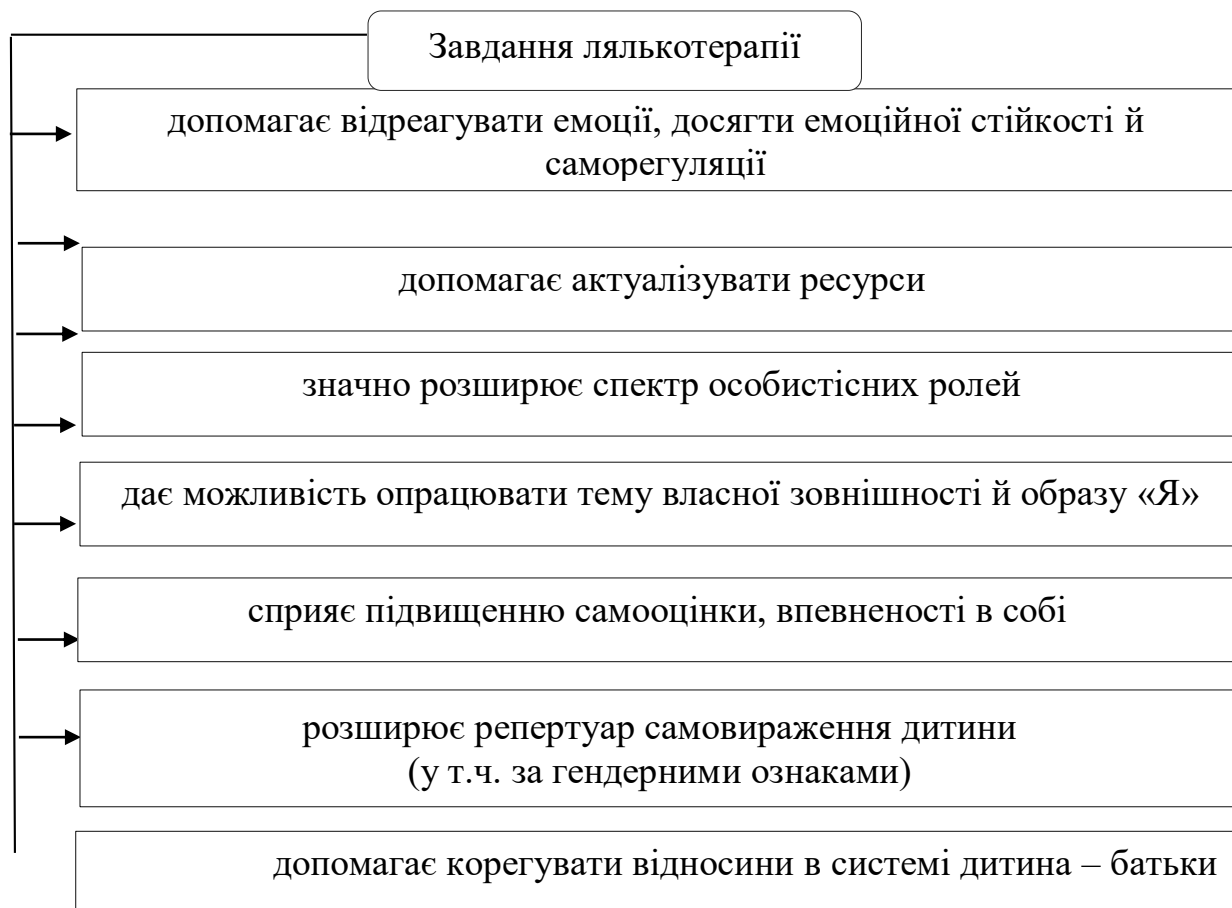

Рис. 1. Завдання лялькотерапії в соціалізації дитини середнього дошкільного віку (бачення автора на основі джерела [3])

В залежності від основної мети застосовують різні лялькові образи (методи, прийоми), серед яких акцентують увагу на наступних:

1. Інклюзивна лялька – ці ляльки застосовуються для виховання поваги, доброти та толерантності в інших колективах. За допомогою таких методів можна вирішити проблеми та конфлікти, а також розіграти відповіді на різні незручні запитання (емпатія, свідомість, соціалізація);

2. Проведення листування з лялькою. Це спонукає дітей середнього дошкільного віку до розповідей відносно себе або своїх однолітків, які формує різні вміння оцінити інших осіб та себе (самопрезентація, соціалізація);

3. Вимовляння різних звуків обраною лялькою – такий прийом досить корисний для дітей, які мають певні вади мовлення, які соромляться вимови та помилок (комунікація, соціалізація) тощо.

Отже, можемо узагальнити викладене вище та зазначити, що основною метою лялькотерапії в процесі соціалізації дітей середнього дошкільного віку є зміцнення психічного здоров'я дитини, ліквідація хворобливих переживань, розвиток самосвідомості, покращення соціальної адаптації та розв'язування конфліктів під час колективної діяльності дітей середнього дошкільного віку.

Так, лялькотерапія виконує не лише релаксаційну, навчальну, розвиваючу, виховну та комунікативну функції, а й соціалізаційну, що є важливим для подальшого життя дитини та її соціального благополуччя.

Список використаних джерел:

1. Анісімова О. Е. Педагогічна взаємодія вихователя і дітей в ігровій діяльності. *Вісник Науково-дослідної лабораторії «Дошкільна освіта: історія, перспективи розвитку в XXI столітті» за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах закладу дошкільної освіти і сім'ї» (25 листопада 2020 р.)*. Умань: Візаві, 2020. Вип. VII. С. 17-21.

2. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна». 2019. 488 с.

3. Вознесенська О. Лялькотерапія: особливості та ризики використання ляльки в терапії. *Простір арт-терапії*. 2018. Вип. 1 (23). С. 12–25.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ СЕРЕДЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ковальчук Анна

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Корх Віра Михайлівна

кандидатка психологічних наук,

старша викладачка кафедри дошкільної освіти

УДУ імені Михайла Драгоманова

Анотація. У статті розглянуто теоретичні підходи до формування морально-ціннісних орієнтацій дітей середнього дошкільного. Обґрунтовано формування морально-ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку засобом художньої літератури. Окреслюється напрямок застосування дитячої літератури в дошкільному вихованні.

Ключові слова: морально-ціннісні орієнтації, моральне виховання, художня література, діти середнього дошкільного віку.

Актуальність дослідження. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Закон України «Про дошкільну освіту» (2023), Базовий компонент дошкільної освіти (2021) та освітні програми визначають пріоритети індивідуальної спрямованості навчання, тим самим надає особливого значення питанням розвитку дитини дошкільного віку як суб'єкта її власного життя. На думку авторів БКДО, модернізація змісту дошкільної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація розвитку особистості дитини як основного ресурсу детермінації суспільних прогресивних рухів.

Основоположним компонентом дошкільної освіти є моральне виховання у змістовій лінії «Дитина в соціумі», яке передбачає формування у дітей соціально прийнятних навичок поведінки, підготовку до емпатії, співпереживання іншим та вміння орієнтуватись у світі людських взаємин.

Літературні твори, як надбання мови і культури суспільства, спрямовуються на збагачення людських почуттів, розкриття перед читачем величезного й різноманітного навколишнього світу, виховання людських стосунків, формування відповідного ставлення до навколишнього, перетворення зовнішніх почуттів на внутрішні, моральні цінності. Набуваючи досвіду спілкування зі світом книги, дитина прагне його розширити і поглибити, у неї формується культура читання і культура сприймання як складові загальної культури.

Мета дослідження: теоретичний аналіз підходів до формування морально-ціннісних орієнтацій у дітей середнього дошкільного віку в науковій літературі. Теоретичне обґрунтування формування морально-ціннісних орієнтацій засобом художньої літератури в дошкільному віці.

Аналіз досліджень та публікацій. Література як вид мистецтва спрямовується на виховання високих духовних цінностей, краси, гуманізму та патріотизму. Невід'ємною частиною художньої літератури є дитяча література, яка має потужний виховний потенціал, сприяє формуванню та розвитку підростаючої особистості. На це, свого часу, вказували: Ш. Амонашвілі, О. Вишневський, Л. Глібов, Б. Грінченко, М. Драгоманов, Я.-А. Коменський, М. Коцюбинський, О. Леонтєв, А. Макаренко, А. Маслоу, О. Ожич, Й. Песталоцці, С. Рубінштейн, С. Русова, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші.

«Моральне виховання - це: одна з форм відтворення, успадкування моральності; цілеспрямований процес залучення дітей до моральних цінностей людства і конкретного суспільства; формування моральних якостей, рис характеру, навичок і звичок поведінки» [2, 41].

Незмірний вплив на людину, її духовний і культурний розвиток має художня література, «коли на перше місце висувається розуміння ідейних і естетичних критеріїв цінності художнього твору, глибоко особисте емоційно-моральне ставлення до естетичної цінностей» [5, 226], це через те, що в літературі «маємо справу з найтоншим, найскладнішим виявом людських відносин – з почуттями, красою, людською особистістю» [5, 392].

Література як вид мистецтва спрямовується на виховання високих духовних цінностей, краси, гуманізму та патріотизму. А невід'ємною частиною художньої літератури є дитяча література, яка має потужний виховний потенціал, сприяє формуванню та розвитку підростаючої особистості.

У читацькому колі дітей дошкільного віку дуже поширені казки, що виражають морально-ціннісні вимоги 36 різних народів світу. Передусім це

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

казки слов'янських народів та казки інших європейських народів. Читають дітям і казки народів Сходу, Азії та Африки.

«У творах фольклору пропагуються ті риси людини, які народ схвалював, і засуджуються ті, які зневажалися народним уявленням як негідні. Центральні теми зразків народної мудрості — сімейне виховання і праця людей, тобто головні чинники морального формування особистості. Прислів'я, приказки, пісні, казки, загадки — все це скарби виховного досвіду народу, в яких влучно, змістовно і цікаво втілено моральні категорії добра і зла, правди і кривди, совісті й безчестя. Народна мораль засуджує брехунів, нечем, тих, хто не поважає старших, зводить наклепи, кепкує з інших, не надає допомоги, зраджує, лицемірить. Повага до людей, доброта, чесність, щирість, вірність, любов, відвага завжди перемагають у боротьбі проти злих сил. Виховувати дитину моральною повинні насамперед батьки. Працьовитість і порядність, за народними уявленнями,— найкращий спадок дітям: «Мораль чиста — краще всякого намиста»». [4, 12]

Під час роботи з казкою, вихователю потрібно підштовхувати дітей до її найціннішого сенсу, духовно-морального. І, щоб дитині було цікаво вивчати його, потрібно підбирати казки згідно відповідної вікової категорії, тому що у зв'язку з так званою «акселерацією дитинства» (зсуванням кордонів вікових етапів), всім відомі дитячі казки, що їх читали дітям, того ж віку, у минулому столітті, вже можуть не підходити для дітей сьогодення.

«На думку видатного українського педагога й казкаря В. Сухомлинського, казка – активне естетичне мистецтво, яке захоплює усі сфери духовного життя дитини: розум, почуття, уяву, волю. Казка оволодіває почуттями дітей, тому що через неї вони пізнають світ не тільки розумом, але й серцем» [3, 260]. Він, на основі своєї практичної діяльності, дає нам актуальні та ефективні, незвичні методики вирішення складних ситуацій виховання та навчання дітей. В. Сухомлинського, казав, що найголовнішим виховним завданням освітніх закладів полягає у тому, щоб наші діти знаходили вище задоволення в читанні паперової літератури. Мету, виховання дітей засобом літератури, В. Сухомлинський вбачав у розкритті у дитини її особистих, найпрекрасніших почуттів, вести її до ідеалу моралі.

Коли вихователю вдасться розкрити та показати дитині її благородні почуття (добро, справедливість, честь, відвага, гідність, розсудливість, великодушність, любов), то вихованець намагатиметься ставати подібнішим до морального ідеалу.

Тоді, коли «в молодій людини вихована пристрасть до читання, вона у вільний час не нудьгуватиме від безділля і не шукатиме дешевих розваг і задоволень. Не хтось повинен задовольняти духовні потреби людини, а вона сама повинна бути творцем свого духовного життя» [5, 253-254]. Тоді «в години хорошої, так потрібної для юного серця самотності відбувається тонка внутрішня робота – самоствердження людини... Моральна краса, яка щодалі глибше полонить душу..., стає для неї тими святими, непорушними принципами, якими вона дорожить як своєю власною честю, як часточкою

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

свого єства» [5, 263]. Під час прочитання творів художньої літератури, дошкільнята вивчають та оцінюють дійсність з погляду загальнолюдських цінностей, красу людських почуттів, навколишнього середовища і т.д.

В. Сухомлинський відзначаючи відсутність книжок у деяких закладах освіти, називав це явище однією з «найнебезпечніших хвороб» та казав, що «найважливіше освітнє і виховне завдання школи в тому, щоб юнаки і дівчата знаходили вище задоволення в читанні»[5, 253], «важливу свою місію як вихователів ми вбачаємо в тому, щоб у такому своєрідному змаганні [тобто з іншими джерелами інформації] переможцем завжди була книжка»[5, 431].

Висновки та перспективи досліджень. Отже, впливати на почуття, моральність та свідомість дошкільника ми можемо засобом художнього слова, але за умови коректного підбору творів літератури, інноваційних способів їхнього впровадження у ЗДО. Виходячи з цього, уяву, мислення, мовленнєву й інтелектуальну активність дитини, цілеспрямовані спостереження та творчі дії дитини мають стимулювати фольклорні та авторські твори літератури.

Перспективою дослідження є організація та проведення педагогічного експерименту (констатувального, формувального) в умовах дошкільного закладу в рамках курсової роботи, що передбачає визначення діагностичних критеріїв, показників і рівнів сформованості морально-ціннісних орієнтацій у дітей середнього дошкільного віку, добір відповідних методів та психодіагностичних та експериментальних методик на етапі планування експериментального дослідження, проведення занять з читання художньої дитячої літератури з дітьми на етапі формувального експерименту.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. 2021. 38 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponentadoshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-novaredakciya>.
2. Глушкова Л.І. Моральне виховання дошкільників засобами художньої літератури: наук. стаття. // *Таврійський вісник освіти* 4 (2016): С. 40-45
3. Монке О.С. Українська література для дітей дошкільного віку: Навч. посіб. Одеса : Видавець М.П. Черкасов, 2010. 349 с
4. Поніманська Т.І. Моральне виховання дошкільників: Навч. посіб. К.: Вища школа, 1993. 111 с
5. Сухомлинський В.О. Вчити вчитися. // *Вибрані твори в п'яти томах. Т.5. Вид.: «Радянська школа», К., 1977. 639 с*

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІРТУАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ В УЧНІВ 3-ГО КЛАСУ

Оксана Ковальчук
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Васютина Т. М.
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. У статті охарактеризовано суть екскурсії як провідної форми організації освітнього процесу НУШ, з'ясовано відмінність між реальними та віртуальними екскурсіями. На прикладі Типової освітньої програми за ред. Р. Шияна та підручника «Я досліджую світ» (О. Іщенко та ін.) висвітлено особливості використання віртуальних екскурсій у музеї України та світу для вивчення змістової лінії «Я пізнаю природу» ОГ «Природника» у контексті їх дидактичного потенціалу для формування в учнів різних груп дослідницьких умінь: інтелектуальних, практичних, самоорганізації та самоконтролю.

Ключові слова: дослідницькі уміння, віртуальні екскурсії, молодші школярі.

У сучасній практиці НУШ, окреме наукове зацікавлення учених та вчителів становлять методи і форми організації дослідницької діяльності здобувачів освіти, які підвищують ефективність сформованості дослідницьких умінь. Серед найбільш поширених на практиці і таких, що викликають наймовірне захоплення учнів, є екскурсії.

На основі наукового аналізу літератури з проблеми дослідження з'ясовано, що одним із дієвих засобів формування дослідницьких умінь учнів є екскурсії, які у форматі змішаного навчання можуть бути як реальними, так і віртуальними. Чимало учених (Т. Байбара, Т. Гільберг, І. Грущинська, Т. Воронцова, О. Савченко, М. Фіцула та ін.) розглядають їх як форму організації освітнього процесу, що сприяє активізації навчально-пізнавальної розвитку діяльності учнів, формуванню їхніх ключових компетентностей та наскрізних умінь [7]. Тож, екскурсія – це одна з форм організації освітнього процесу, яка має тісний логічний зв'язок з попередніми та наступними уроками, але проводиться серед природи, на виробництві, в музеї тощо.

Із впровадженням змішаного, а подекуди постійно дистанційного навчання, присутнє значення для формування дослідницьких умінь учнів початкової школи засобом екскурсій, мають наукові розвідки вчених (Є. Александрова, О. Подліняєва та ін.) щодо видів екскурсій та формату їх проведення (реальної та віртуальної), особливостей післяекскурсійної роботи з молодшими школярами. Так, чільне місце у організації віртуальних екскурсій мають напрацювання Є. Александрової, яка під віртуальною екскурсією розуміє «організаційну форму навчання, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

(музеїв, парків, вулиць міст тощо) з метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів» [1, 22].

Т. Васютіна вважає, що «входячи у віртуальний простір музею, школярі можуть за допомогою навігатора здійснювати прогулянку залами, переглядати експонати із близької відстані, оцінювати зміст і основну ідею експозицій, вивчати різні види та жанри мистецтва, досягнення людей у галузі науки і техніки, історичні знахідки та документи тощо» [2, 239]. На прикладі віртуальних екскурсій в різні музеї світу через додаток Google Arts and Culture дослідниця наводить приклади його експонатів, які можуть зацікавити учнів музей та пропонує види робіт, що є дослідницькими завданнями за своєю суттю і сприяють формуванню різних груп дослідницьких умінь за класифікацією Н. Недодатко: інтелектуальних, практичних, самоорганізації та самоконтролю [4]. У сучасних програмах з початкової освіти ці уміння співставлено з певними групами дослідницьких завдань, які спрямовані на формування вказаних вище дослідницьких умінь: дослідження-розпізнавання (уміння порівнювати, аналізувати), дослідження-спостереження (уміння спостерігати); дослідження-пошук (уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки-узагальнення, застосовувати знання і вміння в новій ситуації) [5].

Науково значимими для дослідження є сучасні вітчизняні сервіси, на яких розміщено добірки музеїв для організації віртуальних екскурсій як в Україні, так в світі. Зокрема, це <https://bit.ly/3uRDZIJ>; <https://bit.ly/3FUhysC>; <https://bit.ly/3HKLAjM> та інші. Аналіз контенту засвідчив цікавий перелік заходів, який вчитель може використати в роботі з навчальною метою. Структура віртуальних екскурсій при цьому не змінюється, значна увага приділяється післяекскурсійній роботі, а їх зміст визначається синхронною чи асинхронною роботою з урахуванням вікових особливостей учнів.

Експериментальне дослідження нашої теми здійснюється з використанням Типової освітньої програми за ред. Р. Шияна [6], тому для реалізації поставлених завдань проаналізуємо екскурсійні можливості окремих музеїв України та світу для використання у роботі з учнями 3-х класів.

На нашу думку, варто організувати віртуальні екскурсії зі здобувачами початкової освіти у Музей науки (Україна) (<https://sciencemuseum.com.ua/>) та Музей науки (Science Museum, London) (<https://www.sciencemuseum.org.uk/>), під час опрацювання змістової лінії «Я пізнаю природу» ОГ «Природнича», де висвітлюється такий матеріал: явища природи; причинно-наслідкові зв'язки у природі; прилади для вимірювання лінійних розмірів тіл, маси, часу, температури; одиниці довжини, площі, об'єму, маси, часу, температури; спостереження і досліди як методи дослідження природи. За тематикою та змістом експонатів музеїв доцільно розробити для учнів завдання, спрямовані на формування дослідницьких умінь з різних груп: інтелектуальних (порівнювати, аналізувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки); практичних (формування умінь конспектувати, анотувати, фіксувати

результати спостережень, уміння добирати прилади і матеріали, оформляти результати); самоорганізації і самоконтролю (здатність планувати роботу, раціонально використовувати час і засоби діяльності) [4]. Темати уроків, в контексті яких можна провести ці екскурсії, можна запропонувати такі: «Тверді тіла, рідини і гази», «Які прості механізми розширюють можливості людини?», «Знайомимося із законами природи. Ігри з магнітами», «Різноманітність рослин / тварин / грибів та інших мікроорганізмів», «Віртуальні бібліотеки, словники, енциклопедії, довідники» тощо [3].

Таким чином, формування дослідницьких умінь в учнів 3-го класу можливе через екскурсійну роботу як вживу, так і віртуально. Як свідчить наш досвід, віртуальні екскурсії сприяють збереженню зв'язку навчання з життям, уможлиблюють інтенсифікацію освітнього процесу через використання сучасних онлайн-платформ та цифрових застосунків й організації цікавої та повноцінної дослідницької діяльності молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Александрова Є. В. Віртуальна екскурсія як одна з ефективних форм організації навчального процесу. *Історія України*. 2010. № 10. С. 22-24.
2. Васютіна Т. Дидактичні можливості музейної педагогіки та віртуальних екскурсій у навчанні молодших школярів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Випуск 29. Т. 1, 2020. С. 236 – 242. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_1/35.pdf <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/29.209317>
3. Іщенко О. Л., Ващенко О. М., Романенко Л.В., Козак Л.З., Кліщ О.М. Я досліджую світ: підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). К : Літера ЛТД, 2020. 112 с.
4. Недодатко, Н. Технологія формування навчально-дослідницьких умінь школярів. *Рідна школа*. 2005. № (869). С. 21–23.
5. Типова освітня програма (за ред. О.Я. Савченко). URL: <https://bit.ly/3Slmmuc>
6. Типова освітня програма (за ред. Р.Б. Шияна). URL: <https://bit.ly/3TdkeWB>
7. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. 3-тє вид., стер. Київ: Академвидав, 2009. 560 с.

ВІРШОВАНИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Єлізавета Ковтун

УДУ імені Михайла Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Лук'янчук С. Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розглядається проблема формування у молодших школярів іншомовної лексичної компетентності на уроках іноземної мови. Аналізується потенціал віршованого матеріалу як засобу формування іншомовної лексичної компетентності. Відзначено, що, за умови грамотного, ретельного відбору віршованого матеріалу та методично правильної роботи з ним, вірші можуть бути ефективним засобом введення, опрацювання та активізації нового лексичного матеріалу в мовленні молодших школярів.

Ключові слова: іншомовна лексична компетентність, віршований матеріал, молодші школярі.

Актуалізація інтеграційних процесів у сучасному суспільстві зумовлює необхідність опанування дітьми іноземними мовами вже на початковому етапі шкільного навчання. Важливою складовою оволодіння іноземною мовою є вивчення її лексичного компонента. Наразі наявні різні підходи й технології навчання лексики, як традиційні, так і інноваційні. З-поміж них як достатньо ефективний підхід у роботі з дітьми молодшого шкільного віку можна виділити використання віршованого матеріалу.

Проблема формування іншомовної лексичної компетентності із використанням віршованого матеріалу на уроках англійської мови в початковій школі привертала увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Так, зокрема, А. Тонова у своєму дослідженні вивчає функційність використання поезії на уроках англійської мови. В. Філатова розглядає можливості оперування віршами та наочними матеріалами на уроках англійської мови в молодших класах. О. Шеїна визначає використання поетичного тексту як ефективний засіб інтенсифікації навчання англійської мови. Д. Крамер дає характеристику послугуванню віршованими матеріалами на уроках іноземної мови в початковій школі.

Мета дослідження: визначення можливостей використання віршованого матеріалу як засобу формування іншомовної лексичної компетентності учнів початкової школи.

Лексична компетентність може бути визначена як «здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань та розуміння мовлення інших» [2, 5]. Вона базується на «складній динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості» [2, 5]

Використання віршованих матеріалів на уроках іноземної мови в початковій школі зумовлене необхідністю мимовільно запам'ятати мовний

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

матеріал і сформувати міцні навички вживання лексики молодшими школярами. Поетичний твір, з одного боку, справляє позитивний вплив на активізацію емоцій та емоційної пам'яті, а з іншого – в ньому містяться необхідні в навчанні одиниці монологічного й діалогічного мовлення. Англомовні поетичні твори можуть бути гарним матеріалом для введення, закріплення та подальшої активізації роботи школярів з навчальним матеріалом, але вони обов'язково «повинні бути невід'ємною частиною методичної організації навчального процесу» [1, 60].

В. Філатова зазначає, що поетичні тексти справляють позитивний вплив на процес сприйняття та засвоєння учнями мовного матеріалу: «Ритм і рима дозволяють використовувати поетичні тексти не тільки як ілюстрацію мовного явища, але й як ефективну вправу, що передбачає повтор звуків, частин речень, граматичних конструкцій. Лексико-граматичні конструкції, що вимовляються у певному ритмі та супроводжуються музичним фоном, викликають позитивні емоції, засвоюються легше і запам'ятовуються надовго» [2, 6]. Цей висновок зроблено на підставі багаторічного дослідження впливу музично-поетичного ритму на формування комунікативних навичок.

При доборі поетичних текстів та розробці вправ на їх основі необхідно звертатися до таких віршованих матеріалів, у яких найбільш яскраво виявляється своєрідність національної культури та які неможливо зрозуміти так, як їх розуміє носій мови: наприклад, реалії на позначення предметів та явищ, що є характерними для однієї культури та можуть бути відсутніми в іншій.

На відміну від вправ, які забуваються, щойно закінчено урок, поетичні тексти можуть супроводжувати учнів усе життя та стати частиною їхньої культури. Можливість познайомитися на уроці на прикладі поезії з новим явищем, зрозуміти, запам'ятати його та «забрати з собою» надихає учнів, підвищує їхню впевненість у собі, а виховання успіхом – це найкращий спосіб мотивації до подальшого навчання. Як зазначає О. Шеїна, «мотивація навчально-професійної діяльності при навчанні іноземної мови надзвичайно важлива для побудови навчальної роботи та визначає її динаміку та здатність до розвитку та вдосконалення не тільки системи навчання, а й мовної особистості учня як майбутнього спеціаліста, бо вона (мотивація) є тим механізмом, який задає енергійність, спрямованість та стійкість мовної поведінки» [3, 84].

У роботі з поетичними текстами ми дотримуємося методики, запропонованої Д. Крамером, який визначає три базові ступені інтегрування віршованого матеріалу у викладання іноземних мов:

- 1) затвердження критеріїв для відбору поетичних творів;
- 2) анотування текстів поетичних творів;
- 3) робота з текстом [4, 31].

У виборі віршованого матеріалу важливо враховувати уподобання учнів і, водночас, розширювати їх кругозір, виховувати хороший літературний та музичний смак. Щодо самих критеріїв, то вони такі:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- текст поетичного твору повинен відповідати рівню учнів, він не повинен бути занадто складним;
- текст поетичного твору повинен виділяти певне питання або тему;
- якщо ознайомлення із віршованим матеріалом ведеться шляхом ознайомлення школярів із його записом, дикція виконавця має бути чіткою, щоб учні могли легко зрозуміти слова.

Наступний крок після вибору віршованого матеріалу – аналіз тексту, тобто зняття можливих лексичних та граматичних труднощів, що заважають сприйняттю та розумінню. Для деяких поетичних текстів це означає тлумачення нових слів; для інших – літературний переклад оригінального тексту.

Далі відбувається практична робота з віршем. Вона складається з кількох етапів: прослуховування поезії з попередньою постановкою завдань перед прослуховуванням, читання вірша учнями по рядочку за вчителем чи диктором, самостійне читання хором та індивідуальне, виконуються завдання на закріплення нової лексики. При використанні одного поетичного тексту виконується робота над усіма аспектами мови – граматиною, лексикою, фонетикою. Відбувається опрацювання вимови нових лексичних одиниць, виконуються вправи на закріплення нової лексики: складання словосполучень і речень з поданих слів, заповнення пропусків у реченнях, розфарбовування та підписування малюнків, самостійне вживання нової лексики при описуванні малюнків.

Дослідження показало, що послугування англомовними віршованими матеріалами на уроці англійської мови в початковій школі сприяє кращому запам'ятовуванню нового лексичного матеріалу. Учні легше сприймають іноземну мову на слух, роблять менше помилок у вимові. При необхідності згадати певне слово учні відразу згадують вірш із цим словом.

Тож, використання віршованих творів є ефективним засобом формування іншомовної лексичної компетентності учнів початкової школи.

Список використаних джерел:

1. Тонова А. Поезія на уроках англійської мови. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2005. № 3. С. 59-61.
2. Філатова В. Вірші та наочні матеріали для учнів молодших класів. *Англійська мова та література*. 2004. № 11. С. 5-7.
3. Шеїна О. Використання поетичного тексту як ефективний засіб інтенсифікації навчання англійської мови. *Наукові праці. Педагогіка*. 2019. Вип. 314. Т. 326. С. 84-87.
4. Kramer D. The Association of Departments of Foreign Languages. *Bulletin*. 2001. № 1. P. 29-35.

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Христина Ковтуник
Прикарпатський національний університет
Імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ
Науковий керівник: Кравець Надія Степанівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті розглянуто сімейне виховання як архіважливий чинник у процесі формування особистісної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку. Проаналізовано сутність поняття «ідентичність»; певні ризики щодо її формування. Досліджено, що процес формування ідентичності відбувається за рахунок здатності до рефлексії, наслідування та зворотного зв'язку. Встановлено, що у сім'ї формується особистість, визначаються межі ідентифікації, сприяючи формуванню образу «Я» дитини; погляди сім'ї, розуміння, сприйняття є визначальними і єдино правильними для дитини дошкільного віку.

Ключові слова: ідентичність, особистісна ідентичність, сімейне виховання, дитина старшого дошкільного віку.

Сучасні кардинальні перетворення у соціально-економічній сфері держави, зміни освітніх пріоритетів посилюють увагу до особистості як активного суб'єкта життєдіяльності. Ці зміни відобразились у трансформації суспільної, індивідуальної свідомості та у зміні змісту соціальної ідентичності, що вплинуло на процес входження дітей до світу дорослих, привласнення ними цінностей та моральних еталонів, які визначають соціальну поведінку людей. Результатом означених соціальних змін у суспільстві є прояв особистісної ідентичності.

Проблема ідентичності як співвідношення самоусвідомлення та самовідношення вивчалася І. Бехом, Л. Божович, І. Дубровіним, О. Кононко, С. Світличною та ін.

Відповідно до довідкової літератури «ідентичність» (від лат. *identicus* – тотожний; *facio* – роблю) – термін, що у повсякденному, науковому та філософському мовленні означає – те саме; тотожність; рівнозначність; однаковість; самотність та ін. [3].

Науковці (М. Алексєєва, А. Буров, Т. Гаврилова, Т. Моджарова, А. Соприков та ін.) ідентичність розглядають як інтегративний феномен, що забезпечує цілісність, тотожність, визначеність структури «Я». На їхню думку сформованість ідентичності є показником соціалізації та рівня особистісного розвитку.

Аналіз досліджень ідентичності дозволив виділити її наступні види: его-ідентичність і групову ідентичність, особистісну й соціальну ідентичність; позитивну й негативну, передчасну, дифузну і досягнуту; усвідомлену і неусвідомлену; актуальну і віртуальну; реальну і ідеальну, негативну і надану тощо.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Процес формування ідентичності відбувається за рахунок здатності до рефлексії, наслідування та зворотного зв'язку.

У контексті вивчення проблеми виховання особистісної ідентичності необхідно наголосити, що існують певні ризики щодо її формування (Т. Репіна):

- незрозуміло як буде формуватися типова для статі дитини поведінка, якщо підкріплення батьків будуть протилежними;
- характер іграшок, які купують батьки, може формувати типові статеві переваги дитини;
- взаємозв'язок поведінки дитини на батьків.

Саме тому сімейне виховання є архіважливим чинником у процесі формування особистісної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку.

Головною особливістю сім'ї є її особливий емоційний мікроклімат, завдяки якому у дитини формується ставлення до себе, визначається почуття самоцінності, а також ставлення до інших людей. Крім цього, у дитини формуються ціннісні орієнтації, світогляд в цілому, його поведінка в різних сферах суспільного життя. Саме батьки є першими, з ким ідентифікує, ототожнює себе дитина.

Сім'ї належить провідна роль у формуванні моральних начал, життєвих принципів дитини. У сім'ї формується особистість, визначаються межі ідентифікації, сприяючи формуванню образу «Я» дитини.

Сім'я для дошкільника є одночасно і середовищем проживання, і виховним середовищем. Вплив сім'ї особливо на початкових етапах життя дитини набагато перевищує інші виховні впливи. Погляди сім'ї, розуміння, сприйняття є визначальними і єдино правильними для дитини дошкільного віку.

Сім'я істотно впливає на становлення особистості дитини. Підтвердженням цього, зазначає М.Коток [2], є:

1. Наявність усіх форм життєдіяльності людини, що реалізуються через функції сім'ї. У результаті сім'я формує власний спосіб життя, мікрокультуру, основою якої є цінності й елементи культури суспільства чи окремих його соціальних верств. Таким чином, сім'я – це суспільство в мініатюрі, з якого вибудовується соціальна взаємодія загалом.

2. Включеність дитини в сім'ю зі дня її народження, формування саме в сім'ї перших уявлень про те, що добре і що погано, що таке добро і зло, коли дитина найбільшою мірою сприймає виховні впливи. Фактично сім'я є першою сполучною ланкою між людиною і суспільством, яка передає від покоління до покоління генетичний код, певні соціальні цінності, що на суб'єктивному рівні є ціннісними орієнтаціями членів сім'ї.

3. Безперервність і тривалість контакту людей різної статі, віку, з різним обсягом життєвого досвіду спричиняються до інтеріоризації дітьми зразків поведінки насамперед батьків і тільки потім — людей поза сім'єю.

4. Переважно емоційний характер зв'язків між членами сім'ї, що базуються на любові і симпатії, створює сприятливу основу для

спрацьовування таких неусвідомлюваних дитиною соціально-психологічних механізмів впливу, як наслідування, навіювання, психічне «зараження». При цьому забарвленість емоційних контактів впливає на формування почуття задоволення (незадоволення) собою і оточенням.

Таким чином, сім'я, особливості взаємодії батьків і дитини багато в чому забезпечують успіхи дитини на подальших етапах її соціалізації та становлення її особистості як такої, впливаючи на неї, та формуючи її.

Список використаних джерел:

1. Карнаух Л. П. Сім'я як чинник соціалізації дітей дошкільного віку в реаліях сьогодення. *Наука і освіта*. Одеса: Півд. наук. Центр АПН України. 2011. № 4 (Педагогіка). С. 181–184.
2. Коток М. О. Фактори впливу на процес формування особистісної ідентичності дитини старшого дошкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського*, 2016. № 46. С. 56-61.
3. Slovnyk.me. URL: <https://slovnyk.me/dict/vts/ідентичність>.

ВИХОВАННЯ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ СПОРТИВНИХ ІГОР

Конєва Ірина

Розвиток вольових якостей дитини в старшому дошкільному віці є дуже важливим чинником у подальшому розвитку її особистості. Це пов'язано з тим, що саме і цей період формуються майже всі риси характеру дитини. Тому в цей віковий період необхідно приділяти особливу увагу навчанню та вихованню таких вольових якостей особистості, як витривалість, сміливість, наполегливість, цілеспрямованість, принциповість [1].

Спортивні ігри дуже важливі для загального розвитку дітей. Їхня цінність полягає не тільки в тому, що вони розвивають дитячий рух, ай у тому, що вони спонукають дітей бути вольовими, активними, думати та досягати успіху. Завдяки цим іграм весь організм дитини залучається в роботу, покращується травлення, поглиблюється дихання, зміцнюється нервова система та виховуються такі риси характеру, як воля, дисциплінованість, стриманість та ін. [3].

Одним з найважливіших процесів у становленні особистості є формування дисциплінованості, через те, що саме завдяки дисциплінованості можна досягнути найкращих результатів у своїй діяльності.

Мета дослідження – проаналізувати передовий педагогічний досвід, щодо використання спортивних ігор, як засобу виховання вольових якостей

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

(на прикладі дисциплінованості), теоретично обґрунтувати педагогічні умови виховання дисциплінованості 5-6-річних дітей у спортивній ігровій діяльності.

Аналіз останніх публікацій та літератури. Великий інтерес до дисциплінованості в дошкільній освіті викликаний її зв'язком з вольовою діяльністю, морально-вольовим розвитком та становлення особистості дітей 5-6 років, а також з різними аспектами виховання громадянина, що розвивається. Як феномен волі, вольової поведінки та рису особистості дітей дошкільного віку вивчали О. Кононко, Я. Неверович, Г. Беленька, М. Машовець, В. Котирло, Д. Ельконін тощо. Питанням розвитку дисциплінованості у дослідженнях займалися Г. Люблінська, Л. Загик, Л. Островська, Б. Баєва, К. Платонова тощо.

Результати досліджень. У дошкільній педагогіці гру розглядають як суспільно-історичне явище, особливу діяльність дітей, у якій прямо або опосередковано відображаються явища навколишньої дійсності. Ігри, в яких виявлено роль руху, традиційно заведено називати «спортивними іграми» [4].

У дошкільному віці за своїм змістом і формами ігрова діяльність є провідною діяльністю.

Спортивні заходи дуже важливі для морального виховання. Діти навчаються поведінці в команді та дотримуються загальних вимог. У дітей формується схильність визнавати правила гри як закону та свідомо їх застосовувати, розвивається самоконтроль, воля, витримка і вміння контролювати власну поведінку й вчинки. В іграх виховується чесність, дисциплінованість та справедливість. Спортивні ігри навчають щирості та дружбі.

Найактуальнішими завданнями у навчанні дітей спортивним іграм є виховання фізичних, вольових та моральних якостей, таких як: гнучкість, дисциплінованість, спритність, витривалість, активність, рішучість, сміливість; прищеплення системних цінностей фізичного виховання, знань про фізичні вправи та їх роль у розвитку дітей; формування рухових умінь та навичок у спортивних іграх.

Дослідження показало, що приблизно для 33,3% респондентів характерними є незмінні виявлення дисциплінованості в різноманітних умовах праці, здатні усвідомлено приймати цілі, мотивовані на успіх, вміють мобілізуватися для подолання труднощів і здатні правильно оцінити результати своєї праці.

Проте для 45,6% дошкільнят характерною є нестійка дисциплінованість, що залежить від складності завдання, умов, за яких організовано діяльність, а також від їхнього внутрішнього та психічного стану. Прогнози щодо майбутніх результатів здебільшого необґрунтовані. При зіткненні з труднощами вони сповільнюють темп та втрачають інтерес.

Мінімальна кількість (21,1%) дітей віком 5-6 років вирізняється постійною нерішучою та залежною поведінкою, невисокими очікуваннями, неспроможністю без допомоги дорослого виконувати завдання та доводити їх до кінця.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Наявність різних видів спортивних ігор, методів та засобів керівництва були визначені як характерні риси гри як засобу виховання дисциплінованості. Було виявлено, що вихователі приділяють менше уваги збагаченню дитячих ігор, як ігрового досвіду дітей, а методи і прийоми, які використовуються обмежені.

З метою підвищення ефективності виховання довільної поведінки дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності нами було розроблено систему експериментальної роботи з формування дисциплінованості дітей старшого дошкільного віку в спортивній ігровій діяльності, основою якої були обґрунтовані необхідні педагогічні умови її реалізації: ефективне керівництво спортивними іграми як педагогічна умова становлення волі особистості дошкільника; поєднання різноманітних видів спортивних ігор в освітньому процесі як умова особистісно-вольового становлення старших дошкільників; особливості спілкування вихователя із дітьми старшого дошкільного віку як основа функціонування спортивних ігор у виховному процесі та розвиток у них вольової поведінки.

Якісний аналіз результатів експерименту показав, що: старші дошкільнята експериментальної групи показали кращу спонтанну поведінку; значне зменшення кількість дітей з низьким рівнем дисциплінованості та значне збільшення кількість дітей, віднесених до високого рівня дисциплінованості.

Після формувального експерименту показники дисциплінованості старших дошкільників у спортивно-ігровій діяльності суттєво покращилися, що відобразилося у збільшенні вольової поведінки високого рівня та зменшення низького рівня. Зокрема, якісних змін зазнала дисциплінованість дітей віком 5-6 років, а саме показники групи дітей з високим рівнем дисциплінованості зросли на 10%, тоді як показники групи дітей з низьким рівнем дисциплінованості зменшилися на 17%.

Таким чином, отримані результати підтверджують педагогічні умови для утворення програми виховання дисциплінованості дітей старшого дошкільного віку та її реалізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, спортивні ігри відіграють велике значення в вихованні вольових рис дошкільнят. Перспективи дослідження включають вивчення впливу сім'ї на розвиток дисциплінованості у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Від волі до особистості. Київ: Україна-Віта, 1995. 202 с.
2. Пасічник В. Пітин М. Проблема класифікації ігор у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 2016. С. 319-326.
3. Пасічник, В.М., Пітин, М. П., Згоба, В. Л. (2016). Сучасні ігрові технології з елементами видів спорту у фізичному вихованні дітей

дошкільного віку. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія № 15, Вип. 10, 2016. С. 88-93.

4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ: Академвидав. 2006. 456 с.

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ЕЙДЕТИКИ

Анастасія Коноваленко

УДУ імені Михайла Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Чайченко В.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Обґрунтовано ефективність використання технології ейдетики як засобу формування математичної компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи.*

Ключові слова: *математична компетентність, технології ейдетики, початкова освіта.*

Нова українська школа бачить учнів, які впевнено обмінюються знаннями один з одним за допомогою своїх практичних навичок та умінь. Вчителі все частіше шукають більш цікаві та інтерактивні методи для вивчення математичного змісту. Такою методикою вважається ейдетика [2].

Школа «Ейдетики» представляє нову освітню технологію, що дозволить кожному учню комфортно та легко здобувати нові знання у будь-якому віці, отримуючи задоволення від реалізації своїх здібностей. Система ейдетики розвиває такі важливі якості, як: швидкість, гнучкість, оригінальність. Система ейдетики вчить дітей запам'ятовувати без зазубрювання, ґрунтуючись тільки на асоціаціях і якихось пам'ятних особливості предмета запам'ятовування

Мета: обґрунтувати принципи роботи за технологією ейдетики та визначити переваги її використання з метою формування математичної компетентності молодших школярів.

Одним з основних принципів ейдетики є створення позитивного емоційного стану учня під час навчання, що допомагає йому легше засвоювати інформацію та розвивати свої навички. Тому, використання технології ейдетики на уроках математики може допомогти учням вивчати матеріал більш ефективно та з задоволенням.

Технологія ейдетики може включати в себе використання ігор та рольових ігор на уроках математики. Це допоможе учням не тільки засвоїти матеріал, а й розвивати комунікативні навички та співпрацю. Наприклад, учні можуть грати роль магазину та розраховувати ціни на

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

товари, вирішувати задачі на обчислення знижок та податків.

Ще ейдетика включає в себе використання інтерактивних дошок, комп'ютерних програм та інших технологічних засобів. Наприклад, використання графічних інтерфейсів може допомогти учням краще зрозуміти геометричні концепції, а інтерактивні дошки можуть допомогти учням більш активно брати участь у уроці та розвивати свої навички розв'язування математичних задач. [2]

Використання ейдетики на уроках математики сприяє:

- Покращенню розуміння матеріалу: Ейдетичні зображення можуть допомогти учням краще зрозуміти математичні поняття, які можуть бути важкими для сприйняття без візуальних пояснень. Наприклад, зображення кутів може допомогти учням краще зрозуміти, як вони формуються та як їх можна вимірювати.

- Запам'ятовуванню інформації: Використання ейдетичних зображень може полегшити запам'ятовування математичної інформації. Наприклад, зображення графіків може допомогти учням запам'ятати, які залежності можуть бути відображені на графіках.

- Розвитку креативності. Ейдетика може допомогти учням розвивати свою креативність, сприяючи створенню власних ілюстрацій та схем для показу математичної інформації.

- Підвищенню зацікавленості. Використання ейдетичних зображень може зробити математику більш цікавою та привабливою для учнів. Наприклад, використання ігрових елементів може допомогти учням бути більш активними та зацікавленими в темі.

Користь використання ейдетики для формування математичної компетентності в початкових класах:

1. Розвиток математичної мови: Ейдетичні зображення можуть допомогти учням розвивати свою математичну мову, дозволяючи їм використовувати відповідні терміни та визначення. Наприклад, зображення геометричних фігур може допомогти учням описувати їх форму та розмір.

2. Розвиток мислення: Використання ейдетичних зображень може допомогти учням розвивати своє мислення, дозволяючи їм зосередитися на важливих деталях та залежностях між різними поняттями. Наприклад, зображення графіків може допомогти учням зрозуміти залежність між двома змінними.

3. Візуальне сприйняття: Ейдетичні зображення можуть бути особливо корисними для візуальної обробки математичної інформації. Вони можуть допомогти учням легше сприймати та запам'ятовувати складні математичні концепції. Наприклад, зображення фракцій може допомогти учням зрозуміти, які частини вони представляють.

4. Розвиток творчості: Використання ейдетики може допомогти учням розвивати свою творчість, створюючи власні ілюстрації та схеми для показу математичної інформації. Це може стимулювати їхній інтерес до предмета та зробити їх активнішими на уроках.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

5. Сприяння інтерактивності: Використання ейдетичних зображень може сприяти інтерактивності на уроках математики. Вчителі можуть використовувати ейдетику для створення групових завдань, де учні будуть працювати разом, обговорюючи зображення та ділячись своїми думками. Це може сприяти активнішому залученню учнів до уроку та розвитку їхньої комунікативної та соціальної компетенції.

6. Підвищення мотивації: Використання ейдетики може допомогти підвищити мотивацію учнів до вивчення математики, особливо в тих випадках, коли учні мають труднощі з цим предметом. Ейдетичні зображення можуть зробити математику більш цікавою та доступною для учнів, дозволяючи їм зрозуміти складні математичні концепції з легкістю.

7. Підвищення результативності: Використання ейдетики може допомогти підвищити результативність учнів на уроках математики. Ейдетичні зображення можуть допомогти учням запам'ятовувати та розуміти математичні концепції, що дозволяє їм більш ефективно виконувати завдання та тестування.

Тож можемо виділити такі переваги використання методики ейдотехніки в початковій школі:

- розширення можливостей, об'єму пам'яті;
- збагачення словесної і образної уяви, багатогранності сприйняття світу;
- розвиток творчого мислення є лаконічним у використанні – максимум закодованої інформації при мінімумі візуальних або графічних знаків. розвиток швидкості мислення – здатності швидко знаходити рішення та генерувати ідеї;
- розвиток об'єму та тривалості уваги, вміння помічати деталі, без напруження їх пригадувати;
- гнучкість у використанні – застосування різноманітних підходів для рішення завдання;
- розвиток відчуття – розвиток не тільки зорової пам'яті, але й слухових, тактильних відчуттів;
- пробуджує пізнавальну активність, бажання розвиватися, бачити свої успіхи;
- розвиток позитивні емоції та відношення до життя. Радість навчання, так само, як і радість праці, робить дитину здоровішою: коли людина перебуває в стані радості, позитивної напруги, в її організмі виробляється природний стимулятор, який сприяє підвищенню імунітету і працездатності. [1]

Таким чином, використання ейдетики може бути важливим засобом формування математичної компетентності молодших школярів у Новій українській школі.

Список використаних джерел:

1. Особливості використання технології ейдетики в початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua/osoblivosti-vikoristannya-tehnologi-eydetiki-v-pochatkoviy-shkoli-42906.html>
2. "Школа "Ейдетики" - новий підхід до навчання математики" URL: <https://osvita.ua/school/technologies/65754/>

ОВОЛОДІННЯ ДІТЬМИ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ СОЦІОКУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Надія Коновалова
Український державний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник:
Цвєткова Ганна Георгіївна.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та
психології дошкільної освіти

Анотація. У тезах освітлюється необхідність оволодіння дітьми середнього дошкільного віку соціокультурними компонентами іноземної мови як обов'язковою умовою формування мовної особистості. Визначаються способи такого оволодіння в умовах закладу дошкільної освіти. Розкривається роль вихователя-транслятора іноземної мови у зазначеному процесі.

Ключові слова. Іноземна комунікативна компетентність, мовленнєва компетентність, соціокультурна компетентність, вербальна та невербальна мова, соціальна ситуація спілкування, мовленнєве середовище.

Необхідність та ефективність вивчення іноземних мов у дошкільному віці вже досить широко визнана українською та світовою педагогікою. Тоді як науковці і педагоги-дошкільники прикладають великі зусилля для розробки найефективніших методик оволодіння дітьми дошкільного віку іноземною мовленнєвою компетентністю, менше уваги приділяється питанню формування іноземної соціокультурної компетентності. Разом із тим, як зазначав Х.З. Багіроков, «кожна мова має свій спосіб концептуалізації оточуючої дійсності. ...кожна мова має особливе мовленнєве забарвлення світу, і мовленнєва особистість зобов'язана організовувати зміст висловлювання у відповідності із цією картиною» (6, с. 184). Таким чином правильність мови визначається не лише в лінгвістичному, а й в ситуативному,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

змістовному аспектах. Лише вивчення зазначених елементів є передумовою формування мовної особистості в іноземній мові.

Питанням іншомовної соціокультурної компетенції займалися Х. Багіроков, Є. Верещагін, Г. Іванчук, А.-М. Ніколаєнко, Є. Канюк, Ф. Мендоза, П. Гарсія, Ф. Гарсія Маркос, А. Флор Ада, К. Бейкер, Б. Абделілах-Бауер та ін..

Беручи до уваги наукові надбання у зазначеній сфері, вважаємо, що соціокультурний аспект іноземної мови може оволодіватися дітьми середнього дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти **двома способами**: побічно через спілкування з вихователем-транслятором іноземної мови шляхом засвоєння соціокультурних аспектів самого мовлення; через отримання знань про культуру країни шляхом безпосереднього ознайомлення з культурологічними особливостями іноземної мови.

Вважаємо, головним джерелом формування соціокультурного компонента іншомовної комунікативної компетентності дітей середнього дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти є вихователь-транслятор іноземної мови. Формування соціокультурної компетентності у дітей середнього дошкільного віку відбувається, зокрема, за допомогою мовленнєвих одиниць. Оскільки в дошкільному віці діти схильні формувати свою поведінку за взірцем дорослих, наслідуючи їх, норми невербального спілкування, форми мови в певних соціальних ситуаціях, емоційність передаються і вбираються дитиною від дорослого, з яким здійснюється спілкування.

Соціокультурний компонент іншомовної комунікативної компетентності, який може оволодіватися дітьми побічно через мову представлений [5, с 77-78]: специфічною для певної нації вербальною мовою, зокрема безеквівалентною лексикою, тобто такою лексикою, яка притаманна лише певній мові і не підлягає перекладу; невербальною мовою (жести, міміка, рухи тіла, пози тощо); етикетом, як вербальним (спосіб привітання, прощання тощо), так і невербальним (міміка, зовнішній вигляд, жести); формами мови залежно від соціальної ситуації спілкування; емоційністю мови, яка притаманна її носіям.

Крім того, задля оволодіння соціокультурним компонентом іншомовної комунікативної компетентності доцільно здійснювати на дітей **цілеспрямовані впливи** з метою приближення їх до культурних особливостей нації-носія цієї мови: знайомство дітей із моральними і ціннісними нормами, способом життя, історією, традиціям, звичаям, притаманним носіям іноземної мови. Ця мета ефективно досягається за допомогою читання автентичної літератури, проведення національних свят, тематичних бесід; гра в ігри, в які грають однолітки в країні, мову якої вивчають діти, знайомство з видами національного образотворчого мистецтва тощо.

Отже, соціокультурна складова іноземної мови формується у дітей кожного дня безпосередньо під час повсякденної діяльності та щоденного спілкування з вихователем-транслятором цієї мови та за допомогою спеціально спрямованих на це розповідей, дискусій, подій тощо.

Список використаних джерел:

1. Abdelilah-Dauer B. El Desafio del bilinguismo: Tercera edicion. Morata, 2020. 130 p.
2. Baker C. A Parents' and Teachers' Guide to Bilingualism: Third Edition. Multilingual Matte, 2007. 248 p.
3. Mendoza F. Primera infancia, dilinguismo y educacion infantile. Mexico: Trillas, 2010. 149 p.
4. Бейкер К. Основи білінгвальної освіти і білінгвізму. Дніпро: Ліра, 2016. 645 с.
5. Николаева А-М. Ю. Формирование билингвальной образовательно-развивающей среды на дошкольном этапе обучения иностранному языку: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Московский педагогический государственной университет. Москва, 2017. 223 с.
6. Щеглова И.В. Билингвизм – понятие с интерпретационной активностью. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2017. № 9(75). С. 183-186. URL: https://www.gramota.net/articles/issn_1997-2911_2017_9-2_49.pdf

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ

Анастасія Корінська
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка
м. Суми

Науковий керівник: Гаврило О. І.,
канд. біол. наук, доцент

Анотація. У статті розглядається роль художньої літератури про природу в формуванні природничих уявлень у дітей середнього дошкільного віку. Аналіз останніх досліджень з цієї теми показав, що використання художньої літератури про природу є ефективним засобом, який може допомогти дітям розширити свої знання про природу, розвинути креативне мислення, сприяти формуванню мотивації до вивчення природничих наук та розвитку їхнього мислення та уяви. Крім того, художня література про природу може сприяти формуванню екологічної грамотності та відповідального ставлення дітей до довкілля. Висновок про те, що використання художньої літератури про природу може мати значний позитивний вплив на формування природничих уявлень у дітей середнього дошкільного віку та сприяти їхньому розвитку в багатьох напрямках.

Ключові слова: діти дошкільного віку, художня література, природничі уявлення, мотивація, екологічна грамотність.

Постановка проблеми. У сучасному світі діти все менше часу проводять на вулиці та менше звертають увагу на природу, що може призвести до втрати інтересу до неї та несприятливо вплинути на формування

природничих уявлень у дітей. Також відомо, що діти середнього дошкільного віку мають обмежені знання про природу та її закони, що потрібно враховувати педагогам і батькам у розвивальній роботі та ознайомленні з природою. Тому виникає потреба у знаходженні ефективного засобу формування природничих уявлень у дітей, а художня література про природу може бути одним з таких засобів. Проблемою є недостатня кількість досліджень з питання впливу художньої літератури про природу на формування природничих уявлень у дітей середнього дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджень, присвячених використанню художньої літератури про природу як засобу формування природничих уявлень у дітей середнього дошкільного віку, є досить багато.

Про інтерес до даної теми свідчать дослідження таких видатних педагогів, як З. Плохій, Н. Лисенко, Г. Марочко, Н. Кот та інші. В. Грецова, Г. Земцова, М. Кондратьєва у своїх працях наводять приклади позитивного впливу літератури на дітей середнього дошкільного віку.

Отже, останні дослідження та публікації підтверджують важливість використання художньої літератури про природу для формування природничих уявлень у дітей середнього дошкільного віку. Вона може сприяти розвитку креативного мислення, мотивації та відповідальності до збереження природи.

Метою цієї статті є доведення важливості використання художньої літератури про природу в процесі формування природничих уявлень дітей середнього дошкільного віку. Завданнями є:

проаналізувати найбільш актуальні дослідження та публікації, що стосуються використання художньої літератури про природу для формування природничих уявлень у дітей;

схарактеризувати вплив використання художньої літератури на формування природничих уявлень у дітей середнього дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Педагогічні й психологічні дослідження вказують на те, що діти середнього дошкільного віку є дуже вразливими до впливу навколишнього середовища. Їхня пізнавальна активність та цікавість до природи може бути розвинута за допомогою художньої літератури про природу. Використання такої літератури допомагає залучати дітей до вивчення природничих наук, а також формувати у них позитивне ставлення до навколишнього середовища.

Наприклад, в роботі О. Дубовик досліджувалась роль художньої літератури про природу у формуванні екологічної культури у дітей дошкільного віку. Результати показали, що художня література про природу сприяє розвитку емоційної співприйнятливості до природи, збагачує знання дітей про різноманітність живих організмів і неживих речовин, формує уявлення про екосистему, виховує бережливе ставлення до природи [1].

У роботі Т. Кривенко вивчалось використання художньої літератури про природу як засобу розвитку пізнавальної активності дітей молодшого дошкільного віку. Автор дійшла висновку, що використання художньої

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

літератури про природу у дошкільному навчальному процесі сприяє формуванню пізнавальної активності, розвитку мислення та збагаченню словника дітей [2].

І. Петренко у своїй роботі досліджувала застосування художньої літератури про природу в дошкільному навчальному закладі для формування екологічної культури молодших школярів. Результати дослідження показали, що використання художньої літератури про природу сприяє розвитку дослідницьких умінь та виховує екологічно свідому особистість [3].

Вважаємо, що художня література про природу може бути використана для викладання різних тем природничого циклу, таких як «Пори року», «Птахи», «Тварини лісу» та інші. Крім того, вона може допомогти дітям зрозуміти, як важливо зберігати природні ресурси та дбати про екологічну безпеку.

Останні дослідження Н.Лисенко показують, що використання художньої літератури про природу позитивно впливає на розвиток креативності та вміння розв'язувати проблеми у дітей. Крім того, вона допомагає виховати екологічну свідомість та грамотність, що є важливим для збереження природного середовища.

Як бачимо з викладеного матеріалу, використання художньої літератури про природу має великий потенціал для формування природничих уявлень у дітей середнього дошкільного віку. Це допомагає зберігати навколишнє середовище та розвивати у дітей здатність сприймати його як цінність та дбати про нього.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, дослідження показали, що художня література про природу є ефективним засобом формування природничих уявлень у дітей середнього дошкільного віку. Вона допомагає розвивати в дітей пізнавальну активність, креативність та екологічну свідомість. Використання такої літератури допомагає дітям зрозуміти важливість дбати про природне середовище та збереження природних ресурсів.

У майбутньому, дослідники можуть розширити цю тему та досліджувати ефективність використання інших методів та форм роботи з художньою літературою про природу у дітей середнього дошкільного віку. Також необхідно проводити подальші дослідження з метою виявлення оптимального обсягу та якості літератури, яка має найбільший вплив на формування природничих уявлень у дітей.

Досягнення в цій галузі можуть допомогти педагогам та батькам розробити більш ефективні методи роботи з художньою літературою про природу та підвищити якість навчання та виховання дітей. Збереження природи є однією з найважливіших та актуальних проблем нашого часу, тому важливо зробити все можливе, щоб розвивати екологічну свідомість та грамотність серед молодого покоління.

Список використаних джерел:

1. Дубовик О. І. (2015). Художня література про природу як засіб формування екологічної культури у дітей дошкільного віку. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Педагогічні науки, 132, с. 99-104.
2. Кривенко Т. О. (2018). Художня література про природу як засіб розвитку пізнавальної активності дітей молодшого дошкільного віку. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 58(2), с. 90-95.
3. Петренко І. В. (2016). Застосування художньої літератури про природу в дошкільному навчальному закладі для формування екологічної культури молодших школярів. *Початкова освіта*, 4, с. 63-66.
4. Покотило О. А. (2019). Роль художньої літератури про природу у формуванні екологічної свідомості молодших школярів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, 1(47), с. 34-37.
5. Червоненко І. А. (2017). Застосування художньої літератури про природу у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. *Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*, 41, с. 55-62.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «СКЛАД І СКЛАДОПОДІЛ» У 2 КЛАСІ

Ірина Король
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: Пруняк В.В.,
канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти

Анотація. У статті розглядаються особливості формування мовленнєвих умінь учнів 2 класу Нової української школи, пов'язані із вивченням складу і правил складоподілу. Особлива увага звертається на фіксації складу як фонетичної одиниці на письмі, а також на розрізненні понять «складоподіл» і «поділ слова на частини для переносу з рядка в рядок».

Ключові слова: мовленнєві вміння, склад як фонетична одиниця, складоподіл, поділ слова на частини для переносу з рядка в рядок.

Одне з основних завдань мовно-літературної освітньої галузі полягає в тому, «щоб прищепити учням осмислене ставлення до мовних фактів, навчити їх орієнтуватись у мовних структурах, сформувані науково-правильні уявлення з фонетики і лексики, словотвору, граматики (морфології та синтаксису)» [4, с4]. Це означає, що весь освітній процес повинен забезпечити формування і розвиток мовних знань, мовленнєвих умінь молодших школярів,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

а відтак і на розвиток їх комунікативних умінь в усній й писемній формах спілкування.

Вивчення елементів фонетики починається з 1 класу і зосереджене в основному у 2 класі під час вивчення розділу «Звуки і букви». «Як свідчить досвід навчання української мови молодших школярів, – слушно зазначає Г.П.Коваль, – звукова, звуко-графічна робота не ускладнює навчальний процес, а робить його ефективним, практично спрямованим, адже роль фонетичних знань, орфографічних умінь і розвиненого фонематичного слуху у лінгвістичному розвитку учнів, в успішному навчанні їх у школі загальновідома» [3, с.4]. Формування мовленнєвих умінь сприймати, чути і розуміти слово, його значення і граматичну форму, розрізнити у ньому звуки, виділяти їх зі слова або складу великою мірою сприяє не тільки засвоєнню молодшими школярами цих мовних одиниць, а й забезпечує процес «формування в дітей усвідомленого розуміння орфографічних дій» [3, с.4].

Практика сучасного навчання свідчить про те, що увага вчителя зосереджується в основному на дидактичних основах уроку. І при цьому недостатньо враховується лінгвістична природа мовних одиниць, а отже, не завжди достатньо звертається увага учнів на лінгводидактичне тлумачення виучуваних мовних одиниць. На наш погляд, усе на уроці української мови – і зміст, і методика проведення – повинні залежати від урахування характеру (природи) мовного матеріалу, внутрішньої його логіки, зв'язку з системами інших мовних одиниць.

Так, під час ознайомлення дітей зі складом та правилами сучасного складоподілу слід у першу чергу враховувати те, що склад – це фонетична одиниця, оскільки вона є, як і звук, слово, синтагма, фраза, частиною звукового потоку. При цьому слід враховувати той факт, що в різних шкільних підручниках і методичних посібниках дається не зовсім чітко, а іноді і неправильне визначення складу. Наприклад, склад – це частина слова. Але ж це стосується лише багатоскладових слів, а у мові існують також і багато односкладових слів, в яких склад може збігатися з цілим словом (*мак, рис, клас...*). Як бачимо, ці склади не є частиною слова. Вони утворюють окремі слова. І таких лексем у мові є дуже багато. Отже, подане у шкільних підручниках визначення складу як частини слова не зовсім коректне. На наш погляд, його слід замінити тлумаченням у такій редакції: *склад* – це частина мовленнєвого потоку, який в усному мовленні вимовляється одним поштовхом видихуваного повітря.

Ще однією важливою особливістю лінгводидактичної основи вивчення складу у початковій школі є те, що вчителю слід враховувати той факт, що склад, будучи фонетичною одиницею, виділяється саме у процесі усного мовлення. Тому його фіксація на письмі повинна відбуватися за допомогою фонетичної транскрипції, у фонетичному записі – точно так, як ми фіксуємо на письмі звуки, фонетичні слова, синтагми, фрази, текст.

Аналіз сучасної науково-теоретичної на лінгводидактичної літератури свідчить про те, що ні в лінгвістів, ні в методистів немає однозначного підходу

до проблеми фіксації на письмі результатів складоподілу слова. Так, у більшості навчальних посібників з сучасної української мови для вищої школи [2; 7; 8] поділ слів на склади подається в орфографічному записі. Це, з одного боку, не відповідає фонетичній природі складу, а з іншого, у багатьох випадках існує розбіжність між вимовою слова і фіксацією його на письмі. Наприклад: поділ слів на склади, поданий у шкільних підручниках в орфографічному записі, не відповідає реальному звучанню складів в усному мовленні. Порівняймо: *зда-є-ть-ся*, *ко-ри-т-це* і *[зда-йе'-ц':a]*, *[ко-ри'-ц':e]*.

Зазначимо, що в деяких підручниках для вищої школи, зокрема в підручнику за редакцією М.Я. Плющ, склади позначаються у фонетичній транскрипції: *[мо'ж-на]*, *[гар-бу'з]*, *[л'у'-ди]*, *[ба-шта'н]* [7, с.19]. Цієї ж традиції дотримуються автори Вікіпедії [1]. Однак у багатьох навчальних посібниках з методики навчання української мови, зокрема за редакцією М.С.Вашуленка, а також у підручниках з української мови для учнів 2 класу поділ слів на склади подається в орфографічному записі. Неоднозначне трактування складу помічаємо і в навчально-методичному посібнику для студентів Г.П. Коваль, в якому всі приклади складоподілу передаються за допомогою орфографічного запису, однак у зразку звукобуквеного робору слова використовується фонетичний запис слова, що є правильним: *[с'ім-йа']* [4, с.17]. Таким чином, звуки і поєднання їх в усному мовленні у більш складні одиниці – склади, слова, сполучення слів (синтагми), фрази (речення), а далі – у текст – усе є фонетичними одиницями, тому фіксація на письмі цих одиниць (у тому числі і складів) повинна подаватися у фонетичній транскрипції: *[зр'а'д-ка]*, *[зр'е'б-ти']*, *[с'м'і-йе'-ц':a]*. До того ж, як бачимо, запис складу у фонетичній транскрипції дозволяє не тільки зафіксувати на письмі правильну вимову складу, а й позначити наголошений і ненаголошені склади.

Хочемо звернути увагу на ще один важливий аспект, пов'язаний із вивченням складу у початковій школі. Більшість авторів шкільних і вузівських підручників не з акцентують увагу на тому, що існує істотна різниця між складоподілом і поділом слів на частини для переносу їх з рядка в рядок. По суті вони ототожнюють дві різні за своєю природою дії – поділ слова на склади в усному мовленні (фонетична дія) і поділ слова для переносу з рядка в рядок на письмі (орфографічна дія). Однак автори методичного посібника Г.П. Коваль та інші слушно зазначають: «Не варто також змішувати поділ слів для переносу з фонетичним складоподілом» [4, с.90-91].

Слід наголосити на тому, що у всіх чинних шкільних підручниках одноставно зазначається, що слова переносити з рядка в рядок слід по складах. Тому і читаємо некоректно сформульовані для учнів правила і завдання, які суперечать одне одному: 1) «Слова з рядка в рядок переносимо по складах» і 2) «Слова зі збігом приголосних можна переносити по-різному: *дві-рник* і *двір-ник*», тобто уже не по складах [6, с.32]. Зазначимо, що поділ слова на склади може мати тільки один варіант, а поділ слова на частини (ми наголошуємо: **не на склади, а на частини**) для переносу з рядка в рядок може мати два і більше варіантів. І тільки один з них може збігатися з поділом на склади. Наприклад:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ділимо на склади слово «сестра» так: *[сеⁿ-стра']*. Для переносу з рядка в рядок це слово відповідно до правил орфографії може мати такі варіанти: **се-стра**, **сес-тра** і **сест-ра**; *[го-спо'-дар]*, *[му-дре'ц']* – це поділ на склади; **го-спо-дар** і **гос-по-дар**; **му-дрець** і **муд-рець** – це поділ слів на частини для переносу з рядка в рядок. Тож вважати, що слова переносяться з рядка в рядок по складах, не варто.

Отже, важливо пам'ятати, що складоподіл (фонетична дія) не завжди збігається із переносом слів з рядка в рядок (орфографічна дія). І вчителів обов'язково слід враховувати факт лінгводидактичного забезпечення процесу засвоєння учнями складоподілу і поділу слів на частини для переносу з рядка в рядок. При цьому необхідно пам'ятати, що будь-яка фонетична одиниця мовлення, у тому числі і склад, вимовляється під час говоріння усно і на письмі фіксується тільки за допомогою транскрипції, а не в орфографічному записі: *[ли'-на]*, *[у'-чен']*, *[веⁿ-сна']*. Використання на уроках спеціально дібраних вправ, спрямованих на формування в учнів мовленнєвих умінь здійснювати відповідно до сучасного розуміння лінгвістичної природи складу поділ слів на склади і частини для переносу з рядка в рядок, сприятиме глибшому усвідомленню особливостей виучуваних мовних одиниць, розумінню їх системного характеру, що в результаті забезпечить становлення мовної особистості молодшого школяра відповідно до вимог часу.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Склад_\(мовознавство\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Склад_(мовознавство))
2. Караман С.О., Караман О.В., Плющ М.Я. та ін. Сучасна українська літературна мова: навч. посіб. за ред. С.О. Карамана. Київ: Літера ЛТД, 2011. 560с.
3. Коваль Г. Звукобуквений аналіз на уроках української мови у початкових класах. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 80с.
4. Коваль Г.П., Деркач Н.І., Наумчук М.М. Методика викладання української мови: навч. посіб. для студ. педінститутів, гуманіт. університетів, педагогіч. коледжів. Тернопіль: Астон, 2008. 287с.
5. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-метод. посіб. для студ. ВНЗ; за наук. ред. М.С. Вашуленка. Київ: Літера ЛТД, 2010. 364с.
6. Пономарьова К.І. Українська мова та читання: підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2 частинах). Ч.1. Київ. УОВЦ «Оріон». 2019. 144с.
7. Сучасна українська літературна мова /за ред. М.Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2001. 430с.
8. Ющук І.П. Українська мова: навч. посіб. Київ: Либідь, 2008. 640с.

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КІНОФІЛЬМІМ

Ангеліна Костенко

УДУ імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: О. Бернацька,

кандидат. пед. наук,

професор кафедри педагогічної інноватики

Сучасний етап розвитку суспільства супроводжується процесами інтеграції та глобалізації, переорієнтацією суспільних відносин, розширенням культурних меж. Відбуваються зміни й у сфері освіти. Саме освіта є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, оскільки відтворює й нарощує його інтелектуальний, духовний та економічний потенціал.

Українська педагогічна наука сформувала власні традиції в організації процесу навчання й виховання учнів загальноосвітньої школи. У період оновлення всіх аспектів життєдіяльності суспільства й реалізації актуальних завдань Державної національної програми «Освіта (Україна ХХІ століття)», програми «Вчитель», Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті, основних положень загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти вимагають певного перегляду усталених поглядів на процес навчання й визнання комунікативних і соціокультурних умінь пріоритетними. Усе це сприяє розв'язанню завдань реформування національної системи освіти та її поступовій інтеграції до європейського міжнародного освітнього простору, що розкриває механізм взаємодії загальноосвітньої підготовки учнів та розширення їхньої соціокультурної компетентності.

Соціокультурна компетентність передбачає наявність знань про національно-культурні особливості етносу тієї країни, мова якої вивчається, норми мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв іноземної мови й уміння будувати свою поведінку відповідно до цих особливостей і норм. Тим самим сучасна концепція мовної освіти наголошує на необхідності не обмежувати вивчення іноземної мови її вербальним кодом, а формувати у свідомості школяра «картину світу», притаманну носієві цієї мови як представникові певної культури й соціуму.

Поступове переведення компетентісної ідеї на рівень обов'язкової її нормативної реалізації у сучасній загальноосвітній школі, своєю чергою, ускладнене низкою суперечностей, зокрема суперечністю між прагненням суспільства реалізувати цілі гуманістичної освітньої парадигми, що розглядає особистість як центр власного самоутворення, й прагматично зумовленими орієнтирами компетентісного підходу в освіті.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Загальні аспекти ключових компетентностей знайшли послідовне висвітлення в роботах А. Вербицького, П. Горностая, В. Донія, І. Єрмакова, І. Зимньої, В. Ляшенка, Г. Несен, О. Овчарук, О. Савченко, В. Серікова, Л. Сохань та інших. Зміст і структуру професійно-педагогічної компетентності розглядали І. Зязюн, Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Малихін, Н. Ничкало, Л. Паращенко, С. Ракова та інші. Питання про етнокультурознавчий, етнолінгвістичний та соціокультурний аспекти навчання гуманітарних дисциплін, про зміст комунікативної компетентності знайшло теоретичне обґрунтування в працях багатьох учених (М. Аріян, З. Бакум, А. Богуш, М. Боліна, Є. Верещагін, І. Воробйова, Н. Гез, В. Кононенко, О. Леонтєв, В. Сафонова та інші).

В останні роки посилилась увага науковців до феномену соціокультурної компетентності, одного з важливих показників готовності особистості до полікультурної комунікації. Ця проблема не є новою, у більшості наукових праць вона розглядається в контексті навчання в початковій та основній школі (А. Богуш, І. Єрмаков, О. Коломінова, З. Корнаєва, М. Левшин, С. Ніколаєва, М. Пентилюк та інші).

У шкільних програмах з гуманітарних дисциплін чітко окреслено зміст освітньої галузі, вихідні положення, відповідно визначено й зміст соціокультурної компетентності як важливої змістової лінії в навчальних предметах гуманітарного циклу. Натомість у чинних типових програмах і підручниках такого спрямування на оволодіння учнями гуманітарними предметами як засобом полікультурного спілкування, формування національно свідомої особистості чітко не визначено. Проте саме для учнів спеціалізованих загальноосвітніх шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов, на наш погляд, існують найбільш сприятливі дидактико-методичні умови для формування соціокультурної компетентності з урахуванням їх вікових особливостей. У зв'язку з цим виявляється актуальним обґрунтування змісту соціокультурної компетентності як обов'язкової складової процесу навчання гуманітарним предметам, визначення комплексу умов ефективного його формування у школярів, впливу цього процесу на особистість учня. Усе це сприятиме вдосконаленню навчального процесу у спеціалізованих загальноосвітніх навчальних закладах з поглибленим вивченням іноземних мов.

Метою роботи є розгляд сутності соціокультурної компетентності як складової іншомовної комунікативної компетентності учнів, розкриття структурних компонентів соціокультурної компетентності учнів, визначення провідних підходів у формуванні соціокультурної компетентності учнів у процесі вивчення іноземної мови.

Соціокультурна компетентність учнів – це набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із лінгвокраїнознавчих та країнознавчих знань або системи уявлень про основні національні традиції, звичай та реалії країни, мова якої вивчається, а також системи навичок та вмій узгоджувати свою поведінку з цими знаннями.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Системний підхід до аналізу соціокультурної компетентності вимагає розгляду її як своєрідної цілісної системи взаємопов'язаних змістових компонентів:

– етнокультурознавчої компетенції – знання про народ – носія і творця культури, національний характер, суспільно-державний устрій, здобутки в галузі освіти, культури, особливості побуту, традиції, звичаї;

– етнолінгвістичної компетенції – здатності сприймати мову в її культуроносній функції, з національно-культурними особливостями, яка включає знання мовних одиниць, у тому числі з національно-культурним компонентом семантики, і вміння використовувати їх відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій;

– соціолінгвістичної компетенції – знання особливостей національного мовленнєвого етикету й невербальної поведінки та навички врахування їх у реальних життєвих ситуаціях, здатність організувати мовленнєве спілкування відповідно до комунікативної ситуації, соціальних норм поведінки та соціального статусу комунікантів.

Усі компоненти соціокультурної компетентності взаємопов'язані через поняття культурного та соціального контекстів, і оволодіння ними має відбуватися комплексно. Культурний контекст передбачає знання реалій, спільних для всього народу-носія, а соціальний – знання соціальних умов спілкування, прийнятих на конкретному історичному етапі розвитку суспільства. Тому соціокультурна компетентність – це вміння людини усвідомлено враховувати знання соціального і культурного контекстів.

В умовах інтернаціоналізації всіх аспектів суспільного життя значення соціокультурної компетентності для соціалізації сучасних школярів, і підготовки їх до спілкування на міжкультурному рівні важко переоцінити. У формуванні соціокультурної компетентності визначальної ролі набувають культурологічні терміни з огляду на культурологічний підхід у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи: духовність — показник існування певної ієрархії цінностей, смислів, вищого рівня освоєння світу людиною (Л. Буєва); соціальні цінності — ціннісне ставлення до сім'ї, нації, інших соціальних груп, до людини як соціальної істоти; соціокультурний контекст — загальний сенс соціально-історичних і культурних умов, котрі дозволяють уточнити значення результатів діяльності людини (Б. Кононенко, К. Хоруженко).

Провідними підходами у формуванні соціокультурної компетентності учнів є: культурологічний підхід (залежність гуманітарної освіти від рівня та потреб розвитку культури, «який зумовлює необхідність зміни назви навчального предмета «Іноземна мова» на «Іноземна мова і культура» у початковій школі» [5, с.44].), аксіологічний підхід (дослідження розвитку гуманітарних наук, мети наукового, тобто соціально-педагогічного, їх трансформування відповідно до динаміки потреб, цінностей певного соціуму та людства), антропологічний підхід (вивчення гуманітарних наук з позиції

створення сприятливих умов для розвитку людини, визначення місця останньої у ціннісних орієнтаціях культури певного суспільства.

Зважаючи на сучасність формування соціокультурної компетентності, яка включена в структуру іншомовної комунікативної компетентності, необхідно інтегрувати обов'язкові характеристики, передусім – це знання певних особливостей носіїв іноземної мови, вміння їх використовувати у процесі спілкування та навчання, що дозволить ураховувати як когнітивний аспект (знання), так і мотиваційний – (готовність до спілкування, наявність досвіду, пов'язаного із практичними вміннями).

Отже, під час вивчення іноземної мови необхідно зробити акцент на розвиток соціокультурних компетентностей учнів, що дозволить вмотивовано використовувати мовні засоби задля досягнення тих результатів, які прогножуються.

Ураховуючи реалії сьогодення, можна визначити три складники формування соціокультурної компетентності учнів: перший – використання соціокультурних цінностей під час засвоєння навчального матеріалу; другий – зв'язок із державними стандартами та навчальними планами, де виокремлюється соціокультурна складова гуманітарних предметів; третій – створення відповідних дидактичних умов для сприйняття соціокультурної компетентності та її аксіологічної трансформації, яка визначає особистість як вищу цінність суспільства.

Список використаних джерел:

1. Голованчук Л. П. Система вправ для формування в учнів 9-го класу англomовної культурно-краєзнавчої компетенції / Л. П. Голованчук // Іноземні мови. – 2016. – No 1. – С. 17–25.
2. Коломінова О. О. Шляхи формування лінгвокраїнознавчої компетенції учнів початкової школи у процесі навчання англійської мови / О. О. Коломінова // Нариси досліджень у галузі гуманітарних наук у педвузі: Зб. наук. та наук.-метод. праць. – Горлівка: ГДППМ, 2016. – С. 250–252.
3. Коломінова О. О. О формировании социокультурной компетенции младших школьников / О. О. Коломінова // Іноземні мови. – 2017. – No 3. – С. 52–54.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [за заг. ред. О. В. Овчарук]. – К.: К.І.С., 2014. – 134 с. – (Серія «Бібліотека з освітньої політики»).
5. Ніколаєва С. Ю. Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів початкової школи / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2022. - No 1. – С. 42–51.
6. Рахмана І. Формування соціокультурної компетенції / І. Рахмана // Англійська мова в початковій школі. – 2018. – No 4. – С.28–31. 7. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А. Хуторской // Народное образование. – 2023. – No 2. – С. 58–64.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ, ЩО ПРИЗВЕЛИ ДО РЕФОРМИ

Кравець Анастасія

КЗ КОР "Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж"

Біла Церква

Науковий керівник: Товт Ірина Семенівна,

кандидат історичних наук, доцент,

старший викладач кафедри

педагогіки і психології дошкільної та початкової освіти

Анотація. У статті йде мова про актуальні проблеми початкової освіти. Звертається увага на особливе місце початкової освіти у структурі загальної середньої освіти. Акцентується увага на проблемах старої початкової школи.

Ключові слова: початкова освіта, освітня реформа, навчальний процес, навчальна діяльність, мотивація молодших школярів.

Початковій школі належить особливе місце у структурі загальної середньої освіти, оскільки цей період є початком навчальної діяльності, яка вимагає від дитини не лише значного розумового напруження, а й більшої фізичної витривалості, вольових зусиль. Тому розвиток початкової загальної освіти є одним з пріоритетів діяльності Міністерства освіти і науки України.

Глибинний зміст самої назви "початкова школа", "школа першого ступеня" зумовлює виняткову роль цієї ланки і особливу відповідальність педагогів за якість її результатів. Початкова школа, зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, протягом чотирьох років в умовах цілеспрямованого навчання і виховання забезпечує подальше становлення особистості дитини, її інтелектуальний, фізичний, морально-етичний, мовленнєвий, естетичний, соціальний, емоційно-вольовий розвиток [4].

Основною метою початкової загальної освіти є всебічний розвиток та виховання особистості через формування в учнів бажання і вміння вчитися; повноцінних мовленнєвих, читацьких, обчислювальних умінь і навичок; умінь і навичок здорового способу життя. За роки навчання у початковій школі учні мають набути достатнього власного досвіду культури спілкування і співпраці у різних видах навчальної діяльності, самовираження у творчих видах завдань [5, 2].

Стан загальної середньої освіти, зокрема початкової, свідчив про суттєві недоліки в ній. Незадоволення українського народу результатами діяльності системи шкільної освіти призвело до необхідності її реформування. У 2018 році стартувала нова шкільна реформа. У початковій школі розпочалися суттєві зміни. Щоб після реформи не повторилася попередня ситуація в освіті, людям, що нею займалися необхідно було чітко визначити і проаналізувати проблеми початкової шкільної освіти, щоб визначити стратегічні шляхи їх

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

подолання, створити умови для здійснення педагогічних інновацій, урахувавши вітчизняний і зарубіжний педагогічний досвід. Ознайомимось з декількома важливими проблемами старої початкової школи, що потребували негайного вирішення.

Одною з перших проблем було перевантаження здобувачів початкової освіти навчальним матеріалом і навчальними предметами. За експертними прогнозами у 2020 році найбільш затребуваними на ринку праці будуть уміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі. Проте українська школа не готує до цього, оскільки "знаннєва" парадигма так і залишається пріоритетною. Як і 10, 20, 50 років тому пересічений український школяр отримує в школі суму знань. За останні роки ця сума дуже збільшилася, як і значно зріс загальний інформаційний потік у світі. Матеріал навчальних підручників затеоретизований, переобтяжений фактологічним матеріалом [1].

Наступною проблемою є невміння здобувачів освіти застосовувати набуті знання в житті. Дослідження науковців засвідчують, що більш високий рівень знань українські школярі виявляють, оволодіваючи фактологічним матеріалом. Вони вміють відтворювати знання, проте часто не вміють застосовувати їх для вирішення життєвих проблем. У Концепції Нової української школи зазначається, що через це випускник української школи нагадує "фаршировану рибу", який "нібито і риба, але не плаває" [1].

Важливою проблемою було те, що способи навчання в школі не мотивують учнів до навчання. Дослідження науковців свідчать про те, що методи і форми навчання в українській традиційній школі не мотивують дітей до навчання. Провідним мотивом освітньої діяльності у 70 % учнів є страх отримати погану оцінку, не скласти державну підсумкову атестацію, виявити себе нездібним в очах товаришів, страх перед батьками, вчителями, директором школи тощо. Тоді як пізнавальний мотив і мотив самореалізації особистості відзначається тільки у 4 % учнів [3, 10].

Тому причиною зниження рівня мотивації молодших школярів до навчання є не тільки перевантаження учнів, затеоретизований зміст освіти, але й недостатня увага вчителів до мотиваційного компоненту процесу навчання, формуванню безпосередньо спонукальних (основані на емоційних проявах особистості), перспективно спонукальних (ґрунтуються на розумінні значущості знання взагалі), інтелектуально-спонукальних (базуються на одержанні задоволення від самого процесу пізнання) мотивів [2, 192].

Однією з основних проблем були умови шкільного життя, які спричиняли погіршення стану здоров'я дітей. Зауважимо, що шестирічні першокласники часто поступаються здоров'ям своїм одноліткам, які залишились у дитячому садочку. Батьки відзначають, що у багатьох першокласників виникають проблеми в процесі адаптації до школи. А з віком у багатьох дітей з'являлася низка додаткових "профільних" захворювань, пов'язаних із відвідуванням школи. Також батьки скаржились на головні болі

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

у дітей у школі, часті їх захворювання вірусними інфекціями, важкі портфелі учнів, вага яких часто становить 4–5 кг, тоді як норма – 2 кг. Аналізуючи умови, в яких здійснюється освітній процес, учителі початкових класів зазначають, що класи, як правило, переповнені (від 30 до 36 здобувачів початкової освіти). У дітей немає життєвого простору, чистого повітря, місця для активного і пасивного відпочинку. Ці факти свідчили про необхідність термінових змін у системі освіти, від якої залежить стан здоров'я здобувачів початкової освіти, серед них чи не найважливіше завдання – зменшення кількості учнів у класі до 20-25 осіб.

На ефективність викладання в старій початковій школі впливала проблема відсутності у вчителів справжньої мотивації до особистісного та професійного зростання. Найважливіший чинник підвищення якості початкової освіти – це саморозвиток творчого потенціалу педагога. Ключовим моментом реформування освіти, зокрема початкової, є оволодіння педагогами способами інноваційної діяльності, відмова від застарілих і неефективних способів професійної діяльності. Однак використання новітніх підходів не дасть очікуваних результатів без внутрішнього прагнення вчителя до змін, без його принципової переорієнтації на інноваційний підхід.

У Концепції Нової української школи зазначається, що сьогодні збільшується цифровий розрив між учителем і учнем. Багато педагогів ще не вміють досліджувати проблеми за допомогою сучасних засобів, працювати з великими масивами даних, робити і презентувати висновки, спільно працювати он-лайн у навчальних та наукових проектах тощо [1].

Отже, для того, щоб вивести вітчизняну початкову освіту з кризового стану необхідно було оновлювати зміст освіти з урахуванням визначених проблем, що і призвело до освітньої реформи в 2018 році. Важливою умовою позитивних змін після впровадження реформи є вирішення згаданих вище проблем і створення належних умов навчання для учнів та праці для вчителя.

Список використаних джерел:

1. Концепція Нової української школи. Схвалена колегією Міністерства освіти і науки України 27 жовтня 2016 року. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посібник. [2-ге вид.]. Київ : "Гранмна", 1999. 350 с.
3. Освітні технології : навч.-метод. посібник / Пехота О. М. та ін. ; за ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2003. 255 с.
4. Савченко О. Покликання початкової школи. *Початкова школа*. 2008. № 2. С. 1–3.
5. Щербакова Л. Особливості організації навально-виховного процесу в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2010 – 2011 навчальному році. *Початкова школа*. 2010. №10. С.1 – 3.

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ангеліна Кравець
Український державний
університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Корх Віра Михайлівна
кандидатка психологічних наук,
старша викладачка кафедри
дошкільної освіти

Анотація. У статті розглянуто психолого-педагогічні особливості адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти. Виділено декілька видів адаптації дітей та розділено їх на групи відповідно до характеру пристосування до умов життя. Досліджено основні причини та чинники неуспішної адаптації дітей молодшого дошкільного віку.

Ключові слова: адаптація, діти молодшого дошкільного віку, пристосування, заклад дошкільної освіти.

Актуальність дослідження. Адаптація соціального та психологічного характеру полягає у пристосуванні дитини молодшого дошкільного віку через засвоєння форм, норм, способів та ролей взаємодії в конкретних умовах. Для початку дитина повинна «увійти» в групу, пристосовуватися до неї, при цьому поділяючи уявлення та переконання її членів, а вже потім група дозволяє впливати на неї, змінюючи погляди інших учасників. В молодшому дошкільному віці адаптація до закладу дошкільної освіти проходить досить складно і часто супроводжується різними хворобами. В даний період відбувається фізичний розвиток та дозрівання психічних процесів. Під час становлення діти молодшого дошкільного віку схильні до коливань та різних психосоматичних зривів. Потреба у формуванні нових форм поведінки та зміна базових умов середовища вимагають від дитини значних зусиль, а також викликають появи стадії напруженої адаптації. Від рівня підготовки дитини молодшого дошкільного віку до переходу в заклад дошкільної освіти залежить розвиток дитини та загальна тривалість адаптаційного періоду, який триває досить довго [1].

Метою дослідження є теоретичний аналіз психолого-педагогічних особливостей процесу адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти.

Аналіз останніх публікацій. Питанням дослідження особливостей адаптації дітей молодшого дошкільного віку до закладу дошкільної освіти приділялася значна увага багатьох вчених. Так, Н. Гончарова виділяє ряд показників, які створюють емоційний портрет дитини молодшого дошкільного віку, яка є новою в групі. Серед них можна виділити наступні:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

тривожність, вразливість, негативізм та неврівноваженість; прояв боязкості до всього нового; досить часті прояви гніву без причини та рідкі прояви позитивних емоцій; спостерігається порушення різних соціальних контактів; зменшення пізнавальної активності на основі стресу; новачок забуває вже сформовані навички з питань самообслуговування; така дитина має бідний словниковий запас, а також мінімально комунікує з оточуючими; досить часто проходять процеси гальмування або збудження; продовження сну та порушення характеру дитини молодшого дошкільного віку; зникає та знижується апетит дитини молодшого дошкільного віку [1]. Н. Булатевич чинники, які впливають на адаптацію дитини молодшого дошкільного віку розподілила на різні групи, а саме: чинники, які пов'язані з особливостями взаємодії батьків зі своєю дитиною, фактори, які розкривають специфіку взаємодії вихователя та дитини, а також чинники, які пов'язані безпосередньо з розвитком та історією самої дитини [2].

При нормальній адаптації дитини молодшого дошкільного віку також швидко відновлюються реакції поведінки, на це йде від 2 до 3 тижнів, при цьому не спостерігається затримки для нервово-психічного розвитку, дитина не хворіє або хворіє один раз без ускладнень, збільшується довжина та маса тіла, що відповідає встановленим віковим показникам. За визначенням психологів адаптація дітей молодшого дошкільного віку триває від 7-10 днів до 6 місяців. У науковій літературі дослідники виділяють такі види адаптації дитини дошкільного віку:

1. *сенсорна*, яка проявляється як пристосувальна зміна органів відчуття у відповідності до певного подразника;
2. *соціальна*, що базується на процесі активного пристосування кожного окремого індивіда до соціального середовища та результаті такого процесу, іншими словами через здатність змінити поведінку в залежності від соціальних умов;
3. *психологічна* проявляється у входженні дитини до нової системи вимог, пов'язаних з виконанням навчальної діяльності дошкільного навчального закладу [4].

В залежності від цього виділяють наступні групи дітей відповідно до характеру пристосування до умов життя:

1. Діти, для яких сам процес адаптації є легкий та безболісний. Ці діти достатньо самостійні, комунікабельні, спілкування з батьками у них доброзичливе;
2. До наступної групи відносять дітей, які проходять період адаптації важче та повільніше. Вони спочатку цікавляться грою, потім це змінюється на вередування та байдужість. Крім цього таким дітям бракує довіри до вихователів, для них навички у грі та спілкуванні інших дітей недостатньо сформовані. Ці діти малоініціативні, недостатньо самостійні, в більшій мірі залежать від інших дорослих. Зі сторони батьків спостерігається нестабільність у спілкуванні, зокрема привітні звертання часто змінюються погрозами;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

3. Наступна група дітей складно пристосовуються до оточення, вони безініціативні, дуже швидко втомлюються, в них не сформовані ігрові навички, проявляється жорстокість та авторитарність зі сторони дорослих, що в кінцевому підсумку спричиняє недовіру до вихователя. Внаслідок цього проявляється недовіра та страх до вихователя, або ігнорування. Сон та апетит погані, діти часто хворіють, що вповільнює процес звикання до нового оточення та вимог [5, С. 42-43].

У дитячій педагогіці та психології виокремлюють декілька причин важкої адаптації для дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти. Перша група причин безпосередньо пов'язана з психологічними особливостями дітей. Складно адаптуються діти, які мають підвищену емоційну чутливість, вразливість, нервово-психічні порушення, соматичну ослабленість, тривожну залежність від матері, певні проблеми з туалетом, їжею, проблемами спілкуванням та сном. Зауважимо, що не відчують проблем в адаптації стійкі діти в емоційному плані. Діти, які недостатньо розвинені в інтелектуальній та емоційній сферах не мають проблем в період адаптації. При спостереженні емоційної нестійкості діти молодшого дошкільного віку досить часто переживають різні труднощі при входженні в нову ситуацію.

Друга група причин поганої адаптації дітей молодшого дошкільного віку пов'язана з психологічними особливостями батьків. Специфікою батьків, які «заважають» дітям легко адаптуватися до умов закладу є наступні: проблеми у міжособистісних стосунках, конфліктність, хронічне відчуття втоми, недостатньо сформовані навички спілкування та тривожно-вразлива фіксація хворобливих станів.

У батьків дезадаптованих дівчат молодшого дошкільного віку простежуються такі характерні риси особистості: визнається лише власна авторитетна думка та проявляється наполегливість у втіленні мети; прояв настороженості при контактах з іншими дітьми та вихователями; невпевненість, вразливість, упередженість, категоричність та тривожність.

У батьків дезадаптованих хлопців молодшого дошкільного віку наявні наступні особистісні риси: значна кількість скарг та нарікань; спостерігається відчуття втоми та хронічна дратівливість; тривожна зацикленість на станах хворобах та їх фіксація; нав'язливі стани, через які батьки вважають дитину нездоровою, тенденція до інфантилізації дитини.

Наступна група причин безпосередньо пов'язана з особистими рисами вихователя та з тими умовами, які сформувалися в закладі дошкільної освіти. Це може бути досить жорсткий режим функціонування закладу дошкільної освіти, брак індивідуального підходу до кожної окремої дитини зі сторони вихователів, достатньо велика кількість дітей у кожній групі, високий шумовий фон у групі, неврівноважений емоційний стан вихователя та його авторитарність, недостатній рівень компетентності вихователя в питаннях, які безпосередньо пов'язані з психологічними специфічними рисами дітей [6, С. 3-5].

Висновки та рекомендації батькам дітей молодшого дошкільного віку. Отже, для того, щоб дитина молодшого дошкільного віку змогла оптимально адаптуватися до інших дітей, вихователів та нового освітнього середовища дошкільного закладу в першу чергу батькам варто дотримуватися наступних правил: налаштовувати дитину на те, що в закладі дошкільної освіти на неї чекають цікаві події, знайомство з друзями та багато розваг; батькам варто зберігати спокій, не виявляти перед дитиною занепокоєння, оскільки їх хвилювання, тривога та інші негативні емоційні стани передаються дитині. Крім цього, дитині варто з собою в дошкільний заклад взяти улюблену іграшку, щоб вона могла відчувати домашній затишок, а батькам потрібно вигадати новий спосіб прощання з дитиною, для прикладу, це можуть бути поцілунок, обійми або секретне слово. На шафку можна наклеїти фото родини, це дозволить заспокоїти дитину при хвилюванні. Потрібно бути уважними до дитини в той момент, коли її забираєте з дитячого садка. При цьому варто розпитати її чим вона займалася протягом дня, похвалити її досягнення, виготовлені малюнки та аплікації. Також варто демонструвати свою любов та турботу, для цього варто наголосити на тому, що батьки про неї думали, планували спільні заняття, готували щось смачне та обмежувати відвідування масових заходів та гостей під час адаптації дитини до існуючих умов дошкільного закладу, не варто перевантажувати дитину різними розвивальними заняттями.

Перспективою дослідження є організація та проведення педагогічного експерименту (констатувального, формувального та контрольного) в умовах дошкільного закладу в рамках магістерської роботи на тему: «Адаптація дітей молодшого дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти засобом сюжетно-рольової гри», що передбачає визначення діагностичних критеріїв, показників і рівнів адаптованості дітей до ЗДО, добір відповідних методів та психодіагностичних та експериментальних методик на етапі планування експериментального дослідження, проведення ігрових занять з дітьми на етапі формувального експерименту та порівняння рівнів адаптованості дітей контрольної та експериментальної груп на контрольному етапі.

Список використаних джерел:

1. Гончарова Н. Фактори впливу на процес адаптації дітей молодшого шкільного віку до умов навчання у школі. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Вінниця, 2017. Вип. 3 (22). С. 52-57.
2. Булатевич Н. М. Організація діяльності психологічної служби / КНУ імені Тараса Шевченка. Суми : Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 445 с.
3. Захарасевич Н. В. Рольова діяльність дітей дошкільного віку. навчально-методичний посібник: Івано-Франківськ : НАІР, 2018. 168 с.

4. Гридовець Л. М. Роль батьків у вихованні дітей. Перший крок у дитсадок: *Проблема подолання психологічної кризи у дітей*. Київ: Граніт. 2008. 8 с.
5. Кондратенко Н. Дитячий садок і батьки. *Взаємодія дошкільного закладу та сім'ї: шляхи оптимізації та досвід*. Дитячий садок. 2005. № 42–43, листопад. С. 18–25.
6. Науменко О. М. Адаптація малюків до умов дошкільного закладу. *Психологічна газета*. 2010. № 13. С. 3-5.

ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ

Аліна Крайня
Український Державний Університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Левінець Наталія Валентинівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Розглянута проблема сьогодення – подолання тривожності у дошкільному віці. Визначено психологічні особливості застосування казкотерапії в корекції тривожності у дітей старшого дошкільного віку. В роботі здійснено теоретичний аналіз поняття. Визначено тенденції впровадження арт-технології казкотерапії як методу, в якому казкова форма застосовується для збереження психічної, духовної та соціальної складових здоров'я. Охарактеризовані види казок і специфіку їх застосування в психотерапії дітей дошкільного віку.

Ключові слова: старший дошкільний вік, тривожність, казкотерапія, функції казкотерапії, казка, психокорекція.

Сучасна освіта в Україні зазнала значних реформ, які визначають диференційований підхід до дітей дошкільного віку. Зокрема, здатність виявляти та розпізнавати інтереси та здібності кожної дитини; задовольняти потребу в розвитку її психологічних і психологічних характеристик. Агресія, тривожність, страхи та неконтрольовані емоції, якими дитина довільно не може керувати можуть призвести до різного роду негативних наслідків.

А. М. Прихожан наголошувала на тому, що тривожність у дитячому віці є стійким особистісним утворенням, що зберігається протягом досить тривалого періоду часу. Вона має власну спонукальну силу й стійкі форми реалізації в поведінці, з переважанням в останніх компенсаторних і захисних проявів. Як і будь-яке складне психологічне утворення, тривожність характеризується складною будовою, що включає, когнітивний, емоційний і операціональний аспекти. Домінування емоційного аспекту є похідною широкого кола сімейних порушень [4, с. 304].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Одним із дієвих методів впливу на подолання тривожності та емоційну сферу дитини є казка, яка розкриває внутрішній світ особистості, щоб покращити його. Арт-терапія останнім часом вважається одним з найбільш ефективних засобів поліпшення психофізіологічного стану молодого покоління.

Основним напрямком казкотерапії є збереження психічного, духовного та соціального компонентів здоров'я з метою формування особистості, усвідомлення її значущості та почуття гармонії з зовнішнім світом, що позитивно позначається загальний розвиток дитини [1, с. 16].

Зокрема, Е. Берн, І. Вачков, Т. Грабенко, А. Гнезділов, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, Д. Кудзілов, М. Еріксон, Е. Петрова та інші вказували на введення казкотерапії в освітній процес закладу дошкільної освіти [3, с. 74].

Казкотерапія – це терапія середовищем, особлива казкова атмосфера, в якій можуть проявитися потенційні можливості людини, збутися мрія й що найважливіше, в ньому з'являються почуття безпеки та запах нової таємниці. До корекційних функцій казки відносять: психологічну підготовку до напружених емоційних ситуацій; символічну реакцію фізіологічного та емоційного стресу; усвідомлення та прийняття змісту власної активності.

Використання казкотерапії як психокорекційного методу дає змогу дитині подолати власні страхи, надмірну тривогу, виправити негативні риси характеру. Завдання педагога та психолога полягає в тому, щоб вибрати або створити казку відповідно до потреб дитини. Якщо казка обрана успішно, дитина «вбудовує» її послання у свій життєвий сценарій. Особливо корисно, коли дитина попросить повторити їй цю казку неодноразово. Адже саме так відбуваються глибокі зміни в житті дитини [2, с. 43].

Робота з казкою допомагає виховувати у дитини чутливість і доброзичливість, милосердя та співчуття, приймати нестандартні рішення, розвиває творчий підхід. Всі нетрадиційні методи роботи дітей дошкільного віку з казкою сприяють розвитку творчих здібностей, розширення свідомості, поліпшення взаємодії з навколишнім світом, розвитку мовлення дітей, сприяють когнітивному розвитку дітей, виховання моральних почуттів, впливають на особистість, спрямована на розвиток бажань і дій дитини. Перетворюючись в героїв казок, діти набувають позитивних і позбавляються від негативних рис характеру. Казки засновані на кращому, що є у кожній дитини [3, с. 9].

Проведення відповідної роботи з родинами вихованців щодо впливу казки на розвиток дитини та щодо розуміння батьками важливості якісної освіти для їхніх дітей є важливим напрямом роботи вихователя і психолога. Адже, читаючи казку, дитина потрапляє в чарівний світ снів, уявляє, аналізує, розмірковує і, отже, розвивається – формується особистість. Проведені консультації, відкриті заняття дають можливість батькам у необхідний момент допомогти своїй дитині впоратися з труднощами, якими б вони не були.

Таким чином, використання казкотерапії як інструменту розвитку особистості дитини та її здібностей допомагає педагогу та батькам позитивно

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

впливати на здатність дитини фантазувати, сприяє розвитку творчого мислення та уяви, розкриває внутрішній світ дитини.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо відзначити, що одним з найбільш ефективних засобів профілактики та подолання тривожності та інших духовних або психічних складових здоров'я є використання арт-терапевтичних методів, серед яких особливо популярна казкотерапія, оскільки вона розрахована на вікову категорію дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Замелюк М. І. Казкотерапія як інноваційна здоров'язбережувальна технологія у просторі сучасного дошкільного закладу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Педагогічні науки»*. Луцьк, 2017. № 2/35. С. 14–19.

2. Замелюк М. І., Міліщук С. О. Казкотерапія як психологічний метод у роботі з дітьми дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 63, Т. 1. С. 41–44.

3. Т. Зинкевич-Евстигеева Практикум по сказкотерапии. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 315 с.

4. Прихожан А. М. Тревожность у детей и подростков: практическая природа и возрастная динамика /А.М. Прихожан. - М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: МОДЭК, 2000. - 304 с. - (Серия «Библиотека педагога-психолога»).

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Любов Криволапчук,
Педагогічний факультет
УДУ імені Михайла Драгоманова,
м. Київ*

*Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогічної інноватики
Чабайовська Марія Іванівна*

Анотація. У тезах визначено актуальність наукової проблеми. Проведено аналіз рівня її дослідження в психолого-педагогічній та методичній літературі. Подано теоретичне обґрунтування доцільності використання інтерактивних технологій на уроках літературного читання.

Ключові слова: Державний стандарт початкової освіти, інтерактивні технології, читацька компетентність, літературне читання, здобувачі освіти.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що у концептуальних засадах реформування початкової ланки освіти в рамках Нової української школи визначаються ключові компетентності, необхідні для успішної самореалізації в житті, навчанні та праці: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння вчитися впродовж життя; ініціативність і підприємливість; соціальна та громадянська компетентність; обізнаність та

с
а
м
о
в
и

р Також у документах, пов'язаних із НУШ, указано, що метою початкової освіти є гармонійний розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, виховання загальнолюдських цінностей, підтримка життєвого оптимізму, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Саме інтерактивні технології сприяють формуванню в учнів самостійно нагромаджувати потрібні знання, ввчорчо представити результати своєї діяльності, які будуть мати практичну значущість.

у **Аналіз досліджень проблеми.** Питання розвитку навичок читання розглядали такі вчені, як: О. В. Вашуленко, В. М. Зайцев, В. Б. Едигей, Ё. Г. Пальченко, О. Я. Савченко, Н. Ф. Скрипченко, І. Т. Федоренко, Ф. О. Мартиненко, а також науковці кафедри української мови й методики навчання та педагогічної інноватики УДУ імені Михайла Драгоманова А. П. Каніщенко, М. І. Чабайовська та ін.

і Проблемі використання інтерактивних технологій в освітньому процесі присвячували свої праці О. Комар, Л. Кратасюк, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Кошетун та ін. [2-5].

у **Мета** публікації полягає в теоретичному обґрунтуванні доцільності

я

в

т **Виклад основного матеріалу дослідження.** Проблема формування компетентного учня-читача завжди була пріоритетною в психолого-педагогічній науці та шкільній практиці. У Державних нормативних документах формування читацької компетентності молодших школярів визначено як один з основоположних складників мети курсу літературного читання.

в На думку В. О. Мартиненко, "читацька компетентність передбачає вволодіння учнями сукупністю знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень, які дають змогу дитині відповідно до її вікових можливостей самостійно орієнтуватися в колі дитячого читання, самостійно працювати з різними видами писемних текстів – їх читати, розуміти знаходити в них потрібну

і

н

ч

н

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

інформацію, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати, застосовувати її для вирішення навчально-пізнавальних завдань, у життєвому досвіді, у стандартних і нових ситуаціях" [4, с. 5]. Набутий читацький досвід забезпечує готовність і здатність молодших школярів до подальшого навчання, пізнання, саморозвитку.

Отже, аналіз структури і змісту читацької компетентності засвідчує, що ця категорія в контексті молодшого шкільного віку має свої особливості, зумовлені передусім віковими індивідуально-психологічними властивостями учнів.

Застосування саме інтерактивних технологій може змінити роль учнів у навчанні, допоможе зосередити їхню увагу на міжособистісній взаємодії, дозволить стимулювати індивідуальну активність кожного учня, передбачає можливість відносно вільної комунікації між учителем та учнями та висловлювання думок, які виникають у дітей у процесі читацької діяльності.

Сутність інтерактивного навчання визначають поняття *активність* (лат. *activus* – активний) і *взаємодія* (від англ. – *interactiori*). У психології *активність особистості* розглядається передусім у зв'язку із категоріями *діяльність* і *спілкування*.

У рамках інтерактивного навчання вчитель не повідомляє «готових» знань, тому що учні здобувають їх у навчально-комунікативній взаємодії, яка потребує проявлення інтелектуальної та комунікативної активності, ініціативності співпраці учнів один з одним та з вчителем. Саме інтерактивне навчання є основою для формування в здобувачів освіти елементів *критичного мислення*, яке за своєю суттю є рефлексивним, передбачає відкритість до нових думок, здатність оцінювати свої та інші міркування критично й водночас толерантно, поважаючи право кожного висловлювати свою позицію.

Список інтерактивних методів, прийомів, ситуацій, які використовуються в педагогіці, досить великий. Зокрема, до них належать (у залежності від віку та рівня розвитку читацької компетентності):

- різні види сюжетних і рольових ігор;
- різноманітні ігрові ситуації та завдання;
- аналітичне й прогностичне читання («розуміння смислу художнього тексту»);
- інсценізація за прочитаним;
- парна та групова робота в малих і великих групах;
- коротке висловлювання учнем своєї думки або доповнення, завершення речень однокласники (найбільш відомі прийоми – «Мікрофон», «Займи позицію» тощо);
- створення тематичних павутинок, асоціативних куців, сенканів;
- дискусії з метою вирішення морально-етичних задач;
- підготовка проектів та їх презентація;
- різноманітні дослідницькі завдання (також найбільш часто використовуються вчителями інтерв'ю, літературна експедиція, віртуальна мандрівка та ін.);

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- рефлексивні судження учнів щодо процесу й результатів своєї діяльності (індивідуальні, у парі, в групі).

Проілюструємо наданий педагогами-практиками приклад застосування інтерактивних методів і прийомів у системі уроків з вивчення учнями 4 класу теми «Тарас Шевченко: сторінки життя і творчості» [6, с. 4-10].

У 4 класі до вивчення пропонується п'ять ліричних поезій Т. Шевченка, оповідання «Про себе» та твори письменників про життя поета та його творчість. Оскільки зміст текстів різноплановий – це потребує варіативності як уроків, так й організаційних форм навчання. Зокрема, упродовж шести уроків доцільною може бути участь дітей у наступних видах інтерактивної взаємодії: виконання проєкту «Мандрівка шляхами Тараса Шевченка» та його презентація; віртуальне відвідування Переяслав-Хмельницького «Музею «Заповіту» Т. Г. Шевченка»; групова робота з комп'ютерною презентацією на інтегрованому уроці «Діалог мистецтв», присвяченого вивченню поезії «Реве та стогне Дніпр широкий»; аналітичне перероблення в групах оповідання «Про себе» з метою визначення різних видів тексту (роздум, опис, міркування, есе); створення в парах і групах сенканів на уроках вивчення ліричних поезій.

Заняття, побудовані в інтерактивному режимі, викликали помітний інтерес в учнів, перш за все, тому, що порушили звичний порядок роботи на уроці, дозволили кожному побути не в ролі пасивного слухача, а в ролі активного учасника, організатора освітнього процесу.

У процесі інтерактивної роботи в молодших школярів формуються комунікативні навички, здатність до співпраці і взаємодії, розвивається критичне мислення, що є необхідним для їх майбутньої професійної діяльності. Інтерактивні технології підвищують зацікавленість учнів до предмета, розвивають творчість, вчать працювати з різними джерелами знань, в якійсь мірі знімають перенавантаження учнів домашніми завданнями, розширюють кругозір. Застосовуючи на уроках інтерактивні методи навчання, ми домагалися формування нових можливостей, пов'язаних, перш за все, із налагодженням міжособистісної взаємодії шляхом зовнішнього діалогу в процесі засвоєння навчального матеріалу.

Висновки. Формування читацької компетентності на уроках літературного читання буде ефективним, якщо поетапно, систематично й цілеспрямовано використовувати інтерактивні технології та спеціально розроблену систему вправ із застосуванням інтерактивних технологій.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. Постанова КМУ № 87 від 21.02.2018 року [Електронний ресурс]. К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2019. 45 с. — (Офіційний текст). — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

2. Комар О. Інтерактивні технології – технології співпраці. К.: Абрис, 2002. 247 с.

3. Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання: Розвиток комунікативних і мовленнєвих умінь / Л. Кратасюк // Дивослово. – 2004. – № 10. – С. 2-11.
4. Мартиненко В.О. Формування читацької компетентності молодших школярів / В.О. Мартиненко // Українська література. – 2013. – № 4. – С. 5-8.
5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / О.Пометун, Л.Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
6. Савченко О. Я. Методика роботи з ілюстрованим матеріалом на уроках читання / О.Савченко // Початкова школа. – 2016. – № 12. – С. 4-10.
7. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова та читання: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 1). Тернопіль: Астон, 2020. 160 с.: іл.: рекомендовано МОН України (наказ МОН України від 21.02.2020 № 271).
8. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова та читання: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 2). Тернопіль: Астон, 2020. 160 с.: іл.: рекомендовано МОН України (наказ МОН України від 21.02.2020 № 271).

АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО ШКОЛИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Наталія Кузьович
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г.Шевченка
місто Чернігів
Науковий керівник: Кисла Оксана Федосіївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Анотація. *Вступ до школи є складним процесом для дітей, оскільки це вимагає від них пристосування до нового оточення, знайомства з новими правилами та людьми, вивчення нових предметів. Крім того, нові вимоги до успішності, системи оцінювання та вимоги до дисципліни можуть супроводжуватися різноманітними змінами у функціональному стані дітей та напряму стосуватися їх психоемоційної сфери. Отже, проблема адаптації до школи є однією з важливих тем сучасності, яка потребує системного та цілеспрямованого підходу з боку психологів та педагогів.*

Ключові слова: *адаптація, стрес для першокласників, психолого-педагогічна підтримка, психофізіологічне напруження.*

Перший рік навчання в школі може бути складним для дітей, оскільки вони стикаються з новим середовищем, новими вимогами та новим розкладом

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дня. Особливо важкою може бути перша третина навчального року, коли діти викладаються фізично та психологічно. Тому важливо поступово вводити дітей в шкільне життя та враховувати їхню проблематику адаптації для успішного навчання.

Оскільки вступ до школи може бути дуже стресовим для першокласників, вони можуть відчувати суміш емоцій, таких як радість і захоплення, але також розгубленість, напругу та тривогу. В результаті, багато першокласників можуть мати проблеми зі сном, апетитом та здоров'ям, включаючи загострення хронічних захворювань. Під час уроків діти можуть відволікатися, швидко втомлюватися та виявляти низький рівень працездатності.

Такі адаптаційні процеси, пов'язані з усвідомленням нових норм шкільного життя, можуть призвести до психофізіологічного напруження та появи кризових ризиків для особистісного зростання учнів. Тому важливо створити відповідне освітнє середовище та забезпечити першокласників необхідною психолого-педагогічною підтримкою, щоб допомогти їм успішно адаптуватись до шкільного життя, запобігаючи можливій дезадаптації.

Загалом адаптацію до шкільного навчання можна розглядати у трьох базових ракурсах: психологічна, фізіологічна та соціальна, де надалі всі елементи адаптації певною мірою взаємно детерміновані та корелюються між собою [1, с. 45].

Фізіологічна адаптація може тривати від кількох тижнів до 5-6 тижнів і пов'язана з пристосуванням до нового режиму життєдіяльності та порядку дня. Цей процес є можливим завдяки резервним можливостям організму людини, які включають фізіологічні та біохімічні зміни.

Соціальна адаптація є завершальним етапом загального процесу адаптації, який забезпечує фізіологічне, психологічне та соціальне благополуччя особистості. Вона проявляється взаємодією між особистістю та групою, де немає тривалих конфліктів та внутрішніх суперечностей, а особистість може вільно виконувати свою основну діяльність та відповідати на рольові очікування, які пред'являє група. Соціальна адаптація – це процес досягнення дітьми стану соціальної рівноваги, коли вони не переживають конфлікт з оточенням.

Проте крізь призму адаптації учнів молодшого шкільного віку до умов навчання в закладах загальної середньої освіти особливу увагу слід приділяти психологічній адаптації – активного пристосування особистості до нового середовища та встановлення гармонійних відносин з ним. Це передбачає перебудову когнітивної, мотиваційної та емоційно-вольової сфер особистості, що є необхідним при переході на новий етап життєдіяльності. Через цей період діти можуть зазнавати проблем з адаптацією до шкільного середовища, але їх можна вирішити надавши психологічну підтримку, знизивши рівень тривожності та підвищивши їх впевненість у собі за допомогою створення сприятливих умов в освітньому середовищі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Таким чином адаптація дитини до школи багатогранне явище й критеріями успішності процесу адаптації в школі з одного боку є результативність навчальної діяльності, а з іншого – психологічний стан, емоційне самопочуття, відсутність внутрішнього напруження або дискомфорту у дитини, де ефективність адаптації дитини до навчання значною мірою визначає увесь подальший період її перебування в закладі загальної середньої освіти [2, с. 162-163].

Найважливішими показниками адаптації є внутрішній стан дитини та емоційне почуття, однак важливим критерієм є й успішність у навчанні. Але, на жаль, адаптація не всім дається легко, а для деяких першокласників нерідко затягується, де небажані адаптаційні процеси не завжди пов'язані зі специфічними труднощами у навчанні та можуть виникати навіть при хорошій успішності. Про це свідчить дезадаптація дитини, що виявляється на тлі гарної успішності та дисципліни в постійній внутрішній тривозі, страху перед педагогом або однокласниками, труднощах у спілкуванні, неадекватній самооцінці тощо [3, с. 18].

Слід зазначити, що всі види шкільної адаптації передбачають суттєві зміни в житті першокласників, їхньому фізіологічному, психічному та соціальному станах, що супроводжуються відчуттями дискомфорту, пов'язаними переважно із втратою звичних та улюблених занять, зі зміною соціального оточення, зламом і дисбалансом динамічних стереотипів, швидким накопиченням нової інформації та особистісними змінами, де проявами таких станів можуть бути тривожність, фрустрація, невпевненість у собі та невротичні розлади [4, с. 174-175].

Зрештою фундаментальним показником ефективності вжитих психолого-педагогічних заходів щодо успішності адаптації дітей до шкільного навчання постає саме готовність дитини до навчання, зокрема психологічна готовність, тобто рівень психічного розвитку дитини, складовими якого є певний рівень мотиваційного, емоційно-вольового, інтелектуального та соціально-комунікативного розвитку, що дозволяє їй легко займатися як навчанням, так і швидко адаптуватись до нових для неї умов життя [5, с. 102]. Успішність у засвоєнні навчальної інформації та рівень розвитку психічних функцій свідчать про фізіологічну, соціальну та психологічну готовність дитини до нових умов освітнього середовища, в яких вона перебуває

Однак не слід забувати, що під час будь-якого адаптаційного процесу для дітей важливим являється ресурс, підтримка та авторитет «ведення», адже діти дуже чутливі та уважні до тих, хто стає для них опорою. Загалом, психологічний супровід й місце дорослого поруч із дітьми – це пошук прихованих ресурсів розвитку дітей, розкриття їх потенціалу, розвиток компетентностей, як базисних характеристик особистості. Тому питання психолого-педагогічної підтримки адаптації дітей молодшого шкільного віку до навчання у школі й надалі залишається нагальною проблемою в сучасній дидактиці. До шкільної адаптації першокласників потрібно підходити з розумінням процесу прийняття дітьми 6-7-ми років основних вимог шкільного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчання, які є для них незвичними, новими на відміну від умов закладу дошкільної освіти або сім'ї, в якій вони перебувають та повноцінної реалізації їх здібностей, можливостей, задоволення потреб в умовах школи.

Список використаних джерел:

1. Дзеблюк Ю. Педагогічна підтримка адаптації молодших школярів до умов освітнього розвивального середовища. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Педагогічні науки. 2016. № 1 (1). С. 44-51.
2. Кривчикова О., Лясота Т. Психомоторний стан як фактор адаптації учнів початкових класів до умов навчання в школі. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2008. №2. С. 162-164.
3. Лемешева Т. Є., Подавільнікова І. М. Етапи соціалізації дитини: підготовка до школи та адаптація першокласників. Таврійський вісник освіти. 2013. № 4. С. 270-278.
4. Яструб О. Шкільна адаптація першокласників. Acta Paedagogica Volynienses. 2021. № 3. С. 172–177.

Кисла О. Ф., Кулажко М. А. Особливості адаптації дітей молодшого шкільного віку до умов освітньо-виховного простору. Інноваційна педагогіка. 2019. Вип.15. Т.1. С. 101-

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Юлія Кунець

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

Науковий керівник: Попова Л.М.

канд. пед. наук,

доцент кафедри педагогічної інноватики

У даний час все більше шкіл впроваджують змішану форму навчання, що поєднує традиційне офлайн-навчання з використанням онлайн-ресурсів та інтерактивних технологій. Ця модель навчання може бути особливо корисною для початкової школи, де діти знаходяться на початковій стадії свого навчання і розвитку.

Закон України «Про освіту» стверджує, що нове покоління потребує модернізованої моделі навчання. Особливо гостро відкрилося це питання під час пандемії та впровадження епідеміологічні обмеження. Не зважаючи на перші згадки змішаного навчання закордоном ще у 1995 році, в Україні впровадження саме змішаного навчання відбулося дещо пізніше. Зокрема,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розвиток інформаційних технологій, які володіють різноманітністю онлайн-інструментів, застосунків, платформ вплинули на глобалізацію застосування змішаного навчання, як перевагою над традиційною формою навчання. Поняття «змішаного навчання» закордонні та вітчизняні дослідники трактують по-різному. Хтось робить акцент на технологічності й поєднанні традиційної та онлайн-взаємодії учасників навчання. Хтось — на методиках і педагогічних моделях. [1, с.115]

На нашу думку, змішане навчання передбачає застосування онлайн-технологій і навчання в аудиторії, а також підходи та методики, які дають змогу ефективно їх поєднувати. Кожен із цих складників визначальний. Без них змішане навчання не буде ефективним.

Таким чином, науковець О. Кривонос стверджує, що змішане навчання – це освітня концепція, в рамках якої учень отримує знання і самостійно (онлайн), і очно (з викладачем). Цей підхід у навчанні дає можливість контролювати час, місце, темп і спосіб (траєкторію) вивчення матеріалу. За своєю суттю змішане навчання – це поєднання традиційної класно-урочної системи та сучасної цифрової освіти [6, с. 284].

Змішаному навчанню властива персоналізація (індивідуалізація), дослідно-орієнтований характер навчання, високий рівень домагань та самоконтроль (це питання досліджували науковці Б. Грінберг, Р. Шварц, М. Хорн). Персоналізація (*Person alization, індивідуалізація*) полягає у врахуванні пізнавальних потреб та інтересів кожного учня. Дослідно-орієнтований характер (*Mastery-based learning*) передбачає надання учням можливості переходити до вивчення нової теми лише після якісного засвоєння попередньої та вироблення певних умінь та навичок; кожен учень має змогу навчатися у зручному для себе темпі. Високий рівень домагань (*High expectations for pupils*) передбачає усвідомлення учнями необхідності встановлення жорстких вимог до себе у процесі навчання з метою досягнення високого рівня успішності. Самоконтроль (*Pupil ownership*) означає самостійний вибір учнями змісту та засобів навчання, самостійного здійснення контролю за успішністю оволодіння вміннями і навичками. [6, с. 230]

Як вважає дослідник Янкович О. однією з переваг змішаної форми навчання є можливість індивідуалізації навчання. Кожен учень має свої власні потреби та особливості, і змішана форма навчання дозволяє вчителям створювати індивідуальні програми навчання для кожного учня. За допомогою онлайн-ресурсів та інтерактивних технологій, учні можуть навчатися власним темпом та отримувати більше або менше допомоги в залежності від своїх потреб [7, с. 212].

На нашу думку, змішана форма навчання може допомогти учням розвивати навички самостійної роботи та використання інформаційних технологій. Учні отримують додаткові можливості для самостійного пошуку та збору інформації, що розвиває їх критичне мислення та вміння аналізувати отриману інформацію. Змішана форма навчання також може забезпечити більш ефективне використання часу на уроці. Учні можуть виконувати

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

частину завдань на уроці, а частину – вдома, за допомогою онлайн-ресурсів. Це дозволяє вчителям зосередитися на більш складних або цікавих завданнях під час уроку, а також забезпечити більше індивідуального часу для кожного учня. Таким чином, змішана форма навчання може допомогти вчителям більш ефективно організувати навчальний процес та забезпечити кращі результати навчання.

Янкович О. зазначає, що при впровадженні змішаної форми навчання в початковій школі, необхідно враховувати кілька аспектів. Перш за все, вчителям необхідно мати достатні знання та навички використання інформаційних технологій та онлайн-ресурсів. Вони повинні знати, які інструменти краще використовувати для кожного завдання та як краще організувати навчальний процес [7, с. 212].

Крім того, важливо забезпечити достатній доступ до комп'ютерів та інших технічних засобів для учнів. Це може бути важким завданням для деяких шкіл, особливо тих, які розташовані в маленьких сільських населених пунктах або у віддалених районах. Також важливо враховувати потреби та особливості кожного учня. Деякі учні можуть мати труднощі з використанням технічних засобів, тому вчителі повинні бути готові до надання додаткової допомоги. Крім того, вчителі повинні враховувати різноманітність учнів та старатися створювати програми навчання, які відповідають різним потребам та здібностям.

У своїх дослідженнях науковець Кухаренко В. зазначає, що реалізація змішаного навчання передбачає використання різноманітних типів цифрових ресурсів: інструментів для планування навчальної діяльності (електронних журналів, органайзерів); інструментів для створення спільнот (соціальних мереж); інструментів для співпраці (*Google Docs, Word Online*); інструментів для комунікації та зворотного зв'язку (*Edmodo, Hangouts, ZOOM, Meet, Skype*); інструментів для створення навчального контенту (*Padlet, Educreations, Quizlet, QuizWhizzer, Kahoot!, МАЙСТЕР-ТЕСТ, ClassMarker*), цифрові колекції навчального контенту (*Testorium, Mozaik, Octagon Studio та ін.*) [6, с. 286].

Підводячи підсумки, можемо зазначити, що змішана форма навчання може бути корисним інструментом для початкової школи, яка допоможе забезпечити індивідуалізоване навчання, розвиток навичок самостійної роботи та використання інформаційних технологій, а також більш ефективне використання часу в класі. Проте, враховуючи важливість підходу до навчання, який відповідає потребам та здібностям кожного учня, необхідно мати на увазі, що змішана форма навчання не є універсальним рішенням для всіх шкіл та учнів. Вчителі повинні ретельно розглянути всі можливості та обмеження змішаної форми навчання та вирішити, які методи навчання найкраще підходять для їхніх учнів та їхньої школи. В цілому, змішана форма навчання може стати корисним інструментом для сучасної початкової школи, яка має за мету розвивати учнів та готувати їх до вимог сучасного світу. Однак, вона повинна бути використана ретельно та з урахуванням потреб та

особливостей кожного учня, щоб забезпечити максимальний ефект від навчання та досягнення найкращих результатів.

Список використаних джерел:

1. Вишківська В., Шикиринська О. Організація процесу навчання в новій українській школі: теоретико-практичний аспект. Молодь і ринок. 2019. № 11 (178). с. 115–119
2. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Чернігів, 2003. 528 с
3. Костюк Г. С. Навчально–виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Нова книга, 2011 с. 608.
4. Кривонос О., Коротун О. Змішане навчання як основа формування ікт-компетентності вчителя. Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Вип. 8 (II) с. 19–23.
5. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. Житомир: ФОП Левковець Н.М., 2014 с. 100 .
6. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В. М. Кухаренко та ін. ; за ред. В. М. Кухаренка. Харків : «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. с. 284-230.
7. Янкович, О., Беднарек, Ю. & Анджеєвська, А. Освітні технології сучасних навчальних закладів. Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015 с. 212.

ЗАСТОСУВАННЯ ВПРАВ З МАЛИМ М'ЯЧЕМ У ФІЗКУЛЬТУРНИЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Марія Кушніренко
Коростишівський педагогічний фаховий коледж
імені І.Я.Франка
м. Коростишів
Науковий керівник: Войналович О.В.,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист

Анотація. У статті розглядається застосування вправ з малим м'ячем в Новій українській школі з метою формування фізичних, когнітивних, соціальних та емоційних навичок учнів. У статті наголошується на значенні використання вправ з малим м'ячем для розвитку рухових та координаційних здібностей, підвищення рівня пізнавальної активності, сприяння комунікації та співпраці у команді, формуванні толерантності та взаєморозуміння, покращенні самооцінки та самопочуття учнів.

Ключові слова: застосування, вправи, малий м'яч, фізкультура, НУШ, формування навичок, розвиток, соціальні компетенції, когнітивні навички, емоційна стійкість, співпраця, комунікація, самооцінка, самопочуття, педагогічна практика.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Вправи з малим м'ячем є ефективним засобом підвищення фізичної активності та розвитку координації рухів учнів у фізкультурній освітній галузі в НУШ.

Застосування вправ з малим м'ячем сприяє розвитку рухових навичок, зокрема розвитку реакції, швидкості, точності та спритності учнів.

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані в якості додаткових засобів підвищення мотивації учнів до занять фізкультурою, оскільки такі вправи є цікавими та динамічними. [7]

Застосування вправ з малим м'ячем у фізкультурному процесі допомагає учням зберігати та покращувати своє здоров'я, а також вчити їх правильному технічному виконанню рухів.

Застосування вправ з малим м'ячем можна використовувати як в окремих заняттях, так і в складі більш складних фізкультурних комплексів, що дозволяє забезпечувати якісну та різноманітну фізичну підготовку учнів.

Вправи з малим м'ячем можуть бути призначені для учнів різного віку та фізичної підготовки, що дозволяє забезпечувати індивідуальний підхід до кожного учня.

Застосування вправ з малим м'ячем може сприяти розвитку комунікативних навичок та здатності до співпраці між учнями, оскільки багато вправ потребують взаємодії між партнерами. [1]

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані у різних формах навчальної діяльності, таких як ігри, змагання, естафети тощо, що сприяє розвитку різних аспектів фізичної та когнітивної діяльності учнів.

Застосування вправ з малим м'ячем може допомогти у покращенні настрою та психічного стану учнів, оскільки фізична активність має позитивний вплив на емоційний стан людини.

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані у фізкультурній роботі як доповнення до традиційних засобів розвитку фізичних якостей, що сприяє збагаченню та розширенню методичної бази викладання фізкультури в НУШ.

Застосування вправ з малим м'ячем може допомогти у формуванні в учнів таких якостей, як наступність, цілеспрямованість, терплячість та вміння працювати в команді. [2]

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані як частина інтерактивного навчання, що дозволяє учням взаємодіяти з оточуючим світом через рух та сприяє їхньому пізнанню.

Застосування вправ з малим м'ячем може бути корисним у підвищенні зацікавленості учнів до спорту, оскільки багато вправ є схожими на ігри, що може сприяти популяризації фізкультури серед молоді.

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані як засіб профілактики та корекції моторних порушень у дітей, що має важливе значення у забезпеченні здорового розвитку молодого покоління.

Застосування вправ з малим м'ячем може бути використане для організації веселих та цікавих занять фізкультурою, що дозволяє робити заняття більш доступними та привабливими для учнів. [4]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані для розвитку рухових якостей, таких як координація, точність та швидкість, що допомагає підвищувати фізичну працездатність та загальний рівень фізичної підготовки учнів.

Застосування вправ з малим м'ячем може сприяти зміцненню зв'язку між мозковими півкулями, що має важливе значення у розвитку когнітивних та моторних навичок у дітей.

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані як засіб соціалізації учнів, оскільки вони дозволяють дітям спілкуватися та взаємодіяти один з одним в спортивній обстановці.

Застосування вправ з малим м'ячем може бути корисним у підвищенні рівня самоконтролю та самодисципліни у дітей, що має важливе значення у формуванні в них позитивних рис характеру. [3]

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані для розвитку таких рухових якостей, як гнучкість та мобільність, що допомагає запобігати розвитку різних захворювань опорно-рухового апарату у дітей.

Застосування вправ з малим м'ячем може бути корисним у формуванні навичок взаємодії учнів в команді, що важливо у підготовці до подальшої професійної діяльності та у формуванні соціальних компетенцій.

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані для розвитку таких когнітивних навичок, як увага, концентрація та спостережливість, що допомагає підвищувати рівень пізнавальної активності учнів.

Застосування вправ з малим м'ячем може бути корисним у формуванні таких важливих соціальних рис, як взаємодопомога, толерантність та взаєморозуміння. [5]

Вправи з малим м'ячем можуть бути використані для підвищення емоційної стійкості учнів та розвитку їхньої вольової складової, що важливо у формуванні позитивної самооцінки та самопочуття.

Застосування вправ з малим м'ячем може бути корисним у формуванні навичок співпраці та комунікації між учнями та вчителем, що сприяє підвищенню ефективності процесу навчання та розвитку гармонійної особистості учня. [6]

Отже, застосування вправ з малим м'ячем у фізичній освітній галузі в НУШ має значний потенціал для формування фізичних, когнітивних, соціальних та емоційних навичок учнів. Також може стати важливою складовою педагогічної практики у фізичному вихованні учнів.

Список використаних джерел:

1. Журавльова О. В. Формування моторних навичок учнів молодшого шкільного віку засобами фізичного виховання. Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету, 2018, вип. 29, с. 100-105.

2. Наконечна І. В. Використання м'ячів різних видів у фізкультурному вихованні учнів початкової школи. *Фізична культура, спорт і здоров'я нації*, 2019, вип. 2 (42), с. 71-75.
3. Підгайна О. М., Ковальчук І. В. Формування фізичної підготовленості молодших школярів засобами фізичного виховання. *Теорія та методика фізичного виховання*, 2017, вип. 2, с. 50-56.
4. Рибаченко В. М., Гавриш В. І. Фізичне виховання в системі Нової української школи: навчальний посібник. Київ: Генеза, 2020. 416 с.
5. Шамшурін Д. О. Організація фізкультурної роботи в Новій українській школі: проблеми та перспективи. *Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету*, 2019, вип. 41, с. 23-27.
6. Швець О. І. Використання м'ячів різних видів у заняттях фізичною культурою: методичні рекомендації. Київ: Освіта України, 2018. 72 с.
7. Шевчук Н. В. Застосування ігрових вправ з м'ячем у фізкультурному вихованні учнів молодшого шкільного віку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2016, вип. 5 (57), с. 144-150.

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Діана К ушнірюк
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник:
Науковий керівник: Сняткова Т. М.,
доктор філософії,
викладач кафедри дошкільної освіти

Анотація. *В статті розглянуто метод казкотерапії як ефективний засіб розвитку емоційно-вольової сфери у дітей дошкільного віку. Казки є одним із ефективних інструментів впливу на емоційну та вольову сферу людини. Теоретично доведено, що казка входить в життя дитини з самого раннього віку, супроводжує протягом усього дошкільного дитинства і залишається з ним на все життя. З'ясовано та описано доцільність використання казкотерапії у виховному процесі як засобу розвитку емоційно-вольової сфери дошкільників та обґрунтовано суть поняття «казкотерапія».*

Ключові слова: *казкотерапія; дошкільний вік; емоційно-вольова сфера.*

Необхідність вивчення та дослідження розвитку емоційно-вольової сфери дитини дошкільного віку зумовлюється тим, що саме в період дитинства людина повинна оволодіти необхідними для життя формами поведінки, досягти високого рівня розвитку порівняно з іншими істотами, у яких період дитинства майже відсутній або занадто короткий.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Через надмірно інтенсивну плінність життя, напруги в суспільному, економічному та політичному становищі нашої країни виникає емоційне напруження, яке беззаперечно впливає і на розвиток емоційно-вольової сфери дітей. Саме діти дошкільного віку дуже вразливі тому, як є емоційно нестійкими, вони не вміють контролювати свої емоції, оскільки дитяча емоційно-вольова сфера ще знаходиться на стадії формування. Отже, можемо з упевненістю сказати, що формування та розвиток емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку є важливим і пріоритетним завданням в реалізації завдань дошкільного виховання.

Великого значення у формування емоційно-вольової сфери надавали багато різних науковців. Так, проблеми емоційних порушень та проявів страхів досліджували В. Астапов, М. Кузьміна, Л. Лебедева, В. Оклендер, А. Рибаків, С. Савіна, Т. Сімсон та інші [1, с.5].

Результати аналізу теоретичних джерел переконливо свідчать, що в сучасних умовах емоційно-вольовий розвиток дітей потребує великої уваги як батьків так і педагогів.

У розвитку дитини найбільш важливим є період дошкільного дитинства, оскільки, саме в цей період життя закладаються основи розвитку особистості дошкільника, розвиваються основні властивості та особистісні якості. Дошкільний вік є сензитивним періодом для розвитку емоційно – вольової сфери дітей. В умовах закладу дошкільної освіти багато педагогів озброєні сучасними методиками і технологіями роботи з дітьми з розвитку емоційно-вольової сфери.

Одним із ефективних та найпопулярніших шляхів вирішення зазначеної проблеми є застосування педагогом методів та прийомів казкотерапії, яка дозволяє працювати дорослому з дитиною через казку. Саме казка впливає на духовний світ дитини, заохочує до набуття нових знань, спонукає до певних моделей поведінки, сприяє формуванню позитивного світогляду, вчить розуміти різнобарвний світ своїх емоцій та оточуючих.

Дослідження засобу казкотерапії широко представлені в роботах сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: І. Вачкова, А. Гнезділова, Т. Зінкевич-Євстигнєвої, Л. Короткової, Г. Малейчука, А. Наговіцина, Н. Оліфірович, В. Пономарьової. Дослідниками здійснено спробу дати визначення казкотерапії, розроблено методичні та вікові підходи до її застосування. Українські науковці Ю. Алімова, О. Бреусенко-Кузнєцов, М. Заброцький, О. Мартиненко, Г. Мікляєва, В. Солодухов, Л. Терлецька, Р. Ткач ґрунтовно вивчали теоретичні та практичні аспекти роботи з казкою, форми й особливості її впровадження в індивідуальну та групову роботу з різними віковими групами.

До казок як ефективного засобу у своїй роботі звертались відомі закордонні та вітчизняні психологи: Е. Фромм, Е. Берн, Е. Гарднер, А. Менегетті, М. Осоріна, Є. Лисіна, О. Петрова, Р. Азовцева, Т. Зінкевич-Євстигнєва [3,с.5].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Про вплив казки на розвиток особистості дитини в своїх працях наголошували такі видатні вчені, як Д. Ельконін, Л. Виготський, Б. Беттельхейм, Р. Гардер, К. Юнг, В. Пропп, М. Л. Фон Франц, Е. Фромм.

За допомогою казкових сюжетів дошкільники вперше опановують основні життєві принципи, можуть порівняти добрі та погані вчинки, навчитися розпізнавати емоції, долати внутрішні тривоги і страхи.

Потужні можливості казки, як фольклорного жанру, зумовлюють її терапевтичний ефект у різних ситуаціях: казкотерапію розглядають і в освіті, і у вихованні, і у розвитку, і у тренінгах, і як інструмент психотерапії. Тому, термін «казкотерапія» у різних контекстах розглядається по-різному.

Казки викликають інтенсивну емоційну реакцію. Казка дозволяє вийти за рамки звичайного життя, в доступній формі вивчати світ почуттів і переживань, ідентифікувати себе з певним персонажем і, таким чином, дивитися на свої труднощі з боку.

Характеризуючи термін «казкотерапія» О. Ласточкина вказує на різне значення цього поняття в різних контекстах: як інструмент передачі досвіду «з уст в уста», як інструмент розвитку, як тренінг (часто для пошуку ефективного способу вирішення життєвих проблем), як психотерапія тощо [2, с.28-31].

Казка уявляє собою потужний засіб, що здійснює потужний терапевтичний ефект: покращує емоційний стан, рухову активність, покращує пластичність та рухливість нервових процесів, сприяє розвитку загальної та дрібної моторики і координації рухів, зняттю психічного напруження, збільшує працездатність дітей дошкільного віку та забезпечує розвиток усіх психічних сфер дитини, зокрема емоційно-вольової.

Отже, застосування казкотерапії в роботі з дітьми дошкільного віку створює умови для свободи вираження почуттів та емоцій, створення безпечного середовища. У дошкільному віці казка є специфічною діяльністю дитини, в якій дитина створює особливу реальність, яка допомагає безбоязно зустрічатися зі складними явищами і почуттями в доступній для розуміння дитини формі, осягати дорослий світ почуттів і переживань. При сприйнятті казки відбувається процес об'єднання дитини з казковим героєм, тому вона порівнює себе з ним, що дозволяє відчувати і зрозуміти, що не тільки у неї є такі проблеми і переживання. Виходи з різних складних ситуацій є можливість пропонувати дитині за допомогою ненав'язливих казкових образів, також забезпечується підтримка її можливостей і віри в себе. Ототожнення дитини найчастіше відбувається з позитивним героєм. Наслідування більш привабливим героям допомагає дитині розрізняти хороші вчинки і погані, засвоювати правильні норми поведінки і духовні цінності.

Список використаної літератури:

1. Кабанник А. С. Емоційно-моральний розвиток старших дошкільників : навч. видання / уклад. З. В. Кабанник, А. С. Остапенко, О. М. Гриценко, О. В. Шинкевич. Харків: Основа, 2013. 191с.

2. Ласточкіна О.В., Коновалова Л.М. Казкотерапія як засіб корекції мовлення дітей дошкільного віку. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: зб. матеріалів VI Всеукраїнської заочної наук.-практ. конф., (м.Суми, 14 квітня 2017 року)*. Суми, 2017, С.94

3. Шалімова Л. Л. Казкотерапія як засіб розвитку дошкільнят: навч. посіб. Харків: Ранок, 2013.160 с.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Аня Лейба
Український державний
університет імені Михайла
Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Ступак Оксана Юрївна,
доктор педагогічних наук, доцент*

Анотація. *В статті досліджено основні умови формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами дистанційних технологій. Обґрунтовано необхідність ефективного проведення дистанційного навчання в закладі дошкільної освіти. Розглянуто основні методи роботи з дітьми старшого дошкільного віку з використанням дистанційних технологій.*

Ключові слова: *діти старшого дошкільного віку, дистанційні технології, комунікативна компетентність.*

Під час проведення навчання дітей в закладах дошкільної освіти комунікація являється важливим складовим елементом педагогічного процесу. Від належного рівня комунікації в першу чергу залежить ефективність комунікаційної компетенції, тому дистанційне навчання не є винятком. Взаємодія між дітьми старшого дошкільного віку та вихователями під час проведення дистанційного навчання проходить в рамках сформованого комунікативного простору, який є штучним. Він передбачає формування ситуації взаємодії, яка має чітко визначений час, місце та взаємне бажання для спілкування, що спрямовується на досягнення основних цілей навчання. При дистанційному навчанні такий процес ускладнюється, що породжує потребу у здійсненні спільної роботи, сприйняття інших дітей у віртуальному просторі. Основною складністю проведення дистанційного навчання являється не лише належне стимулювання дітей до організації внутрішньої роботи та можливості розгортання діалогу, що дозволить дітям висловлювати власне бачення. Метою комунікації є сприяння формування мотивації до процесу навчання [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проведення дистанційного навчання ґрунтується на принципах гнучкості темпу, часу, місця та траєкторії навчання. Можливість здійснювати вплив на навчання дозволяє підвищити внутрішню мотивацію дітей старшого дошкільного віку, що дає їм можливість вибору тих завдань, які вони хочуть виконати у власному порядку та за власним розкладом, для прикладу це можуть бути 3-5 завдань протягом тижня. Самостійна відповідальність за своє навчання у дитини формується поступово, тому потрібно нарощувати автономність під час проведення навчання. Кожна вихователька, стикаючись із проблемами організації процесу дистанційного навчання повинна скоригувати свої календарно-тематичні плани, оптимізувати як викладений матеріал, так і прогностичні результати, які заплановані на час проведення дистанційного навчання. При цьому потрібно забезпечити можливість досягнення результатів навчання, враховуючи при цьому те, що деякі з них є недосяжними, а деякі — вимагають корекції або залишаються незмінними. Під час планування навантаження кожного окремого заняття варто враховувати, що самостійне опрацювання наданого матеріалу дітьми старшого дошкільного віку буде тривати довше, ніж виклад матеріалу вихователем. Тому потрібно скоротити обсяг викладеного матеріалу, тобто оптимізувати планування, можливо вилучити фрагменти, які є несуттєвими, а також комбінувати інформацію з декількох тем в одну. Крім цього варто переглянути результати навчання та закріпити нижчий їх рівень, оскільки в умовах дистанційного навчання їх досягнути досить складно. З самого початку потрібно розраховувати на охоплення лише половини того матеріалу, що планувався бути викладеним. У тому разі коли група успішно та досить швидко засвоює вже скорочений матеріал потрібно поступово додавати ті теми, які були вилучені [2, с. 229-230].

Для того, щоб забезпечити ефективне проведення дистанційного навчання вихователь може створювати навіть власні веб-ресурси або застосовувати інші веб-ресурси на вибір. В цьому випадку потрібно обов'язково надати дітям старшого дошкільного віку та їх батькам рекомендації відносно застосування ресурсів, послідовності здійснення завдань, а також специфічних рис проведення контролю. Для того, щоб привчити дітей старшого дошкільного віку до доброчесності потрібно надавати коректні посилання на різні джерела інформації, яка використовується. Головним критерієм для вибору інструментів під час організації дистанційного навчання повинен бути критерій відповідності висунутих методичних цілей та фактор того наскільки конкретний ресурс уможливує втілення очікуваних результатів при організації навчання під час дистанційного навчання. Також важливо рахувати універсальність інструментів, щоб зменшити різних платформ, що можуть застосовуватися для навчання. При порівнянні декількох інструментів потрібно враховувати зрозумілість інтерфейсу як для вихователів, так і для дітей старшого дошкільного віку [3].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Цікавими методами для формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами дистанційних технологій є методи інтерактивної взаємодії. Оскільки враховуючи факт того, що жодну інновацію в освіті не можна відразу перенести з однієї реальності потрібно враховувати такі фактори як сформовані філософію навчального закладу та рівень підготовки вихователів. У вітчизняній науці немає готових методів для проведення інтерактивного навчання дітей старшого дошкільного віку. Проте в практичній роботі деякі з них можна адаптувати для подальшої роботи з дітьми старшого дошкільного віку. До цих методів відносять наступні:

1. Багатоканальна діяльність передбачає врахування того, що діти старшого дошкільного віку всіють добре засвоюють саме ті знання, які стосуються їх почуттів.

2. Активне моделювання представляє собою практичну модель для формування освітнього процесу з використанням таких інструментів як казки, гри, театральної діяльності, що дозволяє реалізувати дидактичну мету.

3. Розв'язок проблеми або формування «дерева цілей». В умовах дистанційного навчання обговорення проходить в онлайн режимі, а створюється таке дерево за допомогою батьків.

4. Мікрофон є досить популярним методом під час проведення дистанційного навчання, оскільки він надає кожній дитині старшого дошкільного віку висловитися по черзі, відповідаючи на поставлені запитання.

5. Карусель – такий варіант інтерактивної роботи в умовах проведення дистанційного навчання є ефективним для одночасного включення дітей старшого дошкільного віку в активну взаємодію з іншими дорослими, дітьми, казковими героями з метою обговорення дискусійних питань.

6. Метод неперервних думок або «нескінченного ланцюжку» є формою обговорення питань, яка дає можливість діти старшого дошкільного віку приймають рішення за визначений термін, цим самим утворивши єдиний «ланцюжок» думок.

7. Відкриття законів життя відноситься до авторських методів саме інтерактивного навчання, але досить часто використовується під час дистанційного навчання. Основною перевага наведеного методу є те, що кожна дитина може відкривати для себе основні закони життя через творчу роботу.

8. Проведення інтелектуальних хвилинок також відноситься до інтерактивного методу для колективного обговорення.

9. Метод «чарівних» перевтілень передбачає цілеспрямовані дії, які дозволяють відтворювати об'єкти навколишньої дійсності та явища, що дають можливість дітям старшого дошкільного віку уявити себе в іншому образі [4].

Основними складовими інтерактивних методів є прийоми для інтерактивного навчання, які включають в себе мовленнєвий етикет, танок листка, інсценізацію віршів, дослідницький фартух, відгадай героя, логічний

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ланцюжок, хвилинки осяяння, а також «дерево пізнання» та пошук добрих слів,

Отже, застосування вихователем в своїй практичній діяльності інтерактивних методів при освітньому процесі надає можливість здійснювати організацію спілкування у формі діяльності, формує оптимальні умови для розвитку у дітей старшого дошкільного віку навичок комунікації для набуття досвіду мовленнєвої взаємодії з однолітками та дорослими. Для того, щоб проводити необхідні комунікативні акти, варто володіти дитині старшого дошкільного віку вміннями та навичками. В процесі навчання має бути заздалегідь окреслена цільова установка на створення комунікативної компетентності дитини як особистості. Крім цього мають бути чітко окреслені методи та основні засоби її формування.

Список використаних джерел:

1. Айзенбарт М. Ігрова діяльність у контексті соціально-комунікативних умінь старших дошкільників. Актуальні питання гуманітарних наук : зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Дрогобич : 2015. Вип. 9. с. 68–73.
2. Максимова О. Формування комунікативної компетентності дитини дошкільного віку як запорука її успішної адаптації до навчання в школі. Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка ; Ін-т педагогіки НАПН України. Вип. 20(1–2016). Ч. 2. 2016. с. 229–234.
3. Формування освітніх компетенцій дитини: проблеми, розвиток, супровід : зб. матеріалів II Всеукр. наук.-метод. семінару для науковців, практик. працівників та студентів (27 бер. 2014 р.) / гол. ред. І. П. Рогальська-Яблонська та ін. Умань : АЛМІ, 2014. 116 с.
4. Баранець І. В., Пахомова Н. Г. Формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку: теорія і сучасна практика. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 4 (193). с. 60–66.

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

Юлія Лепеха
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
місто Київ
Науковий керівник:
Севастюк Мар'яна Степанівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. Автором обгрунтовано нагальність формування стресостійкості молодших школярів. Описано особливості впливу стресового стану на поведінку стресостійкого та стресонестійкого школяра. Стресостійкість розглядається як сукупна характеристика особистості забезпечувати високу ефективність діяльності в умовах стресу. Зроблено висновок про генералізуючі впливи стресостійкості на особистість молодшого школяра, а також її адаптацію у різних сферах життєдіяльності.

Ключові слова: *воєнний стресовий стан, стресова ситуація, стрес, діти молодшого шкільного віку, стресостійкість особистості, стресостійкі та стресонестійкі школярі.*

Стрес є невід'ємною частиною сучасного життя, оскільки стресові імпульси перебувають у всіх сферах життєдіяльності людини. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) називає стрес «епідемією XXI століття у сфері здоров'я». Ще більший деструктивний вплив справляє повномасштабна війна в Україні від 24 лютого 2022 року, позначаючись на різних рівнях функціонування: фізичному, соціальному та психологічному. За таких умов критичний процес внутрішніх особистісних перетворень обтяжується й ускладнюється психологічним травмуванням, порушенням та втратою усталеної мережі соціальних зв'язків і підтримки. Понад 70% українців нині відчують стрес або сильну знервованість, свідчить дослідження Gradus Research (2022).

Безперечно, дорослій та зрілій особистості значно легше впоратися зі стресом швидко та без особливих наслідків. Набагато складніша ситуація зі стресом у дітей, оскільки через відсутність життєвого досвіду вони не в змозі йому протистояти. Для дітей під час воєнного стресового стану, більше ніж у мирних умовах, важливим є відчуття психологічної захищеності. Її пов'язують із поняттями «безпека», «довіра», «упевненість», «психоемоційна стабільність», «задоволеність», «суб'єктивна комфортність», «суб'єктивне / психологічне благополуччя». Це загострюється певною парадоксальністю ситуації – з одного боку стурбованістю батьків безпекою дитини, а з іншого, фактична втрата уваги з боку батьків, у зв'язку з концентрацією їх на травмуючій ситуації, на забезпеченні виживання сім'ї.

Проблемі виникнення та подолання кризових станів, що виникають у наслідок стресу, пов'язаного з воєнними діями присвятили свої роботи В. Болтоносів, К. Возніцина, З. Кісарчук, Я. Омельченко, Г. Лазос, О. Мінко та ін. Питання стресостійкості у дітей та молоді досліджують такі вчені, як С. Мадді, А. Мастен, Е. Вернер, Н. Гармезі, Р. Сміс, Д. Хошаба. Проте проблема сутності та особливостей розвитку стресостійкості молодших школярів ще не достатньо вирішена та вимагає належного наукового обгрунтування.

Мета дослідження – проаналізувати сучасні уявлення вчених на проблему стресостійкості молодших школярів в психолого-педагогічній науці.

Молодші школярі можуть переживати різні види стресу (шкільний, сімейний, фізіологічний, психологічний, емоційний, інформаційний,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

травматичний), що може проявлятися на фізіолого-вегетативному, поведінковому та когнітивно-емоційному рівнях.

Під час стресових ситуацій діти, здатні до адаптивних поведінкових зусиль уникають відчуття безпорадності та проявляють психологічну стійкість. І навпаки, при зростанні у молодших школярів відчуття безпорадності підвищується ризик виникнення у них симптомів стресу. Інакше кажучи, одна дитина у стресовій ситуації проявляє психологічну стійкість, а інша навпаки – вразливість.

У звичних і спокійних обставинах за достатніх знань і мотивації діяльності поведінка стресостійкого та стресонестійкого школяра нічим може не відрізнитися та бути однаковою мірою успішною. Але за умов ускладнення діяльності (при істотному ущільненні часу виконання завдань, підвищенні рівня особистої відповідальності), саме індивідуальні відмінності в рівні стресостійкості стають найголовнішою умовою для поведінкової ефективності, збереження необхідного рівня працездатності й успішного опанування стресовими подіями. Яскравий приклад цього – поведінка молодших школярів під час буденного навчального заняття та відповідальної контрольної роботи, різних видів діяльності в режимі змагальності. У стресостійкого учня адаптаційний синдром сприяє створенню стану робочої мобілізації, легкий ступінь психофізіологічного збудження загострює психічну діяльність, в результаті чого показники успішності й ефективності роботи підвищуються, або зберігаються. Та ж сама ситуація робить стресонестійкого учня емоційно вразливим: дитина починає дуже хвилюватися, дізнавшись про контрольну роботу. У неї зростає рівень ситуативної й особистісної тривожності. Перед іспитом така дитина втрачає апетит, відчуває нудоту, головний біль, виявляє підвищену знервованість, плаксивість, що супроводжується вегетативними розладами (заїкання, пітливість, тремтіння рук). Це, своєю чергою, негативним чином позначається на пізнавальній активності молодшого школяра: у нього значно послаблюється зосередженість уваги, трапляються певні прогалини в пам'яті, відбуваються стрибки думок, або загальмованість, унаслідок чого якість виконання завдань контрольної роботи чи іспиту погіршується. Ці учні після завершення стресової ситуації, зазвичай, усвідомлюють, що в навчальному матеріалі вони добре обізнані.

На основі узагальнення наукових поглядів сучасних вчених (В. Іванцанич [1], О. Кравцова [2], Я. Когут [4], М. Шпак [5]) на сутність та зміст стресостійкості це поняття доцільно розглядати як сукупну характеристику особистості забезпечувати високу ефективність діяльності в умовах стресу, що визначається індивідуальними психофізіологічними, соціально-психологічними, мотиваційними та ціннісними особливостями. Головна риса стресостійкості визначається здатністю витримувати впливи стрес-чинників зі збереженням внутрішньої гармонії та успішності діяльності.

Психологічний портрет стресостійкого молодшого школяра, як слушно вважає Т. Титаренко, складають такі характеристики: позитивна

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

налаштованість на майбутнє; у шкільній навчальній діяльності він вбачає джерело свого розвитку і самовдосконалення та реалізує потребу в особистісному самоствердженні. Такий учень отримує задоволення від процесу здобування знань, пізнавальної діяльності. Він добре навчається, задоволений результатами свого навчання, проте на досягнутому не зупиняється. Основні характеристики стресостійкого молодшого школяра – це цілеспрямованість, емоційна стійкість, оптимізм, самоконтроль і впевненість у собі [3, 117].

Таким чином, вищевикладене надає підстави для висновку про генералізуючий вплив стресостійкості на особистість молодшого школяра та її адаптацію у різних сферах життєдіяльності. Стресостійкість проявляється у здатності протистояти стресу, забезпечувати високу ефективність діяльності, самостійно долати проблеми, що виникають на шляху духовного зростання і фізичного самовдосконалення. У зв'язку з цим формування стресостійкості у дітей молодшого шкільного віку є важливою умовою збереження їхнього психічного здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Іванцанич В.В. *Стресостійкість: чинники та особливості прояву в учнівської молоді. Актуальні проблеми психології.* 2020. № IX(13). С. 116-124.
2. Кравцова О.К. Стресостійкість особистості як психологічний феномен: основні теоретичні підходи. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Соціальні та поведінкові науки.* 2019. № 7. С. 98-117.
3. Профілактика порушень адаптації молоді до повсякденних стресів і кризових життєвих ситуацій: навч. посіб. / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології; за наук. ред. Т.М. Титаренко. Київ: Міленіум, 2011. 272 с.
4. Стресостійкість : навчальний посібник / за ред. Я.М. Когута. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 204 с.
5. Шпак М.М. Стресостійкість особистості в дискурсі сучасних психологічних досліджень. *Габітус.* 2022. Вип. 39. С. 199-203.

ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Богдана Лисенко
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник: Корх Віра Михайлівна,
кандидатка психологічних наук,
старша викладачка кафедри дошкільної освіти

Анотація. У статті проаналізовано психолого-педагогічні аспекти формування готовності до шкільного навчання у дітей старшого дошкільного віку засобами пізнавальної діяльності. Розглянуто поняття готовності до школи та її компоненти, особливості пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, а також засоби, методи, методики організації пізнавальної діяльності та психодіагностики готовності до шкільного навчання дітей старшого дошкільного віку. Розкрито діагностичні критерії розумової, мотиваційної, емоційно-вольової та соціально-психологічної готовності дітей до школи.

Ключові слова: *пізнавальна діяльність, готовність до школи, пізнавальна готовність, мотиваційна готовність, емоційно-вольова готовність, соціально-психологічна готовність, діти старшого дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Проблема формування готовності до школи у дітей старшого дошкільного віку є важливою для батьків, педагогів і суспільства загалом. Готовність до школи визначається як комплексна характеристика психологічного, фізичного та соціального розвитку дитини, яка дає змогу успішно адаптуватися до умов навчання в початковій школі.

За дослідженнями, багато дітей старшого дошкільного віку не мають необхідної готовності до школи, що може призвести до невдалого старту у шкільному навчанні, низької успішності, відставання від однолітків та негативного впливу на психічний стан дитини.

Тому, проблема формування готовності до школи у дітей старшого дошкільного віку стає дедалі актуальнішою. Для вирішення цієї проблеми можуть використовуватися різні засоби пізнавальної діяльності, такі як гра, експериментування, спілкування, інтерактивні вправи тощо. Однак, щоб успішно формувати готовність до школи у дітей старшого дошкільного віку, потрібно дотримуватися індивідуального підходу до кожної дитини, враховуючи її особливості та інтереси.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У дослідженні М. І. Сільвестрової та Т. І. Бугайової доведено, що ігрові методи є дієвим засобом формування готовності до школи у дітей старшого дошкільного віку. Під час застосування ігрових методів, діти розвивають свою увагу, пам'ять, логічне мислення та кмітливість. Крім того, діти більш активно беруть участь у процесі навчання та розвивають соціальні навички, що є не менш важливими для їх подальшого успіху у школі.

У дослідженні О. І. Лисенко та Л. В. Шпильової доведено, що використання пізнавальних ігор сприяє розвитку мовленнєвих навичок у дітей. Діти вчаться правильно висловлювати свої думки, розвивають словниковий запас, підвищують свою увагу та пам'ять.

Мета статті: проаналізувати психолого-педагогічні аспекти формування готовності до шкільного навчання у дітей старшого дошкільного віку засобом пізнавальної діяльності. Розглянути засоби, методи, методики, інструменти та технології, які використовуються в дошкільному закладі для формування готовності дітей до навчання у школі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Виклад основного матеріалу. Відповідно до педагогічних стандартів, одним з головних завдань дошкільної освіти є підготовка дитини до школи. Основними напрямками підготовки є мотиваційна, пізнавальна (розумова), емоційно-вольова, соціально-психологічна та фізична готовність.

Пізнавальна готовність передбачає розвиток пізнавальних процесів, таких як спостереження, увага, пам'ять, уявлення, мислення та мовлення. До цієї групи також входить розвиток моторики, тобто здатності контролювати свої рухи і розвивати дрібну моторику.

Основною метою формування пізнавальної готовності до школи є створення умов для розвитку дитини, забезпечення різноманітного пізнання дійсності, формування позитивного ставлення до навчання, розвиток допитливості, креативності, самостійності, вміння розв'язувати завдання.[1, с.32-34]

Засобами пізнавальної діяльності для формування готовності до школи є ігрова діяльність, тематичні заняття, робота з наочними посібниками, практичні роботи, експериментування, розвиток дрібної моторики. Найважливішими засобами є розвиток мислення та мовлення.

Один з ефективних методів формування готовності до школи є заняття з логопедом, який допоможе дитині виявити і вирішити проблеми в мовленні, розвивати словниковий запас та граматичні навички. Також важливим є розвиток мислення та уваги, що може бути досягнуто через різноманітні інтелектуальні ігри та вправи.

Пізнавальна діяльність дитини – це процес здобуття нових знань та вмінь, що базується на сприйманні навколишнього середовища, аналізі, порівнянні, узагальненні та розв'язанні задач. Засоби пізнавальної діяльності – це різноманітні ігри, завдання, уроки, експерименти та інші форми, що допомагають розвивати когнітивні та інтелектуальні функції дитини [5].

Для формування готовності до школи діти повинні вміти не лише зчитувати та рахувати, а й бути здатні до самостійної роботи, розв'язання проблем, співпраці з іншими дітьми. Засоби пізнавальної діяльності можуть допомогти дітям розвинути ці навички. Також, використання засобів пізнавальної діяльності може допомогти дітям з розвитком мовлення, збільшенням словарного запасу та здатністю висловлювати свою думку.

Підготовка дітей до школи є важливим етапом у їх житті, адже від неї залежить успішність подальшої навчальної траєкторії. Засобами пізнавальної діяльності можна формувати готовність дитини до школи та підготувати її до зустрічі з новими знаннями [2, с.7-9].

Основною метою роботи з дітьми старшого дошкільного віку є формування в них пізнавальної активності та самостійності, а також розвиток їхніх інтелектуальних здібностей. Для цього доцільно використовувати різноманітні *засоби пізнавальної діяльності*:

- **Конструювання.** Різноманітні конструктори дозволяють розвивати логічне мислення, уяву та творчі здібності дитини. Конструювання є також важливим елементом розвитку моторики та координації рухів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Малювання та ліплення. Малювання дозволяє дітям відобразити свій світогляд та емоції, розвивати уяву та творчі здібності. Ліплення ж сприяє розвитку моторики та координації рухів.
- Ігри-головоломки. Головоломки та логічні ігри розвивають логічне мислення та допомагають дітям розвивати інтелектуальні здібності.
- Книжки. Книжки дозволяють розвивати у дітей любов до читання, підвищувати рівень володіння мовою та розширювати кругозір.
- Розмови. Розмови з дітьми сприяють розвитку мовлення, підвищенню рівня володіння мовою та формуванню комунікативних навичок.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури виділено діагностичні критерії розумової готовності (загальна обізнаність з навколишнім світом, світоглядні уявлення дитини (знає про себе і своє найближче оточення: сім'ю, свою вулицю, село, місто, людей, їхню працю, звичаї, свята, явища природи), системність знань і уявлень про живу і неживу природу й соціальні явища згідно з вимогами Програми, Прояв допитливості та пізнавальної активності (уміння та бажання ставити запитання й отримувати об'єктивні відповіді), розвиток пізнавальної діяльності і пізнавальних процесів (сприймання, спостережливості, уваги, мислення, мовлення, пам'яті, уяви), самостійний пошук способів виконання практичних і пізнавальних завдань, розвиток зв'язного мовлення, інтонаційна виразність та образність мовлення, якість вимови звуків рідної мови, схильність до мовної творчості, розвиненість навичок для оволодіння читанням, письмом); емоційно-вольової готовності (сформованість довільних психічних процесів сприймання, уваги, уяви, пам'яті, навички самостійності та організованості, швидкість темпу роботи, опанування правилами поведінки у навчальних ситуаціях, уміння правильно реагувати на оцінку виконання завдання, здатність об'єктивно оцінювати свою роботу, уміння регулювати свою поведінку у складних ситуаціях, здатність мобілізуватися у стані втоми і завершувати справу до кінця, переживання позитивних емоцій, пов'язаних з роботою, радість від пізнання нового, задоволення від виконання завдання); соціально-психологічної готовності (швидкість адаптації до нових умов життя, здатність орієнтуватися в новому середовищі, пристосовуватися до його вимог, легкість налагодження контакту з однолітками, уміння попросити у товариша допомоги і запропонувати свою, готовність брати участь у спільній діяльності, налагодження дружніх стосунків з приємними однолітками, здатність узгодити власні інтереси з інтересами однолітків у грі чи іншому виді діяльності, уміння відстоювати себе і свої інтереси, сформованість уміння вибудовувати взаємини з дорослими, здатність сприймати і осмислювати позаситуативну інформацію, виважене ставлення до контактів з незнайомими людьми та їхніх пропозицій); мотиваційної готовності до шкільного навчання дітей старшого дошкільного віку (наявність прагнення дитини бути школярем, бажання вчитися, усвідомлення навчання як відповідальної справи, інтерес до зовнішніх аспектів шкільного життя та виконання учнівських обов'язків, цікавість до учнівського приладдя, прагнення увійти у світ дорослих у новому

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

статусі, високий рівень пізнавальної активності, потреба спеціального навчання, бажання пізнати невідоме, розібратися у складному, сформована звичка думати, розв'язувати завдання) [8].

Висновки. Використання засобів пізнавальної діяльності сприяє формуванню готовності до школи у дітей старшого дошкільного віку. Застосування ігрових форм навчання, які базуються на взаємодії дітей з навколишнім середовищем, позитивно впливає на розвиток різних аспектів готовності до школи. Розвиток психічних процесів пам'яті, уваги, мислення та мовлення є важливими аспектами готовності до школи, які можна розвивати за допомогою різних пізнавальних засобів. Важливими чинниками успішного формування готовності до школи є взаємодія з дорослими та наявність стимулюючого навколишнього середовища. Ефективність роботи з дітьми старшого дошкільного віку залежить від кваліфікації педагогів та від їхнього підходу до роботи з дітьми.

Перспективою подальших досліджень є планування, організація та проведення педагогічного експерименту (констатувального, формувального, контрольного) формування готовності до школи у дітей старшого дошкільного віку засобами пізнавальної діяльності. З цією метою підібрано психодіагностичні методики, які можна використовувати для дослідження рівня розвитку пізнавальних, емоційно-вольових, мотиваційних процесів у дітей старшого дошкільного віку і оцінки їх готовності до шкільного навчання: методика перших успіхів М. Зайцевої (вимірює пізнавальні можливості дитини, її рівень розвитку мовлення, фізичний розвиток, мотивацію до навчання); тест діагностики ставлення до навчання І. Баранової (визначає інтерес до навчання, готовність до вивчення нового матеріалу, ставлення до шкіл і учителів); тест визначення рівня розвитку мислення В. Ряховського (вимірює рівень розвитку пізнавальних процесів, таких як аналітичне, синтетичне, логічне мислення, уявлення, пам'ять); методика визначення емоційної стійкості Л. Васильєвої (досліджує рівень емоційної стійкості дитини, її здатність до самоконтролю, а також уміння вирішувати емоційні конфлікти); тест сформованості основних вольових якостей В. Соломко (визначає рівень розвитку вольових якостей, таких як цілеспрямованість, самоконтроль, наполегливість, самодисципліна) [8].

На основі результатів експериментального дослідження планується розробка методичних рекомендацій батькам дітей старшого дошкільного віку та вихователям закладу дошкільної освіти з метою організації освітньої діяльності з даного напрямку.

Список використаних джерел:

1. Брикунець Л. Готовність дитини до навчання у школі. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2012. № 12. С. 32-34. URL: <https://chl.kiev.ua/cgi-bin/sp/print/index.php?id=42931>
2. Голота Н. Підготовка дітей до школи: практика зарубіжної дошкільної освіти. Початкова освіта, 2011. № 48. С. 7-9. URL:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/13780/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%81%D1%8E%D0%BA%2C%20%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%8E%D0%BA_44-49.pdf

3. Губенко О. В. Особливості підготовки та адаптації п'яти та шестирічних дітей до школи. Обдарована дитина, 2010. № 9. С. 50-56. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/5600?mode=full>

4. Дусанська Л. Готуйте дитину до школи. Початкова школа, 2010. № 4. С. 75-76. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/13780/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%81%D1%8E%D0%BA%2C%20%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%8E%D0%BA_44-49.pdf

5. Корякіна І. В. Особистісна готовність дітей 6-го року життя до школи як актуальна проблема сьогодення. Бердянськ : БДПУ, 2010. № 3. С. 176–185.

6. Левчишена О. Організована підготовка дитини до школи. Завуч, 2009. № 28. С. 18-19. URL: <http://194.44.187.2/eljourn/1/Phormuwannja.pdf>

7. Литвиненко С. С. Школа майбутнього першокласника. Дошкільний навчальний заклад, 2012. № 11. С. 2-5.

8. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 296 с.

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Анастасія Литвиненко
УДУ імені Михайла Драгоманова,
м. Київ*

*Науковий керівник: Тесленко Тетяна Василівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти*

Останнім часом в нашій країні відбувається процес модернізації та реформування освітньої системи. Ці зміни відбуваються за трьома основними напрямками: входження до світового простору, пошук нових засобів і методів формування творчої особистості, подальша інтеграція освітніх факторів (школи, родини, суспільства).

Життя, як відомо, не стоїть на місці. Суспільству потрібні особистості, які вміють, у першу чергу, самостійно вчитися. Школа має створити умови для формування творчої особистості. Сучасний освітній процес передбачає пошук нових, більш ефективних технологій, які і будуть сприяти розвитку творчих

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

здібностей учнів, формувати навички саморозвитку та самоосвіти. Цим вимогам відповідає проєктна діяльність у навчальному процесі [6].

У сучасних загальноосвітніх навчальних закладах набули широкого використання ідеї проєктного навчання. Важливі завдання, що покладаються вчителями на метод проєктів є розвиток дослідницько-пізнавальної, експериментальної діяльності учнів, формування вміння школярів самостійно набувати нові знання та поєднувати їх в єдину систему, організація пізнавальних процесів учнів. Метод проєктів передбачає досягнення дидактичної мети через детальне розв'язання проблеми, яка повинна завершитись реальним практичним результатом. Для досягнення цієї мети учні повинні навчитись самостійно мислити, окреслювати, розв'язувати проблеми, проводити експерименти, інтегрувати знання різних навчальних предметів, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, прогнозувати наслідки реалізації різних варіантів [2].

Метод проєктів є однією з інноваційних педагогічних технологій, що відповідає вимогам Національної доктрини розвитку освіти щодо переходу до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, коли увага переноситься на процес набуття школярами знань, умінь, навичок, життєвого досвіду, які трансформуються в компетенції [1].

За своєю сутністю робота над проєктом має інноваційний характер: вимагає від учнів застосовувати нові знання, спираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; шукати, komponувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології для виконання конкретних завдань; розвиває критичне мислення і прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися [4].

Серед суб'єктивних причин, що впливають на ефективність метода проєктів, слід враховувати проблему визначення вчителями цілей навчання, розвитку та виховання. Не всі вчителі можуть сформулювати цілі особистої діяльності, звідси слабо уявляють, якими мають бути цілі учнів, що оволодівають не тільки новим змістом, але і новими вміннями: спостерігати, аналізувати, порівнювати, складати гіпотезу, продумувати експеримент, обробляти базу даних [3].

Це безумовно демонструє низьку мотивацію до постановки цілей самих вчителів. Така мотивація не сприяє підвищенню якості педагогічної праці. Впровадження, застосування проєктної діяльності – це веління часу, так як вона сприяє становленню нового технологічного мислення, отриманню досвіду творчої праці, розв'язанню конкретних шкільних проблем, виявленню та використанню в освітньому процесі активної частини учнів, що мають нахили до організації праці та лідерства.

Таким чином, слід зазначити, що проєктний підхід можна застосувати у початкових класах для вивчення будь-якої складної дисципліни. Він дозволяє наблизити навчальний процес до життя, до потреб дітей, навчальний матеріал

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

адаптувати до реальних життєвих ситуацій, а головне – робить навчання молодших школярів цікавим і змістовним, а процес набуття знань простим і доступним. Отже початкова освіта дає не тільки знання, що знадобляться в майбутньому дорослому житті, а й знання, уміння й навички, що допомагають вже сьогодні дитині розв'язати її нагальні життєві проблеми. Вчителі й учні йдуть цим шляхом разом, від проєкту до проєкту.

Перспективними вбачаються подальші розвідки у сфері застосування проєктних технологій у початковій школі та методика їх впровадження в освітній процес [6].

На основі отриманих результатів роботи можна зробити висновок, що метод проєктів дійсно є засобом ефективного та якісного навчання молодших школярів. Учні застосовують знання, здобуті під час проєктної діяльності, на уроках, у всеукраїнських інтерактивних конкурсах, олімпіадах.

Крім того, учні вчать відстоювати свою власну думку, водночас знаходячи компроміс, підтримувати інших під час виступу. Поліпшуються відносини у колективі.

Список використаних джерел:

1. *Любчак Н.М.*// Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2014.
2. Мелашенко К. Технологія проєктного навчання // Завуч. – 2006. - № 13. с.12
3. Метод проєктів : особливості застосування в початковій школі : Посіб. для вчителів початкових класів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, студентів педагогічних факультетів вищих навчальних закладів.— К: Київський міський педагогічний університет ім. Б. Д. Грінченка, 2009. 42 с.
4. Нищета В. Метод проєктів і його життєво-компетентнісний потенціал // Українська мова та література. – Лютий, 2008. – № 8 (552). 3 с.
5. Проєкти в початковій школі: тематика та розробка занять / За ред. О. Онопрієнко.— К. : Шкільний світ, 2008. 128 с.
6. Сайт «Всеосвіта - Національна освітня платформа»: Використання проєктних технологій в початковій школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/010061pf-bbef.docx.html>. 09.09.2019

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТА В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

Валерія Лук'яневич
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ

*Науковий керівник: Григоренко В. Є.,
доцент кафедри початкової освіти*

Анотація. У роботі розглянуто важливість формування екологічної культури учнів початкових класів на уроках та в позаурочний час. Описано важливість формування екологічної культури, а також різні методи та прийоми, які допоможуть досягнути поставленої мети на уроках математики, «Я досліджую світ», «Дизайн і технології», «Мистецтво» та в позаурочний час.

Ключові слова: екологічна культура, формування екологічної культури учнів початкових класів, уроках, позаурочний час, навколишнє середовище.

Актуальність формування екологічної культури учнів початкових класів на уроках та в позаурочний час полягає в тому, що в сучасному світі екологічні проблеми стають все більш актуальними та загрозливими. Погіршення стану довкілля та виснаження природних ресурсів можуть призвести до серйозних наслідків для людства, включаючи катастрофи, епідемії та соціально-економічні проблеми.

Учні початкових класів є основною групою, яка повинна бути залучена до формування екологічної культури, оскільки вони є майбутніми лідерами та основними користувачами природних ресурсів. Якщо діти з раннього віку будуть мати свідоме та відповідальне ставлення до довкілля, вони зможуть у майбутньому внести свій вклад у збереження навколишнього середовища та розвиток екологічної культури.

Крім того, формування екологічної культури учнів початкових класів на уроках та в позаурочний час є необхідним для виконання завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року. Однією з головних цілей стратегії є формування екологічної свідомості та культури у громадян України, зокрема через систему освіти. [4]

Таким чином, актуальність формування екологічної культури учнів початкових класів на уроках та в позаурочний час полягає в необхідності збереження природних ресурсів та забезпеченні сталого розвитку людства, а також виконанні завдань національної стратегії розвитку освіти. [1]

Питання формування екологічної культури учнів початкових класів на уроках та в позаурочний час досліджували вчені з різних галузей знань, зокрема з педагогіки, психології, екології та соціології.

До педагогів, які досліджували питання формування екологічної культури учнів початкових класів, можна віднести В. Літвінову, О. Чигиринську, Л. Іванову, Г. Калашникову та інших. Вони досліджували різні аспекти формування екологічної культури учнів, зокрема методи і прийоми викладання на уроках, організацію позаурочних заходів та занять з екології, вивчення екологічних знань та умінь учнів, оцінку ефективності екологічного виховання тощо.

Також зазначимо дослідників які займалися проблемами формування екологічної культури учнів О. Білоусова, В. Бабич, О. Герасименко, І. Крилова, О. Русанова; свою лепту в вивчення впливу психологічних чинників на

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

формування екологічних цінностей у дітей віднесли психологи У. Требілько, Е. Берг, К. Шульте, Ю. Харченко, М. Хухлаєва; серед соціологів які вивчали соціально-психологічні аспекти екологічної культури назвемо таких дослідників як Є. Гольцева, Ю. Ілляшенко, О. Корнієнко, Т. Нікітіна, І. Тимофеева, а також додамо екологів М. Городенецька, В. Домашев, О. Ковальчук, Н. Павленко, І. Самчук, які досліджували стан довкілля та причини екологічних проблем, які потребують уваги у роботі з екологічним вихованням учнів. [2]

У світовій науковій літературі також існує велика кількість досліджень з проблем екологічної освіти та виховання, зокрема з фокусом на початкову освіту. До таких дослідників можна віднести Р. Харрісона, це відомий світовий дослідник в галузі екологічної освіти та виховання. Він є автором численних досліджень та публікацій з проблем формування екологічної свідомості у дітей та молоді. Особливу увагу Р. Харрісон приділяє формуванню екологічної свідомості та екологічної культури в початковій освіті. Він розробив теоретичні засади та практичні рекомендації для роботи з учнями початкових класів з метою формування їх екологічної свідомості та поваги до навколишнього середовища. Р. Харрісон активно пропагує ідею, що екологічна освіта та виховання має бути інтегрованою частиною загальної освіти, що забезпечує не тільки формування знань, але і розвиток навичок, умінь та цінностей, необхідних для сталого розвитку нашого суспільства.[2]

Екологічна культура є одним із найважливіших аспектів сучасного світу, оскільки ставлення людей до природи впливає на наше здоров'я, якість життя та майбутнє планети. Особливо важливо формувати екологічну культуру у дітей з раннього віку, оскільки вони є основними користувачами природних ресурсів.[3]

Для досягнення мети формування екологічної культури молодших школярів необхідно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на формування екологічної культури учнів.

На уроках та в позаурочний час можна використовувати різні методи та прийоми для формування екологічної культури учнів початкових класів. Одним з найважливіших аспектів є залучення дітей до практичних дій з охорони навколишнього середовища. Наприклад, можна проводити уроки з вивчення рослин та тварин, які зустрічаються в їх регіоні, та вчити дітей доглядати за ними. Також можна організовувати прибирання території школи та навколишньої території, де живуть учні, та вчити дітей правильно сортувати сміття та утилізувати його.[4]

Крім того, важливо проводити бесіди з дітьми про те, як вони можуть бути екологічно свідомими та впливати на збереження навколишнього середовища. Можна використовувати інтерактивні методи навчання, наприклад, гру «Еко-детектив», де діти мають вирішувати екологічні завдання та розв'язувати загадки про навколишнє середовище.

На уроках в початковій школі учні повинні отримувати знання про природу, її закони та взаємодію з людиною. Наприклад уроки «Я досліджую

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

світ» допомагають учням зрозуміти різноманітність природи, її закони та взаємодію з людиною. Учні можуть вивчати такі теми, як рослини, тварини, погода, вода, ґрунти та інші. Також учні можуть вивчати взаємодію людини з природою, зокрема про використання природних ресурсів, відходи та їх переробку, а також про охорону природи та бережливе використання ресурсів.

На уроках математики учні можуть вивчати теми, пов'язані зі збором, аналізом та інтерпретацією даних про природу, такі як вимірювання площі лісу, розрахунок об'єму води в річці та інші.

На уроках з «Дизайну та технології» учні можуть вивчати технології виробництва продуктів з природних матеріалів, таких як дерево, бавовна та інші, а також про технології, які зменшують негативний вплив на природу.

На уроках «Мистецтво» учні можуть створювати твори мистецтва, що відображають природу та її красу, а також вивчати різноманітні традиції народів з усього світу, які пов'язані з природою та її взаємодією з людиною. Важливо, щоб вчителі звертали увагу на практичний аспект вивчення предмета та проводили експерименти, спрямовані на вивчення природних явищ. [5]

Позаурочний час також може бути використаний для формування екологічної культури учнів. Наприклад, організація екскурсій до природних заповідників, парків та ботанічних садів може збільшити інтерес дітей до природи та її охорони. [5]

Додатково, важливо залучати батьків до формування екологічної культури учнів. Наприклад, організація спільних екологічних проєктів або збору вторсировини допоможе залучити батьків до екологічного виховання своїх дітей.

Отже, формування екологічної культури учнів початкових класів на уроках та в позаурочний час є важливою складовою сучасної освіти та сприяє збереженню природних ресурсів та збалансованому розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Іванова О. Формування екологічної культури / О. Іванова // Початкова школа. – 1998. – № 8. – С. 40–42.
2. Ковальчук Г. Виховання екологічної свідомості / Г. Ковальчук // Початкова школа. – 1999. – №10. – С.17-19.
3. Колонкова О. Технології екологічного виховання / О. Колонкова // Шкільний світ. – 2003. – № 5. – С. 13-15.
4. Концепція екологічної освіти України // Екологія і ресурси. – 2002. – № 4. – С. 5-25. Куницева Н. Розвиток нетрадиційних форм екологічної освіти / Н. Куницева // Рідна школа. – 1995. – № 5. – С. 36-37.3. Кузьмінська, Л. (2017). Формування екологічної культури учнів початкових класів на уроках природознавства та в позаурочний час. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія: Педагогічні науки, 47, 87-94.

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Луценко О. С.

*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

*Науковий керівник: кандидат філософських наук,
доцент Степанова Н. М*

Формування ціннісних орієнтацій учнів сучасної української школи є актуальним питанням, оскільки пов'язане з особистісним розвитком самої людини. Сучасні реалії, тобто політична, економічна ситуація в країні призводить до того, що діти не завжди виховуються у сприятливих умовах.

Поведінка дітей погіршується у зв'язку з тим, що батьки менше приділяють їм уваги, подекуди соціум, у якому зростає дитина, має негативний на неї вплив. Саме тому відбувається, так би мовити, деградація суспільних та особистісних цінностей. Діти починають знецінювати звичаї та традиції, зменшується пізнання до творчості, з'являється байдужість і апатія.

Завдання вчителя початкових класів змінити таку ситуацію, починаючи вплив на кожну дитину, яка розумітиме та поважатиме цінності суспільства, в якому живе [2].

Оскільки особистісні цінності – це показник не скільки культури суспільства, а й самої дитини, важливо, щоб вона знаходилась в освітньому середовищі, яке сприятиме розвитку її як людини культурної, освіченої, емоційно стійкої [1, с 21]. Формування розвиненої особистості є основним завданням педагогів НУШ в умовах духовного зростання та надбання моральних цінностей. Саме тому, важлива якісна підготовка вчителя, адже усвідомлення ним особливостей власних особистісних орієнтацій, дасть змогу сформувати їх правильно у дітей. Не менш важливим є й завдання формування моральних засад, адже вони лежать в основі свідомого вибору, громадянської позиції, розуміння особистісних цінностей тощо [3].

Молодший шкільний вік – це період, у якому рекомендується посилено формувати вміння, навички, цінності, ідеали, які почали закладатися в дошкільному віці.

Система цінностей залежить не стільки від розвитку самої дитини, стільки від середовища та умов. Починаючи з першого класу, потрібно розвивати у школярів почуття гідності та любові до ближніх, відповідальності за свої вчинки, повагу до людей, які знаходяться як у близькому, так і далекому оточенні (батьки, однокласники, вчителі, друзі / інші з оточення), бачити красу природи та ін. Також не менш важливо, щоб сам учитель спирався на етичні правила та коригував свої дії. Зважимо, що емоційний стан учителя відіграє особливу роль у формуванні ціннісних орієнтацій учнів.

Моральне виховання, яке починається формуватися ще до школи, також є одним із ціннісних орієнтирів. Довірливе ставлення дитини до оточуючих, а

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

також авторитет самого учителя, стають основою для формування особистості школяра.

Ціннісні орієнтації – це динамічний процес, який змінюється протягом життя [3]. Соціум змінює їх, адже дитина підлаштовується під реалії життя. Ці зміни мають, як позитивний характер, так і негативний, тому важливо правильно їх формувати у шкільному віці. Цінності мають формуватися в оцінюванні: себе / інших, життєвих обставин, уміння приймати рішення в конфліктних ситуаціях тощо.

Учитель своїми діями навчає дітей оцінювати. Він є не тільки авторитетом для них, а й прикладом того, як потрібно поводити себе у певних ситуаціях. Тому учні беруть за приклад не лише поведінкові зразки, а й уміння оцінювати вчинки, ситуації, обставини. Наприклад, коли учитель хвалить за певні здобутки, він має розуміти, що така похвала має стосуватися всіх, без виключення, хто їх має. Тут не може бути виключень. Адже діти тоді розумітимуть: за такий вчинок мене похвалять, але це не головне. Діти «транспортуватимуть» цей вчинок у цінність: якщо я так роблю, чи мій товариш так робить, це добре, а якщо ні, то це не буде визнанням.

Діти молодшого шкільного віку досить емоційні, рухливі, контактні. Тому шкільне середовище має бути створене з урахуванням задоволення таких запитів: це має бути гармонійне поєднання сфер знань та виховання цінностей. Дорослі мають пам'ятати, що знання – це сила, а от виховання – досвід. Їх поєднання матиме основу формування особистісних цінностей, що в майбутньому стане міцним фундаментом становлення й розвитку особистості.

У висновку зазначимо, що навчання цінностей та на них – є важливим завданням сучасної української школи. Починаючи від соціалізації дитини, до її рівня знань, уміння комунікувати в суспільстві та мікроколективі, критичного мислення, поведінкових зразків – у всьому мають лежати ціннісні орієнтації добра, поваги, любові, розуміння, чуйності, чесності та ін.

Формування ціннісних орієнтацій молодшого школяра – це складний, динамічний, цілеспрямований, який є неможливим без допомоги вчителя та батьків. Дорослі із найближчого оточення дитини є орієнтирами у формуванні цінностей, так як, у першу чергу, вони є авторитетом для них. Тому від їхніх знань, умінь, а головне, ціннісних орієнтацій та ставлень і залежатиме кого й якими ми виховаємо на ближчі десятиліття нашого життя.

Список використаних джерел:

1. Ганчева В., Лященко Т. (2021). Особливості формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді. Нові технології навчання. № 95. С. 20–30.
2. Концепція Нової української школи URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Федорова Ю., Пляка С. Цінності як орієнтир у новій українській школі. URL :

[file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B0/Downloads/mv_58-89-101%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B0/Downloads/mv_58-89-101%20(1).pdf)

ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК АКТУАЛЬНА НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Тетяна Макгіл
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Лозенко А. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті висвітлено наукові підходи до розуміння сутності понять «диференціація», «диференційоване навчання» та «диференційований підхід». Визначено мету та завдання застосування диференційованого підходу в освітньому процесі в сучасній школі. Окреслено ключові переваги диференційованого навчання школярів початкової школи.

Ключові слова: диференційований підхід, диференційоване навчання, початкова школа, молодші школярі.

У сучасних умовах розвитку гуманістичної парадигми освіти одним із пріоритетних завдань, які стоять перед закладами освіти, є становлення всебічно розвиненої, творчої та компетентної особистості та задоволення її освітніх потреб. Так, одним із ефективних засобів орієнтації навчання на задоволення освітніх потреб учнів початкової школи є застосування диференційованого підходу.

На сьогодні диференційоване навчання являє собою невід'ємну сторону освітнього процесу. Це зумовлено тим, що, по-перше, сучасні гуманістичні підходи до освіти передбачають висування на перший план загальнолюдські цінності, а в першу чергу особистість дитини як найвищу унікальну людську цінність. По-друге, орієнтація на бажаний образ випускника школи, якому притаманні високий культурний рівень, моральність, освіченість, громадянськість, навички самоосвіти, креативність, фізичне здоров'я. Зазначені положення знаходять своє відображення в таких нормативних правових документах, як Закон України «Про освіту» (2018) [4], Державний стандарт початкової освіти (2018) [3], Концепція Нової української школи (2016) [5] та ін.

У науковій літературі існує багато підходів до тлумачення поняття «диференціація» (англ. *differentiation*). Так, в Українському педагогічному словнику за редакцією С. Гончаренка під «диференціацією» пропонують розуміти таку систему навчання, за якої кожен учень у процесі опанування певного мінімуму загальноосвітньої підготовки, що є загальнозначущою і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

забезпечує можливість адаптації в життєвих постійно змінюваних умовах, отримує право та гарантовану можливість приділяти переважну увагу тим напрямкам, які найбільшою мірою відповідають його схильностям [7].

Диференційований підхід в освітньому процесі являє собою особливий підхід педагога до різних груп учнів, що полягає в організації різної за змістом, обсягом, складністю, методам та прийомам навчальної роботи [1, 115], а диференційоване навчання є процесом навчання, який передбачає вивчення індивідуальних особливостей учнів, їх класифікацію за типологічними групами та організацію роботи цих груп [1, 115]. Диференційований підхід є безпосереднім втіленням ідей диференційованого навчання.

Видатний науковець І. Унт у своїх дослідженнях виокремлює такі цілі застосування диференційованого підходу в початковій школі:

1) навчальна мета: вдосконалення знань, умінь та навичок молодших школярів; сприяння реалізації навчальних програм; підвищення рівня знань та навичок кожного учня окремо, зменшуючи таким чином зменшити його абсолютне та відносне відставання; поглиблення та розширення знань учнів, виходячи з їхніх інтересів та спеціальних здібностей;

2) розвивальна мета: формування та розвиток логічного мислення, креативності та умінь навчатися під час опори на зону найближчого розвитку учня;

3) виховна мета: створення передумов для розвитку інтересів та спеціальних здібностей дитини з урахуванням наявних пізнавальних інтересів та спонукання нових; формування позитивних емоцій; забезпечення благотворного впливу на навчальну мотивацію та ставлення до навчальної роботи [6, 23].

Застосування диференційованого підходу передбачає: 1) створення різноманітних умов навчання з метою врахування індивідуальних особливостей; 2) комплекс методичних, психолого-педагогічних та організаційно-управлінських заходів, що забезпечують навчання молодших школярів у групах [6, 22].

Суть диференційованого навчання полягає в тому, щоб, знаючи індивідуальні особливості кожного учня (рівень підготовки, розвитку, особливість мислення, пізнавальний інтерес до предмета), визначити для нього найбільш доцільний та ефективний вид діяльності, форми роботи та типи завдань на уроці [2].

На основі аналізу сучасної психолого-педагогічної та методичної літератури можна відзначити ключові переваги використання диференційованого підходу в навчанні молодших школярів можна відзначити: 1) забезпечення можливості кожному учню досягати запланованих результатів у навчанні з урахуванням його індивідуальних особливостей; 2) сприяння розвитку пізнавальних здібностей як сильних, так і слабких учнів; 3) забезпечення індивідуалізації навчання та розвитку інтелектуальних, творчих здібностей молодших школярів; 4) сприяння самоствердженню особистості учнів та підвищенню рівня досягнень у навчанні [2; 6, 26–27].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

При цьому особливо важливим є те, що в основу диференціації навчання покладено ідею поваги до особистості дитини, її інтересів, самореалізації, зміцнення віри учня у власні сили та здібності.

Таким чином, зацікавленість суспільства у створенні оптимального режиму виявлення та розвитку задатків всіх дітей результує необхідність застосування диференційованого підходу в навчанні молодших школярів, що полягає у виявленні та максимальному розвитку задатків та здібностей, творчого потенціалу підростаючого покоління з урахуванням інтересів та бажань дітей, досягненню ними більших успіхів у навчанні, підвищуючи тим самим загальну якість освіти початкової ланки.

Список використаних джерел:

1. Власенко О. М. Диференційований підхід в освітньому процесі як педагогічна умова формування громадянської спрямованості школярів. *Диференціація у шкільній освіті: історичний досвід і сучасні технології*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 16 травня 2018 р., м. Київ. Київ: Інститут педагогіки, 2018. С. 115–119
2. Головіна О. Диференційоване викладання – як підлаштувати навчання під кожного учня. *Смарт-Освіта. Нова українська школа*. 2020. URL: <https://nus.org.ua/articles/dyferentsijovane-vykladannya-yak-pidlashtuvaty-navchannya-pid-kozhnogo-uchnya/> (дата звернення: 20.03.2023).
3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. *Офіційний вісник України*. 2018. № 19. Ст. 637.
4. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. №2145-VIII. *Офіційний вісник України*. 2017. № 78. Стор. 7. Ст. 2392.
5. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. *Офіційний вісник України*. 2017. №1. Стор. 84. Ст. 22.
6. Седеревічене А.О. Дидактичні можливості диференціації змісту початкової освіти. *Народна освіта*. 2007. Вип. 3. С. 22-26.
7. Український педагогічний словник / за ред. С.У. Гончаренка. Київ: Либідь, 2017. 376 с.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІ

*Ангеліна Максименко
УДУ імені Михайла Драгоманова
Київ*

*Науковий керівник: Бернацька О.В.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Відповідно до визначення CECR, граматична компетентність (уже в сенсі «*correction*», а не «*compétence*») – це «здатність мовця/учня правильно відтворювати готові, попередньо сформовані вислови та, рівночасно, його здатність зосереджувати увагу на граматичних формах у процесі організації власних думок» [1: 139].

В умовах реформування сучасної системи освіти особлива увага приділяється формуванню граматичної компетенції учнів на уроках іноземної мови. Це пов'язано з тим, що набуття загальної комунікативної компетенції неможливе без достатнього рівня граматичної компетенції.

Згідно з документом Ради Європи, граматична компетентність визначається як «знання граматичних елементів мови та вміння використовувати їх у спілкуванні». Граматична компетентність передбачає здатність розуміти і висловлювати конкретні значення у вигляді фраз і речень, структурованих за правилами певної мови [2].

Розуміння граматичної компетенції вимагає наступних елементів:

1) Знання граматичних правил, які перетворюють лексичні одиниці на осмислені висловлювання.

2) Здатність і вміння оперувати граматичними засобами в різних комунікативних ситуаціях і використовувати граматичні явища належним чином у мовленнєвій діяльності іноземною мовою для досягнення комунікативних завдань.

3) Здатність і готовність розуміти і виражати певні смисли та формулювати їх у вигляді усних і письмових висловлювань, побудованих за певними мовними правилами [2].

Нинішня освітня реформа в Україні передбачає створення "Нової української школи". Ця школа дозволяє учням навчатися через практичну діяльність. Нова українська школа має на меті переорієнтацію освітнього процесу, інноваційні підходи до навчання та зміну освітньої парадигми. Це відхід від традиційної системи освіти, відмова від "педагогіки знань", прийняття педагогічних інновацій та впровадження особистісно-орієнтованої парадигми, яка приходить на зміну комунікативності та прагматизму. Нові школи в Україні спрямовані на впровадження педагогіки, головною метою якої є розвиток різноманітних якостей особистості - знань, умінь, навичок, ставлень, ідей та здібностей. При цьому замість уміння вивчати іноземні мови, що є головною метою будь-якої іншомовної освіти, на перший план виходить уміння говорити, яке відіграє важливу роль у мультикультурній системі іншомовної освіти 21 століття.

У процесі формування граматичної компетентності важливим стає набуття учнями граматичних навичок, що складається з декількох послідовних етапів:

- 1) ознайомлення з граматичним явищем;
- 2) наслідування (виконання за зразком);
- 3) трансформація граматичного явища;
- 4) продуктивне використання граматичних форм.

Слід зазначити, що у зв'язку з розвитком інформаційних технологій та Інтернет-ресурсів основною проблемою, з якою стикаються школярі при вивченні іноземної мови, є відсутність англomовного середовища. Автентичні навчальні матеріали за допомогою сучасних технологій допомагають заповнити цю прогалину, особливо завдяки використанню комп'ютерних технологій на уроках іноземної мови. Використання сучасного автентичного інформаційного матеріалу відіграє важливу роль у розвитку граматичних навичок, словникового запасу, комунікативної соціокультурної компетенції та залучення до культурних цінностей країни, мова якої вивчається.

Використання Інтернет-ресурсів допомагає виконати такі задачі, як:

- можливість для учнів початкових класів познайомитися з іноземною мовою в «живому» контексті, тобто не тільки послухати носіїв іноземних мов, й побачити їхнє письмо та особливості граматики;
- аудіо- та відеоматеріали дозволяють зануритися в іншомовне середовище та імітувати граматику носіїв іноземної мови;
- розширення кругозору учнів в плані вивчення граматики;
- стимулювання подальшої самостійної роботи з граматики;
- оволодіння граматичними навичками міжкультурної комунікації.

Завдання педагога - активізувати пізнавальну діяльність молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови. Сучасні технології навчання, такі як кооперативне навчання, проектне навчання, використання нових інформаційних технологій та Інтернет-ресурсів, допомагають реалізувати підхід до навчання, заснований на індивідуальності, а також індивідуалізувати та диференціювати навчання, враховуючи здібності та рівень підготовки учнів [3: 3].

На сьогоднішній день популярними є соціальні мережі та блоги. Діти з дошкільного віку мають улюблених блогерів, а молодші школярі можуть вести за допомогою батьків власну сторінку в соціальній мережі. Використання соціальних мереж вчителем дозволяє робити навчання іноземної мови безперервним, виводити його за межі аудиторних занять, що є додатковою стимуляцією учнів. Тому для формування іншомовної компетентності учнів цілком доцільно можна використовувати ці ресурси. Інтернет-ресурс YouTube допомагає учням слухати носіїв іноземної мови, спостерігати за мімікою, за постановою голосового апарату, звертати увагу на вимову слів.

Словникові он-лайн тренажери є також доволі цікавими засобами щоб вчити іншомовні слова, їх вимову та правопис. Для учнів початкових класів – це зручний спосіб їх запам'ятовування.

Навчальні он-лайн ігри – теж є відмінним способом для формування іншомовної компетентності учнів початкових класів. Вже з самого початку діти молодшого шкільного віку можуть розширювати свій словниковий запас

у цікавій ігровій формі, що є основою для якісного усного та письмового спілкування. Як відомо, у початковій школі важливо сформувавши базовий іншомовний словниковий запас, який є необхідним для подальшого розвитку навичок іншомовної комунікації в основній та старшій школі. На цьому етапі розвиток рецептивних і репродуктивних навичок ґрунтується на використанні дискурсивних моделей у конкретних сферах і ситуаціях відповідно до вікових особливостей та інтересів учнів [4, с. 119].

За допомогою Інтернет-ресурсів можна також розробити вікторини, онлайн тести, опитування, допоміжними сервісами можуть виступити JeopardyLabs, Kahoot, BrainFlips, LearningApps.Org та WordLearner.

Онлайн-ресурси є ефективним інструментом для формування граматичної компетенції в іноземних мовах. Отже, Інтернет-ресурси - це великі бази даних, що складаються з веб-сторінок, документів і будь-якого допоміжного програмного забезпечення, які надають корисну інформацію, як правило, інформативного або навчального характеру. Хоча Інтернет надає величезну кількість навчальної інформації в різних галузях, слід підкреслити, що не правильне використання онлайн-ресурсів учнями є причиною їх «зловживання». Правильне використання навчальних Інтернет-ресурсів може посилити і підвищити інтерес студентів до вивчення іноземної мови. Мотивація до навчання та бажання отримати сучасні професійні знання допомагають розвивати їхню граматичну компетенцію з іноземної мови.

Дослідниця А. Коломієць, вважає, що «використання Інтернет-сайтів на уроках іноземної мови завжди супроводжується позитивними емоціями, адже учні відчують себе активними учасниками навчального процесу, і, як наслідок, створюється комфортне середовище для сучасного навчання» [5:103].

Інтернет-ресурси у формуванні іншомовної компетентності учнів початкових класів виконують такі функції:

- мотиваційну, адже Інтернет-ресурси є сучасним джерелом знань, що підвищує зацікавленість учнів до вивчення іноземних мов та впевненість в тому, що вивчення іноземних мов є посилюючим для кожного учня;

- інформаційну, адже Інтернет-ресурси забезпечують повністю школярів матеріалом, що включає правила граматики, щодо грамотного використання граматичних структур, прикладами типових помилок та способами їх уникнення;

- наочну, тому що, Інтернет-ресурси забезпечують учнів ілюстративним матеріалом;

- розвиваючу, адже Інтернет-ресурси допомагають учням у самостійному навчанні, розвивають допитливість та зацікавленість у вдосконаленні знань з граматики англійської мови;

- навчальну, тому що за допомогою Інтернет-ресурсів практикуються навички та

використовується велика кількість вправ, для автоматизації дій із граматичними структурами англійської мови [7: 174].

Таким чином, можна зробити висновок, що використання інтернет-ресурсів може бути ефективним засобом формування іншомовної граматичної компетентності у молодших школярів. Дослідження показали, що використання інтернет-ресурсів сприяє активізації мовленнєвої діяльності учнів, розвитку навичок правильного вживання граматичних структур і поповненню словникового запасу.

Список використаних джерел:

1. Cadre européen commun de référence pour les langues : apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire avec de nouveaux descripteurs [Enligne]. – URL : <https://rm.coe.int/cecr-volume-complementaire-avec-denouveauxdescripteurs/16807875d5>.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [електронний ресурс]. – URL: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf
3. Найдьонова А. Використання технологій web 2.0 для розробки дидактичних матеріалів. URL: <https://ru.calameo.com/books/004373434e6abfe34ef80>
4. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл / О. В. Котенко, А. В. Соломаха. – Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 356 с.
5. Коломієць А. Використання інтернет-сайтів на заняттях з іноземної мови / А. Коломієць, Ю. Фальштинська // Наука і освіта. 2015. № 9. С. 102–107. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5951/1/Kolomiiets.pdf>
6. Карпа І. Використання online-ресурсів при вивченні англійської мови студентами ВНЗ / І. Карпа // Молодь і ринок. 2013. № 2. С. 62–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2013_2_15
7. Костенко І. Використання Інтернет-ресурсів на уроках англійської мови / І. Костенко // Таврійський вісник освіти. 2013. № 1. С. 170–176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2013_1_31

РОЗВИТОК ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ТА ДИСЦИПЛІНОВАНOSTІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В НАВЧАЛЬНО (ТВОРЧО)-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

*Марина Максименко
Український державний
університет імені Михайла
Драгоманова
Науковий керівник: професор
кафедри педагогіки та методики
початкового навчання, кандидат*

Інтерес до дисциплінованості, як визначальної риси індивіда, виникає у період дошкільного дитинства. Саме тут вперше виникають ознаки свідомої довільної поведінки.

У науковому контексті проблема дисциплінованості носить комплексний міжпредметний характер, оскільки її досліджують у філософії, соціології, психології, педагогіці. У психологічній науці її активно вивчали З. Фрейд, Е. Фромм, С. Рубінштейн, Л. Виготський, В. Давидов, І. Бех, Р. Буре та ін. Значний внесок у визначенні її педагогічної значущості зробили А. Макаренко, П. Блонський, Я. Неверович та ін.

«Формування у дітей старшого дошкільного віку дисциплінованості у творчій ігровій діяльності».

Мета дослідження полягала у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов виховання дисциплінованості 5 - 6(7)-річних дітей у творчій ігровій діяльності.

Найбільш значущими, на наш погляд, ознаками свідомої людини є сформованість у неї вольової поведінки та вольових якостей. Саме ці характеристики й властивості вказують на більш вищий щабель розвитку.

Л. Виготський також підкреслював соціальний характер вольової поведінки. Науковець вказував на джерело її виникнення – соціальне середовище та його найбільш цінна складова: мовлення людини. Воно дозволяє дорослим регулювати поведінку дитини, а потім завдяки механізму інтеріоризації дитина сама її регулює. Тому слово для дитини є не лише засобом спілкування, але й засобом регуляції власної поведінки.[1]

Д. Ельконін у власних дослідженнях з'ясував взаємозв'язок феномену зрозвитком вольової поведінки. Він зазначав, що введення правил у дитячу гру є своєрідним каталізатором для розвитку вольових дій. Так, було доведено, що сюжетно-рольові ігри сприяють більш ефективному орієнтуванню дитини молодшого дошкільного віку на ігровий еталон, обумовлений правилами, а вже старший дошкільник здатен до узгодження власних дій із соціальними нормами поведінки та правилами гри, що передбачає наперед планувати зміст і напрямок своїх дій, обдумувати їх, що, у свою чергу, стимулює вдосконалення здатності до вольової поведінки. Ельконін зазначав, що довільна поведінка народжується у рольовій дитячій грі, а це дозволяє дитині піднятися на вищий щабель розвитку, ніж у самостійній грі.

Дитяча гра – соціальне явище, а тому у сучасних наукових джерелах розглядається засіб формування дитини 5 -7 років.

Важливим досягненням старшого дошкільника є набуття ним відчуття належності до спільноти, яке характеризує моральний образ людини.

У спільних творчих іграх багато задумів. Вони містять значний простір для взаємодії. Вони реалізуються на основі інтересів і дисциплінованості малюків. Тут діти оперують досвідом, вправляються у дисциплінованій поведінці.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На пікові свого розвитку - це спільна, креативну діяльність, учасники якої перебувають у міжособистісних стосунках і виконують при цьому спільні дії, досягаючи поставленої мети. Це процес спільної діяльності у якій діти постійно діють за новим сюжетом, щось пропускають, щось деталізують, адже в основі неї дитяча уява.

Так, Л. Артемова розрізняє такі види ігор: настільний театр іграшок, що передбачає використання будь-яких іграшок, поробок, які стійко стоять на столі не створюють ніяких перешкод під час переміщення; настільний театр картинок, у якому персоналії та декорації. [2]

Сюжети, які виникають в таких іграх, відрізняються складністю, динамічністю, а в гру включаються декілька дійових осіб, в ролі яких виступають іграшки. Розвиток фантазії, високий рівень узагальненості мислення, вміння дитини діяти в уявній ситуації дозволяють надавати іграшці роль незалежно від втіленого в ній образу.

Особлива роль у становленні особистості старшого дошкільника належить самостійній творчій діяльності, іграм, де відбувається задоволення основних потреб дітей цього віку й формуються важливі їх якості: самостійність, активність, ініціативність, але у більшій мірі дисциплінованість. Це особлива унікальна активність, яка реалізується з особистої ініціативи дітей, а її основою є уява, яка визначає умовність дій.

Таким чином, дослідники вказують на широкі можливості гри.

Воля є суб'єктивною характеристикою людини, що формується і виявляються на рівні особистості у вигляді вольових властивостей: рішучість, впевненість, самостійність, цілеспрямованість, дисциплінованість.

Початок інтенсивного розвитку й формування вольової поведінки дитини припадає на дошкільний вік, відправною точкою якого є виникнення самосвідомості, що доповнюється внутрішніми етичними інстанціями та супідрядністю мотивів. Основними показниками вольової поведінки у дітей старшого дошкільного віку є навички свідомого контролю за які визначаються дисциплінованістю. Вона містить практичні вміння дошкільника, які пов'язані із здійсненням цілеспрямованої діяльності. [3]

Дуже багато старших дошкільників мають низькі показники вольової поведінки в ігровій діяльності: половина вибірки, як бачимо діти 5 -6(7) років не мають можливостей у повній мірі дотримуватися заданих параметрів поведінки у відповідних умовах. Це свідчить про те, що дисциплінованість таких дітей знаходиться на низькому рівні.

Визначаючи міру сформованості у досліджуваних 5-6(7) років дисциплінованості, ми орієнтувалися на **мотиваційний** (показники: прийняття та дотримання правил гри; зосередженість на грі, здатність не відволікатися на стороннє, досягнення кінцевої мети); **регулятивний** (показники: мотивація досягнення успіху; уникнення невдачі; рівень домагань: адекватний, низький, високий); **когнітивний** (показники: висловлює адекватні судження щодо розуміння сутності та значення вольових якостей людини, зокрема про дисциплінованість).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проведене емпіричне дослідження дисциплінованості дітей старшого дошкільного віку дозволило нам зробити такі висновки:

Близько третини дітей старшого дошкільного віку за звичних умов виховання характеризуються стабільними проявами дисциплінованості у різних умовах ігрової діяльності, спроможні свідомо прийняти мету, мотивовані на досягнення успіху, здатні мобілізуватися на долавання труднощів, звертаються до дорослого за допомогою лише у разі об'єктивної необхідності, мають адекватний рівень домагань і можуть більш-менш адекватно оцінити результати своєї поведінки в ігровій діяльності та вкладені в неї зусилля.

Понад половина дітей старшого дошкільного віку характеризуються нестабільністю провів дисциплінованості, її залежністю від складності завдань, умов організації діяльності. Їхні прогностичні оцінки майбутнього результату здебільшого завищені, необґрунтовані. Вони включаються в ігрову діяльність не відразу, спостерігають за поведінкою однолітків. У разі зіткнення з труднощами уповільнюють темп, втрачають інтерес, легко звертаються за допомогою до дорослого. Як правило, такі старші дошкільники доводять розпочату діяльність до кінці за підтримки дорослого, завищують оцінку кінцевого продукту діяльності, оскільки характеризуються високим рівнем домагань. Вони вимагають стабілізації позитивних проявів, вправляння в умінні оптимістично ставитися до труднощів, емоційної підтримки дорослого, потребують корекції прогностичних висловів.

Тематика сюжетних рольових ігор старших дошкільників не відображає необхідного рівня розвитку їх ігрової діяльності. Педагоги звертають увагу лише на окремі компоненти ігор, але не бачать їх цілісно. В той же час, всі вихователі відмічають важливість іграшок і предметів-замінників у дитячих іграх. Нами було здійснено вивчення предметно-розвивального середовища ЗДО.

Об'єктом вивчення став ігровий осередок. Нами було з'ясовано, що у всіх обстежених нами ЗДО у структурі цього осередку наявні такі куточки: загальний (куточок сюжетно-рольових ігор), драматичний і куточок настільних друкованих ігор. Більш детально ми вивчили куточок сюжетно-рольових ігор у групових кімнатах дітей старшого дошкільного віку. Було з'ясовано, що наповненість цього куточка у різних ЗДО не є однаковою. Так, із дев'яти категорій сюжетних іграшок лише 4 наповнені у 5 навчальних закладах, що становить 36%, 6 категорій – у семи, що становить 50%, і в двох ЗДО, що становить 14%, наповнені 7 категорій необхідних сюжетних іграшок.

Використання сюжетно-рольових іграшок у дитячих іграх є фактором, на нашу думку, який суттєво звужує тематику в іграх, і не дозволяє дітям старшого дошкільного віку у повній мірі реалізувати власний ігровий задум.

Близько третини дітей 5-6 років життя за звичних умов виховання характеризуються стабільними проявами дисциплінованості в ігровій діяльності, спроможні свідомо прийняти мету, мотивовані на досягнення

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

успіху, здатні мобілізуватися на долання труднощів, можуть більш-менш адекватно оцінити результати своєї діяльності та вкладені в них зусилля.

Понад половина дітей старшого дошкільного віку характеризуються нестабільністю провів дисциплінованості, її залежністю від умов організації діяльності, свого настрою та психічного стану. Найменшу групу становлять 5 - 6(7)-річні малюки, які характеризуються низькою мірою дисциплінованості.

Нами було з'ясовано характеристики гри як засобу виховання дисциплінованості: наявність ігор різної тематики й сюжетів, методи й прийоми керівництва. Було з'ясовано, що вихователі недостатньо у своїй діяльності звертають увагу на збагачення ігрового досвіду дітей, використовуючи при цьому обмежений арсенал методів і прийомів. Також можливою причиною цього може бути відсутність уваги до ігрового задуму, ролей гравців, сюжету –розвиток яких сприяє розширенню тематики ігор, підвищення інтересу досуспільних явищ і подій та їх відображення в грі й розвиток вольової поведінки.

На нашу думку, відсутність сюжетних іграшок звужує можливості збагачення суспільної тематики ігор, а отже і ефективного використання гри як засобу морального виховання.

Роль дорослого в грі старшого дошкільника специфічна.

Ці методи доречні при вирішенні проблемних ситуацій, в яких визначаються ігрові завдання. Старші дошкільники при правильному керівництві грою можуть застосовувати у ній різноманітні засоби та способи виразності. Гра стає повністю самостійною, а ігрове спілкування досить змістовним, якщо діти добре володіють рольовою поведінкою (наділяють персонажів характерними діями, інтонаціями, розмовою). Вони уже здатні вільно застосовувати всі способи ігрового заміщення: дії з іграшками, з різноманітними предметами-замінниками, уявними предметами; користуватися виразними жестами та словами [3], [4].

У старшому дошкільному віці гра набуває більш цілеспрямованого характеру, стає більш цікавою, змістовною. У старших дошкільників великий ігровий досвід, більш розвинена уява, що допомагає їм придумувати різні цікавісюжети. Тому важливим стимулом гри є бесіда у якій розкривається сенс побаченого чи прочитаного характеру дійових осіб, їх переживання.

Характеристиками (особливостями) у старших дошкільників є сюжетних ігор є складність і різноманітність сюжетів, велика міра захопленості нею учасників, виникає орієнтація на правила. В цьому виді активності 6 -7-річних малюків виникають основи самоконтролю і саморегуляції, на яких ґрунтується становлення дисциплінованості.

Дітям старшого дошкільного віку подобаються театралізовані ігри.

Набуті у театралізованих іграх знання, вміння та навички, діти у старшому дошкільному віці творчо переносять у сюжетно-рольові ігри. Для закріплення й уточнення знань про навколишню дійсність доцільно поряд із рольовими іграми використовувати дидактичні ігри, які також сприяють збагаченню сюжетних ліній.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Педагогічними умовами розвитку вольової поведінки дітей старшого дошкільного віку у грі є ефективне керівництво творчими іграми як педагогічна умова становлення волі особистості дошкільника; поєднання різних видів творчих ігор в освітньому процесі як умова особистісно-вольового становлення старших дошкільників; особливості спілкування вихователя із дітьми старшого дошкільного віку як основа функціонування творчих ігор у виховному процесі та розвиток у них вольової поведінки. Обґрунтування мети та педагогічних умов здійснення виховання вольової поведінки дітей старшого дошкільного віку представлено у схемі-моделі.

Після проведення формувального експерименту значно зросли показники дисциплінованості дітей старшого дошкільного віку в творчій ігровій діяльності, що відобразилося у збільшенні високого рівня вольової поведінки й зменшенні низького рівня. Зокрема дисциплінованість дітей 5 - 6(7) років зазнала якісних змін: на 16% зросли показники групи дітей із високим її рівнем, на 17% знизилися показники групи дітей із низькою мірою досліджуваної властивості.

На основі динаміки показників можна зробити висновок про ефективність створеної методики виховання дисциплінованості дітей 5 – 6(7)-річного віку у творчій ігровій діяльності в умовах ЗДО.

Вивчивши творчу гру як засіб виховання досліджуваної риси було виявлено: ігри дітей у старшій групі ЗДО відображають побутові й виробничі стосунки між дорослими; суспільна тематика майже не зустрічається, оскільки, на нашу думку, вихователі недостатньо у своїй діяльності звертають увагу на збагачення ігрового досвіду дітей, використовуючи при цьому обмежений арсенал методів і прийомів.

Отже, отримані результати підтверджують створену програму виховання дисциплінованості особистості старшого дошкільника та педагогічні умови її реалізації. *Перспективи* дослідження полягають у вивченні впливу родини на формування дисциплінованості; дослідження наступності її формування у дошкільників та молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Allington Richard L., and Patricia M. Cunningham. 2007. *Schools That Work: Where All Children Read and Write*. 3rd ed. Boston, MA: Allyn & Bacon.
2. Барко В. І. Як визначити творчі здібності дитини? / В. І. Барко. – К. Каравела, 1991. – 78 с.
3. Бублій О. А. Розвиток творчих здібностей учнів / О. А. Бублій // *Нива знань*. – 2005. - № 3. - С. 30-32.
4. Лаенз Дж. Система професійної підготовки вчителів у Канаді / Дж. Лаенз // *Освіта і управління*. – 2007. – Т. 1. – Ч. 4. – С. 163–169.
5. Бурова А. Організація ігрової діяльності в дошкільному навчальному закладі // *Дошкільне виховання*. – 2007. - № 10. – С. 8-13.
6. Богат В. ТРВЗ: основні положення // *Дошкільне виховання*. – 2005. - № 7. – С. 18-19.

7. Борисова З. Проблема гри в педагогічній теорії // Дошкільне виховання. – 2005. - № 12. – С. 6-7.
8. Дабіжа Л. Розвивати творчий потенціал // Дошкільне виховання. – 2002. - № 11. – С.10-14.
9. Добріна Л. Вектори творчості // Дошкільне виховання. – 2005. - № 2. – С. 15-17.
10. Дудова Т. Сюжетно-рольова гра – школа життя // Дошкільне виховання. – 2003. - № 8. – С. 7-9.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТИЧНОГО ПІДХОДУ В НУШ

Людмила Малько
Ніжинський державний
університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин
Науковий керівник : Філоненко О.С канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки, початкової освіти,
психології та менеджменту

Анотація. Досліджуються особливості розвитку критичного мислення молодших школярів як умова реалізації демократичного підходу в НУШ. Перераховано базові характеристики і принципи критичного мислення та окреслено основні шляхи його розвитку згідно демократичного підходу. Наголошено на трьох ключових методичних умовах розвитку критичного мислення учнів молодших класів.

Ключові слова: критичне мислення, молодші школярі, демократичний підхід, НУШ.

Сучасна освітня система України знаходиться на піку освітніх реформ. Нова українська школа націлена на формування конкурентоспроможної на ринку праці особистості, здатної до самонавчання впродовж життя та критичного мислення, а також вміє ставити цілі й досягати їх. Критичне мислення, вміння кооперуватися з іншими людьми та вирішувати проблеми дослідники освіти визнали найбільш важливими для ХХІ століття.

Особливої актуальності набуває проблема розвитку критичного мислення школярів початкової школи, оскільки стрімко змінюваний технологічний і соціальний світи потребують різних стилів мислення, формування та окреслення власного бачення щодо певної ситуації, вміння швидко перебудуватися в нестандартній ситуації та досягати поставлених цілей.

Питанням розвитку критичного мислення присвятили свої праці такі вчені: К. Бабанов, І. Зязюн, Д. Десятов, С. Мирошник, Г. Мошковська, О.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Пехота, О. Пометун, Л. Піроженко, І. Сущенко, О. Тягло, С. Терно, О. Чуба, М. Шеремет та ін.

Критичне мислення є спільним умінням для десяти ключових компетентностей Нової української школи, яке здатне забезпечити успішну самореалізацію учня. Спираючись на зарубіжні дослідження, С. Терно визначає критичне мислення як здатність використовувати прийоми обробки інформації, що дозволяють досягти очікуваного результату, здатність логічно робити висновки, приймати обґрунтовані рішення, оцінювати позитивні та негативні властивості процесу інформації та розумових здібностей [5, с. 56].

О. Пометун характеризує критичне мислення як сукупність розумових стратегій і процедур, опанування якими передбачає вільне використання людиною мисленневих операцій високого рівня, що застосовуються для опрацювання інформації, формулювання обґрунтованих висновків й оцінок та ухвалення рішень. Вчена зазначає, що формування критичного мислення є складним процесом, який починається з ознайомлення з інформацією; складається з кількох послідовних етапів: сприйняття інформації з різних джерел, аналіз різних точок зору, вибір власної позиції, зіставлення з іншими точками зору, добір аргументів на підтримку обраної позиції; завершується процес прийняття певного рішення [4, с. 25].

До основних характеристик критичного мислення відносять: самостійність та індивідуальність; інформація є відправним, а не кінцевим пунктом критичного мислення; критичне мислення завжди починається з постановки й усвідомлення проблеми; критичне мислення прагне до переконливої аргументації; воно є насамперед мисленням соціальним [1, с. 67].

Освіта, заснована на концепції освітнього середовища у класі як місця для активного, зацікавленого, зорієнтованого на учня навчання, зміцнення бажання та здатності дітей учитися, підготовки їх до життя як активних громадян – один із найважливіших аспектів новітньої педагогіки. Важливою умовою розвитку критичного мислення є створення демократичної атмосфери, яка сприяє появі нових ідей. На думку М. Ліоненко, основна ця ідея реалізується у тому випадку, коли педагог дотримується критичного стилю навчання. Стержнем вказаного стилю навчання є стимулювання учнів до критичного мислення у пізнавальній діяльності, а також підтримка вчителем ініціатив своїх вихованців. При цьому педагог відбирає зміст навчального матеріалу, ураховуючи наявність у ньому можливостей застосування проблемного підходу, розвитку мисленневих операцій, які передбачають критичне мислення [2, с. 29].

Необхідно зазначити, що основними шляхами розвитку критичного мислення молодшого школяра згідно демократичного підходу в НУШ є:

- створення умов для розвитку та самореалізації учнів;
- задоволення запитів та потреб школяра;
- засвоєння продуктивних знань, умінь;
- розвитку потреб поповнювати знання протягом усього життя;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

усвідомлення того, що насправді знає не той, хто переказує, а той хто застосовує на практиці;

привчання учнів думати та діяти самостійно, стежити за способом та формою висловлення думки учнів;

вивчення та врахування життєвого досвіду учнів, їх інтересів, особливостей розвитку [3, с. 96].

Також вчителю потрібно враховувати, що формування критичного мислення у початковій школі ніяк не пов'язане з простим запам'ятовуванням або інтуїтивним мисленням, його найкраще розвивати на уроках формування умінь та навичок. Особливу увагу педагогу слід звернути на аналіз різних видів помилок у процесі міркувань учнів, доречно розкривати їх роль у процесі пізнання явищ, розвивати інтерес учнів до запитальних форм аналізу, використання висновків у прийнятті рішень, вирішенні конфліктів, організації пізнавального процесу. Розвиток критичного мислення розпочинається з допитливості. Тому дуже важливими в роботі з дітьми є уміння вчителя ставити запитання про оточуючий світ, заохочувати і організовувати спостереження за всім, що оточує дитину, ставити експерименти і пояснювати їх, а також навчати дитину сміливо ставити запитання.

Педагогічний досвід показує, що формування основ критичного мислення в учнів початкової школи доречно базувати на основі таких принципів: висування та заперечування припущень; перевірка фактичної точності та логічної послідовності; розгляд контексту; вивчення альтернатив. Так, аналіз психолого-педагогічної літератури, вивчення думок науковців дозволяють виділити наступні методичні умови розвитку критичного мислення:

стимулювання учнів до постановки запитань високого рівня складності, що програмують розвиток в учнів таких мисленневих операцій, як аналіз, синтез, оцінювання, і до пошуку відповідей на ці запитання;

системне застосування методів і прийомів розвитку критичного мислення, що передбачають вирішення проблемних ситуацій, завдань. Методика роботи учня над проблемним завданням полягає у розвитку в нього уміння побачити поставлену вчителем проблему, сформулювати її, знайти шляхи розв'язання та розв'язати ефективними прийомами. На основі цієї діяльності учні поступово вчаться пов'язувати факти, аналізувати, узагальнювати події, явища, конкретизувати поняття тощо;

застосування триетапної структури уроку, яка складається з таких елементів: етап актуалізації знань та мотивації навчальної діяльності учнів; етап сприймання й осмислення навчального матеріалу в процесі практичної діяльності; етап консолідації знань, умінь і навичок [6, с. 193].

Таким чином, розвинене критичне мислення формує здібність до вирішення суперечностей, пошук нестандартних способів їх розв'язування, аналіз через рефлексію результатів власної розумової діяльності та її наслідків, відкритість для нових ідей, повагу до опонентів, толерантність до інших людей. Використовуючи різні методичні умови розвитку критичного

мислення вчитель може навчити учнів початкової школи розв'язувати неординарні, творчі, складні завдання, мислити самостійно і шукати компроміси, чути думку оточуючих та бути почутим, що є важливим для навчання і виховання освіченої особистості у сучасному демократичному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Колток Л., Білецька Л. Критичне мислення молодших школярів як психолого-педагогічний феномен. *Молодь і ринок*. 2019. № 9 (176). С. 66–70.
2. Ліоненко, М. Методичні особливості формування культури критичного мислення молодших школярів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2022. № 1–2. С. 28–34.
3. Мошковська Г. Використання технології критичного мислення з метою формування ключових компетентностей учнів. *Нова педагогічна думка*. 2016. № 4 (88). С. 94–97.
4. Пометун О. І., Пилипчатіна Л. М., Сущенко І. М., Баранова І. О. Основи критичного мислення: навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 216 с.
5. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення: посібник для вчителя. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с.
6. Химинець А. Формування критичного мислення і творчих здібностей в учнів початкової школи: європейський вимір. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*. 2019. № 10. С. 190–197.

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ВИМОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сергій Мальов

Науковий керівник: Тодосієнко Н. Л.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Вінницький державний

педагогічного університет

імені Михайла Коцюбинського

Вінниця

Анотація. У статті висвітлюється проблема формування естетичної компетентності молодших школярів, проаналізовано основні напрями естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах освітньої стратегії НУШ. Розглянуто науковий доробок відомих педагогів, теоретичні основи естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку, сучасні наукові дослідження, специфічні особливості та динаміку становлення естетичної компетентності молодших школярів, естетичного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

переживання у цьому віковому періоді, шляхом різноманітних форм і методів розвитку емоційної сфери дитини. Розкрито поняття і зміст ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей, як результат навчання освітньої галузі «Мистецтво» у початковій школі.

Ключові слова: естетичне виховання, естетична компетентність, молодший шкільний вік, ключова компетентність, міжпредметна естетична компетентність, предметна мистецька компетентність, Нова українська школа.

Актуальною для сучасного суспільства постає важлива педагогічна проблема зазначена в основних орієнтирах навчання змісту мистецтва учнів Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти, Державного стандарту базової середньої освіти і базується на реалізації мети та завдань мистецької освітньої галузі за предметними змістовими лініями; використанні компетентнісного підходу в організації процесу навчання учнів на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво»; застосуванні інтегрованого підходу в реалізації змісту навчання учнів на уроках мистецтва. Державний стандарт ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, що зумовлює визначення результативної складової засвоєння змісту початкової загальної освіти.

Освітня діяльність в сучасній українській початковій школі проводиться відповідно до концептуальних вимог Нової української школи, які встановлені розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [6], а також Державного стандарту початкової освіти (1–2 класи), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 [3], та Державного стандарту початкової загальної освіти (3–4 класи), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 462 від 20.04.2011.

Формування естетичної компетентності молодших школярів в умовах освітньої стратегії НУШ є предметом багатьох наукових досліджень. Проблеми формування естетичних компетентностей – смаків, потреб та інтересів дітей в умовах сучасного соціокультурного простору розглядаються дослідниками психології (І. Бех); представниками вивчення естетичної культури (І. Зязюн, Н. Миропольська, С. Ничкало); авторських концепцій формування у дітей естетичних ідеалів та ціннісних орієнтацій (Т. Голінська, О. Рудницька, О. Савченко); теоретиками поліхудожнього виховання (Л. Масол, О. Щолокова, Г. Шевченко); реформування мистецької освіти та естетичного виховання в Україні (Л. Коваль, Н. Мозгальова, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Сердюк, Л. Старовойт, Н. Тодосієнко, В. Фрицюк, В. Черкасов).

Отже, компетентнісний підхід – це спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових) і предметних компетентностей. Результатом процесу має стати формування загальної компетентності, що постає інтегрованою характеристикою досягнень молодшого школяра. Вона набувається шляхом як навчання, так і виховання, особистого пізнавального, життєвого та естетичного досвіду [1]. В свою чергу, компетентність означає

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

володіння учнем певною компетенцією. Компетентність – інтегрована здатність особистості, яка набута у процесі навчання, що охоплює знання, вміння, навички, досвід, цінності, ставлення, які можуть цілісно реалізовуватися в реальному житті та на практиці. А тому компетентність не може бути зведена лише до фактичних знань. Компетенцію дослідники розуміють як коло визначених питань, до яких особистість має бути обізнана, або це сфера діяльності, у якій людина повинна володіти компетентністю. В першу чергу об'єктивна категорія, певний суспільно визнаний рівень знань і навичок, ставлень в певній сфері діяльності людини. Вона відчужена від свідомості людини уявляє собою наперед задану соціальну норму.

Визначення ключової компетентності передбачає – «спеціально структурований комплекс якостей особистості людини або дитини, що надає можливість ефективно брати участь у різних життєвих сферах діяльності та належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів. Це об'єктивна категорія, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати в широкій сфері діяльності людини (вміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, здоров'язбережувальна, соціальна компетентність та компетентність з питань інформаційно-комунікаційних технологій)» [2, 16].

Враховуючи основні як загальні, так і дидактичні підходи, й специфіку навчальної галузі «Мистецтво» Л. Масол пропонує визначення деяких базових понять. Міжпредметна компетентність – це «здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей» [2, 17]. Міжпредметні естетичні компетентності – «здатність учня орієнтуватися в різних сферах життєдіяльності, що формується під час опанування різних видів мистецтва» [2, 18]. Предметна компетентність – «освоєний учнями у процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності, пов'язаної з набуттям нового знання, його перетворенням і застосуванням». Предметні мистецькі компетентності формують «здатність особистості до пізнавальної та практичної діяльності, а також творчого самовираження у певному виді мистецтва (музичному, образотворчому, театральному), що формується під час його сприймання і практичного опанування» [2, 27].

Ураховуючи специфіку навчальної галузі «Мистецтво» та загальні дидактичні підходи в своїх дослідженнях Л. Масол пропонує таку класифікацію компетентностей: особистісні: загальнокультурні (світоглядні уявлення і ціннісні орієнтації) та спеціальні (мистецький тезаурус, ментальний естетичний досвід, художньо-творчі здібності, художньо-образне мислення); соціальні: комунікативні (здатність до спілкування, взаєморозуміння) та соціально-практичні (здатність до співпраці, роботи в команді); функціональні: предметні знання та вміння (музичні, образотворчі); міжпредметні – галузеві (художньо-естетичні) та міжгалузеві (художньо-гуманітарні); метапредметні (загальнонавчальні): інформаційно-пізнавальні

(здатність до пошуку та оперування інформацією) та саморегуляційні (вміння організовувати та контролювати власну діяльність, здатність до самореалізації і самовдосконалення) [2].

В початковій ланці шкільної освіти закладаються основи всіх груп компетентностей – особистісних, соціальних, загальнонавчальних і предметних. Слід розглянути ключові компетентності учнів початкових класів у світлі вимог Нової української школи; з'ясувати педагогічні шляхи і засоби формування ключових компетентностей в учнів початкової школи на уроках мистецької освітньої галузі; сформувати комплекс ключових естетичних та мистецьких компетентностей шляхом набуття власного теоретичного та практичного досвіду в процесі «вивчення технологій формування мистецької компетентності учнів початкової школи; опанувати методичні основи організації мистецької діяльності дітей; підготувати компетентного вчителя, який на високому рівні організовує естетичну навчальну і виховну роботу, виховувати інтерес до самореалізації та естетичного самовдосконалення у художньо-творчій діяльності» [8, 108].

Отже, у Концепції НУШ визначені компетенції освіти відповідно до Рекомендацій Європейського парламенту та Ради Європи щодо їх формування упродовж життя [6]. Заміна знаннєвої парадигми компетентнісною не виключає інформативність уроків мистецької освітньої галузі. Започатковане в Україні масштабне впровадження інтегрованого курсу «Мистецтво» передбачає розробку програм, підручників, методичного забезпечення, опанування вчителями технологій інтегрованого навчання мистецтва, відмову від одномірного вузько спеціалізованого бачення ролі мистецтва в школі.

Список використаних джерел:

1. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: http://www.yurinfo.org.ua/index.php?lang_id=1&menu_id=1182&articleid=165701#
2. Масол Л. М. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу : *навч.-метод. посіб.* Київ : Генеза, 2019. 208 с.
3. Миропольська Н. Є. Стан сформованості художньої культури учнів. *Педагогіка і психологія*. 2001. № 2. С. 49–57.
4. Ничкало С. А. Естетичне виховання школярів у контексті викликів сучасності. <https://lib.iitta.gov.ua>
5. Національна державна комплексна програма естетичного виховання : проект АПН України / Інститут українознавства Київського ун-ту ім. Тараса Шевченка та інші ; уклад. І. А. Зязюн, О. М. Семашко. Київ, 1994. 62 с.
6. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja (formy intehrovanoho navchannja) / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

7. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. Київ : 2002. 270 с.
8. Brovchak L. S., Likhitska, L. M., Starovoit, L. V., Todosiyenko N. L. Pedagogical Potential of the Arts Complex in the Process of Formation of Aesthetic Perception of Junior Pupils. *Rezeknes Tehnologiji Akademijska*. Rezekne, Latvijas Republika, 2020. С. 98–108. (Індексується в міжнародній базі **Web of Science**).
URL: <http://journas.rta.lv/index.php/SIE/article/view/4876/4535>

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Аліна Маринич
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка,
м. Суми,
Науковий керівник: Лобова О. В.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. *Статтю присвячено педагогічним умовам національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами музичного мистецтва. Обґрунтовано доцільність національно-патріотичного спрямування тематичного матеріалу на уроках мистецтва. Розкрито можливості застосування українського фольклору та авторських музичних творів патріотичної тематики. Визначено сутність національно-патріотичної спрямованості позаурочної роботи з музичного мистецтва.*

Ключові слова: *національно-патріотичне виховання, молодші школярі, педагогічні умови; засоби музичного мистецтва, уроки мистецтва, позаурочна робота з музики.*

Музична освіта відіграє значну роль у національно-патріотичному вихованні молодших школярів в урочній та позаурочній музичній діяльності. Проте ефективність зазначеного процесу значною мірою залежить від оптимальності педагогічних умов – спеціально створених, цілеспрямованих обставин освітньої діяльності, реалізація яких сприяє найбільш ефективному формуванню національно-патріотичних якостей особистості в процесі музичної діяльності.

Такими педагогічними умовами національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами музичного мистецтва ми визначили:

1. Національно-патріотичне спрямування тематичного матеріалу на уроках мистецтва.
2. Застосування на уроках мистецтва українського фольклору та авторських музичних творів патріотичної тематики.
3. Національно-патріотична спрямованість позаурочної роботи з музичного мистецтва.

Розглянемо детальніше сутність запропонованих педагогічних умов

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

національно-патріотичного виховання дітей засобами музичного мистецтва.

Педагогічна умова 1. Національно-патріотичне спрямування тематичного матеріалу на уроках мистецтва. Для реалізації зазначеної умови освітній процес з музичного мистецтва має насичуватись національно-патріотичним тематичним і внутрішньо-тематичним змістом. Розглянемо зазначене положення на прикладі підручників «Мистецтво» О. Лобової для початкової школи.

Аналіз підручників дозволяє констатувати, що в них представлено багато навчальних тем, безпосередньо спрямованих на національно-патріотичне виховання учнів: «Найперше мистецтво – народне», «Мистецтво рідного краю», «Мистецтво, створене народом», «Мистецькі символи України», «Музика рідного краю», «Скарби українських пісень», «Музичні інструменти України», «Слава кобзаревих дум», «Троїсті музики», «Барви українського танцю» тощо.

Відповідно, кожна тема розкриває школярам певну грань фольклорного та/чи авторського мистецтва України, від найпростіших уявлень – у 1 класі, до більш деталізованих і ґрунтовних узагальнень – у 4 класі.

Наприклад, у темі «Мистецтво рідного краю» наприкінці підручника «Мистецтво. 1 клас» відбувається узагальнення сформованих протягом навчального року уявлень учнів про народне та авторське мистецтво України (народні пісні й танці, а також українські рушники, петриківський розпис, писанкарство тощо). Діти розучують українську народну закличку «Вийди, вийди, сонечко» (принагідно ознайомлюючись з жанром веснянки), слухають і порівнюють із зазначеною піснею фортепіанний твір В. Барвінського «Сонечко», ознайомлюються з українським народним танцем «Аркан» [1, 114-117].

Водночас, наголосимо, що національно-патріотичні складники присутні у переважній більшості навчальних тем підручників, незалежно від їхніх назв. Зокрема, на формування національно-патріотичних почуттів учнів спрямовано навчальні тексти, дидактичні вірші, казки, багатий ілюстративний матеріал. Так, протягом усього терміну навчання діти ознайомлюються з видами та жанрами народних пісень, народними танцями, обрядами, музичними інструментами України тощо. Наприклад, у темі «Мистецтво, створене народом» учням 2 класу запропоновано завдання на узагальнення знань щодо українських народних музичних інструментів [2, 21], а на початку теми «Історичні твори у мистецтві» третьокласникам подано текст та репродукцію картини національно-патріотичного спрямування [3, 120]

Якщо в перші роки навчання дітей у початковій школі їх національно-патріотичне виховання відбувається систематично, проте дуже ненав'язливо, то в підручнику для 4 класу [4] ми бачимо вже ґрунтовний систематизований виклад матеріалу національного спрямування, про що свідчать і назви навчальних тем, і їх змістове наповнення. Так, перший розділ підручника має назву «Мистецькі барви України», і в ньому в доступній формі узагальнено й деталізовано інформацію щодо різновидів, особливостей і традицій

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

національного мистецтва, зокрема музичного (теми «Мистецькі символи України», «Музика рідного краю», «Скарби українських пісень», «Музичні інструменти України», «Журавлина Україна», «Слава кобзаревих дум», «Троїсті музики», «Барви українського танцю», «Чарівність українського вертепу» тощо).

Педагогічна умова 2. Застосування на уроках мистецтва українського фольклору та авторських музичних творів патріотичної тематики. Музичний матеріал є вагомим чинником національно-патріотичного виховання школярів, адже він дозволяє, з одного боку, прилучити дітей до скарбниці національних цінностей, а з іншого – впливати на формування національно-патріотичних почуттів дитини через зміст відповідно спрямованих пісень. Виходячи з цього, для оптимізації процесу національно-патріотичного виховання дітей, у початковій школі доцільно застосовувати три групи музичних творів:

- 1) українські народні пісні для виконання (дитячі, жартівливі, колядки, щедрівки, веснянки тощо), які сприяють активному залученню учнів до національного музичного фольклору;
- 2) фольклорні твори для слухання – народні мелодії та танці («Гопак», «Козачок» «Метелиця», «Аркан»), а також різноманітні професійні обробки, транскрипції та перекладення фольклорних творів;
- 3) авторські музичні твори патріотичної тематики, насамперед, пісні, які сприяють формуванню любові до рідного краю, своєї родини, українського народу.

Також зазначимо, що національно й патріотично спрямований музичний репертуар надає широкі можливості для формування відповідних якостей особистості шляхом застосування додаткових методів, пояснювальних текстів, методичних прийомів, дидактичних завдань тощо.

Зокрема, протягом усього терміну навчання діти ознайомлюються з видами та жанрами музичного фольклору: дитячими, жартівливими і побутовими піснями, думами, колядками, щедрівками, веснянками, народними танцями, обрядами тощо. Ознайомлення з такими творами доцільно супроводжувати інформацією національно-патріотичного спрямування, як, наприклад, розповідь про «Запорозький марш» Є. Адамцевича для учнів 3 класу [3, 83].

Інший різновид методичних прийомів пов'язаний з дидактичними завданнями евристичного та творчого спрямування. Наприклад, перед слуханням народних мелодій у виконанні ансамблю сопілкарів другокласникам доцільно запропонувати відгадати загадку про найпопулярніший національний інструмент – сопілку, а додатковими завданнями для повторного слухання музики можуть бути завдання на вибір учнів: проплескування музичного пульсу, ритмічні танцювальні рухи під музику, імітування рухами гри на сопілці тощо [2, 21]. Таким чином під час застосування музичного репертуару для слухання та виконання на уроках мистецтва відбувається не лише засвоєння навчальної інформації щодо

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

національного мистецтва, а й стимулювання інтересу до українського фольклору та творчості вітчизняних митців.

Педагогічна умова 3. Національно-патріотична спрямованість позаурочної роботи з музичного мистецтва. Для виконання цієї умови позаурочну роботу з музики доцільно спрямувати в національно-патріотичне русло як за тематикою заходу, так і за музичним матеріалом. Наприклад, можна підготувати і провести з дітьми ранки на честь державних свят і символів; тематичні заходи, присвячені українським пісням і танцям, народним обрядам і традиціям, національним музичним інструментам; конкурси колядників і щедрівників, виконавців стрілецької та козацької пісні; заходи «родинного» спрямування із залученням батьків, бабусь і дідусів тощо. Під час проведення позаурочної роботи доцільно застосовувати як український музичний фольклор, так і патріотично спрямовані твори українських композиторів, серед яких наші сучасники М. Ведмедеря, О. Злотник, Н. Май, А. Олейнікова, С. Родько, Г. Чубач, М. Ясакова та ін.

Отже, педагогічними умовами національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами музичного мистецтва визначено: 1) національно-патріотичне спрямування тематичного матеріалу на уроках мистецтва; 2) застосування на уроках українського фольклору та авторських музичних творів патріотичної тематики; 3) національно-патріотичну спрямованість позаурочної роботи з музичного мистецтва. Вважаємо, що комплексне застосування означених умов сприятиме підвищенню ефективності процесу національно-патріотичного виховання молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2018. 144 с.
2. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2019. 144 с.
3. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 3 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2020. 144 с.
4. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 4 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2021. 176 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ

Тетяна Марціновська, Валентина Шнева
Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаніка
Івано-Франківськ

*Науковий керівник: Сливка Л. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти*

Анотація. *Актуалізовано проблему формування культури здоров'я дітей та юнацтва. Проаналізовано низку підходів до розуміння педагогічного явища «формування культури здоров'я» у розвідках українських вчених. Виявлено низку положень щодо організації освітньо-виховного процесу у ділянці формування культури здоров'я учнів.*

Ключові слова: *здоров'я, культура здоров'я, формування культури здоров'я, українські вчені.*

Проблема формування культури здоров'я дітей та юнацтва постає сьогодні як медична, психологічна, педагогічна, соціальна, тому що здоров'я виявляється на фізичному, психологічному, соціальному рівнях. В Україні реалізується багато програм, спрямованих на промоцію здоров'я зростаючої особистості, проте, як засвідчують статистичні дані, значних позитивних зрушень у покращенні здоров'я учнів не простежується.

Аналіз компонентів здоров'я як феномену (фізичного, психічного, соціального, духовного) дозволяє стверджувати, що культура здоров'я має індивідуальний характер і залежить від ціннісних орієнтацій людини, світогляду, традицій, соціального та морального досвіду. Ціннісні орієнтації передбачають вільний вибір суспільних цінностей, на які особистість орієнтується і якими керується у своїй діяльності [1, с. 48].

Деякі українські вчені вимірюють культуру здоров'я як самостійну ціннісну орієнтацію. Так, С. Лапаєнко зазначає, що перш ніж говорити про ведення особистістю сприятливого здоров'ю способу життя, необхідно створити умови для цього, а саме: комплексний виховний вплив на потребнісно-мотиваційну та емоційно-вольову сферу особистості [2].

С. Свириденко, визначаючи і характеризуючи соціально-педагогічні умови формування культури здоров'я учнів початкової школи, експериментально доводить, що домінуючими соціально-педагогічними умовами, які забезпечують ефективність цього процесу є створення психологічного комфорту, тісний контакт з батьками, диференціація та індивідуалізація навчально-виховної роботи та система позитивного стимулювання [4, с. 16–17].

На думку Л. Маленкової, починаючи педагогічну працю щодо формування культури здоров'я своїх вихованців, учитель спочатку повинен визначити коло принципів та методичних правил, до яких необхідно привчити учнів і неодмінно дотримуватись їх самому. Роботу з формування культури здоров'я учнів досконало може здійснювати тільки той учитель, який сам веде здоровий спосіб життя, є емоційно врівноваженим, життєрадісним, фізично досконалим. [3]. Вважаємо, що саме ці ідеї визначають зміст діяльності з реалізації завдань підвищення якості здоров'я підростаючого покоління.

У процесі аналізу педагогічних концепцій, програм, методик і технологій формування культури здоров'я зростаючої особистості ми виявили

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

низку положень щодо організації освітньо-виховного процесу, зокрема, у системі взаємодії сім'ї і школи у ділянці збереження і формування здоров'я учнів, а саме:

– для перетворення освітніх інститутів у систему ефективного формування культури здоров'я учнів недостатньо набору окремих профілактичних, здоров'язбережувальних заходів; потрібна відмова від емпіричних, приблизних, а інколи й абстрактних побудов цієї роботи;

– оптимальна побудова системи взаємодії сім'ї і школи щодо формування культури здоров'я учнівства неможлива без реалізації в її структурі адаптивної моделі формування здоров'я людини, така модель на основі педагогічного моніторингу відслідковує стан здоров'я, рівень здорового способу життя учасників освітньо-виховного процесу та фактори, що впливають на здоров'я учнів, на основі свого власного, а не чужого досвіду виносить управлінські рішення, організовує цілеспрямовану роботу з їх виконання; систематично зіставляє отримані результати з програмою й у випадку серйозних відхилень вносить необхідні корективи;

– заклад загальної освіти повинен об'єднувати усі соціальні інститути на певній території з метою посилення його можливостей у створенні умов для розвитку індивідуальних здібностей і базових потреб учня не тільки в спеціально організованому освітньому середовищі, але й у реальному житті;

– система соціальних інститутів формування культури здоров'я учнів повинна включати стимулюючу функцію, яка дозволяє зафіксувати зміни стану здоров'я кожного конкретного учня.

Список використаних джерел:

1. Горащук В. П. Формування культури здоров'я школярів школярів (теорія і практика). Луганськ : Альма-матер, 2003. 376 с.
2. Лапаєнко С. В. Формування ціннісних орієнтацій старших підлітків на здоровий спосіб життя : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2000. 178 с.
3. Маленкова Л. І. Виховання у сучасній школі: книга для учителя-вихователя. Київ, 1999. 300 с.
4. Свириденко С. О. Формування здорового способу життя молодших школярів у позакласній виховній роботі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1998. 20 с.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ

*Анастасія Марченко
Український державний
університет ім. М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Дорога Алла Євгенівна,*

*кандидат філософських наук,
професор кафедри етики та естетики*

Анотація. Розвиток мовлення посідає одне з центральних місць у системі дошкільної освіти, особливо у зв'язку з підготовкою дітей до шкільного навчання. Стан розвитку зв'язного мовлення відіграє важливу роль у формуванні психічної, навчальної діяльності дитини дошкільника, її соціальної адаптації. У даній роботі розглянуто, як гра, зокрема сюжетно-рольова впливає на розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку. Результати дослідження можна використовувати в практичній діяльності вихователів дошкільних освітніх закладів, а також для навчання студентів, що вивчають дошкільну педагогіку.

Ключові слова: *розвиток зв'язного мовлення, сюжетно-рольова гра, методи і методики розвитку мовлення.*

Постановка проблеми. Сутність сюжетно-рольової гри як основного виду діяльності полягає в тому, що діти розмірковують про різні аспекти життя, особливості взаємин дорослих. Уточнюють свої знання про навколишній світ. Сюжетно-рольові ігри є найбільш характерними іграми дошкільнят і займають важливе місце в їхньому житті. Особливістю сюжетно-рольової гри є те, що вона була створена самими дітьми, і їх ігрова діяльність носить ясно виражений самодіяльний та творчий характер. Одним з головних завдань виховання і навчання дітей дошкільного віку є розвиток мовлення, мовного спілкування, навчання та формування усного мовлення. Одним із засобів його є застосування рольових ігор, оскільки гра посідає основне місце в житті дитини. Через гру вона пізнає світ та навчається. Тому проблема мовного розвитку дошкільників старшого віку є актуальною.

Метою дослідження є виявлення ефективності сюжетно-рольових ігор як засобу розвитку діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Виклад матеріалу. Діалогічно мовленнєвий розвиток дітей є одним з основних складових підготовки до школи. Вивчення рівня оволодіння мовою дозволяє отримати дані не тільки про мовні здібності дітей, а й про їх загальний розумовий розвиток. Щоб зрозуміти суть мовної підготовки, нам потрібно мати чітке уявлення про те, що входить до змісту усних навичок і які елементи найбільш важливі для вивчення мови [2].

Проблему використання сюжетно-рольових ігор у процесі соціально-інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку досліджували Н. Гавриш, Н. Короткова, С. Ладивір та інші. Зокрема, у роботах С. Ладивір охарактеризована сюжетно-рольова гра старших дошкільників як здатність створювати сюжет для індивідуальної гри з опорою на наявний досвід; уміння взяти на себе роль та розгорнути сюжет спільної гри; здатність створити ігрову ситуацію для реалізації свого задуму [5].

Сюжетно-рольова гра дозволяє вирішувати багато завдань програм дошкільного закладу. У процесі роботи над виразністю реплік персонажів, власних висловлювань непомітно активізується словник дитини, вдосконалюється звукова культура її мови, її інтонаційний лад, вимовляння репліки ставлять дитину перед необхідністю ясно, чітко, зрозуміло

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

висловлюватися. У дитини поліпшується діалогічне мовлення, граматичний лад, виразність.

Гра основний вид діяльності дошкільника. Більшу частину свого часу діти цього віку проводять в іграх, причому від трьох до шести-семи років дитячі ігри проходять досить значний шлях розвитку: гра-маніпулювання з предметами, індивідуальна предметна гра конструктивного типу, колективна сюжетно-рольова гра, індивідуальна та групова творчість, гра-змагання, гра-спілкування, домашня праця.

Педагогічне керівництво сюжетно-рольовою грою у закладі дошкільної освіти включає: виховання у дитини основ загальної культури; долучення дітей до мистецтва; розвиток творчої активності; їхніх ігрових умінь. Розвиток мовлення старших дошкільників у сюжетно-рольовій грі залежить від особистості педагога, його емоційності, естетичної культури, вміння враховувати вікові та індивідуальні особливості, інтереси та нахили старших дошкільників, налаштовувати їх на втілення ігрових задумів.

Сюжетно - рольова гра у різних її проявах має унікальні потенційні можливості щодо вирішення завдань розвитку мовлення. Причому, кожна сюжетно-рольова гра дозволяє вирішувати конкретні завдання, водночас забезпечуючи величезний позитивний вплив і на формування творчих здібностей у старших дошкільників.

Таким чином, сюжетно-рольова гра – один з найкращих засобів розвитку мовлення і мислення дітей. Вона сприяє формуванню у дітей почуття радості, задоволення, а ці почуття є вагомими засобами, що покликані стимулювати активне сприйняття мови і породжують самостійну мовленнєву активність.

СУЧАСНА ШКІЛЬНА ІНФОРМАТИЧНА ОСВІТА

Іванна Марчук
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк
Науковий керівник: Наталія Ольхова,
к.пед. наук., доцент

Анотація. У цій статті проаналізовано науково-педагогічну та науково-методичну літературу присвячену проблемі поточного стану інформатичної освіти. Огляд проблеми вивчення інформатики в початковій школі та середній школі. Важливість розвитку інформатичної освіти в школах України

Ключові слова: сучасна шкільна інформатична освіта, учитель інформатики в школі, учні, інформатика

Сучасна шкільна інформатична освіта в Україні за останні роки зазнала значних змін, зумовлених зростаючим значенням технологій у нашому житті

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

та потребою в набутті учнями відповідних цифрових навичок. Український уряд визнав необхідність розробки сучасної навчальної програми з інформатики, яка б відповідала потребам XXI століття. У результаті було докладено значних зусиль для реформування системи інформатичної освіти в Україні з метою надання учням знань і навичок, необхідних для досягнення успіху в сучасному цифровому світі.

Проблемою вивчення інформатики в школі займалися багато українських учених, зокрема: О. Гвоздієва, [2] українська дослідниця, яка опублікувала наукові роботи з навчання інформатики, зокрема дослідження ефективності використання мови програмування Scratch для навчання понять інформатики учням середньої школи. Н. Соколова, [8] науковий співробітник Національної академії педагогічних наук України, яка опублікувала кілька робіт з інформатичної освіти, включно з дослідженням розвитку компетенцій з інформатики в учнів початкової школи. В. Скурка, [7] професор кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій Національного університету «Львівська політехніка» в Україні. Учений опублікував наукові статті про освіту в галузі інформатики, включаючи дослідження використання гейміфікації для підвищення ефективності освіти в галузі інформатики. С. Семеріков, [7] професор кафедри прикладної математики та інформатики Одеського національного політехнічного університету в Україні. Учений опублікував наукові статті з інформатики, включаючи дослідження використання інтерактивних навчальних середовищ для викладання інформатики.

Загалом, незважаючи на те, що вчителі інформатики як у початковій, так і в середній школі зосереджені на викладанні концепцій інформатики та програмування, глибина та складність матеріалу відрізняються залежно від віку учнів, яких вони навчають. Вікові особливості вивчення інформатики в початковій та старшій школі є відмінними та різними.

Учитель інформатики в початковій школі зазвичай навчає навичкам роботи з комп'ютером дітей віком від 6 до 10 років. Основна увага зосереджена на представленні базових концепцій комп'ютера та концепцій програмування, таких як послідовність, цикли та умови, використовуючи інструменти програмування на основі візуальних блоків, такі як Scratch.

У початковій школі відбувається зміна провідного виду діяльності дитини з ігрової на навчальну. Цей процес часто протікає боляче і часто супроводжується певними психологічними проблемами. Використання ігрових можливостей комп'ютера у поєднанні з дидактичними можливостями (наочне представлення інформації, забезпечення зворотного зв'язку між учнем і програмою, широкі можливості заохочення правильних дій, індивідуальний стиль роботи і т.д.) забезпечує більш плавний перехід від ігрової до навчальної діяльності [1, с. 33].

Так як мислення дітей початкової школи значно відрізняється від мислення дітей базової та старшої школи, при проведенні уроків слід враховувати сприйняття понять та ієрархії дійсності. У молодшому шкільному

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

віці діти не задають питань про фундаментальні закони природи. У цьому віці їх не цікавить облаштування комп'ютера та його механічні властивості. У процесі навчання у дітей не виникає запитань з приводу механізмів роботи комп'ютера. Закладені правильні базові знання дозволяють у майбутньому дітям самостійно чи за допомогою викладача вивчити і усвідомити дані механізми. Тому завданням учителя початкової школи є вибудувати, сформувати систему первісних уявлень молодшого школяра у відповідності зі змістом курсу [5, с. 5].

У молодшому шкільному віці учні ще розвивають свої когнітивні здібності та моторику. У результаті освіта з інформатики в початкових школах часто розробляється так, щоб вона була більш інтерактивною, візуально привабливою та цікавою. Молодші школярі можуть навчитися базовим комп'ютерним навичкам, таким як набір тексту, навігація за комп'ютером і використання програмного забезпечення для обробки текстів. Вони також можуть познайомитися з простими концепціями програмування за допомогою візуальних мов програмування, таких як Scratch, які дозволяють їм створювати анімацію, ігри та інтерактивні історії, використовуючи блоки коду. Вчитель також зосереджується на навчанні навичкам логічного та алгоритмічного мислення, що передбачає прийоми вирішення проблем, які можна застосувати до будь-якого предмета чи ситуації.

Учитель інформатики в середній школі зазвичай викладає більш розширеним комп'ютерним програмуванням і концепціям інформатики старших учнів, віком від 10 до 15 років. Основна увага приділяється підготовці учнів до кар'єри в галузі інформатики або подальшої освіти в галузі інформатики. Вчитель зазвичай викладає такі мови програмування, як Python, Java або C++, та інші, а також структури даних, алгоритми, комп'ютерні системи та архітектуру, а також розробку програмного забезпечення, вивчається машинне навчання, штучний інтелект і комп'ютерна графіка. Вікові особливості вивчення інформатики в початковій і старшій школі відрізняються, причому навчання інформатиці в початковій школі є більш базовим та інтерактивним, тоді як навчання інформатиці в середній школі є більш розширеним і ціленаправленим.

Вивчення інформатики в школі стає все більш важливим у сучасному світі, де технології стрімко розвиваються, а цифрові навички користуються великим попитом. Світ стає все більш і більш оцифрованим, і тому для учнів важливо мати міцну основу в інформатиці, щоб досягти успіху в майбутньому.

Загалом, вивчення інформатики в школі може надати учням численні переваги як з точки зору їх особистого, так і професійного розвитку. Це важливий предмет для підготовки учнів до успіху в епоху цифрових технологій.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Андрусич О. Сходинки до інформатики: від програми до планування / О. Андрусич // Учитель початкової школи. – 2013. – № 3. – С. 33-41.
2. Гвоздієва О. Ефективність навчання на основі Scratch на результати навчання інформатики: квазіекспериментальне дослідження. (2017)
3. Державний стандарт базової середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> – Назва з екрану.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> – Назва з екрану.
5. Караванова Т. Психолого-педагогічні засади викладання інформатики та їх вплив на розвиток творчості учнів / Т. Караванова // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2011. – № 3. – С. 3-7.
6. Семеріков С. Інтерактивне навчальне середовище для викладання інформатики: систематичний огляд літератури. (2020)
7. Скурка С. Гейміфікація в процесі навчання інформатики. (2018)
8. Соколова Н. Розвиток інформатичних компетенцій в учнів початкової школи: педагогічний експеримент. (2019)

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Вікторія Маціборчук
Науковий керівник: Тодосієнко Н. Л.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
Вінницький державний
педагогічного університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця Україна*

Анотація. У статті досліджено педагогічний потенціал використання нетрадиційних технік малювання як засобу активізації творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку. Подано методичні рекомендації до організації процесу навчання образотворчого мистецтва в закладі дошкільної освіти, використання досвіду образотворення дітей дошкільного віку.

Ключові слова: дошкільний вік, інструменти малювання, нетрадиційні техніки малювання, образотворче мистецтво, самовираження, творчий розвиток дітей старшого дошкільного віку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Чудовою можливістю для занять творчістю з дітьми дошкільного віку в сучасних закладах дошкільної освіти визнані альтернативні або нетрадиційні способи малювання, а образотворча діяльність є однією з основних форм творчої діяльності. Тому особливості використання нетрадиційних технік малювання на розвиток творчих здібностей дошкільників, їхній вплив на загальний розвиток дітей дошкільного віку постають важливою складовою освітнього процесу в дошкільних закладах. Вихователі навчають дітей створювати малюнки за допомогою різних способів нетрадиційного малювання, для яких доступні всі засоби, художні матеріали та інструменти задля малювання.

Обрана проблематика представлена в наукових дослідженнях Г. Григоренко, Л. Дабіжі, А. Микуліної, О. Опалюк, О. Половіної та Л. Шульги у відповідності до вікової приналежності дітей, психофізичного розвитку, характеру матеріалу.

Сучасним дітям дошкільного віку цікаво дізнатися, як можна намалювати красивий малюнок за допомогою звичайних підручних засобів. Саме тому дітей навчають створювати малюнки за допомогою різних способів нетрадиційного малювання, для яких доступні всі засоби, матеріали та інструменти. Дитина засвоює основні моменти даного виду творчості – образотворення, отримує навички, вчиться працювати з фарбами та іншими матеріалами, дізнається про значення кольору, вчиться самовиражатися в малюнках, передавати свої почуття, емоції, фантазувати фарбами. Цей процес малювання заснований на грі, а гра в дошкільному віці є основним видом діяльності і викликає у дитини тільки захват і позитивні емоції.

Мета дослідження – використання нетрадиційних технік образотворчого мистецтва як засобу активізації творчого самовираження дітей дошкільного віку.

Робота з дітьми передбачає цілий комплекс заходів з використанням різноманітних форм і методів образотворчої діяльності і проводиться у формі занять у малих групах або у формі спільної діяльності дорослого з дитиною. В процесі навчання слід дотримуватися етапів: ознайомлення дітей з художніми матеріалами для малювання; вивчення деяких правил користування інструментами роботи з цими художніми матеріалами; спостереження за доквіллям, створення образів, простих сюжетів. Педагогу обов'язково потрібно послідовно подбати про отримання естетичних вражень, продемонструвати дітям шляхи пошуку краси, показати результати навчання у відповідності до здобутих естетичних вражень[4]. За допомогою прийомів нетрадиційного малювання різними фарбами можна сміливо змішувати кольори, користуватися руками, пальцями, штампами, паличками, ниткою, іншими підручними предметами, які можуть допомогти у створенні творчих дитячих робіт.

Завдання педагога – розвивати у дошкільників позитивний емоційний інтерес до творчої діяльності та результатів малювання; викликати захоплення інструментом роботи, тобто художніми матеріалами (штампом, зубною щіткою тощо), матеріалом для зображення (фарбою, пластиліном), результатом

художньої діяльності. Важлива різноманітність умов для художньої діяльності, зміст, форми, методи і прийоми роботи з дітьми, а також використання різних матеріалів, ефективно розвивають у дітей художні здібності. Дослідники і методисти пропонують декілька найдоступніших і найпростіших із способів образотворчого мистецтва: малювання зображень за допомогою пальчиків. В результаті може вийти гарний український розпис, малюнок квіточки, рибки, мордочки звірів, дощик, гілочка горобини; цікавою технікою малювання є зображення дитячими долоньками – варіант нетрадиційного малювання має на увазі під собою відбиток дитячої долоньки на паперовому аркуші. Доцільною є використання техніки малювання за допомогою натискання сухою жорсткою кистю. Однією із нетрадиційних технік є малювання за допомогою ватних паличок. Техніка стемпінг – створення зображення за допомогою відбиток рельєфного візерунка, нанесеного на основу, тобто штамп. [2, 9]. Вихователь може запропонувати дітям створити графічну композицію технікою монотипії «Чарівний метелик». Одним із дуже корисних, цікавих і доступних прийомів є малювання музики: сюжетне малювання, ілюстрування, безпредметний живопис, прямографія [1, 134]. Дитина може із допомогою фарб, не замислюючись виразити своє враження, настрої, змішувати фарби, створювати фантастичні образи казкових звірів, квіти, «пейзажі». Важливим чинником є створені педагогом умови та естетичне середовище, за яких дитина емоційно реагує на кольори, форми, вибираючи їх.

Таким чином, нами обґрунтовано важливість нетрадиційного підходу до навчання дітей малюванню, розвитку образотворчої діяльності та креативності у дітей старшого дошкільного віку. Розглянуто особливості впливу використання нетрадиційних технік малювання на розвиток творчих здібностей дошкільників, визначено основні завдання і науково-педагогічні підходи з володіння дітьми нетрадиційними художніми техніками.

Список використаних джерел:

1. Микуліна А. К. Розвиток творчості у дошкільників в процесі малювання нетрадиційними техніками // *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. 2018. № 2 (25). С. 134–138.
2. Опалюк О. М. Особливості використання нетрадиційних технік образотворчого мистецтва на уроках малювання в допоміжній школі // *Актуальні питання корекційної освіти*. URL: <https://aqse.com.ua/download/publications/86/95.pdf>
3. Половіна О. Н. Упровадження технологій художньо-творчого розвитку в арт-освіті дітей дошкільного віку. «*Арт-освіта дітей дошкільного віку: свобода, творчість, інтеграція*» обласний онлайн-семінар Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти 2020 рік, 28 жовтня, на базі Сумського ОШПО. URL: <https://www.narodnaosvita.sumu.ua>
4. Тодосієнко Н. Л. Використання методу малювання музики як засобу естетичного розвитку дітей молодшого шкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ВМІННЯ СПІВПРАЦЮВАТИ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Наталія Мацьовита
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник:
Севастюк М. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. в статті обґрунтовуються педагогічні умови формування у молодших школярів вміння співпрацювати засобами педагогіки партнерства,

Ключові слова: *ключові компетентності, наскрізні вміння, співпраця, педагогіка партнерства, молодший школяр.*

У сучасних умовах реформування освітнього процесу та впровадження концепції Нової української школи особливої актуальності набуває необхідність розвитку у молодших школярів умінь працювати в команді. Невміння учнів встановлювати навчальну та міжособистісну взаємодію значно впливає на ефективність навчання та їх особистісний розвиток. Тому однією із важливих компетенцій НУШ та актуальних навичок ХХІ століття виступає вміння співпрацювати. Про це і зазначено в Державному стандарті початкової освіти, де вказано, що вміння співпрацювати є одним із наскрізних умінь спільних для всіх ключових компетентностей [1].

Проблема формування умінь співпрацювати в команді розглядається В.Беха, В.О.Сухомлинського, О.Я.Савченко, О.Г.Коханко, О.В.Матвієнко, М.С.Севастюк та іншими науковцями в аспекті розробки теорії й практики ідеї співробітництва, суб`єктної взаємодії.

Саме поняття «співпраця» визначається як одне із провідних понять сучасної гуманної педагогіки та визначається як взаємодія, спільна діяльність. Суть співпраці полягає в тому, що всі партнери по взаємодії допомагають один одному, активно сприяють досягненню індивідуальних цілей кожного і загальних цілей спільної діяльності. В діяльнісному аспекті співпраця несе в собі всі основні ознаки спільної діяльності: наявність єдиної мети, спонукання учасників до спільної діяльності працювати разом, об'єднання індивідуальних дій в єдине ціле, поділ єдиного процесу діяльності на окремі взаємопов'язані операції, і їх розподіл між учасниками, координація індивідуальних діяльностей і управління ними, наявність єдиного кінцевого результату.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Визначення змісту поняття «співпраця» дало можливість розглядати вміння співпрацювати з іншими як здатність досягати спільних цілей діяльності на основі взаємодії між членами групи, встановленню ділових відносин між членами команди та емоційної підтримки кожного, обміну інформації, спільного виконання діяльності через розподіл функцій, операцій, досягнення запланованого результату. Для того, щоб учень умів працювати в команді, необхідно не тільки навчити його бути членом команди, але й ефективно взаємодіяти з іншими членами команди, урахувати думки учасників, лідера або керівника. Не менш важливим є формування навичок спільної роботи, досягнення спільної мети, спільного планування та виконання діяльності, розподілу обов'язків між членами команди [2].

Серед доцільних педагогічних технологій, які сприяють формуванню навичок командної роботи є педагогіка партнерства. Педагогіка партнерства визначається дослідниками як напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів організації освітнього процесу на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Головним завданням педагогіки партнерства є перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. Педагогіка партнерства дотримується принципів особистісного спілкування, в основі якого підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра; зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання [3].

Дослідження основних понять педагогіки співпраці та партнерства дозволило виділити та експериментально перевірити педагогічні умови формування у молодших школярів вміння співпрацювати з іншими людьми в освітньому процесі початкової школи. До них нами було віднесено:

- створення в класі емоційно сприятливого фону, доброзичливої атмосфери, впровадження гуманістичного підходу до навчання і виховання учнів,
- застосування діалогічних методів навчання, забезпечення дитині права на власну думку, повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель.
- впровадження в освітньому процесі групових форм навчання.

Визначальною рисою сучасного освітнього процесу, побудованого на людиноцентричних підходах є взаєморозуміння, взаємоповага та творче співробітництво вчителя та учня, учасників освітнього процесу [4]. Оптимальними умовами розвитку здатності школярів до співпраці є переконання учнів у доцільності співпраці: весела, дружня атмосфера, трансляція інформації щодо того, що працювати разом весело та цікаво. Важливо довести дитині, що у співпраці виникають дружні стосунки. До того ж, спільна праця (як в системі учень-учні, так і в системі учень-вчитель)

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сприяють кращому взаєморозумінню, повазі. Така співпраця дозволяє швидко та продуктивно виконувати освітні завдання.

Одним із способів навчання співпраці є застосування в освітньому процесі діалогічних методів навчання. Широке впровадження інтерактивних технологій вчить молодших школярів висловлювати власні думки, обмінюватись інформацією із співрозмовником, задавати питання та відповідати на них, а це, в свою чергу призводить до досягнення успіху як під час виконання завдання. Так і в командній роботі.

Забезпечення співпраці між учнями досягається через використання групової, парної роботи. Групова освітня діяльність, на відміну від фронтальної та індивідуальної, не ізолює учнів одне від одного, а навпаки, дає змогу реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги й співпраці. У цьому випадку учням набагато простіше звернутися за поясненням до однолітків, ніж до вчителя. До завдань групової освітньої діяльності можна віднести такі: навчати учнів співпраці у виконанні групових завдань; стимулювати моральні переживання взаємного навчання, зацікавленості в успіхові товариша; формувати комунікативні вміння учнів; розвивати рефлексивні компоненти освітньої діяльності, як-от: цілеспрямованість, планування, контроль, оцінку; поєднувати фронтальну, індивідуальну та групову форми навчальної діяльності.

Впровадження в освітній процес групових форм роботи навчить молодших школярів взаємодіяти разом, узгоджувати плани своєї діяльності та ефективно спілкуватися, розподіляти обов'язки всередині групи. Це спонукає учнів до спільної справи, до взаємодопомоги та спілкування між собою. Тому доцільно пропонувати для виконання навчальні, практичні, творчі, ігрові завдання для спільного виконання, які будуть цікавими, творчими, доступними, задовольняти освітні потреби учнів, переконувати школярів в тому, що спільна робота дала можливість отримати значно кращий результат [2].

Таким чином, дотримання принципів педагогіки партнерства в освітньому процесі початкової школи сприятиме формуванню у молодших школярів вміння співпрацювати з іншими.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. Посилання на електронне джерело
2. Вітковська І.М. Як організувати групову навчальну роботу молодших школярів Початкова школа. - 2014. - № 12. - 85 с.
3. Кравчинська Т.С. Педагогіка партнерства: основні ідеї, принципи та сутність. Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи: Зб. статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 6 квітня 2017. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 85–88.

4. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. К.: Педагогічна думка. 2008. 424 с.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Юлія Мащенко

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Топіха В.А., доцент

кандидат філологічних наук,

На сучасному етапі вивчення української мови в школі одним із найважливіших завдань є формування комунікативної компетенції учнів, що невідривно пов'язана з усіма видами мовленнєвої діяльності й культури мови. Успішне формування комунікативно-мовленнєвих умінь учнів на уроках мови можливе лише за умови систематичної і цілеспрямованої роботи, постійної уваги до цього аспекту навчання [2, 16-21]. Способом формування в учнів таких умінь є різні види робіт, передбачені програмою. «Кожен урок рідної мови має бути святом пізнання і творчої праці. Саме на це спрямовані чинна програма і нові підручники з рідної мови» [3, 25].

Розвиток зв'язного мовлення учнів належить до одного з провідних завдань навчання мови в сучасній школі. «Не розвинутий у шкільному віці мовно-рушійний механізм усного мовлення, - слушно зазначає І.Білодід, - дається взнаки і в дорослому віці...» [1, 158]. Тому завдання курсу української мови в школі якраз і полягає в тому, щоб на основі глибоких і міцних теоретичних знань забезпечити вільне володіння учнями усним і писемним мовленням, що сприяє успішному вивченню інших навчальних предметів, готує молодь до участі в суспільному і трудовому житті.

«Посилення практичної спрямованості вивчення шкільного курсу української мови вимагає великої уваги до одного з його найголовніших розділів - розвитку усного і писемного зв'язного мовлення» [4, 11-12].

Перспективи для вдосконалення мовленнєвого розвитку школярів розкрилися також у зв'язку з науковими досягненнями, що належать до такої галузі науки, як психолінгвістика (теорія мовленнєвої діяльності), багато положень якої дали змогу по-новому висвітлити проблему навчання зв'язних висловлювань (І.Зимня, О.Леонт'єв, О.Шахнарович та ін.).

Результати психолого-педагогічних досліджень В.Давидова, М.Скаткіна, О.Савченко, А.Зимульдінової дають можливість уточнити, розширити уявлення про способи керівництва процесом розвитку мовлення учнів молодшого шкільного віку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На розвиток зв'язного мовлення впливає багато факторів: мовленнєве середовище, спілкування з однолітками, слухання радіо-і телепередач, читання художньої літератури. Вирішальне значення у формуванні такої інтегрованої якості, як зв'язне мовлення, має навчальний процес, оскільки зв'язне мовлення – продукт цілеспрямованого систематичного навчання.

Питання вдосконалення змісту методики розвитку зв'язного мовлення знайшли своє відображення в дисертаційних дослідженнях К.Бикової, А.Галетової, І.Лопушинського, Н.Сажиної, І.Цепової, Т.Шелехової та ін. Значення їх полягає у висвітленні ряду конкретних теоретичних і методичних питань з даної проблеми.

Учені твердять, що розвиток мовлення – це складний творчий процес, який протікає в єдності з розвитком мислення дитини і з ускладненням її мовленнєвої діяльності. На думку психологів, мовлення є сукупністю мовленнєвих дій, кожна з яких має проміжну мету, підпорядковану загальній меті спілкування. Вчені дійшли висновку, щоб повноцінно спілкуватися, людина має навчитися швидко й правильно орієнтуватися в умовах спілкування, уміти правильно спланувати своє мовлення, відшукати відповідні засоби для передачі задуманого змісту, вміти забезпечувати зворотний зв'язок.

Учні повинні слухати і розуміти. Як зазначив один із французьких педагогів, переказ є чудовим способом перевірки розуміння читача [5, 27-32].

Навчити дітей слухати – значить навчити їх зрозуміти і довести своє розуміння; передавати словами думки й почуття, тобто переказувати.

Ефективний шлях роботи над розвитком зв'язного мовлення учнів передбачає переказування невеликих уривків прочитаного чи почутого, оповідань, складання творчих робіт, розвиток умінь висловлюватися усно і на письмі правильно, чітко і виразною мовою. Це дає змогу перевірити розвиток у школярів усіх чотирьох видів комунікативних умінь – слухати, читати, говорити і писати.

Отже, зв'язне мовлення – це монологічне мовлення. Тобто послідовний усний чи письмовий виклад думок, знань. Результатом такої діяльності є текст – сукупність взаємозв'язаних самостійних речень, об'єднаних спільною темою за допомогою мовних (лексичних, граматичних, інтонаційних) засобів. У силу того, що процес розвитку зв'язного мовлення усвідомлюється як важливий аспект в оволодінні школярами вмінням вчитися, ми вважаємо його загальнопедагогічною проблемою

Список використаних джерел:

1. Вашуленко О. Українська мова і мовлення в початковій школі: навч.метод.посібник/ М.С.Вашуленко. – К.: Овіта, 2006. – 268 с.
2. Вашуленко О. Мовлення складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра// Початкова школа. – 2011. – С.16-21.

3. Лобчук О. Усний переказ як засіб розвитку зв'язного мовлення// Початкова школа. – 2002. – № 2. – С.23-27.
4. Рачинська П. Доторкнутися до краси можна тільки серцем. Урок розвитку мовлення//Початкова освіта. – 2004. №11. – С.11-12.
5. Хорошковська О. Розвиток мовлення і підготовка до засвоєння грамоти// Початкова школа. -2001. - № 5. – С. 27-32.

ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК БАЗОВОЇ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБОМ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Марина Мелехова
Прилуцький гуманітарно-педагогічний
коледж ім. І.Я. Франка
м. Прилуки
Науковий керівник: Суддя З.О.,
викладач вищої категорії,
викладач-методист

Анотація: У статті розглядаються особливості виховання відповідальності як базової якості особистості у період дошкільного дитинства. Обґрунтовано важливість відповідальності як складової успішної соціалізації та підготовки до майбутнього життя. Розкриваються про основні види трудової діяльності, які сприяють формуванню відповідальності у дітей дошкільного віку. Розкривається виховання відповідальності через доцільне поєднання різних видів та форм організації трудової діяльності в умовах ЗДО.

Ключові слова: відповідальність як базова якість особистості, виховання відповідальності, види та форми трудової діяльності, діти дошкільного віку.

Сьогодні одним із пріоритетних завдань дошкільної освіти визначає формування життєво компетентної особистості.

Державний стандарт дошкільної освіти України ставить на порядок денний важливе завдання – опанування дитиною наукою жити.[1]

В сучасних умовах розвитку суспільства важливим є не стільки озброєння дитини системою галузевих знань, а скільки підготовка її до самостійного життя. Суспільству необхідні життєздатні, самостійні, практично умілі, творчі люди з розвиненим почуттям відповідальності, гідності, совісті. Саме тому пріоритетом у вихованні найменших громадян нашої держави є ціннісний, морально-соціальний розвиток особистості з перших років її життя. У дошкільному дитинстві відбувається активне становлення основних особистісних якостей, серед яких, і відповідальність.

Як особистісна якість, відповідальність є регулятором діяльності та поведінки людини. Ступінь її розвитку визначає ставлення людини до

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

суспільних норм, власних обов'язків, вибір нею життєвої позиції та певної лінії поведінки.

Відповідальність не виникає сама по собі. Вона бере початок у ранньому дитинстві й проявляється у належному виконанні дитиною вимог дорослого, колективу однолітків і розвивається в процесі виховання в міру того, як дитина входить в різноманітні зв'язки та залежності від соціального оточення, інших людей.

Для дослідження психолого-педагогічної сутності поняття «відповідальність», механізмів формування такої якості у дітей старшого дошкільного віку доцільно визначити особливості її прояву на цьому відрізку життя, оскільки, як вважає З.Борисова, цей віковий період є найоптимальнішим для становлення відповідальності як базової моральної якості особистості.[3]

Критеріями відповідальної поведінки виступають: дитина готова виконувати складні для неї соціально значущі завдання, виявляє ретельність й кмітливість, не ухиляється від розв'язання проблем, не полишає розпочату справу, а доводить її до кінця, дотримується правило доцільної поведінки, намагається дотримуватися свого слова. Дитина навчається відповідати за свої дії, їхні наслідки для оточення, навчається поводитися відповідно до моральних норм не лише тоді, коли контролює дорослий.

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчує, що проблема виховання відповідальності як базової моральної якості особистості досліджувалися в різні часи, однак актуальною залишається й донині.

Питанню виховання почуття відповідальності у дітей дошкільного віку присвячені роботи таких авторів як І. Бех, О. Кононко, З. Борисова та ін. Вони зазначають, що відповідальність є складовою самостійності дитини, її розвинутої самосвідомості, а дошкільна установа є тим виховним закладом, де розгортається цей процес.

У педагогічних і психологічних дослідженнях З. Борисової, В. Котирло, С.Ладивір та інших показано, що відповідальність дітей, починаючи зі старшого дошкільного віку, не випадкове, епізодичне явище, а відносно стійке утворення – якість, що активно формується.

У подальших дослідженнях Л. Артемової, Г. Беленької, Т. Поніманської, Т.Фасолько та інших були розглянуті можливості виховання відповідальності у дітей в різних видах діяльності. Вчені дійшли висновків: відповідальність, як якість особистості не формується спонтанно; для виховання відповідальності у дітей в період дошкільного дитинства необхідно створити спеціальні педагогічні умови; в основу виховання відповідальності мають бути покладені знання дітьми моральних норм.[2]

Дошкільник має знати правила і норми, які дорослий пропонує йому для виконання, розуміти їхнє значення для всіх дітей і особисто для самого себе, орієнтуватися у варіантах очікуваної поведінки (які можуть бути йому підказані, запропоновані), вимагати від себе відповідальності.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Одним із засобів виховання відповідальності, у психолого-педагогічній літературі виділено трудову діяльність. Питанням впливу дитячої праці на формування особистості приділено увагу такими вітчизняними науковцями, як: Т. Фасолько М. Машовець, З. Борисова, В. Павленчик, Г. Беленька та ін. Педагоги вважають, що трудова діяльність повинна сприяти підвищенню загального розвитку дітей, розширення їх інтересів, прояву найпростіших форм співробітництва, формування таких моральних якостей як працьовитість, самостійність, відповідальність за доручену справу, почуття обов'язку тощо.

Як відзначають дослідники, на формування відповідальності як якості особистості дошкільника мають вплив різні види трудової діяльності, провідна роль серед яких належить самообслуговуванню, господарсько-побутовій праці, праці дітей в природі, ручній (художній) праці.

Коротко проаналізуємо вплив кожного виду дитячої праці на виховання відповідальності у дітей дошкільного віку.

Самообслуговування – перший вид праці, до якого залучають дітей і який має великий виховний потенціал, сприяє оволодінню дитиною усіма компонентами трудової діяльності. У процесі самообслуговування вона привчається до порядку й організованої поведінки, відповідальності. У неї поступово формується вміння бачити результат праці, встановлювати зв'язок між метою, трудовими діями і кінцевим результатом.

Усе це дозволяє зробити висновок, що самообслуговуюча праця певним чином сприяє формуванню у дітей відповідальності за власний зовнішній вигляд, за бережне ставлення до своїх речей, турботливе відношення щодо дотримання гігієнічних норм. Роботу із самообслуговування дитина має виконувати як щоденну та обов'язкову. Уваги педагога вимагає чіткість організації життя дітей, наявність відповідних побутових умов, що є передумовою своєчасності, постійності, систематичності належної якості самообслуговування дітей.

Господарсько-побутова праця. Метою господарсько-побутової праці є підтримання чистоти і порядку в приміщенні, на інших територіях життєдіяльності дитини, допомога дорослим в організації режимних процесів тощо. Організуючи даний вид праці, вихователь поступово формує у дітей інтерес і бажання виконувати завдання дорослих якісно, старанно, охоче. Зміст цієї праці ускладнюється за рахунок збільшення кількості, деталізації процесів. Передусім вихователь має допомогти дитині з'ясувати мету роботи, послідовність трудових дій (раціонально підготувати робоче місце, правильно виконувати посильні трудові дії з досягненням кінцевого результату, навести порядок на робочому місці, уміти працювати вдвох-утрьох). Поступово діти починають розуміти працю як потрібну і серйозну справу, а інтерес до трудового процесу поєднувати з інтересом до його результатів.

Праця в природі. З огляду на виховання відповідальності, цей вид праці надає можливість дітям повноцінно і відповідально здійснити заплановану трудову діяльність по догляду за рослинами та тваринами, формує в них

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

уміння планувати свою роботу, виокремлювати в певній послідовності трудові дії, а також – доводити розпочату справу до кінця.

Художня праця – це найбільш творчий вид праці, який доступний дітям середнього та старшого дошкільного віку. У змісті програм дошкільної освіти художня праця визначається в контексті трудової діяльності та практикується з дітьми середньої та старшої груп. Проведення занять з художньої праці в старшій групі дитячого садка передбачає наявність у дітей до п'яти років достатньо високого рівня вмінь.

Важлива роль у вихованні відповідальності у старших дошкільників належить різним формам організації праці, а саме: чергуванню, різним видам доручень (догляд за рослинами і тваринами, робота в куточку природи, ведення календаря природи і т.п.), колективній праці.

Виконання доручень виховує у дошкільнят обов'язковість, відповідальність, привчає їх до вияву вольових зусиль щодо самоорганізації діяльності задля досягнення результату.

Особливе значення для виховання відповідальності у дітей дошкільного віку має чергування. Ця форма трудової діяльності полягає у систематичному виконанні дитиною трудових обов'язків стосовно своїх однокласників. Різні види чергування суттєво стимулюють розвиток дитини, адже вони вимагають немалих зусиль і напружень. Вони є дієвим засобом виховання почуття відповідальності у дошкільників, формування самостійності, працелюбства, взаємодії у колективній роботі.

Колективну працю використовують у старшому дошкільному віці, вона потребує чіткої організації. Під керівництвом вихователя діти попередньо обговорюють сутність і послідовність дій, з урахуванням складності трудових операцій визначають кількість учасників для кожної з них, розподіляють дії між учасниками, враховуючи їхні бажання і можливості.

Отже, проблема формування відповідальності у старших дошкільників актуальна в освітній практиці і обумовлена потребою у вихованні морального покоління, здатного самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору дослідників до даної проблеми в різні роки.

Узагальнення результатів теоретичних досліджень та практичного досвіду роботи вихователів з досліджуваної проблеми дозволяє констатувати, що ефективність виховання відповідальності у дітей старшого дошкільного віку залежить від систематичного їх залучення до різних видів праці різноманітної за змістом, доцільного використання різних форм трудової діяльності та продуманого керівництва ними з боку вихователя, його майстерності.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти/ Під наук. керівництвом Піроженко Т.О.: Авт.к-в : Байер О.М., Безсонова О.А., Брежнева О.А. та ін.– К. : 2021.- 37 с.

2. Беленька Г. Зростання дошкільника у праці / Г. Беленька К: 2012.- 122 с.
3. Борисова З.Н. Виховання дошкільника в праці. Навчальний посібник.- К.. 2002.-120 с.
4. Виховання дошкільників в праці / Ред. З.Н. Борисова, Г.В. Беленька,Н.М. Кот. -К., 1997. – 212 с.
5. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника навч.-метод. Посіб. / О. Кононко.- К. : Світич, 2009. – С. 123-124.
6. Павленчик В. Сила оцінного слова: використання педагогічної оцінки у вихованні позитивного ставлення старших дошкільників до трудового завдання // Дошкільне виховання.- К.: «Академвидав, 2010.
7. Фасолько Т. С. Виховання відповідальної поведінки у дітей старшого дошкільного віку: Автореф. Дис... канд. Пед.наук: 13.00.08. дошкільна освіта / Т.С. Фасолько: Ін-т пробл. Виховання АПН України. К., 2000.-18 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ ПОНЯТЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Аліна Мельник

Комунальний заклад Київської обласної ради «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж»

Біла Церква

Науковий керівник: Стаднік Надія Вікторівна

канд. пед. наук, старший викладач кафедри

педагогіки і психології, дошкільної та початкової освіти

Анотація. *Стаття присвячена аналізу поглядів науковців на проблему формування логіко-математичних понять у дітей старшого дошкільного віку. Уточнено сутність понять «математична підготовка»; «математичний розвиток дітей дошкільного віку»; «логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку»; «логіко-математичне поняття»; «елементарна математична компетентність».*

Ключові слова. *математична підготовка, математичний розвиток дітей дошкільного віку, логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку, логіко-математичне поняття, елементарна математична компетентність.*

Вивчення проблеми формування логіко-математичних понять у дітей старшого дошкільного віку потребує аналізу ключових понять дослідження до яких належать: математична підготовка, математичний розвиток дітей дошкільного віку, логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку, логіко-математичне поняття, елементарна математична компетентність.

Важливою, на наш погляд, є думка, висловлена О. Брежневою, що мета *математичної підготовки* дітей, полягає не у вивченні, запам'ятовуванні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

складних термінів на теоретичному рівні, а в тому, щоб сприяти накопиченню пізнавального досвіду дошкільника, розкрити зміст ключових математичних понять (форма, величина, число, простір, час) і на цій основі сформуванню в нього цілісну картину світу, тобто розвивати дитину дошкільного віку [2; 3].

Поняття *математичний розвиток дітей* дошкільного віку є складним, комплексним і різноаспектним. У науково-методичній літературі існує традиційне визначення математичного розвитку, обґрунтоване у наукових доробках Р. Непомнящої, А. Столяр, що означає зсуви і зміни в пізнавальній діяльності особистості, які відбуваються в результаті формування елементарних математичних уявлень і пов'язаних з ними логічних операцій [3; 4].

На думку Г. Белошистої *математичний розвиток* – це цілеспрямоване і методично організоване формування і розвиток сукупності взаємопов'язаних базових властивостей і якостей математичного стилю мислення дитини та її здібностей до математичного пізнання дійсності [3]. Ми цілком погоджуємося з вищезазначеним щодо залежності ефективності математичного розвитку дошкільників від математичних здібностей дітей.

Отже, поняття *математичний розвиток дітей* дошкільного віку складається із взаємозв'язаних і взаємообумовлених уявлень про простір, форму, величину, час, кількість, їх властивості та відношення, які необхідні для формування у дітей дошкільного віку наукових та життєвих понять [1].

Сьогодні формування математичного розвитку розглядається у дошкільній освіті як умова розвитку особистості дитини. Навчання математики у дошкільному віці сприяє вихованню у дитини звички повноцінно, логічно аргументувати явища і події навколишнього світу. Оволодіваючи математичними знаннями, діти порівнюють, співставляють, роблять висновки, пізнають математичні зв'язки і відношення. Засвоєння математичного змісту сприяє розвитку чіткості, точності, логічності думки, умінню користуватися символікою, аналізувати зв'язки і відношення, робити узагальнення.

У нашому дослідженні слід розглянути поняття *логіко-математичний розвиток*. Зокрема, Н. Баглаєва визначає його як якісні зміни в пізнавальній діяльності дитини, що відбуваються внаслідок розвитку математичних умінь і пов'язаних з ними логічних операцій [1].

Отже, математика для дитини – це не просто система знань, а потужний інструмент пізнання навколишнього світу, що стимулює самостійне розроблення дитиною засобів логічного відображення об'єктів і осягнення відносин між ними, що сукупно забезпечує інтелектуально-пізнавальний розвиток особистості [3].

За визначенням О. Брежневої, математичний розвиток може оцінюватись як процес і як результат освіти дітей дошкільного віку. Як процес, математичний розвиток дошкільників цілеспрямований і скерований. Тому це двосторонній процес якісних змін у пізнавальній діяльності дитини, що відбувається внаслідок розвитку математичних умінь і пов'язаних з ними логічних операцій. Результат математичного розвитку складається з базису та надбудови: *базис* утворюють знання, уміння й навички, що формуються засобами математики і є необхідними в діяльності та життєвій практиці, вони підвищують рівень розвитку й інтелекту

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дитини; *надбудову* утворюють пізнавальні процеси (сприймання, уява, пам'ять, мислення, мовлення й розуміння математичного змісту), першооснови світогляду, здібність до самореалізації, розумові якості [2].

Проблемі формування *елементарної математичної компетентності* дітей дошкільного віку присвячено дослідження Л. Зайцевої. Дослідниця визначає *елементарну математичну компетентність* як одну з важливих характеристик математичного розвитку дитини, яка передбачає наявність знань про кількість, форму, величину, простір, час, уміння застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях; виявлення самостійності, самооцінки, самоконтролю; позитивного ставлення, пізнавального інтересу дитини до математичної діяльності.

Оскільки дошкільник тільки починає оволодівати математичними знаннями, доцільно його математичну компетентність характеризувати як елементарну, але розглядати її як складну, комплексну характеристику математичного розвитку дитини, що включає формування елементарних математичних знань та вміння застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях, розвиток пізнавального інтересу, загально-навчальних умінь [4].

Для нашого дослідження важливо з'ясувати сутність визначення *логіко-математичних понять*. Математика має свої основні поняття, якими вона оперує: множина, число, лічба, розмір, величина, форма, простір, час. Вихідним змістом багатьох математичних понять є реальні предмети та явища навколишньої дійсності і діяльності людей [6].

Поняття як психологічну категорію дослідники порівнюють із іншими формами мислення – судженням, умовиводом, а також із уявленням – найдосконалішою формою чуттєвого відображення дійсності. Поняття відображає множину предметів, а уявлення лише один предмет. У процесі уявлення наявний момент узагальнення, тобто, як правило, «стирається» індивідуальна неповторність сприйняття, а іноді відбувається і свідоме узагальнення, групування образів предметів у складне уявлення [7].

Зокрема, С. Татарінова під *логіко-математичним поняттям* розуміє особливу впорядковану форму фіксації математичних якостей предметів, які мають ознаки сумісності за об'ємом, формою, величиною і відповідають відношенням: рід – вид; загальне – часткове. Джерелом логіко-математичного поняття є способи мислення, а реальність логіко-математичного поняття виявляється в мові за допомогою слів або термінів, які позначають кількісні, просторові, часові відношення між предметами. Володіння логіко-математичним поняттям виявляється в здатності дитини порівнювати, аналізувати, класифікувати предмети, обґрунтовувати свої міркування [7].

Результати психолого-педагогічних досліджень свідчать, що загальному розумовому розвитку сприяє система вже сформованих знань. Матеріал, певним чином упорядкований у чітку систему з простим принципом побудови, легше засвоюється, ніж матеріал розрізнений, випадковий [6].

Перехід від пізнання окремих зовнішніх властивостей явища до внутрішніх, суттєвих їхніх зв'язків, які відіграють важливу роль у розвитку

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

змісту і форм мислення, може бути здійснений тільки в процесі засвоєння дітьми відповідної системи знань, коли кожне наступне уявлення або поняття витікає з попереднього, а вся система спирається на певні вихідні положення, що виступають як її центральне ядро [6].

Ми погоджуємося з думкою І. Підлипняк яка зазначає, що до кінця дошкільного віку формуються елементи логічного мислення з опорою на поняття. Поняття формуються у тому випадку, коли організовано перехід дітей від зовнішніх орієнтовних дій до дій внутрішнього плану. При цьому зовнішнє середовище заміщується словесним позначенням, що дає можливість переносити дії на різні ситуації. Кожне логіко-математичне поняття і уміння формується поступово, поетапно на основі виконання математичних і логічних операцій, доступних дітям.

Список використаних джерел:

1. Баглаєва Н.І. Індивідуально-диференційований підхід до формування математичних уявлень у дітей шостого року життя : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1997. 17 с.
2. Брежнева О.Г. Теорія і практика математичного розвитку дітей 3-6 років у системі дошкільної освіти: дис. ... док. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2019. 506 с.
3. Брежнева О.Г. Математичний розвиток дошкільників: теорія і технологія : монографія. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 481 с.
4. Зайцева Л.І. Формування елементарної математичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2005. 20 с.
5. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності старших дошкільників. Методичний посібник. Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2008. 160 с.
6. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей / під ред. : О.К. Грибанової, К.Й. Щербакової, С.В. Белової. Київ : Вища шк., 1987. 136 с.
7. Татарінова С.О. Формування логіко-математичних понять у процесі пізнавальної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Мелітополь, 2008. 182 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Дар'я Мельник
*Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського*
**Науковий керівник: Дабіжа Л.П.,
старший викладач кафедри мистецьких дисциплін**

Анотація: у статті представлені теоретичні аспекти розвитку творчих здібностей засобами зображувальної діяльності на уроках математики; сформульовано методичні рекомендації стосовно розвитку творчих здібностей дітей.

Ключові слова: молодший школяр, математика, зображувальна діяльність, творчість, здібності.

Сучасна система освіти потребує постійних змін. Завданням школи є розвиток гармонійно-розвиненої творчої особистості, яка здатна реалізуватись в подальшому житті.

За даними педагогічного словника «творчість» - це найвища і найскладніша форма людської діяльності, спосіб його самоствердження, процес самореалізації творчої індивідуальності та неодмінна умова його самовдосконалення [3, с. 64].

Психологи відзначають, що творчі здібності закладені й присутні у кожній дитині, оскільки це природна функція мозку, яка проявляється та реалізується у певному виді діяльності в міру наявності спеціальних здібностей. Якщо в дошкільному віці залучення до творчості відбувається в ігровій формі різноманітними засобами виховання, то в молодшому шкільному віці цей процес протікає у навчальній діяльності, так як вона є провідною для цього періоду. Від учня вимагається аналіз, планування та рефлексія навчальної діяльності, що стимулює розвиток його творчих здібностей.

Як не погасити вогник спраги дитини до знань? У кожній дитині з самого дитинства закладені різні здібності, єдина мета – їх розвиток. Творчий потенціал в сучасному світі дуже цінується у будь-якій сфері діяльності, тому його потрібно розкривати в дитині якомога раніше.

Завдання вчителя початкової школи – вчити учнів робити правильний вибір, уміння самореалізації, самовиховання, тобто вчити думати творчо. Важливою умовою розвитку творчих здібностей є наполегливість та ініціатива, без чого не може бути пошуку. Виконання будь-якого завдання потребує від учня значних зусиль. Без зусиль емоційної, інтелектуальної та вольової напруги неможливі ні активізація пізнавальної діяльності, ні свідомої участі в освітньому процесі.

Розвиток творчих здібностей молодших школярів важливий на всіх етапах шкільного навчання, тому починати треба ще з 1 класу. Необхідна безперервна чітка система, спрямований розвиток уваги, спостережливості, пам'яті, вміння проводити аналіз, порівняння, знаходити закономірності.

Творчі здібності – система властивостей та особливостей особистості, характер, ступінь їх відповідності, які вимагають певного виду творчої діяльності та зумовлює рівень її результативності. Це вміння зіставляти, аналізувати, комбінувати, знаходити зв'язок. Творчі здібності розвиваються на основі продуктивного мислення, глибоких знань у певній галузі, практичного досвіду чи інтересу до справи.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Творчість дітей молодшого шкільного віку – це виконання завдань, у процесі роботи над якими самостійно застосовані засвоєні знання, вміння, навички, у тому числі здійснено їх перенесення, комбінування відомих способів діяльності чи створення нового для учня підходу до розв'язання завдання [2, с. 24-25].

На сучасному етапі розвитку освіти творчі здібності мають включати: прагнення до пізнання, до постійних відкриттів, свободу уяви, активність і жвавість розуму, вміння у звичайних явищах і звичних речах знаходити нестандартне, оригінальне, а також вміння застосовувати отриманий досвід й знання у житті.

Одним із способів активізації творчого потенціалу особистості у початковій школі є різноманітні завдання на уроках математики – завдання, які вимагають від учнів творчої діяльності, у яких учень має сам знайти спосіб розв'язання, застосувати свої знання, як результат – створити щось нове.

Стимулом до розвитку творчості є бажання знайти рішення проблеми, тим самим дитина активізує розумові процеси. Творчі здібності учнів виявляються саме у рішеннях пізнавальних завдань. Тому, вони вимагають тривалої, цілеспрямованої роботи, отож епізодичне використання розвиваючих завдань не дасть бажаного результату. Система вправ повинна вирішувати всі три аспекти мети: пізнавальний, розвивальний і виховний.

Творчі завдання – це поле творчості для молодших школярів. Саме в таких завданнях проявляється гнучкість та оригінальність мислення, розвиваються творчі здібності [1].

Одним із засобів розвитку творчих здібностей на уроках математики є зображувальна діяльність [1]. Існує чимало завдань, які можна використовувати на уроках математики, наприклад:

- намалюй, що хочеш, склади геометричний опис малюнку.
 - одягни чарівні окуляри, через які ми бачимо все навколо тільки у вигляді трикутників (квадратів і т.д), намалюй, що в тебе вийшло.
 - домалюй так, щоб вийшов предмет. Гра «Давай пофантазуємо».
- Даються різні фігури чи кілька фігур.

Завдання виконуються за певними етапами:

1 етап: розминка (включає геометричні ребуси, кросворди на різні теми, графічні диктанти і т.д.)

2 етап: розвиток психологічних механізмів як основи розвитку творчих здібностей (пам'яті, уваги, уяви, спостережливості)

Гра «Увага» або, наприклад, такі завдання:

- скільки на малюнку трикутників? Чим вони відрізняються?
Продовж лінію.

- домалюй малюнку, щоб вони стали однаковими.

3 етап: вирішення частково-пошукових завдань різного рівня.

4 етап: вирішення творчих завдань (такі завдання вимагають більшої чи повної самостійності та розраховані на пошукову діяльність, неординарний, нетрадиційний підхід та творче застосування знань).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Використання на уроках математики об'єктів мистецтва істотно впливає і на процес набуття математичних знань, адже математика має свою особливу красу і витонченість. Однак цю красу вкрай складно помітити, тому одне із завдань вчителя - надання допомоги учням у виявленні цієї краси предмета, а також використання її для розвитку інтересу до математики як до наукової дисципліни.

Естетичне виховання учнів безпосередньо пов'язані з їх емоційним розвитком, а принцип міцності знань вимагає, щоб у тих, хто навчається на тривалий час зберігалися систематизовані навички, вміння та знання. Досягти такого результату за допомогою простого заучування матеріалу без його глибокого розуміння просто неможливо. Тому одна з ключових умов, що дозволяє міцно засвоїти знання, – свідоме їх засвоєння.

Вміле викладання математики відіграє вкрай важливу роль в естетичному вихованні, адже математика має низку тільки їй властивих можливостей для вирішення цієї проблеми. Дітям цікаво все красиве та захоплююче, а це присутнє в математиці. Так, вчителю необхідно на кожному уроці демонструвати докази того, що предмет, що вивчається, має неповторну стрункість, точність, а всі його елементи тісно між собою пов'язані.

Створюючи зображення, дитина осмислює якість відтвореного об'єкта, запам'ятовує характерні особливості та деталі різних предметів, свої дії, продумує засіб передачі образів малюнку.

Щоб зобразити якийсь предмет, необхідно мати про нього, про його форму ясне об'ємно-просторове уявлення. Тому важливо, при організації сприйняття предметів та об'єктів навколишнього світу, навчити дітей порівнювати предмети: вихователь звертає їх увагу на зміну величин (дитина і дорослий), предмети бувають довгі і короткі; за висотою – високі і низькі; по ширині – широкі і вузькі; за розміром – великі і малі. Крім того, предмети порівнюють за формою (коло, квадрат, куля, куб), за кольором (білий-чорний, стиглий-незрілий), відповідні кольори пір року, різне просторове положення предметів та їх частин (пташка сидить, пташка клює зернятка, рибка плаває у різних напрямках, далі, ближче, вище, нижче). На заняттях також діти дізнаються, що предмети однакової форми зображуються подібними способами. Порівнюючи однакові за формою, але різні за величиною предмети, отримують пропорції. Відношення величини одного предмета до величини іншого називається пропорційним відношенням. Відношення висоти предмета до її довжини є основною пропорцією.

Щоб створити правильний та красивий малюнок, потрібно знати етапи його побудови: –

1. Правильне розміщення всіх предметів чи частин предмета на аркуші паперу (композиція малюнка).
2. Просторові зміни предметів (далекий та ближній план).
3. Визначення пропорцій відповідних натурі (відношення елементів до цілого).
4. Колірне рішення.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Щоб малювати предмети складної форми, діти вчать бачити в них різні прості геометричні фігури (коло – сонечко, голова пташки; овал – тулуб тварини, ляльки; трикутник – вуха кішки, дах будинку і т.д.). Визначивши ці геометричні фігури, діти навчаються послідовно зображати предмет. Наприклад, при малюванні сніжинки, слід звернути увагу, що у неї завжди шість промінців і візерунок кожного її променя однаковий.

Оволодівши способом зображення одного з предметів тієї чи іншої форми та способу його зображення, діти вільно переносять засвоєний спосіб при малюванні інших предметів подібної форми. Коли дитина сама вигадує тему свого малюнка або створює зображення за завданням педагога, проявом творчості є зміна величини предмета, з доповненням будь-якої деталі, зміною зображення кольором і т.д.

Вміння бачити і передавати в малюнку характерні особливості предмета, його пропорції набувають діти, перш за все, на заняттях з малювання з натури. Воно закріплюється при малюванні тих самих предметів за поданням. Малювати починають із найпростіших предметів і, поступово набуваючи певних навичок, накопичуючи досвід, переходять до малювання складніших предметів.

Розвиток просторових уявлень дітей, пов'язаних із передачею глибини в малюнку та розташування предметів (ближче, далі, попереду, ззаду), здійснюється насамперед на заняттях тематичним малюнком. Застосування цих знань і умінь повинно мати місце і на заняттях малювання з натури при малюванні таких моделей, як, наприклад, гілочки, де діти мають можливість спостерігати і передавати в малюнку найпростіші просторові співвідношення.

Малювання предметів прямокутної форми пов'язані з зображенням вертикальних і горизонтальних ліній. Попереднє тренування в цьому напрямку діти можуть отримати при малюванні візерунка за зразком, у побудову якого входять прямі горизонтальні та вертикальні лінії. Аналогічно, при малюванні з натури предметів округлої форми, доцільно дати дітям вправу малювання візерунка, де коло один із елементів композиції. У цих випадках декоративний малюнок готує дітей до малювання з натури.

Отож, застосовуючи творчі завдання під час уроків, молодший школяр прагне творчої самореалізації. Вони забезпечують ефективність розвитку творчої активності школярів, уможливають оволодіння дітьми досвідом самостійної, нової для них діяльності, сприяють активізації розумової та творчої навчальної діяльності, здійснюють сприятливий вплив на психічний розвиток особистості школяра.

Радість творчості дуже велика. І щоб вона не згасла, потрібні фантазія та винахідливість, міцні знання, завзятість до праці. Успіх у навчанні надихає на нові успіхи. А щасливу дитину легше вчити та виховувати, легше розвивати її творчий потенціал.

Список використаних джерел:

1. Дабіжа, Л. П. Підготовка майбутніх учителів до організації різних

видів зображувальної діяльності учнів початкової школи / Л.П.Дабіжа // Вінниця: ФОП Корзун ДЮ. – 2020. – с.52-57.

2. Мойсеєнко Л.А. Творче математичне мислення: психологічна сутність/ Л.А.Мойсеєнко // Обдарована дитина. – 2016. - №7. – с.20-29.

3. Станіславська Г.П. Розвиток творчих здібностей школярів. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. – 64 с.

ПОЗАКЛАСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Вікторія Мельниченко

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

Науковий керівник: Онищенко І. В.,

к. філол. н., доцент

Анотація. У статті розкрито особливості формування ціннісних орієнтацій молодших школярів у контексті вимог Нової української школи, описано специфіку та функціональні можливості позакласної діяльності як засобу формування ціннісних орієнтацій здобувачів початкової освіти.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, позакласна діяльність, здобувач початкової освіти, Нова українська школа.

Відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа» та Державного стандарту початкової освіти одним із важливих завдань є формування ціннісних орієнтацій молодших школярів. Зокрема, у Законі України «Про освіту» метою освіти визначено всебічний розвиток людини як особистості, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору [2]. Даний підхід є вирішальним у формуванні ціннісних орієнтацій здобувачів початкової освіти.

Теоретичні та методичні аспекти формування ціннісних орієнтацій учнів початкової школи досліджували Н. Бібік, Ю. Блудова, А. Бойко, Н. Гавриш, І. Єрмакова, О. Ільїна, І. Ковальчук, О. Матвієнко, Л. Мацук, О. Онопрієнко, О. Пометун, О. Проценко, О. Савченко та ін. Учені наголошували, що питання формування ціннісних орієнтацій молодших школярів є важливим й необхідним, адже актуальним завданням сучасної початкової освіти є засвоєння учнями відповідно до вікових особливостей різних видів соціального досвіду, системи цінностей суспільства, морально-правових норм, традицій.

У контексті вимог НУШ одним із ефективних засобів виховання учнів є позакласна робота, яка має на меті не лише формування різноманітних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

здібностей, а й ціннісних орієнтацій. У позаурочний час здобувачі початкової освіти здобувають нові знання та вміння, формуються як особистості у толерантному та демократичному середовищі, вчаться працювати в команді, розвивають творчість та ініціативу. Усі ці фактори сприяють формуванню ціннісних орієнтацій учнів.

Позакласна діяльність є невід'ємною складовою освітнього процесу. Вона є засобом розширення, поглиблення і вдосконалення знань учнів, розвитку їх здібностей та схильностей, розширення їх кругозору, формування пізнавального інтересу. Орієнтація на різнобічний розвиток особистості учня, його здібностей і талантів на сьогодні виступає пріоритетним напрямом освітнього процесу. Для цього необхідно обов'язково поєднувати діяльність молодших школярів під час проведення основного освітнього процесу і діяльність після нього, тобто позакласну діяльність.

У сучасних умовах роль позакласної діяльності зростає, адже участь у ній дає змогу поглибити знання, розвинути здібності, доцільно й розумно заповнити вільний час. Позакласна діяльність володіє потужним потенціалом розвитку креативності, дає їм змогу навчитися самостійно здобувати необхідні знання та творчо їх використовувати. Організатором позакласної діяльності є класний керівник та заступник директора з виховної роботи, до обов'язків яких входить не лише навчання і виховання та організація учнівської роботи, але й підготовка його до праці, розвиток інтересу до навчального предмета, зокрема і формування ціннісних орієнтацій.

Ціннісні орієнтири – це актуальні і перспективні цілі, плановані результати освіти, що вирішальною мірою визначають зміст і методику освітнього процесу. Формування у здобувачів початкової школи ціннісних орієнтирів, їх реалізація в поведінці є визначними у період становлення особистості, тому що соціальні наслідки вчинку ще складно передбачити, враховувати їх у своїй поведінці.

В умовах НУШ освітній процес важливо так будувати, щоб учні, систематично отримуючи знання та уявлення, опинялись також у життєвих ситуаціях, що сприяють емоційному переживанню отриманих знань, а отже – їх усвідомленню і закріпленню. Цій проблемі надавали великого значення багато педагогів-практиків у їхній навчально-виховній діяльності, а також вчених-науковців, що досліджували означену проблему протягом років.

Для здобувачів початкової освіти ціннісні орієнтації є об'єктом виховання, цілеспрямованого впливу. Різні ціннісні орієнтири є ознакою духовної сформованості, самодостатності особистості, показником рівня її вміння жити серед людей, тобто в суспільстві. Завдання і покликання полягає в тому, щоб зміцнити й утвердити моральні цінності майбутнього спеціаліста, які здобуваються через багато чинників, зокрема і позакласну діяльність [1].

Отже, в умовах НУШ позакласна діяльність є ефективним засобом формування ціннісних орієнтацій здобувачів початкової освіти та існує необхідність оновлення системи виховної роботи та психологічного супроводу освітнього процесу. Позакласна діяльність дозволить більш ширше

охопити і проаналізувати та виявити у здобувачів початкової освіти можливості і варіанти формування ціннісних орієнтацій.

Список використаних джерел:

1. Бойко А. Е., Корнієнко А. В., Литовченко О. В. Ціннісні орієнтири навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах : метод. посіб. / за ред. В. В. Мачуського. Київ: ТОВ «Артмедіа прінт», 2017. 272 с.
2. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДИКИ LEGO У ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*Тетяна Запорожченко
Катерина Мирошниченко
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів*

Анотація. *Методика LEGO – одна із найпоширеніших сучасних методик, яка органічно поєднує моделі реального навколишнього світу і предметно-ігрове освітнє середовище з метою навчання та розвитку дитини. До нагальних завдань сучасної освіти відносять створення середовища, що забезпечує і полегшує дитині можливість розкриття власного потенціалу. У такому середовищі дитина почуває себе вільно, має можливість проявити власний потенціал через набуття навичок співпраці та комунікації з метою активної взаємодії з швидко змінним навколишнім світом.*

Ключові слова: *методика LEGO, учні початкової школи, нова українська школа.*

У сучасному суспільстві потрібна переорієнтація системи шкільної освіти на формування життєвих компетентностей учнів, що дозволяє їм орієнтуватися в сучасній соціумі, в інформаційному просторі, на ринку праці, виконувати соціально-важливі завдання та навчатися. Головне завдання сучасного вчителя відбувається у формуванні розумового розвитку та здібностей учнів, щоб вони могли вільно орієнтуватися в реальному житті, пізнавати та діяти відповідно до цього. Нова українська школа – це школа, в якій приємно навчатись і яка пропонує учням не тільки знання, а й доречні уміння застосовувати їх у повсякденному житті. Також потрібно зазначити, що питання адаптації дітей молодшого шкільного віку до умов освітньо-виховного простору закладу освіти є надзвичайно важливим [1] та передбачає зацікавлення учнів початкової школи різноманітними ігровими методами навчання. Використання в освітньому середовищі LEGO може допомогти досягти цих цілей, крім того, LEGO містить спеціально скомпоновані для розміщення в групах комплекти, систему завдань для дітей та має чітку освітню концепцію [4].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Метою дослідження було вивчити теоретичні засади впровадження елементів методики LEGO у освітньому просторі нової української школи.

Використання LEGO на уроках початкової школи є сучасною та ефективною технологією навчання, яка допомагає учням розвивати свій розум та фізичні здібності, соціальні навички та позитивне ставлення до математики, мови та навчального світу. Використання LEGO сприяє підвищенню інтересу до навчання та упевненості у власних здібностях, що є фактором освітньої взаємодії між вчителем та учнем. Багатофункціональність, технічні та естетичні характеристики LEGO дозволяє використовувати цю технологію в різних ігрових та навчальних зонах, що робить її перспективною для майбутнього застосування в освіті.

Дуже важливим питанням освіти у початковій школі є формування навчально-пізнавальної [3] та математичної компетентностей [2]. Використання конструктора LEGO у навчанні може допомогти не лише у розвитку дрібної моторики рук, орієнтуванні в просторі, а й навчанні математичних понять та розв'язанні математичних та логічних завдань; розширенню уявлень про навколишній світ, архітектуру, транспорт, ландшафт; розвиток уваги, пам'яті, творчого мислення; формування навички діалогічного мовлення, розширення словникового запасу; вміння працювати у групі, спілкуватися, бути толерантними один до одного [4].

LEGO -конструювання - це ігри для навчання та виховання дітей, створені дорослими. Для дітей значення гри очевидне і досягається через ігрові завдання, дії та правила. Ці ігри спрямовані на розвиток пізнавальної діяльності та інтелектуальних операцій, що є основою навчання. LEGO - конструювання об'єкта поєднує дві галузей - ігрову та пізнавальну. Використання конструктора LEGO на уроках допоможе покращити якість навчання, ефективність роботи на уроках, залучити дітей до системної діяльності та підвищити успішність. Конструктор LEGO є практичним інструментом, який дозволяє легко вирішувати типові задачі, що стосуються навчальних матеріалів учнів початкових класів. Використання конструктора LEGO допоможе засвоїти навчальний матеріал, розвиває навички підготовки та підтримки цілей та завдань освіти діяльності, містить ресурси для їх реалізації та допомогу розробці творчих та пошукових навичок. Конструктор LEGO є наочно-образною моделлю тих інтелектуальних операцій, які формуються під час освітньої діяльності.

Висновки. Використання LEGO-методики на уроках початкової школи сприяє формуванню в учнів навичок прогнозування, планування та критичного мислення, що дозволяє їм розвивати свої пізнавальні та емоційно-вольові здібності. Діти не тільки виявляють свою творчість та фантазію під час роботи з конструктором, але й навчаються співпрацювати з однолітками, допомагаючи одному, обмінюватися інформацією та приймати рішення. Така практика сприяє розвитку комунікативних навичок дітей та дозволяє їм адекватно оцінювати свою роботу.

Список використаних джерел:

1. Кисла О. Ф., Кулажко М. А. Особливості адаптації дітей молодшого шкільного віку до умов освітньо-виховного простору. Інноваційна педагогіка. 2019. Вип.15. Т.1. С. 101-104.
2. Стрілець С. І., Запорожченко Т. П. Методика навчання освітньої галузі «Математика». Навчально-методичний посібник. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2014. 188 с.
3. Турчина І.С., Вахрушева Н.М. Формування навчально-пізнавальної компетентності учнів початкової школи як педагогічна проблема. Молодий учений. №2.1 (54.1), 2018. С. 13-16.
4. Шість цеглинок в освітньому просторі школи : Методичний посібник. The LEGO Foundation. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/LEGO/tseglinok-kviten-2018-web.pdf>

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ

Тамара Мігаль
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Лук'янчук С. Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню питання формування іншомовної граматичної компетентності молодших школярів за допомогою засобів наочності. Висвітлено значення понять «граматична компетентність», та «засоби наочності», розглянуто різні види наочності, які використовуються в початковій школі. Зроблено висновок, що використання засобів наочності має важливе значення для формування іншомовної граматичної компетентності молодших школярів.*

Ключові слова: *іншомовна граматична компетентність, засоби наочності, молодші школярі.*

Однією з ключових компетентностей НУШ є здатність спілкуватися іноземними мовами. Тому формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності є одним з основних напрямків роботи початкової школи.

Важливим аспектом навчання іноземної мови є формування граматичної компетентності, робота над якою потребує від учителів використання ефективних засобів. Вирішальну роль серед них відіграють засоби наочності.

Варто зазначити, що до питання формування іншомовної граматичної компетентності зверталось багато вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

яких Наталія Радько, Наталя Скляренко, Ірина Скрипник, Олена Хоменко, Род Елліс, Стівен Крешен, Роберт Ларсен-Фріман, Герберт Пішер та інші науковці.

Метою нашого дослідження є проаналізувати засоби наочності, використання яких сприяє формуванню іншомовної граматичної компетентності у молодших школярів.

Аналіз наукових джерел показав, що поняття «граматична компетентність» має різні трактування у методистів. Так, на думку Н. Скляренко, граматичну компетентність можна визначити як здатність людини правильно продукувати письмові та усні висловлювання відповідно до граматичних правил і мати розуміння граматики структур, що використовуються в іноземному мовленні [1].

На думку О. Касаткіної, граматичну компетентність можна трактувати як певну сукупність теоретичних знань, що можливо засвоїти лише через практичні вправи. Важливо зазначити, що граматичні знання та навички є головними компонентами граматичної компетентності і найефективнішими засобами для формування необхідних знань здійснюється за допомогою системи вправ, під якою слід розуміти організацію навчальних дій, що виконуються у такій послідовності та кількості, яка враховує закономірності формування навичок і вмінь у різних видах мовленнєвої діяльності, в їх взаємодії та забезпечує максимально високий рівень оволодіння граматичним матеріалом у заданих умовах [1].

Терміни «наочність» та «засоби наочності» тлумачаться по різному з точки зору філософії, педагогіки та психології. У дидактиці наочність сприймається не лише як зорове сприймання, а також як сприймання через моторні та тактильні чуття.

У початковій школі використовуються різні види наочності: природна наочність (рослини, тварини, корисні копалини); експериментальна (явища випаровування, танення льоду); картинна та картинно-динамічна наочність (картини, малюнки, фотографії, діапозитиви, кіно); об'ємна (макети, муляжі, геометричні фігури); звукова (аудіо записи, CD -диски, подкасти); символічна та графічна (креслення, схеми, карти, таблиці); змішана наочність - навчальний звуковий фільм [2].

Засвоєння граматики іноземної мови можна досягти використовуючи різноманітні засоби наочності, які допоможуть учням запам'ятати необхідну інформацію та натренувати вживання граматичних структур. Це такі, як таблиці, флеш карти, графіки, діаграми, фотографії, фільми та ін.

У вивченні іноземної мови сьогодні важливо на постійній основі використовувати сучасні методи і технології навчання. Використання комп'ютерних технологій для формування у молодших школярів іншомовної граматичної компетентності передбачає впровадження в навчальний процес спеціальних навчальних програм, інтерактивних дошок та інтерактивних підручників. Завдяки комп'ютерам та інтерактивним дошкам вчителі отримали більше можливостей для інтеграції наочних матеріалів в урок.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Використання засобів наочності робить навчальну діяльність більш мотивованою та значущою для учнів. Так, переглядаючи презентацію в PowerPoint учні не тільки мають можливість отримати інформацію, але також стають більш зацікавленими та залученими до діяльності на уроці [3].

Отже, можемо зробити висновок, що засоби наочності роблять уроки більш привабливими та інтерактивними, тому що матеріали для викладання стають зрозумілішими, а навчання доступнішим. Це має важливе значення для формування іншомовної граматичної компетентності молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Резунова, О. С., Резунова, В. В. *Формування граматичної компетентності здобувачів на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням у немовних закладах вищої освіти*. Педагогічні науки: теорія та практика. М. Запоріжжя, Видавничий дім «Гельветика», випуск №4. 2022. С. 292-296.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія». 2011. 576 с.
3. Саволайнен Я. В. Використання різних видів наочності у процесі формування іншомовної лексичної компетенції. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2014. Вип. 37. С. 219-223. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2014_37_55.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ООП ДО ЖИТТЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Анжеліка Місюна
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Лещенко Н.А.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки УДУ імені Михайла
Драгоманова*

Анотація: Розглядаються особливості психологічної адаптації дітей із ООП до воєнних умов життя. Враховуючи їх, автор актуалізує потребу повсякденної педагогічної підтримки молодших школярів, оскільки лише за вказаних умов можлива їх соціалізація у мінливому навчальному середовищі.

Ключові слова: діти з ООП, умови війни, навчальне середовище, педагогічна підтримка, психологічна адаптація, соціалізація.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Діти, які живуть в умовах постійного конфлікту, потребують особливої підтримки з боку дорослих. Психолого-педагогічні спостереження показують, що довготривале перебування у зоні воєнних дій підвищує рівень страждань та психологічного тиску на дітей, сприяє розвитку депресивних станів. В той же час дитяча психіка має здатність пристосовуватися до будь-яких труднощів. Вказана особливість не спрацьовує по відношенню до учнів із особливими освітніми потребами.

Аналогічна ситуація склалася наразі в Україні. Життя в умовах війни актуалізувало потребу моральної підтримки та збереження психологічної стійкості школярів з ООП.

Діяльність в "Центрі психологічної допомоги «Пелюстки»" (м. Київ) дозволяє виокремити основні особливості, на які ми звертаємо увагу у роботі із молодшими школярами із особливими освітніми потребами в сучасних умовах. Такі учні дуже чутливі до стану та поведінки самого педагога. Нестабільна поведінка останнього викликає у дітей значний спектр негативних емоцій та переживань за рахунок високого рівня емпатії. Наприклад, бурхлива реакція вчителя на гучний звук сирени під час педагогічної взаємодії відображається на сприйнятті ситуації учнем і виявляється у вигляді страху та переляку. Важливим для педагога стає вміння опанувати власним станом і морально стабілізувати дитину. Дієвим механізмом для вирішення цього завдання є наявність покрокового плану дій щодо стабілізації мінливого освітнього середовища. Зникнення електроенергії також є фактором, що потребує миттєвої реакції з боку педагога. Діти з розладами аутистичного спектру, опиняючись у темряві, як правило, виявляють тривогу та агресивність. Привести їх до звичного психологічного стану допомагає спокійне пояснення педагога, про те, що вирішити проблему можливо за рахунок ввічкнення ліхтариків, про які він дбає заздалегідь. Такі практичні стратегії допомагають знизити рівень стресу у школярів і включитися у взаємодію із дорослим. Тому, спокійний, урівноважений та підготовлений до типових надзвичайних ситуацій вчитель є основною запорукою психологічної адаптації молодших учнів із ООП.

У роботі ми спираємося на теоретичні відомості щодо вікових особливостей сприймання нашими вихованцями кризових ситуацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що учні 7-10 років в умовах стресу "можуть відчувати провину, неспроможність, злість, фантазії, в яких здатні самі себе врятувати, при цьому постійно повертаються до деталізації подій. Спостерігається своєрідне зациклення. Дитина боїться втратити звичне середовище та боїться смерті, досить добре розуміє загрозу, може переживати страх і думає про майбутнє [2]. Означені особливості потребують від педагога обговорення хвилюючих подій із учнем, формування його почуття безпеки та залучення до звичних способів життя (ігри, спілкування з друзями тощо).

Розробляючи педагогічні шляхи підтримки дітей у мінливому освітньому середовищі доцільно враховувати наступні поради: розмовляти із дитиною, залишаючись спокійними і надійними, пояснювати правила

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

поведінки та необхідність слухати старших, виконувати заспокійливі вправи та ігри для зняття стресу, пояснювати про важливість допомагати одне одному, дозволяти дитині вивільняти ненависть та злість в ігровій формі із переходом на позитивні емоції.

Відтак, адаптувати молодших школярів з ООП до мінливого навчального середовища у воєнних умовах життя можливо на основі повсякденної педагогічної підтримки дітей, що враховує основні поведінкові стратегії кожного учасника взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Учні початкових класів із розладами аутичного спектра: навчання та розвиток: навчально - методичний посібник /І. Незодим. Харків : Видавництво Ранок, 2020. 130 с.
2. Як підтримати та заспокоїти дитину під час війни ? Доступ з головної сторінки сайту. URL: <https://eo.gov.ua/yak-pidtrymaty-ta-zaspokoity-dytynu-pid-chas-viyny/2022/02/28/>
3. Emina Cerimovic. At risk and overlooked: Children with disabilities and armed conflict. November 2022. URL: <https://international-review.icrc.org/articles/at-risk-and-overlooked-children-with-disabilities-and-armed-conflict-922>
4. It Was Really Hard to Protect Myself. URL: <https://www.hrw.org/report/2022/09/08/it-was-really-hard-protect-myself/impact-armed-conflict-syria-children>
5. Marina Pérez Ortega. The importance of children's right to education in armed conflicts. Humanium, 2022. June 14. URL: <https://www.humanium.org/en/the-importance-of-childrens-right-to-education-in-armed-conflicts/>

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

*Анастасія Молодик
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Тесленко Т. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової
освіти*

Одним із важливих завдань Нової української школи є формування творчої, активної, мислячої особистості. У Законі України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа», Державному стандарті початкової освіти

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підкреслюється, що творчий розвиток є необхідною умовою життєдіяльності людини та пріоритетним напрямом формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Варто відзначити, що проблема творчого розвитку особистості школяра вже давно досліджується. Педагогічні аспекти розвитку креативності в учнів початкової школи аналізували: Я. Коменський, Й. Песталоцці, В. Сухомлинський, К. Ушинський. Питання сензитивного періоду у молодших школярів до творчості знайшли відображення в працях І. Беха, Л. Виготського, Ф. Шміта. Аспекти творчих здібностей особистості учнів початкової школи описували дослідники, серед яких Р. Арнхейм, І. Зязюн, Л. Коган та Г. Шевченко.

Як зазначено у Державному стандарті початкової загальної освіти, розвиток творчих здібностей учнів початкових класів реалізується у процесі вивчення всіх навчальних дисциплін. Згідно із Концепцією Нової української школи сучасна початкова школа повинна стати для учнів школою партнерства, а її ідейним стрижнем має виступати дитиноцентризм. Це потребує перегляду традиційних підходів до організації освітнього процесу, до добору педагогом методичних інструментів, які б технологічно забезпечували реалізацію закладених у Концепції ідей. Тобто, одним із першорядних завдань педагога двадцять першого століття – зробити процес навчання для учнів динамічним, захоплюючим і сучасним.

Успішність розвитку творчих здібностей молодших школярів досягається за умов застосування ефективних педагогічних технологій, що забезпечують творчу активність учнів у процесі пізнавальної діяльності, прищеплюють інтерес до творчості, активізують спілкування в умовах творчорозвивального середовища.

Ефективним засобом розвитку творчих здібностей є інтегроване навчання. Сутність інтеграції як цілісного впливу на ставлення особистості, її форми і види розкриті в працях С. Гончаренка, С. Вашуленка, В. Тименка, С. Якименка та інших діячів. Психологічні засади процесу інтеграції в системі шкільного навчання розкриті в дослідженнях Л. Виготського, В. Давидова, В. Зінченка, Е. Носенко та інших.

У пораднику для вчителя «Нова українська школа» інтеграція в освіті розглядається як:

- фактор розвитку освітніх систем;
- різновид наукової інтеграції, що здійснюється в межах педагогічної теорії та практики; вища форма відображення єдності цілей, змісту, форм організації процесу навчання та виховання;
- процес і результат взаємодії структурних елементів змісту освіти, який супроводжується зростом системності та спресованості знань учнів;
- цілеспрямоване об'єднання, синтез відповідних навчальних дисциплін у самостійну систему цільового призначення, яка спрямована на забезпечення цілісності знань та вмій [1].

Інтегроване навчання має великі функціональні можливості, зокрема:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- 1) для молодшого школяра:
 - створюються умови для формування цілісного образу світу і розгляду явищ з декількох сторін;
 - створюються умови для самореалізації, самовираження, прояву творчості, розвитку творчого мислення, розкриття здібностей;
 - навколишній світ дітей пізнається ними у різноманітті та єдності;
 - розвивається потенціал, активізується пізнавальна активність;
- 2) для вчителя початкових класів:
 - забезпечуються міжпредметні зв'язки, передбачені навчальними програмами;
 - надається свобода вибору теми, змісту, засобів навчання;
 - передбачається можливість нестандартних уроків, форм і прийомів навчальної діяльності [3].

Інтегроване навчання – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни [2]. Предметні межі зникають, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язок між дисциплінами і спиратися на знання і навички з кількох предметних областей. Учням потрібні відкриті можливості для інтеграції знань і навичок з різних дисциплін і критичного оцінювання того, як всі ці частини взаємодіють.

Слід пам'ятати, що інтеграція – це не поєднання, а взаємопроникнення двох або більше предметів. Це не просто поєднання частин, а об'єднання їх у єдине ціле на основі спільного підходу. Інтегрований урок (від лат. integer - повний, цілісний), тобто органічне поєднання в уроці відомостей інших навчальних предметів навколо однієї теми, що сприяє інформаційному збагаченню сприйняття, мислення і почуттів учнів за рахунок залучення цікавого матеріалу, що також дає змогу з різних сторін пізнати якесь явище, поняття, досягти цілісності знань [4]. Інтегровані уроки в початковій школі дають можливість учням досягнути усвідомленої потреби в міркуванні та висловлюванні своїх думок, вносити у звичайну систему уроків новизну, змінювати кордони предметного викладання, що допомагає дітям сприймати важливі поняття через призму доступного, цікавого та зрозумілого [3].

Метою інтегрованого навчання є: формування в учнів цілісного уявлення про навколишній світ, системи знань і вмінь; досягнення якісної, конкурентоздатної освіти; створення оптимальних умов для розвитку мислення учнів в процесі вивчення загальноосвітніх предметів і предметів професійно - теоретичного циклу; активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках; ефективна реалізація розвивально-виховних функцій навчання.

Інтегрований урок відрізняється від традиційного використання міжпредметних зв'язків, які передбачають лише епізодичне включення матеріалу інших предметів. Предметом аналізу в ньому виступають багатопланові об'єкти, інформація про сутність яких міститься в різних навчальних дисциплінах. В інтегрованому уроці поєднуються блоки знань з різних предметів, тому надзвичайно важливо правильно визначити головну

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

мету інтегрованого уроку. Якщо загальна мета визначена, то зі змісту предметів беруться тільки ті відомості, які необхідні для її реалізації.

Таким чином, при відборі матеріалу для інтегрованого уроку вчителю слід керуватися тим, що зміст різних предметів, об'єднаних в одній темі, – не проста сума знань. Уміло спланований інтегрований урок повинен містити в собі чіткі, реалістичні, досяжні цілі та завдання, цікавий для дітей матеріал, відповідати можливостям, здібностям, інтересам, досвіду дітей. Готуючись до проведення інтегрованого уроку, вчителю початкових класів треба визначити тему, мету, задачі уроку, спільні для декількох предметів та специфічні для кожного. Відповідно до теми уроку, задач, типу уроку добирається фактичний і дидактичний матеріал, визначається ефективно поєднання методів і прийомів. Акцент робиться на самостійній пізнавальній діяльності учнів.

Список використаних джерел:

1. Большакова І. Комплексне навчання у 20-х рр. ХХ ст. як джерело розвитку міжпредметної інтеграції змісту навчання другої половини ХХ ст. Збірник наукових праць. Випуск 18, 2015.
2. Іванчук М. Інтегроване навчання: сутність та виховний потенціал. – Чернівці, 2004. 360 с.
3. Інтегровані уроки в початковій школі. упор. Н. Вегера. Тернопіль: Ранок, 2010. 160 с.
4. Інтегровані уроки: 1-4 класи, упорядник Т. Бишова. К., 2011. 111 с.

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Галина Мочульська
Український державний
педагогічний
ім. Н.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Бабійчук
С.М
кандидат педагогічних наук.

Анотація. У статті визначено проблематику патріотичного виховання підростаючого покоління в нинішніх умовах розвитку державності України. Охарактеризовано особливості формування патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами української народної музичної творчості. Визначено виховну роль коліскових співанок, забавлянок, колядок та щедрівок. Доведено, що український

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

музичний фольклор має цінні педагогічні можливості та сприяє формуванню першооснов національної самосвідомості індивідуальності дошкільника.

Ключові слова: патріотичне виховання, патріотизм, національна самосвідомість, старший дошкільний вік, фольклор, український музичний фольклор.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку Української держави особливого значення набуває проблема формування патріотичних почуттів та національної свідомості підростаючого покоління.

Виховання патріота, громадянина, духовно багаті особистості – процес тривалий і багатогранний. Вона вимагає від педагогів і батьків наполегливої роботи над собою, усвідомлення високих цінностей і відповідної поведінки, розуміння педагогічних завдань і вибору оптимальних методів і форм роботи з дітьми. У Законі України «Про освіту», Національній державній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Концепції розвитку дошкільної освіти в Україні чітко окреслено мету, завдання, стратегічні напрями та шляхи реформування дошкільних закладів відповідно до тенденції економічного і духовного розвитку країни. Основним орієнтиром оновлення змісту їхньої роботи є максимальна увага до етнічних і регіональних особливостей та широке використання засад народної педагогіки, національної культури, сучасних досягнень науки, надбань світового педагогічного досвіду» [5, с.18].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливого значення розробці теорії патріотичного виховання підростаючого покоління надавали відомі особи вітчизняної педагогіки (Г. Сковорода, О. Духнович, С. Русова, О. Сухомлинський, К. Ушинський, Я. Чепіга та ін.). Новітні тенденції сучасного патріотичного виховання молоді висвітлено в працях О. Бандури, Я.А. Калакурі, І. Беха, В. Гонський.

Велике значення для розробки нових підходів до формування першооснов національної самосвідомості дітей старшого дошкільного віку має розроблена концепція розвитку українського дошкільного закладу Л. Артемовою, А. Богуш, Н. Лисенко, Т. Поніманською, О. Шевченко. Окремі аспекти використання народного фольклору в патріотичному вихованні дітей наголошують у працях І. Хланти, В. Гошовського, В. Мадяр-Новак, С. Садовенко, Т. Стегайло, Т. Вовк та ін. Ці дослідження являють собою важливе наукове надбання, але не всі аспекти народознавчого розвитку дітей дошкільного віку в них висвітлені повною мірою. Недостатньо вивчена проблема використання надбань національного фольклору в процесі виховання дітей старшого дошкільного віку.

Метою статті є обґрунтування та розкриття важливості використання наодного фольклору у вихованні національної самосвідомості та патріотичних переживань дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Одне з провідних місць у сучасній педагогічній системі надається патріотичному вихованню, яке відповідно до положень «Національної доктрини розвитку освіти» «...має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність та цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури...» [5].

Дошкільне дитинство є періодом інтенсивного становлення особистості, етапом формування основних психологічних новоутворень. Саме тоді закладається основа духовної культури дитини та активізується емоційна сфера. Важливим фактором естетичного розвитку дітей дошкільного віку є потреба у піднесеному переживанні мистецтва, заснована на особливій вразливості дітей, емоційності, естетичній сприйнятливості, безпосередності художнього самовираження. Образи дитячого сприйняття дуже чіткі і сильні, тому залишаються в пам'яті надовго, а іноді і на все життя. Тому справжніх патріотів потрібно виховувати з дитинства, і цей процес формується з дошкільного закладу, прищеплюючи любов до Батьківщини.

Патріотизм — природна прихильність і любов до своєї країни, мови, культури; глибоке моральне почуття, показник і вираження найвищих проявів духовного світу людини [3, с.2]. На жаль, дорослі, в основному батьки та деякі педагоги, неправильно розуміють поняття «патріотизм» серед молоді. Розфарбовуючи паркани у кольори прапора, прикрашаючи дитячі майданчики, дерева та особисті речі жовто-блакитними стрічками, дорослі спрямовують увагу дошкільнят на яскраві зовнішні риси, на «показний» патріотизм, а не на справжні патріотичні цінності та ідеали. Усе це надзвичайно ускладнює виконання завдань патріотичного виховання дітей, які визначені як у законодавчо-правових документах, так і в науково-методичних рекомендаціях щодо організації національно-патріотичного виховання дітей у закладах освіти.

Важливим завданням патріотичного розвитку в дошкільних навчальних закладах є виховання в дітей чіткого усвідомлення національної самоідентичності, яке відобразатиметься у знанні маленькою особистістю власної історії, культури, звичаїв і традицій свого народу.

Фольклор є одним із найпотужніших засобів пробудження патріотичних почуттів у підростаючого покоління, адже він є мистецтвом запам'ятовування життя народу, свідченням його духовної сили і краси. Це та основа, на якій базується система інтелектуального збагачення, формування життєвих ідеалів і розвитку творчих здібностей особистості. Проте в реаліях сьогодення, в період найфундаментальніших викликів глобалізаційних процесів, традиційна народна культура з її вжитковими цінностями іноді розглядається в ракурсі далекого історичного минулого, а зібрані естетичні цінності розглядаються як суто музейна категорія, яка не може увійти в обіг сучасного життя.

У закладах дошкільної освіти ознайомлення з піснями відбувається на музичних заняттях, сюжетно-рольових іграх та під час підготовки до тематичних розваг. Діти можуть використовувати знання колискових пісень у різних видах ігрової діяльності, наприклад, під час дидактичних ігор «Укладемо Ганю спати», «Катруся спати хоче». Діти разом з вихователем, укладаючи ляльку спати, співають українські народні пісні. З вихованцями старшої групи доцільно організувати вечір української пісні «Колісковий

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

віночок», де діти присипляють ляльок, ведмедиків, зайчиків та інсценують зміст різноманітних музичних творів [1].

Слухання та виконання колискових пісень дошкільнятами викликає у дітей численні емоції, формує патріотичні почуття, уяву, національний світогляд і мислення. Вони також вчать дітей розуміти сутність мови як певного поєднання звуків. Колискові пісні є потужним засобом пробудження та розвитку національної самосвідомості, патріотизму та гуманізму підростаючого покоління. Колискові та забавлянки (затішки) — фольклорні жанри, якими дорослі спілкуються з дітьми. Не одне покоління свідомих, патріотично налаштованих громадян знайомилися зі світом поезії саме через ці твори. І зараз, незважаючи на наявність великої кількості спеціальної літератури для дітей, ці твори не втрачають своєї привабливості та дидактичного значення [6].

Вважаємо за необхідне звернути увагу ще на один важливий момент: українська народна культура накопичила величезну кількість іграшок для дітей. Проте є й зручності, які будуть корисні для використання на музичних заняттях зі старшими дошкільниками. Жарти насичені багаторазовими повторами, звуконаслідуваннями, тому легко запам'ятовуються. Вони активізують уяву, сприяють фізичному розвитку дитини за рахунок значущих рухів, що виконуються під пісню. Не звертаючи уваги на свою простоту, іграшки відрізняються милозвучністю, сприяють продуктивному спілкуванню з навколишнім середовищем, привчають дитину до почуття прекрасного [4].

Дошкільнятам можна запропонувати дитячі веснянки та гаївки, в тематиці яких переважають привітання весни птахами, вирощування городніх культур і дерев. Для них характерні окличні інтонації, унісонний груповий спів, які супроводжуються хореографічними й пантомімічними елементами (кругові й звивисті крокові рухи, імітація рукою росту дерев, городніх культур).

У дошкільному віці веснянки та гаївки рекомендується розучувати під музичний супровід, а також співати без, оскільки виконується в автентичному середовищі.

Веснянка та гаївка - це дуже давнє народне мистецтво, що характеризує наше далеке минуле, нашу первісну культуру, має надзвичайну цінність і є нашою передісторією, свідками життя наших предків, тому заслуговує на збереження та впровадження в навчальний процес закладу дошкільної освіти (і в майбутньому також у загальноосвітніх школах) для патріотичного розвитку дітей [2]

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки. На сучасному етапі національно-духовного відродження України дедалі гострішою стає проблема формування у підростаючого покоління патріотичного почуття та національної самосвідомості. На етапі дошкільного дитинства закладаються основи самосвідомості. Саме цей вік є найбільш сприятливим для формування першооснов національної самосвідомості, які стосуються розуміння своєї приналежності до нації, любові та поваги до

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

власної мови, традицій та символів. Ефективним засобом і моделлю патріотичного виховання старших дошкільників є музичний фольклор для дітей, який має яскраво виражене патріотичне спрямування.

Отже, перед нами стоїть завдання виховати громадянина – патріота своєї Батьківщини, культурну, освічену людину, яка представлятиме свою країну у світовому співтоваристві. Значно розширюється музичний кругозір дітей завдяки пізнанню народних звичаїв, обрядів і традицій нашого народу. Заняття музикою впливають на духовний світ дитини, дається світоглядне виховання – формуються моральні принципи та переконання людини, її ставлення до навколишньої дійсності. Також розвиваються розумові здібності дитини, активізується мислення та формуються поняття. Фольклор, як і будь-яке мистецтво, виховує не лише художній смак і творчу уяву, а й життєлюбство, гуманність і моральність. Саме використання дитячого фольклору сприяє вихованню національної свідомості дитини.

Список використаних джерел:

1. Вовк Т. Патріотичне виховання дошкільників на музичних заняттях / Т.Вовк // Музичний керівник. – 2015. – №3. – С.4-7
2. Газіна І.О. Актуальність та особливості формування елементів національної самосвідомості у дітей дошкільного віку // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна. – Вип.Х. – Кам'янець-Подільський: ПП. Мошак М.І., 2007. – С.100-106
3. Гавриш Н. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи / Н.Гавриш, К.Крутій // Дошкільне виховання. – 2015. – №8. – С.2-7
4. Кузьмук Л. Плекаємо патріотів / Л.Кузьмук // Дошкільне виховання. – 2015. – №8. – С.14-17
5. Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ столітті // Освіта України. – 2001. – №1. – С.22-25.
6. Садовенко С.М. Формування національної культури особистості народною казкою / С.М.Садовенко [Електронний ресурс]. <http://tur.kosiv.info/tourism-and-culture/334-sadovenko-s-m-formuvannja-nacionalnoji-kultury-osobystosti-narodnoju-kazkoju.html>

АРТ-ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ старшого ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ольга Музика
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця
Науковий керівник: Н. Л. Тодосієнко,

Анотація: У статті розкрито зміст та педагогічний потенціал арт освіти як процесу естетичного виховання та засобу творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку. Подано рекомендації до організації мистецького простору в закладі дошкільної освіти; розкрито механізм використання рефлексійного підходу до мистецької взаємодії педагога й дітей під час художньо-продуктивного образотворення.

Ключові слова: арт освіта, естетичне виховання, образотворче мистецтво, мистецький простір, творчий розвиток дітей старшого дошкільного віку.

Вагомим змістом дошкільної освіти сьогодні виступає спрямована на загальний і художній розвиток особистості система педагогічно адаптованих художньо-практичних умінь, навичок, знань, досвіду та ціннісного ставлення до мистецтва, а також досвіду художньо-творчої діяльності. Дошкільна освіта дітей передбачає процес і результат освоєння істотних властивостей навколишньої дійсності і світу, відтвореної у художніх, музичних образах, образах літератури.

Традиційні підходи та інновації в мистецькій освіті – природна та необхідна умова її розвитку відповідно до естетичних потреб сучасного демократичного суспільства. Творча організація мистецького простору в закладі дошкільної освіти, як ніколи вимагає нових сучасних підходів. Вони спрямовані на широке розкриття алгоритму мистецької взаємодії педагога й дітей, особливо старшого дошкільного віку.

Сучасними вченими широко розглянуто філософські і психологічні засади художньої творчості (І. Бех, Г. Васянович, В. Кудін, Н. Гавриш). Творчі ідеї щодо використання технологій художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку в артосвіті набули подальшої розбудови в працях із теорії та методики мистецької педагогіки та освіти дітей. Розвивальний потенціал мистецтва відображений у працях Н. Ветлугіної, Л. Дабіжі, О. Половіної, І. Кондратець, Л. Ліхницької, Л. Старовойт, О. Рудницької, Н. Тодосієнко, О. Шикинської, Г. Шевченко).

Отже, артосвіта є емоційно зорієнтованою і надає змогу широкого використання технології художньо-творчого розвитку дітей. «Сприяючи збереженню мистецьких загальнолюдських цінностей, інновації несуть у собі відмову від усього застарілого, закладають підвалини соціальних перетворень, у край необхідних для формування вчителів нової формації» [2, с. 89]. В артосвіті дітей дошкільного віку науковці пропонують розробки і практичні рекомендації щодо її використання; представляють методичні рекомендації до організації мистецького простору в закладі дошкільної освіти; розкривають механізм використання рефлексійного підходу до мистецької взаємодії педагога й дітей під час художньо-продуктивного образотворення. Правильне означення векторів роботи педагогів в освітньому процесі закладу дошкільної освіти передбачають реалізацію новітніх технологій образотворення. Слід використовувати запропоновані альтернативні орієнтири супроводу

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

мистецької діяльності дітей дошкільного віку, а саме – «супровід-співробітництво та супровід-ініціювання, а також орієнтацію вихователів на застосування діяльнісно-пошукової моделі організації артосвіти» [5, с.74].

Арсенал образотворчих технік і засобів малювання завжди урізноманітне заняття з дітьми, розслабляє, налаштовує малечу на позитивний лад, гармонізує душевний стан дитини дошкільного віку, постає засобом релаксації, арт-терапії. Слід розкрити низку сучасних методик використання альтернативних художніх технік Л. Міщенко – «Мистецька освіта дітей дошкільного віку – сучасний погляд»; В. Лобода – «Інформаційно-комунікаційні технології – засіб художньо-естетичного розвитку дошкільників». Свій власний досвід щодо впровадження технологій художньо-творчого розвитку з дітьми дошкільного віку подають педагоги: С. Топчій – вихователь Великобубнівського дошкільного навчального закладу «Центр розвитку дитини «Берізка» – використання арт-технології «Чарівна мандала» в художньо-творчому розвитку дошкільників», педагогічні онлайн-майстерні: «Чарівні мандали із ниток» – Л. Гриценко. О. Команова, музичний керівник комунального дошкільного навчального закладу «Червона шапочка» Білківської сільської ради Тростянецького району («Кольорова музика» в арт-освіті дітей дошкільного віку) застосовує досвід упровадження арт-технологій, формування художньо-продуктивної компетентності у дітей дошкільного віку продемонстровано в її авторській методиці «Музично-кольоровий вернісаж». Також, О. Іванченко, вчитель-дефектолог Комунальної установи Сумського спеціального реабілітаційного навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа 1 ступеня – дошкільний навчальний заклад №34» Сумської міської ради, використовується «Імаготерапія» – засіб корекційно-реабілітаційної роботи та розвитку творчого потенціалу дітей». Однією з арт методик є «Осінній калейдоскоп» – педагогічна онлайн-майстерня з елементами вільного образотворення, яку пропонує у своїй роботі з дітьми вихователь Сумського дошкільного навчального закладу № 40 «Дельфін» О. Янкілевич.

Дитина має в ігровій формі зрозуміти емоції оточуючих людей, їй слід навчитися усвідомлювати та виявляти власні емоції. Дієвим засобом в цьому процесі постає мистецтво. Проте традиційних мистецьких занять для розвитку творчості дітей, пріоритетом яких є формування технічних навичок, не вистачає. Вони частково спрацьовують на розв'язання цього завдання. Альтернативою є художньо-педагогічне спілкування з дітьми за сучасною технологією образотворення. Цікавими є альтернативні художні техніки, деякі з них назані вище: free painting, пластичне та конструктивне образотворення, техніка «Створення мандал» (у перекладі «коло», «диск»), «Малюємо небо», «Малюємо зорі» проєктивні техніки, техніка розвитку творчих здібностей дошкільників «Моя сім'я в образі квітів», техніка «Малювання аквареллю на воді», арт техніка «Оцінка і критика», техніки «Малювання на вологому папері», «Акватипія» – це ще одна цікава для дітей художня техніка

малювання водяними фарбами, техніка «Малювання олією» – це спосіб самовираження і можливість трансформувати переживання дитини.

Вибір арт технік для мистецької освіти дітей дошкільного віку дуже великий. Педагог має можливість зробити тут власний вибір. Діти завжди мають відчувати успіх, переконувалися у своїх уміннях та вправності, їх робота повинна бути систематичною, творчою. Можна організувати організувати художньо-продуктивне образотворення, застосувати різні художньо-педагогічні технології образотворення, музичний супровід творчого процесу з використанням означених технік, методу малювання музики для дітей дошкільного віку, фонову і функціональну музику під час роботи з дітьми, що підсилить емоційність процесу та його результат.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час застосування освітніх ситуацій у процесі групової образотворчої діяльності з дітьми дошкільного віку теж є важливим чинником творчого розвитку [4], нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку [1], використання арт-технологій в роботі з дітьми з особливим освітніми потребами. Розвиток творчих здібностей обдарованих дітей є не менш важливим для педагогічної уваги вихователя дошкільного навчального закладу [3]. Формування естетичного ставлення до природи засобами образотворчого мистецтва у старших дошкільників є надзвичайно актуальним в сучасних умовах [3]. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами декоративно-ужиткового мистецтва розглядає у своїх наукових працях Л. Старовойт [7]. Підготовка майбутніх педагогів до творчої роботи з дошкільниками засобами комплексного використання мистецтва опрацьована в наукових роботах Л. Ліхницької [7], Н. Тодосієнко [8], Г. Шевченко. Вплив музичного виховання на формування морально-естетичної культури дітей дошкільного віку досліджує О. Поповська [9].

Таким чином, наведено приклади технологій художньо-творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку в артосвіті дітей й практичні рекомендації щодо їхнього використання. Запропоновано альтернативні орієнтири супроводу мистецької діяльності дітей дошкільного віку, зокрема – супровід-співробітництво та супровід-ініціювання, а також орієнтація вихователів на застосування діяльнісно-пошукової моделі організації артосвіти. Подано рекомендації до організації мистецького простору в закладі дошкільної освіти; розкрито механізм використання рефлексійного підходу до мистецької взаємодії педагога й дітей під час художньо-продуктивного образотворення.

Список використаних джерел:

1. Дабіжа Л. П. Нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку / *Наукові записки. Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів та студентів*. Вінниця, 2018. С.66–70.

2. Дабіжа Л. П., Дабіжа К. Л., Комарівська Н. О. Використання арт-технологій в роботі з дітьми з особливим освітніми потребами. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вип. 64. 2022. С.64-71. <https://vspu.net/sit/index.php/sit/issue/view/1901>.

3. Демченко О. П. Розвиток творчих здібностей майбутніх вихователів обдарованих дітей. Сучасна освіта – доступність, якість, визнання: збірник наукових праць міжнародної науково-методичної 65 конференції, 14–15 листопада 2018 року, м. Краматорськ / під заг. ред. д-ра техн. наук., проф. С. В. Ковалевського. Краматорськ : ДДМА, 2018. С.81–84

4. Імбер В. І., Карук І. В., Колеснік, К. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час застосування освітніх ситуацій у процесі групової діяльності з дітьми дошкільного віку. *International scientific conference «Modernization of educational system: world trends and national peculiarities»*. Kaunas: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2018 С. 138-140.

5. Половіна О. А., Кондратець І. В. Нові підходи до формування художньо-практичної компетентності майбутніх вихователів. *Народна освіта* : Електронне наукове фахове видання. Випуск № 2 (38), 2019 р. Розділ «Педагогічна наука». URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5789

6. Половіна О. А. Формування естетичного ставлення до природи засобами образотворчого мистецтва у старших дошкільників : Дис... канд. наук: 13.00.08. Київ, 2007. 248 с.

7. Старовойт Л. В., Ліхницька Л. М. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*». 2022. Вип. 64. С.147–160.

8. Тодосієнко Н. Л. Підготовка майбутніх педагогів до творчої роботи з дошкільниками засобами комплексного використання мистецтва. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: мат-ли міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. ВДПУ імені Михайла Коцюбинського* «Вінниця, 2015. С.374–378.

9. Шикирінська О. А. Вплив музичного виховання на формування морально-естетичної культури дітей дошкільного віку. *Науковий журнал «Педагогічні науки», Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка*. 2019. Випуск 74. С. 36–40.

**ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ САМООЦІНКИ
ЗАСОБАМИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ НУШ**

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анна Належита
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Тесленко Т. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової
освіти

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, затвердження та впровадження інноваційних педагогічних систем та реального забезпечення рівного доступу всіх громадян до рівної та якісної освіти. З упровадженням концептуальних ідей НУШ яскраво виявляється тенденція оновлення методичного й організаційного забезпечення початкового навчання.

Суттєві зміни відбуваються зокрема на полі контрольної-оцінювальної діяльності вчителя й учнів початкової школи, де задекларовано зміни підходів до оцінювання результатів навчання. Одним із таких підходів є формувальне оцінювання, яке вважають оцінюванням для поліпшення навчання.

Формувальне оцінювання створює можливість учителю відслідковувати процес просування учня до навчальних цілей і вчасно вносити корективи в навчальний процес. Для учня формувальне оцінювання слугує рекомендацією до дії, а не педагогічним вироком.

Державний стандарт початкової освіти визначає формувальне оцінювання як один з основних різновидів оцінювання, що допомагає відстежувати особистісний розвиток здобувачів освіти і хід опанування ними навчального досвіду як основи компетентності, вибудовувати індивідуальну траєкторію особистості, а отже сприяє розвитку самооцінки учнів.

Під самооцінкою молодших школярів ми розуміємо інтегральну якість особистості, яка базується на системі знань про себе і своїх можливостей, проявляється в потребі і здатності оцінювати свою поведінку, процес і результат навчальної діяльності, як провідного виду діяльності, обумовленого системою вікових особистісних новоутворень і цілеспрямовано організованого процесу самопізнання [2].

Формувальне оцінювання, яке розуміють як інтерактивне оцінювання прогресу учнів, що дає змогу вчителю визначати потреби учнів та відповідним чином адаптовувати процес навчання, здійснюється у тісному зв'язку з тим, як реально відбувався процес навчання. І.С. Фішман і Г.Б. Голуб в своїй роботі вказують на те, що формувальне оцінювання передбачає оцінку досягнень учнів, виявлення пропусків в засвоєнні елементів змісту задля того, щоб усунути їх із максимальною ефективністю [3].

Формувальне оцінювання – це оцінювання під час навчання і “для навчання”. “Формувальне” тому що, на відміну від підсумкового, має на меті формування (або форматування) навчального процесу з урахуванням

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчальних потреб кожного учня задля більш ефективного формування необхідних знань, умінь та ставлень.

Метою формувального оцінювання є:

- поточне відстеження особистісного розвитку учнів і процесу опанування ними навчального досвіду як основи компетентності,
- забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку особистості.

Аби оцінювання стало формувальним, система прийомів, що вчитель застосовує під час навчання, має ґрунтуватися на певних ціннісних орієнтирах. Зокрема, для успішного застосування формувального оцінювання навчальний процес має бути організований у такий спосіб, щоби спонукати кожного учня бути активним його учасником, а не пасивним “отримувачем” знань і оцінок. Має бути створена така атмосфера навчання, за якої учні не бояться ставити запитання, робити помилки й показувати, чого вони ще не вміють або не знають [4].

Формувальне оцінювання, або ж «оцінювання для навчання» — це система з величезною кількістю методів і прийомів. Їх слід використовувати комплексно, адже сегментарний підхід успіху не принесе. Також формувальне оцінювання має ряд певних завдань, таких як:

- підтримання бажання вчитися та прагнути максимально можливих результатів;
- сприяння оптимальному темпу здобуття освіти учнів;
- формування в учнів упевненості у собі, усвідомлення своїх сильних сторін, відповідальності за результати навчання;
- формування в учнів рефлексивного ставлення до власних помилок і розуміння їх як невід'ємних етапів на шляху досягнення успіху;
- забезпечення постійного зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу;
- здійснення діагностування особистісного розвитку та навчальних досягнень учнів на кожному з етапів навчання.

Формувальне оцінювання дозволяє:

1. Вибудувати індивідуальну траєкторію розвитку учня/учениці.
2. Діагностувати досягнення дитини на кожному з етапів освітнього процесу.
3. Вчасно виявити проблеми й запобігти їх нашаруванню.
4. Мотивування учня/учениці до прагнення здобути максимально можливі результати.
5. Виховувати ціннісні якості особистості, відсутність побоювання помилитися, переконання у власних можливостях та здібностях.
6. Важливими засобами, що забезпечують здійснення формувального контролю й оцінювання вважають спільне з учнями висування мети стосовно бажаних результатів навчання; систематичне запитання учнів для з'ясування їхніх стартових позицій, відстеження розуміння навчального змісту; спостереження за рухом учнів згідно наміченого плану; дискусії з метою виявлення причин утруднень або помилкових суджень; аналіз робіт, який здійснюється разом із учнями і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

допомагає покращити виконання; перевірка розуміння засвоєного матеріалу, що супроводжується плануванням подальших етапів вивчення теми; рефлексія учіння як зворотний зв'язок між учителем, учнем або групою учнів на основі самоаналізу й самооцінювання [4].

Одним із завдань формувального оцінювання є формування в учнів навичок самостійного оцінювання результатів власної навчальної діяльності. Важливою умовою формування таких навчальних дій є дотримання такої послідовності: спочатку учень сам оцінює свою роботу, а потім робота оцінюється однокласниками або вчителем. Таким чином, внутрішня самооцінка повинна передувати зовнішній. Це дозволить дитині побачити, що будь-яка навчальна робота виконується, в першу чергу, для себе, а не для вчителя. Дотримання вказаної послідовності оцінювання допоможе в майбутньому сформувати в учнів ціннісне ставлення до процесу і результату навчальної роботи.

Отже, формувальне оцінювання дозволяє учням досягти й відслідковувати особистий прогрес і планувати наступні кроки з допомогою вчителя. Відповідно, для вчителя формувальне оцінювання означає бути поруч з учнем і вести його до успіху. Коли вчителі регулярно залучають учнів до збору та перевірки інформації про їх навчання, вони допомагають їм ставати більш відповідальними та самостійними. Таким чином, формування самооцінки молодших школярів має відбуватись у практично-діяльнісному контексті. Під час формувального оцінювання вчителі у навчальному процесі повинні не тільки збагатити учнів певними знаннями, уміннями та навичками, але й сформувати у них критичне ставлення до своїх можливостей, успіхів, здатність контролювати власну діяльність, використовуючи різні форми та методи навчання та виховання.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування. / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ, 2004. 111 с.
2. Боришевський М. Самосвідомість як фактор психічного розвитку особистості / Мирослав Боришевський Психологія і суспільство. 2009. № 4 – С. 128–135.
3. Дячук П.В. Формування самооцінки молодших школярів у навчальній діяльності : монографія. Умань : ПП Жовтий О.О., 2016. 210 с.
4. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. 2013. № 6. С. 45–57.

РОЛЬ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тетяна Невірець

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

*Комунальний заклад вищої освіти
“Луцький педагогічний коледж”
Волинської обласної ради
м. Луцьк*

*Науковий керівник: Савчук Світлана Василівна –
викладач циклової комісії шкільної,
дошкільної педагогіки, психології та методик*

Анотація. Подано основні відомості про організацію освітнього процесу початкової школи за допомогою використання дидактичних ігор. Визначено актуальність, доцільність та ефективність даного способу організації навчання школярів.

Ключові слова: *гра, освітній процес початкової школи. Дидактична гра.*

У сучасному світі гостро стоїть проблема творчого розвитку особистості. Посилюється увага до розвитку творчих здібностей та способів, їх виявлення.

Вирішенню цієї проблеми в значній мірі сприяє впровадження в освітній процес активних методів навчання школярів, одним з яких є дидактичні ігри.

Дидактична гра - незамінний атрибут процесу навчання в початковій школі. Досвід роботи доводить значне підвищення ефективності роботи на уроці та у позакласній діяльності саме завдяки використанню ігор[2].

Дидактичні ігри широко використовуються як засіб навчання, виховання і розвитку школярів. У грі розвивається увага, спостережливість, кмітливість. Сучасна дидактика, звертаючись до ігрових форм навчання на уроках, вбачає в них можливість ефективної взаємодії педагога та учнів як продуктивної форми їх спілкування. У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, мислити. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються. Дидактична гра на уроці – не самоціль, а засіб навчання і виховання. Сам термін «дидактична гра» підкреслює її педагогічну спрямованість та багатогранність застосування. Даний вид ігор розглядається як спосіб досягнення мети освітнього процесу шляхом застосування системи педагогічних прийомів та спрямованих на задоволення актуальних дитячих потреб і реалізацію особистісного потенціалу учнів[3].

Розвитку пізнавальних здібностей та активізації діяльності молодших школярів сприяє такий підхід до викладу навчального матеріалу, який передбачає об'єднання усіх завдань, запропонованих учителем, єдиним цікавим сюжетом (подорож до осіннього лісу; розповідь чарівників; таємниці острова звуків; чари лісових мешканців, подорож у королівство цифр тощо). Гра поступово та непомітно на уроці переходить у серйозну, плідну роботу. Відповідно до програмових вимог до свідомості дитини доступно доноситься необхідний теоретичний матеріал. Цікаві порівняння і малюнки допомагають дітям, адже при цьому спрацьовують різні властивості їхнього сприймання: порівнюючи один предмет (чи поняття) з іншим, ми краще розуміємо (засвоюємо) його. Доцільним та ефективним під час ігор є використання наочності.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дидактична гра як метод навчання допомагає організувати, розвивати, розширювати пізнавальні можливості учнів. Особливо важливе місце займають ігрові прийоми в освітньому процесі першокласників, адже становлення і розвиток їхньої навчальної діяльності відбувається у період ще слабких довільних процесів: уваги, сприймання, пам'яті тощо. Ефективним є використання ігор і в 2-4-х класах. Деякий програмовий матеріал потребує від дитини значних вольових зусиль та багаторазового виконання різних варіантів вправ для його засвоєння. Саме тоді дидактична гра, запобігаючи перевантаженню психіки дитини, допомагає реалізувати навчальну мету значно швидше, ніж будь-який педагогічний засіб. Гра дає змогу педагогові здійснювати управління розумовими здібностями та їхнім розвитком: сприятиме формуванню товариських взаємин між дітьми у доступній і привабливій для них ігровій формі[2].

Дидактичні ігри найчастіше рекомендується використовувати як певний елемент уроку – у вигляді певної ситуації, окремої конкретної гри, задачі цікавого змісту. Не слід, разом з тим, забувати, що освітній процес - це не лише ігрові форми роботи.

Список використаних джерел:

1. Дишко Н. Дидактична гра як засіб навчання. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://sites.google.com/site/vdshfgsdhgiuh/didacticna-gra-ak-zasib-navcanna> (дата звернення 22.03.2023р.)
2. Лавріненко О. ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ – Режим доступу до ресурсу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2845>.
3. Савченко О. Дидактика початкової освіти, Київ, 2013. – 504 с.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ

Оваденко Ольга
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Севастюк Мар'яна Степанівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. В статті розкриті методики здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів засобами казкотерапії. Визначено складові здорового способу життя та вплив казки на їх формування. З'ясовано інформаційне значення казки у формуванні знань молодших школярів про здоровий спосіб життя. Виділені види роботи вчителя з казками оздоровчої тематики.

Ключові слова. Компетентність, методика, здоров'язбережувальна компетентність, здоровий спосіб життя, казкотерапія, учні молодшого шкільного віку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Здоров'язбережувальна компетентність є однією з ключових компетентностей сучасної освіти, оскільки забезпечує розвиток фізичного та психологічного здоров'я особистості. Для забезпечення формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів початкової освіти можна використовувати казкотерапію.

Казкотерапія – це спосіб розвитку особистості, який базується на використанні казок та історій з метою вирішення психологічних проблем, покращення психічного стану та збереження здоров'я. Казкотерапія може бути використана як засіб підвищення емоційної стійкості, розвитку комунікативних навичок, покращення самопочуття та розвитку креативності. [1, 52]

Основні принципи методики полягають у використанні казок з різних культур, темпераменту та індивідуальних особливостей дітей, а також у використанні різноманітних методів та технік казкотерапії. Казки можуть бути використані як засіб виховання та розвитку різних аспектів особистості дитини: соціального, морального, інтелектуального, емоційного, фізичного тощо.

У процесі використання методики формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів початкової освіти засобами казкотерапії, педагог має враховувати індивідуальні потреби та особливості кожної дитини, забезпечувати різноманітність та доступність казок та методів казкотерапії, створювати сприятливу атмосферу для спілкування та діалогу з дітьми, відповідно до їх вікових та індивідуальних характеристик. [5, 151]

За допомогою даної методики педагог може забезпечити розвиток креативного мислення, виховання етичних та моральних норм, формування навичок позитивного спілкування та емоційного саморегулювання, збільшення самооцінки та самоповаги, а також розвиток фізичного здоров'я дитини.

Для формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів початкової освіти за допомогою казкотерапії можна використовувати наступні методики: [4, 46]

1. Казковий театр. Вихователі можуть залучати дітей до створення казкових вистав, де кожен з дітей грає свою роль. При цьому, казка повинна мати мораль, що сприяє формуванню у дітей позитивних цінностей та навичок поведінки.

2. Читання казок. Вихователі можуть проводити читання казок, під час яких діти мають можливість уявити себе в образі героїв та вивчити нові поняття та цінності.

3. Розповіді казок. Вихователі можуть розповідати дітям казки, під час яких акцентують увагу на позитивних якостях героїв та на важливості їхньої поведінки.

4. Казкові квести. Вихователі можуть організувати казкові квести, де діти мають розв'язувати завдання та виконувати рольові ігри, пов'язані з

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

казками. Це сприяє розвитку творчих та комунікативних навичок, а також підвищенню мотивації дітей до навчання.

5. Створення власних казок. Вихователі можуть пропонувати дітям створювати власні казки, де вони мають використовувати свою уяву та креативність. Це сприяє розвитку мовленнєвих та творчих здібностей.

6. Мистецтво та ремесла на основі казок. Вихователі можуть пропонувати дітям створювати мистецькі твори, пов'язані з казками (наприклад, малюнки, ляльки, вироби з паперу та ін.). Це сприяє розвитку творчих здібностей та покращенню координації рухів.

7. Спортивні та фізкультурні ігри на основі казок. Вихователі можуть організувати спортивні та фізкультурні ігри, пов'язані з казками. Це сприяє розвитку фізичної підготовки та формуванню здорового способу життя.

8. Казковий театр. Вихователі можуть організувати казковий театр, де діти можуть відтворювати ролі героїв казок. Це сприяє розвитку акторської майстерності, вміння працювати в команді, а також розширенню світогляду.

9. Рольові ігри. Вихователі можуть організувати рольові ігри, які базуються на казках. Це допомагає дітям розвивати вміння спілкуватися та співпрацювати з іншими людьми, а також формувати соціальну компетентність.

10. Казкові екскурсії. Вихователі можуть організувати казкові екскурсії, де діти можуть побачити місця, пов'язані з казками, і послухати цікаві розповіді. Це сприяє розвитку пізнавальної діяльності та формуванню інтересу до культурних та історичних цінностей.

11. Казкові вистави та конкурси. Вихователі можуть організувати казкові вистави та конкурси, де діти можуть продемонструвати свої творчі здібності та знання про казки. Це сприяє розвитку творчих та інтелектуальних здібностей дітей, а також формуванню позитивної самооцінки.

Отже, використання казкотерапії в педагогічному процесі може стати ефективним засобом формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів початкової освіти. Застосування методик, пов'язаних з казкотерапією, може сприяти розвитку різноманітних здібностей дітей та забезпечити їхнє фізичне та психологічне здоров'я. [3, 72]

Список використаних джерел:

1. Гузій, О. В. Казкотерапія як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів / О. В. Гузій // Наукові записки [Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психолого-педагогічні науки]. – 2015. – Вип. 138. – С. 51-56.

2. Долінна, І. С. Казкотерапія в процесі формування здоров'язбережувальної компетентності студентів педагогічного коледжу / І. С. Долінна // Наукові записки [Хмельницького національного університету. Педагогічні науки]. – 2016. – Т. 2 (1). – С. 70-73.

3. Михайлова, Н. П. Казкотерапія як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності старших дошкільників / Н. П. Михайлова // Науковий вісник [Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки]. – 2016. – Вип. 137. – С. 71-75.
4. Радченко, О. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів засобами казкотерапії / О. В. Радченко // Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 47. – С. 45-50.
5. Ходаківська, О. В. Казкотерапія як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів / О. В. Ходаківська // Науковий вісник [Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Педагогічні науки]. – 2016. – Вип. 2 (137). – С. 150-153.

ЗБАГАЧЕННЯ АКТИВНОГО СЛОВНИКА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ СЛОВОТВОРЧОЇ РОБОТИ - РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В НУШ

*Ольга Окушко
Коростишівський педагогічний фаховий коледж
імені І.Я.Франка
м. Коростишів
Науковий керівник: Левченко С.В.,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист*

Анотація. У статті досліджується проблема збагачення активного словника молодших школярів засобами словотворчої роботи в рамках мовно-літературної освітньої галузі в Новій українській школі (НУШ). Наголошується на важливості систематичної роботи на уроках української мови та читання щодо формування таких ключових компетентностей, як вільне володіння державною мовою, активне її використання в різних комунікативних ситуаціях, що передбачає вивчення морфемної будови слова, елементів словотворення як джерелами збагачення словникового запасу здобувачів освіти. Розглядається використання різноманітних методів та прийомів, які можуть бути ефективними для лінгвістичного й мовленнєвого розвитку молодших школярів. Розкривається реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» шляхом дослідження будови слова, ролі словотвірних морфем, розрізнення спільнокореневих слів та вживання їх у мовленні для збагачення активного словникового запасу.

У результаті такої роботи відбувається реалізація мети і завдань мовно-літературної освітньої галузі, які сприяють розвитку особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формуванню комунікативної компетенції.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: комунікативна компетенція, збагачення словникового запасу, молодші школярі, словотворча робота, Нова українська школа, методи збагачення словникового запасу, будова слова, елементи словотвору.

Сьогодні в нашій державі велика увага приділяється розвитку освіти, зокрема першому рівню повної загальної середньої – початковій освіті. Відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти розроблено нові Типові освітні програми, в яких визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання. У змісті визначено формування у здобувачів освіти компетенцій, ключовими з яких є вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, оволодіння навичок міжкультурного спілкування [2].

З огляду на сказане вище, особливо актуальним є розвиток мовно-літературної освіти, оскільки мова є одним із найважливіших засобів комунікації, а метою початкового курсу мовно-літературної освітньої галузі є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування комунікативної компетенції, розвиток мовленнєво-творчих здібностей [2].

Формуванню пізнавального інтересу до рідного слова, розвитку та прагненню вдосконалювати власне мовлення ефективно сприяє робота над збагаченням активного словника молодших школярів. Великі можливості для постійного його розширення, уточнення та розкриття значення слів надає вивчення морфемної будови слова та елементів словотвору в початковій школі.

Багато слів літературної мови діти засвоюють саме через призму розуміння їх морфемної будови, а найпростіший словотвірний аналіз невідомих слів перетворює їх у відомі, які поповнюють активний словник учнів.

Засвоєння теми «Досліджуємо будову слова» впливає на мотивацію дітей до вивчення мови, розвиває логічне мислення, мовлення, терміни з теми збагачують школярів лінгвістичними поняттями, розвивають їх здібності. Завдання вивчення морфемної будови слова в початковій школі полягають в оволодінні на практичному рівні елементарними знаннями морфемного способу словотворення без уживання термінів, а також як одним з важливих засобів розкриття лексичного значення слова та джерела поповнення нашої мови новими словами [1, 235 с.].

Засвоєння понять «основа», «закінчення», «корінь», «суфікс», «префікс», усвідомлення їх ролі у формуванні точності мовлення сприяють формуванню відповідних орфографічних дій. Уміння порівнювати спільнокореневі слова, відрізняти їх від форм слів, абстрагувати семантичне значення кореня та інших морфем розвивають розумові здібності, формують специфічні розумові дії аналізу й синтезу.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Реалізація цих завдань відбувається через змістову лінію «Досліджуємо мовні явища», зокрема її зміст пропонує дослідження ролі в мовленні лексичних груп слів, походження окремих слів (запозичення з іншої мови, словотворення), уживання слів різних лексичних груп у власному мовленні, дослідження словотвірної ролі префіксів і суфіксів, їх правопис. Оскільки початковий курс української мови має пізнавально-практичний характер, то вивчення морфемної будови слова відбувається в двох напрямках: розуміння цих мовних явищ (лінгвістичному) і формування правописних і мовленнєвих умінь та навичок (практичному).

Одним із важливих завдань мовно-літературної освітньої галузі в НУШ є збагачення активного словника молодших школярів засобами словотвору, оскільки він є джерелом збагачення знань про навколишній світ та допомагає дітям вільніше та виразніше висловлювати свої думки, розуміти текст та ефективніше вчитися.

Одним із засобів розвитку активного словника молодших школярів є словотворча робота. Словотворчі вправи допомагають дітям розуміти будову слів та розвивати їхні мовленнєві уміння. Завдяки словотворчій роботі, діти можуть засвоїти нові слова, зрозуміти їх значення та вживання.

Ще одним ефективним методом словотворчої роботи є використання спільнокореневих слів. Робота зі спільнокореневими словами допомагає дітям розуміти зв'язок між словами та розвивати їхній словниковий запас. [4]

Використання словотворчих інтерактивних ігор та вправ є ефективним засобом збагачення активного словника молодших школярів. Наприклад, гра «Збірник слів» полягає в тому, щоб знайти якомога більше слів, які містять певний префікс, суфікс, корінь. Ця гра допомагає дітям розширити активний словник та сприяє розвитку мовленнєвих умінь.

Також важливо підтримувати зацікавленість дітей у вдосконаленні власного мовлення шляхом розвитку активного словника. Таке завдання, як створення власного словника, в який школяр буде додавати нові слова, які утворює за допомогою словотворчих засобів.

Збагачення активного словника молодших школярів засобами словотворчої роботи – це важлива задача мовно-літературної освітньої галузі в НУШ. Використання різноманітних методів словотворчої роботи, таких як використання префіксів та суфіксів, спільнокореневих слів, словотворчих ігор та вправ, допомагає дітям розширювати свій словник, розвивати мовленнєві уміння та зацікавленість у мовній освіті. Правильному користуванню в усному і писемному мовленні сприяють різні типи вправ на спостереження за роллю морфем у слові, на заміну морфем, на добір слів і використання їх у мовленні, на утворення нових слів.

У навчальному процесі важливо створити комфортну та зацікавлену атмосферу, де діти відчують підтримку та можливість розвивати свій словник. Для цього можна використовувати різноманітні методи та техніки, такі як графічні організатори, інтерактивні вправи, взаємодію з різними джерелами інформації (інтернет, книги, журнали тощо).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Можна використовувати такі методи, як:

- *використання контекстуального тлумачення слів або шляхом найпростішого словотвірного аналізу.* Діти вчаться новим словам через аналіз їх контексту вживання та морфемну будову, що дозволяє зрозуміти значення слів та їх вживання у реченнях.

- *використання мовних ігор та інтерактивних вправ.* Наприклад, гра «Шахова дошка» допомагає дітям розширювати свій словник шляхом знаходження спільнокореневих слів.

- *використання словників та електронних словників.* Це дозволяє дітям знаходити нові спільнокореневі слова та їх значення, а також вчитися правильно вживати їх у реченнях.

- *використання ігрових технологій,* таких як ігри-квести, що допомагають дітям збагачувати свій словник через цікаві та захоплюючі завдання.

- *розвиток мислення та логіки.* Через вивчення логічних завдань та використання слів у спеціальних контекстах, діти можуть збагачувати свій словник та розвивати мовленнєві уміння. [2]

Важливо зазначити, що збагачення словникового запасу молодших школярів має відбуватися в контексті їхнього навчання та повсякденного життя. Підібрані вправи з теми «Будова слова» повинні відповідати тематичним інтересам учнів. Окрім того, важливо пам'ятати про індивідуальні особливості дітей та їхні інтереси. Наприклад, деякі діти можуть бути зацікавлені в розв'язуванні кросвордів, тоді як інші можуть віддавати перевагу словниковим іграм або рольовим іграм з мовленнєвою складовою.

Таким чином, збагачення активного словника молодших школярів засобами словотвірної роботи є важливою складовою мовно-літературної освітньої галузі в НУШ. Використання різноманітних методів та підходів, таких як контекстуальне вивчення слів, використання ігрових технологій, розвиток мислення та логіки, допомагає дітям розвивати мовленнєві та читацькі уміння, підготуватися до подальшого навчання та саморозвитку. Крім того, важливо пам'ятати про індивідуальні особливості дітей та їхні інтереси та залучати їх до процесу навчання. [3]

Наприклад, використання сучасних технологій може бути ефективним інструментом для збагачення словникового запасу дітей. Наприклад, мобільні додатки, які пропонують ігровий підхід до вивчення слів, можуть бути корисними для молодших школярів. Такі додатки дозволяють дітям грати у цікаві ігри з використанням спільнокореневих слів, виконувати завдання на утворення нових слів за допомогою префіксів і суфіксів.

Крім того, важливо розвивати у дітей вміння робити висновки та узагальнювати знання про мову. Наприклад, діти можуть аналізувати слова за їхнім походженням та утворенням, вивчати словотвірну роль суфіксів та префіксів, що допоможе їм зрозуміти багато нових слів та навчитися використовувати їх у мовленні. [5]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Слід зазначити, що успішне збагачення словникового запасу молодших школярів засобами словотворчої роботи вимагає систематичної та постійної роботи із здобувачами осв. Важливо створювати комфортну атмосферу на уроці, щоб вони могли відчувати себе впевнено та були вмотивовані до вивчення рідної мови.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. Мовно-літературна освіта: навчальна програма для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів. (2018). [State standard of primary education. Language and literature education: educational program for grades 1-4 of general education institutions]. Міністерство освіти і науки України.
2. Кравець, І. І., Круп'як, О. М., Кузьменко, Г. І. (2017). Словотвір як засіб підвищення мовної компетенції учнів молодшого шкільного віку. [Word formation as a means of improving the language competence of primary school students]. Початкова освіта, 2, 49-54.
3. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ За наук. ред. М.С. Вашуленка. –К. : Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
4. Чекаліна, А. А. (2017). Розвиток словникового запасу молодших школярів засобами словотворчої роботи. [Developing the vocabulary of primary school students through word formation]. Початкова освіта, 1, 53-58.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я ЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ШКОЛЯРІВ В ПРАКТИЦІ РОБОТИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НА ПРИКЛАДІ УРОКІВ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»)

Яна Олексенко
Український Державний Університет
імені М. П. Драгоманова
М. Київ

Науковий керівник: Себало Людмила Ігорівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Охорона здоров'я підростаючого покоління є важливим державним завданням. Культура здорового способу життя не дається людині з самого початку, а є результатом її навчання, виховання та саморозвитку. Щоб жити в сучасному, часом агресивному щодо людини соціопрродному середовищі і зберегти здоров'я, необхідно мати індивідуальну систему поведінки на кожен день, на що і спрямована програма НУШ.

Ключові слова: здоров'я, початкова школа, НУШ, уроки.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Сучасна школа, реалізуючи Державний стандарт початкової загальної освіти, виконує як традиційні освітні функції, а й готує учнів до життя, тому однією з актуальних проблем сьогодні є виховання особистості, яка обирає здоровий спосіб життя як пріоритетний для досягнення успіху в ній [1].

Відповідно до концепції безперервного навчання школа покликана дати дітям не лише розумове, моральне, фізичне та естетичне виховання, трудові та професійні навички, комп'ютерну грамотність, а й сприяти формуванню та зміцненню їхнього здоров'я [2]. Організація навчального процесу повинна включати не тільки дотримання гігієнічних вимог до навчально-виховного процесу (класної кімнати, шкільних меблів, режиму дня і т.д.), але і прищеплювати вміння та навички, спрямовані на охорону здоров'я дітей у період їх навчання школі.

На основі дослідженого матеріалу доведено, що здоров'я молодших школярів необхідно розглядати у ракурсі фізіологічних особливостей дітей, а й у єдності психологічного та соціального аспектів. Однією з основних завдань кожного педагога вивчення психологічних і педагогічних показників учнів початкових класів. Це є запорукою ефективності навчального процесу [5].

Встановлено, що здоров'язберігаючі технології мають деякі проблеми при їх використанні в початковій школі. Для ефективного впровадження у педагогічну практику здоров'язберігаючих технологій необхідно вирішення трьох проблем: змінити світогляд педагога, його ставлення до самого себе, до свого життєвого досвіду, переосмислення власних почуттів та переживань з позиції проблем здоров'язбереження; змінити ставлення педагога до учнів; направити педагога в розвитку у школярів навичок, вкладених у збереження здоров'я [3].

В практичній частині нашого дослідження було проведено діагностику

рівня ведення безпечного способу життя у молодших школярів, ми виявили, що у випробовуваних переважно переважає середній рівень, що відповідає наявності знань про здоров'я (правильне виконання гігієнічних вимог, виконання елементарних заходів щодо профілактики захворювань ,

дотримання режиму дня), але при цьому спостерігаються прогалини. У процесі вивчення сформованості умінь вести безпечний спосіб життя у школярів з'ясували, що у більшості переважає середній рівень, що свідчить про те, що молодші школярі правильно виконують гігієнічні вимоги, дотримуються елементарних заходів щодо профілактики захворювань, а також дотримуються режиму дня. Даний рівень близький до ідеалу, але при цьому простежуються прогалини у знаннях, вміннях та ставленні до свого здоров'я [4]. При дослідженні ціннісного ставлення до здоров'я виявили низький рівень у молодших школярів, що характеризується відсутністю яскраво виражених потреб у зміцненні здоров'я. В ієрархії цінностей здоров'я не займає провідного місця. Наявне байдуже ставлення до власного здоров'я.

На основі отриманих даних ми розробили систему уроків з навколишнього світу, спрямовану на підвищення рівня ведення безпечного способу життя. Наша робота з формування та розвитку безпечного способу життя сприятиме засвоєнню знань молодшими школярами про своє здоров'я, про його цінність, про те, що шкідливо та корисно для здоров'я, про особливості охорони свого здоров'я; закріплення уявлень про важливість правильного харчування, шкідливі звички для здоров'я та їх вплив; формування умінь підтримки та розвитку здоров'я.

Таким чином, цілеспрямована систематична робота з формування та розвитку безпечного способу життя на уроках «Я досліджую світ» сприяє значному підвищенню безпечного способу життя молодших школярів. Ефективність формування безпечного життя в молодших школярів залежить від дотримання комплексу всіх висунутих у гіпотезі педагогічних умов.

Список використаної літератури:

1. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2012. № 7. С. 123-127.
2. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczya.pdf>
3. Остапенко А. Навчати, зберігаючи здоров'я. *Початкова освіта*. 2015. № 9. С. 11 – 34.
4. Савченко О. Психодидактичні аспекти реалізації здоров'язбережувальної функції шкільної освіти: діалог з В. О. Сухомлинський. *Рідна школа*. 2012. № 7. С. 8 – 11.
5. Хольченкова Н. Сучасні підходи до інтерпретації поняття «здоров'язбережувальна компетентність» в умовах реформування системи освіти України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova9/subor/Kholchenkova.pdf>

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ

Юлія Олексієнко

УДУ імені Михайла Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Чайченко В.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розкрито особливості формування математичної компетентності молодших школярів засобами Lego-технології.

Ключові слова: Lego-технології, математична компетентність, методики компетентнісного навчання.

На сучасному етапі розвитку освіта в Україні потребує нових технологій, методів навчання молодших школярів. Маючи на меті полегшення адаптаційного процесу в дітей та, одночасно, підготовку дитини до навчання в середній школі сьогодні зростає помітний інтерес до Lego - технології як засобу для навчання, виховання та розвитку дітей.

Перспективність застосування Lego-технології обумовлюється її високими освітніми можливостями: багатофункціональністю, технічними та естетичними характеристиками, використанням у різних ігрових і навчальних зонах. Діти за допомогою цієї технології можуть створювати моделі навколишнього світу, втілювати в реальне життя свої ідеї та фантазії. Набори Lego створюють підґрунтя для розвиваючих ігор, навчання, розвитку дрібної моторики. Шляхом гри діти знайомляться з навколишнім світом, пізнають його.

У статті спробуємо теоретично обґрунтувати ключові переваги використання LEGO-технології та представити практичний досвід впровадження методики компетентнісного навчання «Шість цеглинок» в освітній простір учнів Нової Української Школи.

Історія LEGO почалася в Данії, коли тесля Оле Кірк Крістіансен зробив для свого сина звичайну дерев'яну іграшку. Поклавши початок сімейного бізнесу в 1932 році, дідусь теперішнього Глави Lego Group не думав, що дитячі забави будуть приносити його нащадкам величезні доходи. Бренд LEGO є сьогодні найвідомішим у світі іграшок. Навіть більш відомим, ніж лялька Barbie. Назва LEGO походить від слів «Leg» і «Godt», що в перекладі з данської означає «добре грати» або «захоплююча гра».

Тож чому саме LEGO? Основним видом діяльності молодших школярів є гра. LEGO допомагає дітям будувати і фантазувати, втілювати в життя свої задуми, захоплено працювати і бачити кінцевий результат своєї роботи. Конструювання сприяє розвитку мислення, спритності, а також інтелекту, уяви та творчих задатків. Сприяє формуванню таких якостей, як здатність співробітничати з партнером, уміння концентруватися, і найголовніше –

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

почуття впевненості в собі. Якщо з дитинства прагнути до пізнання – це перейде в уміння вчитися конструюванню направлено і сприймати нове з великим інтересом.

LEGO - конструктор спонукає працювати в рівній мірі і голову, і руки дитини. Конструктор допомагає дітям втілювати в життя свої задумки, будувати і фантазувати, захоплено працюючи на кінцевий результат. Саме LEGO дозволяє вчитися граючи і навчатися в грі.

Зазвичай ми пропонуємо дітям готові іграшки та вироби. І так привчаємо бути споживачами, а маємо робити їх творцями. «Шість цеглинок» є засобом розвитку творчого потенціалу дитини. Вони дають дітям терпимість один до одного, вміння прислухатися до чужої думки. «Шість цеглинок» — це не лише будування тривимірних проєкцій, можливість бачити предмет з різних сторін, а й уміння комунікувати, будувати модель спілкування, яка знадобиться в дорослому житті. Але не треба забувати, що цеглинки — не панацея від усього. Це лише допоміжна ланка освіти, націленої на гармонійний розвиток дитини.

«Шість цеглинок» - це одна з найпопулярніших іграшок, яку обожають як діти так і дорослі. Перевагами яких є:

- *Високоякісний матеріал.* Конструктор виготовлений з безпечного міцного пластику. Простий в догляді. Деталі приємні на дотик, зручні по розміру та формі, мають заокруглені краї. Легко кріпляться і створюють міцну конструкцію, яка витримує активну експлуатацію.

- *Універсальність.* Цеглинки LEGO сумісні між собою, що дозволяє створювати конструкції не лише по інструкції, а й придумувати і створювати нові власні моделі, комбінуючи набори між собою.

- *Асортимент продукції.* Є можливість підібрати набір, орієнтуючись на вік дитини: для малюків, дошкільнят, молодшого та середнього шкільного віку, підлітків. Також конструктори поділені на категорії, кожен може знайти комплект відповідно до своїх інтересів та вподобань.

«Шість цеглинок» – це інструмент та практичний засіб, який дає змогу реалізувати ігрові та діяльнісні методи навчання у НУШ. Це комплекс ігор-завдань не лише для розвитку мислення, мовлення, уваги, а й механізм розвитку оперативної пам'яті, самоконтролю та ментальної (когнітивної) гнучкості, що вкрай необхідні для навчання у школі та протягом життя.

Оперативна пам'ять допомагає учням утримувати інформацію, розуміти та опрацьовувати її, зокрема, під час читання.

Здатність до самоконтролю – це вміння протидіяти спокусам, не відволікатися, добре все обмірковувати, перш ніж почати діяти, конструктивно керувати емоціями.

Ментальна гнучкість дає нам змогу швидко реагувати на зміни, що відбуваються навколо. Гнучкість мислення передбачає наявність кількох ідей у голові, погляд на ситуацію з різних точок зору.

Є кілька прийомів навчання з LEGO:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- *перший* - це конструювання за зразком, коли є інструкція, дитина бачить поетапність дій, її вчать, як з'єднувати деталі, аналізувати об'єкт;
- *другий* – це коли дитина вже сама може визначити, з яких деталей складається об'єкт, їй пропонують конструювання за моделлю. Учні необхідно самостійно зібрати деталі, проаналізувати модель і побудувати її;
- *третій прийом* - конструювання за темою. Дитині дається лише тема, і вона сама втілює в життя ті знання, які отримала до цього;
- *четвертий* - конструювання за умовою. Є певні умови, тож школяр повинен їх враховувати під час конструювання. А також зосереджуватися на функціональності моделі.
- *п'ятий* - найважливіший: конструювання за власним задумом. Коли в дитини є ідея, вона може реалізувати її. Їй треба спочатку проаналізувати ідею, об'єкт, спланувати послідовність дій і створити задумане.

Окрім цього, використання даної методики спрямоване на розвиток важливих соціальних умінь і навичок, а саме, здатність співпрацювати у команді, співпереживати за результат товариша, команди, вміння вчитись у своїх однолітків, дослухаючись до їхніх ідей та пропозицій, вміння розподіляти ролі та обов'язки, вміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення, вміння генерувати ідеї та здатність їх логічно обґрунтовувати.

Отже, запровадження LEGO на заняттях у початковій школі сприяє формуванню вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти, будувати, виділяючи певні деталі, та застосовувати різні елементи, тренувати координацію рухів, розвивати дрібну моторику рук, логічне мислення, терпеливість. Гра конструювання позитивно впливає на розвиток мовлення, а також розвиває математичну компетентність, підприємливість.

Можемо зробити висновок, що «Шість цеглинок» – це набір завдань та інструкцій, що пропонують варіанти навчальних ігор, а також є полотном для створення нових варіантів. Ця методика стимулює учня робити відкриття, досліджувати, експериментувати, шукати власні відповіді на проблемні ситуації, ставити цілі та розробляти план дій, творити та імпровізувати досхоchu, домовлятися з партнерами, порівнювати та аналізувати.

Використання шести цеглинок на уроках у початкових класах – це важливий елемент навчального процесу, який допомагає дитині розвивати розумові та фізичні здібності: увагу, пам'ять, мовлення, дрібну моторику. Діти проявляють свої творчі здібності, фантазії, навчаються взаємодії з однолітками, взаємодопомоги, обміну інформацією, вмінню приймати рішення, розвивають комунікативні навички. При цьому у дитини виникає бажання вчитися, краще засвоюється матеріал. А це найважливіше!

«Шість цеглинок» – це одна з відомих педагогічних технологій, що використовує тривимірні моделі реального світу і предметно-ігрове середовище навчання і розвитку дитини. У педагогіці LEGO технологія цікава тим, що, будуючись на інтегрованих принципах, об'єднує у собі елементи гри

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

і експериментування. Ігри LEGO тут виступають засобом дослідження і орієнтації дитини в реальному світі, просторі і часі.

Педагог під час організації занять з LEGO – партнер дитини, який підтримує, надихає, за потреби допомагає їй знайти відповідь на питання. Він мотивує дитину бути самостійною, спонукає до дій у різні засоби, зокрема власним прикладом, адже дитина вчиться наслідувати дорослого. Упродовж заняття педагог знаходиться поруч з дитиною, ставить їй запитання, цікавиться успіхами, звертає увагу на розв'язання певних задач. Так відбувається взаємодія дорослого з дитиною, створюється довірлива атмосфера, яка сприяє розв'язанню проблемних завдань, формуванню вміння слухати і чути дорослих та однолітків, розвитку мовлення, уміння висловлювати свої думки.

Отже, використання LEGO на заняттях своїм змістом, формою організації та результативністю сприяє формуванню вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти, виділяючи характерні особливості подій, героїв тощо, що впливає на розвиток уваги, спостережливості, пам'яті, просторових уявлень. Використання LEGO на уроках у початковій школі – це корисний і важливий елемент навчального процесу. Працюючи з LEGO, діти розвивають просторову уяву. Добре організована робота з конструктором LEGO має великий потенціал: допомагає виробляти певні якості - посидючість, взаємоповагу, акуратність, терпіння, розвиває креативне мислення.

Список використаних джерел:

1. Вольянська С.Є. STEM-освіта/ С.Є. Вольянська// Довідник сучасного педагога/ С.Є. Вольянська. Х.: Вид. група «Освіта», 2016. С. 124-125.
2. Лусс Т.В. Формування навичок Конструктивно-ігрової діяльності у дітей за допомогою ЛЕГО / Т.В. Лусс. М., 2013. 96 с.
3. Міхеєва О.В. LEGO: середовище, іграшка, інструмент / О.В. Міхеєва, П.А.
4. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг.ред. Н.М.Бібік.-Київ:Літера ЛТД,2018.160с.
5. Офіційний сайт LEGO. [Електронний ресурс]. Доступ до ресурсу: <http://www.lego.com/en-ns/>
6. Шість цеглинок в освітньому просторі школи. Методичний посібник/ Упорядник О. Рома The LEGO Foundation. 2018. с.32

УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО В НОРМАТИВНО-ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Тетяна Олексюк
Прикарпатський національний університет

*Імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*
**Науковий керівник: Кравець Надія Степанівна,
кандидат педагогічних наук, доцент**

Анотація. Статтю присвячено актуальній проблемі формування нормативного поля у сфері сім'ї, дитинства, материнства, усвідомленого батьківства.

Проаналізовано національну нормативно-правову базу регулювання проблем усвідомленого батьківства (Конституція України, Сімейний кодекс України, Закон України «Про охорону дитинства», Концепція «Державна цільова соціальна програма підтримки сім'ї до 2016 року» та ін.).

Ключові слова: усвідомлене батьківство, сім'я, дитинство, нормативно-правова база, Україна.

Важливою проблемою сьогодення є формування відповідального ставлення до батьківства, від рівня і якості якого залежить здатність молоді повною мірою виконувати батьківські обов'язки, сприяти здоровому розвитку дитини в сім'ї, розвивати власну батьківську компетентність.

Усвідомлене батьківство – одна з найбільш складних та мало розроблених областей сучасної науки. Актуальність її вивчення обумовлена протиріччями між гостротою демографічних проблем, які пов'язані з падінням народжуваності, великою кількістю неповних сімей, поширенням явища соціального сирітства, зростанням кількості випадків булінгу та недостатньою розробленістю програм соціальної та психолого-педагогічної допомоги молодим сім'ям.

Аналіз сучасної наукової літератури свідчить про те, що достатньо широко вивчаються проблеми сім'ї, молоді, сім'ї, сімейного виховання (А. Мудрик, Н. Кузнєцова, В.Стинська та ін); підготовки молоді до сімейного життя (З. Зайцева, В. Постовий та ін.); сутності батьківства (В. Кравець, І. Зверева, Г. Лактіонова, О. Безпалько, І. Братусь та ін.); усвідомленого батьківства в психологічному аспекті (А.Кульчицька, Н.Островська ін.), але формування усвідомленого батьківства як соціально-педагогічної проблеми, залишається досить новою для нашого суспільства.

Наш науковий пошук засвідчив, що усвідомлене батьківство – це взаємодія батьків чи осіб, які їх замінюють, між собою, з іншими членами сім'ї, включаючи дітей, результатом якої є створення найбільш сприятливих умов для повноцінного, гармонійного особистісного і соціального розвитку дитини на всіх етапах її життя [1].

Основоположним законодавчим актом, де визначено відношення держави до проблем усвідомленого батьківства, є Конституція України, де зазначено, що «сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою» [3] (ст. 51), яка має створювати правові та соціально-економічні засади для її нормального функціонування.

Серед засобів правового регулювання усвідомленого батьківства особливе місце належить Сімейному кодексу України. З-поміж основних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

положень документа – націленість на зміцнення материнства як соціального інституту; підтримка та захист дитинства, материнства, батьківства [5].

Надаючи важливого значення питанням усвідомленого батьківства 03 червня 1999 р. було прийнято Постанову КМУ «Про деякі заходи щодо підтримки здоров'я сім'ї, безпечного материнства і відповідального батьківства», якою було започатковано проведення з 8 по 17 червня 1999 р. Всеукраїнського декадника з питань планування сім'ї, безпечного материнства, відповідального батьківства та збереження репродуктивного здоров'я населення.

У зв'язку з формуванням основних засад державної сімейної політики, забезпеченням сприятливих умов для всебічного розвитку сім'ї як основи суспільства, ВР України 17 вересня 1999 р. затвердила «Концепцію державної сімейної політики», яка визначала загальну стратегію державної політики щодо сім'ї, передбачала здійснення цілісної системи заходів соціальної підтримки сім'ї з урахуванням нових реалій: ринкової економіки, соціального партнерства, політичної демократії [6].

На забезпечення всебічного розвитку і виховання дитини та підтримки її прав спрямований Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р., що визначає охорону дитинства в Україні стратегічним загальнонаціональним пріоритетом. За цим Законом держава на кожного з батьків покладає однакову відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за порушення прав і обмеження законних інтересів дитини на охорону здоров'я, фізичний і духовний розвиток, навчання, невиконання та ухилення від виконання батьківських обов'язків відповідно до закону [4].

31 травня 2012 р. КМУ схвалив Концепцію Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 р., якою було передбачено пролонгування заходів щодо соціальної підтримки батьківства шляхом посилення мотивації до реєстрації шлюбів, народження і виховання бажаних дітей у сім'ях, проведення превентивної роботи з кризовими сім'ями [2]. Відповідно до пункту 3.1. додатку 2 «Завдання і заходи з виконання Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 року» 27 грудня 2013 р. Міністерство соціальної політики України ухвалило Програму навчання спеціалістів щодо підготовки молоді до подружнього життя.

Метою Програми було підвищення рівня готовності спеціалістів з питань підготовки молоді до сімейного життя. Програма спрямовувалася на підготовку спеціалістів до роботи з молоддю, нареченими і подружніми парами шляхом організації лекційно-тренінгових занять. Вона передбачала формування: професійних знань та вмінь, які необхідні для такої діяльності; позитивної мотивації у фахівців до роботи з підготовки молоді до сімейного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

життя; педагогічної майстерності, педагогічної техніки учасників програми [2]. Однак, практичного цільового впливу щодо регулювання питання усвідомленого батьківства нами виявлено не було.

Таким чином, на теоретичному рівні спостерігаємо нормативно-правове декларування основних положень підтримки усвідомленого батьківства в законодавчій базі України. Відтак, деякі статті потребують поточнення й ґрунтовнішого оновлення у зв'язку і економічними та соціальними змінами в суспільстві, що зумовлено російсько-українською війною, економічною кризою, політичною ситуацією та ін.

Список використаних джерел:

1. Відповідальне батьківство – запорука щастя. URL: <https://solonyanska-gromada.gov.ua/news/1634646187/>
2. Державна цільова соціальна програма підтримки сім'ї до 2016 року: постанова Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. Редакція від 04.02.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2013-%D0%BF#Text>
3. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.
4. Про охорону дитинства: Закон України від 2001 р. Редакція від 08.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
5. Сімейний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
6. Стинська В. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства в Україні: дис. ... д-ра пед. наук, Тернопіль, 2019. 632 с.

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Марина Олійник
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Чайченко В.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Обґрунтовано актуальність проблеми формування математичної компетентності молодших школярів засобами інтерактивного навчання. Наведено основні переваги інтерактивного навчання у Новій українській школі.

Ключові слова: початкова освіта, математична компетентність, інтерактивне навчання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Актуальність дослідження. В сучасних умовах розвитку освіти та активного впровадження дистанційної форми навчання в освітньому просторі початкової школи, актуалізується проблема пошуку нових підходів до реалізації навчання, виховання і розвитку дітей молодшого шкільного віку. З огляду на актуальність такої проблематики виникає потреба у вивченні найоптимальніших інтерактивних засобів, що будуть давати найкращий результат під час уроків у Новій українській школі.

З огляду на це, впровадження сучасних інтерактивних технологій, що відповідають міжнародним освітнім стандартам, а також забезпечення всіх необхідних умов для результативної роботи вчителів початкової школи є стратегічними пріоритетами в сфері освіти.

У тезах спробуємо проаналізувати класифікацію інтерактивних технологій та обґрунтувати позитивні і негативні аспекти використання інтерактивних методів навчання на уроках математики в Новій українській школі.

Аналіз психолого-педагогічних джерел показав, що окремі аспекти проблеми інтерактивного навчання в освітньому середовищі початкової школи висвітлено у дослідженнях сучасних науковців О.Савченко, О.Біда, В.Ягоднікова, І.Гейко. Зокрема ними подані різні варіанти класифікації педагогічних технологій, акцентовано увагу на технології інтерактивного навчання. Важливе місце інтерактивним вправам, які є стрижнем здійснення інтерактивного навчання, висвітлені у працях О. Пометун, Л. Пироженко та інші. Про важливість впровадження парної, групової, кооперативно-групової форми роботи, що виступають важливим видом діяльності під час здійснення інтерактивного навчання, зосереджують увагу О. Комар, О. Саган та ін. Також, інноваційним педагогічним технологіям в освітньому середовищі приділяла увагу І. Дичківська [4].

Аналіз науково-методичних джерел дозволив виокремити тенденції розвитку сучасного уроку математики в початковій школі, які з різною повнотою домінують у практиці роботи творчих вчителів Нової української школи. До таких тенденцій ми відносимо використання інтерактивних засобів навчання, що дозволяють включати обчислювальну компетенцію молодших школярів у контекст іншої, більш для них «цільової» діяльності - гра, проекти, творчі завдання тощо.

Моделювання інтерактивного уроку математики по формуванню математичної компетентності молодшого школяра має базуватися на взаємодії двох аспектів:

- методичного, який стосується побудови системи навчальних завдань і забезпечується системою вправ, що приводять учня до «відкриття» нового поняття чи способу дії, сприяють його усвідомленню і засвоєнню, дозволяють формувати обчислювальну компетентність;
- психолого-дидактичного, що безпосередньо пов'язується з організацією навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів, націлену на успіх за рахунок власної активності [2].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Інтерактивна модель навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити найсприятливіші, комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність [3].

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор тощо. Це спільне навчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де учень і учитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Під час інтерактивного навчання діти молодшого шкільного віку навчаються бути демократичними, критично мислити, поважати думку інших вихованців.

Класифікацію інтерактивних технологій уперше в науковій літературі було охарактеризовано О. Пометун, Л. Пироженко [3]:

1. Інтерактивні технології кооперативного навчання: робота в парах («один проти одного», «один-вдвох-всі разом», «думати, працювати в парі, обмінятися думками»); ротаційні (змінювані) трійки; «два-чотири-всі разом»; карусель; робота в малих групах («діалог», «синтез думок», «спільний проект», «пошук інформації», «коло ідей»; акваріум.

2. Інтерактивні технології колективно-групового навчання: обговорення проблеми в загальному колі; «мікрофон»; «незакінчені речення»; «мозковий штурм»; «навчаючи — учусь» (або «кожен учить кожного», або «Броунівський рух»); «ажурна пилка» («Мозаїка», «Джиг-соу»); аналіз ситуації; вирішення проблем; «дерево рішень».

3. Технології ситуативного моделювання: симуляції або імітаційні ігри; спрощене судове слухання; громадські слухання; розігрування ситуацій за ролями («Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація»).

4. Технології опрацювання дискусійних питань: метод ПРЕС (РРІЕЗ, МППО); «займи позицію»; «зміни позицію»; «неперервна шкала думок» («Континуум», «Нескінченний ланцюжок»); дискусія; дискусія в стилі телевізійного ток-шоу; оцінювальна дискусія; дебати.

Технологія інтерактивного навчання – така організація навчального процесу, за якої неможлива неучасть у процесі пізнання:

- кожен учень має конкретне завдання, за виконання якого він повинен публічно прозвітувати;
- від діяльності кожного учня залежить якість виконання поставленого перед групою завдання.

Технологію від методики відрізняють два "принципових" моменти:

1. Гарантія кінцевого результату.
2. Проектування майбутнього навчального процесу.

Таблиця 1

Позитивні та негативні аспекти інтерактивної моделі навчання

Позитивні аспекти інтерактивної моделі	Негативні аспекти інтерактивної моделі
--	--

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

<p>1. Розширюються пізнавальні можливості учня (здобуття, аналіз, застосування інформації з різних джерел).</p> <p>2. Як правило, високий рівень засвоєних знань.</p> <p>3. Учитель без зусиль може проконтролювати рівень засвоєння знань учнями.</p> <p>4. Учитель має змогу розкритися як організатор, консультант.</p> <p>5. Партнерство між учителем і учнями та в учнівському колективі.</p>	<p>1. На вивчення певної інформації потрібен значний час.</p> <p>2. Необхідний інший підхід в оцінюванні знань учнів.</p> <p>3. У вчителя відсутній досвід такого способу організації навчання.</p> <p>4. Нестача методичних розробок уроків з використання інтерактивних методів навчання.</p>
--	---

З метою формування математичної компетентності молодших школярів було визначено інтерактивні методи навчання в освітньому процесі Нової української школи. У таблиці 2 подано характеристику математичної освітньої галузі у контексті реалізації інтерактивного навчання.

Таблиця 2

Характеристика математичної освітньої галузі

Змістові лінії	Особливості реалізації інтерактивного навчання
«Лічба»	Малювання, мозаїка, аплікація, спів, творче складання лічилок тощо.
«Числа. Дії з числами»	Гра «Бухгалтер», гра «Інвентаризація». Практичне ділення кількісних предметів (або цукерок) між членами команди.
«Вимірювання величин»	Розрахункові операції при створенні проектів (новобудови, ділянки землі, об'єму води тощо) + Вимірювання величин, маючи вільний доступ до необхідних вимірювальних приладів (лінійка, термометр, годинник, мензурка) та різного роду нестандартних мірок / підручних засобів (стрічка, сірникова коробка, пісковий годинник, склянка, ложка тощо). + Операції з грошима. Формування поняття «решта».
«Просторові відношення. Геометричні фігури»	Конструює площинні та об'ємні фігури з підручного матеріалу, створює макети реальних та уявних об'єктів.
«Робота з даними»	Виконання простих завдань на основі зібраних (наявних) даних із застосуванням простих моделей

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Отже, з огляду на вище висвітлені положення можемо стверджувати, що інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувальну мету – створити найсприятливіші, комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання співнавчання, взаємодію з іншими учасниками процесу. Під час інтерактивного навчання учні вчаться критично мислити, приймати продумані рішення.

Система уроків з математики, проведена за інтерактивними технологіями, дозволяє нам зробити висновки про те, що це надзвичайно цікаві для дітей уроки, які сприяють активізації навчання школярів, здружують їх, формують у них відповідальність за себе і за колектив, покращують якість формування математичної компетентності учнів Нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Коваль Л. В. Актуальні проблеми початкового навчання: дидактико-методичний аспект: навч.-метод. посіб. / Людмила Вікторівна Коваль. Бердянськ : Вид-во Ткачук О. В., 2015. 224 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Н. М. Бібік [та ін.]; заг. ред. О. В. Овчарук. К.: К. І.С., 2004. 112 с.
3. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.- метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко; За ред.. О.І. Пометун. Київ: А.С.К., 2006. 192с.
4. Сучасні технології навчання освітньої галузі «Математика» в початковій школі / Л. В. Коваль, Т. В. Ніконенко. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2016. С. 27-47.

ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ольга Павленко

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

місто Київ

Науковий керівник: Лук'янчук Світлана Федорівна,

канд. пед. наук, доцент

Анотація. У статті теоретично аргументовано ефективність застосуванні ігрових технологій навчання в освітньому процесі з метою формування в учнів молодшого

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

шкільного віку іншомовної фонетичної компетентності. Проаналізовано такі основні категорії дослідження, як іншомовна фонетична компетентність, фонетичні навички та вміння, дидактична гра. Наведено приклади ігрових технологій навчання, ефективних для формування іншомовної фонетичної компетентності в учнів молодшого шкільного віку.

Ключові слова: *іншомовна фонетична компетентність, фонетичні навички, фонетичні вміння, ігрові технології навчання, молодші школярі.*

Входження України в європейський освітній простір зумовлює необхідність підвищення рівня викладання іноземних мов у закладах освіти різних рівнів, а особливо в початковій школі. Формування іншомовної комунікативної компетентності в молодших школярів є важливим завданням, яке передбачає наявність іншомовної фонетичної компетентності як важливої складової володіння мовою.

У методиці викладання іноземних мов питання про статус та функцію фонетичної компетентності завжди було і залишається актуальним. Навчання вимови є важливим кроком у розвитку мовленнєвих навичок, а також у реальному засвоєнні вимовних норм і механізмів вимови.

Як відомо, основним видом діяльності школярів початкової школи є гра. Через ігрову діяльність школярам легше засвоювати складні граматичні конструкції, розширювати словниковий запас. Ігрова форма навчання допомагає молодшим школярам створювати ситуації, наближені до життя, та надає можливість оволодіти необхідними комунікативними навичками та адаптуватися до реальності та потреб оточення. Саме ігрові технології навчання виступають значущим інструментом ознайомлення та закріплення фонетичного, лексичного й граматичного іншомовного матеріалу учнями початкової школи.

Проблема формування іншомовної фонетичної компетентності у молодших школярів досліджувалась вітчизняними вченими, серед яких О. О. Коломінова, Г. Е. Борецька, С. В. Роман, О. Є. Дем'яненко, С. Ю. Ніколаєва, О. Я. Коваленко, В. В. Копилова та ін.

Впровадження ігрових технологій у навчальний процес представлено в наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних методистів, як О. Д. Карп'юк, А. М. Несвіт, Ю. І. Полонська, В. Г. Редько, В. М. Філатов, В. Andrea, A. McFarlane, C. N. Quinn, S. Sakellariou C. Schuna та ін.

Мета дослідження – теоретично аргументувати ефективність формування в учнів молодшого шкільного віку іншомовної фонетичної компетентності при застосуванні ігрових технологій навчання в освітньому процесі.

Методисти трактують фонетичну компетентність як «здатність людини до коректного артикуляційного та інтонаційного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і фонетичної усвідомленості. Основними компонентами фонетичної компетентності виступають, таким чином, фонетичні навички, фонетичні знання і фонетична усвідомленість» [5, 192].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Фонетична навичка — це автоматизована репродуктивна або рецептивна дія, яка забезпечує як коректне звукове й інтонаційне оформлення власного мовлення, так і адекватне сприйняття звукового й інтонаційного оформлення мовлення інших [5, 192].

Фонетичні вміння включають уміння розрізняти звуки і букви, вміння розрізняти голосні й приголосні, вміння розрізняти глухі й дзвінкі звуки, вміння визначати феномени м'якшення приголосних звуків, уміння писати і читати транскрипції, вміння інтонувати у фразах і реченнях, здатність визначати слова та позицію наголосу в синтаксисі тощо [1, 25].

Формування фонетичної компетентності передбачає оволодіння учнями всіма звуками і звукосполученнями іноземної мови, що вивчається, наголосом, ритмом та основними інтонаційними моделями поширених типів простих і складних речень. Успішність формування фонетичної компетентності залежить від рівня сформованості фонетичних навичок, обсягу отриманих і засвоєних знань про фонетичну сторону мовлення і динамічної взаємодії цих складових на основі загальної мовної та фонетичної усвідомленості [5, 199]. Важливе місце в цьому процесі в початковій школі займає використання ігрових технологій навчання.

У педагогічному словнику гра пояснюється як діяльність, пов'язана з імітацією дій і стосунків у певній традиційній формі [3, 26]. Погоджуємося з трактуванням цього терміну як вільної форми самовираження людини, що означає відкриття світу можливостей і розгортається у формі змагання або у формі певних ситуацій, смислів, станів. Таким чином, гра є умовною діяльністю, що направлена на репродукування та опанування соціального досвіду. На думку В. Семенова, дидактична гра – це особливий вид регуляції поведінки особистості, складно організована система діяльності людини, яка є здобутком злиття і взаємодії гри та процесу навчання [4, 90].

Ігрова діяльність при опануванні іноземної мови має різну спрямованість: дидактичну (розвиток окремих умінь і навичок слухового сприймання, необхідних для практичної діяльності); виховну (самостійне навчання, толерантність, взаємовиручка, відповідальність за командний результат); розвивальну (увага, мовлення, мислення); соціалізація (залучення соціальних норм і цінностей, співробітництво, адаптація до умов середовища, саморегуляція) [6, 83].

Ефективне застосування вчителем ігрових технологій з метою формування іншомовної фонетичної компетентності передбачає:

- в'яснення та розуміння цілей, передбачуваних результатів, без чого діяльність суб'єктів в освітньому процесі не може бути планомірною;
- вибір ігрової технології, ефективною для досягнення конкретних цілей;
- вибір засобів навчання;
- розуміння об'єкту діяльності.

Методика навчання іноземної мови в початковій школі виділяє наступні підходи до ознайомлення з фонетичним матеріалом: імітативний та аналітико-

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

імітативний. Імітативний метод спрямований не на усвідомлене опанування своєрідності вимови, а на сприйняття мови на слух та її наслідування.

Аналітико-імітативний метод об'єднує імітацію з аналізом: доступним учням описом артикуляції та інтонуювання з поясненнями особливостей вимови. Відповідно до правил і вказівок учителя учні вивчають такі поняття, як «альвеолярний звук», «міжзубний звук» і «фрикативний звук».

Наведемо приклади найбільш використовуваних ігрових технологій на початковому етапі, спрямованих на розпізнавання звуків, літер та інтонації. Для відпрацювання звуко-буквених відповідностей можна виступати наступні:

1) «I hear - I don't hear» – вчитель зачитує слова, які містять звук [m]. Коли учень почує в слові звук, він підніме сигнальну картку. Перемогу здобуває та команда, яка припустилася найменшій кількості помилок. Слова: afraid, family, hand, home, book, mother, room, house, name.

2) «Find the extra word» – школярам пропонується обрати з переліку слів одне слово без певного звука (обрати зайве слово). Наприклад:

meet, seal, sit, veal (sit - зайве слово)

bat, pen, and, sad (pen - зайве слово).

Одним із способів виділити потрібний звук може бути підіймання сигнальної картки після виявлення «зайвого слова».

На вступному етапі опанування англійської мови першочергово має приділятися увага правильній вимові звуків. Освітня мета ігрових технологій – дозволити дітям вимовляти і вивчати необхідні звуки без особливого обдумування, автоматично. Рекомендуються для використання такі ігрові технології, як «A magical phone», «Fun sounds», «Magic expressions», «Tongue twisters», «Cunning mouse», «Flies and bees», «Interesting rabbit», «What word does it sound like?» та ін.

Таким чином, ігрові технології навчання можуть бути ефективним засобом формування іншомовної фонетичної компетентності молодших школярів. Завдяки впровадженню їх в навчальний процес значно знижується психологічне навантаження молодших школярів, інтенсифікується мовна діяльність, розвиваються емоції, підвищується зацікавленість до опанування іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Бідюк І. А. Психологічні основи навчання іноземної мови в початковій школі. Психологічна газета. 2004. №20. С.24-31

2. Булигіна О. Д. Ігрові технології: шляхи забезпечення умов для інтелектуального, соціального, морального розвитку молодших школярів. Початкове навчання та виховання: 2009. № 19-21, С. 2-22.

3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.

4. Дидактична гра. Форми навчання в школі: кн. для вчителя. Ю. І. Мальований, В. Є. Римаренко, Л. П. Вороніна за ред. Ю. І. Мальованого. К.: Освіта, 1992. С. 89-104.

5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт. 2013. 590 с.

6. Полонська Т. К. Сутність ігрових технологій у навчанні іноземних мов учнів початкової школи на компетентісних засадах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/710774/1/%21%21%21Polonska_Primary_School_Game.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ ЗАСОБОМ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Каріна Паляруш

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Корх Віра Михайлівна

кандидатка психологічних наук,

старша викладачка

кафедри дошкільної освіти

УДУ імені Михайла Драгоманова

Анотація. У статті визначено теоретичні засади та особливості виховання моральних почуттів у дітей дошкільного віку. Обґрунтовано доцільність морального виховання дітей старшого дошкільного віку засобом художньої літератури.

Ключові слова: моральні почуття, художня література, моральність, моральне виховання, моральна поведінка, діти старшого дошкільного віку.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю вирішення проблеми формування моральних цінностей у дітей старшого дошкільного віку за допомогою художньої літератури в складних та неоднозначних умовах соціуму. У цей час спостерігається зниження інтересу до художнього слова в дитячому середовищі, що, у свою чергу, ускладнює прилучення дітей до світу літератури, а через неї – до фундаментальних цінностей моралі.

Питання морального виховання в різних аспектах глибоко вивчали українські (Є. Арнаутова, Т. Алексеєнко, О. Барабаш, О. Вишневський, І. Бех, І. Гребенніков, О. Кононко, О. Докукіна, О. Косарева, С. Ладивір, В. Котило, Т. Маркова, В. Павленчик, Т. Науменко, В. Постовий, Г. Пономарьова, Т.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Поніманська, М. Стельмахович, М. Роганова) та зарубіжні (Т. Гордон, А. Адлер, Я. Хамяляйнен, Р. Дрейкурс) дослідники.

Роль художньої літератури у всебічному розвитку дітей у загальній педагогіці розкривається в працях Н. Карпінської, М. Коніної, Р. Шевченко, М. Боголюбської. Особливості сприймання художньої літератури дошкільниками – в працях Т. Репіної, О. Запорожця, Л. Гурович, Л. Панкратовой. Багато науковців та педагогів-практиків у своїх працях описують методи вивчення літературних творів із дітьми дошкільного віку з нормальним психофізичним розвитком, зокрема М. Боголюбська, Н. Ветлугіна, А. Богуш, В. Яшина, М. Алексєєва.

Мета дослідження: визначити теоретичні засади формування моральних почуттів дітей дошкільного віку засобами читання художньої літератури.

Виклад основного матеріалу. У моральних теоріях відомих філософів (Сократа, Арістотеля, Г. Гегеля, І. Канта) знаходимо опис морального стану певної епохи, що накладає відбиток на моральне виховання підростаючої особистості. Головними моральними якостями людини вважалися справедливість, співчуття, милосердя, доброта. Історичний аспект проблеми моральності засвідчує виникнення моралі як форми суспільної свідомості, регулятора людської поведінки, визначення моральних канонів, наявність вихідних моральних добродійностей, присутніх в усіх моральних концепціях.

Основоположник педагогіки нового часу Я. А. Коменський особливу увагу звертав на виховання людяності в людині, на почуття обов'язку і совісті, виходячи із загальнолюдської (християнської) моралі [3, с. 41].

Пізніше англійський педагог Дж. Локк у творі «Думки про виховання», розкриваючи зміст морального виховання, особливу увагу приділяв вихованню у дітей чесності, відповідальності, сорому за неправильні вчинки.

Український мислитель XVIII ст. Г. Сковорода формування моральних почуттів особистості тісно пов'язував з «філософією серця». Моральне виховання філософ убачав у формуванні в дітей таких чеснот як добродійність, справедливість, доброзичливість, вдячність, стриманість, поміркованість, скромність, терплячість, мужність, працьовитість, милосердя і гуманізм.

У XIX ст. неоціненний внесок у справу морального виховання дітей зробив видатний педагог К. Ушинський, який вважав, що формування моральних рис і почуттів особистості є пріоритетним в освітньому процесі.

Головними завданнями морального виховання невтомна просвітителька, засновниця перших національних шкіл і дитсадків в Україні С. Русова вважала розвиток у дітей високих моральних почуттів шляхом безпосередньої участі в добрих і корисних справах, де й формуються відповідні моральні навички та стилі моральної поведінки, а також моральна свідомість, стійкі моральні переконання [1, с.37].

Ідеями моральності проникнута уся виховна система А. Макаренка. Основні завдання морального виховання педагог убачав у формуванні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

моральної свідомості; вихованні і розвитку моральних почуттів; виробленні умінь і навичок моральної поведінки [4, с.52].

Серцевиною морального виховання В. Сухомлинський вважав формування в дитини людяності, гуманізму.

Особливу увагу даній темі привертають сучасні праці науковців, у яких досліджено: формування оцінно-етичних суджень у художньо-мовленнєвій діяльності дітей дошкільного віку (А. Богуш, О. Монке); виховання колективних взаємин дітей (О. Булатова, В. Нечаєва), гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку і першокласників (А. Гончаренко, С. Литвиненко), формування моральної поведінки у дітей дошкільного віку (Т. Колесіна, Г. Савицька, Т. Фасолько, М. Федорова); педагогічний вплив на становлення морального вибору дітей дошкільного віку (О. Кошелівська), роль емоцій у моральному становленні особистості (Л. Подоляк), виховання милосердя у дітей старшого дошкільного віку (І. Княжева) тощо [1, с.29].

Моральне виховання - цілеспрямована взаємодія дорослого й дитини з метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральних мотивів і навичок поведінки.

У процесі розвитку мовленнєво-творчої діяльності дитини дошкільного віку потрібні конкретні умови. Головним засобом сформованості мовленнєво-творчої діяльності являється художнє слово, це кращі зразки літературної мови, в яких пробуджується найкращий художній образ, викликає у дитини глибокі естетичні переживання та спонукає до самостійної творчої діяльності.

Дитяча художня література відіграє велику роль у процесі формування моральних цінностей та гуманних почуттів. Літературні твори активно впливають на почуття та розум дитини дошкільного віку, розвивають у них емпатійність та емоційність до навколишнього середовища і соціуму. Забезпечують розуміння та прийняття моральних норм, як єдиних правильних варіантів моральної поведінки [2, с.40].

Сучасні виховні напрями дошкільної освіти в Україні визначаються низкою державних документів і розвиваються відповідно до прийнятих концептуальних засад. Підґрунтям навчально-виховного процесу в закладах дошкільної освіти, що спрямований на розвиток особистості, є теоретичні засади, які відображені у програмно-методичному забезпеченні, визначають завдання і зміст роботи вихователя з дітьми.

Базовим компонентом дошкільної освіти, що є державним стандартом дошкільної освіти України, висувається вимога до практичного засвоєння дитиною системи моральних цінностей. Конкретизовано зміст морального розвитку дошкільника за освітніми лініями «Особистість дитини» та «Дитина в соціумі» інваріантної складової Базового компоненту.

Реалізація Базового компоненту окреслена програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки України.

Висновки та перспективи досліджень. Таким чином, цілеспрямований процес залучення дитини до моральних цінностей людства і конкретного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

суспільства починається у ранньому дитинстві. Успішність цього процесу залежить від єдності моральної свідомості й поведінки. Визначальною у ньому є роль дорослого як «соціального провідника», зразка для наслідування, організатора соціального досвіду дитини.

За допомогою художньої літератури у старших дошкільників відбувається сприймання змісту окремих вчинків «добре – погано» відбувається перехід до розуміння узагальнених понять про «правильну» (моральну) поведінку.

Перспективою подальшого дослідження є розробка тематики, форм, змісту роботи щодо взаємодії вихователя та вихованців у формуванні моральних почуттів засобами художньої літератури в умовах закладу дошкільної освіти. Планується проведення педагогічного експерименту з даного напрямку.

Список використаних джерел:

1. Басюк Н.А. Формування моральних почуттів у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку: монографія. Житомир : ФОП О.О. Євенок, 2022. 328с.

2. Глушкова Л.І. Моральне виховання дошкільників засобами художньої літератури / Л. І. Глушкова // Таврійський вісник освіти. - 2016. - № 4. - С. 40-45. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2016_4_10/

3. Павелків Р.В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості у дитячому віці : [монограф.] / Р.В. Павелків. - Рівне : Волинські обереги, 2014. - 248 с

4. Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ : монографія / Г. Беленька, С. Васильєва, Н. Гавриш, В. Маршицька, С. Нечай, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. О. Рейпольської. – Харків. : «Друкарня Мадрид», 2015. – 330 с.

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З РІДНИМ КРАЄМ

*Лариса Панасюк,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник: Гальченко В. М.,
кандидат психологічних наук, доцент*

Анотація. В статті розкрито сутність поняття «патріотизм». Викормлено напрями патріотичного виховання. Представлене бачення сучасними дослідниками патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Теоретично обґрунтувати значущість

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

використання краєзнавчого матеріалу у процесі виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: *патріотизм, патріотичні почуття, патріотичне виховання, краєзнавчий матеріал, діти старшого дошкільного віку.*

Виховання дитини ХХІ століття ґрунтується на реаліях, в яких перебуває нині українське суспільство. Військово-політичні події останніх років, подолання в суспільстві тоталітаристської ідеології минулого актуалізували необхідність пошуку засобів ефективного виховання в дітей і молоді почуття власної та національної гідності, відродження основ патріотизму, в його кращому розумінні, оновлення системи патріотичного виховання в закладах дошкільної освіти України.

Вважаємо, що плекання національної свідомості й самосвідомості, прищеплення моральних ідеалів та ціннісних орієнтирів починається з раннього дитинства. Виняткову роль у цьому процесі відіграє формування переконань, норм, принципів, правил, звичок суспільної та особистої поведінки, передача традицій роду й народу, що у своїй єдності й взаємозв'язку становлять основу культури суспільства та кожної окремої людини.

Процес ознайомлення з рідним краєм у формуванні патріотизму грає не останню роль. Завдяки процесу ознайомлення з рідним краєм дитина збагачує багаж знань з історії рідного краю, у неї формуються патріотичні почуття та любові до рідного краю [2]. Така діяльність закладу дошкільної освіти забезпечує виховання національно-патріотичних почуттів, плекає громадян – патріотів України, тому виховання національно-патріотичних почуттів у процесі ознайомлення з рідним краєм є одним із актуальних завдань сучасної дошкільної освіти.

Такі вчені, як Т. Комарова, Т. Ротанова, В. Логінова, Т. Бабаєва, Н. Ноткіна, О. Князева, М. Маханєва, Є. Пчелінцева, Л. Ніконова, Є. Корнеєва та інші вказують на необхідність залучення дітей до культурної спадщини народу. Виховання у дітей любові до рідного краю у педагогічній теорії та практиці досліджували Т. Бондаренко, Т. Завгородня, І. Зайченко, С. Золотухіна, Л. Потапова, Б. Ступарик, О. Сухомлинська, М. Чепіль та ін. Велике значення для розробки сучасних підходів та методів формування у дітей старшого дошкільного віку елементів національної самосвідомості мають концепції розвитку українського дошкільця, розроблені Л. Артемовою, А. Богуш, Л. Калуською, Н. Лисенко, Т. Поніманською.

Дошкільний вік є найсприятливішим для емоційно-психологічної дії на дитину, оскільки образи сприйняття дійсності, культурного простору дуже яскраві і сильні, тому вони залишаються в пам'яті надовго, а іноді і на все життя, що дуже важливо у вихованні патріотизму. В той же час слід зазначити, що цілісна наукова концепція формування громадянина, патріота України в сучасних умовах ще не створена. Зокрема, у психолого-педагогічних дослідженнях недостатньо вивчено питання використання краєзнавчого матеріалу у процесі виховання патріотичних почуттів у дітей

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дошкільного віку, що й зумовило вибір теми дослідження.

Зважаючи на вищесказане, визначимо мету нашого дослідження.

Мета дослідження: розкрити сутність поняття «патріотизм», теоретично обґрунтувати значущість використання краєзнавчого матеріалу у процесі виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Патріотизм як духовно-моральний принцип життєдіяльності особистості, який характеризується відповідальним ставленням людини до рідного краю, країни, свого народу, а також як активну працю на благо Вітчизни, розглядає А. Терник [4, с. 259]; як моральне почуття (І. Бех, П. Рогачев, М. Матюшкін, М. Мітін та ін.), політичний принцип (М. Бабинов, В. Курков та ін.), складну моральну якість (Н. Щуркова, Т. Ільїна, І. Мар'єнко, К. Чорна та ін.).

На думку К. Чорної, патріотизм – це стійка характеристика людини, яка проявляється в її свідомості, моральних ідеалах та цінностях, у реальній поведінці та вчинках. Отже, основою патріотичного виховання дітей є ціннісні орієнтації, які з віком і дорослішанням дитини змінюються, стають більш стійкими, умотивованими. Ціннісні орієнтації проявляються на двох основних рівнях – мікрорівні (особистісному) і макрорівні (суспільному) [5, с. 78].

Дослідниця Л. Шкрєбтїєнко виокремила основні напрями виховання патріотичних почуттів: народознавчий (суб'єктивне ставлення до батьків, родини роду, народу); українознавчий (ціннісне ставлення до духовного світу своєї нації: історії, культури, мови, традицій, звичаїв, символів); краєзнавчий (суб'єктивне ставлення до місця народження, проживання, знання про вулицю, місто, край, природу) [6, с. 63-64].

На думку О. Каплуновської, «патріотизм – це моральне почуття, а тому його формування вимагає глибокого емоційного переживання, усвідомлення і прийняття його дитиною як цінності. Якщо пробуджувати патріотизм лише за допомогою зовнішніх засобів, він може набути хибного спрямування, стати поверховим, показним» [1, с. 8]. Як бачимо, патріотизм – це одне з найглибших почуттів, яке необхідно формувати саме в дошкільному віці.

На сьогодні патріотизм визначається як любов до Батьківщини, рідної землі, відданість своєму народові. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, яка спрямована на розвиток країни, захист її інтересів.

Актуальними до нині є поради В. Сухомлинського про те, що Батьківщина для дитини починається з найближчого оточення: «з куска хліба та ниви пшениці, з лісного узлісся та голубого неба над маленьким ставком, з пісень та казок матері» [3, с.187]. За словами видатного педагога, «у кожній людині повинен бути рідний куточок, який став незабутнім спогадом про найдорожче – без цього немає людини, немає її морально-емоційного, естетичного коріння, немає свіжого вітерця, який живить непогасне полум'я любові до Вітчизни» [3, с.134].

На нашу думку, дитина, перш за все, повинна навчитися співпереживати іншим людям, потім вона навчиться співпереживати проблемам своєї країни. Захоплення красою й багатством своєї країни виникає тоді, коли дитина

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчилася бачити красу навколо себе: жити в красі, підтримувати її. Таким чином, для формування у дітей любові до Батьківщини необхідно, щоб дитина накопичувала соціальний досвід життя у суспільстві країни та засвоювала установлені норми поведінки, взаємовідносини.

Патріотичні почуття дітей дошкільного віку заснуються на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки вони значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання.

Отже, можна зробити висновок, що саме в дошкільному віці, коли дитина дуже чутлива до емоційних впливів і схильна до наслідування, створюються сприятливі умови для того, щоб поступово розкрити їй зміст народної і світової спадщини через мистецькі твори, етику людських взаємин, сформувані перший практичний досвід прояву душі стосовно рідних та близьких людей, рідної домівки, отчого краю з його природою, історією і традиціями, рідної мови, – усього, з чого для кожного починається Батьківщина.

Список використаних джерел:

1. Каплуновська О. Орієнтири патріотичного виховання: особливості організації роботи з дошкільнятами. *Дошкільне виховання*. 2015. № 8. С. 8-11.
2. Про організацію національно-патріотичного виховання у ДНЗ : Інструктивно-методичні рекомендації МОН України від 25.07.2016 р. № 1/9-396. URL: <https://imzo.gov.ua/2016/08/22/list-mon-vid-25-07-2016-1-9-396-pro-organizatsiyu-natsionalno-patriotichnogo-vihovannya-u-doshkilnih-navchalnih-zakladah> (дата останнього звернення: 18.04.2021).
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. 654 с.
4. Терник А.В. Національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку. Вісник луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2018. №1(315). С. 258-266.
5. Чорна К. І. Суть патріотизму і його виховання в сучасних умовах. Виховання в сучасному освітньому просторі: зб. наук. праць: Ін-т проблем виховання АПН України. Київ-Умань, 1997. С. 74-78.
6. Шкрєбтієнко Л.П. Виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами художньої літератури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Одеса, 2019. 298 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ РАФТ

Євгенія Парамонова

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

Науковий керівник: Онищенко І. В., к. філол. н., доцент

Анотація. У статті визначено особливості розвитку критичного мислення молодших школярів у контексті вимог Нової української школи. Проаналізовано педагогічні умови розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами технології РАФТ.

Ключові слова: критичне мислення, технологія РАФТ, Нова українська школа, початкова школа, молодший школяр.

В умовах Нової української школи питання розвитку критичного мислення є актуальним і важливим, адже одним з ключових завдань, що стоїть перед школою ХХІ століття, є розвиток інтелекту, інтелектуальної гнучкості учнів, формування здатності засвоювати велику кількість нової інформації та знань, що в свою чергу є необхідною умовою успішної адаптації особистості до постійно мінливих умов сучасного життя.

Важливість досліджуваної проблеми окреслена в Концепції «Нова українська школа» (2016), Державному стандарті початкової освіти (2018), де наголошується на необхідності оволодіння молодшими школярами критичним мисленням, адже для досягнення успіху в соціумі здобувач освіти повинен уміти формулювати і розв'язувати проблеми, знаходити, аналізувати та систематизувати інформацію, зрозуміло викладати свої думки, критично оцінювати результати й наслідки власних дій і поведінки.

Теоретико-методичні засади розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти розкрито в наукових розвідках О. Белкіної, І. Большакової, Л. Варзацької, М. Вашуленка, С. Гончаренка, Л. Колток, С. Луців, Н. Мелекесцева Г. Мошковської, О. Пометун, О. Савченко та ін. У своїх дослідженнях вчені стверджують, що критичне мислення – це активний, системний та самокерований процес, який має на меті досягнення точного розуміння інформації, формування власної думки та прийняття обґрунтованих рішень.

На сьогоднішній день існує достатня кількість засобів розвитку критичного мислення молодших школярів. Одним із ефективних є технологія РАФТ. Сутність технології РАФТ уперше було описано в 1987 році, коли А. Вульф і Т. Стіл опублікували книгу «Майстерня письма: робота над важкими частинами».

Особливості використання технології РАФТ на уроках в початковій школі є предметом дослідження таких вчених, як І. Большакова, Н. Мельник, О. Пика, О. Пометун, А. Шаповалова та ін. Автори вважають, що одним із

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

основних завдань початкової ланки освіти є розвиток інтелектуальних здібностей та формування здібностей до критичного мислення.

На нашу думку, розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі технології РАФТ буде ефективним за таких умов:

- 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей мислення молодшого шкільного віку;
- 2) органічне включення технології РАФТ у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі;
- 3) поетапне, системне та цілеспрямоване використання технології РАФТ на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Розкриємо сутність указаних педагогічних умов.

1. Урахування вікових та індивідуальних особливостей мислення молодшого шкільного віку.

Однією з важливих педагогічних умов розвитку критичного мислення є врахування індивідуальних особливостей мислення молодших школярів. Інтелект дітей інтенсивно розвивається в початковій школі. Такі психічні функції, як мислення, сприйняття, пам'ять, розвиваються і перетворюються на регулярні, довільні процеси. Мислення молодших школярів перебуває на перехідному етапі розвитку. У цей період відбувається перехід від наочно-образного мислення до словесно-логічного, понятійного.

У міру оволодіння навчальною діяльністю розумові операції стають менш актуальними для конкретної практичної діяльності чи наочної опори. У процесі навчання, діти опановують навички розумової діяльності, набувають уміння використовувати свій розум для дій та аналізу власного процесу міркування.

2. Органічне включення технології РАФТ у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі.

Ефективним засобом розвитку критичного мислення є технологія РАФТ. Технологія РАФТ – це педагогічний прийом, спрямований на створення письмових текстів певної тематики. Творіння можуть відрізнитися за жанром і оформленням. Даний метод вчить учнів розглядати тему з різних сторін і точок зору, навчає навичкам писемного мовлення. Він є одним із способів навчання критичного мислення, формує систему суджень, сприяє вмінню аналізувати предмети, зміст, проблеми, формулювати свої обґрунтовані висновки, виносити свої оцінки [4, 4].

Для застосування методу РАФТ-технології педагогу слід визначитися з темою. Вона повинна бути цікавою і актуальною. При проведенні подібного уроку потрібна наявність глибоких знань із заданої теми, фантазія і акторська майстерність.

Перед заняттям потрібно підготувати таблицю, можна просто намалювати її на дошці. Варто пам'ятати, що при обговоренні всіх граф вчителю необхідно буде зафіксувати всі судження так, щоб вони були видні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

учням протягом всього уроку, тому як постійно потрібно буде звертатися до них, обговорювати, аналізувати і, можливо, доповнювати.

Таблиця 1.

Таблиця РАФТ

РОЛЬ	АУДИТОРІЯ	ФОРМАТ	ТЕМА
<u>Хто Я?</u> ↓ Виявлення групи персонажів, які можуть описувати подію та вибір своєї ролі	<u>Для кого я буду писати?</u> ↓ Виявлення одного або групи персонажів чи реальних людей, вибір адресату тексту	<u>В якій формі буде написано текст?</u> ↓ Вибір жанру, типу, стилю	<u>Про що я буду писати?</u> ↓ Які ідеї донесу до слухачів?

Бажано мати і наочний матеріал, що дозволяє краще вникнути в суть питання, відчутти оточення персонажа, сприяти втіленню в нього.

3. Поетапне, системне та цілеспрямоване використання технології РАФТ на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Для її реалізації, важливо у застосовуванні технології РАФТ дотримуватись таких етапів роботи:

I етап – стадія виклику. Основним завданням на даному етапі є активізація учнів, мотивування їх до активної участі в процесі. Оптимально зробити вибір на користь методів, здатних зацікавити і залучити всіх учасників колективу. Найбільш поширеними є метод асоціацій і мозкового штурму.

II етап – стадія осмислення. Включає в себе роботу з підручником або додатковим матеріалом. На даному етапі учні отримують нову інформацію, роблять позначки і зауваження в зошиті.

III етап – стадія рефлексії. Етап рефлексії передбачає аналіз, осмислення пройденого матеріалу. Учні обговорюють і порівнюють раніше відомі факти і нову для них інформацію, аналізують почуте. Для досягнення кращого ефекту рекомендується використання наочного матеріалу із заданої теми: фотографій, слайдів, зразків. Це сприяє закріпленню отриманих знань і формуванню обговорюваного способу.

Технологія РАФТ на уроках мовно-літературної освітньої галузі може активно застосовуватись для обговорення персонажів будь-яких творів, розуміння сутності поняття «письменник», «поет», для написання сценаріїв невеликих літературних постановок; а також при профорієнтації (при розгляді людей певних професій: журналістів, військовослужбовців, вчителів і т.д.) [3, 54].

Отже, ефективному розвитку критичного мислення сприяють такі педагогічні умови: урахування вікових та індивідуальних особливостей мислення молодшого шкільного віку, органічне включення технології РАФТ у структуру уроків мовно-літературної освітньої галузі, поетапне, системне та цілеспрямоване використання технології РАФТ на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Забезпечення вказаних умов підвищить рівень розвитку

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

критичного мислення учнів, комунікативних і риторичних навичок, умінь доводити свою точку зору.

Список використаних джерел:

1. Амерханян С. Урок української мови з елементами розвитку критичного мислення. *Дивослово*. 2020. № 2. С. 10–12.
2. Піка О. В. Стратегія «РАФТ» – сучасний інструмент мовленнєвого розвитку сучасного учня. URL: <https://drive.google.com/file/d/1QCbMmlwPquiqm46yru82K82vruT6bTLk/view>
3. Савченко О. Я. Ровиток пізнавальної самостійності молодших школярів. Київ : Рад. школа, 1982. 152 с.
4. Харишин О. Розвиток пізнавальних інтересів учнів. Активізація розумової діяльності. *Початкова школа*. 2001. № 15. С. 4–6.
5. Шевченко О. Критичне мислення: ключові характеристики та вправи для його розвитку (майстер-клас). *Управління школою*. 2018. № 19. С. 58–64.

ГРА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Вікторія Погребняк
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
аспірант кафедри
логопедії та логопсихології

Анотація. У даній статті розглядаються проблема соціалізації дітей з порушеннями мовлення в закладі дошкільної освіти. Автором розкривається значення ігрової діяльності у процесі формування соціального досвіду дошкільників. Визначається особливості ігрової діяльності дошкільників з порушеннями мовлення.

Ключові слова: *ігрова діяльність, соціалізація, дошкільники з порушеннями мовлення.*

Соціальне становлення особистості та здатність до засвоєння соціально-побутової орієнтації відображається в процесі різних видів діяльності. При чому вирішальне значення має провідний вид діяльності дошкільника, друга складова – це спілкування. Шляхом комунікації дитина отримує інформацію, вчиться висловлювати свої думки, побажання, погляди. Третьою складовою становлення особистості стає розвиток самосвідомості дошкільника, головною метою якого є самопізнання та самовдосконалення [3, 353]

Підвищений інтерес викликає проблема соціалізації дошкільника, адже «соціалізація - це процес входження дитини в систему культурних норм поведінки та взаємодії з однолітками» [5, 280]. Високий рівень

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

соціалізованості дошкільника є цільовим орієнтиром дошкільного закладу, що базується на наступних показниках:

- здатність опосередкувати свої дії правилам, які спрямовані на досягнення конкретних цілей;
- рівень ініціативності, самостійності, відповідальності в процесі ігрової діяльності;
- достатній рівень комунікативної компетентності, що реалізується у здатності дошкільника розуміти емоційний стан, отримувати необхідну інформацію під час спілкування, уміння підтримати розмову (вести простий діалог), уміння співвідносити свої бажання та інтереси інших, уміння допомагати іншим тощо.
- високий мотиваційно-емоційний рівень, що відображається у здатності виражати власні емоції, співпереживати, допомагати іншим та бажанні залучатися до різних видів ігрової діяльності.

Отже, успішна соціалізація надає певні передумови розвитку соціального досвіду та соціальної свідомості дошкільника ще з раннього віку. З огляду на такий підхід вагомим значення займає робота над формуванням сталих взаємодій дітей з порушеннями мовлення із ровесниками та дорослими.

Успішність даного підходу в першу чергу реалізується за допомогою провідного виду діяльності дошкільника. Адже за допомогою гри малюк сприймає інформацію, вчиться налагоджувати взаємостосунки в колективі, бере на себе відповідні соціальні ролі. Крім того, гра виступає витокком розвитку почуттів, вчить дітей розуміти оточення, ставити себе на місце інших в різних ситуаціях, знаходити адекватні способи взаємодії, що по суті складає основи емпатії. Поряд з цим, у дошкільника в процесі ігрової діяльності відбувається розвиток творчих здібностей, їх бажання фантазувати та реалізовувати бажане в дійсність.

Загалом, гра як фактор розвитку соціального досвіду дошкільника спрямована на формування сталих соціальних взаємин в колективі. Важливим етапом у формуванні соціальної згуртованості дошкільників - подолання сором'язливості, позитивні взаємостосунки в колективі, взаємодія, культура спілкування.

Отже, за допомогою ігрової діяльності дошкільник вчиться взаємодіяти з навколишнім середовищем, що дає певні передумови формування комунікативної компетентності. У процесі ігрової діяльності малюк навчається, збагачує свій словниковий запас, вчиться висловлювати свої почуття та думки, що особливо важливо для дітей з порушеннями мовлення.

Спираючись на ідею соціалізації дошкільників логопедагогіка та логопсихологія визначає тенденції всебічного впливу ігрової діяльності на розвиток особистості дошкільного віку. Спеціальними дослідженнями встановлено взаємозв'язок гри дошкільника з порушеннями мовлення з процесом розширення їхніх уявлень про життя. Даний вид діяльності також визначається в якості однієї з умов накопичення, узагальнення і закріплення отриманого соціального та емоційного досвіду.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Загальновідомо, що ігрова діяльність є провідним видом діяльності дошкільника, тому вона займає своє значення у рівносторонньому розвитку дитини (О.М. Леонт'єв). Порушення звуковимови, обмеженість словникового запасу, а також зміна темпу, ритму мовлення, її плавності - все це негативно впливає на майбутню діяльність дошкільника, породжує певні особливості поведінки. Порушення загальної та мовленнєвої моторики сприяють швидкому стомленню дитини у грі, у них виникають труднощі швидкої зміни динамічного стереотипу, тому в іграх вони не можуть одразу перемкнутися з одного виду діяльності на інший [4, 144].

У процесі ігрової діяльності дошкільник з порушеннями мовлення має можливість засвоїти основні показники діяльності, досвіду взаємостосунків, адже гра спрямована на перенесення реальних та соціальних складових на доступний рівень (О.М. Леонт'єв). За допомогою ігрової діяльності у дитини формується вміння співпереживати, виражати своє ставлення стосовно інших, брати на себе різні ролі, розвивати здатність до емпатії, формувати позитивне ставлення до оточення.

Дослідження Н. Захарової розкривають вагомість ігрової діяльності у соціалізації дошкільника. Науковець засвідчує, що саме в процесі ігрової діяльності дитина здатна до саморегуляції, адже вона може апробувати себе у різних ролях чи ситуаціях, що впливає на покращення прийняття соціального статусу у реальному житті. Успіх процесу соціалізації залежить від добору ігор. Використання різних видів ігор дозволить оперативнo та в обмежені терміни сприяти розвитку ігрових умінь, сприяти формуванню ігрових контактів, на розширення кола соціальних взаємин, що сприятиме розвитку адаптації дошкільника з порушенням мовлення [1, 20].

Загальновідомо, що діти з порушеннями мовлення надають перевагу більше рухливим та дидактичним іграм, а розвиток сюжетно-рольової гри має досить збіднений характер. Така поведінка пояснюється значним недорозвитком умовно-рефлекторної діяльності, повільним створенням диференціювання, нестійкістю мімічних процесів, все це так чи інакше впливає на включення таких дітей у колективні ігри. Порушення загальної та дрібної моторики впливають на активність дитини, що може характеризуватися втому, не бажанням взаємодіяти у комунікативній та ігровій діяльності. Діти з порушеннями мовлення за часту виступають у іграх та колективних завданнях глядачами або беруть на себе досить малі ролі, все це обумовлено хвилюванням бути незрозумілим іншими, сором'язливістю власної вимови, не віри у свої сили тощо. З часом це впливає на психічний розвиток дитини, вони стають більш замкнені, бояться проявляти емоції та брати на себе ініціативу [2, 256].

Отже, ігрова діяльність як один із провідних факторів соціалізації дошкільника в певній мірі залежить від комунікативного розвитку дитини. Успішність соціалізації залежить від бажання та цікавості дитини долучатися до різних видів діяльності, брати на себе ролі, виконувати різного роду завдання.

Список використаних джерел:

1. Захарова Н. М. Соціальна адаптація старших дошкільників засобами ігрової діяльності: автореферат дисертації на здобуття наук. Ступеня кандидата пед. Наук 13.00.08 Київ, 2007. 20с.
2. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія: підручник для студентів ВНЗ. Київ, 2010. 256 с.
3. Леднева, А. А. Особливості соціалізації дітей з порушеним розвитком мови. *Молодий учений*. 2019. № 19 (257). С. 353-355.
4. Соботович Є. Ф., Тищенко В. В. Програмні вимоги до корекційного навчання з розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку з вадами інтелекту. К.: Актуальна освіта, 2004. 144 с
5. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ : монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг.ред. О. Рейпольської. К. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 280 с

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Ганна Подуфала

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

м. Умань

*Науковий керівник: Солтусенко Марина Михайлівна,
викладач-стажист кафедри фахових методик та
інноваційних технологій у початковій школі*

Анотація: На даний час існують проблеми, з якими стикається дошкільна та початкова освіта, такі як низький рівень професійної підготовки вихователів та вчителів, недостатнє фінансування, невідповідність програм навчання потребам дітей, брак сучасних технологій, а також брак уваги до психологічного здоров'я дітей. У даній роботі наведені висновки щодо того, як можна вирішити ці проблеми та покращити рівень дошкільної та початкової освіти.

Ключові слова: дошкільна освіта, початкова освіта, проблеми освіти, професійна підготовка, фінансування, технології, психологія.

Дошкільна та початкова освіта є основою успішного навчання та розвитку дітей. Ці етапи відіграють важливу роль у формуванні фундаменту знань, умінь і цінностей, які стануть основою майбутнього життя. Проте дошкільна та початкова освіта в Україні стикається з численними проблемами, які створюють труднощі для дітей, батьків та вчителів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Питаннями дошкільної та початкової освіти займаються багато дослідників та організацій. У кожній країні є національні та міжнародні наукові центри, які займаються проблемами дошкільної та початкової освіти.

В Україні також є свої дослідники, які займаються проблемами дошкільної та початкової освіти. Серед них можна виділити Інститут проблем освіти НАПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти НАПН України, Інститут психології ім. України Г. С. Костюка НАН України та ін.

Крім того, на міжнародному рівні питання дошкільної та початкової освіти досліджували такі організації, як ЮНЕСКО, ООН, Всесвітня організація дошкільної освіти, Міжнародна асоціація освіти та інші. Вони досліджують проблеми дошкільної та початкової освіти та дають рекомендації щодо їх вирішення.

Недостатнє фінансування дошкільних та початкових закладів освіти, вони не отримують достатньо коштів для забезпечення дітей необхідним обладнанням, книгами та іграшками. Це може обмежити можливості дітей для навчання та розвитку, а також погіршити якість навчання та виховання [2, с. 63].

Ще одна проблема – недостатня увага до потреб дітей. Більшість навчальних програм не враховують індивідуальні потреби та рівень розвитку кожної дитини. Це може бути перешкодою для їхнього розвитку та навчання.

Також проблемою є недостатнє використання сучасних технологій навчання. Згідно з дослідженнями Головного науково-методичного центру дошкільної та початкової освіти, застосування інноваційних методик і технологій дозволяє підвищити ефективність освітнього процесу в дошкільних і початкових класах. Але, на жаль, не всі дошкільні та початкові навчальні заклади використовують такі методи. Це може створити нерівність у навчанні, оскільки діти, які мають доступ до технологій, можуть мати перевагу над тими, хто їх не має [3, 149].

Однією з головних причин є висока вартість забезпечення доступу до сучасних технологій, особливо для невеликих дошкільних закладів і початкових шкіл з обмеженими бюджетами. Це може призвести до того, що більшість шкіл не отримають необхідної технічної підтримки, що знову створює нерівність у навчанні.

Брак уваги до психологічного здоров'я дітей є ще однією проблемою, яка потребує уваги. Виховання та навчання дітей – це складний процес, який може впливати на їх емоційний стан та психологічне благополуччя. Багато дошкільних закладів та початкових шкіл не мають досвіду та знань, необхідних для підтримки психологічного здоров'я дітей. Це може призвести до того, що діти можуть відчувати стрес, тривогу та інші емоційні труднощі, які можуть впливати на їх навчання та загальний розвиток. Необхідно звернути більшу увагу на психологічне здоров'я дітей у дошкільних та початкових школах. Це може бути досягнуто шляхом залучення психологів та консультантів, які зможуть надавати підтримку дітям, які стикаються з

емоційними труднощами. Крім того, вчителі та вихователі повинні отримати додаткову підготовку щодо виявлення та роботи з емоційними проблемами дітей [1].

Отже, проблеми дошкільної та початкової освіти потребують уваги та дій щодо їх вирішення. Тільки таким чином ми зможемо забезпечити високу якість дошкільної та початкової освіти, що відіграє важливу роль у формуванні майбутнього нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика: навчальний посібник / за заг. ред. проф. С. А. Нікітчиної. Київ: Видавничий дім «Слово», 2014. 368 с.
2. Кононко О. Л., Зайченко А. С. Діагностика сектору дошкільної освіти в Україні: звіт за результатами комплексного дослідження. Київ : Відродження, 2013. 145 с.
3. Левчук Н. М. Нерівність доступу до освіти в Україні: соціальні детермінанти та наслідки. *Демографія та соціальна економіка* 2005. № 2. С. 148–158.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Поліщук В. В.

УДУ імені Михайла Драгоманова

Науковий керівник професор Г.В. Семеренко

Анотація. У статті розглянуто формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів засобами діалогічного мовлення, подано зразки діалогів, які сприяють розвитку мовлення школярів.

Ключові слова: мовленнєва компетентність, діалог, розвиток мовлення дітей.

Розвиток мовлення дітей – це процес оволодіння рідною мовою, уміння використовувати рідну мову як засіб пізнання навколишнього світу, процес засвоєння набутого людиною досвіду. Тому одним із головних завдань сучасної початкової школи є розвиток в учнів ораторських здібностей, до яких належать уміння слухати та відтворювати інформацію, читати й розуміти тексти, вести діалог, брати участь у дискусії, переконувати та відстоювати свою точку зору, висловлювати власні думки, міркування та судження як усно, так і письмово.[6]

Невід'ємною складовою мовленнєвої компетентності молодших школярів є розвинене діалогічне мовлення, яке передбачає не тільки збагачення словникового запасу учня формами мовного етикету, синонімами, антонімами, образними словами тощо, а й уміле володіння інтонацією

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

відповідно до мовленнєвої ситуації. Розвиток навичок діалогічного мовлення варто розпочинати з першого класу, тому що для дітей таке мовлення складніше монологічного, воно формується в розмові двох партнерів, без попереднього планування, тісно пов'язуючи його з ситуацією [5].

Діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більш учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець. Адже мовленнєва взаємодія – це ключ до організації спілкування [4].

Ефективність роботи над формуванням діалогічного мовлення школярів залежить від багатьох умов: впливу сім'ї, школи, зовнішнього середовища, індивідуальних розумових, психологічних та вікових особливостей дитини тощо.

Формуючи навички говоріння, які передбачають побудову діалогічних і монологічних висловлювань, на кожному уроці створюємо ситуації, які змушують дитину говорити, спонукають до висловлення думки:

1) відповідь на поставлене запитання; 2) побудова діалогів за зразком, малюнком, словесно-описаною ситуацією; 3) обговорення життєвих ситуацій, висловлення своєї думки; 4) складання текстів-описів, розповідей, міркувань; 5) побудова своїх висловлювань на прочитаних чи прослуханих творах; 6) усний переказ прочитаного; 7) імпровізація казок, словесне малювання [5].

Також необхідним є організувати роботу так, щоб кожен учень мав уважного слухача, який не лише міг би зацікавлено вислухати, а й сказати, що йому сподобалося, перепитати про те, що не зовсім зрозумів. Для такої діяльності постійно застосовуємо роботу в парах та невеликих групах. Для цього варто залучити до активної мовленнєвої діяльності усіх чи принаймні більшість учнів класу. Діалог можна вважати результативним, якщо досягнуто мети всіх учасників спілкування, ніхто в процесі розмови не був ображений, невислуханий чи незрозумілий. У процесі формування діалогічного мовлення велика увага приділяється засвоєнню школярами формул мовленнєвого етикету – ввічливих слів, які вживаються під час вітання, прощання, прохання тощо. Учні початкової школи повинні запам'ятати найуживаніші формули етикету, знати, за яких обставин кожна з них уживається, а також правильно й доречно використовувати їх у власному мовленні [3, с.13-14]. Робота над діалогом передбачає два етапи: 1) відтворення, розігрування діалогу із прослуханого чи прочитаного тексту; 2) складання діалогу за ситуативним малюнком, словесно описаною ситуацією, опорою на допоміжний матеріал, а також самостійно, дотримуючись правил етикету, культури спілкування [6].

Для учнів базовий рівень володіння мовою передбачає опанування учнями такими типами діалогу: 1) діалог етикетного характеру; 2) діалог-розпитування; 3) діалог-домовленість; 4) діалог-обмін думками, повідомленнями.

На уроці української мови в початкових класах найпоширенішою структурною схемою діалогу є сполучення двох реплік: запитання і відповіді.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Оскільки молодшим школярам притаманне наочно-образне мислення, то формування навичок діалогічного мовлення можна здійснювати за допомогою різних видів опор: 1) малюнкові (конкретні предмети, сюжетні і предметні малюнки, маски для інсценування); 2) словесні (опорні слова, варіанти реплік початку діалогу, репліки одного із співрозмовників); 3) графічні ☺ ? ↔ ☺ ? (запитання-відповідь) [6].

Використовувати зазначені види опор потрібно залежно від рівня сформованості навички діалогічного мовлення учнів. Слід пам'ятати, що для слабших учнів опора необхідна, а сильнішим вона може заважати, оскільки допоміжні матеріали обмежують самостійність мислення таких дітей. Допоміжні матеріали прибираємо поступово: спочатку – малюнки, потім – схеми, й, нарешті, опорні слова й репліки.

Для презентації тем з комунікативним спрямуванням рекомендується вчителям застосовувати так звані картини з нерозгорнутим сюжетом, де показані особи або предмети, намічені дії або їх результати, але хід і подальший розвиток подій переноситься у сферу здогадки. Наприклад: “Хлопчик стоїть біля замкнених дверей квартири і плаче”; “Дівчинка у святковій шкільній формі йде вулицею з букетом квітів” тощо. Такі картини спонукають учнів до з'ясування того, що передувало епізоду і що буде потім. Яскравими прикладами такого унаочнення можуть бути малюнки, різноманітні ілюстрації українознавчого характеру, фотографії рідних, учнів тощо. Зрештою, екскурси в “позасюжетну сферу” можна запропонувати і на основі звичайних картин і діафільмів [4].

Вправи для розвитку діалогічного мовлення:

1. «Слухай уважно – відповідай»

Наприклад:

- *Ти підеш сьогодні разом зі мною до школи?*
- *Так, я. (Ні, не я, а моя сестра.)*
- *Ти підеш сьогодні разом зі мною до школи?*
- *Так, піду. (Ні, не зможу.)*
- *Ти підеш сьогодні разом зі мною до школи?*
- *Так, піду сьогодні. (Ні, не сьогодні, а завтра.)*
- *Ти підеш сьогодні разом зі мною до школи?*
- *Так, із тобою. (Ні, не з тобою, а з Оленкою.)*

2. «Питання – відповідь»

- Пропонується учням розглянути предметні малюнки та з'ясувати, хто на них зображений. Учні працюють парами, за малюнками ставлять одне одному запитання, слідкують за правильністю відповіді.

- *Хто зображений на малюнку?*
- *На малюнку зображений півень?*
- *Як ця тварина розмовляє?*

3. «Пропозиція-згода»

Пропоную дітям розглянути сюжетний малюнок та з'ясувати, хто на ньому зображений:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- *Що роблять дівчатка. Придумайте їм імена.*
- *Які слова могла сказати одна дівчинка? Що відповіла їй подруга?*
- *Олю, візьми яблуко, пригощайся!*
- *Дякую, Віро. Воно дуже велике. Давай з'їмо його разом.*
- *Добре.*

4. «Прохання-незгода»

Учні розглядають сюжетний малюнок і з'ясовують, хто на ньому зображений.

- *Чим займаються хлопчики, зображені на малюнку? Дайте їм імена.*
- *Як ви гадаєте, чи хоче другий хлопчик теж пограти новою іграшкою?*

Як він про це може попросити?

- *Уявіть, що товариш відмовив. Як він це пояснив?*
- *Толю, дай мені, будь ласка, пограти літачком.*
- *Вибач, Владіку, але це моя нова іграшка. Я ще сам нею не награвся.*
- *А даси погратися пізніше?*
- *Гаразд [1].*

Робота із формування діалогічного мовлення учнів 1-4 класів не може обмежуватися епізодичними вправами на уроках. Щоб виробити в учнів стійкі знання, міцні вміння і навички, внутрішню потребу в дотриманні правил спілкування, необхідно працювати систематично.

Отже, формування культури спілкування, мовлення та поведінки має відбуватися в умовах посилення навчально-виховного процесу з використанням новітніх педагогічних технологій, де необхідно автоматизувати комунікативні навички та створити систему правильного підбору вправ і завдань. Систематична і цілеспрямована робота з ними забезпечить ефективне практичне оволодіння діалогічним мовленням, розвиток якого сприятиме формуванню мовленнєвої культури молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Глазова О. «Навчання діалогічного мовлення»// Дивослово. 2003. №1
2. Гончарова О.М. Діалогічне мовлення. Навчальні вправи та ситуативні завдання. 1-4 класи // Початкове навчання та виховання. 2009. №19-21 (203-205), липень. С. 76-80.
3. Мазур Є. І. 100 комунікативних сходинок до мовленнєвої компетентності / Є.Мазур // Початкове навчання та виховання. 2010. №10. С. 13-14.
4. Мартіна о. Діалогічне мовлення як засіб формування комунікативної компетентності учнів початкових класів. № 27 (2019): Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник. URL: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2019-27-0.375-380>.
5. Петрик О., Грищенко О. «Формування діалогічного мовлення учнів 2 – 4 класів» // Початкова школа. 2007. №8.

6. Пономарьова К. Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів на уроках української мови. URL: https://lib.iitta.gov.ua/8027/1/Формування_мовленнєвої_компетентності_молодших_школярів.pdf.

РОЗВИТОК ТЕМПЕРАМЕНТУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ВИХОВАННЯ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА

Вікторія Попадюк
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Лобанчук Олена Анатоліївна,
професор кафедри педагогіки та
методики початкового навчання

Актуальність даної теми полягає в тому, що кожен вихователь повинен знати характеристику особливостей типів темпераменту дітей дошкільного віку, вміти визначити тип темпераменту кожного вихованця для того, щоб побудувати індивідуальний підхід до кожної дитини, забезпечити для її розвитку відповідні психогігієнічні умови та створити предметно - розвивальне середовище. Теоретичні знання даної проблеми стануть у пригоді кожному вихователю у роботі з батьками, адже в обов'язки вихователя дітей дошкільного віку входить надання батькам консультативної допомоги, порад, рекомендацій. Знання про психофізіологічні особливості темпераменту дітей дошкільного віку потрібні для того, щоб оберігати незрілу нервову систему дитини від перенапруження, не допускати можливих помилок батьків та вихователів у вихованні дітей з різними типами темпераменту. Кожен вихователь повинен пам'ятати, що його головне завдання це - створити доброзичливі відносини з родинами своїх вихованців.

Слово "темперамент" в перекладі з латинської мови означає «належне співвідношення частин». Саме темперамент проявляється в дитини у вигляді загальної психічної активності. Від темпераменту залежить найперша реакція на якусь подію або ситуацію.

Уже давньогрецький філософ Арістотель виділив 4 типи темпераменту: сангвінічний, холеричний, меланхолійний, флегматичний. «Чисті типи» в житті зустрічаються, дуже рідко, частіше в кожній дитині можна зустріти поєднання різних характеристик з переважанням певних рис.

Коли говорять про темперамент, то мають на увазі багато психічних відмінностей між людьми - різні по глибині, інтенсивності, стійкості емоцій, емоційної вразливості, темпу, енергійності дій і інші динамічні, індивідуально-стійкі особливості психічного життя, поведінки й діяльності. Тим не менш, темперамент і сьогодні залишається багато в чому спірною і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

невирішеною проблемою. Однак при всьому різноманітті підходів до проблеми, вчені і практики визнають, що темперамент - біологічний фундамент, на якому формується особистість як соціальна істота.

Я вважаю, що робота педагога не може бути успішною без глибокого знання ним властивостей особистості, а саме темпераменту. Знаючи ці особливості педагог буде грамотно керувати процесами виховання і розвитку особистості, уникаючи в процесі виховання багатьох помилок.

Питання про темперамент хвилювало і до цих пір продовжує привертати увагу багатьох дослідників, таких як Р.С. Немов, М.К. Тутушкина, В.П. Ільїн, С.Л. Рубінштейн, А.В. Барташев, В.С. Мерлін, Е.Н. Рогов, Д.Б. Ельконін, Я.Л. Коломинский та інші. Різні підходи до вивчення темпераменту відображені в багатьох роботах. Серед цих підходів можна виділити пояснення сутності темпераменту як співвідношення процесів збудження і гальмування (І.П. Павлов), або вивчення приватних проявів темпераменту (В.С. Мерлін)

Об'єкт дослідження – процес розвитку виховання старшого дошкільника.

Предмет дослідження – вплив темпераменту на процес виховання.

Мета дослідження - полягає в обґрунтуванні теоретичних передумов розвитку темпераменту та його вплив на процес виховання дошкільника, у виявленні особливості змісту та розробці змісту(шляхи, методи)розвиток темпераменту.

Завдання дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз психолого-педагогічної, філософської та методичної літератури з проблеми що досліджується.

2.Розкрити сутність понять адаптація, темперамент, холерик, сангвінік, меланхолік, флегматик.

3.Визначити методичні рекомендації щодо розвитку темпераменту та його впливу на процес виховання дошкільника.

Спостерігаючи за іншими людьми, за тим, як вони працюють, навчаються, спілкуються, переживають радість і горе, можна помітити відмінності в їх поведінці. Одні – швидкі, рвучкі, рухливі, схильні до бурхливих емоційних реакцій, інші – повільні. Спокійні, незворушні, з непомітно вираженими почуттями і т. д. Причина подібних відмінностей криється в темпераменті людини, притаманному їй від народження. [12,с.111].

Психологами Б.М. Тепловим і В.Д. Небиліциним, що продовжували дослідження І.П. Павлова, були відкриті нові властивості основних нервових процесів. Серед них динамічність - властивість, яка визначає швидкість і легкість вироблення умовно-рефлекторних зв'язків (позитивних - збудження, негативних - гальмування) і лабільність нервових процесів - особлива властивість, що визначає швидкість виникнення збуджувального процесу.[13,с.330].

Істотним виразом темпераменту є швидкість протікання психічних процесів. Від швидкості або швидкості протікання психічних процесів потрібно ще відрізняти їх темп і ритм. Основний прояв темпераменту дуже

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

часто шукають у динамічних особливостях "реакцій" людини - в тому, з якою силою і швидкістю він дієво реагує на подразнення. Дійсно, центральними ланками в різноманітних проявах темпераменту є ті, які виражають динамічні особливості не окремо взятих психічних процесів, а конкретної діяльності в різноманітних взаємозв'язках різних сторін її психічного змісту. Для темпераменту особливо істотні вразливість людини, імпульсивність, тривожність. [10,с.613].

Характерними рисами холеричного темпераменту є передусім те, що позитивні рефлексії у нього виробляються легко і залишаються стійкими при різноманітних умовах, гальмівні ж рефлексії виробляються з труднощами. Тяжка зустріч двох протилежних нервових процесів — збудливого і гальмівного — приводить до зриву нервової діяльності з боку гальмування. Холеричний тип — це бойовий тип, що легко і швидко подразнюється (Павлов).

При сангвінічному типі темпераменту умовні рефлексії як позитивні, так і гальмівні утворюються легко, виявляються міцними і точними. При зіткненні двох протилежних нервових процесів у них не виникають зриви вищої нервової діяльності. Сангвініки легко збуджуються і так само легко гальмують свої бажання. Сангвінік гарячий, дуже продуктивний діяч, але лише тоді, коли в нього багато цікавого діла, тобто є постійне збудження, коли ж такого діла нема, він починає нудьгувати, стає млявим (Павлов).

Флегматик — спокійний, завжди рівний, наполегливий і завзятий трудівник життя (Павлов).

Меланхолік важко переживає зміну життєвого оточення, що вимагає зміни динамічних стереотипів. Людина слабкого типу, попадаючи в нові умови життя, дуже розгублюється (Павлов).

Для дитини характерне є поєднання невірноваженості з слабкістю обох нервових процесів (збудження і гальмування). Вікові закономірності дозрівання властивостей загального типу, який у дошкільному віці характеризується відносною слабкістю, недостатньою інертністю і невірноваженістю процесів збудження і гальмування, дають підстави стверджувати про існування специфічного вікового типу нервової системи у дітей. [14, с.376].

Висновок. Навряд чи можна говорити про «хороші» або «погані» темпераменти. Невірно вважати, що такі властивості нервової системи, як слабкість або інертність, негативність, а риси темпераментів, які складаються на їх основі, підлягають якнайшвидшій переробці. Кінцевий результат залежить від виховання. При неправильному підході хороше може обернутися поганим, а при вмілому впливі вплив негативних рис може бути перекритий. Тому, говорячи про правильний підхід батьків і вихователів до дітей, мається на увазі лише необхідність збалансувати дію тих чи інших властивостей темпераменту, а зовсім не вирівнювати їх.

Ні батьки, ні педагоги не вибирають дітей, але темперамент, виховувати потрібно всім, але по-різному. У дошкільному віці темперамент виражений

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ще неясково. До специфічних особливостей цього віку відносяться: слабкість збуджувального і гальмівного процесів, їх неврівноваженості, висока чутливість, швидке відновлення. Бажаючи правильно виховати дитину, батьки та вихователі врахують життєву силу нервового процесу: збереження працездатності при тривалій напруженій роботі, стійкий і досить високий позитивний емоційний тонус, сміливість у незвичних умовах, стійка увага, як в спокійній, так і в галасливій обстановці.

Таким чином, у всіх своїх проявах темперамент опосередкований і обумовлений реальними умовами і конкретним змістом життя людини. Тому слід пам'ятати, що поділ людей на чотири види темпераменту дуже умовно. Як відомо, головними типами темпераменту є сангвінічний, флегматичний, меланхолічний і холеричний. Упродовж дошкільного дитинства змінюється співвідношення основних нервових процесів, вікових і типологічних особливостей дитини.

Існують перехідні, змішані, проміжні типи темпераменту, часто в темперамент людини з'єднуються риси різних темпераментів. Темперамент може також змінюватися і в результаті самовиховання. Навіть доросла людина може змінити в певну сторону свій темперамент.

Основою індивідуальності дитини є її природні особливості, обумовлені комбінаціями генів, певними анатомо – фізіологічними особливостями організму головного мозку, органів чуття, властивостями нервової системи (типи вищої нервової діяльності, яка є фізіологічною основою темпераменту).

Про належність дитини до певного типу темпераменту можна зробити висновок на основі аналізу її діяльності, поведінки, реакцій на різні впливи. Чим менше дитина, тим простішою і надійнішою є ця класифікація. Тип вищої нервової діяльності визначає не її зміст, а те, якою буде дитина – спокійною, зібраною, мобільною чи метушливою, імпульсивною, хаотичною.

Слід пам'ятати, що не варто звалювати на темперамент невихованість, безвідповідальність та інші недоліки виховання. Темперамент характеризує тільки вроджені особливості характеру: емоційність, чутливість, активність, енергійність. Від нього не залежить захоплення, погляди вихованість і соціальна орієнтація людини. Тип темпераменту визначає манеру поведінки і образ дій людини в навколишньому середовищі.

Невміння враховувати особливості темпераменту іноді призводить до серйозних помилок у вихованні. Так часто трапляється, якщо батьки, вихователі особливості темпераменту дітей вважають рисами їхнього характеру. Головним у роботі є поступовий перехід від пристосування індивідуально – типологічних особливостей до формування саморегуляції дитини, вміння керувати своєю поведінкою і діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Барташев, А.В. Діагностика темпераменту і характеру / А.В. Барташев. – 2-е вид, перероб... - Спб. Пітер, 2007. 400с.

2. Дуткевич І.В. Дошкільна психологія: 2-ге видання. Навч.Пос.-К.: Центр учбової літератури, 2009.-392с.
3. Дитяча психологія: Учеб. Посібник / Я.Л. Коломинський, Е.А. панько, А.Н. Білоус та ін.; / Под. ред. Я.Л. Коломинський, Е. А. Пунько. – М.: Університетське, 1998.- С.354-365.
4. Єршова, У.В. Емоційне виховання в сім'ї / У.В. Єршова // Практична психологія та логопедія. – 2008. - №6. – С.25-31.
5. Ільїна, Є.П. Диференціальна психологія. – Спб: Питер, 2001. – 464с. Лл. – (Серія «Підручник нового століття»).
6. Коломинський, Я.Л. Діагностика та корекція психічного розвитку дошкільника / Я.Л. Коломинський, Е.Л. Панько, А.П. Білоус. – Мінськ: «Університетське», 1997. – С. 88- 102.
7. Мерлін, В.С. Нарис теорії темпераменту / В.С. Мерлін. – М.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 368с.
8. Мухіна, В.С. Дитяча психологія / Під. Ред.. Л.А. Венгера. – 2-е вид, перероб. І доп. – М.: Освіта, 1995 рік. - С.106-114.
9. Немов, Р.С. Практична психологія: Пізнання себе: Вплив на Людей: Посібник для навчання. / Р.С. Немов. – М.: Гуматин... вид. центр Владос, 2001. – 320с.
10. Осипова, М.П. Педагогіка і методика сімейного виховання / М.П. Осипова; Під. Ред. М. П. Осипової. – К.: ІВЦ Мінфіну, 2008 рік. – 360с.
11. Рубіштейн, С.Л. Основи загальної психології. / С.Л. Рубіштейн. – Спб. Пітер, 2002. – 720с.
12. Степаненкова, Е.Я. Теорія і методика фізичного виховання дитини: Учеб. Посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів. – М.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 368с.
13. Савчин М.В. Вікова психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 360с.
14. Сисоєва С. О. Психологія та педагогіка: Підручник. – К.: Міленіум, 2005.- 520с.
15. Урунтаєва Г.А., Афоннькіна Ю.А. Практикум з дитячої психології / Г.А. Урунтаєва – М.: Видавничий центр «Академія». 1995. – 368с
16. Таємниці адаптації. Психологічні особливості дітей дошкільного віку. Третій рік життя / О.С. Нурєєва, З.І. Шейнфельд. – Х.: Вид. Група «Основа», 2007.- 160с. – (Дошкільний навчальний заклад. Психологія виховання).
17. Synchronic Approach to Comparative Research of Ukrainian Cultural Space in European Context, Beytulhikme International Journal of Philosophy, 8 (2) 2018, pp. 681-690
18. Ukrainian Students' Analysis of Abuse Treatment by Parents: Retrospective and Perspective in Virtual and Real Environments / [O. Stoliarchuk, O. Kokhanova, N. Prorok, S. Khrypko, O. Shevtsova, O. Tkachyshyna, O. Lobanchuk]. // IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security. – 2022. – №22. – С. 197–207.

19. Communication with Video Games as a Process of Semiosis Mariia Maletska, Ivan Ostashchuk, Svitlana Khrypko, Hanna Salo, Halyna Petryshyn, Olena Lobanchuk IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, Vol. 22 No. 10 pp.37-42

20. Information Politics of Ukraine in the Field of Freedom of Conscience in a Pandemic / Palinchak Mykola, Olga Dobrodum, Svitlana Khrypko, Olga Gold,, Ivan Ostashchuk, Inna Vlasenko, and Olena Lobanchuk / IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security Vol. 22 No. 11 pp. 222-228

СИСТЕМА ТВОРЧИХ ВПРАВ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Антоніна Поплавська

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

Київ

Науковий керівник: І.М. Унінець, PhD,

доктор філософії, к.е.н., доцент кафедри практичної психології

Анотація. У статті описується проблема розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Наводяться основні умови для створення зв'язних висловлювань в НУШ. Охарактеризовано основні значення поняття «зв'язне мовлення», «творчі вправи» та описано їх роль у розвитку зв'язного мовлення. Перелічено напрями впливу творчих вправ, які використовуються на уроці української мови.

Ключові слова: зв'язне мовлення, молодші школярі, творчі вправи, зв'язне висловлювання, урок зв'язного мовлення, словниковий запас.

Постановка проблеми. Метою початкової школи є всебічний розвиток дитини як особистості відповідно до її особливостей, що стане основою до навчання в середній і старшій школі та підготує до реалізації на професійному рівні в дорослому житті. Одним із елементів цього розвитку є розвиток зв'язного мовлення як провідного принципу навчання рідної мови в школі.

В сучасному інформаційному, комп'ютеризованому та технологічному суспільстві, в якому молодші школярі поспішають опанувати гаджети та спілкуються за допомогою смайлів, їх мовлення не є зв'язним та потребує розвитку та корекції з боку вчителя. З метою розвитку зв'язного мовлення, збагачення словникового запасу та зацікавлення дітей до вивчення рідної мови в початковій школі особливе місце займає система творчих вправ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Оскільки проблема з розвитку мовлення є однією з найважливіших у системі початкового навчання, вона завжди привертала увагу вчених – психологів, лінгвістів, методистів,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

педагогічних науковців та вчителів-практиків - К.Д.Ушинський, С.Л.Рубінштейн, Д.Б.Ельконін, Г.О.Люблінська, І.О.Синиця, М. П. Кочерган, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, В. М. Русанівський, А. П. Каніщенко, М. С. Вашуленко, О. М. Біляєв, Н. В. Гавриш, А. М. Богуш, Т. К. Донченко, С. О. Караман, О.І. Білан, О. Н. Хорошковська та ін.

Темі добору та класифікації вправ, спрямованих на розвиток мовлення присвятили Н.І. Луцан, А. М. Богуш, Л.О.Варзацька, М.Г.Стельмахович, М. І.Пентилюк, О. П. Глазова, Н. В. Бондаренко, С. О. Караман, В. Я. Мельничайко, М. С. Вашуленко, К.І.Пономарьова та ін.

Мета статті – дослідити проблему розвитку зв'язного мовлення молодших школярів в умовах сучасної початкової школи та визначити вплив творчих вправ на формування зв'язних висловлювань.

Виклад основного матеріалу. В Державному стандарті початкової освіти першою компетентністю є вільне володіння рідною мовою, а саме: усне і письмове висловлювання. Тобто, учні початкової школи за 4 роки мають досягнути усне і письмове мовлення на такому рівні, який би дозволив їм спілкуватися з однолітками та старшими людьми вільно та на будь-яку тему. Саме потреба в комунікації є мотивацією розвитку зв'язного мовлення у молодших школярів. [1, с. 1]

Розвиток мовлення учнів в умовах нової української школи є актуальною проблемою сучасної освіти. Вміння правильно будувати висловлювання в усній та письмовій формі – головне завдання початкової школи. Для його реалізації необхідна не лише правильна організація навчання, але й добір вчителем таких прийомів, форм та методів роботи, щоб навичка зв'язного мовлення сприяла позитивному ставленню до навчання, вихованню впевненості у собі та своїх освітніх можливостях, що є важливою запорукою всебічного розвитку дитини.

Розвиток зв'язного мовлення – це головний принцип навчання рідної мови в початковій школі. Молодші школярі в процесі навчання освоюють усне та письмове, монологічне та діалогічне мовлення, побудову зв'язних висловлювань, виходячи із комунікативного завдання. Основою кожного уроку української мови, а в подальшому й інших навчальних дисциплін, має стати робота над збагаченням словникового запасу, побудовою зв'язних висловлювань відповідно до поданої теми та орфографічно грамотним письмом. [2, с. 111]

Термін «зв'язне мовлення» вживається у трьох значеннях: 1) як процес, послідовний виклад або сприймання думок однією особою; 2) як продукт мовленнєвої діяльності із структурною та смисловою єдністю; 3) розділ методичної науки, завдання якої розуміти та будувати зв'язні висловлювання згідно мети, умов та норм літературної мови. [4, с. 106]

Зв'язне мовлення – це мовлення, що спрямоване на задоволення потреби висловлювання, передає тему, має самостійність, кінцівку та ділиться на частини, пов'язані між собою.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Одиницею зв'язного мовлення в початковій школі є розгорнута відповідь учня на поставлене питання вчителем, твір, переказ, диктант та ін.

Вашуленко М.С. визначив зв'язне висловлювання як сукупність взаємопов'язаних самостійних речень, об'єднаних спільною темою і головною думкою за допомогою мовних засобів.

Процес створення зв'язного висловлювання проходить 4 стадії:

- 1) орієнтування в завданнях і умовах спілкування;
- 2) планування викладу думки;
- 3) вибір відповідних мовних засобів для її вираження;
- 4) забезпечення зворотного зв'язку. [3, с. 316-317]

Урок зв'язного мовлення є складовою частиною уроку української мови. Він покликаний формувати вміння переказувати текст в усній та письмовій формах, створювати текст згідно побаченого та почутого, забезпечує збагачення та активізацію словникового запасу, роботу над словосполученням, складанням речень.

На розвиток зв'язного мовлення крім психологічного фактору (рівень розвитку уваги, пам'яті, уваги, мислення) має вплив і педагогічний, що виражається через систематичність та цілеспрямованість використання системи творчих вправ.

За Шпачук Л.Р. творчі вправи є одним із видів класифікації мовних вправ за ступенем самостійності в виконанні: створення, складання, доповнення, заміна, перебудова мовних одиниць.

За іншою класифікацією - від поставленої дидактичної мети, творчі вправи відносять до завершальних вправ, метою яких є перевірка набутих знань, умінь та навичок. Учні створюють тексти, складають усні та письмові оповідання, доповнюють перекази, імпровізують на подану тему.

Особливе місце у системі творчих вправ Шпачук Л.Р. відводить списуванню із додатковим завданням, творчому переказу та творчому диктанту. [6, с. 28-30]

Пономарьова К.І. описує наступні напрями, які охоплює система творчих вправ:

- 1) збагачення, уточнення й активізація словникового запасу школярів;
- 2) формування умінь будувати речення, різні за метою висловлювання, інтонацією та структурою;
- 3) формування умінь логічно і послідовно висловлювати свої думки в усній і письмовій формах;
- 4) засвоєння і застосування засобів зв'язності тексту;
- 5) формування умінь будувати план майбутнього висловлення;
- 6) засвоєння і використання виражальних засобів мови залежно від ситуації та мети висловлювання;
- 7) удосконалення граматичного ладу мовлення учнів, дотримання правил орфоєпії, орфографії і пунктуації. [5, с. 4-5]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Творчі вправи позитивно впливають на формування вмінь самостійно створювати зв'язні висловлювання, змінювати поданий текст, вносити правки до тексту, оцінювати складений діалог чи зв'язне висловлювання.

Обов'язковою умовою досягнення успіху при виконання творчих вправ є сприятливий психологічний клімат на уроці та колективна співпраця між вчителем та учнями.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В умовах НУШ комунікативному вихованню молодших школярів надається особливе значення, адже розвиток зв'язного мовлення забезпечує дітей необхідними мовними навичками, створює умови для активної участі у суспільному житті, успішному засвоєнні інших шкільних предметів як у початковій школі, так і в середній. Перше місце у навчанні виділяється мові як засобу комунікації. Саме необхідність в спілкуванні мотивує учнів до розвитку зв'язного мовлення. Сучасний вчитель повинен шукати ефективні методи та засоби, що вплинуть на формування зв'язних висловлювань в учнів молодшої школи. Таким засобом може бути система творчих вправ, яка орієнтована на самостійність їх виконання учнем. Подальшого вивчення потребує питання створення необхідних та відповідних умов впровадження творчих вправ на уроках української мови, що забезпечить розвиток зв'язного мовлення через мовленнєву діяльність молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 №87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 №688) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 026.03.2023)
2. Марущак, В. С. Про деякі особливості зв'язного мовлення молодших школярів / В. С. Марущак. / *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського : збірник наукових праць. Педагогічні науки.* - Миколаїв : МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2015 №4-с.111-114
3. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. — К. : Літера ЛТД, 2011. —364 с
4. Наконечна А.В. Зв'язне мовлення як поняття і ресурс суб'єкт-суб'єктної взаємодії в освітньому середовищі початкової школи / *Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи : матеріали Першої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*, м. Київ, 18 квіт. 2019 р. // Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць [за наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Фенікс, 2019. С. 103-106
5. Пономарьова К. І. Особливості розвитку мовлення учнів у початковій школі. Уроки розвитку мовлення в 1-4 класах: навч.-метод. посіб. / К. І. Пономарьова. – 2-ге вид. – К.: Генеза, 2011. – 141 с.

6. Шпачук Л.Р., Погонєць Л.М. Використання системи творчих вправ на уроках рідної мови в 3 класі як засіб формування творчих здібностей молодших школярів. [методичний посібник] / Л.Р.Шпачук, Л.М.Погонєць. - Кривий Ріг, 2012. 77 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НУШ

Юлія Предибайло

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Севастюк М.С., к.пед.н., доц.

Анотація: *в статті обґрунтовуються педагогічні умови формування у молодших школярів soft skills навичок в освітньому просторі Нової української школи. Доведено, що створення атмосфери творчості, психолого-педагогічної підтримки (супроводу) учнів у навчальному процесі, використання групових та колективних форм роботи, збагачення та раціональне облаштування предметно-ігрового середовища школи значно впливають на формування життєвих компетентностей та наскрізних умінь молодших школярів.*

Ключові слова: *ключові компетентності, наскрізні вміння, освітній простір, soft skills навичок молодших школярів.*

Важливою умовою реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти є створення освітнього середовища навчання дітей. Планування і дизайн освітнього простору школи спрямовуються на розвиток дитини та мотивацію її до навчання. Відповідно до Концепції Нової української школи особливостями організації освітнього середовища у початковій школі є багатофункціональність простору для проведення різних форм роботи: ранкових зустрічей у колі, роботи в малих і великих групах, фронтальної, групової та індивідуальної роботи на уроках і в позаурочний час. Ефективна індивідуалізація освітнього процесу може бути досягнута через організацію навчальних осередків, які відображають потреби й інтереси дітей.

Формування «м'яких» навичок молодших школярів в умовах нового освітнього середовища відбудеться успішно за наступних педагогічних умов:

- створення атмосфери творчості, психолого-педагогічної підтримки (супроводу) учнів у навчальному процесі, забезпечення у педагогічному процесі активної взаємодії між учителем та учнем, а також створення умов для вільної самостійної діяльності дитини;
- використання групових та колективних форм роботи;
- поліпшення навчально-методичного забезпечення педагогічного процесу, збагачення та раціональне облаштування предметно-ігрового середовища школи.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Першою умовою нами було виділено створення атмосфери творчості, психолого-педагогічної підтримки (супроводу) учнів у навчальному процесі, забезпечення у педагогічному процесі активної взаємодії між учителем та учнем.

Важливим складником системи формування нового змісту освіти є чітке бачення результатів педагогічного партнерства «учень – вчитель», в основі якого відповідні цінності, зазначені в Концепції Нової української школи. Практика ранкових зустрічей є однією з успішних практик, що допомагає вчителю у створенні спільноти в класі, що зазвичай потребує часу, уваги й терпіння. Ранкова зустріч сприяє створенню взаємин між дітьми і дорослими у класі, які формують відчуття спільноти в кожного з її членів. Під час проведення практики ранкової зустрічі відбувається розвиток важливих навичок дітей, серед яких – навички спілкування, академічні і соціальні навички. Крім цього, практика ранкових зустрічей сприяє створенню у класі позитивного настрою та позитивній поведінці.[2, 57]

Друга умова полягає у використанні групових та колективних форм роботи. Групова робота - форма організації навчально-пізнавальної діяльності, за якої учні з різним рівнем навчальних можливостей, об'єднані в малі групи, виконують як спільні, так і диференційовані завдання педагога. Ця форма роботи має велике значення для формування самостійності школяра. Працюючи в команді, учень проявляє ініціативу: вибирає завдання, радиться, як організувати роботу, вчиться планувати свої дії. Використання групових форм організації діяльності учнів у рамках класно – урочної системи навчання сприяє формуванню у школярів позитивного ставлення до навчання, розвиває вміння пристосовуватись до умов роботи в групі і забезпечує високу загальну активність учнівського колективу. Колективне навчання дає можливість всім учням активно працювати на уроці, сприяє розвитку навичок міжособистісного спілкування. Крім того, саме групові форми організації навчальної діяльності є надзвичайно важливими для широкого та ефективного використання інтерактивних технологій. [3]

Поліпшення навчально-методичного забезпечення педагогічного процесу, збагачення предметного середовища школи виступає третьою умовою ефективного формування soft skills навичок в освітньому середовищі початкової школи.

Сучасний освітній простір має давати можливість для різних форм навчальної діяльності. Зонування та гнучка організація простору класу – дві сучасні тенденції, що доповнюють та врівноважують одна одну. Пошук балансу між поділом класу на окремі осередки та трансформацією простору для різних видів діяльності освітнього простору – це перш за все постійний процес, один із елементів педагогічної творчості вчителя.

Використання LEGO на уроках у початковій школі – це корисний і важливий елемент навчального процесу. Працюючи з LEGO, діти розвивають просторову уяву. Добре організована робота з конструктором LEGO має

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

великий потенціал: допомагає виробляти певні якості - посидючість, взаємоповагу, акуратність, терпіння, розвиває креативне мислення.[4]

Можна зробити висновок, що успішна організація та впровадження наведених вище педагогічних умов в освітнє середовище значно збагачує навчально-виховний процес, підвищує ефективність роботи кожного вчителя та сприяє формуванню «м'яких» навичок молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи. Затверджено наказом МОН від 23.03.2018 №283
2. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с
3. Мальований, Ю. І. Форми навчання в школі: Кн. для вчителя / Ю. І. Мальований, В. Є. Римаренко, Л. П. Борошна та ін.; За ред. Ю. І. Мальованого. — К.: Освіта, 1992. — 160 с.
4. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник/ Упорядник О. Рома - The LEGO Foundation. 2018.

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ВІДСТЕЖУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Катерина Приступа
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради
м. Прилуки
Науковий керівник: О.М. Кочерга,
кандидат педагогічних наук, викладач-методист,
голова циклової комісії педагогіки та психології

Анотація. В статті систематизовано та виокремлено фактори впливу формувального оцінювання як засобу відстежування навчальних досягнень учнів НУШ. Розкриваються особливості формувального оцінювання в умовах Нової української школи. Аналізуються функції, завдання, методи та техніки формувального оцінювання молодших школярів.

Ключові слова: *Нова українська школа, контроль, оцінювання, формувальне оцінювання, методи формувального оцінювання, техніки оцінювання.*

У сучасній школі відбуваються помітні трансформаційні зміни усієї сукупності взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. Це суттєво впливає на створення нових умов освіти, зокрема на модернізацію змісту, методик і засобів контролю та оцінювання результатів навчання в умовах Нової української школи.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Практика початкового навчання свідчить, що традиційна система контролю та оцінювання навчальних досягнень все менше відповідає ідеям особистісно-зорієнтованої та діяльнісної педагогіки і не сприяє ефективній реалізації зазначених функцій оцінювання. Ключовим чинником забезпечення якісної підготовки в умовах Нової української школи є впровадження формульовального підходу до оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Саме такий підхід має стати дієвим механізмом, який забезпечить розвиток конкретного учня, формування його особистих якостей, сприятиме розумінню школярем власного поступу. Науковці зазначають, що реалізація формульовального підходу до оцінювання дає змогу здобути інформацію про реальний стан навчальних досягнень учня, а це забезпечить можливість вчасно відреагувати на проблеми в навчанні, прийняти педагогічні рішення для його покращення; виключити негативні моменти у навчанні, сприятиме індивідуалізації освітнього процесу, підвищенню навчальної мотивації й самостійності учнів [1]. Зазначений підхід актуалізує проблему використання у освітньому процесі формульовального оцінювання навчальних досягнень учнів.

Під формульовальним оцінюванням навчальних досягнень здобувачів освіти науковці розуміють «цілеспрямований неперервний процес, під час якого формується культура спільного обговорення у класі, розвиваються навички критичного й творчого мислення, а також формується середовище, яке заохочує учнів аналізувати й запитувати» [3, 87]. Формульовальне оцінювання підтримує впевненість учнів у тому, що кожен здатен покращити свої результати, оскільки учням наводяться приклади того, що від них очікують. Разом з тим, учитель, спираючись на принципи розумного пристосування і формульовального оцінювання створює атмосферу визнання цінності особливостей і можливостей кожного учня, у тому числі це стосується і дітей з особливими освітніми потребами [3, 90]. Відомо, що в тому випадку, коли учні та учитель однаково розуміють цілі та очікувані результати навчання, процес навчання стає більш ефективним. Позитивно налаштований учитель пропонує учневі допомогу у виконанні завдання. Учні мають розуміти, яких результатів навчання слід досягнути, і у будь-який час встановити, на якому етапі досягнення своїх цілей вони знаходяться, оцінити точність виконаних дій та операцій, скоригувати, за необхідності, та зрозуміти, коли очікуваного результату досягнуто. Таким чином, формульовальна оцінка – це «зворотній зв'язок» для учнів, який дозволяє їм зрозуміти, яких заходів слід вжити, щоб покращити власні результати [4].

Французькі науковці Г. Нуазе та Ж.-П. Каверні зазначають, що «ключова місія формульовального оцінювання» – допомога учню у навчанні. Вона пов'язана з такими важливими завданнями: сприяти впевненості учня у власних силах, надавати орієнтири, корисні поради на певних етапах навчання, сигналізувати про складнощі, забезпечувати діалог «учитель-учень», формувати стратегію успішного навчання [5, 143].

Вчені пропонують низку запитань, які можуть слугувати орієнтирами для конструювання моделі формульовального оцінювання у конкретному класі:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Хто оцінює? – потрібно пам'ятати, що досягнення учня може оцінити не тільки вчитель, а й сам учень;

- Як оцінювати? – оцінювання має проводитись на основі розроблених та затверджених критеріїв, які вчитель повідомляє учням на початку навчання;

- Що оцінювати? – вміння презентувати набуті знання, спосіб виконання завдань, результати та спосіб їх досягнення, рівень опанування учнями компетентностей тощо;

- Навіщо оцінювати? – щоб діагностувати складнощі, мотивувати, підтримувати успіхи у досягненні навчальних цілей, виявляти навчальні потреби.

Реалізація завдань формувального оцінювання можливе при використанні методів та технік формувального оцінювання. Так серед методів виокремлюють: графічні (карти знань, завдання на послідовність, схеми, списки пріоритетів, таблиці); наочні (замітки, оціночні листи, контрольні списки, запитання для обговорення, спостереження учнів, спостереження учителя); текстові, відео, фото (форми, запитання, щоденники); консультації (форми запитання).

Техніки формувального оцінювання – це ефективний зворотний зв'язок, який потрібно проводити систематично і на всіх уроках. Зворотній зв'язок на уроці має бути чітким, зрозумілим, своєчасним, відбуватися в атмосфері доброзичливості і взаємоповаги [2,71]. Погоджуємось з думкою Н. Морзе, яка переконує, що «якщо уявити учнів у образі рослин, то зовнішня (підсумкова) оцінка, прийнятна для традиційного навчання, – це процес простого вимірювання їх зросту. Результати вимірювань будуть цікавими для порівняння та аналізу, але вони самі по собі не впливають на ріст рослин. Формувальне оцінювання, навпаки, схоже на підживлення і полив рослин. Тим самим безпосередньо впливає на їх ріст» [1,52].

Основою оцінювання діяльності кожного учня є результати аналізу його навчальної продукції та діяльності з її створення. Якість навчальної продукції учнів оцінюється за встановленими в кожному випадку критеріями. Наприклад, оцінювання творчих робіт проводять за такими критеріями, як ступінь творчості, новизна, оригінальність, особистий внесок, логічність, оформлення, аргументованість відповідей на запитання [4].

Отже, здійснення формувального оцінювання орієнтує вчителя на спостереження за навчальним поступом кожного учня. Воно розпочинається з перших днів навчання у школі і триває постійно. Формувальне оцінювання молодших школярів виявляє рівень зацікавленості дітей пізнавальною, навчальною або іншими видами діяльності, допомагає визначити, до якої міри учні мотивовані, зацікавлені окремими формами роботи.

Список використаних джерел:

1. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики / Н.В.Морзе, О.В.Баона, В.П.Вамбер // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013. – № 6. – С. 45-57.

2. Полякова О. Реалізація компетентнісного підходу в оцінювальній діяльності вчителя початкових класів / О.Полякова // Рідна школа. – № 11. – С. 69-72.
3. Пометун О. І., Ремех Т. О. Формувальне оцінювання у навчанні історії та громадянської освіти в контексті нової української школи / О.І. Пометун, Т.О. Ремех // Український педагогічний журнал. – № 1. – С. 86–97.
4. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі / упорядник Л. Кабан. / Електронне наукове фахове видання «Народна освіта». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://repository.kristti.com.ua/handle/eiraise/992>
5. OECD-Centre for Educational Research and Innovation. Formative Assessment. Improving Learning in Secondary Classrooms. – Paris : OECD Publishing, 2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nuschool.com.ua/lessons/world/1-2klas/22.html>

ІГРИ-ЕСТАФЕТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марія Прокопенко
Український державний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Шулигіна Раїса Андріївна
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті висвітлено наукові підходи до розуміння сутності поняття «гра-естафета». Схарактеризовано алгоритм організації та проведення ігор-естафет, а також визначено особливості їх використання з формування основ здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку та відповідних компетентностей.

Ключові слова: гра-естафета, основи здорового способу життя, діти старшого дошкільного віку, рухова компетентність, здоров'язбережувальна компетентність.

Турбота про всебічний розвиток підростаючого покоління, збереження здоров'я та життя дитини перебуває у центрі уваги сучасного суспільства. Однією з найважливіших складових гармонійно розвинутої особистості є фізична досконалість: міцне здоров'я, загартованість, спритність, сила, витривалість. Виховання цих та інших особистісних якостей має починатися з дошкільного дитинства, адже саме дошкільний вік вважається найбільш сприятливим для формування основ здорового способу життя, що знаходить своє закріплення у положеннях Законів України «Про дошкільну освіту» (2018), «Про охорону дитинства» (2001), Державному стандарті дошкільної освіти (БКДО, 2021) [4] та інших державних нормативно-правових актах. Зокрема, у Базовому компоненті дошкільної освіти передбачається застосування компетентнісного підходу «до розвитку особистості,

збалансованості набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей й вольової поведінки дитини» [4].

Різні аспекти проблеми формування основ здорового способу життя у дітей дошкільного віку розглядалися у наукових дослідженнях А. Аменда, О. Бойко, С. Важкої, В. Дубровського, Т. Дуткевич, І. Нікітіної, О. Осадчук, Ю. Савченка, В. Тиманової, Л. Яковенко та ін. Особливості застосування засобів ігрової діяльності в цілях фізичного виховання дітей дошкільного віку представлені у розробках Т. Андрющенко, Е. Бугої, Л. Левой, В. Новохатько, Ю. Чернищенко та ін.

Найкращий шлях розвитку спритності у дітей старшого дошкільного віку, коли вони вже володіють необхідним запасом рухових навичок – це застосування ігор та ігрових завдань, де рухи виконуються у складних, постійно змінюваних умовах. Так, цим вимогам відповідають ігри-естафети, які належать до групи несюжетних рухливих ігор з правилами та виступають цікавою формою рухової активності, спрямованої на орієнтування дітей на досягнення певної мети, а також є одним з ефективних засобів формування основ здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку.

У сучасній педагогічній літературі під поняттям «гра-естафета» (англ. – *relay race game*) прийнято розуміти один із видів рухливих ігор командного характеру з правилами, що передбачає змагання дітей між собою під час подолання різних перешкод, у швидкому та раціональному вирішенні рухливих завдань [2]. За Т. Захаровою, гра-естафета – це гра дітей або спортивне змагання команд у бігу, в якому на певній ділянці шляху учасник змінюється товаришем та передає йому певний предмет (м'яч, прапорець, естафетну палицю тощо) [1].

Серед основних характерних рис ігор-естафет як засобу формування основ здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку можна відзначити такі: 1) колективний характер (передбачається поділ дітей старшого дошкільного віку на команди); 2) змагальність (в іграх-естафетах має місце протидія одного гравця іншому, однієї команди – іншій); 3) сконцентрованість уваги та рішучість (втілюється у ситуаціях, коли перед гравцями виникають різноманітні завдання, які потребують миттєвого вирішення, що, у свою чергу, вимагає здійснення оцінки навколишнього оточення у найкоротший термін, обрати найбільш правильну дію та виконати її); 4) варіативність (фізичні завдання, елементи рухової активності можна змінювати; місце проведення ігор-естафет також можна диференціювати) тощо.

У кожній гри-естафеті, залежно від її складності, міститься від 3-х до 5-8-ми знайомих дітям старшого дошкільного віку видів основних рухів у певному поєднанні. Одночасно при проведенні гри-естафети вирішується низка завдань: закріплення та вдосконалення навичок основних рухів, розвиток у гравців орієнтування у просторі, сміливості, рішучості, організованості та дисциплінованості, уваги, витримки, витривалості, точності, швидкості, координації рухів [3].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Варто наголосити на тому, що у процесі планування змісту ігор-естафет для дітей старшого дошкільного віку, педагогам необхідно віддавати перевагу тим видам ігор, що мають різнобічний вплив на організм та виражений тренувальний ефект [2, с. 10-11], оскільки фізичні навантаження, що не викликають напруги фізіологічних функцій і не забезпечують тренувального ефекту, не матимуть достатнього оздоровчого впливу на організм дитини.

Крім того, в основу планування ігор-естафет мають бути покладені такі принципи:

1) принцип навчання: передбачає, що під час планування ігор-естафет педагогу-вихователю необхідно враховувати «зону найближчого розвитку дитини», тобто запропоновані фізичні вправи мають випереджати наявний у дітей старшого дошкільного віку рівень фізичних умінь та навичок;

2) принцип виховання: полягає у забезпеченні вирішення виховних завдань під час ігор-естафет;

3) принцип свідомості: передбачає розуміння дитиною того руху, який вона виконує;

4) принцип систематичності: полягає у рівномірному чергуванні фізичних навантажень та відпочинку;

5) принцип наочності: створення за допомогою різних органів чуття уявлень про рух;

6) принцип доступності та індивідуалізації: організація ігор-естафет повинна здійснюватися з урахуванням вікових, статевих та індивідуальних особливостей дітей старшого дошкільного віку, а також рівня їхньої фізичної підготовки;

7) принцип оздоровчого спрямування: полягає у використанні фізичних вправ, спрямованих на зміцнення здоров'я дітей старшого дошкільного віку, які б включали елементи дихальної гімнастики, вправи для підвищення витривалості тощо [3, с. 67-68].

Головними перевагами використання ігор-естафет як засобу формування основ здорового способу життя дітей старшого дошкільного віку є:

– сприяння зміцненню фізичної форми дітей, розвитку координації, спритності, швидкості реакції та вмінь командної співпраці;

– можливість варіативної модифікації завдань та фізичних елементів/рухів, що забезпечує отримання нових вражень від рухливої гри;

– можливість організації в будь-яких умовах (як в приміщеннях спортивної/актової зали, так і на повітрі, в парку, на спортивному майданчику тощо);

– забезпечення розвитку фізичних навичок у дітей старшого дошкільного віку (наприклад, розвиток м'язової сили та координації рухів під час гри у м'яча;

– розвиток точності та вмінь оцінювати відстань – під час ігор з метання кілець тощо);

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– сприяння самопізнанню та розумовому розвитку (виробляють координовані, економні та узгоджені рухи, в результаті чого гравці набувають умінь швидко входити у потрібний темп та ритм роботи, спритно та швидко виконувати різноманітні рухові завдання, а також сприяють найбільш економному мисленню, приборканню емоцій та миттєвому реагуванню на дії супротивника та партнера);

– розвиток звички до вольової дії – полягає у створенні підґрунтя для довільної поведінки поза ігрової діяльності, сприяючи розвитку навичок елементарної самоорганізації та самоконтролю [5, с. 208-211].

Таким чином, ігри-естафети є одним із дієвих засобів всебічного розвитку дитини старшого дошкільного віку в сучасних умовах, у тому числі засобом формування основ здорового способу життя, оскільки спрямовані на вирішення основних завдань у сфері формування рухової та здоров'язбережувальної компетентностей: формування правильного ставлення дітей старшого дошкільного віку до занять фізичною культурою; формування у них життєво важливих рухових навичок та умінь, що сприяють зміцненню здоров'я; формування уявлень про здоровий спосіб життя; збереження та зміцнення фізичного та психічного здоров'я; розвиток опорно-рухового апарату та емоційно-вольової сфери; виховання морально-вольових якостей дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Захарова Т. Н. Формування здорового способу життя. Київ : Вчитель, 2017. 174 с.
2. Кругляк О. Рухливі ігри та естафети в школі. Посібник для вчителя. Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. 80 с.
3. Носко М. О., Грищенко С. В. Формування здорового способу життя: навчальний посібник. Київ : «МП Леся», 2013. 160 с.
4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 р. № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
5. Сучасні здоров'язбережувальні технології : монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Оригінал, 2018. 724 с.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ ШКОЛЯРІВ

*Аліна Радус
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя
м. Ніжин, Чернігівська область*

*Науковий керівник: Киричок Інна Іванівна,
канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки,
початкової освіти та освітнього
менеджменту*

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз розвитку пізнавальної самостійності школярів. Описано різні погляди вчених, щодо поняття «пізнавальна самостійність». Виявлено, що процес розвитку пізнавальної самостійності залежить від принципів і закономірностей освітнього процесу, де важливу роль відіграє відношення між учителем і учнями. Доведено, що пізнавальна самостійність - це важливий результат розвитку школярів і умова успішного формування особистості.

Ключові слова: *пізнавальна самостійність, розвиток, школярі*

Система освіти в Україні останніми роками зазнала значних змін. Відбувся перехід на дистанційне навчання, через пандемію, що стало причиною до серйозних, неочікуваних випробувань для всіх учасників освітнього процесу – учителів, учнів, батьків. Донедавна, учні отримували знання на уроці, з книги в ході пізнавальної діяльності, але сьогодні тенденція змінилася. Освітній простір сучасного учня став більш різноманітний і включає нові джерела: Інтернет, інформаційні технології, що постійно змінюються та вдосконалюються. Новітні інформаційні технології відкривають школярам доступ до нетрадиційних джерел інформації, які дають нові можливості для творчості, пошуку і засвоєння різних навичок, допомагають втілити нові форми і методи навчання [4].

Доведено, що чим вищий рівень самостійності людини, тим краще вона критично оцінює ситуацію та приймає рішення. Виявлено, що самостійність впливає на розвиток освіти, дає змогу використовувати засвоєні знання та вміння, незалежно діяти і досягати очікуваного результату. Саме тому актуальною є проблема розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів у навчальному процесі, де велике значення має інноваційна перебудова загальноосвітньої школи. В школі повинні буди створені всі умови для формування самостійної, творчої, креативної, активної особистості, яка може самостійно міркувати, аналізувати, вирішувати без сторонньої допомоги поставлені задачі [7].

Пізнавальна самостійність – це умова успішного формування учня і результат системи навчання, виховання, який спрямований на розвиток самостійності як риси характеру, що впливає на поведінку та діяльність людини протягом усього життя [8].

В літературі зустрічаються різні погляди науковців, щодо пояснення поняття «пізнавальна самостійність», що говорить про багатоаспектність даного поняття.

Сутність пізнавальної самостійності переважна більшість вчених характеризує, як здібність та прагнення школярів незалежно, самостійно вирішувати навчальні проблеми, які виникають, а розвиток самостійності в свою чергу викликаний діалектикою процесу навчання [4].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

М. Махмутов, запропонував термін «пізнавальна самостійність» в науковий обіг ще в середині ХХ сторіччя. Він вважає, що пізнавальна самостійність - це інтелектуальна здатність особистості, вміння самостійно вчитися, здобувати нові знання [6].

В. Рябов досліджував пізнавальну самостійність, як здатність самостійно мислити та орієнтуватися в новій ситуації, застосовувати власні методи для вирішення задач, мати бажання самостійно вивчати та засвоювати інформацію. Вчений характеризує самостійність, як спосіб отримати знання, критично оцінювати та аналізувати інших, мати особисту думку для роздумів [6].

У працях педагогів В. Логвіненко, В. Тюріної та ін., зустрічається трактування пізнавальної самостійності, як важливу особистісну якість, яка базується на вмінні отримувати без сторонньої допомоги знання та творчо застосовувати їх, що говорить про рівень самостійності, який впливає на навчання та здатність до самоосвіти.

А. Алексюк вважає, що розвиток пізнавальної самостійності залежить від організації самоосвіти. Самостійність у здобутті знань виникає через наявність внутрішньої потреби в знаннях і пізнавальних інтересах. Схожих поглядів придержуються Т. Шамова, Г. Китайгородська, Н. Половнікова. Вчені під пізнавальною самостійністю учня розуміють якість його особистості, яка проявляється в ставленні й готовності до навчання, наявність відповідних мотивів і прагнення прикладати зусилля для досягнення поставленої мети [4].

А. Кузьмінський стверджує, що самостійність особистості залежить від життєдіяльності людини. Навички самостійної поведінки швидше виникають у дітей, які частіше мають вибір і змушують приймати відповідальні, самостійні рішення. Якщо в житті, в навчанні менше ситуацій для самостійних вчинків, то в майбутньому людині буде тяжко приймати самостійні рішення, вона буде орієнтуватися на зовнішні авторитети, чужу думку [3].

О. Савченко вважає, що самостійну роботу варто застосовувати на всіх етапах освітнього процесу. Потрібно створювати умови, в яких учні будуть учасниками процесу пізнання, матимуть змогу розв'язувати актуальні задачі. Варто давати завдання, які вимагають посилюючого розумового напруження [5].

Дослідивши та проаналізувавши погляди вчених, присвячених вивченню суті пізнавальної самостійності, ми дійшли висновку, що пізнавальна самостійність – це динамічна, інтегративна якість особистості. Фундамент якої складають інтелектуальні здібності, вміння пізнавати, досліджувати, готовність і прагнення до самостійності, самоконтроль, активність, удосконалення навколишньої дійсності. Розвиток пізнавальної самостійності має велике практичне та загальноосвітнє значення та підпорядковується принципам, закономірностям освітнього процесу, в якому важливе значення має відношення між учителем і учнями, що створюються на довірі, взаємоповазі. Шлях до самостійності є поступовим процесом набуття відповідних навичок, умінь: від нездатності самостійно приймати рішення й

організувати свою діяльність, при цьому потребуючи сторонньої допомоги, до можливості власними силами долати труднощі й опанувати нові способи діяльності.

Пріоритетом сучасної освіти є навчання, яке зосереджене на саморозвитку особистості, тобто освіта набуває високої якості, якщо вона переходить у самоосвіту, а навчання – у самонавчання, виховання – в самовиховання, а особистість зі стану розвитку переходить у стан творчого саморозвитку. Сьогодні, головною задачею є виховати покоління, яке зможе адаптуватись до різних умов, завдяки наявності умінь самостійної діяльності, що є основою пізнавальних процесів та сприятиме розвитку пізнавальної самостійності [2].

Список використаних джерел:

1. Король Л. М., Максимець С. М. Психологічні особливості розвитку пізнавальної самостійності сучасних учнів. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2013. №13. С. 249–252.
2. Кузьмінський А. І. Підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко, – К.: Знання. – 2010. – 418 с.
3. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2421/1/Krravchuk_L_3.pdf.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи / О. Я. Савченко. – К., 2008.
5. Форостюк Т. В. Активізація пізнавальної діяльності учнів початкової школи на уроках української мови // Молодий вчений. – 2016. – №4. – С. 576 – 579.
6. Шустваль М. Ф. Формування пізнавальної самостійності учнів у контексті болонського процесу / М. Ф. Шустваль, С. М. Шустваль, Т. І. Лядова, О. В. Волобуєва // Медична освіта. – 2013. - №3. – С. 125-128.
7. Щербакова Н. М. Шляхи формування пізнавальної самостійності учнів. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого-педагогічні науки. - 2013. - №1. - С. 156–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2013_1_36

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО

Марія Ракочі
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
місто Київ
Науковий керівник:

Реформування системи освіти, що торкнулося і дошкільної зокрема, висуває розвиток творчої особистості дитини, як одне з пріоритетних завдань. У працях педагогів та психологів (Б. Ананьєва, В. Андреев Г. Айзенка Ю. Бабанського, І. Беха, , К. Роджерса Г. Костюка А. Маслоу, , Д. Шеренберга, , та ін.) представлені різні підходи щодо цієї проблеми. У наукових дослідженнях можна зустріти суперечливі висновки, що ставлять під сумнів саме існування творчих здібностей у дітей дошкільного віку та можливість їхнього розвитку на даному віковому етапі. І навпаки, такі , які доводять, що всі діти обдаровані в тій чи іншій галузі, а от бездарність дитини є наслідком бездарного виховного впливу з боку дорослих [3].

У широкому розумінні творча особистість – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності [3, с.12]. Якщо ж розглядати творчу особистість у вузькому контексті, то як стверджує В. Барко, вона характеризується наявністю таких творчих якостей: спостережливість; здатність побачити незвичайне у звичайному; розвинена уява, вміння фантазувати; розвинене мовлення, образне мислення; допитливість, пізнавальний інтерес [2, с. 15-18].

Аналіз наукової літератури дає можливість визначити основні етапи творчого процесу, характерні як для дорослого так і для дитини дошкільного віку: поява у дитини відчуття неясності чогось (поява проблеми); виникнення ряду запитань до дорослого, однолітків, самої себе; виділення значущих для успішного розв'язання проблеми елементів, диференціація головного та другорядного; усвідомлення проблеми; формування гіпотези; пошук і знаходження рішень.

Одним з ефективних засобів розвитку творчості дитини є підтримка її зусиль та схвалення досягнень в процесі ігрової діяльності. У дошкільному віці закладаються основи творчої діяльності дитини, які проявляються і в самому задумі – виборі теми гри, знаходженні способу реалізації задуманого, а також у тому, що діти не наслідують побачене, а з великою щирістю і безпосередністю передають думки і почуття, показують своє ставлення до відображуваного. Гра – це «чарівна скринька», за допомогою якої можна навчити дитину дошкільного віку мислити, спостерігати, доводити свою думку, розуміти і творити. Граючись, дитина зосереджує увагу на самій грі. Залежно від її перебігу дитина вчиться оцінювати загальну ситуацію, швидко та самостійно приймати рішення, вносити зміни сюжет, створювати нові варіанти розвитку подій і результати. Для того, щоб навчити дітей дошкільного віку творити, потрібно завжди обговорювати з дітьми, як вони уявляють того чи іншого героя, як би вони його одягли, кому може належати певна річ за сюжетом гри та інші деталі. Уміння вихователя брати до уваги,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

хай і обмежений, проте особистий життєвий досвід дитини сприяє створенню ними оригінального продукту. А це й характеризує творчість як особистісний процес, що проходить у своєму розвитку певні етапи.

Отже, процес творчості завжди є спробою формування майбутнього і одночасно діалогом з минулим, а результат творчості – це дещо нове і цінне для творця, незалежно від віку. Для дитини дошкільного віку ігрова діяльність є універсальним засобом отримання нових знань, пізнання навколишнього світу і розвитку творчого мислення.

Список використаних джерел:

1. Allington Richard L., and Patricia M. Cunningham. 2007. *Schools That Work: Where All Children Read and Write*. 3rd ed. Boston, MA: Allyn & Bacon.
2. Барко В. І. Як визначити творчі здібності дитини? / В. І. Барко. – К. Каравела, 1991. – 78 с.
3. Бублій О. А. Розвиток творчих здібностей учнів / О. А. Бублій // *Нива знань*. – 2005. - № 3. - С. 30-32.
4. Лаенз Дж. Система професійної підготовки вчителів у Канаді / Дж. Лаенз // *Освіта і управління*. – 2007. – Т. 1. – Ч. 4. – С. 163–169.
5. Бурова А. Організація ігрової діяльності в дошкільному навчальному закладі // *Дошкільне виховання*. – 2007. - № 10. – С. 8-13.
6. Богат В. ТРВЗ: основні положення // *Дошкільне виховання*. – 2005. - № 7. – С. 18-19.
7. Борисова З. Проблема гри в педагогічній теорії // *Дошкільне виховання*. – 2005. - № 12. – С. 6-7.
8. Дабіжа Л. Розвивати творчий потенціал // *Дошкільне виховання*. – 2002. - № 11. – С. 10-14.
9. Добріна Л. Вектори творчості // *Дошкільне виховання*. – 2005. - № 2. – С. 15-17.
10. Дудова Т. Сюжетно-рольова гра – школа життя // *Дошкільне виховання*. – 2003. - № 8. – С. 7-9.

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ТА ІНІЦІАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ВИКОНАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ

Анна Радченко
УДУ імені Михайла Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник: Тесленко Тетяна
Василівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Розвиток творчих здібностей та ініціативності є важливими цілями у освіті молодших школярів. Одним із ефективних способів досягнення цих цілей є включення до освітнього процесу творчих проєктів. Виконання проєктів дозволяє дітям виявляти свою творчу натуру, розвивати навички самостійності та ініціативності, а також навчатися працювати у команді [3]. У цьому контексті важливо забезпечити відповідне освітнє середовище, в якому діти можуть вільно висловлювати свої ідеї, знаходити рішення для проблем та отримувати конструктивний зворотний зв'язок. У цьому контексті важливо обговорити, як проєктна діяльність може допомогти розвивати творчий потенціал та ініціативність молодших школярів, а також як освітні установи можуть впроваджувати цей підхід у свій навчальний план для досягнення цих цілей [1].

Таким чином, актуальність теми "Розвиток творчості та ініціативності молодших школярів через виконання в освітньому процесі творчих проєктів" полягає в тому, що це дозволяє підготувати нове покоління дітей до життя в сучасному світі, розвинути їх творчі здібності та підготувати їх до майбутніх викликів.

Творчі проєкти в освітньому процесі надають унікальну можливість молодшим школярам виявити свій творчий потенціал, розвивати навички ініціативності та підприємництва, а також збагачувати свій досвід та знання. У ході виконання творчих проєктів діти навчаються мислити креативно, вирішувати завдання самостійно та приймати рішення, робити помилки та навчатися на них, співпрацювати з іншими учнями та педагогами, а також розвивати комунікативні навички [2].

Такі проєкти дозволяють дітям вийти за рамки навчальної програми та вільно висловлювати свої ідеї, творчі концепції та фантазії. Це допомагає їм розвивати свою індивідуальність та унікальність, а також формувати сильну мотивацію та впевненість у своїх силах [1]. Творчі проєкти також сприяють розвитку у дітей навичок аналізу, дослідження та організації інформації, а також навчають використовувати нові технології та інструменти для реалізації своїх ідей [3].

Крім того, творчі проєкти дозволяють дітям вчитися вирішувати реальні проблеми, які можуть зіткнутися в житті. Це допомагає їм розвивати критичне мислення та вчитися знаходити рішення, засновані на фактах та логіці. Також творчі проєкти можуть стати потужним інструментом для розвитку соціально-емоційних навичок дітей [4]. У процесі роботи над проєктами діти навчаються шанобливо ставитись до думки інших, ефективно спілкуватися, знаходити компроміси та вчитися працювати в команді. Виконання творчих проєктів також дозволяє дітям розвивати свою творчу інтуїцію та уяву, що може стати важливим фактором у їхньому майбутньому житті та кар'єрі. Такі навички будуть корисними при вирішенні нових та нестандартних завдань, а також у процесі створення чогось нового та оригінального [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Можна навести декілька прикладів творчих проєктів, які можуть допомогти розвивати творчий потенціал та ініціативність молодших школярів [2].

1. Один із прикладів - проєкт "Моя маленька компанія". У рамках цього проєкту учні молодших класів можуть створити свою власну "компанію", розробити продукт чи послугу, визначити ціни та вартість виробництва, просувати свій продукт та проводити маркетингові кампанії. Цей проєкт дозволяє дітям розвивати навички підприємництва, креативності та комунікації.

2. Інший приклад – проєкт "Мій день". У рамках цього проєкту діти можуть подати свій день у вигляді ілюстрацій або мультимедійних презентацій. Вони можуть розповісти про свої захоплення, хобі та інтереси, показати, як вони проводять час із друзями та родиною. Цей проєкт дозволяє дітям виявляти свою індивідуальність, розвивати навички творчого мислення та самовираження.

3. Ще один приклад – проєкт "Дизайнер одягу". У рамках цього проєкту діти можуть створювати власну колекцію одягу. Вони можуть вивчати тканини та матеріали, експериментувати з квітами та формами, створювати ескізи та шити свій одяг. Цей проєкт дозволяє дітям розвивати навички дизайну, творчу роботу з матеріалами та розвивати почуття стилю.

Важливо, що ці проєкти можуть бути адаптовані до конкретної школи та навчального плану. Для успішного втілення таких проєктів у життя необхідно забезпечити достатню кількість часу, ресурсів та підтримку з боку педагогів.

Таким чином, використання творчих проєктів у освітньому процесі є ефективним методом розвитку творчого потенціалу та ініціативності молодших школярів [2]. Такі проєкти допомагають дітям розвивати різноманітні навички, включаючи критичне мислення, соціально-емоційні навички, комунікативні навички та інші, що може бути важливим фактором у їхньому майбутньому житті та кар'єрі.

Творчі проєкти дозволяють дітям знаходити вирішення реальних проблем, навчають їх працювати у команді, знаходити компроміси та ефективно спілкуватися. Крім того, виконання таких проєктів може стати стимулом для дітей, які зазнають труднощів у навчанні, допомогти їм знайти свій шлях до успіху та надихнути на подальший розвиток [4].

Список використаних джерел:

1. Алексєєва, М. Ст (2018). Творчі проєкти як засіб активізації творчої активності учнів початкової школи. Молодий вчений, 25 (188), 366-368.
2. Грозова, Є. Ю. (2018). Використання проєктної методики у навчанні молодших школярів. Молодий вчений, 17 (178), 252-254.
3. Baer, J., & McKool, S. (2009). Assessing creativity using the consensual assessment technique. In Handbook of research on assessment

technologies, methods, and applications in higher education (pp. 324-336). IGI Global.

4. Runco, M. A., & Jaeger, G. J. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 24(1), 92-96.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ГПД

Христина Рудакова
УДУ імені Михайла Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник: Тесленко Т.В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти

У сучасній програмі Нової української школи важливість індивідуального підходу кожного учня є невід'ємною та фундаментальною частиною навчального процесу. Адже саме завдяки такому підходу вчителю надається можливість розкрити потенціал певної дитини, її потреби, сили та можливості. Необхідність індивідуального підходу полягає в тому що, на однакові засоби, форми, методи виховного впливу кожна дитина сприймає по-різному це залежить від її ставлення до вчителя, сприйняття, розвиток індивідуальних якостей таких як: характер, темперамент [3].

Індивідуалізація навчання – це організація такої системи взаємодії між учасниками процесу навчання, за якої якнайповніше враховуються й використовуються індивідуальні особливості кожного, визначаються перспективи подальшого розумового розвитку й гармонійного вдосконалення особистісної структури, відбувається пошук засобів, які компенсували б наявні вади і сприяли формуванню індивідуальної особистості [2].

Група продовженого дня надає учням та вчителю можливість кваліфіковано розібрати вивчений матеріал під час виконання домашніх завдань, усунути прогалини у знаннях, розкритися один перед одним та зблизитися. Вихователь повинен створити сприятливі умови для задоволення різноманітних інтересів, організувати дозвілля вихованців, а також займатися проведенням позакласної та позаурочної роботи.

Проблему індивідуалізації навчання в освітньому процесі в різний час досліджували В.І. Войтенко, М.С. Вашуленко, І.І. Гриневич, Л.О. Дубровська, Г.І.Коберник, Я.А. Коменський, С.П.Логачевська, Й.Г.Песталоцці, І.Ф.Прокопенко, О.Я.Савченко, В.О. Сухомлинський, І.Е. Унт тощо [4].

Індивідуальний підхід у навчальній роботі повинен передбачити добрі знання вчителем своїх учнів: рівень підготовки і розвитку кожного з них, їх індивідуальні особливості. Слід також зазначити, що один і той же учень з

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

різних навчальних предметів може бути в різних групах. Тому необхідно дотримуватися певних умов, які сприятимуть ефективному застосуванню індивідуальних завдань.

Вихователі ГПД мають працювати за певною методикою, яка допоможе розкрити індивідуальність. Адже кожна дитина має певний рівень знань та психологічний стан до виконання завдань. Тому вихователь має слідкувати за поведінкою, жестами, емоційністю, зосередливістю, самоаналізом усіх учнів, які знаходяться у його оточенні.

Завдяки такому методу, кожен кваліфікований вчитель ГПД зможе отримати авторитет у своєму класі та у колег. Адже, коли кожна дитина відчуває підтримку, любов, розуміння то готові бути з такою людиною 24/7.

Індивідуальний підхід здійснюється в умовах колективної роботи класу в межах одних і тих самих завдань та однакового змісту навчання. Тобто, всі учні мають оволодіти знаннями, вміннями й навичками, визначеними програмою для певного класу. Отже, метою індивідуального підходу є забезпечення успішності всіх учнів у межах програмового матеріалу [1].

Важливо пам'ятати, що реалізацію індивідуального підходу потрібно враховувати не тільки у освітній галузі, але й творчих особливостях кожної дитини. Адже саме під час групи продовженого дня є можливість розкрити кожну дитину особисто, наприклад: вивчити вірш, почати співати пісні, танцювати. Таким чином, у нас є час для того аби стати для дитини не тільки вчителем, а й прикладом та наставником. Це має величезне значення не тільки для учня, але й для вас, його батьків, тому що бачити успіхи дитини, її довіру, посмішки неабияк важливо навіть для вашого задоволення.

Отже, врахування індивідуальних особливостей підтримують уявлення вихованців про себе як про особистості. Індивідуальний підхід робить позитивний вплив на формування особи кожної дитини при умові, якщо він здійснюється в певній послідовності і системі, як безперервний, чітко організований процес. Прийоми і методи індивідуального підходу не є специфічними, вони загальнопедагогічні. Все це зручно відкрити у дітей під час групи продовженого дня, адже саме тоді вихователь має можливість розкрити кожну особистість.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. 375 с.
2. Зарудня О. М. Основні вимоги до особистості вчителя початкової школи у контексті ідей В. Сухомлинського / Педагогічний дискурс. – 2010. – № 10. С. 174-176.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Я. Савченко. – К.: Генеза, 1999. 368 с.

4. Терещук Г. Теоретичні засади методичної системи індивідуалізованого навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – №1. С. 3-5.

ВПРОВАДЖЕННЯ В ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ІГРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ АДАПТАЦІЇ ДО ШКОЛИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Олена Рудковська
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Лозенко А. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах розкриваються проблеми впровадження в процес навчання першокласників ігрових освітніх технологій з метою адаптації їх до школи. Розглядаються особливості використання ігрових технологій у початкових класах. Автор робить висновок, що ігрові технології є ефективним засобом адаптації першокласників до навчання в школі.

Ключові слова: адаптація дитини до школи, ігрові освітні технології навчання, процес навчання в початковій школі, НУШ.

Процес вступу дитини до початкової школи супроводжується її адаптацією до нового соціального середовища, а її успішність залежить від багатьох чинників особистісного та освітнього характеру. Створення сприятливих умов адаптації у навчальному процесі може не тільки прискорити адаптацію першокласника до школи, а й запобігти виникненню академічних порушень, що, як кажуть психологи-практики, краще корекції. Варто зазначити, що концепція Нової української школи (далі – НУШ) базується на засадах педагогіки партнерства та передбачає підтримку інтелекту, кмітливості, творчого потенціалу, позитивного настрою дитини з урахуванням віку та індивідуальні особливості дитини. І з урахуванням її індивідуальності ці компоненти є основою психолого-педагогічного супроводу процесу адаптації першокласника, попередження його шкільної дезадаптації [7, 13].

З психосоціальної та фізіологічної точки зору початок навчання дитини в школі є одним із найскладніших і найвідповідальніших моментів у її житті. Від того, наскільки успішною буде її навчальна діяльність, чи зможе дитина зберегти своє фізичне та психічне здоров'я, залежить адаптація дитини до нового соціального та освітнього розвитку, тому необхідні подальші дослідження.

Унікальний характер ігрової діяльності дає можливість зробити захоплюючою не лише роботу учнів на дослідницькому рівні, а й повсякденні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

кроки навчання. Монотонна діяльність із повторення, запам'ятовування, закріплення або засвоєння інформації активізується з цікавістю до уявного світу. Ігри сприяють застосуванню знань у нових ситуаціях, тим самим застосовуючи вивчений учнями матеріал на практиці, що вносить різноманітність і інтерес до навчання. Ігрові технології – це форма навчання, які сприяють практичному використанню знань, отриманих у класі та поза ним.

Проблеми питання ігрових технологій та адаптації першокласників до школи досліджували такі педагоги: Н. Бібік [5], І. Дичківська [2], Н. Кудикіна [3], О. Марінушкіна [4], Т. Червона [1] та ін.

У початкових класах учням важко довго сидіти в одному положенні. Викладач має правильно сприймати їх особливості. Важливо дозволяти учням ставити запитання вчителю, самим висловлюватися, розмовляти, сидіти у класі вільно та невимушено. Як показує практика, цей образ допомагає краще керувати процесом уроку. Найважливішим завданням сучасної школи є навчання людини життя в інформаційному світі. Це означає, що виникає необхідність застосування у практиці роботи вчителя початкових класів інформаційно-комунікативних технологій. Тому що діти до цього віку мають деякі навички використання гаджетів-телефонів, планшетів, комп'ютерів, тому вони традиційні методи навчання в більшості випадків знаходять нудними [2, 62].

Ігрові технології сприяють розвитку пізнавальної активності на уроках. Ігрові технології можна використовувати на всіх уроках у початковій школі. Це пов'язано з тим, що початкова школа – новий етап у житті дітей: із дитячого садка – до школи, у світ вчителів, нових предметів, підручників. Завдання вчителя у цей час - зробити так, щоб зустріч із незнайомим не налякала, не розчарувала, а, навпаки, сприяла виникненню інтересу до вчення. Вчителю початкових класів доводиться вирішувати таке завдання майже щодня. Важливо зробити майже щоденні зустрічі з новим матеріалом не нудними та звичайними, а радісними та цікавими. Ось тут на допомогу приходять уроки – ігри, уроки – подорожі. Розумно та доречно використовуючи подібні уроки поряд з традиційними формами, вчитель захоплює дітей і тим самим створює ґрунт для кращого сприйняття великого та складного матеріалу [5, 44].

Реалізація ігрових прийомів та ситуацій при урочній формі занять відбувається за такими основними напрямками: дидактична мета ставиться перед учнями у формі ігрового завдання; навчальна діяльність підпорядковується правилам гри; навчальний матеріал використовується як її засіб, у навчальну діяльність вводиться елемент змагання, який переводить дидактичну задачу в ігру; успішне виконання дидактичного завдання пов'язують із ігровим результатом [4, 143].

Висновки. Таким чином, можна зробити припущення, що умови сучасної освіти сприяють пришвидшенню адаптації здобувачів освіти до школи та формують у них позитивне ставлення до навчання. Наразі проблемам теоретичного обґрунтування, розробки та оперативного впровадження в

освітній процес інноваційних технологій, які орієнтовані на досягнення високих та непохитних результатів у педагогічній діяльності, приділяється багато уваги. У зв'язку з цим, в умовах НУШ, особливого значення набуває застосування таких технологій навчання, які б сприяли адаптації першокласників до школи, серед яких - ігрові освітні технології.

Список використаних джерел:

1. Адаптація дітей у 1, 5, 10 класа Упоряд. Т. Червона. Київ : Шкільний світ, 2008. - 128 с
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: [навчальний посібник] / Дичківська І. М. - К.: Академвидав, 2004. - 352 с
3. Кудикіна Н.В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі: Монографія. - К.: КМПУ, 2003. - 272 с.
4. Марінушкіна О. Є., Замазій Ю. О. Адаптація учнів до шкільного навчання. 1–10 класи. Харків : Ранок, 2011. - 192 с.
5. Нова українська школа: порадник для вчителя / [під заг. ред. Н. М. Бібік]. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. - 206 с.

МУЗИЧНО-РУХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олександра Рябець

*Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Корх Віра Михайлівна
кандидатка психологічних наук,
старша викладачка
кафедри дошкільної освіти
УДУ імені Михайла Драгоманова*

Анотація. У статті проаналізовано підходи до проблеми формування пізнавального інтересу у дошкільників до фізичної культури засобами музично-рухової діяльності у педагогічній теорії і практиці. Описано різні види практичних рухів та ігрових дій та їх вплив на різні системи організму дітей у дошкільній практиці.

Ключові слова: фізичне виховання, фізична культура, діти середнього дошкільного віку, музично-рухова діяльність.

Постановка проблеми. Дошкільний вік вважається одним із найважливіших періодів у процесі цілісного формування особистості. Саме протягом цього вікового періоду формуються основи здоров'я (фізичного, психологічного, соціального тощо), інтенсивно розвиваються фізичні якості,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

необхідні для участі у різних формах рухів, що, відповідно, створює умови для активного і спрямованого розвитку всіх функцій організму й інтелектуальних задатків дитини. Дошкільний період є також найвідповідальнішим періодом у формуванні пізнавального інтересу до фізичної культури. У середньому дошкільному віці формуються основи культури рухів, успішно засвоюються нові, раніше невідомі вправи і дії, фізкультурні знання, з'являється звичка виконувати фізичні вправи тощо. Рухливі ігри є одним із важливих засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку. Вони сприяють формуванню та вдосконаленню життєво необхідних рухів, цілісному фізичному розвитку й зміцненню здоров'я дитини, формуванню позитивних морально-вольових якостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти формування фізичної культури у дітей дошкільного віку описані в численних дослідженнях таких науковців: С. Бабюк, Л. Балацька, О. Богініч, М. Бурмака, О. Варуха, Е. Вільчковський, Л. Геращенко, Н. Гнесь, М. Єфименко, В. Кошель, В. Крижанівська, О. Максимова, Н. Пангелова, О. Потужній, С. Русова, В. Щирба, Л. Яковлева та інші. Праці науковців свідчать, що середній дошкільний вік має нереалізовані можливості щодо формування пізнавального інтересу до фізичної культури і є надзвичайно сприятливим періодом для фізичного розвитку. Аналізуючи педагогічну цінність гри, видатна педагог С. Русова зазначає, що гра найкраще задовольняє вимогу дитинства в активності та в різноманітних рухах. Завдяки іграм, тіло дитини стає гнучким, у неї виробляються пластичність і координація рухів тощо. Увесь організм від них зміцнюється та набирає сили [4].

У сучасній літературі з теорії й методики фізичного виховання застосування музики під час проведення рухливих ігор із дітьми дошкільного віку та взаємозв'язок музичного мистецтва з фізичною культурою розкрито недостатньо. Це зумовило вибір теми наукового дослідження.

Мета статті: теоретичний аналіз проблеми формування пізнавального інтересу до фізичної культури у дітей середнього дошкільного віку засобами музично-рухової діяльності у психолого-педагогічній літературі.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз наукової літератури з даної проблематики дослідження показав, що на формування пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку впливають два основні чинники: природна дитяча допитливість і стимулююча діяльність педагога. У цьому контексті особливого значення набуває послідовний розвиток початкової потреби дитини у зовнішніх враженнях як специфічної людської потреби у новій інформації. Через нерівномірність психічного розвитку дітей (тимчасові затримки й відхилення від норми), відмінність в інтелектуальних здібностях та механізмах маємо значну варіативність розвитку пізнавальних інтересів дитини.

Пізнавальний інтерес – це вибіркова спрямованість особистості дитини на процес пізнання з метою оволодіння сутністю того, що пізнається. Пізнавальний інтерес є особистісним утворенням, психологічну природу якого

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

складають інтелектуальні, емоційні і вольові процеси дошкільника, і мотивом пізнання – його внутрішнє спонукання до діяльності. Виходячи з цих компонентів пізнавального інтересу, можна визначити його діагностичні критерії: інтелектуальний (когнітивний), емоційно-вольовий, мотиваційний.

Інтерес у процесі пізнання є природним проявом активності дитини, зацікавленням до навколишнього світу, зокрема і до фізичної культури. Правильно підібрані рухливі ігри активно впливають на психофізичний розвиток і зміцнення організму дошкільників. Різноманітні рухи та ігрові дії дітей під час гри за вмiлого керівництва ними позитивно впливають на серцево-судину, дихальну й інші системи організму, збуджують апетит і сприяють міцному сну дитини. Рухливі ігри задовольняють потребу ростучого організму дитини в русі, сприяють збагаченню її рухового досвіду. За допомогою ігор у дошкільнят формуються та вдосконалюються різноманітні вміння й навички з основних рухів (ходьби, бігу, стрибків, рівноваги тощо). Швидка зміна обставин під час гри привчає дитину користуватися своїми рухами відповідно до тієї або іншої ситуації. Усе це позитивно впливає на вдосконалення рухових навичок та координації.

У порівнянні з дітьми молодшого дошкільного віку, у яких координація рухів ще недостатньо розвинута, а рухи не узгоджені, діти середнього дошкільного віку можуть проявити більшу самостійність, виконуючи танці, ігри і вправи, зокрема: починати рухи після вступу, змінювати їх залежно від форми, динаміки (голосно – тихо), реєстру (високий – низький); виконувати рухи узгоджено, дотримуючись заданого темпу; передавати ігрові й танцювальні художні образи; рухатися по колу; іти спиною назад; кружлятися у парах; виконувати напівприсідання («пружинка»); тупотіти обома ногами. Окрім цього, у дитини розвинене м'язове чуття, вона вмiло чергує напруження й розслаблення, відчуває ритм, використовує в музично-руховій діяльності міміку і пантоміміку, водить хороводи, виконує образні та парні танці тощо [3].

Вихователь повинен навчити дітей передавати рухами свої емоційні переживання. Для цього необхідно сприяти розвитку вміння володіти своїм тілом. Усвідомлений рух дає змогу глибше сприйняти музику й чіткіше передати емоційний стан, який викликає музичний твір, і водночас активізувати інтерес до виконання фізичних вправ і рухів [2]. Як методичні рекомендації щодо використання музично-рухової діяльності на заняттях з дошкільниками можна запропонувати слухання музики. При цьому в зміст доцільно включити розважальні вечори та тематичні заняття. Цей вид діяльності вимагає уваги, зосередженості, вдумливості. Треба привчати дітей сприймати музичний твір, давати їм можливість спокійно обмірковувати його, висловити свої думки. Все це потребує часу, відповідної підготовки вихователів та умов для проведення цієї роботи з дошкільниками. Основний акцент у підборі репертуару для прослуховування слід робити на класичну музику. У зміст занять доцільно включати елементи аудіювання; гра на дитячих інструментах. Знайомити дітей з музичними інструментами

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

рекомендується на уроках музики; драматизація українських народних казок. Його доцільно розпочинати з дітьми середнього дошкільного віку, драматизувати українські народні казки під музичний супровід [1].

Тому важливим засобом розвитку особистості дітей дошкільного віку є музично-рухова діяльність. Вона розвиває почуття музичного ритму, його сприйняття, виконання, імпровізації, допомагає дітям виразити настрій, характер музики, розуміння художнього образу тощо. Музично-рухова діяльність тренує пам'ять, розвиває увагу, координацію рухів, уміння орієнтуватися у просторі, діти починають краще розуміти і любити музику.

Крім того, музично-рухова діяльність впливає на формування пізнавального інтересу до фізичної культури у дітей дошкільного віку. Отже, розглянуто теоретико-методичні основи формування пізнавального інтересу до фізичної культури у дітей середнього дошкільного віку. Зокрема, визначено, що пізнавальний інтерес до фізичної культури дітей середнього дошкільного віку можна трактувати як комплексне утворення, що характеризується наявністю необхідних елементарних знань, умінь і навичок у сфері фізичної культури, сформованою мотивацією до занять, фізичних вправ, вміння самостійно застосовувати набуті вміння та навички в повсякденному житті. Пізнавальний інтерес дошкільнят, формуючись і розвиваючись, проходить ряд етапів, зокрема спочатку має споглядальний характер, згодом – оцінний, а потім – активний. У розвитку пізнавальних інтересів дошкільників до фізичної культури можна виділити дві основні лінії: поступове збагачення досвіду дитини, вдосконалення цього досвіду новими знаннями про фізичну культуру; поступове розширення і поглиблення пізнавальних інтересів до рухової діяльності. Для формування пізнавального інтересу до рухової діяльності доцільно використовувати засоби музично-рухової діяльності, яку можна визначити як процес активної взаємодії дитини дошкільного віку з цінностями фізичної та музичної культури, спрямований на психофізичний, а особливо інтелектуальний розвиток та задоволення потреб дитини у русі, грі та емоційному збагаченні. Для формування пізнавального інтересу до фізичної культури доцільно пропонувати дітям інсценізацію пісень, ігор, танців, які вимагають від дитини вміння виразно рухатися, танцювати, зображати вчинки героя і т. д. Вихователь повинен навчити дітей передавати рухами свої емоційні переживання. Для цього необхідно сприяти розвитку вміння володіти своїм тілом. Усвідомлений рух дає змогу глибше і чіткіше сприймати музику, передавати емоційний стан, який викликає музичний твір, і водночас активізувати інтерес до виконання фізичних вправ і рухів.

Висновки та перспективи досліджень. Систематичне застосування музики під час проведення рухливих ігор (особливо сюжетного характеру) сприяє піднесенню емоційного стану, більш динамічному виконанню імпровізаційних рухів, дає змогу підвищити рухову активність, позитивно впливає на розвиток почуття краси, естетичного інтелекту, сприяє інтеграції різномовних ігрових рухів і музики. Рухливі ігри під музику будуть корисними

для дітей лише тоді, коли розвиток сюжету гри, її характер та рухи учасників відповідають змісту й характеру музики та засобам її вираження. Для кожної гри важливо знайти відповідний музичний супровід. Не можна довільно змінювати темп музики, підлаштовуючи його під рухи дітей, робити копії тощо. Це порушує характер музики, негативно впливає на її правильне сприйняття дітьми дошкільного віку. Перспективою подальшого дослідження є планування, організація та проведення педагогічного експерименту (констатувального, формувального, контрольного) з проблеми формування пізнавального інтересу дітей середнього дошкільного віку до фізичної культури засобом музично-рухової діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Балацька Л. Особливості розвитку фізичних якостей у дітей з 4-х до 6-ти років з різною спрямованістю мануальної рухової асиметрії. *Спортивна наука України*. 2012. № 4 (48). С. 47–52.
2. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: Навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 428 с.
3. Геращенко Л., Крижанівська В. Реалізація ідеї здоров'я збереження у фізичному вихованні дітей дошкільного віку: фізична культура на повітрі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 9 (93). С. 68-
4. Максимова О. О. Фізична культура і тренування дітей як шлях до формування і зміцнення здоров'я. *Теоретико-методичні засади організації навчально-виховного процесу у ДНЗ та початковій школі* : збірник науково-методичних праць / Заг. Ред.. О. О. Максимової, М. А. Федорової. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2015 . С. 13–17.
5. Потужній О. В. Шляхи підвищення інтересу до занять з фізичної культури старших дошкільників. 2014. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8624>
6. Щирба В. А. Проблема формування інтересу та мотивації до занять фізичною культурою старших школярів. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2016. № 1. С. 16-23.
7. Яковлева Л. В. Ритмічно-рухова діяльність на уроках мистецтва – чинник формування музичних компетентностей учнів. *Педагогічний пошук*. 2022. № 3 (115). С. 63-69.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ

Жанна Саєнко,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Гальченко В. М.,
кандидат психологічних наук, доцент*

Анотація. В статті розкрито зміст поняття «патріотизм». Виокремлено мету патріотичного виховання. Представлено форми роботи закладу дошкільної освіти з патріотичного виховання з використанням фольклорних засобів. Обґрунтовано важливість використання фольклору як засобу виховання патріотизму в дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: патріотизм, патріотичне виховання, засоби фольклору, діти старшого дошкільного віку.

Поняття «патріотизм» і «патріотичне виховання» завжди були актуальні і привертали до себе увагу вчених з різних областей: психології, педагогіки, філософії, історії тощо. Значення слова «патріотизм» визначається більшістю словників як «любов до Батьківщини, своєї Вітчизни, а «патріот» (від грецького *patris* – земляк) – як «людина, що розділяє патріотичні почуття, ідеї».

Метою патріотичного виховання є сформованість основ патріотизму як моральної якості особистості, розвиток в особистості високої соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, становлення особистості, що має позитивні цінності і якості, яка здатна виявити їх в творчому процесі в інтересах Вітчизни; виховання переконаного патріота, люблячого свою Батьківщину, відданого Батьківщині, готового служити їй своєю працею і захищати її інтереси [3].

Сучасна система дошкільного виховання визначила головне завдання освіти: національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами народознавства. Використання народознавчого матеріалу потрібне в різних сферах життя дитини. Завдяки народознавству малюки глибше відчують, що знання про свій народ – це пізнання себе самого.

Основне досягнення дошкільного віку – це чітка, впевнена, в цілому емоційна і позитивна самооцінка. У середньому дошкільному віці формується духовна і моральна основа дитини, її емоційні почуття, мислення, механізми соціальної адаптації в соціумі, починається процес самосвідомості в навколишньому світі. Цей сегмент життя людини дуже добре впливає на емоційний та психологічний стан дитини, тому що його образи сприйняття дуже яскраві і сильні, і тому вони залишаються в пам'яті надовго, а іноді на все життя, що важливо для виховання патріотизму.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні поняття «патріотизм», виявленні місця й ролі фольклору у патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

Розуміння патріотизму є глибокою теоретичною традицією, що йде коріннями ще із сивої давнини. Вже у Платона були міркування про те, що

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

батьківщина дорожча за матір та батька. У більш повному вигляді любов до батьківщини, як найвища цінність, розглядається в працях таких мислителів, як Макіавеллі, Крижанич, Руссо, Фіхте та ін. [2].

На необхідності залучення дітей до культурної спадщини народу наголошували такі дослідники, як Т. Бабаєва, О. Князева, Т. Комарова, Є. Корнеєва, В. Логінова, М. Маханєва, Л. Ніконова, Н. Ноткіна, Є. Пчелінцева, Т. Ротанова та інші.

Зважаючи на дослідження багатьох учених, патріотизм можна визначити, як таку моральну якість, що виражається в любові й відданості своїй батьківщині, усвідомленні її величі та слави, і переживанні свого духовного зв'язку з нею, в потребі і прагненні в будь-яких умовах берегти її честь та гідність, практичними справами зміцнювати її могутність і незалежність [1].

Слід, однак, більш детально з'ясувати зміст патріотизму. Зокрема, патріотизм включає в себе:

- почуття прихильності до тих місць, де людина народилася і виросла;
- шанобливе ставлення до рідної мови;
- турботу про інтереси батьківщини;
- прояв громадянських почуттів і збереження вірності батьківщині;
- гордість за її соціальні та культурні досягнення;
- відстоювання її свободи і незалежності;
- шанобливе ставлення до історичного минулого батьківщини і успадкованим від нього традиціям;
- прагнення присвячувати свою працю, сили і здібності розквіту батьківщини.

З раннього віку людина починає усвідомлювати себе часткою своєї сім'ї, своєї нації, своєї Батьківщини. Тому, на нашу думку, саме з дошкільного віку слід виховувати в дітях почуття гідності й гордості, відповідальності й надії, розкрити їм справжні цінності сім'ї, нації, Батьківщини.

Період дошкільного віку за своїми психологічними характеристиками найбільш сприятливий для виховання патріотизму, оскільки дошкільника вирізняє довіра дорослому, йому властиве копіювання, сугестивність, емоційна чуйність, щирість почуттів. Знання, враження, пережиті в дитинстві, залишаються з людиною на все життя.

У дошкільному закладі патріотичне виховання з використанням фольклору виражене через кілька тісно взаємопов'язаних і невіддільних одна від одної форм роботи, таких як знайомство з усною народною творчістю, знайомство з народною музичною творчістю, знайомство з декоративно-прикладним мистецтвом, знайомство з побутом українського народу і народними календарно-обрядовими святами. Важливою особливістю фольклору на відміну від літератури і сучасної книжкової культури є його традиціоналізм і орієнтація на усний спосіб передачі інформації [5].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Знайомство з усною народною творчістю допомагає педагогам розвивати інтерес і увагу до навколишнього світу, народного слова та народних звичаїв, виховувати художній смак. Яскраві, оригінальні, доступні за формою і змістом поспівки, дражнилки легко запам'ятовуються і можуть широко використовуватися дітьми в різноманітних іграх. Короткі тексти віршиків легко засвоюються дітьми без додаткового заучування, а їх динамічність і образність викликають бажання рухатися. Це дуже цікавий і доступний дітям матеріал, який вони переносять в режимні моменти та вільні ігри між собою. Будь-який народний фольклор, і український фольклор в цьому плані не виняток, є складним синтетичним мистецтвом, в творах якого дуже часто переплітаються між собою елементи словесної і музичної творчості [4].

Схиляємося до думки дослідників, які вважають, що музична складова фольклору настільки яскрава і виразна, що залучає дитину до активної участі, має великий вплив на її емоційний розвиток і заряджає позитивною енергією. Музичний фольклор є важливим засобом виховання і залучення до народних витоків. Різноманітність українських народних мелодій здатна збагатити світ дитини і розвинути фантазію й творчі здібності. Знайомство з народною музичною творчістю допомагає розвивати у дитини увагу та інтерес до навколишнього світу, народних традицій, виховувати художній смак. Завдяки народним пісням до старшого дошкільного віку у дітей збагачується і розвивається мова, збагачуються знання про природу, побут рідного народу.

Таким чином, патріотичне виховання старших дошкільників – це процес цілеспрямованого систематичного впливу на свідомість, почуття і поведінку вихованців з метою збагачення їх знань і уявлень про рідну країну, розвиток інтересу та емоційної чуйності на явища суспільного життя, накопичення досвіду дієвого ставлення до навколишнього світу.

Ефективним шляхом та засобом патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку є дитячий фольклор, який має чітко виражену виховну і патріотичну спрямованість, а саме: традиції українського народу формують першооснови національної самосвідомості особистості; обрядові забави, ігри вчать наслідувати трудовому процесу дорослих; пісні, заклички, приказки, ігри мають поліфункціональний характер, впливаючи на інтелектуальний розвиток (сприйняття, уваги, мислення, пам'яті).

Список використаних джерел:

1. Гавриш Н. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. Дошкільне виховання. 2015. №8. С.2-7.
2. Гельвецій К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання. Київ : Основа, 2004. 416 с.
3. Каплуновська О. Сучасний погляд на патріотичне виховання. Дошкільне виховання. 2015. № 8. С. 8–10.
4. Лановик М. Б. Українська усна народна творчість: навч. посібн. Київ : Знання-Прес, 2006. 591 с.

5. Піроженко Т.О. До перлини народної мудрості. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2011. №8. С. 45-49.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОДИННИХ СВЯТ

Селіванова Н.В.

Український державний університет

імені М. П. Драгоманова, м. Київ

Науковий керівник: Олєфіренко Т.О.

кандидат педагогічних наук, професор

кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти

Найбільше, що приємно вразило мене особисто при ознайомленні з новою редакцією БКДО, була чітко визначена участь батьків (чи осіб, які їх замінюють) у виховному процесі загалом та у кожній освітній лінії зокрема. На мою думку, таким чином було виявлено увагу та повагу до ролі батьків вихованців, як повноправних учасників освітнього процесу. Це прозвучало прекрасно! Не розпливчате «дорослих», а конкретно визначена доля їх, найближчих людей для кожної дитини: *«Удосконалення змісту дошкільної освіти передбачає запровадження принципу педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці дитини, вихователя і батьків або осіб, які їх замінюють...»*[1]

Одним з найбільш важливих освітніх напрямів, які потребували такого уточнення, є «Дитина в соціумі». Соціалізація дитини дошкільного віку є однією з найболючіших питань сучасності, коли спілкування з гаджетами витісняє, значною мірою, живе спілкування, породжуючи явище такого собі соціального аутизму. Сучасна дитина вже від двох років, як правило, вільно володіє навиками самостійного доступу до океану такої візуально привабливої інформації, що не потребує особливих зусиль для сприймання і ... не дуже комфортно почуває себе, коли виникає необхідність проявити ту саму соціально - громадянську компетентність.

«Соціально-громадянська компетентність — це здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються у дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя.» [1]

Саме на вирішення цієї проблеми і направлені базові принципи реалізації Держстандарту, які передбачають, в тому числі, і соціально-педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу. Найбільш вдалим прикладом такого партнерства я вважаю організацію та проведення родинних свят.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Моя впевненість не є голослівною чи безпідставною. Вона є результатом спостереження протягом п'яти років у моєму закладі дошкільної освіти – СКЗДО «Слов'янський дитячий садок №2 «Малютко» Слов'янської сільської ради» Синельниківського району Дніпропетровської області.

Коли я тільки – но прийшла працювати, зразу ж відзначила особливо атмосферу довіри та свободи, що панувала у закладі. Діти єдиної в нашому малокомплектному сільському садочку різновікової групи легко йшли на контакт зі мною, ще незнайомою їм людиною, не боялися проявляти свої особистісні якості, із захватом зустрічали пропозиції виступити на «великій сцені» сільського будинку культури. Спілкування з батьками було ... сімейним!

Багато чого стало зрозумілим, коли я вперше прийняла участь у підготовці до свята. Родинного. Яким було кожне свято у закладі. Батьки були активними учасниками дійств. Обговорювали, пропонували, «бракували» і приймали... Разом з дітьми готували костюми, міні-номери - сюрпризи для нас, працівників. Ми, в свою чергу, відповідали їм взаємністю, та разом з дітьми придумували якусь цікавинку для мам, тат, бабусь та дідусів.

При підготовці до свят, одним з найяскравішим з яких було свято Покрови, були задіяні всі види діяльності, на яких, як стверджує О.Косенчук формується соціально-громадянська компетентність.

Ігрова діяльність – вивчення традицій, звичаїв, ігор українського народу взагалі та нашої місцевості, села зокрема; вивчення «правил гри» свята.

Комунікативна діяльність – збагачення словника; формування знань про соціальні явища, відносини; засвоєння культури спілкування.

Здоров'язберезувальна діяльність - засвоєння безпечних правил поведінки в соціумі: знайомство та усвідомлення ведення ЗСЖ.

Художньо – естетична діяльність - розвиток творчих здібностей; прищеплення поваги та бережного ставлення до результатів своєї праці та праці інших;

Пошуково – дослідницька діяльність - ознайомлення з природою, культурою нашої місцевості (чого варті лише розповіді бабусь чи прабабусь наших вихованців!); розвиток інтересу до спілкування з іншими людьми.

Таким чином ми отримували гарні результати в досягненні складників соціально- громадянської компетентності :

- *Здатність до прояву особистісних якостей.* Діти не соромляться бути собою та проявляти свої таланти на публіці.

- *Розвиток соціальних почуттів.* Наші вихованці знають, що вони мають щось робити не лише для себе, а й для інших.

- *Формування любові до Батьківщини.* Наші діти знають гімни України та Слов'янки, пишаються тим, що вони – українці, слов'янці і є нащадками козаків – засновників села.

- *Участь дітей у житті садка, громади.* Ми приймаємо участь у всіх загально громадських акціях та святкових концертах до Дня Конституції,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дня незалежності, Дня захисту дітей, Дня села тощо. Також, останнім часом, святкування Покрови стало більш масштабним, мали досвід проведення його (в до карантинний період), як відкритий захід для громади села та гостей громади.

Підсумовуючи, скажу, ми досить багато досягли в питанні соціалізації дошкільників у процесі організації родинних свят. І ще більшого можемо досягти. Потрібно лише трішки почекати, діждатися того часу, коли ми зможемо повернутися до нормального, безпечного освітнього процесу. А доки – опрацьовуватимемо інформацію, вивчатимемо досвід, накопичуватимемо нові ідеї.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний Стандарт дошкільної освіти) Нова редакція, 2021 рік. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf> (дата звернення 26.03.2023 р.)

2. Косенчук О. Г. Дитина в соціумі. Впроваджуємо базовий компонент дошкільної освіти./ Дошкільне виховання, 2021, № 4. С. 3-8

3. Коток М.О. Фактори впливу на процес формування особистісної ідентичності дитини старшого дошкільного віку/ Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, 2016 , №46. С. 153-157

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Діана Самойлюк

Обласний коледж

*“Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка”*

М. Кременчук

Науковий керівник: Яценко Т. В.,

кандидат психологічних наук

Анотація. У статті розкрито особливості формування емоційного інтелекту дітей дошкільного віку та основні підходи щодо розвитку даної психічної властивості. Описано психодіагностичний інструментарій та результати дослідження емоційного інтелекту старших дошкільників: здатність розуміти і висловлювати власні емоції, здатність розуміти емоції інших людей, здатність керувати власними емоціями. Розкрито ефективні засоби розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку.

Ключові слова: емоції, емоційний інтелект, діти дошкільного віку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Актуальність. Розвиток емоційний інтелекту дошкільника – досить важливий напрям в діяльності вихователя, оскільки він є основою встановлення позитивних взаємин з іншими людьми та передбачає вміння розпізнавати їхні емоції, визнавати негативні і позитивні почуття, керувати власними та чужими емоціями. Л. Виготський висловив думку, яка все ще актуальна сьогодні: “Чомусь у нашому суспільстві склався односторонній погляд на людську особистість і чомусь усі розуміють обдарованість і талановитість стосовно до інтелекту. Але можна не тільки талановито мислити, але й талановито відчувати” [2].

У складних умовах військового стану та переходу на дистанційну форму навчання у дітей зменшилось живе спілкування не тільки з дорослими, а й з однолітками. Це серйозна проблема: адже, живе спілкування збагачує життя дітей, яскравими барвами та емоціями. Дошкільнята живуть у світі емоцій, а відсутність емоційного спілкування може призвести до міжособистісних конфліктів, проявів агресії та депресії. Сучасні діти стали менш чутливі до переживань та почуттів інших, не завжди контролюють свої емоції. Відсутність належної уваги та впливу дорослих на емоційну сферу життя дитини негативно позначається на її розвитку.

Вчені зосереджують увагу на проблемі розвитку емоційного інтелекту, їхніх праць про емоційну складову розвитку дитини у дошкільному закладі є достатня кількість.

Наприкінці минулого століття поняття “емоційний інтелект” (ЕІ) увійшло до галузі психологічних та педагогічних досліджень, але єдиного на сьогодні розуміння даного терміна наукова спільнота не сформувала.

Дослідник Ж. Кучеренко вважає, що “емоційний інтелект – це поєднання інтелекту та емоцій, за яких особистість здатна якомога точніше усвідомлювати, розуміти, оцінювати та регулювати свої й чужі почуття; рахуватися з поглядами оточення й будувати з ним взаємини на основі довіри та співпереживання” [4, с. 54-59].

З точки зору ефективності формування ЕІ сенситивним періодом, то значна частина наукової спільноти періодом початку формування вважає періоди дошкільного та молодшого шкільного віку, коли з'являється усвідомлений інтерес до іншої людини – однолітка як партнера з гри або дорослого як оцінювача результатів навчальної діяльності. Крім того, у дошкільному віці починає закладатися здатність до емоційної децентрації, що передуює інтелектуальній, становлення якої відбувається у старшому дошкільному віці.

Варто зазначити, що ЕІ слід розглядати в контексті біологічних передумов, що впливають на його формування. Зокрема, до біологічних передумов розвитку ЕІ можна віднести рівень емоційного інтелекту батьків. У цьому контексті дослідження Д. Д. Гуастелло і С. Дж. Гуастелло виявили значущу кореляцію між рівнем ЕІ дітей та їхніх матерів, тоді як кореляція між рівнем ЕІ дітей та їхніх тат – відсутня [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У дослідженні, проведеному в США, було виявлено, що люди, задоволені своїм сімейним життям, мають вищий рівень ЕІ, ніж не задоволені [4, с. 54-59]. Скоріш за все, батьки з високим рівнем ЕІ спроможні створити гармонійні умови у колі сімейних взаємин, що детермінують, крім того, розвиток ЕІ їхніх дітей.

Грунтовно до опрацювання окресленої проблематики підійшла О. Кононко, котра в своїх дослідженнях визначила функції, які виконує емоційний інтелект дошкільника, зокрема: когнітивно-оцінна функція, адаптивна функція, пізнавальна функція, функція контролю [3].

В системі сучасної дошкільної освіти багато науковців досліджують питання емоційного розвитку дітей дошкільного віку (Л. Божович, О. Запорожець, О. Кононко, В. Котирло, О. Кульчицька, П. Якобсон).

Дослідницька робота з вивчення емоційного інтелекту проводилася нами на базі дитячого садка №68 м. Кременчук з дошкільниками старшої групи “Дивасики” (26 дітей) у 2021-2022 навчальному році.

Нами створена психодіагностична модель емоційного інтелекту дошкільників, куди увійшли наступні компоненти емоційного інтелекту: здатність розуміти і висловлювати власні емоції, здатність розуміти емоції інших людей, здатність керувати власними емоціями. До кожного компонента були розроблені показники сформованості та критерії. Відповідно цих компонентів підібрано три психодіагностичні методики Афонькіної Ю. А., такі як: методика діагностики розуміння своїх емоційних станів, методика діагностики розуміння емоційних станів інших людей та методика вивчення емоційно-вольової саморегуляції.

Характеристика компонентів та показників сформованості емоційного інтелекту дошкільнят дала змогу встановити високий, середній, нижче середнього та низький рівні сформованості емоційного інтелекту дітей старшої групи.

Таблиця 1. – Результати дослідження емоційного інтелекту дошкільників

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Компоненти ЕІ	Рівні			
	Високий	Середній	Нижче середнього	Низький
Здатність розуміти і висловлювати власні емоції	3 дитини (12%)	5 дітей (19%)	2 дітей (46%)	6 дітей (23%)
Здатність розуміти емоції інших людей	0 дитини (0%)	7 дітей (27%)	9 дітей (35%)	10 дітей (38%)
Здатність керувати власними емоціями	0 дитини (0%)	4 дитини (15%)	8 дітей (31%)	14 дітей (54%)
Загальний результат	1 дитина (4%)	5 дітей (19%)	10 дітей (38%)	10 дітей (38%)

Таким чином, аналіз даних свідчить про недостатній рівень сформованості емоційного інтелекту та вказує на необхідність організації педагогічного впливу, спрямованого на створення педагогічних умов формування емоційного інтелекту у дітей.

З метою підвищення рівня розвитку емоційного інтелекту дітей, нами було розроблено конспекти занять з використанням елементів арт-терапії: казкотерапії, ізотерапії, ігротерапії, музикотерапії. Дітям важко усвідомити свої психологічні проблеми, як щось, що заважає їм жити. Вони ще не вміють висловлювати свої думки, проте вміють малювати, ліпити, будувати, грати і фантазувати. Тому методи арт-терапії, що дозволяють висловити свій стан через малюнок, казку, музику, пластилінову та кам'яну фігурку, гру найкраще підходять для роботи з дітьми. Також ефективними засобами для підвищення рівня емоційного інтелекту дітей виступили: читання літературних творів та аналіз станів персонажів, інтерактивні вправи, етюди на визначення емоційних станів, ігри на прояв емпатії та вираження власних почуттів.

Спільне використання цих методів ефективно задля зниження рівня тривожності, страху, агресії, допомагає набути впевненості у своїх силах, отримати позитивні емоційні переживання, навчитися конструктивним навичкам спілкування та ефективним моделям поведінки, формує вміння розпізнавати емоції інших, визнавати негативні і позитивні почуття, керувати власними та чужими емоціями.

Також ми розробили рекомендації батькам і вихователям щодо розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку.

Висновок. Отже, можна говорити, що розвиток емоційного інтелекту стає визначальним при особистісному становленні в дошкільному періоді, є основою пізнання соціальних явищ, продуктивного спілкування,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

стресостійкості, психологічної витривалості, стає фактором успішної соціалізації в цілому.

Перспективи дослідження: у зв'язку з початком військових дій в Україні, можливості впровадити систему занять з дітьми немає, так як усі заклади дошкільної освіти міста Кременчук закрито. Тому в подальшому плануємо реалізувати описану систему занять з дітьми старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Бантишева О. О. Психологічні особливості емоційного інтелекту осіб юнацького віку, схильних до віктимної поведінки: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра псих. наук : 19.00.07. Київ, 2017. С. 34.
2. Дерев'янка Л. П. Корекційно-відновлювальна та розвитку програма з формування емоційного інтелекту дітей особливої психологічної уваги та дітей з особливими освітніми потребами засобами арт-терапії «Я та мої емоції». *Всеосвіта* : веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/korekcijno-vidnovlualna-ta-rozvitkova-programa-z-formuvanna-emocijnogo-intelektu-ditej-osobливої-psihologіcnoi-uvagi-ta-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi--382133.html> (дата звернення: 18. 04. 2022).
3. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): навч. посіб. для вищ. навч. закладів. К.: Освіта, 1998. 255 с.
4. Кучеренко Ж. Емоційний інтелект дошкільників: шляхи розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 7. С. 54–59.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Ольга Сандер
Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
м. Луцьк
Науковий керівник: Савчук
Світлана Василівна
викладач циклової комісії шкільної,
дошкільної педагогіки, психології та методик

Анотація. Розглянуто актуальні проблеми інклюзивної освіти в наш час та перспективні шляхи її розвитку. Також подана інформація про переваги інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: *інклюзія, особливі освітні потреби, спеціальні класи, індивідуальне навчання, діти з порушеннями психофізичного розвитку.*

Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейську спільноту гостро ставлять питання забезпечення соціального захисту громадян країни, і особливо тих, хто потребує його найбільше, зокрема, це діти з особливими освітніми потребами. Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана насамперед, з тим що чисельність дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає [1,45].

Тому пошук підходів до активізації розвитку інклюзивної освіти є важливим державним питанням. Дітям із особливими потребами потрібно допомагати розвивати життєво важливі навички та ставати повноцінними членами суспільства. Ці завдання власне й покликана вирішити інклюзія: включення до соціальної діяльності осіб із інвалідністю [2,25]. Найкраще соціалізація дітей відбувається у загальноосвітніх навчальних закладах, тому необхідно створити умови для дітей із особливостями, щоб їхні навички розвивалися в міру їх можливостей розвитку та пропорційно із здоровими однолітками.

Все більш поширеною стає інклюзивна освіта – сфера освіти, яка надає всім рівний доступ до навчання. Головною умовою є створення адаптованих програм та навчальних методик, враховуючи всі особливі потреби дітей з відхиленнями психоемоційного, розумового та фізичного розвитку [1]. Інклюзивна освіта в Україні базується на принципах широкої доступності, але, на жаль, сьогодні є чимало чинників, через які гальмується включення дітей із психофізичними порушеннями у загальноосвітні навчальні заклади. Воєнний стан в Україні став додатковим викликом для надання освітніх послуг дітям з інвалідністю[4,65]. Соціальна адаптація дітей є однією із найважливіших цілей системи дошкільної та шкільної освіти. Вторинна соціалізація повинна проходити в умовах діалогу із широким колом людей. Отримуючи підготовку до самостійного життя, навчання та виховання в закладах закритого типу діти з особливими освітніми потребами потерпають від соціальної ізоляції та дезадаптації. Чимало з них мусили внутрішньо переміститися на території України або виїхати за її межі, і до проблем реабілітації додаються ще й проблеми адаптаційного та психорегуляційного характеру[3,23].

Основні завдання інклюзивного навчання:

1. Забезпечення прав дітей з особливими потребами на здобуття загальної середньої освіти в умовах загальноосвітніх навчальних закладів у комплексному поєднанні з корекційно-реабілітаційними заходами.
2. Різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів і потреб.
3. Збереження і зміцнення морального і фізичного здоров'я вихованців.
4. Виховання в учнів любові до праці, здійснення їхньої допрофесійної підготовки, забезпечення умов для життєвого і професійного самовизначення.
5. Виховання школярів як культурної і моральної людини з етичним становленням до навколишнього світу і самої себе.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

6. Надання у процесі навчання й виховання кваліфікованої психолого-медико-педагогічної допомоги з урахуванням стану здоров'я, особливостей психофізіологічного розвитку вихованців[4,45].

Інклюзивне навчання, передусім, передбачає перебування дитини з особливими потребами в масовому загальноосвітньому закладі, оволодіння нею знаннями, вміннями та навичками в ті ж самі терміни, що і здоровою дитиною. Сама ідея інклюзії базується на тому, що життя і побут людей з обмеженими можливостями мають бути найбільш наближені до умов і стилю життя суспільства, в якому вони перебувають. Водночас варто констатувати, що на нинішньому етапі національна система освіти потребує модернізації, оскільки у загальноосвітніх закладах відсутні спеціалісти, які в змозі надати необхідну корекційну допомогу дитині, відсутні умови для дотримання відповідного режиму професійно-трудової підготовки, немає відповідних засобів навчання.

Перевагами інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами є :

- завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей.

- ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами.

- навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей.

- у дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті.

Отже, інклюзивне навчання в загальноосвітніх закладах відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Інклюзія означає розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є достатньо складною, але відповідає його здібностям. Вона враховує потреби, а також спеціальні умови та підтримку, яка забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом.

Список використаних джерел:

1. Віднічук М.А., Мельник Н.А. Методист. Інклюзивна освіта: наукові засади, проблеми та перспективи впровадження в загальноосвітній навчальний заклад. Рекомендовано науково-методичною радою Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

2. Закон України Про освіту *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. –1991. – № 34. – Ст. 451.1. *Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Закон України "Про загальну середню освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення: 14.09.2018).

4. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3705/1/Inkliuzyvna%20osvita%20_44.pdfC.192

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ У НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Ганна Семенюк
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Тесленко Тетяна Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти*

Роль вчителя в організації діяльності учнів на уроці безумовно надзвичайна важлива. Сьогодні значно зростають вимоги до його професіоналізму, основою якого є методична компетенція вчителя. Уміння спланувати конкретний урок і свою педагогічну діяльність в цілому, виступає одним із найважливіших умінь в роботі вчителя. Компетентнісний підхід, з нашої точки зору, найбільш точно відображає сутність інноваційних процесів у сфері освіти, так як характеризується такими уміннями, здібностями, особистісними характеристиками, які повинні безпосередньо використовуватися у практичній діяльності та формуватися через особистісний досвід учнів. Освітня компетенція передбачає не засвоєння учнями окремих знань і вмінь, а оволодіння ними комплексною процедурою, в якій для кожного напрямку визначена відповідна сукупність освітніх компонентів. Сучасна модернізація освіти спрямована на особистісну орієнтацію змісту освіти та її оновлення. Завдання сьогодення – створення умов, у яких кожен школяр може виявити свої таланти, реалізувати творчий потенціал.

Сучасні учні – це діти, яким надходить величезна кількість інформації звідусіль. Але часто велика кількість інформації не призводить до системності знань. Дітей необхідно навчити правильно засвоювати інформацію. У зв'язку з цим все більш актуальним у освітньому процесі стає використання нових форм, методів та прийомів, які формують уміння самостійно здобувати нові знання, швидко орієнтуватися у потоці інформації, знаходити правильне рішення у ситуації вибору. Важливим є формування вміння учня ефективно співпрацювати з однолітками.

Цю проблему в школі в останні роки намагаються вирішувати через організацію проєктної діяльності, причому, вже на етапі роботи з дітьми у початковій школі. Саме у молодшому шкільному віці формуються всі компоненти навчання: навчання діяти так чи інакше, контроль, саморегуляція, закріплюється мотив досягнення успіхів та формується самооцінка [3].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Метод проєктів перестав бути принципово новим у педагогічній практиці. Він виник ще на початку нинішнього століття у США. Його називали також методом проблем і пов'язували його з ідеями гуманістичного спрямування філософії та освіти, розробленими американським філософом та педагогом Дж. Дьюї, а також його учнем В.Х. Кілпатріком [2].

Метод проєктів - один з небагатьох методів, що виводить педагогічний процес зі стін школи в навколишній світ. Даний метод сприяє актуалізації знань, умінь та навичок дитини, їх практичному застосуванню у взаємодії з оточуючим.

Метод проєктів реалізує принцип співпраці дітей та дорослих, дозволяє поєднувати колективне та індивідуальне у педагогічному процесі, а також є технологією, що забезпечує зростання особистості дитини, дозволяє фіксувати це зростання, вести дитину сходами зростання - від проєкту до проєкту.

Мета проєктного навчання - це розвиток вільної творчої особистості учня, створення умов для освоєння нових типів діяльності в соціокультурному середовищі, розвиток уміння адаптуватися до умов життя людини, що змінюються.

Результат проєктної діяльності учнів - створення конкретного продукту діяльності. Результат проєктної діяльності для вчителя - зміна рівня сформованих ключових компетентностей, які демонструє учень в ході проєктної діяльності.

Сьогодні метод проєктів набуває все більшого поширення, тому що:

1) сприяє формуванню загальнонавчальних умінь і навичок (дослідних: генерувати ідеї, вибирати краще; соціальної взаємодії: співпрацювати, надавати допомогу; оціночні: оцінити хід, результат своєї діяльності та діяльності інших; інформаційні: здійснювати пошук потрібної інформації; презентаційні: виступати перед аудиторією; рефлексивні: відповідати на запитання: «Чому я навчився/лась?», «Чому необхідно навчитися?»);

2) може бути використаний у вивченні будь-якого предмета;

3) може застосовуватися на уроках та у позакласній роботі;

4) спрямований на досягнення цілей самих учнів;

5) формує досвід діяльності [1].

Перехід на проєктний метод діяльності здійснюється за такими етапами:

- заняття із включенням проблемних ситуацій дитячого експериментування;

- комплексні блочно-тематичні заняття;

- інтеграція: часткова інтеграція (один із напрямків програми інтегрується з іншим); повна інтеграція (один із розділів інтегрується з усіма розділами програми);

- заняття з розвитку творчого пізнавального мислення.

Роботи вчителя з підготовки проєкту включає наступні етапи:

- визначення мети проєкту;

- розробка плану руху до мети: обговорення плану реалізації проєкту із учнями, батьками;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- залучення спеціалістів до здійснення відповідних розділів проєкту;
- складання плану-схеми проєкту;
- збір, накопичення матеріалу;
- включення до план-схеми проєкту занять, ігор та інших видів дитячої діяльності;
- домашні завдання та завдання для самостійного виконання.
- презентація проєкту, відкрите заняття [4, 81].

У практичній діяльності у початковій школі використовуються такі проєкти:

1. Дослідно-творчі: учні експериментують, та свої результати оформляють у вигляді газет, драматизації, дитячого дизайну;
2. Рольово-ігрові (з елементами творчих ігор, коли учні входять у образ персонажів казки і вирішують по-своєму поставлені проблеми);
3. Інформаційно-практико-орієнтовані: учні збирають інформацію та реалізують її, орієнтуючись на соціальні інтереси (оформлення та дизайн класу, вітражі та ін.);
4. Творчі (оформлення результату у вигляді уроку, позакласного заходу, предметного тижня тощо).

Підбиваючи вище зазначене, відзначимо, що метод проєктів можна і потрібно використовувати у початковій школі. Адже саме початкова школа є фундаментом подальшого навчання. Працюючи над проєктом, учні отримують можливість робити щось цікаве самостійно або у групі, використовуючи максимально усі свої знання та уміння. Підвищення самостійної ролі учнів у проєктній діяльності формує ключові, базові компетентності: створення чогось нового, пошук, збирання, аналіз, подання, передача інформації, моделювання (у тому числі комп'ютерне), проєктування, спільна діяльність, рефлексія, самонавчання. Метод проєктів дозволяє реалізувати творчу співпрацю вчителя та учня, батьків.

Список використаних джерел:

1. Землянська О.М. Навчальні проєкти молодших школярів// Початкова школа. 2018. № 9. С. 55-58.
2. Зіангірова Л.Ф. Ретроспективний аналіз феномена методу проєктів у зарубіжній та вітчизняній педагогіці // Вісник Бердянського університету. 2017. Т. 12. № 2. С. 111-114.
3. Кульневич С.В., Лакотеніна Т.П. Сучасні уроки. К, 2015. 288 с.
4. Урок математики в сучасних технологіях: теорія і практика. Метод проєктів. Комп'ютерні технології. Розвивальне навчання Уклад. І.С. Маркова. Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2017. 144 с.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Наталія Скиба
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів
Носко Ю. М.
д. пед. наук, професор кафедри
дошкільної та початкової освіти

Анотація. У статті розглянуто актуальні проблеми впровадження віртуальних екскурсій в освітнє середовище початкової школи. Автором проаналізовано дослідження та публікації з даної тематики, в яких було сформульовано зміст понять «віртуальна екскурсія», «дистанційне навчання», особливості проведення для учнів початкової школи. Виявлено, що віртуальні екскурсії у процесі дистанційного та очного навчання прийнятна та перспективна форма роботи, але внаслідок низької інформаційної компетентності педагогів або відсутністю технічних засобів навчання створення та реалізація віртуальних екскурсій не застосовується в повній мірі. Вирішення даної проблеми потребує подальших досліджень, тому автором було окреслено напрям дослідження – загальна методика підготовки та проведення віртуальних екскурсій у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі.

Ключові слова: віртуальні екскурсії, дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, технічні засоби навчання.

Традиційна класно-урочна форма навчання в період воєнного часу та пандемій різних хвороб поступово трансформується, це зумовлено вимогою дистанціюватися для запобігання небезпечним ситуаціям, а також новими технологічними можливостями та зміною ставлення учнів до навчання. Традиційна освіта переходить до електронного, часто дистанційного навчання та використання інтерактивно-комунікаційних технологій, що «дає можливість значно підвищити ефективність осмислення і засвоєння повідомлень і даних, за рахунок їх своєчасності, корисності, доцільного дозування, доступності (зрозумілості), педагогічно доцільної надлишковості, оперативного використання джерел навчального матеріалу, адаптації темпу подання навчального матеріалу до швидкості його осмислення і засвоєння, врахування індивідуальних особливостей учнів, ефективного поєднання індивідуальної і колективної навчально-пізнавальної діяльності, методів і засобів навчання, організаційних форм навчального процесу, що значною мірою сприяє вирішенню проблем його гуманізації» [1, с.5].

Багато науковців досліджували впровадження дистанційної системи освіти у закладах загальної середньої освіти. Науковці В. Биков та І. Мушка вважають, що дистанційне навчання є ключовою умовою створення системи відкритої освіти, яка забезпечує необмеженість навчання у часі, свободу вибору учнів та вчителів, гнучкість та мобільність навчання, екстериторіальність навчання, інформатизацію та автоматизацію навчальних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

процесів [4, с.10]. Розробкою науково-методичних рекомендацій для реалізації дистанційного навчання займалися В. Биков, Ю. Богачков, О. Вольневич, А. Манак, І. Мушка, О. Пінчук, П. Ухань, В. Царенко та інші. Особливого значення у розвитку дистанційного навчання набувають інформаційно-комунікаційні технології, що є засобами його успішної реалізації. За допомогою сучасних інтерактивних методів дистанційного навчання можна розширити навчальне середовище, зробити його цікавим, креативним, доступним для кожного учасника педагогічної діяльності [5, с.204].

Початкова освіта здебільшого здійснюється змішано або через традиційні форми навчання. Учні початкових класів, які разом із батьками чи опікунами залишаються жити в Україні віддають перевагу очному навчанню. Створення окремих дистанційних класів для невеликої кількості бажаючих є фінансово не вигідним [3]. Попри це, в класно-урочній системі використовуються елементи дистанційного навчання, інтерактивно-комунікаційні технології, які розширюють можливості надання освітніх послуг, адже добираючи змістове забезпечення вивчення предметів, рекомендовано «передбачити можливості використання цифрових засобів навчання. Виважено обирати електронні освітні ресурси, урахувавши їх дидактичну доцільність, фактологічну коректність змісту, відповідність навчальній програмі» [2, с.3].

Важливою формою навчання є екскурсія – тимчасове перенесення освітнього процесу з класного середовища до реального. Екскурсії не можуть замінити теоретичне навчання, але важлива їх мотиваційна та активуюча роль. Основна мета полягає в тому, щоб учні могли безпосередньо і критично оцінити певну дійсність, яка була вивчена теоретично. З початком впровадження дистанційного навчання та повномасштабної війни в освітньому процесі набули актуальності віртуальні екскурсії, але існує ряд проблем, які перешкоджають їх ефективній практиці. Дослідження та вирішення проблем застосування такої інноваційної форми діяльності як віртуальні екскурсії дозволить реалізувати мету навчального курсу «Я досліджую світ»: ознайомлення з навколишнім світом у процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, що охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, здатність учнів розв'язувати практичні задачі. Навчальні екскурсії можна проводити віртуально, якщо є технічне забезпечення та створена методична база. У період планових та аварійних відключень електроенергії проведення таких екскурсій є ускладненим, або й неможливим.

Анкетування вчителів початкових класів закладів загальної середньої освіти міста Прилуки Чернігівської області проведене в грудні 2022 року - січні 2023 року свідчить про те, що усі педагоги вважають екскурсії дієвим методом для формування ключових компетентностей та наскрізних умінь учнів початкової школи та проводять даний вид роботи, але в період епідемії коронавірусу, воєнного стану та дистанційного навчання екскурсії зі своїми

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

учнями проводили лише 41,7 % педагогів, (25 % віртуальні екскурсії, 16,7 % – реальні). За весь період педагогічної практики віртуальні екскурсії використовували в своїй діяльності лише 61,1 % анкетованих педагогів, що свідчить про проблеми впровадження даної навчальної технології. Водночас, на питання «Чи був би ефективним метод проведення віртуальних екскурсій у военний час та період дистанційного навчання як альтернатива реальним екскурсіям?», стверджувальну відповідь дали 83,3 % опитаних.

Припускаємо, що причиною різниці отриманих даних є наявність недостатнього ресурсного та методичного забезпечення. У той час, коли реальні екскурсії переважно побудовані на місцевому матеріалі, віртуальні – мають інформаційне наповнення загального змісту або базується на матеріалах, що демонструють регіонально віддалені історичні чи культурні пам'ятки. При цьому, серед опитаних педагогів самостійну розробку віртуальних екскурсій (маршрут, фото, відеоматеріали, інформаційне наповнення, голосовий супровід, завдання для кращого сприйняття та узагальнення отриманих знань учнями) розробляв лише 1 педагог (2,8 %), брали участь у частковій розробці віртуальних екскурсій – 25 % респондентів. На питання «Чи проводили б Ви віртуальні екскурсії історико-краєзнавчого та природничого характеру (місцевого значення) під час занять зі своїми учнями/вихованцями, якби ці екскурсії вже були б розроблені кимось?» ствердну відповідь дали 91,7 % опитаних. Зауважимо, що інформаційна компетентність, яка є пріоритетною для успішного створення та проведення віртуальних екскурсій, не визначається стажем педагогічної роботи. Дослідження показало, що проводять віртуальні екскурсії, використовуючи існуючі ресурси 100 % опитаних зі стажем педагогічної роботи від 1 до 10 років, але створення власних розробок або часткова розробка віртуальних екскурсій належить педагогам, які мають досвід педагогічної роботи більше 10 років.

Тенденції в розвитку інноваційних технологій дають все більше можливостей для реалізації ідей дистанційного навчання, зокрема віртуальних екскурсій. Проте невирішеним залишається питання доступності такого навчання для всіх суб'єктів освітнього процесу. Тому перспективу подальших досліджень вбачаємо в оптимізації методики викладання курсу «Я досліджую світ» із використанням віртуальних екскурсій, які будуть створені на основі місцевого матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Жалдак М. Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання, 2011. № 11 (18). С. 3-16.

2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. Додаток 2. Лист МОН

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

№ 1/9530-22 від 19.08.22 року URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok.2.pochatkova.osvita.20.08.2022.pdf> (дата звернення: 20.01.2023)

3. Макарова В., Топол В. Яку форму навчання обрати батькам, якщо дитина не навчатиметься очно – роз'яснення. Офіційний сайт Нової української школи. URL: <https://nus.org.ua/articles/yaku-formu-navchannya-obraty-batkam-yakshho-dytyna-ne-navchatymetsya-ochno-roz-yasnennya/> (дата звернення: 24.01.2023).

4. Організація середовища дистанційного навчання в середніх загальноосвітніх навчальних закладах : посібник / Ю. М. Богачков та ін. ; наук. ред. Ю. М. Богачков. Київ : Педагогічна думка, 2012. 160 с.

5. Починок Є. Особливості використання віртуальних екскурсій в умовах дистанційного викладання курсу «Я досліджую світ». *«Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 35. Том 5. С.203-210.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ, ЯК ЗАСОБУ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Скрипник Ілона,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
Науковий керівник: Шикиринська О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. В статті окреслено особливості морального виховання дітей старшого дошкільного віку. Акцентовано на виключній ролі народної казки у моральному вихованні дошкільників.

Ключові слова: моральне виховання дітей старшого дошкільного віку, народна казка, народна українська педагогіка.

Проблема морального виховання дітей дошкільного віку завжди була в центрі уваги науковців, вихователів, психологів. Не є виключенням і сьогодення. За останні десятиліття здійснено значну дослідницьку роботу з проблеми формування моральної культури особистості у наукових працях з філософії (А. Буров, М. Каган), педагогіки та психології (Ш. Амонашвілі, А. Апольдова, Л. Архангельського, В. Бакштановського, Д. Водзенського, Л. Волченка, В. Лабунець, А. Титаренка, П. Федосєєва).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Моральне виховання присутнє в кожному з змістових напрямів Базового компоненту дошкільної освіти [Ошибка! Источник ссылки не найден.] в частині «Емоційно-ціннісне ставлення»:

В традиції українського народу поняття «мораль» та «виховання» - тотожні. Основні принципи народного морального виховання яскраво представлені у народних прислів'ях, приказках та казках. Для морального виховання в народній українській педагогіці важливим є ставлення людини до себе, до людей, до праці, до природи. Наприклад, про повагу гідності чесної людини говорить прислів'я «Хто принижує чужу честь, той і свою топче», про цінність справжньої дружби - «Для приятеля нового не пускайся старого», про вимогливість до себе - «Не лінився рано вставати та змолоду більше знати».

Процес набуття дитиною дошкільного віку моральних якостей є поступовим, складним та глибоко індивідуальним [1]. Важливо, щоб у дітей накопичувалися уявлення про моральні норми, які вони продукуватимуть у власній поведінці і ставленні до оточуючого світу та людей. Як правило, батьки чи інші члени родини, прагнучи щонайшвидше і правильно виховати дитину діють авторитарно, встановлюючи заборони, позбавляючи її при цьому права вибору. Діючи таким чином, можна досягти короткочасного результату (тут і зараз дитина буде чинити так, як кажуть дорослі), проте у довготривалій перспективі такий підхід приречений на провал, оскільки ми не формуємо у дитини розуміння та глибоке усвідомлення необхідності виконання моральних норм та правил.

Водночас, є ще одна проблема у моральному вихованні дітей старшого дошкільного віку. Часто діти спостерігають непослідовність дорослих, що полягає у недотриманні ними певних моральних правил та норм. Суперечність, яка при цьому виникає діти розв'язують просто: діючи за прикладом дорослих та розуміючи, що правила та норми, про які говорять дорослі, справжньої цінності і значення не мають. Це формується у дітей спочатку за принципом наслідування, а потім переходить на рівень переконань. Тому подальші бесіди та роз'яснення, наприклад, вихователя в садочку чому потрібно чинити так, а не інакше, не будуть успішними, оскільки дитина схильна більше довіряти своєму досвіду, ніж словам дорослих. До того ж, якщо дитину постійно залякувати безліччю «не можна» (без пояснень та врахування думки дитини), то в результаті вона буде неспроможна здійснювати власну моральну саморегуляцію, брати відповідальність за моральний вибір, утратить відчуття усвідомлення моральних цінностей.

Варто зазначити, що процес виховання являє собою процес інтеріоризації загальнолюдських цінностей в особисті та продукування назовні через вчинки і поведінку надбання моральних норм, правил і принципів діяльності. Іншого шляху формування особистості немає. Тому вирішення проблем морального виховання дітей старшого дошкільного віку вбачаємо у розвитку саморегуляції поведінки дітей відповідно до загально визнаних норм і правил, які мають стати внутрішніми орієнтирами,

формування емпатійного ставлення до оточуючих людей та моральних почуттів.

Якщо порівняти виховання з середовищем, як іншим впливом на розвиток особистості, то виховання потребує задіяння свідомості дитини, на відміну від середовища, що впливає несвідомо. І тому вплив виховання на дитину, порівняно з середовищем буває менш ефективним. Один із способів підвищення ефективності виховання знаходимо у книзі видатного українського педагога Василя Олександровича Сухомлинського «Серце віддаю дітям», а саме в пораді №100. В цій пораді педагог-новатор акцентує увагу на тому, що справжнє виховання – це самовиховання [2, с. 264]. І щоб зробити виховний вплив ненавмисним, педагог має стати другом дитини, а процес виховання має бути прихованим за дружніми невимушеними взаєминами між ним та дитиною. Саме так, ненав'язливо, впливаючи більше на підсвідомість діє казка.

Народна казка – це усне народне оповідання, що розповідає про вигадані чи фантастичні події, які сприймаються як реальні [3]. Слово “казка“ походить від слова “казати“ (розповідати). Казка є одним із найдавніших видів усної народної творчості. Люди, зображені в казках, називаються дійовими особами (героями, або персонажами). Персонажами казок можуть бути також звірі, рослини, тварини, предмети та абстрактні поняття, зокрема такі, як Правда і Кривда, Щастя, Горе, Доля.

У казках про тварин вчинки персонажів (звірів) подібні до людських. До таких казок належать: “Котик і Півник“, “Коза-дереза“, “Пан Коцький“, “Царівна-жаба“. Найчастіше персонажами казок є хитра лисичка-сестричка, невмілий вовчик-братик, неповороткий ведмідь, полохливий зайчик-побігачик та ін. У казках звірі розмовляють, як люди. Серед них є розумні і нерозумні, мудрі й немудрі, бідні й багаті.

Перевагою використання народних казок у якості виховного впливу є саме те, що такий вплив здійснюється більшою мірою на під свідомому рівні, оскільки у дітей під впливом казки виникають різноманітні почуття та переживання. Казки мають надзвичайну емоційну силу впливу на дітей, несуть у собі позитивний емоційний заряд, здатний викликати позитивні емоції. Захоплюючий зміст казки, самобутність дійових осіб, поєднання фантастики з реальністю, образність та експресивність мовлення мають великий емоційний вплив на дітей. Вона сприяє формуванню у дитини чітких морально-філософських, гуманістичних уявлень про навколишній світ, про те, що добро перемагає зло, яке завжди повертається до того, хто його скоїв, а за добрі вчинки завжди віддячують добром.

Список використаних джерел:

1. І Булахова, ОВ Шикиринська. Особливості морального виховання учнів початкових класів засобами хореографії // Молода наука: Студентська наукова конференція. Статті / Мін-во освіти і науки України, Нац.пед.ун-т імені М.П.Драгоманова; відпов. за випуск проф. Л.П.Вовк,

- проф. О.С. Падалка; укл. доц. А.Ф.Шевченко, доц. О.В.Шикиринська – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2017. – с.149-156.
2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5 т. – К.: Рад. Школа, 1996. – 591 с.
 3. Тихомірова О. В. Казка як жанр українського народного фольклору // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: Збірник наукових праць. Миколаїв, 2012. Том 1, Вип. 37. – С. 422-425.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ САМООЦІНКИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Юлія Сліпуха
УДУ імені Михайла Драгоманова
Київ
Науковий керівник: Коханко О.Г.
канд.пед.наук., доцент

Анотація. У статті проаналізовано проблему формування самооцінки молодших школярів; досліджено різні джерела щодо визначення сутності понять «самооцінка», «самооцінювання». Визначено важливі акценти у дослідженні проблеми формування навчальної самооцінки учнів початкової школи.

Ключові слова: початкова школа, молодші школярі, самооцінка, самооцінювання, навчальна самооцінка.

Проблема розвитку та формування самооцінки є однією із основних у становленні дитини. Навчальна самооцінка - найважливіший психологічний чинник формування навчальної діяльності учня. Особливе місце в дослідженні навчальної самооцінки належить молодшому шкільному віку, оскільки саме в цьому віці йде інтенсивний процес формування навчальної діяльності як провідної діяльності. Необхідність роботи вчителя у сфері формування навчальної самооцінки молодших школярів не викликає сумнівів. Крім цього, сучасна школа ставить питання ставлення до учня як до суб'єкта навчальної діяльності. Таким чином, завдання вчителя сприяти формуванню адекватної, об'єктивної навчальної самооцінки кожного учня як основи розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів.

Питанням вивчення самооцінки молодших школярів присвячено багато наукових праць, зокрема дослідження І. Беха, Р. Буре, Л. Гридковець, І.Богдановського, Н. Ільїна, С. Кондратюк, Т. Кричківської та ін.

На питаннях розвитку самооцінки у дітей молодшого шкільного віку за допомогою засобів формувального оцінювання було акцентовано увагу таких дослідників: С. Варнавська, Н. Евсікова, Л. Калуська, Л. Фесюкова та ін.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Самооцінка, за визначенням І. Беха, – це оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей та місця серед інших людей [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Належачи до ядра особистості, самооцінка є найважливішим регулятором її поведінки. Зокрема, саме від самооцінки залежать взаємини людини з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів та невдач.

У різних словниках поняття самооцінка трактується по-різному так, наприклад, у короткому психологічному словнику «самооцінка» – це оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей та місця серед інших людей [7].

У великій дитячій енциклопедії «самооцінка» визначається як «оцінка самої особистості, її особливостей, якостей і місця серед інших людей; один з найважливіших регуляторів індивідуальної поведінки» [3]. У соціально-психологічному словнику М. Чапка «самооцінка» трактована як «значення, яке пропонується індивідом самого або індивідуальних якостей» [9]. У тлумачному словнику С. Вадзюк «самооцінка» – «це сама оцінка, розгляд її власних переваг і недоліків» [2]. У педагогічному словнику Л. Жадан «самооцінка – це оцінка себе як особистості; Важливий регулятор поведінки впливає на ті оцінки, які дають людині іншим людям, а також порівняння зображення з реальним зображенням ідеального (те, що людина хоче себе бачити)» [7].

У педагогіці поняття «самооцінка» має велике значення у всіх основних її категоріях: навчання, виховання та розвиток. У тлумачному словнику В. Бусел навів наступне визначення: «Самооцінка - судження людини про ступінь наявності у нього тих або інших якостей, властивостей у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком. Самооцінка - прояв оціночного відношення людини до себе» [4, с. 1296].

«Самооцінювання – це представлення людини про себе. Воно пов'язане з тим, на скільки ми себе цінуємо, знаємо і є фундаментом впевненості. Найбільш гострий дискомфорт викликає негативне само оцінювання, коли людина відчуває себе набагато слабше у співвідношенні з реальними можливостями. Добитися поставлених цілей йому мішають внутрішні сумніви і тривоги, а також зацикленість на думках інших про себе. Коли не сформовано позитивне самооцінювання, то відбувається постійне бажання всім сподобатися, щоб отримати плюсову оцінку» [4, с. 1296].

Т. Щербан в своїх роботах доводить, що самооцінка виконує регуляторну і захисну функції, впливаючи на поведінку, діяльність і розвиток особистості, її взаємини з іншими людьми. Відображаючи ступінь задоволеності або незадоволеності собою, рівень самоповаги, самооцінка створює основу для сприйняття власного успіху і неуспіху, досягнення цілей певного рівня, тобто рівня домагань особистості. Захисна функція самооцінки забезпечує відносну стабільність і автономність особистості, але може вести і до спотворення даних досвіду і тим самим чинити негативний вплив на розвиток [10].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

О. Музика, виділяючи причини заниженої самооцінки особистості, зазначила, що вони можуть ховатися в надмірно владному, потураючому або турботливому батьківському вихованні, що буде з ранніх років запрограмоване в підсвідомості людини, породжуючи почуття неповноцінності, що, в кінцевому підсумку, формує основу для низької самооцінки. При завищеній самооцінці людина у всьому прагне бути кращою за інших. Часто від неї можна почути: «Я – найкращий (сильний, красивий). Ви всі повинні мене слухати». Вона претендує на роль лідера, в разі недостатнього визнання вона може бути агресивною з тими людьми, які теж хочуть бути лідерами [6].

Спираючись на припущення І. Рашковської, можна сказати, що у семирічному віці починає складатися самооцінка – узагальнена, тобто, стійке, поза ситуативне і водночас диференційоване ставлення дитини до себе [8, с. 126].

Формування та розвиток позитивної самооцінки на думку В. Москалець – «це фундамент, на якому будується все подальше життя, дозволяючи ж негативним схемам мислення домінувати в нашому житті, людина формує у себе звичку очікування негативних факторів» [5].

Першим, хто ввів «само поняття оцінки», був Уільям Джеймс - «образ самого себе «в структурі особистості [11]. В теорії У. Джеймса структура особистості складається з трьох частин. По-перше, це її складові елементи; по-друге, відчуття та емоції щодо цих елементів (самооцінка); в третіх, це поступки, обумовлені цими елементами особистості.

Ряд психологів (В. Горбачева, Н. Акудінова, І. Бронников) підкреслюють важливість діяльності людини, так само як самооцінка, як і інші особистісні освіти, що формуються в результаті діяльності, через пізнання себе як суб'єкта цієї діяльності, оцінку своїх здатностей і якості. Головну роль вони відводять соціальному середовищу, сімейному та шкільному вихованню, колективу та ін.

Таким чином, ми розуміємо навчальну самооцінку як основний структурний компонент самосвідомості, який виконує регуляторну і захисну функції, що залежить від поведінки, діяльності та розвитку особистості, її взаємодії з іншими людьми. А її формування - як складний і динамічний процес, на який впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори, які є рухомою силою в діяльності та поведінці особистості. Контроль – це обов'язковий компонент навчання, і система перевірки результатів, оцінка – це процес оцінювання. Всі ці компоненти тісно пов'язані між собою, і з іншими компонентами процесу навчання, такими як зміст, методи, форми, засоби, позаурочна робота, учитель, учень. Однак, вважаємо, що питання вивчення процесу формування в учнів початкової школи самооцінки засобами формувального оцінювання залишається вивченим недостатньо, особливо з психолого-педагогічних позицій, хоча є однією з найгостріших проблем, що стоять перед новою українською школою, і має бути вирішене для забезпечення досягнення учнем успіхів у навчанні.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Либідь. 2008. 848 с.
2. Вадзюк С. Н. Фізіологічні терміни. Тлумачний словник: для студентів та викладачів вищ. навч. закл. МОЗ України / С. Н. Вадзюк, О. Г. Родинський. - 3-тє вид., перероб. і допов. - Тернопіль : ТНМУ, 2020. - 203 с.
3. Велика дитяча енциклопедія: для мол. шк. віку : пер. з англ.. Київ: РІДНА МОВА, 2019. 335 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. І допов.) / уклад. і голов. Ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. Київ : Ліра-К, 2020. 562 с.
6. Музика О. Л. Самооцінка і розвиток творчих здібностей: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Музика, І. С. Загурська. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І.Франка, 2007. 168 с.
7. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів: близько 3 000 слів / В. О. Олефир [та ін.] ; ред. В. Б. Шапарь. Х. : Прапор, 2009. 672 с.
8. Рашковська І. В. Самооцінка та ідеальне "Я" підлітка. Теорія і практика: [посібник] / [упоряд. Т. Червонна]. 2-ге вид., повтор. Київ: Шкільний світ, 2018. 118с.
9. Чапка М. Соціально-психологічний словник: навч. посіб./ Мирослав Чапка, Уршула Контни ; Гурнослоньська вищ. шк. пед. мені Кардинала Августи Хлонда в Мисловіцах. Мисловіце : [Piktor], 2010. 518 с.
10. Щербан Т. Д. Психологія міжособистісного спілкування: навч. посіб. Мукачів. держ. ун-т. Мукачево: Вид-во МДУ, 2018. 212 с.
11. William James. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/William_James.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

*Ілона Слободянюк
УДУ імені Михайла
Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Тесленко Т.В,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової
освіти*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Актуальність теми нашого дослідження визначається Державними актами про освіту (Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р., концепція «Нова українська школа», Державний стандарт початкової освіти від 21.02.2018 р.), в яких остання визначається як «основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави».

Застосування інтерактивних технологій як засобів організації навчального процесу ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, що зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння змісту освіти.

Проблемами навчального співробітництва займалися такі учені, як Л. Айдарова, Л. Божович, Г. Кравцов, Х. Лійметс, Й. Ломпшер, А. Люблинська, В. Ляудіс, Г. Магін, Т. Матіс, В. Панюшкін, С. Соловейчик, Г. Цукерман, С. Якобсон та ін. Проте суспільні зміни зумовлюють потребу розглядати проблему навчального співробітництва щоразу в новому контексті.

Теоретико – методологічні засади інтерактивного навчання в Україні почали з новою силою цікавити науковців з початку 90-х років ХХ століття. У цьому напрямі працювали Л.Артемova, С.Гончаренко, А.Зязюн, Т.Назарова, О.Пехота, О.Пометун, С.Сисоєва та інші.

Можна виділити два підходи до організації навчального співробітництва. Згідно з першим підходом, стосунки учителя і учня будуються як стосунки суб'єкта і об'єкта, при яких учитель, організовуючи взаємодію, виступає активною стороною, а учень – пасивною стороною освітнього процесу, об'єктом педагогічних дій учителя. Згідно з другим підходом, взаємодія учителя і учнів здійснюється як суб'єкт-суб'єктна, де учасники освітнього процесу співпрацюють у пошуку необхідних знань і способів дій.

Оптимальним типом взаємодії в спільній діяльності є співпраця. Її сутність полягає в тому, що усі партнери по взаємодії активно сприяють досягненню індивідуальних цілей кожного і спільних цілей спільної діяльності.

Інтерактивне навчання можна розглядати як сукупність технологій. Інтерактивне навчання – це така організація навчального процесу, за якої неможлива неучасть школяра у колективному процесі навчального пізнання. На відміну від методик, інтерактивні навчальні технології не вибираються для виконання певних навчальних завдань. В ході реформування початкової школи особливо актуальною є проблема взаємодії учасників навчально-виховного процесу, що зумовлює потребу у виявленні, науковій розробці та апробації ефективних способів організації взаємодії вчителя і учнів у навчально-виховному процесі [2].

З'ясовано, що взаємодія – процес безпосереднього чи опосередкованого впливу вчителя і учнів один на одного, який породжує їх взаємну обумовленість і зв'язок, взаємоперехід, взаємотворчість. У наукових працях визначилася думка про те, що передумовою ефективності педагогічної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

взаємодії є емпатія – розуміння емоційного стану, проникнення в переживання іншої людини, в її внутрішній світ. Вчені вважають емпатію феноменом людської свідомості, яка виявляється у здатності бачити світ очима іншої людини, відчувати її переживання і потреби.

Емпатія є внутрішньою стороною педагогічної взаємодії, що реалізується через спілкування, співробітництво, співтворчість всіх учасників навчально-виховного процесу для досягнення спільної мети діяльності [1,55].

Таким чином, взаємодія вчителя і учнів – цілісна соціально-педагогічна система, яка складається з «єдності перцептивного (співсвідомість), комунікативного (спілкування) та інтерактивного (співробітництво, співтворчість) компонентів, які взаємообумовлюють один одного: вчитель може зрозуміти внутрішній світ учня, спілкуючись з ним, довіра і відкритість у спілкуванні виникає за умови розуміння вчителем внутрішнього світу учня. Результат співпраці та співтворчості залежить від передбачення емоційних реакцій іншої людини в конкретних ситуаціях [1, 55].

В умовах введення нових Державних стандартів початкової освіти особливо актуальною є проблема формування загальнонавчальних та предметних компетенцій школярів. Реалізація Національної стратегії освіти в Україні на період до 2021 року передбачає пошук ефективних шляхів підвищення якості й конкурентоспроможності освіти. Вимоги суспільства і держави - формування й розвиток конкурентоспроможності особистості школяра як суб'єкта навчальної діяльності з високим рівнем розвитку інтелектуального та творчого потенціалу, розвиненою здатністю приймати відповідальні рішення.

В організації на уроці активного навчального співробітництва слід використовували пошукові (евристичні) методи навчання: евристична бесіда, створення проблемних ситуацій з елементами дискусії, виконання дослідницьких завдань тощо. Серед найбільш поширених прийомів можна назвати також такі, як "ажурна пилка", "акваріум", "мозковий штурм", "незакінчене речення," "мікрофон", "коло ідей", "карусель" та ін. [2].

Під час організації навчального співробітництва в групах важливо не упустити, якою є доля участі кожного учасника в межах групи. Якщо група різнорівнева, то «слабкий» учень може просто відмовчуватись, не беручи участі в дослідженні чи обговоренні, споживаючи готову інформацію. Це допустимо, якщо група працює над новим матеріалом. А коли матеріал добре відомий, доцільніше створювати однорівневі групи. Тоді серед «слабких» учнів виділиться порівняно «сильніший». На практиці це означає, що успішний випускник початкової школи вміє співпрацювати з однолітками та знаходити порозуміння з дорослими, навчений працювати в команді, має розвинені лідерські якості, толерантний і комунікативний.

Для результативного застосування інтерактивного навчання, зокрема, для того, щоб покращити рівень сформованості взаємодії учнів в початковому співробітництві, педагог повинен старанно планувати свою роботу: дати кожній дитині емоційну і змістовну підтримку; можливість ствердитися в собі,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

спробувати свої сили в мікрогрупах, де немає ні пануючого авторитету учителя, ні пригнічуючої уваги класу.

Список використаних джерел:

1. Башинська Т. Взаємодія вчителя і учнів у навчально-виховному процесі як педагогічна проблема. / Т.Башинська // Початкова школа. – 2004. - № 12. с. 55-58.
2. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко / К.: «Видавництво А.С.К.», 2003. 192 с.

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НУШ

Владислава Смоляр
Національний університет
“Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка
Чернігів
Науковий керівник: Запорожченко Т.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *Математика є однією із найскладніших теоретичних наук, які учні вивчають в школі. Застосування дидактичних ігор на уроках математики є одним із найефективніших підходів у навчанні, ігровий підхід полегшує засвоєння складної інформації, активізує уважність, розвиває пізнавальну активність. Учні навчаються «вмінню навчатися» самостійно.*

Ключові слова: *дидактична гра, пізнавальна активність, математика.*

Дидактична гра допомагає пробудити цікавість до предмета, бажання вчитися, створює доброзичливу обстановку, позитивний настрій; розвиває пізнавальну активність в учнів, а у навчанні одним із головних є саме пізнавальна активність.

В. Лозова розглядає поняття пізнавальної активності як рису особистості, що виявляється в її ставленні до пізнавальної діяльності, яка передбачає стан готовності, прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності, а також знаходить вияв у якості пізнавальної діяльності [1].

Визначено два шляхи активізації пізнавальної активності: екстенсивний, який реалізується через збільшення кількості навчальних дисциплін та інтенсивний, що є ефективнішим, бо ґрунтується на особистісно зорієнтованому та індивідуальному принципах, враховує особистісну потребу учня.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

З метою розвитку пізнавальної активності учнів необхідно: застосовувати пізнавальні завдання, починати з найпростішого, дотримуватися поетапності, розвивати прийоми розумової діяльності, які лежать в основі пізнавальних умінь.

Для пізнавальної активності учнів на уроках математики пропонується використовувати такі способи й методи стимулювання інтересу: ефект подиву, проблемні ситуації, аналогії, протиставлення, порівняння, навчально-пізнавальні ігри, навчальні дискусії, ситуації успіху, наочність, історичний матеріал, прикладні задачі.

Умови ефективності уроку математики: врахування вікових особливостей, позитивне налаштування дітей, інтеграція уроків, співпраця учня і вчителя.

З метою розвитку пізнавальної активності учнів НУШ на уроках математики можна використовувати дидактичні ігри. Ігри можна використовувати для ознайомлення учнів з новим матеріалом та з метою його закріплення, для повторення раніше набутих уявлень та понять, для повнішого та глибшого їх осмислення і, відповідно, засвоєння. Дидактичні ігри сприяють формуванню обчислювальних, графічних умінь та навичок у дітей, розвитку основних прийомів мислення, розширення кругозору. Систематичне та регулярне використання ігор на уроках математики підвищує ефективність навчання [5].

Дидактична гра – це метод навчання, що передбачає, з одного боку, наявність ігрової дії, за допомогою якої формуються певні якості особистості, розвивається мислення, виявляються творчі здібності школяра, самостійність, ініціатива, а з іншого – розв’язує певні дидактичні завдання: вивчення нового матеріалу, повторення і закріплення вивченого матеріалу, формування трудових умінь і навичок, використання здобутих знань на практиці [6].

Структурні компоненти дидактичної гри: дидактична задача, ігровий задум, ігровий початок, ігрові дії, правила гри, підбиття підсумків.

Основні вимоги для ефективного використання дидактичних ігор: готовність учнів, забезпечення дидактичними матеріалами, чітке завдання, поетапність складних ігор, контролювання дій учнів учителем, систематичність і цілеспрямованість.

Дидактичні ігри, які варто використовувати на уроках математики: “День - ніч”, “Шифрувальник”, “Зваримо борщик”, “По магазинах”, “Виправ помилку”, “Квіточка-семицвіточка”, “Віднови числа”, “Математична естафета”, “Заборонене число”, “Покажи разом 5”. Також варто на уроках проводити з дітьми задачі-казки, віршовані задачі, математичні цікавинки, математичні фокуси.

Позитивними аспектами дидактичних ігор є: сприяння формуванню обчислювальних, графічних умінь та навичок у дітей, розвиток основних прийомів мислення, розширення кругозору, підвищення ефективності навчання, розвиток творчих здібностей дитини, формування якостей особистості, виявлення самостійності, ініціативності.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Таким чином, ми розглянули поняття пізнавальна активність, шляхи її активізації, яким чином можна розвивати активність учнів, способи та методи стимулювання інтересу на уроках математики. Обґрунтовано важливість та користь використання дидактичних ігор, з метою розвитку пізнавальної активності, розглянуто компоненти, вимоги до гри. Запропоновано дидактичні ігри, що варто використовувати на уроках математики.

Список використаних джерел:

1. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів: підручник 2-ге вид., доп. Харків: ОВС, 2000. 164 с.
2. Кравчук Л. В. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів. Сучасна школа України, 2012. №2. С.10-15
3. Сапунова Л.А. Розвиток пізнавальної активності учнів початкових класів у навчальному процесі. Таврійський вісник освіти. Вип. 41. Херсон, 2013. С. 205 – 209
4. Дюдiна О., Дюдiн М. Пізнавальна активність молодших школярів на уроці. Початкова школа. Вип. 6. Київ, 2006. С. 57-58.
5. Математичний помічник: збірник дидактичних ігор для учнів 1-х класів: методичний посібник/ упорядник Я. В. Прищепа. Чернігів, 2021. 69 с.
6. Ноздрова О. П. Дидактична гра як засіб стимулювання пізнавальної активності учнів 6–7-річного віку : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання». Харків, 2008. 20 с.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МАС-МЕДІА

Наталія Снігур
УДУ імені Михайла Драгоманова
Київ
Науковий керівник: Коханко О.Г.
канд.пед.наук., доцент

Анотація. У статті акцентовано увагу на проблемі естетичного виховання дітей нового покоління. Проаналізовано психолого-педагогічну літературу щодо питання формування у молодших школярів естетичних цінностей. Досліджено вплив на їх естетичний розвиток медійних засобів та їх контенту.

Ключові слова: початкова школа, молодші школярі, естетичне виховання, естетичні цінності, мас-медіа.

В Україні дослідження з питання формування естетичних цінностей у молодших школярів проводилися психологами, педагогами та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

культурологами. Вони зосереджені на вивченні різноманітних аспектів формування естетичного смаку та розвитку художньо-естетичних здібностей у дітей молодшого шкільного віку.

Вивчення процесу становлення та розвитку естетичного виховання в Україні було предметом наукових праць Д. Ахшарумова, А. Вахнянина, С.Людкевича, В. Матюка, С. Миропольського, П. Сокальського та інших.

Загальні проблеми естетичного виховання молодших школярів висвітлюються у працях таких вчених: О. Абдулліна, Л.Ахмедзянова, А.Верхова, А. Зімічев, О. Купрін, А. Шевченко, А. Ліненко, Г. Нагорна, Л.Нечипоренко, В. Семиченко, Р. Хмелюк, О. Цокур тощо.

І. Зязюн зазначає: «Естетичне виховання полягає в розумінні краси як загальнолюдського явища, яке втілюється в мистецтві, природі та житті» [1]. На його думку, «Естетичне виховання передбачає формування здатності до сприйняття та розуміння краси, розвиток художнього смаку та культури мистецтва, оволодіння мистецькими засобами вираження» [2].

О. Коломієць зазначає, що виховання молодших школярів повинно сприяти формуванню у них вмінь і навичок естетичного сприйняття навколишнього світу та розвитку естетичного смаку.

І. Ващенко вважає, що виховання молодших школярів повинно забезпечувати формування у дітей естетичних почуттів, сприяти розвитку художнього смаку та розширенню кругозору.

Ці думки науковців демонструють значущість естетичного виховання для розвитку молодших школярів та підкреслюють, що воно має бути не менш важливим інструментом виховання, ніж інші аспекти.

Отже, питання формування естетичних цінностей у молодших школярів є важливим завданням у сучасній освіті, яке потребує комплексного підходу та активної участі різних сторін, включаючи батьків, вчителів та суспільство в цілому. Естетичне виховання молодших школярів є важливим елементом освіти, який сприяє розвитку креативності, індивідуальності та формуванню естетичних цінностей у дітей.

Концепція Нової української школи (НУШ) включає в себе розвиток учнів як особистості, яка має здатність розуміти та цінувати різні форми мистецтва та культури, та формування естетичних цінностей. Естетичні цінності - це сукупність цінностей, пов'язаних із сприйняттям краси та естетичних якостей візуальних та інших видів мистецтва.

У концепції НУШ, естетичні цінності молодших школярів пов'язані зі створенням сприятливого середовища для розвитку та виховання дітей. Це може включати в себе організацію творчих робіт, мистецьких заходів, відвідування музеїв та галерей, а також активну роботу з мультимедіа та іншими естетичними формами виразу.

Особлива увага в концепції НУШ приділяється розвитку естетичного смаку дітей, зокрема здатності розрізняти різні форми мистецтва та культури, виявляти інтерес до мистецтва.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У Новій українській школі (НУШ) приділяється значна увага розвитку естетичного смаку у дітей, зокрема в контексті мистецтва та культури. Згідно з концепцією НУШ, учні повинні засвоїти не тільки знання з різних дисциплін, а й розвивати свої особистісні якості, включаючи творчість, естетичний смак та культурну компетентність.

В рамках НУШ учні вивчають предмет "Мистецтво", який спрямований на розвиток їх естетичного смаку, пізнання історії та різноманітності мистецтва, а також формування умінь та навичок в аналізі, сприйнятті та самостійному творчому відтворенні творів мистецтва.

До того ж, в НУШ покладається великий акцент на використання інноваційних технологій, зокрема використання візуальних засобів, аудіовізуальних засобів та інтерактивних ігор для забезпечення естетичного виховання молодших школярів.

Сьогодні є багато засобів, що впливають на формування естетичної культури та естетичних цінностей дитини. Зокрема, посилилася роль медійних засобів. Мас-медіа можуть мати значний вплив на молодших школярів. У сучасному світі діти вже від раннього віку стикаються з багатством медіа-форматів, включаючи телебачення, радіо, Інтернет та соціальні мережі. Однак, діти можуть не мати достатньої здатності до критичного мислення та оцінки інформації, яку вони отримують з мас-медіа.

Мас-медіа та їх контент мають значний вплив на формування естетичних цінностей молодших школярів. Діти стикаються з багатьма різними типами мас-медіа, такими як телебачення, радіо, Інтернет, соціальні мережі, реклама та інші засоби комунікації, і кожен з них може впливати на їхнє сприйняття естетичних цінностей.

Одним з головних чинників впливу мас-медіа на дітей є їхній вигляд та зображення. Багато дітей беруть приклад з телевізійних шоу, фільмів, музичних відео та соціальних мереж, коли вони формують своє уявлення про красу та моду. Оскільки діти зазвичай не мають достатнього життєвого досвіду, їм може бути важко відрізнити реальність від фантазії, і вони можуть думати, що те, що вони бачать на екранах, є нормою.

Крім того, мас-медіа може впливати на естетичні вподобання дітей. Вони можуть відчувати тиск, щоб відповідати вимогам, що встановлює мас-медіа, і прагнути наслідувати стиль та поведінку знаменитостей. Це може призвести до того, що діти не будуть розвивати власний стиль та естетичні вподобання, а намагатимуться наслідувати те, що вони бачать у засобах масової інформації.

Наприклад, візуальна реклама може викликати у дітей бажання мати ті ж самі речі, що й їх улюблені персонажі. Якщо реклама часто зображує красивих людей у дорогому одязі, то діти можуть виростати з переконанням, що краса і успіх пов'язані зі статусом та матеріальними благами. Це може привести до нереалістичних очікувань та відчуття незадоволення своїм зовнішнім виглядом та матеріальним становищем.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Окрім того, негативний вплив мас-медіа на формування естетичних цінностей може проявлятися у тому, що вони можуть сприяти стандартизації смаків та естетичних уявлень, знижуючи рівень творчості та індивідуальності. Наприклад, якщо мас-медіа поширюють лише певні типи мистецтва або музики, то це може призвести до того, що учні не будуть вміти оцінювати та розуміти різноманіття культур та їхніх виражальних засобів.

Важливо забезпечити адекватний та різнобічний вплив мас-медіа на формування естетичних цінностей молодших школярів, сприяти розвитку їх критичного мислення та навичок самостійного вибору та оцінювання контенту. Для цього можна використовувати спеціальні методичні матеріали та інструменти, які допоможуть учням розуміти різноманітність мистецтва та культур та розвивати їхні власні естетичні уявлення та смак.

Мас-медіа можуть бути важливим джерелом інформації та знань про різні види мистецтва, а також допомогти учням розширити свій кругозір та пізнати різноманітні культури та традиції. Наприклад, дитячі телепередачі та ігри, які спрямовані на розвиток творчих здібностей та сприйняття мистецтва, можуть позитивно впливати на естетичні цінності молодших школярів.

Отже, мас-медіа має значний вплив на формування естетичних цінностей молодших школярів і завдання вчителя розуміти ці впливи та обирати ті засоби, що позитивно впливатимуть на розвиток молодшого школяра.

Список використаних джерел:

1. Зязюн І. І. Проблеми естетичного виховання: теорія і практика. Київ: Видавництво Академії педагогічних наук України, 2006. С. 9
2. Зязюн І. І. Формування естетичних цінностей учнів в умовах навчального закладу. Ужгород: Видавництво УжНУ "Говерла", 2007. С. 12.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТЕХНІКИ МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА АДАПТАТИВНО-ІГРОВОМУ ЕТАПІ (1-2 КЛАСИ)

Юлія Сонько

Комунальний заклад вищої освіти

«Барський гуманітарно-педагогічний коледж

ім. М. Грушевського»

Бар

*Науковий керівник: Поберецька Вікторія Василівна,
доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки,
психології та фахових методик Комунального закладу
вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний*

Анотація. У статті розглянуто проблему розвитку мовлення на вимовному рівні. Враховано вимоги нового Державного стандарту початкової освіти мовно-літературної галузі, типової освітньої програми, створеної під керівництвом О.Савченко з української мови щодо формування орфоепічних навичок. Аналізуються особливості розвитку техніки мовлення учнів 1-2 класів. Пропонується система окремих вправ, що спрямовані на розвиток правильного дихання та дикції.

Ключові слова. *Розвиток мовлення, техніка мовлення, правильність дихання, дикція.*

Навчання української мови в початковій школі набуває нового змісту. Державний стандарт початкової освіти, нові типові освітні програми з української мови спрямовані на формування комунікативної компетентності. У цьому процесі важливе значення набуває розвиток у молодших школярів культури усного і писемного мовлення. Розвиток усного мовлення пов'язаний з вдосконаленням звуковимови учнів і підвищення їхньої мовної культури, оволодіння нормами українського літературного мовлення, зокрема орфоепічними; збагаченням словника, правильним і точним вживанням слів; роботою над словосполученням і зв'язним висловлюванням; вдосконаленням культури мовлення.

В Державному стандарті початкової освіти на основі поставленої мети, передбачено виконання наступних завдань: прагнення вдосконалювати своє мовлення; розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературотворчих здібностей школярів; формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення; дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови; залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях [1].

Проаналізуємо очікувані результати щодо формування орфоепічних навичок учнів початкових класів на адаптативно-ігровому етапі навчання згідно типової освітньої програми, створеної під керівництвом О.Я. Савченко.

1 клас. Змістова лінія «Взаємодіємо усно»: використовує відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); регулює дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування; повторює услід за вчителем зразок зв'язного висловлення (обсягом 2-3 речення) зі збереженням його змісту та інтонаційних особливостей.

Змістова лінія «Читаємо»: правильно інтонує речення, у кінці яких стоять різні розділові знаки (після попередньої підготовки).

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»: має уявлення про букви, розрізняє звуки і букви; має уявлення про наголос, визначає на слух склад, який вимовляється з більшою силою голосу; розрізняє наголошений і ненаголошені склади в слові; правильно наголошує загальнонавчальні слова;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

пояснює залежність значення слова від зміни наголосу в ньому (в окремих випадках).

2 клас. Змістова лінія «Взаємодіємо усно»: використовує відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); регулює дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування.

Змістова лінія «Читаємо»: користується найпростішими прийомами регулювання темпу читання, сили голосу, дихання залежно від змісту тексту (самостійно та за завданням учителя).

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»: правильно наголошує загальноживані слова; експериментує з наголосом: порівнює і пояснює значення слів, які відрізняються лише наголосом; правильно вимовляє слова з дзвінками приголосними звуками в кінці слова і складу перед глухим [3].

Розвиток мовлення молодших школярів на вимовному рівні передбачає роботу над артикуляцією, орфоепічними нормами, наголосом (фонетичним і логічним), темпом та ритмом мовлення, паузами, інтонацією. Оволодіння технікою мовлення потребує усвідомлення суті логічного мовлення, знання будови мовленнєвого апарату, особливостей звукотворення, опанування технікою фонаційного дихання, правильної дикції [2, с. 323].

Насамперед, техніка мовлення охоплює правильність дихання. Слід розрізняти фізіологічне дихання і мовленнєве. Завдання розвитку мовленнєвого дихання полягають у тому, щоб: тренувати тривалий видих, а не вміння вдихати значну кількість повітря; тренувати вміння раціонально використовувати і своєчасно відновлювати запас повітря під час мовлення.

Розвиток мовленнєвого дихання необхідно здійснювати шляхом опосередкованого впливу на дихальний апарат [2, с. 324].

Наведемо ряд вправ, які допоможуть учням сформувати правильне дихання.

Дихальна вправа "Футбол". Губи витягнуті вперед. Здувати ватну чи пінопластову кульку на протилежний край столу. Слідкувати, щоб видихуваний струмінь повітря був цілеспрямованим, а щоки не надувались.

Дихальна вправа "На гоїдалці". На нитці прикріпити різнокольорові паперові фігурки ляльок (квіти, листочки, сніжинки тощо). Дитині потрібно силою видихуваного повітря розгойдувати їх.

Дихальна вправа "Свищик". Підготувати чисту пляшечку. Кінчик язичка висунути так, щоб він торкався горлечка пляшечки. Зі звуком «ф-ф-ф» плавно видихати повітря у пляшечку.

Дихальна вправа "Фокус". Рот трохи відкритий. Губи в посмішці. Язик розслаблений, у формі «лопатки» лежить на нижній губі. На кінчик язика покласти фігурку (метелика, квіточка, квадратик), різко здувати її, спрямовуючи повітряний струмінь уперед.

Не менш важливим завданням у роботі над технікою мовлення є вдосконалення дикції учнів, а саме: формування в молодших школярів чистоти і чіткості вимовляння окремих звуків, складів, слів, фраз.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проте слід враховувати недоліки функціонування мовленнєвої бази молодших школярів. Поширений характер має неточна робота артикуляційного апарату: по-перше, у результаті в'ялості і недостатньої гнучкості (рухливості, «слухняності») частин мовленнєвого апарату спостерігається нечіткість вимовляння; по-друге, у результаті надмірного напруження м'язів мовленнєвого апарату виникає велика поспішність промовляння.

Виявлення зазначених недоліків допомагає визначити основні напрями їх

подолання: проведення артикуляційної гімнастики, спрямованої на розвиток і зміцнення м'язів губ, язика, щелеп, рота; організація вправ для відпрацювання артикуляції голосних і приголосних звуків (ізольованих і в контексті) [2, с.324].

Для поліпшення дикції прекрасно працюють скоромовки. При регулярному тренуванні скоромовки ефективно усувають мовні дефекти, значно покращуючи якість дикції.

Регулярні та прості вправи, які можна виконувати вдома чи під час уроку, допоможуть дитині поліпшити дикцію і розвинути правильну вимову звуків.

«Ослик» – рот трохи відкрити. Губи у посмішці. Кінчик язика за нижніми зубами. Протяжно вимовляти звук «і-і-і».

«Грибочок» – рот широко відкрити. Присмоктати язик до піднебіння. Утримувати в такому положенні 10-15 с.

«Голочка» – рот відкрити. Язик висунути далеко вперед, напружити його, зробити вузьким. Утримувати в такому положенні 15 с. Слідкувати, щоб кінчик язика не загинався, щелепа і губи не рухались.

«Трактор» – з силою протяжно видувати повітря через зімкнені губи так, щоб вони вібрували (чути звук, схожий на «бр-р-р»). Цю ж вправу можна виконувати з просунутим між губами язиком.

«Індик» – рот трохи відкрити. Широким язиком водити по верхній губі у швидкому темпі, вимовляючи «бл-бл-бл».

«Кошеня п'є молочко» – рот трохи відкрити. Широким язиком водити по нижній губі, поступово прискорюючи темп під лічбу до 20.

«Почистимо зубки» – рот трохи відкрити. Посміхнутись, показати зуби. Кінчиком язика водити зі сторони в сторону так, щоб він рухався по яснах. Слідкувати, щоб щелепа та губи залишалися нерухомими.

Отже, розвиток техніки мовлення посідає важливе місце у загальній структурі мовленнєвої діяльності молодших школярів. Тому, завдання вчителя полягає саме в тому, щоб працювати над артикуляцією, орфоепічними нормами, наголосом, темпом та ритмом мовлення, паузами, інтонацією не лише на уроках української мови, а й на кожному уроці під час адаптаційно-ігрового етапу навчання.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти [електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
2. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. К.: Літера ЛТД, 2011. 364 с.
3. Типова освітня програма для учнів 1-2 класів [електронний ресурс] — [Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>] .

РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Поліна Степаненко
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник : Лобанчук Олена Анатоліївна ,
професор кафедри педагогіки та
методики початкового навчання

Анотація. Робота присвячена проблемі розвитку логічного мислення у дітей середнього дошкільного віку. У роботі розкрито теоретико-методичні аспекти дослідження формування логічного мислення дошкільників засобами дидактичної гри. Розроблено та експериментально перевірено програму дидактичних ігор, які сприятимуть розвитку логічного мислення у дітей середнього дошкільного віку.

Ключові слова: діти середнього дошкільного віку, логічне мислення, дидактичні ігри, логіко-математичні ігри.

Діяльність, що направлена на орієнтацію у предметній та соціальній дійсності, завдяки якій дитина віддзеркалює свої враження від пізнання їх називається дитячою грою. Кожна дитина має право на те аби розвивати власну ігрову діяльність, адже це необхідна складова дитячої субкультури.

Гра виступає важливим виховним засобом, в якому здійснюються потреби людської природи. Системою навчання та виховання дошкільників пріоритетно застосовуються дидактичні ігри, адже завдяки ним у середніх дошкільників розвиваються: спостереження, уява, пам'ять, мислення та мовлення. Сенсорні орієнтації дітей при вивченні розмірів, форм, кольорів, фігур завдяки яким задіюється інтелектуальний потенціал також розвивається під час дидактичних ігор ,які так широко використовуються в дошкільних навчальних закладах.

Формування логічного мислення відбувається на основі образного мислення. Логічне мислення – це вища стадія розвитку мислення. Досягнення такої стадії характеризується складністю та тривалістю процесу. [2,с.48]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Оскільки повноцінне розвивання логічного мислення, це не тільки про високу активність розумової діяльності, а ще й узагальнення знань про ознаки предметів та явищ дійсності, які закріплюються словами. Найдоцільніше розпочинати розвиток логічного мислення ще в дошкільному дитинстві, адже навички та уміння, засвоєні в дошкільний період, служитимуть як фундамент для отримання знань та розвитку умінь в подальшому житті.

Найважливішою навичкою людини є навик до логічного мислення. Дитині, яка по якійсь причині не опанувала прийоми логічного мислення, важче даватиметься навчання, вирішення завдань, а на виконання вправ потрібно буде витратити більше часу та сил. В результаті цього у таких дітей часто страждає здоров'я, слабкий інтерес до навчання.

При умові опанування логічних операцій, дослідники зауважують що, дитина характеризується як більш уважна, навчиться мислити ясно та чітко, зможе сконцентруватися на суті проблеми в потрібний момент. А якщо вчитися легше, то весь навчальний процес приносить радість та задоволення, тому про такі результати потрібно думати завчасно. [4,с.128]

Отже, розвиток логічного мислення дітей дошкільного віку це надзвичайно важливий і необхідний процес мислення. Саме логічне мислення є основою практичних винаходів, що створені людством, тому можна поправу вважати логічне мислення основою геніальності.

Завдяки проведеному експерименту отримані переконливі дані, які підтвердили теоретичні положення, які вказують на те, що розвиток структурних складових логічного мислення розпочинається в дошкільному віці це незалежить від застосування освітніх або розвиваючих програм. Мислення являється процесом пізнавальної діяльності, для нього характерне узагальнене та опосередковане відображення дійсності. Адекватне психічне відображення реальності можливо досягти за умови гармонійного поєднання та єдності конкретно-чуттєвого та логічного мислення. Визначення поняття «мислення» взаємопов'язане та охоплює поняття «логічне мислення», вони співвідносяться одне до одного. [1,с.65]

Розвиток логічного мислення дошкільника включає в себе процес переходу мислення від емпіричного рівня пізнання до науково-теоретичного рівня з подальшим оформленням структури взаємопов'язаних компонентів. Компонентами являються прийоми логічного мислення (логічні вміння), завдяки яким забезпечується цілісне функціонування логічного мислення.

Використання дидактичних методів у процесі навчання дошкільнят веде до більш інтенсивного розвитку компонентів логічного мислення. Практична організація освітнього процесу у дошкільному віці може базуватися на грі, оскільки це провідна діяльність. [3,с.141] Виходячи з психологічних принципів, котрі покликані забезпечити ефективність процесу навчання, зауважимо, що навчання має проходити природно, тобто відповідно до розвитку кожної дитини. Пріоритет має надаватися дидактичним іграм, потрібно створити для дитини такі умови аби відбувався самостійний розвиток, це необхідно для того аби мислення дитини проходило всі необхідні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

стадії починаючи від предметно-дієвої до наочно-образної, в результаті чого дійде до абстрактного рівня.

Побудова освітнього процесу на математичних заняттях на основі дидактичних ігор з дотриманням педагогічних вимог, котрими забезпечується вплив на всі сфери дитини за допомогою вирішення системи логічних завдань, дозволяє займатися розвитком логічного мислення дошкільнят.

Список використаних джерел:

1. Алексеева О.О. Використання дидактичних ігор у процесі засвоєння просторових відносин. К.: Ярмарок, 2002. 65 с.
2. Аніщенко О.М. Можливість формування контролю у дошкільників // Дошкільне виховання. 2009. №11. С. 48-50.
3. Люблінська А.А. Вихователю щодо розвитку дитини. К.: Вид-во «Ранок», 2009. 256 с.
4. Юдіна Є.Г. Логічне мислення: етапи формування. К.: Вид-во «Ранок», 2000. 436 с.

ПРЕДМЕТНО-ІГРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ІНТЕГРАТОР ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Юлія Степаненко

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова*

м. Київ

*Науковий керівник: Довбня Софія Олегівна,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розкрито універсальність предметно-ігрового середовища як активного інтегратора в закладі дошкільної освіти в якому перебуває старший дошкільник, цілком самостійно індивідуально розвивається в умовах цікавого для нього оточенні та основі інтерактивної взаємодії з іншими суб'єктами виконує різноманітні завдання, які є фундаментом формування дослідницької компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: дослідницька компетентність дітей старшого дошкільного віку, предметно-ігрове середовище.

Актуальність проблеми. Сучасна дошкільна освіта покликана забезпечити саморозвиток, формування повноцінної особистості дитини, її самореалізацію, сприяти розвитку пізнавальної активності та дослідницького інтересу дошкільника. Одним із освітніх напрямів, який зазначений в Базовому компоненті дошкільної освіти [1], є «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», в якому визначено дослідницьку компетентність, як «...здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-математичної і дослідницької діяльності» [1, 10]. Оволодіння знаннями

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вимагає постійної уваги дитини до зовнішніх і внутрішніх властивостей предметів/об'єктів, особливостей їх використання, вимагає від дитини дослідження форми, величини предметів, їх просторового розташування, змін у часі, що забезпечується формування дослідницької компетентністю в підготовленому педагогом предметно-ігровому середовищі [4].

Проблему створення середовища розглядали науковці різних галузей, які вбачали в ньому могутній чинник особистісного зростання, набуття соціального досвіду, пізнання, взаємодії з іншими тощо.

У психолого-педагогічній науці середовище трактують доволі широко: як середовище життєдіяльності, природне середовище та освітнє середовище. Відзначимо, що й французький педагог С. Френе вважав докільця дитини важливою умовою ефективної підготовки її до майбутнього самостійного життя. Цілком сучасно звучать його слова про те, що навколишнє середовище має бути організоване так, аби спонукати дитину до виконання активних дій відповідно до її життєвого ритму, фізичних та психічних можливостей.

В сучасному педагогічному словнику подається наступне тлумачення поняття «середовище» – сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. Це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні (В. Ясвін). Основні типи освітнього середовища (за Я. Корчаком): догматичне освітнє середовище – сприяє розвитку пасивності і залежності дитини; кар'єрне освітнє середовище – сприяє розвитку активності і залежності дитини; безтурботне освітнє середовище – сприяє вільному розвитку й зумовлює пасивну життєву позицію дитини; творче освітнє середовище – сприяє вільному розвитку активної дитини [6, 274].

Нині в сучасній педагогіці з'явилась нова педагогічна категорія – інноваційно-моделююча діяльність, яка передбачає поєднання інноваційного пошуку та прагматичної постановки завдань розвитку дитини. Це поняття включає в себе оновлене педагогічне мислення, яке спрямоване на формування загальноосвітніх, культурних і соціально значущих особистісних рис і здібностей дітей дошкільного віку.

Теоретичні основи вивчення проблеми створення предметно-ігрового середовища як інтегратора формування дослідницької компетентності у дітей старшого дошкільного віку висвітлені в наукових працях, які включають в себе наступні питання в межах досліджуваної проблематики: гуманізація середовища (Я. Корчак, І. Песталоцці, В. Сухомлинський); інтеграція впливу соціального середовища на розвиток особистості дитини (Л. Буєва, С. Моложавий); організація цілісного процесу виховання в розвивальному середовищі (М. Монтессорі, Р. Штайнер); створення комфортного освітнього та соціального середовища закладу освіти (О. Воробйова, Т. Лошакова, В. Ясвін) [5, 74-80]; теоретико-методичні засади та педагогічні піходи до проектування освітнього середовища для розвитку дитини старшого дошкільного віку (О. Рейпольська); психолого-педагогічні підходи до

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

проєктування природнього освітнього середовища (Л. Зайцева, Г. Цветкова); психолого-педагогічні підходи до проєктування предметно-ігрового середовища (І. Луценко) [4]; особливості організації дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку (І. Стеценко).

Дошкільний вік сензитивний і найбільш сприятливий для розвитку не тільки образного мислення, але й уяви – психічного процесу, що становить основу творчої діяльності. Одним з основних вимог розвитку творчої особистості дошкільника є широкий підхід до вирішення проблеми (творчість – стиль життя). «Дорослий повинен створювати всі умови для того, щоб дитина самостійно могла вести пошуково-дослідницьку діяльність, вирішувати різні питання по-своєму», – на думку О. Кононко [2, 3-6].

На нашу думку, предметно-ігрове середовище сприяє не лише опановуванню різних видів мистецтва (образотворчого, музичного, театрального, літературного), стимулює до творчості, а й сприяє пізнавальній активності, спрямовує дослідницьку діяльність, складає підґрунтя для формування дослідницької компетентності.

Предметно-ігрове середовище може сприяти виникненню у дітей старшого дошкільного віку інтересу до дослідження навколишнього світу, розкривати та досліджувати причинно-наслідкові зв'язки, формуванню критичного та інженерного мислення, мисленнєвих операцій тощо. Для цього необхідно створювати умови в закладі дошкільної освіти та на його території. Дослідники С. Бабій, К. Крутій, О. Писарчук вважають, що приваблюють дітей, підказують їм творчі задуми, допомагають елементарно зорієнтуватися у ситуації вибору і формують прагнення до змістовної зайнятості такі елементи предметно-ігрового середовища, як: ігрове та фізкультурне обладнання, спортивний інвентар; матеріал для дитячої праці; приладдя та матеріал для ліплення, малювання, аплікації, конструювання, дизайну; атрибути для рухливих і творчих ігор. Названі елементи предметно-ігрового середовища ефективно реалізують таку функцію за умови зручного розміщення у доступних місцях, на достатніх площах групових приміщень, ігрових майданчиків і ділянок [3, 103].

Для формування дослідницької компетентності доцільно включати в предметно-ігрове середовище матеріали та інструменти для дослідницької діяльності (пробірки, книги, макети, плакати, колби, ящики тощо). Територія закладу дошкільної освіти також є складовою розвивального простору. Пропонується виділити на території такі тематичні зони: екологічну (сад, город), де б діти могли займатися різними видами сільськогосподарської праці; архітектурно-ландшафтну; спортивно-ігрову; ігрову для моторних, дидактичних, конструктивних, сюжетно-рольових ігор тощо. Також однією із інноваційних технологій є STREAM-лабораторія, створена на території закладу дошкільної освіти (барометр, вітрильник, календар погоди та ін.).

Висновок. Отже, враховуючи вище зазначене, з'ясуємо, що предметно-ігрове середовище – це активний інтегратор в закладі дошкільної освіти в якому перебуває дитина, цілком самостійно індивідуально

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розвивається в умовах цікавого для неї оточення, на основі інтерактивної взаємодії з іншими суб'єктами виконуючи різноманітні завдання, що є фундаментом логіко-математичних, дослідницьких знань, набутих вмінь аналізу, узагальнення, порівняння, здійснення самоконтролю та забезпечує формування дослідницької компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Сформованість дослідницької компетентності у дітей дошкільного віку визначає їхню подальшу пізнавальну діяльність в майбутньому, формування необхідних практичних навичок для використання їх в повсякденному житті, вміння аналізувати і розв'язувати складні завдання, пошуку нової інформації тощо.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байєр О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 37 с.
2. Кононко О. Запурака особистісного зростання дошкільника. *Дошкільне виховання*. 1999. № 10. С. 3–6.
3. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу. Ч. 1: Концепції, проектування технології створення. Запоріжжя: Вид-во ЛПІС, 2009. 320 с.
4. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проектування : навч.-метод. посібник / О. Д. Рейпольська, І. М. Гудим, Л. І. Зайцева, І. В. Луценко, В. О. Луценко, Г. Г. Цветкова ; за ред. О. Д. Рейпольської. Кропивницький: Вид-во Імекс-ЛТД, 2021. 222 с.
5. Роговик І. Предметно-ігрове середовище – важливий чинник розвитку творчої особистості дошкільника. *Практика упр. закл. освіти*. 2010. № 1. С. 74-80.
6. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2016. 473с.

МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Катерина Столбова
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Чайченко В.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація: Обґрунтовано актуальність проблеми формування математичної компетентності молодших школярів засобами міжпредметної інтеграції. Наведено основні переваги інтегрованого підходу у Новій українській школі.

Ключові слова: початкова освіта, математична компетентність, міжпредметна інтеграція.

Побудова навчання на основі інтеграції є актуальною і визнаною у країнах-лідерах в освіті. Проте, освіта дітей молодшого шкільного віку в Україні перебуває на початковому етапі впровадження нових методів та форм роботи на уроках в початковій школі.

Традиційна методика навчання математики спрямована переважно на розвиток пам'яті та не виявляє зацікавленості учнів, а також самостійності у пошуку розв'язання завдань. Недостатньо вивченими є методи формування математичної компетентності засобами міжпредметної інтеграції молодших школярів.

У тезах спробуємо теоретично обґрунтувати ключові переваги використання інтегрованого підходу до навчання на уроках математики у Новій українській школі.

Провідним завданнями початкової освіти є формування в учнів ключових і предметних компетентностей, становлення цілісного наукового світогляду та оволодіння досвідом практичної діяльності. Ці завдання реалізуються використанням багатоманітних дидактичних засобів, таких як – інтеграція змісту та міжпредметні зв'язки для виховання творчих особистостей, які готові до активної діяльності та постійного самовдосконалення [3].

Психологічні основи процесу інтеграції в системі освіти розглядаються у дослідженнях В. Давидова, Л. Виготського, І. Зінченко, С. Гончаренка, Т. Бочарова. Сутність та види інтеграції описані у працях С. Вашуленко, С. Загв'язівського, С. Якименка.

Однією із ключових компетентностей молодших школярів є *математична*. На уроках математики у початковій школі закладаються основи теоретичного мислення та здатність успішно розв'язувати практичні життєві ситуації.

Набуття математичної компетентності дітей молодшого шкільного віку досліджували С. Скворцова, О.Онопрієнко, О.Зайцева тощо.

Ключовим поняттям нашого дослідження виступає «*математична компетентність молодшого школяра*». Для з'ясування сутності цього поняття, перш за все розглянемо змістову сутність поняття «*компетентність*».

У Державному стандарті початкової освіти «*компетентність*» трактується як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці [2].

Ми поділяємо погляди науковців, які розглядають *математичну компетентність* як: «особистісне утворення, що характеризує здатність учня

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

(учениці) створювати математичні моделі процесів навколишнього світу, застосовувати досвід математичної діяльності під час розв'язування навчально-пізнавальних і практично зорієнтованих задач» [2].

Згідно з Державним стандартом початкової освіти метою математичної освітньої галузі є: «формування математичної та інших ключових компетентностей; розвиток мислення, здатності розпізнавати і моделювати процеси та ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, а також здатності робити усвідомлений вибір» [2].

Сучасна освіта – предметоцентрична, отже, основну увагу зосереджують на внутрішньопредметній інтеграції. Перехід початкової освіти на якісно новий рівень, це, по суті, рух від внутрішньопредметної до міжпредметної інтеграції. Інтегроване навчання за сутністю є реалізацією міжпредметної інтеграції змісту на вчання.

Таким чином, інтегроване навчання в межах предметоцентричного освітнього середовища – це сукупність послідовних та взаємопов'язаних дій учителя і учня, які спрямовані на формування цілісної картини світу школяра на основі об'єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей (навчальних предметів).

Інтегроване навчання дає змогу вчителю та учням «виходити» за межі окремого навчального предмета (окремої освітньої галузі) та сприяє формуванню в дітей цілісної картини світу [1].

Учні зможуть:

- краще зрозуміти сутність об'єкта чи явища в контекстах різних навчальних предметів та сформуванню цілісне уявлення про них;
- глибше зрозуміти ключові ідеї з огляду на їх аналіз із різних точок зору;
- краще оцінити, як використати набуті ідеї та навички в життєвих ситуаціях;
- системно мислити.

Упровадження інтегрованого навчання – це, по-перше, питання рівня взаємодії навчальних дисциплін та глибини об'єднання їхнього навчального змісту; по-друге, визначення способів, якими цього можна досягти.

Міжпредметна інтеграція може реалізовуватись через окремі завдання або систему навчальних завдань уроку, поєднаних однією сюжетною лінією. Крім того, міжпредметні зв'язки дають можливість раціонально використовувати час, суттєво зменшуючи навантаження учнів початкових класів [1].

Перевагами інтегрованого навчання для учнів є: чіткіше розуміння мети декількох предметів в різноманітних контекстах; глибше розуміння конкретної теми, завдяки її аналізу через декілька точок зору; краще усвідомлення комплексного підходу, через який навички, предмети та ідеї пов'язані з реальним світом; вдосконалення навичок системного мислення тощо.

Інтеграція в навчанні дає змогу учням:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- полегшити процес засвоєння знань;
- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу;
- навчитись формулювати власну думку, правильно її виражати, доводити свою точку зору, аргументувати й дискутувати;
- моделювати різні соціальні ситуації і збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації;
- слухати іншу людину, поважати альтернативну думку, прагнути до діалогу;
- вчитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати, шукати компроміси;
- знаходити спільне розв'язання проблем, розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Підводячи підсумки проведеного теоретичного та практичного дослідження проблеми інтеграції змісту освіти у початковій школі, однією з форм реалізації якої є проведення інтегрованих уроків, можна зробити висновок про те, що дана проблема досить актуальна і різнобічна, вивчення якої на практиці дає можливість підійти по новому до побудови навчального процесу, до конструювання змісту навчання.

Список використаних джерел:

1. Большакова І. О. Особливості реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання на уроках у початковій школі. *Український педагогічний журнал*. 2021. 20 с. URL: <https://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2014/05/Большакова-І.О..pdf>
2. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 // <http://www.mon.gov.ua>
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag.red. N.M. Bibik.-Київ: Літера ЛТД, 2018. 160с.

ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МАТЕМАТИКИ

Вікторія Стриж
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник:
Кандидат педагогічних наук,
доцент

Анотація. В сучасному суспільстві ширші перспективи має людина, яка може нестандартно мислити, формувати різноманітні ідеї та втілювати їх у життя. Водночас, для сьогодення характерний постійно зростаючий об'єм інформації, що стимулює необхідність підготовки у навчальних закладах учнів, які вміють самотійно здобувати знання.

Аналіз педагогічної літератури показує, що нині відсутній єдиний погляд на те, що треба розуміти під самотійною роботою. Найоптимальніше визначення поняття «самотійна робота» запропонував Б.П. Єсіпов: «Самотійна робота учнів, яка входить у навчальний процес, – це така робота, яка виконується без безпосередньої участі вчителя, за його завданням у спеціально виділений для цього час; при цьому учнів свідомо прагнуть досягти поставленої в завданні мети, використовуючи свої зусилля і висловлюючи в тій чи іншій формі результати розумових і фізичних (або тих чи інших разом) дій».

Самотійна робота - це вища форма навчальної діяльності учня, що є формою самоосвіти. Ще Я.А. Коменський проголошував: «...Альфою та омегою нашої дидактики нехай буде: пошук та відкриття способу, при якому б вчителі менше навчали, а учні більше б вчилися» [2, 347].

Застосування самотійної роботи учнів на уроках дає змогу успішно розв'язувати багато навчально-виховних завдань: підвищити свідомість і міцність засвоєння знань учнями; виробити в них уміння й навички, яких вимагає навчальна програма; навчити використовувати на практиці набуті знаннями і вміннями, розвивати в учнів пізнавальні здібності, спостережливість, допитливість.

Сучасна педагогіка інтенсивно розробляє нові освітні технології, побудовані на дослідному пошуку учнів у процесі навчання. Крім традиційної системи навчання, є також кілька альтернативних. Активно починають використовуватися і різні педагогічні технології в рамках особистісно-орієнтованого навчання, такі як навчання у співпраці, індивідуальний і диференційований підхід до навчання. Навчально-пізнавальний процес зосереджується на активному використанні педагогічних технологій навчання у співпраці. Одним із основних прийомів організації спільної роботи учнів є технологія проектної діяльності.

Проблемою використання методу проектів у навчально-виховній діяльності займалися вітчизняні та зарубіжні науковці. Теоретичною основою методу проектів є концепція американського педагога Джона Дьюї: діяльність учня, що спрямована на формування його мислення, на основі власного досвіду [8, 2]; становлення методу проектів як способу організації навчання, його використання в освітньому процесі – Г. Ващенко, І. Єрмаков, Л. Левін; загальні положення методу, його різновиди, методичні особливості застосування – Г. Голуб, В. Гузеєв, В. Симоненко, С. Шевцов; використання у навчальному процесі початкової школи – О. Онопрієнко. Вони розглядають

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчальний проект як особистісно-орієнтовану технологію, спосіб організації самостійної діяльності учнів, форму організації діяльності, спрямовану на одержання на практиці або теоретично змістовного результату.

Метод проектів є одним із сучасних методів навчання, що належать до методів навчання в співпраці. Він є особливо плідним, тому що в ньому можуть бути реалізовані одразу декілька сучасних підходів: особистісно-орієнтований, комунікативно-діяльнісний ті інші. Особливістю методу проектів є те, що він орієнтований на перехід від авторитарного стилю навчання до демократичного, який орієнтований на самостійну діяльність учнів, яка реалізується як в індивідуальній, так і в груповій діяльності, що завжди передбачає розв'язання проблем. [9, 14].

У Концепції «Нової української школи» [6] увага вчителів спрямована на всебічний розвиток пізнавальної активності учнів, прищеплення їм інтересу до навчання, формування навичок самоосвіти. У розпорядженні вчителя для цього є багато методів і серед них особливу роль відіграє метод, який має назву «уміння самостійно вчитися».

Головне значення проектної діяльності молодших школярів полягає в тому, що в процесі навчання в початковій школі вони готуються до досить серйозної праці в старшій школі: отримують досвід елементарного дослідження проблеми, вчаться користуватися різними джерелами для отримання інформації, оволодівають вмінням роботи з довідниками, енциклопедіями, словниками [7, 9].

З метою підтвердження або заперечення твердження, що використання методу проектів у навчальній діяльності молодших школярів на уроках української мови та математики сприятимуть організації самостійної роботи молодших школярів, підвищенню їх пізнавальної активності та розвитку ключових компетентностей, нами було проведено експериментальне дослідження.

Експеримент складався з трьох етапів: перший – констатувальний - первинна діагностика рівня організації самостійної роботи молодших школярів на уроках української мови та математики; другий - формувальний - організація роботи згідно визначених педагогічних умов щодо підвищення рівня організації самостійної роботи молодших школярів з використанням засобів проекту на уроках української мови та математики; третій - контрольний етап - повторна діагностика рівня організації самостійної роботи молодших школярів на уроках української мови та математики, проведення аналізу отриманих результатів.

Дослідження проводилось у розрізі таких тем з української мови: «Іменник» та з математики: «Дія множення. Таблиці множення чисел на 2 і 3». Відповідно до навчального плану, вчителем були проведені уроки української мови та математики з обраних тем. Після опрацювання учнями матеріалів поданих тем, були проведені діагностичні роботи з української мови та математики.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На основі аналізу матеріалів констатувального експерименту було вирішено застосувати на уроках української мови та математики в експериментальному класі метод проектів.

Впровадження даних проектів на уроках української мови та математики показало, що в учнів в результаті такої діяльності розвивається аналітичне мислення (в процесі збору та підготовки інформації), асоціативне мислення, логічне мислення (при формуванні вміння вибудовувати логіку послідовності дій, що вживаються для вирішення проблеми); навички творчої діяльності, вміння бачити нову проблему у знайомій ситуації, здатності бачити структуру об'єкта; альтернативного мислення, вміння бачити різні способи вирішення завдань для створення нового продукту. Учні навчилися організовувати свою роботу.

Щоб переконатися в ефективності організованої нами проектною діяльністю на уроках української мови та математики, спрямованої на розвиток рівня організації самостійної роботи в обох класах було проведено контрольне обстеження дітей. Отримані результати підтверджують ефективність розробленої програми експериментального навчання і правильність висунутої гіпотези.

Проведене експериментальне дослідження дозволило повною мірою підтвердити ефективність використання проектною технологією для організації самостійної роботи молодших школярів, розвитку їх пізнавальної активності та предметних та ключових компетентностей.

Отже, метод проектів є інноваційною педагогічною технологією. Він дозволяє розв'язати проблему мотивації та організації самостійної роботи, створити позитивну атмосферу навчання, навчити школярів застосовувати свої знання на практиці для розв'язання життєвих проблем.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / Віктор Андрущенко. – К.: Знання України, 2014. – 804 с.
2. Додусенко Н.О. Проектна діяльність у початковій школі/ Н.О. Додусенко, І.В.Нетужилова // . – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 223с.
3. Єрмаков І.Г. Компетентісний потенціал проектною діяльності // <http://www/library.edu-ua.net/>
4. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор – укладач Н.П. Наволокова.– Харків.: Вид. група «Основа», 2017.
5. Коменський Я. А., Є. І. Коваленко // Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України — К. : Юніком Інтер, 2008. — С. 407—408.
6. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]-Режим доступу <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Меандров Г. Метод проектов в начальной школе. В помощь комплексно-проектной работе. / под ред. Пумпянского. М., 2001. С. 9–18.

8. Петровська Н. В.. Проектна технологія: сутність, досвід використання, перспективи / Н. Петровська, Т. Воропай // Початкове навчання. – 2009. - № 25. – С. 2-11.

9. Сенцова Л.Є. Проектування як різновид пізнавальної діяльності учнів /Л.Є. Сенцова // Початкове навчання. – 2010. - № 5. – С. 12-16.

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

*Олена Ступаченко
УДУ імені Михайла Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник: Тесленко Т.В,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової
освіти*

Анотація. *Сучасний освітній процес вимагає нових підходів до навчання школярів. Одним з них є розвиток креативних здібностей дитини. Необхідно теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання творчих завдань для розвитку креативних здібностей молодших школярів в освітньому процесі.*

Ключові слова: *визначення креативності, розвиток креативних здібностей учнів, творчі завдання, творчі методи.*

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки України. Як зазначається у Державному стандарті початкової освіти: «Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [2]. Реалізація цієї мети, перш за все, ґрунтується на такому ціннісному орієнтирі, як визнання унікальності та обдарованості кожної дитини [2].

Тому досить актуальним стає розвиток креативних здібностей молодших школярів. Одним із інструментів для розвитку цих здібностей є використання творчих завдань на уроках. Адже, здатність до творчості в дітей молодшого шкільного віку сягає найвищого рівня. Вони мислять нестандартно, іноді інтуїтивно, але згодом ця здатність зникає, якщо дітей вчать сприймати все готове. Тому особливо важливо дослідити умови організації навчання дитини, яке б сприяло розвитку її креативних здібностей.

Сучасна психолого-педагогічна наука розглядає креативність із різних точок зору. Зокрема, дослідники визначають загальні основи креативності (Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Є. Ільїн, А. Маслоу, В. Моляко, С. Сисоєва, Р.

Стернберг, П. Торренс та ін.), механізми креативного мислення (Г. Альтшуллер, Д. Богоявленська, Е. де Боно, Дж. Гілфорд, О. Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, П. Торренс та ін.); розглядають креативність як різновид інтелектуальної поведінки (Г. Айзенк, Д. Векслер, Р. Стернберг); вивчають «самоактуалізацію» у зв'язку з креативністю (Л. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.); досліджують особливий характер мотивації креативів (С. Голлан, Р. Кеттел, Д. Мак-Кіннон та ін.), рефлексію креативності й творчу продуктивність у наукових співробітників (В. Пятруліс) [6, 6-7].

Одне з найперших визначень креативності надав американський учений, професор Стенфордського університету Джон Као: «Креативність – це цілісний процес генерації ідей, їх розвитку та перетворення на цінності. Цей процес поєднує в собі те, що люди називають новаторством». Він відзначає одночасно мистецтво породження нових ідей і науку відточування цих ідей до стадії відтворення в дійсності [6, 7].

Серед творців теорій креативності найбільш відомим є американський психолог Е. Торренс, що почав свої дослідження креативності в 1958 році й присвятив цій проблемі все життя. Е. Торренс визначав креативність як процес: появи чутливості до проблем, дефіциту знань, їх невідповідності, дисгармонії та ін.; фіксації цих проблем; пошуку рішень даних проблем, висунення гіпотез; перевірок, змін і повторних перевірок гіпотез; формулювання результату [6, 9].

Навчання творчо діяти для молодшого школяра аналогічне навчанню читати, писати, рахувати. Готовність учнів до пошуку нового, невідомого, бажання діяти, висока адаптивність віднаходять підтвердження в технологіях: розвивального навчання (В. Давидов, Д. Ельконін, Л. Занков), творчої самореалізації особистості (І. Волков, Є. Ільїн), проектної (Дж. Дьюї), інтерактивної (О. Пометун) [6, 32].

Проблема розвитку креативності учнів початкової школи стосується широкого кола питань, які пов'язані з феноменом розвитку особистості дитини в цілому. На думку більшості дослідників, креативність й творча діяльність є пов'язаними поняттями. Творча активність є основою, передумовою розвитку креативності, метою розвитку дитини. У освітньому процесі креативна діяльність школярів є організованою вчителем навчально-творчою або творчопізнавальною діяльністю [1, 11].

Аналіз та систематизування продуктів досліджень фундаментальних вітчизняних і зарубіжних науковців дали можливість виокремити структурно-компонентні складові креативності школярів, які за дотримання певних вимог оптимально розвиваються під час навчання, а саме: креативне мислення, креативна уява, креативна грамотність. Дані компоненти тісно взаємопов'язані між собою і можуть розвиватися та удосконалювати в процесі навчально-креативної діяльності синхронно [6].

Критеріями креативних здібностей молодших школярів до творчої діяльності є використання нових підходів до вирішення навчальних завдань, комплексне і варіантне використання у навчально-виховній практичній

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

діяльності усієї сукупності теоретичних знань і прикладних навичок, прояв гнучкості у процесі здійснення вибору якнайкращого рішення у нестандартних ситуаціях. Зовнішніми проявами креативного розвитку молодшому шкільному віці є: – «більш швидкий розвиток мислення і мовлення; – рання захопленість (музикою, малюванням, читанням, рахуванням); – допитливість; – дослідницька активність» [1, 45-46].

У розумінні В. Суржанської, творчі завдання – «це завдання, які передбачають самостійний пошук способів для досягнення поставлених результатів, спрямовані на розвиток пізнавальних інтересів, посилення активності, відкриття нового завдяки утрудненням і суперечностям» [7, 13].

Завдання творчого характеру розвивають пізнавальні процеси: увагу, уяву, логічне мислення, пам'ять та орієнтовані на вправне та творче застосування знань під час пошукової діяльності молодших школярів. Зміст завдань розвиває широту і гнучкість мислення, що є необхідним для ефективного розв'язання навчальних та життєвих завдань. Завдяки творчим завданням учитель може виявити індивідуальні особливості учнів, розкрити їхній творчий потенціал та визначити перспективи його розвитку» [5, 142].

Розвитку креативних здібностей сприяють інтерактивні методи, здатні максимально розвинути таланти та здібності дітей. Для активізації творчого мислення та усного мовлення школярів варто використовувати такі творчі завдання: – метод «Крісло автора», «Намалюй навпаки», складання загадок, «Ситуативне моделювання», технологія «Карусель, ігрова діяльність [3, 144–145].

Ще один з творчих методів, що сприяє вирішенню завдань НУШ, є створення лепбуку – інтерактивної папки для дітей із певної теми, яка містить структурований навчальний матеріал та набір розвиваючих, творчих завдань. Лепбуки можна використовувати для повторення або закріплення навчального матеріалу з однієї або кількох тем, як портфоліо, для організації учнівських презентацій. [7].

Розширенню кругозору та світогляду молодших школярів сприяють екскурсії, турпоходи, відвідування музеїв, театрів, після чого учні можуть відтворювати свої враження у творчих роботах: творах, есе, сенканах, аплікаціях тощо [7].

Розвиток креативності учнів відбувається на всіх етапах шкільного навчання, разом із тим найдоцільніше вчити творити школярів із раннього віку, оскільки у початковій школі діти опановують способами навчальної діяльності, прийомами вирішення навчальних завдань, якими користуються надалі. Розвитку креативності особистості у процесі навчання сприяють притаманні молодшим школярам властивості: відкритість до всього нового, допитливість, емоційність, цілісність сприйняття, яскрава уява, образність мислення, активне ставлення до дійсності, що їх оточує [6].

Отже, різнопланова навчальна діяльність, яка передбачає використання вчителем творчих завдань із застосуванням інтерактивних технологій, допоможе учням отримати задоволення від освітнього процесу, налагодити

дружні взаємини, позитивно мотивуватиме до праці. Під час виконання завдань творчого характеру в групах діти вчать спілкуватися один з одним, поважати думку співрозмовника, дотримуватися розподілених ролей. За таких умов навчально-виховний процес буде проходити ефективніше та цікавіше.

Список використаних джерел:

1. Антонішева В.Л. Визначення сутності поняття креативності в психолого-педагогічній науці / В.Л. Антонішева // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 14, книга II. – с. 11–18.
2. Державний стандарт початкової освіти № 87 від 21 лютого 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>
3. Кузьменко Ю.В., Жиляєва Л.С. Розвиток творчих здібностей дитини як передумова успішної соціалізації особистості. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 1 (49). С. 142–146.
4. Міненок А.О. Дослідження актуальних питань розвитку творчих здібностей молодших школярів в педагогічній діяльності учителя початкової школи. *Наука і освіта*. 2014. № 8. С. 119–123.
5. Міщенко Н.І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1 (57). С. 138–144.
6. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів: монографія / ред. проф. О.Є. Антонової. Житомир, 2017. 158 с.
7. Суржанська В.А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08/ Харків, 2004. 19 с.

ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Яна Тарасенко
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
М. Київ
Науковий керівник: Корх Віра Михайлівна
кандидатка психологічних наук,
старша викладачка кафедри дошкільної освіти
УДУ імені Михайла Драгоманова

Анотація. У статті проаналізовано психолого-педагогічні особливості формування природничо-екологічної у дітей старшого дошкільного віку засобом пізнавальної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

діяльності. Розкрито характер впливу пізнавальних ігор на формування особистості дітей дошкільного віку.

Ключові слова: природничо-екологічна компетентність, пізнавальна діяльність, пізнавальні ігри, діти старшого дошкільного віку.

Актуальність дослідження. Дошкільний період є надзвичайно важливим етапом у житті дитини. Саме в цей період відбувається посилений фізичний і розумовий розвиток, інтенсивно формуються різні здібності, закладається основа рис характеру й моральних якостей особистості. І саме у цьому віці досить важливо сформувати природничо-екологічну компетентність у дошкільнят.

Природничо-екологічна компетентність дошкільників є складовою частиною життєвої компетентності дітей дошкільного віку, що являє собою «конкретні знання про природу, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до її компонентів, обізнаність із правилами природокористування та їх дотримання» [3, с. 22].

Мета дослідження: проаналізувати психолого-педагогічні особливості формування природничо-екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом пізнавальної діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Краса й різноманіття природи впливають на емоційний стан дошкільників, викликають у них бажання спостерігати, міркувати, запитувати, розповідати. Спостерігаючи за барвистими та яскравими явищами, діти хочуть осягти їх, ставлять питання й поступово підходять до їх розуміння. Власне це і створює сприятливі умови для розвитку мови, логічного мислення. Описуючи той або інший об'єкт природи, дитина вчиться визначати своє ставлення до природи, передавати його в малюнках, розповідях. Зустрічі із природою збуджують фантазію, сприяють розвитку мовленнєвої, образотворчої, ігрової творчості, розвивається пам'ять. Тому ознайомлення дошкільників із природою – це основа утворення у їх свідомості реалістичних знань про оточуючий світ, і засновані ці знання на почуттєвому досвіді. Саме ці знання необхідні для формування матеріалістичного світорозуміння. Відсутність знань у дітей, неправильні уявлення часто стають основою недоброзичливого ставлення дітей до рослин і тварин. Це не тільки завдає шкоди природі, але й негативно діє на психіку дітей, озлоблює їх. виправити наявні неправильні уявлення значно важче, ніж утворити нові, правильні. Тому важливо, щоб діти вже в дошкільному віці одержали вірні відомості про природу [5, с. 20].

Одним з важливих засобів формування природничо-екологічної компетентності дошкільників можуть стати пізнавальні ігри. У процесі такої гри дошкільник одержує ігрове завдання і можливість задовольнити властиву йому допитливість, відчувати себе вченим, дослідником, першовідкривачем. *Пізнавальна гра* стимулює психічні процеси, викликає у дошкільнят жвавий інтерес до процесу пізнання. У ній діти охоче долають значні труднощі, тренують свої сили, розвивають здібності й уміння. Вона допомагає зробити

будь-який навчальний матеріал захоплюючим, створює радісний робочий настрій, полегшує процес засвоєння знань [2, с. 135].

Пізнавальні ігри дозволяють інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння й творчого застосування знань. Ефективність забезпечується за рахунок більш активного включення дітей у процес не тільки одержання, але й безпосереднього («тут і тепер») використання знань. Крім того, пізнавальні ігри формують здатність мислити неординарно, по-своєму бачити ігрову ситуацію, виходити з неї; обґрунтовувати свої позиції; розвивають такі риси, як уміння вислухувати іншу точку зору, уміння співробітничати, вступати в партнерське спілкування, проявляючи при цьому толерантність і доброзичливість відносно інших дітей. До того ж, пізнавальні ігри забезпечують не тільки приріст знань, умінь, навичок, способів діяльності й комунікації, але й розкриття нових можливостей дітей, є необхідною умовою для становлення й удосконалення компетентностей через включення учасників освітнього процесу в осмислене переживання індивідуальної й колективної діяльності для нагромадження досвіду, усвідомлення й прийняття цінностей [4, с. 21].

Використання пізнавальних ігор у процесі формування природничо-екологічної компетентності дошкільників дозволяє їм: набути досвіду емоційного контакту з природним довкіллям, здібності визначати його настрій і стан; засвоїти базові природничі, екологічні, природоохоронні, культурологічні знання; засвоїти головні засади поведінки у середовищі, розвивати допитливість та спостережливість; сформувати інтерес до природи, розуміння необхідності її збереження; забезпечення естетичної та практичної цінності природи; сформувати здібності оцінювати природні явища та об'єкти, екологічний стан природи свого краю, власне і чуже ставлення до довкілля; сформувати відчуття прекрасного в природі; стимулювати палке бажання виражати свої почуття художніми засобами; сформувати потребу у збереженні та охороні природи (посадка рослин, догляд за рослинами і тваринами, охорона первоцвітів, допомога птахам тощо); навчити розв'язанню проблемних ситуацій екологічного змісту [1, с. 136].

Висновки. Таким чином, формування ставлення до природи як до цінності, усвідомлення єдності з природним світом, формування екологічно узгодженої діяльності в природі має здійснюватися саме у дошкільному віці на основі сформованих у дітей уявлень про зв'язки й залежності в природі. Сформована природничо-екологічна компетентність служить основою екологічно доцільної поведінки та діяльності згідно з законами природи, що є однією з гарантів існування людини у природному середовищі. Використання пізнавальних ігор при цьому дозволяє вирішувати навчальні, розвиваючі та виховні завдання; сприяє різнобічному, цілісному розвитку особистості дошкільнят та формуванню у них природничо-екологічної компетентності.

Перспективою дослідження є організація та проведення педагогічного експерименту (констатувального, формувального та контрольного) в умовах дошкільного закладу в рамках бакалаврської роботи, що передбачає

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

визначення діагностичних критеріїв, показників і рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку, добір відповідних методів та психодіагностичних та експериментальних методик на етапі планування експериментального дослідження, проведення пізнавальних занять з дітьми на етапі формувального експерименту та порівняння рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності дітей контрольної та експериментальної груп на контрольному етапі.

Список використаних джерел:

1. Веретеннікова О. Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Київ: Вища школа, 2012. 365 с.
2. Курчина Т. Виховне значення пізнавальної гри. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка*; Серія: Педагогічні науки. 2015. Вип. 139. С. 134-144.
3. Лохвицька Л. Природничо-екологічна компетентність дошкільників як складова частина життєвої компетентності дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2002. № 4. С. 22-24.
4. Рижук В.І. Гра як метод навчання й виховання. *Початкове навчання та виховання*. 2015. №36. С.20-25.
5. Семенова Н.О. Включення дошкільника у пізнавально-дослідницьку діяльність: екологічний напрям. *Педагогічний пошук*. 2018. №9 (57). С.18-23

РОБОТА НАД ТЕКСТОМ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Орина Тарасюк
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Чабайовська М.І.
кандидат педагогічних наук, доцент

У Державному стандарті початкової загальної освіти зазначено, що "метою навчання української мови є формування в учнів комунікативної компетентності, засвоєння обсягу доступних і необхідних знань з мови навчання, оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та набуття певного соціального досвіду" [4]. Однією зі складових комунікативної компетентності є мовна компетентність.

Аналіз теоретико-методичної літератури засвідчує увагу науковців до проблеми мовної компетентності - тлумачення та пояснення цього феномену з

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

різних позицій [1]: володіння мовою (Ю. Апресян); уміння адекватно й доречно користуватися мовою на практиці в конкретних ситуаціях, використовувати як мовні, так і позамовні (міміка, жести) та інтонаційні засоби виразності мовлення (А. Богуш); мовленнєвий досвід (Є. Божович); практичне володіння мовою, її словниковим запасом, граматичною будовою, дотримання мовних норм в усних і писемних висловлюваннях (О. Горошкіна); мовна компетенція (Загальноєвропейські Рекомендації).

Основою формування мовленнєвої компетентності молодших школярів є вміння слухати й розуміти усне мовлення [3]. Тому, починаючи з 1 класу на уроках навчання грамоти та 2-4 класів на уроках української мови, проводиться робота з розвитку навичок аудіювання. Наприклад, знайомлячи першокласників з новим звуком і його буквою, доцільно пропонувати їм визначити місце цього звука в конкретних словах (на початку, в середині, в кінці слова), розпізнати нову букву серед вивчених раніше тощо.

Важливе місце у формуванні мовлення учнів початкових класів відводиться розвитку діалогічного та монологічного (розмовного) усного мовлення [5]. Одним із найважливіших видів мовленнєвої діяльності в початковій школі є читання. У 2-4 класах йому відводяться окремі уроки. Однак на уроках мови читання також має бути предметом навчальної діяльності, специфіка якої полягає в тому, щоб зосередити увагу учнів на правильній вимові слів відповідно до орфоепічних літературних норм та усвідомленні їхнього лексичного значення інтонуювання речень, різних за структурою і метою висловлювання смислове членування речень за допомогою пауз, мелодики тощо.

Формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів у процесі навчання української мови потребує різних способів організації навчальної діяльності. При цьому перевага надається тим формам, які створюють мовленнєву ситуацію, де кожен учень має можливість проявити себе в комунікативному процесі.

В останні десятиліття в лінгвістиці активно розвивається теорія тексту, що дає змогу методистам використовувати її в навчанні усного і писемного мовлення учнів, "розвивати спеціальні комунікативно-мовленнєві вміння на основі теорії тексту" [2]. Зокрема, вміння виділяти найважливіші текстові ознаки та враховувати їх у процесі побудови власних висловлювань".

У психолінгвістиці та лінгвістиці текст розглядається як результат будь-якого виду мовленнєвої діяльності - висловлювання в звуковій або графічній формі (усне мовлення, письмо), а також як об'єкт сприйняття (читання або аудіювання). Отже, робота з текстами на уроках української мови сприяє розвитку найважливіших умінь і навичок текстотворення.

У сучасних програмах з української мови для 2-4 класів розділ "Мова і мовлення" передбачає практичне ознайомлення учнів з найважливішими ознаками тексту, такими як тематична група, основна думка, заголовок, зв'язність і основні засоби міжфразового зв'язку, абзац, структурні компоненти і типи тексту [3]. Вибір термінів на позначення найважливіших теоретичних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

понять тексту в початковій школі ґрунтувався на їхній милозвучності та можливості розкрити їхню семантику молодшим школярам.

Тільки сприймаючи текст як цілісність, що складається з певних елементів, між якими існують різноманітні зв'язки і смислові відношення, можна повною мірою осягнути зміст і призначення будь-якого тексту, в тому числі й навчального. Учень, який не вміє аналізувати смислову структуру тексту, в кращому випадку намагається "запам'ятати прочитане або почуте, механічно нагромаджуючи розрізнені елементи, які відриваються від предмета, що вивчається". Набуті знання формалізуються і даються дуже дорогою ціною - величезними витратами сил і часу" [5].

Звернення уваги на закономірності побудови тексту сприятиме розвитку мислення учнів, удосконаленню їхнього усного та писемного мовлення, допоможе засвоєнню навчального матеріалу з усіх предметів. Текстова інформація є досить складною, представляє значні труднощі для учнів, а її опрацювання не може бути обмежене обмеженим проміжком часу: вона вимагає тривалого спостереження над навчальним матеріалом. Крім того, її наявність у шкільному курсі не може не впливати на зміст і методику вивчення інших тем програми.

Таким чином, введення елементарної текстової інформації в програми з рідної мови для початкової школи є важливим лінгвістичним підґрунтям для розвитку навичок свідомого мовлення молодших школярів.

Список використанх джерел:

1. Барановська Л. В. До теоретичних засад формування культури мовлення. Педагогіка і психологія. 2007. № 3. С. 33–37.
2. Васильківська Н. А. Елементи лінгвістики тексту в початковому курсі української мови : методичний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. Тернопіль : ТНПУ, 2014. 148 с.
3. Вашуленко, О. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уроках літературного читання. Початкова школа, 8, 2017, С. 20–24.
4. Державний стандарт початкової освіти. Режим доступу: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf>
5. Чос С. Нестандартні форми розвитку комунікативної компетентності учнів початкових класів НУШ. Молодий вчений. 2021. № 9(97), С. 24-27.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Оксана Ташкенбаєва

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький
Науковий керівник: Прибора Т. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти*

Анотація. У сучасному світі медіа впливають на всі аспекти нашого життя, тому формування медіаграмотності важливе, особливо для учнів початкової школи. У статті розглядаються основні принципи формування медіаграмотності: відкрите спілкування з учнями про медіа, відбір якісного контенту, розвиток критичного мислення, відповідальне використання медіа та розвиток творчості та креативності. Викладені принципи допоможуть вчителям забезпечити ефективний процес формування медіаграмотності учнів початкової школи та підготувати їх до використання медіа відповідально та креативно. Звертається увага на методи і форми формування медіаграмотності учнів початкової школи.

Ключові слова: медіаграмотність, початкова школа, критичне мислення, творчість, безпека в Інтернеті.

Сучасний світ неможливо уявити без медіа, тому формування медіаграмотності учнів є ключовим завданням закладів освіти. Медіаграмотність включає в себе здатність розуміти, аналізувати та використовувати різні медіаформати.

Основними принципами формування медіаграмотності учнів початкової школи є наступні:

- Відкрите спілкування з учнями про медіа: вчителі повинні пояснювати учням, які медіа-формати є доступними та як вони впливають на наше життя. Важливо навчити учнів розуміти основні поняття, такі як фейки, реклама, медіа-продукти та безпека в Інтернеті. [4, 24]
- Відбір якісного контенту: вчителі навчають учнів відібрати якісний контент, який є корисним та відповідає їхнім потребам. Важливо розуміти, що не все, що знаходиться в Інтернеті, є правдивим та корисним.
- Розвиток критичного мислення: вчителі розвивають у школярів уміння критично мислити та аналізувати медіа-контент. Важливо вчити дітей пізнавати підтексти, розуміти різні погляди та робити свої висновки. [6, 56]
- Відповідальне використання медіа: вчителі навчають учнів використовувати медіа відповідально та етично. Важливо дотримуватися авторських прав, не поширювати нелегальний контент та бути обережними в мережі. [5,17]
- Розвиток творчості та креативності: вчителі створюють умови для розвитку творчих навичок учнів. Важливо навчити дітей використовувати медіа-інструменти для створення своїх власних проєктів, що допомагає розвивати їхню творчість та креативність. [4, 21]
- Розвиток медіа-продуктів: вчителі повинні навчити учнів створювати та розповсюджувати власні медіа-продукти. Це можуть бути

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

відео, фото, блоги тощо. Розвиток медіа-продуктів допомагає учням краще розуміти та використовувати різні медіа-формати. [6, 58]

- **Забезпечення безпеки в Інтернеті:** вчителі подають інформацію щодо захисту свої персональних даних, використання безпечних паролів та, загалом, ознайомлюють з правилами безпеки в мережі Internet. [5, 15]

- **Розвиток критичного мислення:** медіаграмотність включає розвиток критичного мислення учнів. Вони повинні бути здатні аналізувати та оцінювати інформацію, яку знаходять в мережі, вирізняти факти від думок та стверджень, які не мають наукового обґрунтування. [4, 112]

- **Розвиток комунікативних навичок:** медіа-середовище забезпечує безліч можливостей для комунікації, тому важливо вчити учнів ефективно спілкуватися в Інтернеті, поважати права та свободи інших користувачів, вміти розв'язувати конфлікти. [6, 58]

- **Розуміння впливу медіа на суспільство:** учні повинні знати, як медіа впливають на наше сприйняття світу та наші рішення. Вони повинні бути здатні розрізняти між інформацією та рекламою, розуміти, як медіа формують наші стереотипи та погляди на різні соціальні проблеми. [4, 26]

Таким чином, формування медіаграмотності учнів початкової школи є надзвичайно важливим завданням, що допоможе їм краще розуміти та використовувати різні медіа-формати, розвивати критичне мислення та творчість, а також забезпечити безпеку в Інтернеті.

Загальний підхід до формування медіаграмотності учнів полягає в тому, щоб навчити їх не тільки використовувати технічні засоби медіа, але й розуміти, як медіа працюють та як вони впливають на нашу поведінку та сприйняття світу. Важливо вчити учнів бути критичними до інформації, яку вони знаходять в мережі, та розвивати їхню здатність аналізувати та оцінювати її. Це допоможе учням стати активними та свідомими користувачами медіа та забезпечить їхню успішну адаптацію до сучасного інформаційного середовища.

Методи і форми формування медіаграмотності учнів початкової школи можуть включати в себе наступні підходи:

- **Інтерактивні уроки:** уроки, побудовані на основі діалогу, обговорення, співпраці та взаємодії між учнями. Це може включати роботу в групах, дискусії, проекти та рольові ігри. [3, 44]

- **Використання реальних прикладів:** вчителі можуть використовувати реальні новини, статті, рекламні кампанії та інші приклади, щоб показати учням, як медіа працюють та як вони впливають на нашу поведінку та сприйняття світу.

- **Розвиток критичного мислення:** уроки можуть бути спрямовані на розвиток критичного мислення та аналізу інформації. Учні можуть вчитися розрізняти факти від думок, оцінювати достовірність джерел та стверджень, розуміти, як медіа використовують техніки маніпулювання.

- **Розвиток комунікативних навичок:** учні можуть вчитися ефективно спілкуватися в медіа-середовищі, розвивати свою емпатію та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

повагу до інших користувачів, навчатися розв'язувати конфлікти та співпрацювати в групах. [2, 216]

- Використання ігор та цифрових інструментів: ігри та цифрові інструменти можуть бути використані для навчання медіаграмотності. Це можуть бути інтерактивні ігри, веб-квести, віртуальні екскурсії та інші цифрові формати. [2, 218]

Загалом, формування медіаграмотності учнів початкової школи є важливою складовою їхньої освіти. Це допоможе учням зрозуміти, як працюють медіа, як вони впливають на нашу поведінку та світогляд, і як використовувати медіа-інструменти з метою розвитку своєї освіти та професійного зростання. Навички медіаграмотності є важливим елементом сучасної освіти, яка підготовлює учнів до життя в інформаційному суспільстві.

Наукові дослідження підтверджують важливість формування медіаграмотності учнів початкової школи. Ось декілька прикладів таких досліджень:

- Дослідження, проведене Міжнародною асоціацією журналістів, показало, що учні з кращою медіаграмотністю мають більш критичне ставлення до інформації, яку вони зустрічають у медіа. [2, 214]

- Дослідження, проведене Національним інститутом освіти США, показало, що учні з кращою медіаграмотністю мають кращі навички критичного мислення та аналізу, які є важливими для розвитку успішної кар'єри. [2, 216]

- Дослідження, проведене Європейським університетом Леоне, показало, що учні з кращою медіаграмотністю мають більшу віру в свої власні здібності та більш розвинену самооцінку. [4, 89]

- Дослідження, проведене Університетом штату Мічиган, показало, що учні з кращою медіаграмотністю мають менші шанси піддаватися маніпуляціям та обманам, що може збільшити їхні шанси на успіх у житті. [2, 216]

Отже, наукові дослідження підтверджують, що формування медіаграмотності учнів початкової школи є важливим елементом сучасної освіти. Вони доводять, що учні, які мають кращу медіаграмотність, мають більші шанси на успішне життя та кар'єру.

Отже, важливість медіаграмотності, з одного боку, полягає у вмінні критично оцінювати медіа-інформацію, успішніший адаптуватися до мінливого світу, з іншого, у вмінні приймати обдумані рішення в різних сферах життя.

Список використаних джерел:

1. Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's Internet use. *Journal of broadcasting & electronic media*, 52(4), 581-599 https://www.researchgate.net/publication/238400704_Parental_Mediation_of_Children's_Internet_Use

2. Koltay, T. (2011). The media and the literacies: media literacy, information literacy, digital literacy. *Media, culture & society*, 33(2), 211-221. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0163443710393382#core-collateral-purchase-access>

3. UNESCO. (2011). Media and information literacy curriculum for teachers. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000216015>.

4. Медіаграмотність: визначення, зміст, структура та педагогічні умови формування: науково-методичний посібник / Л. М. Горячко, О. В. Калюжна, Т. М. Чистякова та ін. – Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 112 с. <http://dragomanovpubl.com/medyagramotnist-vyznachennya-zmist-struktura-ta-pedagogichni-umovy-formuvannya-naukovo-metodichnij-posibnik/>

5. Харченко, І. М. Медіаграмотність як необхідна умова розвитку інформаційної культури учнів // Інформаційні технології в освіті. – 2018. – № 34. – С. 13-19. <http://ite.kspu.edu/index.php/ite/article/view/76/74>

6. Яременко, Т. М. Формування медіаграмотності учнів початкових класів засобами сучасних інформаційних технологій // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – 2018. – Вип. 155. – С. 55-59. <http://visnyk-eu.chnpu.edu.ua/article/view/1382/1356>

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анастасія Темниченко

Український державний університет

ім. М. Драгоманова

Науковий керівник: Верьовкіна Жанна Леонідівна,

Доцент

Анотація. У статті розглядається розвиток інтелектуальної та творчої особистості на основі застосування здоров'язберігаючих технологій. Автор наводить оцінку сучасних технологій, які дозволяють говорити про їх здоров'язберігаючу та розвиваючу спрямованість.

Ключові слова: здоров'язберігаючі технології; педагогіка співробітництва; організація уроку; використання ІКТ; культура здоров'я; рання діагностика; профілактика захворювань; рівнева диференціація; безстресове навчання.

Формування здоров'язберезувального освітнього середовища в початковій школі є важливою складовою розвитку учнів і формування їх здорового способу життя. Таке середовище передбачає наявність відповідних умов і засобів, які допоможуть дітям усвідомити важливість збереження свого здоров'я, розвивати навички здорового способу життя та підтримувати його належний рівень.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Здоров'язбережувальна педагогіка є галуззю педагогіки, яка надає перевагу здоров'ю серед інших аспектів виховної роботи у школі та інших освітніх закладах. Основною метою є послідовне створення здоров'язбережувального освітнього середовища, де вчителі використовують здоров'язбережувальні технології для того, щоб учні могли здобувати знання без шкоди для свого здоров'я. Ці технології використовуються для виховання культури здорового способу життя у дітей, що означає не лише здобуття грамотності у питаннях здоров'я, яке можна здобути через навчання, але й навчання практичного застосування знань для підтримки власного здоров'я. [1].

Основна мета використання здоров'язбережувальних освітніх технологій полягає в тому, щоб забезпечити можливість учням зберігати своє здоров'я під час перебування у школі, а також сформувати в них необхідні знання, вміння та навички для здорового способу життя та навчити застосовувати ці знання у повсякденному житті. Обов'язковим елементом всіх здоров'язбережувальних освітніх технологій є регулярна експрес-діагностика стану здоров'я учнів та відстеження основних показників їхнього розвитку в динаміці (від початку до кінця навчального року), що дозволяє зробити відповідні висновки про стан здоров'я учнів і його зміну.

В здоров'язбережувальних освітніх технологіях використовуються дві групи методів: специфічні, які властиві лише процесу здоров'язбереження, та загальнопедагогічні, які застосовуються у всіх випадках навчання та виховання. У методі можуть бути виділені окремі прийоми та етапи його реалізації. Прийоми можуть бути класифіковані наступним чином: профілактично-захисні, які стосуються особистої гігієни та гігієни навчання; компенсаторно-нейтралізуючі, які включають в себе фізкультхвилинки, оздоровчу, пальчикову, дихальну, коригуючу гімнастику, масаж, психогімнастику та інші; стимулюючі, що включають елементи загартування, фізичні навантаження, прийоми психотерапії та фітотерапії; та інформаційно-навчальні, які включають листи, що адресуються батькам, учням та педагогам. [2]

Крім того, важливо створити комфортні умови навчання, забезпечити належний рівень гігієни в приміщеннях та забезпечити належний рівень фізичної та психологічної безпеки учнів.

Загалом, формування освітнього середовища початкової школи має важливе значення для здоров'я дітей та загального розвитку. Таке середовище сприяє формуванню у дітей навичок здорового способу життя, допомагає усвідомити важливість збереження свого здоров'я та навчає їх піклуватися про свій фізичний і психологічний стан.

Також, освітнє середовище в початковій школі допомагає створити сприятливу атмосферу для навчання та розвитку дітей. Це може позитивно впливати на їхній емоційний стан, мотивацію до навчання, соціальну інтеграцію та інші аспекти.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Однією з особливостей є те, що здоров'язбережувальна сфера діяльності може сприяти популяризації здорового способу життя серед батьків та громадськості. Це може допомогти підвищити рівень свідомості щодо важливості збереження здоров'я, популяризувати здорове харчування та активний спосіб життя, зменшити кількість хвороб, пов'язаних з життєвим стилем.[3]

Таке освітнє середовище не тільки сприяє здоров'ю та розвитку дітей, але й позитивно впливає на роботу педагогів та усього навчального закладу. Зокрема, забезпечення здорового середовища навчання позитивно впливає на психологічний клімат у школі, підвищує рівень успішності та навчального процесу в цілому.

Важливою складовою здоров'язбережувального середовища є підтримка здорового способу життя у всіх аспектах побуту в школі, у тому числі правильна організація робочих місць учнів та вчителів, забезпечення фізичного відпочинку та релаксації, регулярні перерви між уроками, доступ до води та здорового харчування.[4]

Формування педагогічного середовища є важливим завданням для початкової школи та вимагає спільних зусиль педагогічного колективу, батьків та учнів. Таке середовище допоможе дітям зберегти та зміцнити своє здоров'я, навчити їх здоровому способу життя та забезпечити їм необхідні умови для розвитку і навчання. [5]

Отже, здоров'язбережувальне освітнє середовище є важливою складовою розвитку учнів початкової школи. Воно допомагає створити сприятливі умови для розвитку їхнього здоров'я та загального розвитку, формувати навички здорового способу життя, забезпечує комфортні умови навчання та може позитивно впливати на соціальну інтеграцію дітей.

Список використаних джерел:

1. Ільченко В.Р. Дидактичні умови здоров'язбережувального навчального середовища Технології інтеграції змісту освіти: зб. наук. праць за матеріалами міжнародної наук.-практ. конф. «Теоретичні та методичні основи організації здоров'язбережувального навчального середовища загальноосвітньої школи та ВНЗ», 14 квітня 2011 р. редкол.: В.Р. Ільченко (гол. ред.) та ін. – Полтава, 2011. Вип. 3. С. 42-45

2. Водолазська Т. В. Перспективи формування здоров'язбережувального освітнього середовища початкової школи Т. В. Водолазська Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. - 2014. - № 2. - С. 15.

3. Зимівець Н.В. Навчання здоров'я: просвітницька робота з підлітками щодо збереження розвитку та зміцнення репродуктивного здоров'я підлітків : навч.-метод. посіб. Н.В. Зимівець, С.П. Петрович, О.Ю. Закусило; за газ. ред. Н.В. Зимівець. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. с. 360

4. Язловецький В. С. Наукові дослідження в теорії і практиці фізичного виховання: [навчально-методичний посібник] В. С. Язловецький, В. В. Шерета, А. Л. Турчак. Кіровоград: РВВ ДПУ імені Володимира Винниченка, 2004. с. 163

5. Pfeiffer, J. W., Jones, J. E. A handbook of structure experiences for human relations training. – Vols. I-X. – San Diego, CA : Pfeiffer & Company, 1969–1985 P.42

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РІЗНОГО ТИПУ

Катерина Терещенко
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Коваль Т.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах розглядається питання психологічних особливостей агресивної поведінки у дітей молодшого шкільного віку у навчальних закладах різних типів.

Ключові слова: «агресія», «агресивна поведінка», «молодший шкільний вік».

Актуальність дослідження. Сучасне сьогодення характеризується зростанням агресивності як в цілому суспільства, так і окремої особистості. Збільшення інтенсивності проявів агресії спостерігається у всіх вікових категоріях. Не зважаючи на те, що агресивна поведінка може мати позитивні функції, у більшості випадків вона характеризується деструктивними наслідками як для самої людини, так і для її оточення. Вивчення агресивної поведінки є неможливим без аналізу причин, що її викликають.

Проблему досліджували як вітчизняні так і зарубіжні дослідники: О. Бовть, Ю.Аксьонова, Б.Ткач, С.Харченко, З.Фрейд, А. Басс, А.Бандура, К.Лоренц.

Прояви агресивності у молодшому шкільному віці доцільно завчасно відстежувати та попереджувати, адже у підростаючої дитини агресивність трансформується в індивідуально-типологічну властивість, позначаючи собою всі поведінкові прояви в подальшому. Іншими словами, у молодшого школяра виробляється не просто звичка до агресивного реагування, а внутрішньо-особистісна потреба реалізовувати власні дії, застосовуючи елементи агресивності.

Як наслідок, молодший школяр вважає агресивні прояви у власній поведінці прийнятними. Фактично не маючи у власному розпорядженні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

позитивного поведінкового досвіду, молодший школяр все більше укріплює агресивно забарвлені патерни поведінки.

Виходячи із вищесказаного, доцільно спрямовувати увагу на розробку комплексу заходів, які не лише залучають поведінкові аспекти агресивності, а й враховують особистісний аспект. Таким чином, програма корекції агресивної поведінки у молодшому шкільному віці повинна бути спрямована на розширення спектру ключових продуктивних соціальних та особистісних умінь молодших школярів з агресивними виявами у поведінці.

Характеризуючи агресивну поведінку, варто зазначити, що у психології під агресією розуміють поведінку, спрямовану на завдання фізичної або психологічної шкоди, аж до знищення об'єкта агресії. Дослідження психологів підтверджують, що стан агресії зазвичай супроводжується гнівом, ворожістю та ненавистю. Агресія може бути як усвідомлена, так і неусвідомлена.

Поняття «агресія», що характеризує поведінку, слід відрізнити від поняття «агресивність» – тобто властивість особистості, що проявляється в готовності до агресії. Л. Берковіц визначає агресивність як «відносно стабільну готовність до агресивних дій у найрізноманітніших ситуаціях»; або «схильність до агресивної поведінки» [4, с. 25].

Агресивність може бути як стійкою рисою особистості, так і тимчасовою характеристикою людини, що має місце у певний момент, не є постійним станом, отже, не є властивістю особистості.

«Агресивна поведінка – це форма соціальної поведінки, що характеризується спрямованістю на заподіяння іншим моральної або фізичної шкоди, детермінована зовнішніми соціальними і внутрішньо-особистісними факторами зі складною структурою, що складається з агресивних дій і мотиваційно-цільового, когнітивного, емоційного, вольового і рефлексивно-результативного компонентів» [4, с. 26].

Агресія обумовлена низкою біологічних факторів. На неї впливають особливості нервової системи, хоча локалізованого центра агресії в людському мозку не існує. Є й генетичні впливи, до яких належить чутливість нервової системи до збудників агресії.

Особливість агресивної поведінки, пов'язаного із владним профілем, характеризується гордовитістю, почуттям переваги, бажанням контролювати поведінку супротивника, відсутністю відчуття ворожості стосовно себе; усвідомленням власної сили і значущості; бажанням принизити, налякати, нашкодити; домогтися влади, домінувати і підпорядковувати. У разі непокори агресивні дії можуть супроводжуватися гнівом і сильними порушеннями.

Агресивна поведінка, пов'язана з демонстративно-азартним профілем, характеризується високою імпульсивністю, сильним збудженням, азартом, злістю, роздратуванням, навмисністю й обдуманістю відповідної агресивної реакції, відсутністю відчуття ворожості до себе. Його мета багато в чому вмотивована бажанням справити враження, відчувати додаткове збудження і задоволення.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У своїх дослідженнях І. Фурманов виділяє чотири категорії дітей схильних до агресивної поведінки:

1. Діти, схильні до прояву фізичної агресії. Зазвичай, це активні, діяльні, цілеспрямовані, рішучі школярі, схильні до ризику, безцеремонності та авантюризму. Їх товариськість, розкутість, упевненість у собі поєднуються з честолюбством і прагненням до суспільного визнання. Володіють хорошими лідерськими якостями, уміють згуртувати однолітків, правильно розподілити з-поміж них групові ролі, але поряд з цим, люблять демонструвати власну силу й владу, домінувати над іншими. З іншого боку ці діти відрізняються малою розважливістю і стриманістю, поганим самоконтролем. Інколи це пов'язане з недостатньою соціалізацією і невмінням чи небажанням стримувати задоволення власних потреб. Постійно прагнуть до гострих відчуттів, а за відсутності таких починають нудьгувати, оскільки потребують постійної стимуляції. Оскільки будь-яка затримка їм нестерпна, то свої бажання намагаються реалізувати відразу ж, не замислюючись про наслідки своїх дій навіть у тому випадку, коли розуміють, що справа добром не закінчиться. Агресивні діти діють агресивно й непродумано, часто не враховують уроків зі свого негативного досвіду, тому й роблять одні й ті ж помилки.

2. Діти, схильні до прояву вербальної агресії. Цих дітей відрізняє психічна неврівноваженість, постійна тривожність, вразливість, непевність у собі. Вони активні і працездатні, але в емоційних проявах схильні до зниженого фону настрою. Зовні часто справляють враження похмурих, недоступних і зарозумілих, однак при ближчому знайомстві перестають бути скутими і відторгнутими, стають більш товариськими і говіркими. Для них характерними є постійний внутрішньо-особистісний конфлікт, який приводить до стану напруження, тому найменші неприємності вибивають їх з колії (навіть слабкі подразники викликають спалахи роздратування, гніву та страху), такі діти не вміють і не вважають за потрібне приховувати свої відчуття провини, ставлення до оточуючих висловлюють в агресивних вербальних формах.

3. Діти, схильні до прояву непрямой агресії. Таких дітей відрізняє надмірна імпульсивність, слабкий самоконтроль, недостатня соціалізація потягу і низька усвідомленість своїх дій. Вони нечасто замислюються про причини своїх дій, не передбачають наслідків і не переносять відтягувань і коливань. Діти з низькими духовними інтересами відзначаються посиленням до примітивного потягу, із задоволенням віддаються почуттєвим насолодам, прагнуть до негайного і невідкладного задоволення потреб, не рахуючись із обставинами, моральними нормами, етичними стандартами та бажаннями оточуючих. Опосередкований характер агресії є наслідком двоїстості їх природи: з одного боку їм властива сміливість, рішучість, схильність до ризику та громадського визнання, з іншого – м'якість, поступливість, залежність, нарцисизм (прагнення привернути увагу шляхом екстравагантної поведінки).

4. Діти, схильні до прояву негативізму. Молодший школярів цієї групи відрізняє підвищена ранимість і вразливість. Основні риси характеру – егоїзм,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

самовдоволення, надмірна зарозумілість. Усе, що зачіпає їх особистість спричиняє почуття протесту, критику оточуючих сприймають як образу своєї честі. Мають низьку толерантність, нездатні володіти своїми емоціями, на все, що їм не подобається висловлюють своє негативне ставлення. У той самий час ці діти розважливі, дотримуються традиційних поглядів, зважують кожне своє слово, що часто захищає їх від непотрібних конфліктів та інтенсивних переживань, нерідко змінюють свій активний негативізм на пасивний – замовкають і розривають усі контакти [5, с. 276].

Агресивність має якісну і кількісну характеристики, різну ступінь вираженості: від майже повної відсутності до найвищого прояву.

Специфічною особливістю агресивної поведінки в молодшому шкільному віці є її залежність від групи однолітків на тлі сумнівів щодо авторитету дорослих. Таким чином, агресивність в особистісних характеристиках молодших школярів формується в основному як форма протесту проти нерозуміння дорослих та незадоволеності своїм положенням в суспільстві, що проявляється у відповідній поведінці. Разом з тим, на розвиток агресивності молодших школярів можуть впливати, природні особливості його темпераменту, наприклад, збудливість і сила емоцій, що сприяють формуванню таких рис характеру, як дратівливість і невміння стримувати себе.

Отже, охарактеризувавши причини та види агресивної поведінки молодших школярів у навчальних закладах різного типу, варто зазначити, що в молодшому шкільному віці складаються певні внутрішні передумови, які сприяють прояву агресивності. Учні, схильні до насильства, істотно відрізняються від своїх миролюбних однолітків не тільки за зовнішньою поведінкою, але й за своїми психологічними характеристиками. Підвищена агресивність молодших школярів є однією з найбільш частих проблем у шкільному колективі. Ті чи інші форми агресивної поведінки характерні для більшості школярів. Практично всі молодші школярі сваряться, б'ються, ображаються. Зазвичай із засвоєнням правил і норм поведінки ці безпосередні прояви дитячої агресивності поступаються місцем соціальним формам поведінки. Дослідження показують, що агресивність, яка склалася в дитинстві, залишається стійкою рисою і зберігається протягом подальшого життя.

Список використаних джерел:

1. Валавко С. М., Аксьонова Ю. Ю. Концепції агресивної поведінки дітей дошкільного віку: сучасний погляд. Спеціальна освіта. 2015. № 2. С. 17-28.
2. Матвієнко О.В. Основи морального виховання особистості молодшого школяра./О.В.Матвієнко. – К.: Стилос, 1999. – 152 с.
3. Карпінська Т. Основні методи та прийоми попередження і контролю агресивної поведінки. Психологія і суспільство. 2010. № 4 (42). С. 104-110.

4. Хомуленко Т. Б. Розвиваючі програми у роботі психолога системи освіти: діяльнісний похід. Харків: ФО-П Шейніна О.В., ХНПУ, 2012. 399 с.
5. Шкарлатюк К. І. Агресія та здатність до прогнозування в підлітковому віці. Психологічні перспективи. Вип. 17. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк. 2010. С. 273 – 280.
6. Фіцула М.М. Педагогіка.
URL:http://odnorobivka.edu.kh.ua/Files/downloads/Fitsula_M_M_Pedagogika_Alma-mater_-_2002.pdf

ОСВІТНІ ВТРАТИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Стелла Тихомірова
Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І. Я. Франка
Житомирської обласної ради
Коростишів
Науковий керівник: Тихоліз Н.С.,
викладач психолого-педагогічних дисциплін

Анотація. У статті розглянуто освітні втрати здобувачів освіти, варіанти їх прояву. Визначено основні причини виникнення прогалин в освіті. Частково викладено шляхи подолання проблеми освітніх втрат.

Ключові слова: освітні втрати, чинники прояву, шляхи подолання, надолуження освітніх втрат, компенсаторний рік.

«Те, чого ми навчалися в школах і
університетах, – не освіта, а тільки
спосіб отримати освіту»

Ральф Волдо Емерсон

Освіта є одним із найважливіших аспектів розвитку суспільства, адже вона забезпечує формування кваліфікованої робочої сили, розширення знань та підвищення рівня життя. Проте сучасне суспільство все ще стикається з проблемою освітніх втрат, які можуть мати серйозні наслідки для розвитку країни.

Освітні втрати є однією з найбільш актуальних тем сьогодення, яка стала наслідком недостатньої уваги до проблем освіти в період пандемії COVID-19 та воєнних дій. Ця проблема в найближчій перспективі впливає на розвиток українського суспільства та економіки країни, а також на майбутнє молоді, її освіченість та конкурентоспроможність. В останній час вона має тенденцію до накопичення та зростання.

Освітні втрати — це прогалини у знаннях і навичках, які виникають в учнівства під час освітнього процесу в порівнянні зі стандартами освіти та очікуваними результатами навчальних здобутків [1, 4].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Освітні втрати можна розглядати з різних точок зору. По-перше, це втрати знань та навичок, які учні не змогли отримати внаслідок переходу до дистанційного навчання. Багато учнів втратили мотивацію до навчання, відчуваючи відсутність взаємодії з вчителями та однокласниками, та не мали доступу до достатньої кількості ресурсів та технологій, які допомогли б їм зберегти інтерес до навчання.

По-друге, це втрати соціальних навичок та розвитку особистості. Школа є не лише місцем для здобуття знань, але й для соціалізації та розвитку особистості. Відсутність прямого контакту з однокласниками та вчителями може призвести до відчуття соціальної ізоляції та зниження самооцінки, що негативно вплине на майбутнє.

По-третє, це втрати національної культури та мови. З роками українська мова ставала все менш популярною серед молоді, а освітні втрати тільки поглиблювали цю проблему.

Освітні втрати можуть бути спричинені як індивідуальними, так і структурними чинниками, зокрема масштабними надзвичайними ситуаціями, вплив яких накладається на системні нерівності та вразливості.

Освітні втрати – це втрата можливості підростаючого покоління отримати якісну освіту. Такі втрати можуть бути пов'язані з багатьма причинами, які ми розглянемо.

В нашій країні, як і в багатьох інших, не всі громадяни мають можливість отримати освіту. Тому однією з причин освітніх втрат є фінансові обмеження та малий рівень доходу сім'ї. Більшість сімей не мають достатньої кількості коштів для оплати навчання своїх дітей. Це пов'язано з низькою заробітною платою, відсутністю місць для працевлаштування за місцем проживання, відсутністю відповідної освіти чи кваліфікації в батьків. Як наслідок діти не отримують необхідну освіту або вибирають низькопопитні професії, які не забезпечують стабільний дохід.

Також потрібно враховувати і бюджетні обмеження, які змушують уряди зменшувати видатки на освіту, що може призвести до зниження якості навчання та забезпечення учнів та студентів необхідними ресурсами та засобами.

Крім того, проблема з фінансуванням освіти може бути пов'язана зі складними економічними умовами внаслідок тривалих воєнних дій, такими як висока безробітність, низький рівень доходів населення та економічна нестабільність.

Іншою причиною може стати недостатня кількість шкіл і вчителів. У деяких регіонах країн відсутність належної інфраструктури та вчителів може призвести до того, що діти не мають доступу до навчання. Навіть якщо освіта доступна, вона не завжди забезпечує якість. У багатьох країнах існує проблема низького рівня знань учнів, неякісних підручників, застарілих методів навчання та недостатньої підготовки вчителів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Багато країн стикаються з проблемою недостатньої стабільності у сфері освіти через зміни в політиці або недостатню довгострокову стратегію розвитку освіти.

Іноді освітні програми спеціальностей не відповідають реальним потребам ринку праці держави, що призводить до великої кількості безробітних або недостатньо кваліфікованих працівників.

У нашій країні спостерігалась нерівність у доступі до освіти, що обмежувала можливості окремих груп населення навчатися в омріяній школі чи виші.

Останнім часом однією з найактуальніших проблем є безпека в закладах освіти. Не всі заклади мають повноцінне сховище і можуть вмістити всіх здобувачів освіти.

Також дуже впливає близькість до лінії фронту, частота та тривалість повітряних тривог, навчання онлайн чи офлайн з чергуванням або без нього, значні перебої в електричній системі країни.

Багато дітей були змушені покинути свої домівки та поїхати за кордон, відповідно навчатися дистанційно або долучатися до освітнього процесу навчальних закладів інших країн. Часто діти навчалися одночасно в двох школах або мали багато додаткових завдань, не мали українських підручників та посібників, робочих зошитів тощо.

Потрібно відзначити особливо низьку технічну можливість та готовність навчатися. Переважна більшість здобувачів не мають гаджетів або вони застаріли, не встановлюються необхідні застосунки, мають низькі технічні характеристики. Особливо впливав на навчання поганий інтернет або його відсутність.

Поглибилися та загострилися психологічні проблеми здобувачів освіти, заважає навчатися складний емоційний стан та напруження. У зв'язку з цим втрачається мотивація, інтерес і бажання вчитися, процес навчання не сприймається відповідно.

Мають проблеми з організацією освітнього процесу і особи з особливими освітніми потребами, яким неможливо було забезпечити освітній процес та отримувати відповідні послуги.

Розглянемо шляхи подолання освітніх втрат.

1. Можливий варіант самоосвіти, коли вивчають нові теми через книги, курси та відео в Інтернеті.
2. Коригування тривалості навчального року.
3. Під час навчання можна поділити не на класи, а на групи – залежно від рівня знань та рівня освітніх втрат.
4. Програми надолуження освітніх втрат – це короткострокові програми, які надають учням змогу надолужити матеріал завдяки повторному доступу до нього паралельно з продовженням стандартного навчання [2].
5. Прискорене індивідуальне навчання.
6. Покращення психологічного стану дітей та кваліфікована психологічна допомога.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

7. Безоплатне забезпечення учнівства та вчительства технічними засобами для покращення доступу до освіти.

8. Насамперед важливо вчасно, хоча би на локальному рівні, кожному вчителю та вчительці **розуміти, які елементи навчального матеріалу є ключовими**. Важливо цим елементам приділяти увагу і фокусуватися на тому, щоби діти їх засвоювали повноцінно [3].

9. Введення компенсаторного періоду або року навчання для побудови індивідуальних освітніх траєкторій.

10. Репетиторство онлайн, по телефону або персональне може проходити де завгодно і приносити позитивні результати [4, 3].

11. Укладання міждержавних угод, які дозволяють українським дітям мати час для онлайн навчання в Україні, якщо вони перебувають за кордоном.

12. Використання недержавних проєктів, наприклад проєкт «Освітній суп», «Catch up-класи» на Житомирщині за підтримки UNICEF [5].

Україна потребує і надалі потребуватиме ще більше освічених людей, яку їй може дати система освіти та якісне навчання. Освітні втрати, які мають наші діти через пандемію і війну, вплинуть як на майбутнє кожного громадянина, так і на економіку країни. Для подолання освітніх втрат слід відстежувати навчальні досягнення дітей, вчасно реагувати на певні проблеми в освітній галузі, надавати підтримку і допомогу тим закладам освіти, які найбільше цього потребують. впроваджувати стандартизовані підходи, розробці яких передуватиме суспільний діалог.

Список використаних джерел:

1. https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zapyska_osvitni-vtraty.pdf
2. <https://nus.org.ua/news/osvitni-vtraty-shkolyariv-vymiryuvannya-j-kompensatsiya-na-rivni-gromady-j-zzso/>
3. <http://barna-consult.com/osvitni-vtraty-nyni-ta-mozhlyvi-varianty-yih-nadoluzhennya/>
4. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099631507072239980/pdf/IDU04805ab35047b2049990a0e101c605921c504.pdf>
5. <https://osvita.ua/school/88257/>

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ДИСГРАФІЄЮ

*Ольга Тихонова
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
місто Запоріжжя
Науковий керівник: Сасенко Ю.О.,
кандидат педагогічних наук,*

Анотація. У статті висвітлені особливості навчання учнів початкових класів з дисграфією та подано рекомендації щодо навчання учнів. Здійснюючи аналіз наукового надбання з проблеми, автор статті підкреслює важливість вивчення цієї проблеми, яка тягнуть за собою труднощі в оволодінні навичкою письма. Автор статті наголошує на актуальності подальшого вивчення даної проблеми.

Ключові слова: дисграфія, учні початкових класів, буква.

В наш час все частіше обговорюється проблема навчання дітей з дисграфією.

Дисграфія (від грец. Dis – префікс, що означає розлад, γραφειν – пишу) – нездатність оволодіти письмом та навчитись читати за нормального розвитку інтелекту. Найчастіше присутнє в людей, які страждають на дислексію. Розглядається як симптом при алалії, різних формах афазій, або при недорозвиненні мови. Також у літературі ми можемо побачити інший термін – аграфія. Людей з дисграфією в усьому світі приблизно 20%. Причому, у чоловіків вона зустрічається у 3-4 рази частіше, але чому так, вчені не знайшли наукових обґрунтувань.

Вперше термін «дисграфія» ввів офтальмолог Рудольф Берлін, який працював у Штутгарті в 1887 році. З тих пір було висунуто багато припущень щодо причин виникнення цієї хвороби.

І. Садовнікова (1995) визначає дисграфію як «часткове порушення процесу письма, основним симптомом якого є наявність стійких помилок, не пов'язаних ані зі зниженням інтелектуального розвитку, ані з вираженими проблемами порушеннями слуху і зору, ані з нерегулярністю шкільного навчання».

Процес письма на сучасному етапі розвитку лінгвістики не визначається лише до моторного акту руки, а він є складною за структурою формою мовленнєвої діяльності. Письмо тісно пов'язане з усним мовленням і здійснюється тільки на основі достатньо високого рівня його розвитку. Тому учні початкової школи не люблять письмо, бо їм важко виводити графічні знаки та символи через недостатній розвиток усного мовлення.

Людина, яка пише, складає відповідну смислову програму, план свого висловлювання, запам'ятовує його. За допомогою того, що кожен має в внутрішнє мовлення цей задум перетворюється у розгорнуту фразу, зі своїм смисловим навантаженням, згодом воно може бути записаним. Кожне речення, яке підлягає запису, повинно бути розчленоване на слова. В кожній людині проходять операції процесу письма, серед них: аналіз звукового складу слова; переведення фонем у зорову графічну схему, тобто співвіднесення звука з буквою, співвіднесення букви з кінемою – перетворення оптичних знаків – букв – у потрібні графічні накреслення за допомогою рухів руки.

Є певні специфічні операції письма: аналіз звукового складу слова, яке підлягає написанню; переведення фонем (їх комплексу) в зорову графічну

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

схему – букву; перетворення оптичних знаків (букв) у потрібні графічні накреслення за допомогою рухів руки.

Саме під час виконання специфічних операцій письма ми можемо побачити відхилення від норм письма та визначити подальшу роботу з дитиною. Відхилення від норми відразу не буде свідчити про хворобу дисграфії. Хворобу дисграфії можна діагностувати остаточно у першому півріччі другого класу. Це час, коли у дитини повинна сформуватись навичка письма. У першому класі дитина тільки вчиться писати, тому можна помилитись. Вчитель не може ставити подібні діагнози, адже вчитель – не лікар. Вчитель може лише відстежити якісь прояви.

Основними симптомами дисграфії є стійкі специфічні помилки, вони не пов'язані з застосуванням орфографічних та пунктуаційних правил. Серед таких симптомів:

- дитина починає рядок у будь-якому місці, де їй заманеться. Може почати рядок вниз – і повести вгору, або вгорі – і повести вниз;
- букви різного розміру. Великі, маленькі, круглі, квадратні, трикутні, гострі – це все в одному тексті;
- відсутність пробілів між словами або, навпаки, пробіли між складами;
- розділові знаки – або їх відсутність, або після кожного слова. Дитина розуміє, що десь треба поставити кому і крапку, але не знає де. Тому ставить деінде;
- іноді бувають дзеркальні відображення букв. Практично в усіх дітей це буває, коли вони тільки вивчають букви. До 6 років – це нормально. Але дитина після 6-ти повинна запам'ятати;
- нелогічні помилки. Наприклад, людина хоче написати «жаба», а пише «бажа». Або замість «домашня робота» пише «шадомня робота».

Причини та механізми цих помилок полягають у порушенні або недостатній сформованості тих психічних функцій та розмовних операцій, які забезпечують засвоєння 2-3 операції письма, а саме: зорово-просторового сприймання, просторових уявлень, зорового аналізу та синтезу, зорової та рухової пам'яті, тонких диференційованих рухів руки, зорово-моторної координації, зорового та руко рухового контролю. Помилки у дисграфіків є не завжди стабільними, тобто не одна і та сама.

На думку Є. Соботович, механізм таких помилок може бути схожим на механізм позиційних помилок (нестабільних).

Не дивлячись, на причини та механізми помилок та самі помилки є можливість педагогу полегшити навчання грамоти дитині з дисграфією.

Вчителю слід дотримуватись наступних рекомендацій:

1. Під час роботи з великими завданнями (будь-якої навчальної дисципліни) слід ділити його на маленькі.

2. Під час виконання завдання, супроводжуйте пояснення образами. Адже діти з дисграфією не можуть розуміти абстрактні поняття, бо вони не можуть уявити те чи інше.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

3. Відмовтеся від виконання завдань з вибором одного варіанту з п'яти, обмежтесь 2-3 варіантами. 3 варіанти вже буде складно.
4. Виділяйте умову до завдання та саме завдання різними шрифтами. Виділяйте жирним те, що слід запам'ятати.
5. Мотивувати дитину виконувати завдання, помічаючи успіхи дитини а не помилки, наголошувати на цілі виконуваних завдань.
6. Повторювати та пояснювати дитині стільки, скільки потрібно дитині, адже від розуміння самого завдання залежить правильність виконання.
7. Давайте роботу в парах. Садіть в пару до дитини з дисграфією сильного учня, який зможе допомогти з виконанням завдань. Також важливо щоб та дитина, яка буде в парі, була спокійною та товариською, адже найменша невдача дитини з дисграфією в роботі в парі – це страх роботи в парах і взагалі в команді.
8. Розробіть цікаві завдання, на цікаву тематику для дитини, виконайте разом, якщо потрібно.
9. Спілкуйтесь з профільними спеціалістами, такими як: логопед, дефектолог, психолог тощо. Та обов'язково співпрацюйте з батьками, адже тільки в команді ви досягнете успіхів.
10. Проводьте заняття за певною чітко схемою: використовуйте мовні ігри, розрізну або магнітну абетку для складання слів та списування, виділяйте граматичні елементи слів.
11. Якщо дитина пише «як курка лапою» то більше за все не вистачає рухів. Проводьте рухливі ігри з м'ячем на перервах, під час уроків фізичного виховання.

Список використаних джерел:

1. Авторський колектив: Шеремет М.К., Тарасун В.В., Конопляста С.Ю., Кондратенко В.О., Чередніченко Н.В., Марченко І.С., Тищенко В.В., Мартиненко І.В., Ромась О.Ю. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.
2. Шеремет М.К., Сергєєва І.В. Формування усного та зв'язного висловлювання у дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення // Педагогіка та методики спеціальні: Зб. Наук. Ст.. НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2001. – Вип. 2.
3. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/dlya-fahivciv/metodiki-inkluzia>
4. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
5. <https://nus.org.ua/articles/dysgrafiya-yak-uchytel-mozhe-dopomogty-uchnyu-butyu-uspishnym/>
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Світлана Тищенко
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
Черкаси
Степанова Н.М.,
кандидат філософських наук, доцент

Анотація. У роботі дається коротка характеристика однієї із ключових компетентностей – громадянської. Зосереджена увага на особливостях її формування, починаючи із наймолодшого віку людини – дошкільного, а також зважаючи на вік здобувачів освіти, авторка ділиться досвідом, як можна формувати громадянську компетентність, читаючи українські народні казки.

Ключові слова: громадянська компетентність, діти старшого дошкільного віку, українська народна казка.

У 2021 році із введенням у дію Базового компонента дошкільної освіти [3], ми почали чітко окреслювати головний освітній результат першого рівня системи освіти – формування компетентностей дітей дошкільного віку. Серед ключових компетентностей, які починають формуватися із наймолодшого віку людини, є громадянська.

Щодо визначення «громадянська компетентність», то ми притримуємося наступного: це поєднання знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлень щодо прав та свобод людини та громадянина, дотримання обов'язків, реалізації активної життєвої позиції в суспільному житті з метою захисту демократії та верховенства права [1].

На перший погляд, може скластися враження, що громадянську компетентність варто формувати в дітей-школярів, а не в дошкільному віці. Проте, це зовсім не так. Ми суголосні із розвідками українських вчених [2; 4], які доводять, що дошкільний вік є тим сензитивним періодом, у якому найкраще розпочинати навчати дітей основам самоідентифікації, приналежності до сім'ї / громади / держави; виховувати почуття гідності та гордості до українського, патріотизму; розвивати розуміння різних соціальних ролей, соціальної емпатії тощо.

Безперечно, ми маємо враховувати вікові особливості дітей дошкільного віку. Враховуючи, що їхня увага, як правило, є нестійкою, всі форми роботи й активностей мають спрямовуватися на те, аби дитина дошкільного віку не відволікалася, вчилася концентруватися хоча б на кілька хвилин. Така робота з часом матиме результат: діти старшого дошкільного віку стають уважніші, вміють зосереджуватися на головному, робити певні висновки, як із допомогою дорослого, так і самостійно.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Саме вікові особливості дітей старшого дошкільного віку вказують на те, що формування громадянських компетентностей у цьому періоді життя можна продовжувати із широким використанням засобів української народної казки.

Казка є тим твором, який поєднує в собі пізнання, цікавість і захоплення. Казкові герої в невимушений спосіб можуть навчати дружити, турбуватися, підтримувати, працювати гуртом, співпереживати та ін. Ці та інші вміння є важливими для громадянина кожної країни, й особливо – України.

Українські народні казки за переказом М. Коцюбинського «Казка про двох цапків» і «Дві кізоньки» є гарним навчальним засобом, який можна використовувати під час формування громадянських компетентностей [5]. Прочитавши текст казок із дітьми проводимо бесіду: про кого йшла мова в казці, як поступили головні герої, як би ви вчинили на їхньому місці, чому?

Звертаємо увагу на таку особливість: із дітьми не тільки потрібно обговорювати зміст казки, а важливо, щоб самі вони зробили висновок: чому так чинити не варто, як бути, якщо вчинки шкодять не тільки героєві, а й оточуючим та ін. Обговорення в такий спосіб не просто матиме репродуктивний характер бесіди, а навчатиме дітей критично мислити, самостійно й відповідально формувати висновки.

Однією із зразкових засобів навчання громадянських компетентностей є українська народна казка «Круть і Верть» [5]. Через приклад двох Мишенят та Півника дітям старшого дошкільного віку пояснюємо: що таке колективна праця, допомога, відповідальність і підтримка. Надзвичайно важливо в цьому віці прищеплювати дітям почуття відповідальності (якщо я не зробив /-ла, чим це може зашкодити ближнім). Засобами цієї казки можна розвивати в дітей і почуття задоволення від виконаної роботи.

Окремо виділимо ряд українських народних казок, де головні герої є захисниками рідної землі («Котигорошко», «Кирило Кожум'яка», «Іван-Побиван» та ін.). Читаючи та обговорюючи зміст цих казок, варто звертати увагу на такі риси головних героїв, як мужність, сила, відданість ідеалам. Жити у мирі й під мирним небом – ось головна ціль, яку здавна сповідували українці. Ми ніколи ні на кого не зазіхали, не бажали чужого; проте, завжди своє боронимо.

Серед методик роботи, які варто застосовувати при читанні казок, можна виділити читання в ролях (із залученням інших дорослих), читання із зупинками (поміркуйте, а що буде далі...), театралізовані вистави. Найголовніше, що всі методики мають відповідати віковим особливостям дітей старшого дошкільного віку й формувати в них знання, уміння та цінності, притаманні відкритому, демократичному суспільному ладу.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text> URL : (дата звернення 21.03.2023)

2. Косенчук О. (2021). Дитина в соціумі. *Дошкільне виховання*. № 4. С. 3–8.
3. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція : наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 року № 33. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 22.03.2023)
4. Степанова Н. М. (2022). Підготовка майбутніх вихователів: громадянознавчий аспект. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». № 4. С. 57–62.
5. Українські народні казки. URL : <https://svit-kazok.info/> (дата звернення 22.03.2023)

РОЗВИТОК ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ У ДІТЕЙ З ДИЗАРТРИЄЮ

Ольга Ткач
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна, Вінниця)
Оксана Поповська,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. В статті подано аналіз поняття «фонематичний слух», «дизартрія», важливість розвитку у дітей з дизартрією фонематичного слуху, а також на що потрібно звернути увагу під час його формування у дітей з дизартрією.

Ключові слова: фонематичний слух, дизартрія, розвиток.

Розвиток мовленнєвих здібностей є першочерговим завданням для дітей з дизартрією. Корекційно - розвивальна робота передбачає формування вміло і зв'язно володіти артикуляцією, диханням, голосом, артикулювати і розрізняти звуки, відтворювати складову будову слів, добирати слова відповідно до них, будувати речення і зв'язні висловлювання граматично правильно.

Тож, що таке фонематичний слух? **Фонематичний слух** – здатність розрізняти звуки мовлення, впізнавати їх, адже саме фонематичний слух створює основу для повноцінного *фонематичного сприйняття* - специфічної мовленнєвої дії, котра спрямована на переробку сприйнятої мовленнєвої інформації (в її фізичних характеристиках) в систему мовних знаків [1].

При 1 та 2 ступені дизартрії обумовлене недостатністю іннервацією мовного апарату, це пов'язане з органічним ураженням центральної та периферичної нервових систем. Дослідження Лопатіна Л.В. та Серебрякова Н.В. виявляють при цих формах мовленнєвої патології порушення фонетики і

фонематики, які є поширеними, мають стійкий характер і представляють значні труднощі для диференціальної діагностики [2]. Проблема розвитку фонематичного слуху у дітей з дизартрією є однією з найбільш актуальних для теорії та практики логопедичної роботи. Так, у дітей з дизартрією відсутність повного сприйняття фонем не дозволяє правильно їх вимовляти. Крім того, порушення фонематичного сприйняття не дають дітям можливості засвоїти необхідний рівень словникового і граматичного ладу, тим самим гальмуючи розвиток зв'язного мовлення в цілому. Це означає, що усунути серйозні дефекти мови без спеціальної корекції сприйняття фонем неможливо. Добре розвинене фонематичне аудіювання в поєднанні зі зрілою артикуляційною здатністю допомагає отримати глибше розуміння правильної вимови. Чітке поняття, що ж таке дизартрія дала Л. В. Лопатіна. **Дизартрія** – мовна патологія, що виявляється в розладах фонетичного та просодического компонентів мовної функціональної системи та виникає внаслідок невираженого мікроорганічних ураження головного мозку. [4].

Для дітей зі дизартрією характерні:

- Фонетичні порушення.
- Фонематичні порушення.
- Порушення лексико – граматичного компонента мови.
- Розлад загальної моторики та дрібної моторики пальців
- Порушення просодики.
- Розлад артикуляційної моторики.

Залежно від рівня розвитку мовних засобів діти направляються в спеціалізовані групи:

- з фонетичними порушеннями;
- з фонетико – фонематичним недорозвиненням;
- із загальним недорозвиненням мовлення.[3]

Діти з дизартрією потребують комплексного впливу, що включає в себе логопедичний, медичний та психолого-педагогічне напрямки. Медичне вплив, визначається лікарем неврологом, та включає медикаментозну терапію, ЛФК, рефлексотерапію, масаж, фізіотерапію та ін.

Сприйняття усного мовлення дітьми з дизартрією характеризується недорозвиненням як фонематичного, так і фонетичного сприйняття. Однією з необхідних умов оволодіння правильною звуковимовою є здатність розрізняти звуки за їхніми акустичними ознаками. Недиференційованість сприйняття у них яскраво проявляється в процесі розрізнення акустично близьких звуків У випадках заміни акустична протиставленість звуків є тим стимулом, який спонукає дитину до вдосконалення вимови, до знаходження потрібного артикуляторного складу, який найбільше відповідає слуховому зразку звуку мови, який сприймається. У разі спотворення звукозамінник виявляється акустично близьким до слухового зразка нормативного звуку. Внаслідок цього в дітей із дизартрією є суттєві труднощі розрізнення на слух правильного та спотвореного звуку. Розрізнення фонем відбувається порівняно повільно: ще на другому році життя діти не розрізняють слів. Тільки з другої

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

половини другого року починається смислова диференціація слів, а з нею і смислове розрізнення звуків, тобто виділення фонем. Відповідно до цього розвивається артикуляція. Від неї залежить якість вимовлених звуків. Спочатку артикуляція відбувається тільки рефлекторно, без контролю свідомості, потім у деяких випадках вона здійснюється свідомо. Цим пояснюються загальновідомі випадки зникнення в маленьких дітей, які вже мали в мовленні ті чи інші неусвідомлені звуки, які, напевне, легше піддаються гальмуванню.

Виділення фонем відбувається у такій часовій послідовності. Спершу виділяється звук А, а далі диференціюються І - Е, У - О, І - У, І - О, Е - У. (найважче засвоюються І - У, бо вони утворені найбільшим звуженням у ротовій порожнині; О - У схожі в артикуляції та погано розрізняються одне від одного). Далі приголосні звуки диференціюються на сонорні та шумні. Причому для розрізнення сонорних головну роль відіграє слух, для шумних – артикуляція. Значно пізніше розрізняється м'якість і твердість приголосних. У подальшій диференціації сонорних між собою дитина залежно від індивідуальності спирається або на слух, або на артикуляцію, або на те й інше. Надалі з шумових насамперед виокремлюються губні П, Б, М, Ф, В. Вони відрізняються від язичкових, при цьому насамперед виокремлюються як акустично яскравіші, артикуляційно легші. Далі відрізняються один від одного язичково переднього і заднього рядів (Т - К, С - Х). Це розрізнення ускладнюється однаковістю артикуляції. Надалі настає період диференціації шиплячих і свистячих звуків Л - Й, Р - Й. У всіх випадках краще виділяється перший звук слова. Такий хід розвитку фонем спостерігається в більшості дітей. Значна частина з них скоріше засвоює фонемі акустично, менша - артикуляційно, тобто не всі звуки, які дитина розрізняє на слух, вимовляються нею. Новопридбаний звук на деякий час стає сильним подразником - домінантним, і внаслідок недостатньої ще диференціації із замісником. Оволодівши, наприклад, звуком Ш (раніше вимовляла С), дитина говорила: шало, шам; оволодівши звуком Р (говорила ЛО, вимовляє: ропата, рожка). Іноді замінюються й інші звуки, близькі за артикуляцією: рожик замість ножик, рача замість дача. Чим довше "недоношений" звук затримується в мовленнєвій практиці дитини, тим повільніше і важче він набуває своєї завершеної форми. Оскільки розвиток слуху дитини випереджає розвиток її мовленнєвої моторики, то з кінця другого року недоліки вимови переважно зумовлюються недосконалою моторикою, на поліпшення якої і має бути звернена увага. Нові подібні за артикуляцією звуки зазвичай з'являються цілою групою, тому важлива поява одного з них. Зі звукових сполучень найстійкішими виявляються поєднання приголосних П, Б, потім Т, Ль, Дь, Нь, Д, переважно з голосним А, зрідка з У та О. Часте пом'якшення звуків спричинене великою артикуляторною напругою, що викликає підняття середньої частини язика і спостерігається в емоційному мовленні. У дітей до дворічного віку поширені заміни дзвінких приголосних на глухі. Під час синтезу слова вирішальну роль відіграє сила складів, як звукових подразників.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дитина, наслідуючи почуте слово, вловлює, і сама вимовляє спочатку тільки перший або тільки ударний склад (особливо підударний), часто сильно спотворюючи або зовсім опускаючи (мідор - помідор). Нерідко все слово замінюється одним із його складів, незалежно від їхньої кількості (во - рона), потім приєднується до нього другий за силою склад і, нарешті, вводиться в слово слабший склад. Через деякий час під впливом мовлення оточуючих або навчання, дитина опановує нормальну вимову слова. У разі збігу в одному складі кількох приголосних, через труднощі артикулювання, частинно через слабкість фонетичного аналізу, залишається зазвичай тільки один із них. При цьому перехід звуку заднього утворення до звуку переднього утворення (ХВ) дається легше, ніж у зворотному порядку (ВХ). Пояснюється це тим, що подібні поєднання на початку або в кінці слова скорочуються, а в середині його повністю зберігаються. тільки ті групи, у яких другим звуком є один зі звуків групи Л, Р, Й. Ці збіги засвоюються першочергово. Потім дитина опановує поєднання вибухового з фрикативним, значно пізніше – сонорного з вибуховим. Крім пропусків і замін, у дітей у віці 3 – 5 років спостерігаються: перестановки, особливо в довгих словах і коли в них є Р і Л; подвоєння: нюню - одну; злиття двох слів в одне; вживання під впливом загальної схожості слів, звуків передчасне вимовлення наступного в слові звуку. Такі особливості вимови є в інших випадках внаслідок недостатньої диференціації процесу гальмування в ділянці слухового аналізатора та зумовленої цим слабкості фонематичного аналізу; в інших випадках через недосконалість рухового аналізатора, іноді через інертність процесів вищої нервової діяльності. У засвоєнні дитиною звуків мови надзвичайно важливим є усвідомлення нею фонематичної значимості їх. Тим часом дитина до 3 – 4 років насилу відволікається від предметного змісту слова, щоб зосередити свою увагу на його звуковій формі. Спочатку вона засвоює фонему практично, але поступово рік за роком починає осягати форму слова свідомо. Хоча в 3 – 4 роки діти ще не виокремлюють зі слова окремих звуків, але помічають неправильності звучання слів. Тому діти негативно ставляться до імітації їхньої мови дорослими. Нерідко дошкільник 4 – 5 років, почувши якийсь звук мови, зазначений матір'ю або вихователем, вказує на низку слів, у яких є цей звук, враховує поправки вимови, сам помічає неправильності її та поправляє товаришів. У подальшому, хоча дитина і розрізняє на слух фонему, але деякий час через закріплені коркові зв'язки часто замінює їх іншими, раніше вимовленими. Так, вона порівняно довгий час сприймає мову оточуючих через своє «фонетичне сито», тобто на основі вкорінених неправильних звукових подразників. Цим же пояснюється, що в нових, маловживаних словах звуки вимовляються правильніше, ніж у старіших. Звідси впливає методичне правило: звуки, що знову виховуються, треба включати в нові слова.

У дітей з дизартрією наявність нечітких артикуляторних образів призводить до стирання меж між слуховими диференційованими ознаками звуків. Таким чином, створюється перепона для їх розрізнення. Мовленнєво – руховий аналізатор у цьому разі відіграє гальмівну роль у процесі сприйняття

усного мовлення, створюючи вторинні ускладнення в слуховій диференціації звуків. Своєю чергою, відсутність чіткого слухового сприйняття і контролю сприяє стійкому збереженню звуковимовних дефектів у мовленні. Тому розв'язання проблеми має суттєве значення в процесі розробки методів корекційно – логопедичного впливу.

Розвиток фонематичного слуху є основою чіткого мовлення, оволодіння граматичними аспектами фонетики, правильної побудови фразових структур, успішним оволодінням читанням і письмом. Для розвитку слухового сприймання дитини, головною умовою є зрозуміле і чітке мовлення людей, які її оточують, оскільки саме почуте мовлення є для неї стандартом та еталоном.

Список використаних джерел:

1. Ю.В.Рібцун Формування фонологічного компонента мовленнєвої діяльності у дітей за умов нормального та порушеного онтогенезу / Ю. В. Рібцун // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – 2012. – № 22. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С. 219–222. – (Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія) УДК 376–056.264: 376.016 : 811.161.2–028.31
2. Процес формування фонематичного слуху у дошкільнят зі стертою дизартрією <https://ukrbukva.net/84492-Process-formirovaniya-fonematis-heskogo-sluha-u-doshkol-nikov-so-stiertoiy-dizartrieiy.html>
3. Дитина з дизартрією характеристика. Дизартрія – що це таке: порушення мови у дітей. Що таке дизартрія у дітей <https://adsby.ru/rebenok-s-dizartriei-harakteristika-dizartriya---chto-eto-takoe.html>
4. Лопатіна Л.В., Серебрякова Н.В. Подолання мовних порушень у дошкільнят.- С-Пб.: Изд. Дім «Літера», 2003.

УСНІ ТА ПИСЬМОВІ ПЕРЕКАЗИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Дарія Ткачук
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Київ
Науковий керівник:
Волошина В.В.
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри педагогічної інноватики

Анотація. *Розвиток мовлення дитини – це процес оволодіння рідним словом, уміння використовувати його як засіб пізнання навколишнього світу, засвоєння досвіду, набутого людством. Важливим є введення у програму навчання молодших школярів усних та*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

письмових переказів як одного з основних засобів формування мовленнєвої компетентності. Вони допомагають розвивати зорове та слухове сприймання інформації, підвищують рівень розуміння тексту, формують навички розповіді, готують до аналітичної діяльності та розвивають творчі здібності.

Ключові слова: усні, письмові перекази; мовленнєва компетентність; аудіювання; читання; монологічне мовлення.

Для забезпечення зазначеної компетентності в базовій навчальній програмі з української мови для 1-4 класів (розділ «Мовленнєва діяльність») визначено зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, що спрямовані на розвиток чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письмо [1]. Основою формування мовленнєвої компетентності молодших школярів є вміння слухати і розуміти усне мовлення, тому передбачається робота щодо формування аудіативних навичок. Учням пропонуються завдання на сприймання різних мовних одиниць (звуків, слів, словосполучень, речень, текстів), усвідомлення значень окремих елементів тексту (слів, словосполучень, речень), а також розуміння тексту (тема, фактичний зміст, основна думка, особливості побудови, стиль) [1].

Вагомими видами роботи з розвитку зв'язного мовлення та мовленнєвої компетентності молодших школярів є перекази, завдяки яким вони вчаться логічно висловлювати свої думки, збагачують словниковий запас, закріплюють граматичні знання, орфографічні навички, розвивають усне та писемне мовлення.

Перекази класифікуються за способом виконання – усні та письмові; за обсягом і змістом вихідного тексту – розгорнуті й стислі, вибірккові й творчі; за ступенем участі учнів у передачі змісту – колективні, напівсамостійні, самостійні; за типом мовлення – описи, розповіді, міркування. Кожен з них має свої особливості та виховне призначення [7].

Формування мовленнєвої компетенції базується на таких принципах, як гуманізація, демократизація навчально-виховного процесу, заміна авторитарної педагогіки педагогікою толерантності, тому вивчення української мови потребує різноманітності форм організації навчальної діяльності. При цьому перевага надається таким, що створюють мовленнєву ситуацію, коли кожен учень має можливість висловити власну точку зору. Ефективним є інтерактивне навчання, організація якого передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, що сприяють формуванню навичок і вмінь, розвитку ціннісних орієнтацій, створенню атмосфери співробітництва та взаємодії [2, 16].

Формування усного монологічного мовлення здійснюється шляхом переказу прочитаних або прослуханих текстів і побудови власних висловлювань на основі побаченого й пережитого. Процес формування монологічного мовлення учнів, як і діалогічного, розпочинається з 1 класу [3]. Обов'язок учителя – навчити дітей будувати монолог так, щоб він був зрозумілий будь-якому слухачеві, тому монологічне мовлення має бути

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

змістовним, логічним, точним, виразним, правильним, багатим на мовні засоби.

Одним із найважливіших видів мовленнєвої діяльності в початкових класах є читання, адже увага учнів зосереджується на правильній вимові слів, відповідно до орфоепічних, літературних норм, інтонації речень різних за будовою та метою висловлювання.

Навчити дітей читати – першочергове завдання вчителя початкових класів, адже відомо, що неможливо досягнути грамотного письма, якщо дитина не вміє вільно читати і не усвідомлює прочитане [4, 15].

Важливим видом мовленнєвої діяльності є письмо. Писемне мовлення молодших школярів полягає у формуванні вміння фіксувати свої думки, враження, спостереження за подіями навколишньої дійсності, тому цей процес здійснюється за такими напрямками: 1) написання переказів прочитаних або прослуханих текстів; 2) побудова власних письмових висловлювань (розповіді, опису, міркування); 3) створення висловлювань із прямою комунікативною метою (лист, оголошення, привітання, запрошення) [6, 16].

Отже, одним із найпоширеніших способів формування мовленнєвої компетенції на уроках української мови є переказ. У початкових класах учні складають розгорнуті, вибіркові, стислі, творчі розповіді. Кожен вид передбачає свою специфіку роботи, відрізняється навчальними та виховними завданнями.

Список використаних джерел:

1. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya>.
2. Методика навчання каліграфії в сучасній початковій школі Н.М. Бондар, О.Ю. Прищеп, В.А. Трунова, І.В. Цепова, М.І. Чабайовська. Харків: Вид-во "Ранок", 2017. – 464 с.
3. НУШ: Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/>
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. Bibik N.M. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
5. Педагогічні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі: навч.-метод. посібник за наук. ред. Чабайовської М.І. Тернопіль: Мальва-ОСО, 2014. – 188 с.
6. Прищеп О.Ю. Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. – 72 с.
7. Чабайовська М.І. Мовний аналіз. Навч. посібник. Тернопіль: Мальва ОСО, 2013. – 124 с.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ

Ангеліна Товста
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Топіха В.А,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри педагогічної
інноватики

У сучасних умовах відродження національної школи і реформування освіти в Україні в цілому і мовної зокрема домінуючим стає особистісно орієнтований підхід у навчанні, що забезпечує перехід від авторитарної школи до гуманістичної. Такий процес обумовлений змінами в соціально-політичному житті країни і підтверджується Конституцією України, Законом України «Про освіту», Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ століття) і концептуальними положеннями мовної освіти.

У сучасній педагогічній науці провідними є ті форми і методи освіти, що акцентують увагу на учневі з урахуванням його інтересів, запитів і цінностей як суб'єкта навчального процесу.

Головна мета мовного навчання в початковій школі – формування в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовленнєвих умінь і навичок.

Великий внесок у методику розвитку мовлення (комунікації) внесли Л.П.Авдоніна, М.Т. Баранов, Б.М. Головін, Л.К. Граудіна, В.А. Добромислов, Г.М. Іваницька, Н.А. Іполітова, В.І. Капінос, І.Я. Лернер, Б.Т. Панов, А.В. Текучев, Л.П. Федоренко. Але, вчені зупиняються переважно на характеристиці уроків з розвитку зв'язного мовлення. Комунікативна ж спрямованість у навчанні передбачає роботу над формуванням різних видів мовленнєвої діяльності не лише на уроках мовлення, а й на тематичних уроках (Т.К. Донченко, А.Ю. Купалова, Н.А. Пашківська).

Результативність формування компетенцій в учнів значною мірою залежить від використання вчителем відповідних методів і прийомів навчання. В освітніх документах акцент робиться на розвитку інтерактивних освітніх методів і прийомів у навчальному процесі з метою забезпечення переходу освіти на нову, особистісно орієнтовану парадигму.

Компетентісно орієнтоване навчання української мови вимагає застосування методів, які передбачають активну діяльність учнів. До таких належать:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- продуктивні (вивчений мовний матеріал застосовується в мовленнєвій практиці);
- евристичні або частково-пошукові (окремі елементи нових знань учень знаходить завдяки розв'язанню пізнавальних завдань);
- проблемні (учень усвідомлює проблему і знаходить шляхи її вирішення);
- інтерактивні (активна взаємодія всіх учнів, під час якої кожний школяр осмислює свою діяльність, відчуває свою успішність)[1].

Остання група методів чи не найбільше відповідає вимогам компетентісно орієнтованого навчання, оскільки організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, які сприяють формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії [2].

Інтерактивні методи і прийоми сприяють розвитку здібностей кожної особистості, дають можливість кожній дитині продемонструвати свої навчальні досягнення в конкретних ситуаціях, порівнювати свій рівень розвитку з іншими учасниками навчального процесу.

Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну [3].

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної, позитивної взаємодії всіх учнів. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання, навчання у співпраці. Вчитель і учні є рівноправними суб'єктами навчання. В результаті організації навчальної діяльності за таких умов в класі створюється атмосфера взаємодії, співробітництва, що дає змогу вчителю стати справжнім лідером дитячого колективу [3].

Інтерактивні методи і прийоми навчання в початковій школі зорієнтовані на:

- створення умов для осмислення й вирішення проблем, пов'язаних із захистом своїх прав і прав товариша; усвідомлення обов'язку і відповідальності перед оточенням,;
- соціалізацію особистості й формування в процесі виховання та освіти;
- розвиток особистості, яка здатна критично оцінювати події, що відбуваються в суспільстві [3].

Інтерактивні методи і прийоми навчання на уроках української мови в початкових класах сприяють ефективному розвитку в кожній особи мовленнєвих компетенцій, розвитку логічного мислення, системи загальнолюдських цінностей та загальноприйнятих норм поведінки; розвитку здатності цінувати знання та вміння користуватися ними; усвідомленню особистої відповідальності та вмінню об'єднуватися з іншими членами колективу класу задля розв'язання спільної проблеми, формуванню навичок

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

спілкування та співпраці з іншими членами групи, взаєморозуміння та взаємоповаги до кожного індивідуума, формуванню вміння робити вільний та незалежний вибір, що ґрунтується на власних судженнях та аналізі дійсності, розумінні норм і правил поведінки.

Інтерактивні методи дозволяють розв'язати одразу декілька завдань на уроках української мови в початковій школі:

- Розвивають комунікативні вміння і навички;
- Допомагають встановленню емоційних контактів між учасниками процесу;
- Забезпечують виховне завдання, оскільки змушують працювати в команді, прислухатися до думки кожного;
- Знімають нервові напруження, дають можливість змінювати форми діяльності, переключати увагу на основні питання [3].

Отже, виділяють різні підходи до класифікації інтерактивних методів навчання. Найпоширенішою в педагогічній практиці є класифікація розроблена О. Пометун і Л. Пироженко. Вони поділили інтерактивні методи навчання на чотири групи: методи кооперативного навчання, методи колективно – групового навчання, методи ситуативного навчання, методи опрацювання дискусійних питань. Однак використання інтерактивних методів у початковій школі потребує від учителя ретельного попереднього їх аналізу на предмет доступності й доцільності застосування в початкових класах, а також прогнозування результатів. Враховувати при цьому потрібно той фактор, що використання інтерактивних методів потребує від учнів певної мовної, мовленнєвої і соціальної підготовки, яку молодші школярі здебільшого ще не одержали [4].

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О. та ін. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи. Київ, 2014. 346 с.
2. Василенко В. Впровадження інтерактивних форм і прийомів в організацію навчання учнів // Початкова школа – 2005. №7. С. 12-15.
3. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / Упоряд.: О. В. Стебна, А. О. Соценко. Х.: Основа, 2005.
4. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод. посіб. авт.- уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.П.Н.; 2002, 136 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НУШ У СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Юлія Товстенко
УДУ імені Михайла Драгоманова
Київ*

*Науковий керівник: Коханко О.Г.,
канд.пед.наук., доцент*

Анотація. У статті акцентовано увагу на викликах для освітнього процесу початкової школи на забезпечення ефективних умов для розвитку в учнів критичного мислення. Проаналізовані сучасні публікації щодо впровадження критичного мислення в освіту. Уточнено сутність понять “мислення” і “критичне мислення”. Визначено структуру критичного мислення та особливості його розвитку у молодших школярів.

Ключові слова: початкова школа, молодші школярі, мислення, критичне мислення, розвиток критичного мислення.

Стрімкий розвиток світу створює нові виклики для освіти. Сьогодні світ чекає на всебічно розвинених членів суспільства, самостійних, здатних швидко адаптуватись до стрімких змін, генерувати нові ідеї, критично сприймати та працювати з інформацією. Формування таких особистостей починається зокрема в дошкільному, а глибше в шкільному навчальному середовищі, тому реформування освіти України має зосереджуватися на нових потребах суспільства. Використання нових особистісно-спрямованих технологій навчання є основою для активізації пізнавальної діяльності учнів. Саме творча, цікава, незвична робота викликає у дітей бажання навчатися, сприяє розвитку учнів в емоційному, духовному та інтелектуальному спектрі. Технологія формування критичного мислення є саме тою технологією, яка допоможе учню засвоювати знання цікаво, нестандартно, а також сприятиме розвитку його особистісних якостей. Проблема розвитку критичного мислення не є новою і велика кількість науковців, психологів досліджували її, її аспекти, але важливість здобула лише в сучасному світі.

В Україні проблема критичного мислення висвітлювалась у роботах О. Тягло, О. Іванової, Л. Києнко-Романюк, Т. Олійник, Н. Кірпоти, В. Кушніра, О. Лабенко, П. Лушина, І. Слободянюк.

Так, О. Тягло переконує, що критичне мислення є важливим у розвитку суспільства, критичному мисленню можна і потрібно вчити. «Його культуру слід цілеспрямовано і терпляче вирощувати на всіх рівнях, починаючи з першого класу школи, потім – у вищому навчальному закладі і в різних інститутах післявузівської освіти. Ні економічні, ні політичні, ні культурні перетворення на шляху входження України в світову спільність розвинених країн не будуть стійкими і успішними без паралельної і навіть випереджаючої зміни менталітету людей – системи ідеалів, цінностей, норм, традицій, а також алгоритмів сприйняття, мислення і практичного перетворення реальності. Одним із шляхів бажаних змін, що відповідають апробованому досвіду демократичних країн, є традиція критики чи, більш конкретно, критичного мислення» [1].

Р. Пауль, один із провідних фахівців США в галузі теорії і практики критичного мислення так пояснює значення критичного мислення в сучасній освіті: «...Фундаментальними особливостями того світу, в який наші студенти входять сьогодні, є швидкі зміни. Це світ великої кількості інформації, яка при

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

цьому швидко стає застарілою. Це світ, де ідеї постійно реструктуруються, перепереверяються і переосмислюються; світ, де ніхто не може вижити з одним простим способом мислення, де власне мислення потрібно постійно адаптувати до мислення інших, де потрібно поважати прагнення до ясності, точності і ретельності, де навички роботи повинні постійно розвиватись і вдосконалюватись. Ніколи раніше ми не стикались з такою реальністю. Критичне мислення складає серцевину добре задуманої реформи освіти, оскільки воно буде в серцевині змін ХХІ століття. Давайте сподіватися, що достатня кількість наших колег буде володіти силою духу і думки для того, щоб “схопити” цю реальність і відповідним чином трансформувати і наше життя, і нашу освіту» [2].

Окремі аспекти розвитку критичного мислення в учнів розглядалися в роботах С. Векслера, А. Байрамова, А. Липкіної, Л. Рибак, В. Сінельнікова. Вчені ставили питання про розвиток вміння самостійно осмислювати навчальний матеріал, виконувати нестандартні завдання, робити власні висновки, помічати як власні помилки, так і помилки своїх однолітків. Це свідчить, що певні риси критичного мислення можна і необхідно розвивати в початкових класах. Ігнорування ж такого положення значно ускладнює цю проблему в старших класах. Не дивлячись, що критичність мислення є важливою навичкою будь-якої людини і важливість формування її з початкової школи звучить у роботах багатьох науковців, безпосередніх педагогічних досліджень спрямованих на вирішення проблеми розвитку критичного мислення саме в учнів початкових класів відносно небагато.

Так дослідження А. Байрамова було спрямоване на вивчення особливостей розвитку критичного мислення в учнів початкових класів, які виявляються під час розв'язання спеціальних завдань – виявлення непорозумінь, помилок, деформованого змісту малюнків і текстів. Л.А. Липкіна звертала увагу на розвиток в учнів початкових класів критичності як певної поведінки суб'єкта щодо змісту та результатів діяльності своєї та діяльності інших. В. Сінельніков виділив дві основні форми критичності і самокритичності: ті, які виявляються в пізнавальній діяльності, при вирішенні мислительних завдань і ті, які виявляються при оцінці поведінки, якостей особистості. Дослідження Н. Бібік з питань розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів свідчать про великі можливості формування критичного мислення в учнів початкових класів [5].

Аналізуючі роботи науковців з даної проблеми можна виділити основні моменти в розвитку критичного мислення, які можна застосовувати при формуванні критичного мислення в учнів початкової школи.

Основою критичного мислення є індивідуальні особливості мислення людини, а саме: самостійність, критичність, гнучкість, глибина, широта, послідовність і швидкість. С. Терно вважає основним призначенням критичного мислення – розв'язання проблем та пропонує функціональну модель критичного мислення, яка складається з 4 етапів: породження проблеми (зіткнення з проблемою); створення ситуації утруднення;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

перебудова власних знань, способів дій та відшукування ідеї правильного розв'язання; обґрунтування знайденого розв'язку [3].

У своїх працях дослідники описують певні ознаки критичного мислення. Приміром, Д. Клустер описує 5 визначальних характеристик критичного мислення: самостійність мислення, оскільки кожен сам вирішує та формує власну думку; інформація, знання є основою для критичного мислення, завдяки якому традиційний процес пізнання стає осмисленим, неперервним, продуктивним; критичне мислення розпочинається з постановки запитань і з'ясування проблем, які потрібно вирішити, перетворює навчання в цілеспрямовану інтелектуальну діяльність, під час якої здобувачі освіти вирішують реальні життєві завдання; критичне мислення націлене на переконливу аргументацію, адже критично мисляча людина, котра володіє вагомими аргументами, може протистояти стереотипам, нею складно маніпулювати; критичне мислення – це соціальне мислення [6].

Сучасна освітня технологія розвитку критичного мислення розв'язує такі завдання:

- освітньої мотивації: підвищення інтересу до процесу навчання та активного сприйняття навчального матеріалу;
- інформаційної грамотності: розвиток здатності до самостійної аналітичної та оцінювальної роботи з інформацією будь-якої складності;
- культури письма: формування навичок написання текстів різних жанрів;
- соціальної компетентності: формування комунікативних навичок та відповідальності за знання [7].

Таким чином, застосування технології розвитку критичного мислення на уроках в НУШ дозволяє створити умови для розвитку творчого потенціалу особистості, розвитку пізнавальних здібностей та комунікативних навичок молодших школярів. Навчати молодших школярів критично мислити – отже, навчати критично слухати та сприймати, осмислювати та аналізувати нову інформацію, творчо застосовувати та доводити свої знання, розвивати та вдосконалювати себе.

Список використаних джерел:

1. Тягло О.В. Критичне мислення: Навчальний посібник. Харків, 2008. 189 с.
2. Матоніна Р. Д. Розвиток критичного мислення учнів початкових класів. Харків, 2013. 175 с.
3. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / автори-укладачі : О.І. Пометун, І.М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с
4. Наволокова Н. П. Технологія розвитку критичного мислення. Педагогічна майстерня. 2014. № 4. Квітень. С. 28–31
5. Пометун О. І. Основи критичного мислення: метод. посіб. для вчителів. Дніпро: ЛІРА, 2016. 156 с.

6. Белкіна-Ковальчук О. В. Роль критичного мислення в сучасній освіті. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2018. Випуск 52. С. 2019-224.

7. Києнко-Романюк Л.В. Розвиток критичного мислення в учнів: теорія і практика .Рідна школа. 2016. №7. С. 13-15.

8. Козира В.М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навчально-методичний посібник для вчителів. Тернопіль: ТОКШПО, 2017. 60с.

РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ

Юлія Товстоног

УДУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ

Пригодій Микола Анатолійович

доктор педагогічних наук, професор

Анотація. *Розглянуто особливості використання ігрової діяльності в розвитку мислення дітей. Встановлено сутність мислення дитини, особливості його розвитку та вплив на цей процес ігрової діяльності.*

Ключові слова: *мислення, мовлення, пізнавальна діяльність, ігрова діяльність, дидактичні ігри.*

У практиці дошкільної освіти розвитку мислення нині приділяється дуже багато уваги, адже здебільшого основні види навчальної діяльності спрямовані саме на цей компонент психічного розвитку дошкільнят. Водночас потрібно брати до уваги, що розвиток мислення дошкільників є складним процесом, який відбувається поетапно, що вимагає значних зусиль від вихователів, диференційованого підходу до кожної дитини для того. Зважаючи на важливість цього напрямку психолого-педагогічної роботи, у дошкільному віці необхідно створювати умови, які сприяють становленню і розвитку мислення, що дозволить дитині успішно вирішувати пізнавальні, навчальні завдання.

Мислення є результатом опрацювання досвіду не тільки окремої особи чи спільноти, але й попередніх поколінь [2, с. 22]. При народженні дитини вона не має мислення. Процес пізнання починається з відчуття і сприйняття предметів оточуючого середовища, образи якого зберігаються в пам'яті дитини. Це пізнання відбувається в процесі активної взаємодії дитини з оточенням, у процесі практичних дій, які дозволяють їй краще познайомитися з особливостями навколишніх предметів та уточнити свої уявлення про ці предмети. Формування елементарної культури мислення має відбуватися вже

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

в перші місяці життя дитини, що пов'язано з оволодінням нею мовленням, розширенням кругозору, освоєнням ходьби, удосконаленням рухів.

Мислення дитини – це не спонтанний процес, а процес освоєння дитиною системи знань під час спілкування з дорослими та постійного використання своїх розумових здібностей. Мислення є пізнавальним процесом, який передбачає розвиток різноманітних здібностей людини, що формуються та розвиваються в ході діяльності й пізнання.

Мислення дошкільників характеризується об'єднанням у цілісний процес наочно-дійового, словесно-логічного, наочно-образного способів розв'язку практичних завдань. При цьому з мисленням тісно пов'язані уява та мовлення. Синтез цих трьох складових мислення формує здатність творити образи й довільно ними маніпулювати за допомогою мовних самоінструкцій [1, с. 36]. Тобто в дитини виникає внутрішнє мовлення, яке є засобом мислення дошкільника, формується довільна поведінка, опосередкована певними уявленнями.

Мислення дитини після чотирьох років поступово стає мовленнєвим. Вона намагається будувати перші міркування, активно шукає зв'язок явищ одне з одним, зокрема причинно-наслідкові. Якщо для малюка розумовий процес постійно тяжів до того, щоб втілитися в практичній предметній діяльності, то тепер він протікає вже переважно подумки. Провідним у процесі виявляється уява. Удосконалюється здатність класифікувати [4, с. 25].

У середньому дошкільному віці починає формуватися логічне мислення в елементарній дослідницькій діяльності, що здійснюється дітьми з їх власної ініціативи з метою пізнання навколишнього світу (досліди та експерименти з природними об'єктами, самостійні висновки тощо). Формується здатність повно та логічно передавати сенс своїх думок, прочитаного, почутого.

Розвиток мислення дитини відбувається в усіх видах її діяльності, але здебільшого найбільш ефективним засобом є гра дошкільника. Адже під час гри дитина вчиться контролювати свою поведінку відповідно до певних правил, вчиться спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми, розвиває свої розумові здібності та пізнавальні інтереси.

Є безліч видів ігор, і кожна з них виконує певні освітні, виховні та розвиваючі завдання. У дидактичних, рухливих, сюжетно-рольових іграх закладені різноманітні знання, розумові операції, дії, які дошкільники мають освоїти. У творчих іграх діти відображають свої емоції, враження про навколишній світ, знання, засвоєні раніше. У процесі гри ці знання узагальнюються, перетворюються, удосконалюються [3, с. 59].

Ігрова діяльність впливає на формування довільності поведінки та всіх психічних процесів дитини – від елементарних до найбільш складних. Виконуючи певну ігрову роль або дотримуючись ігрових правил, дошкільник підпорядковує цьому завданню свої імпульсивні дії. У грі діти краще зосереджуються і більше запам'ятовують, ніж за прямим завданням дорослого.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ігрова діяльність дітей середнього дошкільного віку грає важливу роль для розвитку мислення і для цього вихователь може застосовувати різноманітні види ігор, як дидактичні, так і рухливі, творчі ігри тощо. Гра виконує низку функцій для психічного розвитку дошкільнят, зокрема сприяє пристосуванню до майбутнього життя, накопиченню комунікативного досвіду, збагаченню інтелектуального та морального досвіду, досягненню емоційного задоволення та релаксації, стимуляції інтелектуального розвитку тощо. Важливу роль у цьому процесі відіграє сюжетно-рольова гра, яка втілює життєвий досвід дитини і задіює її пам'ять та репродуктивну, відтворювальну уяву, у той час як сюжет гри вимагає активної роботи продуктивної уяви дитини, що безпосередньо позначається на розвитку мислення.

Список використаних джерел:

1. Карпенко Є. Вікова та педагогічна психологія : актуальні студії сучасних укр. учених : навч. посіб. Дрогобич : Посвіт, 2014. 150 с.
2. Клак В. О. Психологічні особливості розвитку логічного мислення дітей дошкільного віку. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, серпень 2019. № 9. С. 21–25.
3. Куліш І., Гой. С. Розвиток логічного мислення як важливий компонент підготовки дітей старшого дошкільного віку до школи. Освітні обрії. 2020. № 2(51). С. 58-62.
4. Пойда Є. В. Формування пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку в розвивально-ігровому середовищі. Запоріжжя, 2020. 50 с.

ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Марія Топалова
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Довбня С.О.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти

Анотація. У статті здійснено філософсько-педагогічний аналіз сутності становлення поняття «культура», що виступає складовою компонентою формування виконавської культури у дітей старшого дошкільного віку, яку розглянуто як здатність дитини через самовиявлення і життєвий досвід, виражати акторські уміння та навички, інтонаційність, пантоміміку й дикцію, створювати образ персонажу в інсценуванні театралізованої вистави тощо.

Ключові слова: культура, духовність, виховання, освіта, виконавська культура.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На зламі епох невід'ємною частиною людства протягом тисячоліть була і залишається культура, яка супроводжує кожен етап еволюції. На кожному з них виникає різне тлумачення поняття «культура», яка включає в себе природу, духовність та виховання тощо.

Одним з перших хто заклав основи поняття «культури» як концепцію ідеальної людини, якій притаманні гуманність, почуття обов'язку, повага до старших, любов до людей, скромність, справедливість, стриманість є Конфуцій. В епохах Середньовіччя, Відродження, Просвітництва і Нового часу дане поняття виступало предметом багатьох дискурсів, тому отримало величезний розвиток.

Дослідниця Т. Андрущенко зазначає: «Наявність творчих здібностей, естетичної потреби – найсуттєвіші риси людини. Це те, що робить її Людиною Розумною, виділяє із тваринного світу. Потяг до краси, до творчості закладений у ній природою. Нерозвинені творчі здібності, незадоволена естетична потреба мають властивість деградувати, розчиняючись в інстинктах» [2].

За Ж. Марітенем, основу всього цінного в культурі становить релігія, яка відображена у працях філософа, а саме співвідношення цивілізації, культури та релігії. Автор стверджує, що цивілізація є проявом розвитку суспільства, а от культура є наслідком розвитку інтелектуальних та моральних якостей особистості.

К. Леві-Стросс, вважає головним проявом культури мову, систему знаків, комунікацію, що може бути перекладена й зрозуміла. За ствердженням філософа у комунікативному полі можна виділити і четвертий рівень обміну, окрім вже відомих трьох: жінки, майно (послуги) і повідомлення. Автор наголошує на розподілі між шлюбом, ріднею, оскільки вони притаманні одному світові комунікації ніби підпорядковуються одним й тим самим правилам.

На думку К. Леві-Строссом культуру своєї Батьківщини ми маємо знати досконало, отож не даремно у Базовому компоненті дошкільної освіти одним з розділів освітнього напрямку є «Дитина в природному довіллі». Перш ніж пізнати невідому культуру досліджуємо власну. Саме у цьому напрямі завданнями виступає «інтерес до пізнання рідного краю, близького оточення, своєї держави України».

Філософські підходи К. Леві-Стросс відображено у багатьох наукових доробках В. Андрущенко, який наголошує, що осмислення культури полягає у пізнанні дійсності через визначення узагальнених поглядів на світ, місця та ролі людини в ньому, через пізнання загальних законів розвитку природи, суспільства і людського мислення [1].

Серед прихильників філософії К. Леві-Стросса можна відзначити вітчизняного педагога В. Сухомлинського, який у своїй освітянській діяльності проводив уроки у лоні природи через, яку формував у дітей естетичну красу, смак і виховував доброту, людяність, гуманізм, емоційну зрілість та гармонію.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

А. Моль визначає культуру як інтелектуальний аспект штучного середовища, що створюється людиною в процесі її життєдіяльності. На думку дослідника, для формування гармонійного сприйняття мистецтва необхідно створити умови: неодноразово проводити бесіди, ігри та заняття з заохоченням до творчої активності особистість.

Завдяки створеним вище зазначеним умовам у дитини старшого дошкільного віку відбувається усвідомлення поняття «мистецтво» та його види, починається реалізація творчого потенціалу, вбачається краса у оточуючому світі та впроваджується мистецтво у життєві ситуації.

Вітчизняний філософ В. Огнев'юк, зазначав, що «долучаючи кожне нове покоління до цивілізаційного контексту, освіта забезпечує наступність суспільного розвитку та примноження культурного досвіду відповідно до викликів, що постійно змінюються. При цьому варто зазначити, що кожне нове покоління має витратити час і зусилля на засвоєння надбань усіх попередніх поколінь, але у значно більших масштабах» [3].

Сучасні науковці І. Кондратець, О. Олійник, О. Половіна тлумачать питання культури у різних видах діяльності дітей старшого дошкільного віку, зокрема акцентують увагу на виховному впливі театралізованої діяльності на дітей старшого дошкільного віку, гармонійному розвитку дітей у діяльності в закладах дошкільної освіти.

Як стверджує О. Половіна «Мистецька освіта дошкільнят не має на меті виховання художників, музикантів, акторів. Але здібності, якості компетентності, що формуються і розвиваються в мистецьких видах діяльності є інструментом творення дитини як особистості та збереження її унікальності» [5].

Таким чином, театралізована діяльність є складовою базових комунікаційних навичок дитини старшого дошкільного віку. Допомогає через призму творчості, а саме виконавської культури, продемонструвати свій досвід, акторські уміння та навички. За допомогою розіграшу таких сценок ми можемо дослідити «філософію дитини», зробити педагогічні висновки з прийняття ролі та перенесення її у реальний світ. Це ще одна можливість, кожній дитині проявити власну активність, повністю розкрити емоційні можливості, розгальмувати рухи, підвищити самооцінку, розкрити та розвинути творчі здібності, покращити пам'ять, збагатити словниковий запас, тобто виховати інтелектуально та духовно розвинену особистість [4].

Театральна діяльність є тим універсальним інструментом, який пробуджує емоційну сферу. Значущість театральної діяльності полягає в тому, що за його допомогою особистість не лише розвиває та збагачує індивідуальний досвід ставлення до світу, а й опановує умінням проникати у внутрішній світ іншої особистості; вчиться бачити й відчувати світ іншими очима, завдяки чому розкриває у собі здатність співчувати іншій людині й розділяти її радість.

І. Кондратець розглядає театралізовану діяльність як унікальний засіб розвитку емоційної сфери та виконавської культури дитини старшого

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дошкільного віку, цінність театралізованої діяльності дитини полягає в:

- 1) її імпровізаційній сутності;
- 2) максимальному саморозгортанню дитини та волевиявленні в створенні сценічного образу;
- 3) задоволенні, яке дитина відчуває під час підготовки вистави;
- 4) розвитку уяви як психологічної основи сценічної гри;
- 5) можливості дитини експериментувати зі своїми почуттями, досліджувати та вільно виражати;
- 6) палітрі емоцій і вражень, які переживає дитячий колектив у спільній творчій справі тощо [4].

З вище зазначених тверджень можна зробити висновок, що на основі аналізу наукового доробку філософів та педагогів, узагальнено спільну думку про те, що поняття «культура», виступає складовою компонентною формування виконавської культури у дітей старшого дошкільного, яку розглянуто як здатність дитини через самовиявлення і життєвий досвід, виражати акторські уміння і навички інтонаційності, пантоміміки й дикції створити образ персонажу в інсценуванні театралізованої вистави тощо. Театралізована вистава може й має бути потужним інструментом розвитку всіх базових якостей особистості дитини: пізнавальних і психічних процесів, формування комунікативних навичок як основ виконавської культури. Особливу увагу важливо приділити самостійності й свободі вибору дитини, що, у свою чергу, сприятиме розвитку комплексу поведінкових показників: активності й ініціативності готовності покластися на власні сили та відповідати за свої слова та вчинки; елементарної самооцінки і впевненості в собі та ін.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко Т.І. Проблема виховання естетичного в українському культурному дискурсі в період глобалізації та інформаційної революції «Гілея: науковий вісник» URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14366/Andruschenko.pdf?sequence=1> (дата звернення 21.03.2022).
2. Андрущенко В.П. Поняття культури: філософський дискурс на рубежі століть URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32262/Andrushchenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 21.03.2022).
3. Огнев'юк В.О. Філософія освіти та її місце в структурі наукових досліджень феномену освіти Освітологія / українсько-польський щорічник. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1979/1/Ognevjuk_Osvit_1_IS.pdf (дата звернення 21.03.2022).
4. Кондратець І., Довбня С., Топалова М. Формування глядацької та виконавської культур у дітей старшого дошкільного віку: змістовий контекст театрального образотворення. Педагогіка і психологія постмодернізму: цінності, компетентності, діджиталізація: колективна монографія / за наук.

ред. проф. Цветкової Ганни. Aerzen : Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt) InterGING Verlag, 2021. С. 255–277.

5. Половіна О. Впроваджуємо базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) Дошкільне виховання (2). С. 3-10.

ВИКОРИСТАННЯ РОЗВИВАЛЬНОЇ ГРИ В ТВОРЧОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Аліна Топчій
Вінницький державний
педагогічного університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця

Науковий керівник: Тодосієнко Н. Л.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач

Анотація. У статті розкрито механізм використання ігрового підходу до взаємодії педагога й дітей середнього дошкільного віку, висвітлено зміст педагогічного потенціалу та теоретичних аспектів реалізації творчого розвитку дітей дошкільного віку та перспективності використання рольових ігор в закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: дошкільна освіта, гра, ігрова діяльність, середній дошкільний вік, творчий розвиток.

Провідною діяльністю дітей дошкільного віку є гра та ігрова діяльність. У ній засвоюються знання і враження від навколишнього світу, проявляються особливості мислення та уяви дитини, його емоційність, активність, розвивається потреба в спілкуванні. У процесі формування творчого розвитку дитини, усього колективу дітей вагома роль відводиться основному виду дитячої діяльності в дошкільний період – грі.

Актуальність проблеми розвитку творчих здібностей досліджували багато відомих педагогів та психологів, зокрема таких, як В. Гагаріна, Н. Бабіч, Т. Дуткевич, Л. Суботіна. Роль в цьому процесі гри, ігрових методів та прийомів здійснювали сучасні дослідники О. Андрощук, Г. Григоренко, М. Замелюк, К. Крутій, А. Коваль, О. Орлова, О. Пеклун, Л. Ткаченко. Організацію музично-ігрової діяльності дітей дошкільного віку і взаємозв'язок різних видів художньої діяльності у грі досліджували у своїх працях Н. Кудикіна, Н. Пахальчук, К. Костіна, Е. Печерська та ін.

Метою статті є висвітлення теоретичних аспектів реалізації перспективності використання розвивальних ігор як засобу творчого розвитку дітей дошкільного віку.

Важливим кроком висвітлення теоретичних аспектів реалізації перспективності використання розвивальних ігор як засобу творчого розвитку дітей дошкільного віку є знання побудови та правильна структура гри, визначення мети, виховних завдань, навчальної спрямованості, очікуваний

позитивний результат. Таким чином, можна представити структуру сюжетно-рольової гри: ігрові дії, за допомогою яких діти реалізують обрані ролі; ігрове використання предметів, за якого реальні предмети замінюють ігровими; реальні стосунки між дітьми, які виявляються в різноманітних репліках, зауваженнях, за допомогою яких регулюється розвиток гри. Т. Васянович виділяє такі групи ігор: «перша група ігор – це самодіяльні вільні ігри: сюжетно-відображувальні, ігри-експериментування, режисерські, сюжетно-рольові та театралізовані; друга група – ігри, що організовані з метою навчання за ініціативою дорослих: дидактичні, з іграшками, настільно-друковані, словесні; сюжетно-дидактичні, конструктивно-будівельні, рухливі та з метою організації дозвілля – карнавальні, інтелектуальні, драматизації, обрядові, ігри-естафети, хороводи» [2, с. 11].

Процес керівництва вихователем ігровою діяльністю дитини середнього дошкільного віку включає три групи методів: 1) перша група – пов'язана із певним збагаченням дітей знаннями, цікавими враженнями, уявленнями про навколишнє життя і світ: спостереження природи і дійсності, екскурсії, емоційно-виразне читання художньої літератури; бесіда; демонстрація картин, створення дітьми оповідань на певні теми, ляльковий театр; 2) друга група – це методи, що сприяють становленню і розвитку ігрової діяльності; 3) третя група методів пов'язана з навчанням дітей конструювання та виготовлення іграшок.

Одним із цікавих для дітей дошкільного віку шляхів розвитку творчих здібностей постає музично-розвивальна гра. Музика розвиває у дитини слухові уявлення, розкриває звукову палітру світу, різноманіття музичного спектру. Музика використовується як пісенного, танцювального та маршового характеру. Дуже продуктивним є застосування музичних ігор з піснями, рухами й танцями запропоновано у відомій праці В. Верховинця «Весняночка»: ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів [3, 58.]. Можна порекомендувати, наприклад, «на комплексному занятті з дітьми, де музика інтегрується з кількома видами творчої дитячої діяльності, переважно художніми, де розвиток дитячої творчості успішно спрямовується та інтегрується. В ході такого заняття доцільно узагальнити якесь одне з художніх понять (наприклад, ритм і ліплення) через практичну діяльність у різних видах мистецтва (музиці, танці, малюнку, витинанці, виробі декоративного мистецтва тощо)» [3, 58.]. Діти люблять співати пісні, виконувати музичні вправи, поспівки, танцювати, грати в музичні ігри. В танці діти виражають свій настрій, можуть максимально розслабитися, вільно рухатися, розвиватися фізично, укріплювати і розвивати опорно-руховий апарат. Гра створює можливості для дитини дошкільного віку поринути у казковий світ, в якому вони набувають навичок реальної поведінки в майбутньому житті, отримують досвід спілкування, творчої діяльності. «Для дітей дошкільного віку ігри мають виняткове значення: гра для них – навчання, праця, гра – як серйозна форма виховання. Так в іграх дітей дошкільного віку вони надзвичайно різноманітні й відображають конкретні соціально-історичні, географічні, побутові умови їхнього життя» [4, 149].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Отже, позитивний вплив музичної сюжетно-рольової гри на формування соціальної та естетичної компетентності дошкільника полягає у тому, що завдяки ігровому наслідуванню і рольовому перевтіленню дитина середнього дошкільного віку знайомиться з нормами і моделями людської діяльності та взаємовідносин, які стають зразками для її власної поведінки. В рольових іграх дітей середнього віку більше починають виявлятися здобуті ними знання, життєвий досвід, безпосередній естетичний досвід: вони відображають як події, в яких особисто брали участь, так й ті, що безпосередньо спостерігалися дітьми [5].

Отже, для дітей дошкільного віку саме рольові ігри мають особливе і виняткове значення: гра для них – це навчання, праця, також і серйозна форма виховання. Так, сюжетно-рольова гра – це образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет, фабула) і розігрування певних ролей. Рольові ігри середніх дошкільників живляться здебільшого враженнями, які дошкільнята черпають з безпосереднього спілкування з навколишнім світом. Певна зміна ігрових сюжетів пов'язана з розширенням їхніх джерел. Сюжетно-рольова гра є особливим динамічним феноменом, розвиток цього виду гри виявляється насамперед у виникненні нових сюжетів – утілених у певних подіях образних відтвореннях дитячих задумів.

Список використаних джерел:

1. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське докілья» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець. 2013. 264 с.
2. Васянович Т. М. Наступність у роботі дошкільного закладу та школи. *Сучасні тенденції і пріоритети компетентнісного підходу в підготовці майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти : збірник науково-методичних праць / за заг. редакцією В. Є. Литньова, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун.* Житомир : Полісс, 2016. У 3-х ч. Ч. II. С. 11–14.
3. Верховинець В. М. Весняночка: Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів Київ : Музична Україна, 1989. 340 с.
4. Тодосієнко Н. Л. Роль музично-ігрової діяльності в естетичному розвитку дітей дошкільного віку. *Наукові записки : зб. матер. наук.-практ. конф. викладачів і студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Мистецтво.* Вінниця, 2015. Вип. 6. С. 149–153.
5. Щолокова О. П., Мозгальова Н. Г., Барановська І. Г. Інтерпретація музичних творів – методичний аспект. *Науковий вісник Південноукраїнського національного університету імені К. Д. Ушинського.* Одеса, 2019. Вип. 3 (128). С. 151–158.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ірина Третяк

УДУ імені Михайла Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Лук'янчук С. Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню теоретичних засад застосування інтерактивних методів навчання на уроках іноземної мови в початковій школі. Автори статті розглядають сутність поняття "інтерактивні методи навчання", їх класифікацію та основні принципи застосування при навчанні іноземної мови молодших школярів.*

Ключові слова: *інтерактивні методи навчання, іноземна мова, початкова школа, молодші школярі.*

Сьогодні у вітчизняній системі освіти відбуваються важливі реформи, які сприяють активізації пошуку ефективних шляхів навчання, розвитку пізнавальних інтересів і виховання в школярів свідомого ставлення до оволодіння важливими компетентностями, необхідними для життя в ХХІ столітті. Володіння іноземними мовами залишається однією з головних компетентностей.

Ефективність навчання іноземної мови залежить насамперед від чіткої та гнучкої організації навчального процесу на уроці. Педагоги визнають переваги інтерактивних методів навчання у формуванні іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів.

Проблема використання інтерактивних методів навчання у роботі з дітьми молодшого шкільного віку вивчається такими вітчизняними та зарубіжними освітянами, як Л. Іващенко, Т. Шевченко, О. Балагура, Н. Гуцало, Н. Найдьонова, В. Редько, С. Роман М. К. Самсон, Дж. Е. Рівз, J. Anderson, J. Murphy та ін.

Метою статті є аналіз теоретичних засад проблеми застосування інтерактивних методів навчання на уроках іноземної мови в початковій школі.

Інтерактивні методи навчання – це способи міжособистісної взаємодії суб'єктів навчання в режимі вчитель – учень, учень – учитель, учень – учень, що забезпечують ефективну реалізацію мети й завдань уроку, мають значний комунікативний, соціокультурний і виховний потенціал [3, 60].

Набутий уже сьогодні досвід в Україні та закордоном свідчить про те що інтерактивні методи слугують для інтенсифікації і для покращення навчального процесу. Вони дають змогу учням:

- полегшити процес засвоєння знань;
- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до вивчення навчального матеріалу;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- формулювати власну думку, та виражати її правильно, вміти доводити свою точку зору, дискутувати та аргументувати;
- створювати різні соціальні ситуації і збагачувати власний соціальний досвід за допомогою різних життєвих ситуацій;
- слухати іншу людину, поважати альтернативну думку, прагнути до діалогу;
- вчитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати, шукати компроміси;
- знаходити розв'язання проблем, розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт [1, 23].

Методисти О. Пометун, Л. Пироженко, Р. Оришин, Л. Залюбовська класифікують інтерактивні методи навчання на основі їх комунікативних функцій, розділяючи їх на чотири групи:

1. Інтерактивні технології кооперативного навчання.
2. Інтерактивні технології колективно-групового навчання.
3. Інтерактивні технології ситуативного моделювання.
4. Інтерактивні технології відпрацювання дискусійних питань [4, 36].

До інтерактивних технологій навчання, які здійснюються в умовах кооперації, науковці відносять такі, як робота в парах («Обличчя до обличчя, один – удвох – усі разом», «Думати, працювати в парі, обмінюватися думками»), ротаційні (змінювані) трійки («Два – чотири – всі разом», «Карусель»), робота в малих групах («Діалог», «Синтез думок», «Спільний проект», «Пошук інформації», «Коло ідей», «Акваріум»). Ці технології відкривають для учнів можливість співпраці зі своїми ровесниками, дають змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяють досягненню учнями вищих результатів засвоєння знань і формування вмінь.

До групи фронтальних технологій інтерактивного навчання вчені відносять такі технології, які передбачають одночасну спільну роботу всього класу. Це такі, як «Обговорення проблеми в загальному колі», «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Кожен навчає кожного», «Броунівський рух», «Ажурна пилка», аналіз ситуації (Case-метод), «Дерево рішень».

До інтерактивних технологій навчання у грі належать: імітації (стимуляційні ігри, симуляції), розігрування ситуації за ролями («Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація»).

Технології навчання у дискусії сприяють розвитку критичного мислення учнів, дають змогу визначити власну позицію, формують навички обстоювання своєї думки, поглиблюють знання з проблеми яка обговорюється. У технологіях навчання у дискусії дослідники О. Пометун, Л. Пироженко виділяють «Метод прес», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Безперервна шкала думок», «Дискусія у стилі телевізійного ток-шоу», «Дебати».

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Теоретичні основи проблеми застосування інтерактивних методів навчання іноземної мови учнів початкової школи базуються на педагогічних теоріях, що визнають активну участь учнів у процесі навчання та співпрацю між учнями й між учнями та вчителем на уроці. Однією з таких теорій є теорія конструктивізму, яка вважає, що знання формуються через активну участь учня в процесі навчання та самостійне вирішення завдань.

Іншою теорією є соціокультурний підхід, який розглядає навчання як соціальний процес, що базується на взаємодії між учнями та вчителем. Згідно з цим підходом інтерактивні методи навчання дозволяють створити сприятливу атмосферу для іншомовного спілкування на уроках іноземної мови.

Також важливими теоретичними основами є психологічні теорії процесу навчання, такі, як теорія розвитку когнітивних процесів, яка визнає важливість активної участі учнів у процесі навчання для розвитку їх когнітивних здібностей [2, 10].

Отже, застосування інтерактивних методів навчання на уроках іноземної мови в початковій школі базується на педагогічних теоріях, які визнають важливість активної участі учнів у процесі навчання та співпрацю між учнями та вчителем, і є важливою умовою ефективного оволодіння іноземними мовами.

Список використаних джерел:

1. Гейко І.Г. Використання інтерактивних форм і методів навчання. Початкова школа: наук.- метод. журн. – 2009. – № 3-4. – С. 19-24.
2. Грицюк О. І. Практичне використання інтерактивних методів навчання на уроках у початковій школі. Початкове навчання та виховання: наук. - метод. журн. – 2011. – №27. – С. 2–19.
3. Єльнікова О. В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій. Імідж сучасного вчителя: електрон. наук.- фах. журн. – 2001. – №3\4. – 71 с.
4. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. - метод. посібн. – Київ: Видавництво А.С.К. – 2004. – 136 с.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА МАТЕРІАЛІ АРТБУКУ «ВІЙНА, ЩО ЗМІНИЛА РОНДО»

*Соломія Ушневич
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Тесленко Т. В.,*

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової
освіти*

Анотація: у статті проаналізовано педагогічні умови розвитку критичного мислення молодших школярів; охарактеризовано особливості розвитку критичного мислення учнів початкових класів в умовах війни; розкрито можливості артбуків (художніх творів) у формуванні навичок критичного мислення.

Ключові слова: критичне мислення, молодші школярі, інтерактивні технології, війна, художні твори, артбук.

Найближче десятиліття орієнтує нас на те, що ключовими освітніми трендами будуть: штучний інтелект, метавсесвіт, інтеграція галузей, нові технології, обладнання і сервіси та багато інших цікавинок майбутнього. Усі ці зміни потребуватимуть нових знань, умінь і навичок. Контури професійної реалізації будуть базуватися на аналітичній складовій. Відтак, *критичне мислення*, як мислення вищого порядку, що спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності стає пріоритетним навчальним напрямком.

Реформа освіти в Україні спрямована не тільки на модернізацію змісту предметів, що вивчаються, а й на зміну підходів до методики викладання. Освітня технологія розвитку критичного мислення - це сукупність різноманітних педагогічних прийомів. Доведено, що запровадження цієї технології сприяє кращому засвоєнню знань, адже інтерактивність методики спрямована не на запам'ятовування, а на вдумливий процес пізнання світу, на постановку проблеми та пошуки її вирішення. Український науковець О. Тягло визначає критичне мислення як сучасний розділ «науки мислити», який породжується усвідомленням непомилковості помилок і хитрощів у теоретичній та практичній діяльності людини, людства. Воно може бути представлене як специфічний різновид рефлексії, що спирається на елементарну логіку і, ймовірно, на відповідні конкретні науки [6, 14].

Вивченню різних аспектів проблеми формування критичного мислення в освітньому процесі присвячено розвідки представників психолого-педагогічної науки (С. Гончаренко, Є. Ільїн, А. Кожевнікова, Г. Костюк, Н. Кузьміна, А. Кузьмінський, З. Курлянд, В. Омеляненко, І. Підласий, О. Сорокоумова, А. Щербакова). Проблеми формування критичного мислення здобувачів різних освітніх рівнів розглянуто в студіях вітчизняних і зарубіжних дослідників (І. Загашев, І. Муштавинська, О. Пометун, С. Терно, С. Тягло, Т. Тесленко).

Мета статті – проаналізувати педагогічні умови розвитку критичного мислення молодших школярів; охарактеризувати особливості розвитку критичного мислення учнів початкових класів в умовах війни; розкрити можливості артбуків (художніх творів) у формуванні навичок критичного мислення.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Переконані, до застосування методик критичного мислення у навчальному процесі початкової школи треба підходити якомога серйозніше та грамотніше з психологічного й педагогічного погляду, тобто вести комплексне врахування усіх впливів на маленьку особистість. На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури можна виділити наступні педагогічні умови розвитку критичного мислення молодших школярів: формування навичок критичного мислення у процесі вивчення природничих, мовно-літературних, здоров'язбережувальних дисциплін; застосування інтерактивних педагогічних технологій (технологія ситуативного моделювання (навчання у грі), колективно-групове навчання (фронтальні методи), кооперативне навчання, технологія опрацювання дискусійних питань, проєктна технологія тощо).

У часи збройної агресії Росії проти України та проведення країною-агресором інформаційної війни, важливість формування критичного мислення в

учнів початкових класів набуває особливого значення. У контексті цього питання доволі інформативною є стаття колективу науковців Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Степаненко О., Тесленко Т., Нагорняк С. (2022)). Вони наголошують: «Війна посилила та загострила виклики, з якими вже стикнулася освіта через епідемію COVID-19. Для української системи освіти цей тест став своєрідним стимулом для відкриття нових можливостей і каталізував багаторічні модернізаційні зміни в освіті» [5, 93]. Хочемо зосередити свою увагу на деяких особливостях сучасних педагогічних умов надання освітніх послуг. Працюючи над експериментальною частиною магістерського дослідження над розвитком критичного мислення молодших школярів засобами інтерактивних технологій, зіштовхнулися з ситуацією роботи з дітьми у бомбосховищі під час повітряних тривог. У тісній співпраці з учителями дійшли висновку, що можна й варто використовувати сучасні художньо-графічні твори (артбуки - графічний альбом (від англ. artbook) - колекція зображень та ілюстрацій, зібрана у вигляді альбому під однією обкладинкою) як засіб формування (розвиток) навичок критичного мислення в окреслених умовах. Зокрема, учням 2-Д класу ліцею № 25 м. Івано-Франківськ для ознайомлення пропонувалася книжка-картонка Романи Романишин і Андрія Лесіва - одна з переможниць конкурсу Bologna Ragazzi Award - «Війна, що змінила Рондо» («Видавництво Старого Лева», 2015), яка отримала спеціальну відзнаку журі конкурсу в номінації «Нові Горизонти» (New Horizons) [4].

Вибір книги зумовлений питаннями й проблемами війни, з якими упродовж року живуть наші діти. Мешканці Рондо - утопічного, гармонійного міста - абсолютно не готові до агресії ззовні. Коли приходить війна, звичне життя миттєво обривається. Війна сіє чорні бур'яни, які знищують усе живе. Герої починають діяти так, як можуть. Спочатку вони кажуть війні: «іди геть», але безрезультатно, згодом починають відповідати мовою війни – силою, зброєю: збирають каміння й намагаються поцілити у війну, але знову ж таки

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

це нічого не дає. На малюнках спостерігаємо, неначе з ракурсу пташиного лету, як змінюється поверхня землі, якою крокує війна...

Обговорюючи сюжет та ілюстрації книги-картонки, можемо використовувати таку інтерактивну вправу як «Проблемне питання» - це провідний елемент технології проблемного навчання та критичного мислення. Проблема формулюється у вигляді питання, наприклад, «Що ви знаєте про війну», «Як поводити себе під час повітряної тривоги», «Як допомогти однокласникам швидко пройти в бомбосховище», на яке учасники шукають відповідь. Часто вона складається з певного ланцюжка міркувань, тобто встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Таке завдання вимагає від дітей значної розумової діяльності, однак війна зробила наших учнів мудрішими й дорослішими. Проблемне питання може виступати самостійною одиницею, а може входити до складу певного завдання «Мікрофон». На матеріалі артбуку «Війна, що змінила Рондо» вчитель пропонує учням кількома словами або реченнями висловити свою думку стосовно певного питання. Школярі через уявний «мікрофон», який передається від учня до учня, озвучують власне бачення тієї чи іншої ситуації. Перевагою цього методу є те, що учнів не потрібно об'єднувати у групи. Таким чином, розвиток критичного мислення молодших школярів відбувається не вимушено, створюються умови відволікання від емоційно складної реальності, стимулюється бажання читати, самостійно поповнювати свої знання.

Вибір книги зумовлений рекомендаціями психологів, вчителів-методистів та тренерів НУШ. Книга написана 2015 року й уникає прямолінійності, автори уникають таких слів як «вибух», «бомба», «поранення», «постріли», - вважають, що краще передати їх мовою символів і алюзій. Герої твору мають метафоричну природу, але як люди є страшенно крихкими. Один із героїв - зі скла, він світиться, зокрема своїми ідеями, ентузіазмом. Інший - песик із надувних кульок - він також дуже вразливий. Третя героїня - це паперовий журавлик, у неї під час війни обгоряють крильця. Читаючи та обговорюючи цей текст, виробляється вміння аналізувати та оцінювати, а звичка до рефлексії, самоаналізу поширюється на власний емоційний світ. Це допомагає дитині розуміти свій емоційний стан, самостійно вербалізувати те, що вона переживає, передбачати наслідки різних варіантів вираження емоцій. Урешті-решт головному героєві артбуку «Війна, що змінила Рондо» вдається згенерувати світло - і це зупиняє війну.

Отже, формування навичок критичного мислення може відбуватися і в специфічних педагогічних умовах. Усе залежить від педагогічної майстерності вчителя, уміння використовувати інтерактивні технології на рівні інтеграції галузей. Для того, щоб критичне мислення підсилювало емоційну компетентність дитини, педагогу варто систематично спрямовувати увагу дитини на сферу емоцій (художні твори), допомагати тренувати навички інтелектуальної обробки зовнішньої та внутрішньої інформації.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету міністрів Про затвердження Державного стандарту початкової освіти № 87 від 21 лютого 2018 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>.
2. Конверський А.Є. Критичне мислення. Підручник для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 370 с.
3. Миколаївський обласний центр зайнятості. Топ навичок для успіху в 2025 році [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mik.dcz.gov.ua/publikaciya/top-navychok-dlyauspihu-v-2025-roci>.
4. Романа Романишин і Андрій Лесів: «Ілюстрації мають розвивати мислення» // <https://starylev.com.ua/news/romana-romanyshyn-i-andriy-lesiv-ilyustraciyi-mayut-rozvyvatu-myslennya>
5. Степаненко О., Тесленко Т., Нагорняк С. (2022). Розвиток критичного мислення учнів та студентів під час дистанційного навчання в умовах війни. Acta Paedagogica Volynienses, 3, 89-94, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.13>
6. Тягло О. В. Критичне мислення. Харків: «Основа»: «Триада +», 2008.192 с.
7. Терно С. О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. 70 с.
8. Белкіна-Ковальчук О. В. Роль критичного мислення в сучасній освіті // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2018. Випуск 52. С. 2019-224. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mitimpt_52_53.

РОЛЬ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Яна Федоренко
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник : Людмила Себало
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У матеріалі розкрито сутність LEGO-технологій та їх роль у формуванні комунікативних навичок у школярів початкової школи. Досліджено вплив елементів гри під час навчання на дітей молодшого шкільного віку та ефективність розвитку у них інтелектуальних здібностей. Проаналізовано особливості навчально-

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

виховного процесу з використанням LEGO-технологій та досліджено фундаментальні основи та підходи до використання цих технологій під час уроків. Охарактеризовано умови для розвитку конструкторської творчості у дітей молодшого шкільного віку. Прослідковано зв'язок між розвитком комунікаційних навичок та використанням у навчальному процесі LEGO-технологій.

Ключові слова: LEGO-технології, початкова школа, комунікативні навички.

Сучасна освіта має бути орієнтована на сучасне покоління школярів, яке крім переваг, має неабиякі проблеми, а саме: проблеми соціалізації, слабку пам'ять; кліпове мислення; неспроможність концентрувати увагу; орієнтованість на швидкість, а не на якість виконання завдань; байдужість до читання книжок і, як наслідок, – фрагментарність образного мислення і «просідання» інтелекту; малодоступність занять творчістю й мистецтвом з огляду на їх елітарність тощо.

Сьогодні перед педагогами постає завдання об'єднати моделі «людини, яка знає», «людини, яка мислить» і «людини, яка діє», оскільки затребуваною стає всебічно розвинена особистість, котра характеризується гнучкістю, оригінальністю мислення, самостійністю, ініціативністю, здатністю працювати і навчатися протягом усього життя [3, с. 41].

На мою думку, не менш важливим є розвиток комунікативних навичок у дітей, оскільки сьогодні, у період стрімкого поширення інформації та розвитку технологій, комінукація з «живими» людьми відходить на другий план. Діти досить рано починають користуватись гаджетами, живе спілкування з однолітками замінюють комп'ютерні ігри та мультфільми, що досить негативно відображається на мовленні дитини та її вмінні комунікувати з оточуючими.

Нове покоління національних стандартів освіти передбачає використання нових технологій навчання. Основна відмінність прийнятих стандартів полягає в тому, що освіта орієнтована на результати системно-діяльнісного підходу.

Основною умовою розвитку пізнавального процесу молодших школярів є діяльність. Тобто для розвитку дитини необхідно залучати її до діяльності. Завдання виховання – створити умови, які спонукатимуть дитину до дії. Такі умови легко досягаються в середовищі LEGO Education [2, с. 166].

LEGO технології – це найпоширеніша система навчання сьогодні, яка використовує реальні моделі та тематичні ігрові середовища для навчання та розвитку дітей. У такому середовищі діти почуваються вільними та щасливими, розвивають свій творчий потенціал, набувають здатності розуміти та взаємодіяти зі світом, що постійно змінюється, розвивають здатність до співпраці та спілкування. Головний принцип – навчання на практиці, оскільки діти отримують знання від конструкторів, будуючи та досліджуючи різні моделі [1, с. 113].

Підхід до навчання у системі освітніх технологій «Lego Education» ґрунтується на поетапній структурі «4С»:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Включення (Connect): вводиться тема або завдання, що дозволяє учням задавати роз'яснювальні запитання та використовувати наявні знання.
- Конструювання (Construct): кожне завдання включає в себе конструктивну діяльність, спрямовану на експериментування з дидактичним матеріалом та створення предметів, про які можна розширювати знання.
- Міркування (Contemplate): учні розмірковують над тим, що було вивчено, і обмінюються думками один з одним.
- Продовження (Continue): кожне завдання закінчується новим завданням, стимулюючи в учнів мотивацію до вивчення нового [5, с. 114].

Конструктор «Шість цеглинок LEGO» містить 6 цеглинок набору LEGO DUPLO 2x4 стандартних кольорів – зеленого, червоного, жовтого, оранжевого, синього, блакитного. Для кожної дитини необхідно мати окремий комплект. Особливості конструктора LEGO, його висока якість дозволяє дітям втілити найрізноманітніші проекти, працюючи за своїм задумом і в своєму темпі, самостійно вирішуючи поставлену задачу, бачити продукт своєї діяльності, конструювати свої простори, в яких можна з задоволенням грати, змінювати і вдосконалювати [1, с. 112].

Проста форма конструктора та різноманіття ігор з його використанням надає учням широкий спектр розвиваючих занять, можливість створити власну гру та пофантазувати на її сюжетом. На мою думку, «Шість цеглинок LEGO» – це чудовий набір для вивчення кольорів, поєднання їх у групи за різними ознаками, складання фігурок, які потім можна поєднати з фігурками іншу учнів та залучити їх до більш складної за сюжетом ігри та ін.

За допомогою конструювання LEGO для формування у дітей конструкторської творчості необхідно дотримуватись трьох умов:

Першою умовою є організація цільової системи навчання, яка включає три етапи:

- Створити умови для того, щоб діти активно та самостійно експериментували з новими матеріалами.
- Надавати дітям можливість розв'язувати завдання, спрямовані на розвиток їх творчої уяви.
- Організовувати самостійні дитячі проектування.

Друга умова полягає в тому, щоб використання конструктивного матеріалу дозволяло дітям експериментувати, включатися в широку спрямовану пошукову діяльність для пошуку рішення однієї і тієї ж задачі.

Третя умова полягає в тому, щоб організація кубиків LEGO була тісно інтегрована з іншими видами дитячої діяльності [4, с. 148].

Погоджуючись із попередніми твердженнями, варто зазначити, що ефективним виконання цих умов буде лише у випадку зацікавленості дітей у процесі гри. Тому важливим завданням для педагога є ненав'язливо запропонувати дітям гру, при цьому ні в якому разі не можна тиснути на дітей, оскаржувати їх думки та фантазії, оскільки в даному випадку шкоди від такої гри буде більше, ніж користі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

За допомогою конструктора LEGO вирішуються завдання освітньої діяльності початкової школи за наступними напрямками:

- Розвиток дрібної моторики рук, стимулюючи в майбутньому загально мовленнєвий розвиток і розумові здібності.
- Навчання правильному і швидкому орієнтуванню в просторі.
- Ознайомлення з математичними поняттями, розв'язування математичних та логічних задач.
- Розширення уявлень про навколишній світ, архітектуру, транспорт, ландшафт.
- Розвиток уваги, пам'яті, творчого мислення.
- Формування навички діалогічного мовлення, розширення словникового запасу.
- Вміння працювати у групі, спілкуватися, бути толерантними один до одного [1, с. 114].

Варто зазначити, що не менш важливим у молодшому шкільному віці є розвиток комунікаційних навичок та зв'язного мовлення. Дослідниками доведено, що розвиток дрібної моторики рук прямо впливає на розвиток мовленнєвого апарату та ефективно розвиває навички комунікації не лише у немовлят, а й у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. До того ж, використовуючи конструктор, дитина розвиває свою фантазію, наділяє фігурки LEGO рисами, притаманними лише живим істотам, вигадує різноманітні сюжети, що теж позитивно впливає на мовлення, збагачує словниковий запас дитини.

Висновки. Підсумовуючи досліджене, можна стверджувати, що застосування новітніх технологій та використання на уроках елементів гри є вимогою часу, оскільки покоління, яке зростає у епоху ІТ-технологій, потребує нових підходів до навчання. До того ж, застосування гри на уроках (в конкретних прикладах – LEGO-технологій) розвиває творчу уяву дитини, ефективно впливає на формування ініціативності, просторової уяви та розвитку інтелектуальних здібностей.

Список використаних джерел:

1. Булах Л., Стрілецька Н. Теоретичні аспекти використання LEGO технології в освітньому процесі початкової нової української школи. *Молодий вчений*. 2022. № 2 (102). С. 112–115. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3199/3164>. Дата звернення: 22.03.2023
2. Євмінець М., Коваленко О. Використання LEGO на уроках у початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 29. Т.2. С. 164–168. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/29/part_2/34.pdf. Дата звернення: 22.03.2023
3. Король Н. Розвиток інтелектуальних здібностей учнів молодшого шкільного віку засобами LEGO технологій. *Педагогічні обрії*. 2020. № 5 (113).

С. 40–45. URL: <https://choippo.edu.ua/rar/PO520.pdf#page=40>. Дата звернення: 22.03.2023

4. Кусік І. Розвиток творчих здібностей дітей засобами впровадження леґо-конструювання. *Підготовка майбутніх фахівців у контексті становлення нової української школи: компетентнісний підхід: збірник наукових праць*. 2019. С. 147–151. URL: <http://crd5.sadok.zt.ua/rozvytok-tvorchyh-zdibnostej-ditej-doshkilnogo-viku-shlyahom-vprovadzhennya-lego-konstruuyuvannya/>. Дата звернення: 22.03.2023

5. Нікітіна О. Формування готовності дитини до навчання математики в школі засобами ігрових технологій. *Актуальні питання науки та освіти: збірник наукових статей*. 2017. С. 112–116. URL: https://culturehealth.org/hogokz_knigi/Arhiv_DOI/09_10.11.2017.HOGOKZ/17.pdf. Дата звернення: 22.03.2023

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ РОЗВ'ЯЗУВАТИ ЗАДАЧІ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Ольга Федусенко

УДУ імені Михайла Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Чайченко В.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація: *Обґрунтовано теоретичну концепцію методичної системи навчання молодших школярів розв'язування сюжетних задач та проаналізовано підходи до формування вмінь розв'язувати задачі в молодших школярів в умовах розвивального навчання.*

Ключові слова: *початкова освіта, сюжетна задача, розвивальне навчання.*

У Державному стандарті початкової освіти визначено, що одним із завдань навчання математики є формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, які можна розв'язати із застосуванням математичних методів. Особливо вагома роль відведена змістовій лінії «Сюжетні задачі» [1].

Формування здатностей до розв'язування будь-яких задач висувається на сучасному етапі розбудови шкільної математичної освіти на перший план. Учені наголошують, що кінцевою метою навчання розв'язування задач має бути формування загального вміння розв'язувати задачі, але окрему увагу слід приділяти й формуванню вмінь розв'язування задач певних видів. Психологами та методистами визначено лише загальні напрямки роботи з формування умінь розв'язувати задачі [3].

Певний досвід з формування вмінь розв'язувати задачі є в системах розвивального навчання, який варто застосувати в умовах традиційного навчання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У тезах спробуємо коротко обґрунтувати теоретичну концепцію методичної системи навчання молодших школярів розв'язування сюжетних задач та проаналізувати підходи до формування вмінь розв'язувати задачі в молодших школярів в умовах розвивального навчання.

Сутність уміння розв'язувати задачі розглядалася різними представниками науки, її роз'яснення знаходимо в наукових працях В.Мізюк, Л.Сафанової, С.Скворцової, Л.Фрідмана, С.Царьової та інших. В умінні розв'язувати задачі науковці виокремлюють загальне уміння, яке проявляється в процесі розв'язання учнем незнайомої задачі, і вміння розв'язувати задачі особливих видів [3].

У дослідженнях Н.Алексєєва, Г.Балла, М.Богдановича, М.Лернера, Л.Фрідмана й інших порушуються і вирішуються питання змісту поняття «задача», структури задач, методики роботи над задачами, зокрема, питання навчання математики через розв'язування задач [2].

Теоретичною основою методики формування в молодших школярів загального вміння розв'язувати задачі є сформульовані Л.Фрідманом вимоги до процесу формування розумових дій, які забезпечують високу ефективність навчання навичок і вмінь, а також теорія поетапного формування розумових дій і понять П.Гальперіна, яка дозволяє найбільш повно реалізувати ці вимоги. Теоретичною основою методики формування в молодших школярів умінь розв'язувати «типові» задачі є теорія змістовних узагальнень В.Давидова [3].

Нами проаналізовано різноманітні класифікації сюжетних задач. У нашому дослідженні ми класифікуємо задачі на прості та складені. Прості задачі розподіляємо на типи залежно від виду співвідношення, виділяючи в межах кожного типу кілька видів, які співвіднесено з традиційними видами простих задач – видами, що широко застосовуються в методичній літературі. У межах складених задач ми виділяємо два класи: 1) задачі, що описують явища, які характеризуються однією величиною; 2) задачі, що описують явища, які характеризуються кількома величинами (С.Скворцовою) [4].

В основі розвивального підходу лежить формування дій та операцій, що складають діяльність з розв'язування задач. Уміння розв'язувати задачі поділяється на два типи – загальне уміння й уміння розв'язувати задачі певних видів.

Під загальним умінням розв'язувати сюжетні задачі ми розуміємо складне уміння, що застосовується при розв'язуванні сюжетної задачі різними методами та способами і складається з:

- уміння здійснювати предметнозмістовий аналіз задачі;
- уміння виконувати логіко-семантичний аналіз задачі;
- уміння складати репрезентативну модель задачі;
- уміння робити прикидку очікуваного результату;
- уміння здійснювати пошук шляху розв'язування задачі;
- уміння складати план розв'язування задачі;
- уміння реалізувати знайдений план розв'язування;
- уміння перевіряти правильність розв'язання;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- уміння співвідносити нову задачу з раніше розв'язаними;
- уміння досліджувати задачу шляхом змін окремих її елементів [3].

Під час анкетування вчителів та спостереження за їхньою роботою нами встановлено, що більшість учнів мають низький або середній рівень оволодіння вмінням розв'язувати задачі, а уміння аналізувати зміст сюжетної задачі в більшості учнів сформовано недостатньо. Причини цих недоліків у тому, що не всі вчителі проводять повноцінний аналіз тексту задачі, частіше обмежуються лише виділенням умови і запитання задачі.

Формування загального вміння розв'язувати задачі арифметичними способами, які переважають у початковій школі, відбувається спочатку на простих задачах, на запитання яких можна відповісти, виконавши одну арифметичну дію, а далі – на складених задачах. З огляду на це, нами конкретизовано операційний склад загального вміння на матеріалі простих задач та на матеріалі складених задач.

Нами обґрунтовано доцільність розгляду задач, що містять однакову величину, задач на процеси, задач на знаходження середнього арифметичного за відповідними програмами, що реалізуються за допомогою систем навчальних задач – ланцюжків допоміжних задач, дібраних таким чином, щоб їх послідовне розв'язування природно привело учня до визначення й узагальнення способу розв'язування задачі певного виду.

Результати практичної роботи з учнями дають підстави для висновку, що система навчання молодших школярів розв'язування задач в умовах розвивального навчання дає змогу сформувати на достатньому та високому рівні вміння розв'язувати окремі типи і види задач.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 // <http://www.mon.gov.ua>
2. Методика викладання математики в початкових класах : навчальний посібник / М. В. Богданович, М. В. Козак, Я. А. Король. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 360 с.
3. Скворцова С.О. Методична система навчання розв'язування сюжетних задач учнів початкових класів. Монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 696 с.
4. Скворцова С.О. Формування у молодших школярів загального вміння розв'язувати задачі // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). №4. Бердянськ: БДПУ, 2006. С. 65 – 71.

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анна Фесенко

КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. І.Франка»

м. Прилуки

Суддя З.О., викладач вищої категорії, викладач-методист

Анотація. *Стаття присвячена висвітленню актуальної проблеми здійснення ранньої профорієнтації в закладах дошкільної освіти. Розкрито окремі теоретичні та методичні аспекти формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку.*

Ключові слова: *рання профорієнтація, трудове виховання, уявлення про професії дорослих, дошкільний вік.*

Дошкільний вік - період бурхливого накопичення дитиною досвіду, знань, необхідних для формування життєвої компетентності, успішної соціалізації дошкільника. У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні наголошується на важливості не лише засвоєння дитиною системи життєво необхідних знань, умінь і навичок, а й формування мотиваційної сфери дошкільника. [1]

Ознайомлення з працею та професіями дорослих - це один із засобів формування життєвої компетентності дитини. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні рання профорієнтація вихованців є дуже актуальною темою.

Дитина дошкільного віку володіє високим рівнем пізнавальної активності і дуже рано починає цікавитися трудовою діяльністю дітей.

Ставлення сучасної дитини до праці дорослих формується на основі знань, отриманих з різних джерел: від вихователів у дитячому садку, з художньої літератури, мультфільмів та кінофільмів, бесід і розповідей дорослих або дітей та з власного досвіду спілкування з людьми різних професій, спостережень за їхньою діяльністю.

В той же час, як показує практика, спілкування з дітьми дошкільного віку, проведене в ЗДО свідчить про те, що більшість з них дітей, навіть у 5-6 років, не знають, де і ким працюють їхні батьки. Стандартна відповідь: «на роботі» свідчить про те, що батьки не розповідають дітям про зміст власної трудової діяльності. Досить часто негативне відношення батьків до власної професії, настроїв дорослих впливає на відсутність дитячого інтересу до праці. Важливо у дітей з молодшого віку викликати інтерес до так званих "непрестижних" професій. Тому, ознайомлення дітей із працею дорослих, формування інтересу й поваги до неї, організація безпосередньої трудової діяльності дітей є важливою науково-практичною проблемою, яка потребує негайного вирішення.

Питанням трудового виховання дітей дошкільного віку в різні роки займалися В.О.Сухомлинський, Т.І.Поніманська, М.А.Машовець, Т.В.Введенська, Г.В.Беленька, З.Н.Борисова, Кривошея Н.Б., Павленчик В.О та інші. Систематизуючи здобутки науковців у сфері трудового виховання,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

можна відмітити, що напрям ознайомлення дошкільників із працею дорослих в останні роки набув особливо важливого значення.

У наукових дослідженнях відомих педагогів визначено, що складовою частиною трудового виховання є пропедевтика дошкільників- обґрунтована система роботи з ознайомлення та долучення до праці дорослих, а також формування рис та якостей особистості дошкільників.

Термін “профорієнтація” поступово своє відображення і в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, стає актуальною темою. Науковці наголошують, що ранню профорієнтацію слід здійснювати завчасно, коли до безпосереднього вибору професії залишається ще багато років. Ранній початок підготовки дитини до вибору майбутньої професії полягає не в нав’язуванні дитині того, ким вона має стати, на думку батьків, а в тому, щоб ознайомити дитини з різними видами праці, аби полегшити їй самостійний вибір надалі.

За визначенням психологів, педагогів, раціональною є така послідовність ознайомлення з працею дорослих:

- накопичення фактів про процес праці, перетворення предмета праці, результати праці, створення уявлення про її значущість;

- формування уявлень про людину праці, її ставлення до праці;

- формування уявлень про колективний характер трудової діяльності;

Як зазначає Беленька Г.В., щоб сформувати у дітей цілісні системні знання про професії дорослих доцільно організовувати роботу поетапно:

1 етап - підготовчий.

Мета: створення позитивного емоційного фону сприйняття інформації дітьми.

2 етап - змістовний.

Мета: надання системних знань дітьми про різні професії: їх назви, значення для людини та суспільства, зміст трудових дій, необхідне обладнання та інструменти, взаємозв’язок з іншими професіями.

3- етап.

Мета: закріплення знань дітей про працю дорослих у різних видах діяльності (ігровій, трудовій, зображувальній тощо.) [3,82-83]

Інформацію про професії дорослих дітям потрібно подавати поступово. Не можна за один раз давати велику кількість інформації, бо тоді дошкільники набувають уривчастих, поверхневих знань, які мало впливають на формування правильного ставлення до праці, на вироблення трудових навичок і вмінь. Велика кількість відомостей про трудову діяльність різних напрямів може призвести до того, що діти не запам’ятовують всього. Кожного разу потрібно доповнювати вже відоме новими знаннями, закріплювати раніше набуті.

В чинних програмах для закладів дошкільної освіти визначені завдання з ознайомлення дітей різного віку зі світом професій. Але наведений перелік не може бути повним. Нові професії виникають майже щодня, і діти чують їх назви з екрана телевізора, вони можуть звучати в розмовах батьків, на сторінках книжок. Вихователі мають обирати з цього переліку ті професії, що цікавлять дітей, а також ті, з представниками яких дітей можна познайомити

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

безпосередньо в умовах дошкільного закладу чи під час екскурсії на виробництво.

Особливої уваги заслуговує питання вибору методів, засобів, форм ознайомлення дітей різних вікових груп з професіями дорослих. Беленька Г.В. звертає увагу практиків на методи ознайомлення з професіями, відзначає, що доцільно використовувати у такій послідовності: безпосереднє спостереження за професійною діяльністю дорослого, розповідь вихователя про конкретну професію дорослих, бесіди про сучасні професії дорослих, читання творів художньої літератури, спільна праця дітей і дорослих. Слід також організовувати екскурсії та свята. [3,81-82] Особливе значення в системі роботи вихователя можуть мати зустрічі з людьми різних професій. Залучення дітей до сюжетно-рольових ігор на виробничу тематику (“Лікарня”, “Магазин”, “Перукарня”, “Телебачення”, “Дизайн одягу” тощо), викликатиме у дітей інтерес до різних професій через виконання ролей людей праці.

Отже, аналіз теоретичних досліджень та практичного досвіду роботи вихователів дає підстави стверджувати, що доцільний вибір відповідно до вікових та індивідуальних можливостей дітей і використання у взаємозв'язку методів, засобів, формування уявлень у дітей дошкільного віку про професії є важливою умовою ефективності виховного впливу, який забезпечить системний характер знань дошкільників, закладе основи підготовки їх до подальшого вибору професії в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти/ Під наук. Керівництвом Піроженко Т.О.: Авт.к-в: Байєр О.М., Безсонова О.А., Брежнєва О.А. Та ін.- К.:2021.-37с.
2. Виховання дошкільника в праці/ З.Н. Борисова, Г.В.Беленька, М.А. Машовець та ін.-[2-ге вид.,стер.]- К.:Віпол,2002.-112с.
3. Зростання дошкільника в праці/Ганна Беленька- К.: Шк. світ, 2010.- 112с.- (Бібліотека”Шкільного світу”).
4. Дошкільна педагогіка:Навчальний посібник/Поніманська Т.І.- К.:Академвидав, 2006.-456с
5. Трудове виховання старших дошкільників/ О.А.Шевцова-Х.: Вид.група “Основа”, 2013

ЗАСОБИ РОЗВИТКУ ТЕОРЕТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ЗЗСО

Світлана Хаваї

*Український державний університет ім. Михайла Драгоманова
м. Київ*

Науковий керівник: Митник Олександр Якович,

Анотація. У статті було досліджено питання розвитку теоретичного мислення школярів старшого шкільного віку. Було з'ясовано, що теоретичне мислення посідає найбільш важливу роль у контексті майбутньої професійної діяльності. Серед найбільш ефективних методів розвитку теоретичного мислення було зазначено інтерактивні методи навчання, а також використання ІКТ.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, ІКТ, мислення, теоретичне мислення

На сьогоднішній день спостерігається поступове вдосконалення концепції освіти у нашій країні, насамперед – середньої освіти. Таким чином має місце розвиток нових освітніх систем, запровадження нових програм, а також використання нових методів та методик. Особлива увага при цьому приділяється розвитку різних типів мислення школярів, адже саме від мислення тісно залежить рівень їхнього інтелекту та рівень їхнього розумового розвитку. Не дивлячись на те, що останнім часом у дослідженнях приділяється увага питанням розвитку критичного та інших типів нестандартного мислення, все досі залишається актуальним розвиток мислення теоретичного. В цілому, питанням теоретичного мислення останнім часом не приділяється достатньо уваги, однак питанням розвитку мислення старшокласників приділяли увагу такі вітчизняні та закордонні дослідники, як А.Валлон, Ф. Вернон, М. Вертхеймер, Р. Кеттелл, Ж. Піаже, Т. Симон, К. Спірмен, Л. Терстоун, В. Штерн, Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, Д.Б. Ельконін, Л.І.Божович, М.В.Матюхіна, А.К. Маркова, Н.Г. Морозова, С.Д. Смирнов і багато ін. Звертаючи увагу на те, що питанням розвитку суто теоретичного мислення у вітчизняній науково-педагогічній літературі не присвячено достатньо уваги, це зумовлює актуальність даного дослідження.

Перш за все слід звернути увагу на те, що мислення, в цілому, у будь-якому віці є особливим психічним процесом, який посідає важливе місце у житті людини. Коли людина приймає рішення, робить розрахунки або розмірковує на певну тему, активуються логічні процеси, в яких беруть участь різні частини мозку. Так і починається процес мислення. Загалом мислення визначається як здатність людини розвивати ідеї про навколишнє середовище, інших людей і навіть про себе. Це також включає формування спогадів і переконань, які пов'язані між собою[1, 23].

В цілому, теоретичне мислення є особливим тим, що воно засноване на використанні складної системи понять і реалізується у формі гіпотез, концепцій, різноманітних наукових моделей, застосуванні математичного апарату. Дане мислення дає можливість відобразити певним чином істотне у явищах та об'єктах, окрім цього відображаються зв'язки між об'єктами та явищами у вигляді тенденцій та закономірностей. Особливу увагу у психолого-педагогічній науці питанням теоретичного мислення приділяють у контексті психології творчості [2, 14].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Загалом, згідно з аналізом науково-педагогічної літератури, слід зазначити, що для учнів старшої школи особливо актуальним є розвиток теоретичного мислення, що дає змогу навчити учнів вдало оперувати отриманими теоретичними знаннями, які стануть у пригоді під час майбутнього навчання в університеті або під час професійної діяльності. В цілому, психологічними особливостями старшокласників є те, що у даному віці провідною діяльністю учнів виступає саме навчально-пізнавальна, адже у даний час розвиваються вищі розумові процеси, учні отримують більш складні знання та вирішують більш складні навчальні задачі [3, 11].

Варто звернути увагу на те, що з метою розвитку теоретичного мислення, а також і з метою підвищення зацікавленості до навчання та активності учнів на уроці, можуть бути використані різні інтерактивні методи навчання. І хоча дані методи використовують здебільшого з метою розвитку критичного мислення, на нашу думку, вони можуть сприяти і розвитку теоретичного у тому числі [4, 10]. Окрім цього, одним із найбільш ефективних методів підвищення мотивації старшокласників до навчання, а також розвитку їх теоретичного мислення, є використання новітніх інформаційних технологій, тобто – ІКТ.

Які інтерактивні методи навчання згадуються у контексті підвищення мотивації до навчання старшокласників? Насамперед, це метод «мозкового штурму», «мікрофон», «незакінчене речення», сенкан, асоціативний куц або асоціативна квітка, метод дискусії тощо. Також використовуються методи дискусії та групової і колективної роботи. В цілому, із використанням інтерактивних методів з'являється можливість пов'язати навчання із життям, впровадити проблемні завдання, ігрові форми, а також різноманітні методи, які загалом покращують процес навчання та роблять його більш якісним. Усе це є корисним і для формування теоретичного мислення учнів [5, 1-10].

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що найбільш доречними інтерактивними методами навчання у контексті розвитку теоретичного мислення будуть методи мозкового штурму та гронування (асоціативна квітка/куц).

Метод мозкового штурму передбачає висловлення вчителем проблемного питання або проблемної ситуації, вирішення якої необхідно знайти. Тож учні мають оперативно вирішити дану ситуацію, проявивши свою творчість та активність. Саме так кожен зможе висловити власну думку та власну ідею. Вчитель усіляким чином має стимулювати активність студентів, тож даний метод повинен містити у собі цікаву ситуацію, на яку кожен з учнів захоче дати відповідь. Таким чином існує можливість активізувати діяльність більшості учнів. Окрім цього, даний метод сприяє веденню дискусії, оскільки учні висловлюють власну думку з приводу певного навчального питання або проблеми, і їхні думки можуть істотним чином відрізнитись. Також даний метод дає можливість задіяти усі існуючі знання учнів, що сприятиме покращенню розвитку теоретичного мислення [6, 35].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Метод «асоціативний куц» (групування) є одним із найбільш ефективних методів формування теоретичного мислення учнів, який дозволяє навчити їх мислити вільно та відкрито, тим самим цей метод підвищить ефективність навчання та рівень мотивації. У процесі виконання завдань, що передбачені даним методом, учні мають можливість пов'язати попередньо вивчений матеріал з новою темою, встановити причинно-наслідкові зв'язки, актуалізувати попередньо отримані знання та, зокрема, і проаналізувати матеріал, вивчений на поточному занятті. В цілому, даний метод є суміжним із методом асоціативної квітки, однак замість пелюсток проводяться з центру, біля яких студенти мають написати власні думки. У центрі «куца» викладач задає певне слово, до якого учні мають підібрати асоціації, які пов'язані із даним словом. Необхідно підібрати максимальну кількість асоціацій, які викликає дане слово. Таким чином, даний метод сприятиме активізації пізнавальних та аналітичних процесів: учні будуть застосовувати увесь комплекс знань, які отримали попередньо або на поточному занятті, тим самим покращують свої вміння встановлювати зв'язки між поняттями різних тем, а також причинно-наслідкові зв'язки між різними категоріями, що сприятиме розвитку теоретичного мислення [7, 65].

Також серед основних можливостей використання ІКТ у контексті розвитку теоретичного мислення і, разом з тим, підвищення мотивації до навчання, слід зазначити, що [8, 242]:

1) ІКТ можуть слугувати джерелом теоретичного матеріалу для подальшого розвитку теоретичного мислення і теоретичних знань учнів;

2) у якості засобів ІКТ можуть бути використані спеціальні додатки і платформи, на базі яких учні будуть проходити різного роду тестування та інші вправи, що дасть можливість закріпити раніше отримані теоретичні знання за допомогою новітніх технологій;

3) у якості ІКТ на уроках можуть виступати мультимедійні презентації, які містять у собі наочність, яка може сприяти розвитку теоретичного мислення старших школярів, оскільки інформація на них є систематизованою та значно простішою для сприйняття.

Таким чином, на нашу думку, розвиток теоретичного мислення старшокласників є невід'ємною складовою процесу навчання у сучасній українській школі. Однак даний процес повинен відбуватись із використанням новітніх та цікавих методів навчання, які підвищать рівень мотивації учнів, а також сприятимуть підвищенню ефективності навчання в цілому. Тож найбільш ефективними способами розвитку теоретичного мислення старшокласників є використання інтерактивних методів навчання, а також інноваційних методів навчання за допомогою ІКТ, що має низку перспектив за умов реформування української освіти.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Кустов А. В. Мислення: психологічні, психопатологічні та психотерапевтичні аспекти: навч. посіб. /А.В. Кустов, Ю.А. Алексєєва. - Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 324 с.
2. Ярошевський М. Г. Психологія творчості і творчість в психології / М. Г. Ярошевський // Питання психології. – 1985. – № 6. – С. 14–16
3. Сурякова М. В. Особистісні особливості старшокласників та їхні стратегії поведінки в конфлікті. ВІСНИК ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ. Серія «ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ». 2012. № 1 (3). – 110-116
4. Алексєєва М.І., Дригус М.Т. Дослідження моти-ваційної сфери особистості підлітка // Вивчення особистості підлітка / За ред. М.Т. Дригус. - К.: Ін-т психології АПН України, 1994. - 128 с.
5. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.
6. Кочерга Є. В. Мозковий штурм як ефективний метод навчання / Вісник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту №27-2017. – С. 35-38
7. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : [наук.-метод. посібн.] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с
8. Козир М. Розвиток мотивації школярів до навчання засобами ІКТ. Educological discourse, 2020, № 4 (31). – С. 231-246

РОЛЬ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Олександра Харченко
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник:
кандидатка психологічних наук
Товкач Ірина Євгенівна*

Анотація. У статті розкрито особливості креативного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобом дидактичної гри. Наголошено, що дидактична гра дає змогу створювати умови для виявлення творчих нахилів і здібностей дошкільників. Для того, щоб дидактична гра досягла своєї мети, завдання у дидактичній грі має збуджувати інтерес у дітей, приваблювати їхню увагу, щоб вони з бажанням бралися за його розв'язання.

Ключові слова: креативність, креативний розвиток дитини, дидактична гра, діти старшого дошкільного віку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проблема розвитку креативного розвитку особистості є однією з центральних в сучасній науці, оскільки прогрес суспільства – це шлях постійної творчості, креативності, долання стереотипів і вироблення нових, нестандартних ідей, оригінальних підходів і шляхів до їх втілення.

Одним з головних педагогічних завдань при цьому є виховання особистості, здатної акумулювати і творчо переосмислювати набутий досвід, досягнення людства в науці, культурі, мистецтві, розвивати технології. Це завдання відображене в Базовому компоненті дошкільної освіти, за яким «дошкільник має виявляти здатності та навички до активного, творчого впровадження набутого досвіду [2]».

Дослідники, зокрема О. Чепур розглядає креативність дошкільників як характеристику творчого потенціалу, яка виявляється, передусім, у навчально-пізнавальній діяльності й зумовлює творчу спрямованість дитини, її здатність до самостійного вибору оптимального та оригінального шляху вирішення навчальних завдань, створення нових ідей, продуктів, новизна яких може бути як об'єктивною, так і суб'єктивною [6, с. 203].

Креативність можна розглядати як основу продуктивного розвитку дошкільника, як потенціал, що забезпечує його особистісне зростання.

Креативній, творчо спрямованій активності дошкільника притаманні: активність у мисленні, ініціативність, наявність певних нахилів, здібностей, інтересів, творчої уяви; небайдуже ставлення до навколишньої дійсності, здатність помічати, переживати, творити нове, сумніватися й шукати шляхи рішень, отримувати задоволення від результату й самого процесу творення; достатній рівень життєвої компетентності.

Як зауважує С. Лозинська, «креативність виявляють з п'ятого року життя, але це зовсім не означає, що до цього моменту її не слід розвивати. Навпаки, чим раніше дитину навчать спостерігати, пояснювати незвичайне, дивуватися оточуючими явищами, предметами, експериментувати, тим ґрунтовніше підготують її до прояву креативності [3, с. 163]».

Найбільш сенситивним періодом для розвитку креативності вчені вважають старший дошкільний вік, оскільки в дітей цього віку активно розвивається творча уява, фантазія, збагачується увага, вона набуває стійкості та довільності, відбувається перехід від мимовільного до довільного запам'ятовування інформації. Тому для забезпечення майбутньої реалізації креативного розвитку кожної дитини важливо приділити увагу розкриттю творчих можливостей саме у цьому віці.

Система педагогічних впливів з метою формування креативності в дітей дошкільного віку реалізовується в ігровій, предметній, пізнавальній, естетичній, художній, образотворчій діяльності, через яку відбувається творче пізнання навколишнього світу й набуття власного практичного досвіду.

Великий вплив на розвиток креативності дітей старшого дошкільного віку здійснює гра як провідна діяльність дошкільника. Виховне значення гри, її різнобічний вплив на розвиток дитини важко переоцінити. Гра

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

органічна для дитячого віку і за вмілого керівництва з боку дорослих здатна творити дива. В дошкільній педагогіці ігри розглядаються не тільки як засіб освітньої роботи, а й як самостійна форма організації життя і діяльності дітей.

Завдання з формування креативності у дітей старшого дошкільного віку повною мірою розв'язуються під час проведення дидактичних ігор.

Дидактична гра – складне педагогічне явище, призначення якого полягає в імітації й моделюванні навчальних ситуацій через гру. Під час дидактичних ігор діти спостерігають, порівнюють, класифікують предмети за певними ознаками, здійснюють аналіз і синтез, абстрагуються від несуттєвих ознак, роблять узагальнення та висновки [7, с. 251].

Варто вказати, що своєрідність дидактичної гри полягає у тому, що вона є можливість педагогу здійснювати навчання, вправління та розвиток творчих здібностей, формування цінних рис особистості та взаємин дітей у привабливій для них ігровій формі. В іграх вихователь зможе краще розпізнати своїх вихованців, їх характер, звички, здібності, що дозволить йому знайти правильні шляхи впливу на кожного з дошкільників.

Дидактична гра в освітньому процесі закладу дошкільної освіти – не самоціль, а засіб навчання й виховання дошкільників. Гра заради гри неприпустима. Сам термін «дидактична гра» підкреслює її педагогічну спрямованість та багатогранність застосування. В дидактичних іграх поєднується два елементи: пізнавальний (навчальний) та ігровий, яке визначають з урахуванням вікових особливостей дітей дошкільного віку.

Дидактична гра має сталу структуру, яка відрізняє її від інших видів ігрової діяльності школярів. Структура дидактичної гри – це основні елементи, які надають їй форми навчання і гри одночасно: дидактичні та ігрові завдання, ігровий задум, ігрові дії, правила, пізнавальний зміст, результат. Дидактичне завдання в грі свідомо маскується, воно постає перед дошкільниками у вигляді цікавого ігрового задуму. Саме ігровий задум спонукає дітей до активної пізнавальної діяльності, викликає інтерес до поставленого завдання. Дітей приваблює відтворення уявного сюжету, активні дії з предметами, загадка, таємниця, перевірка своїх можливостей змаганням, рольове перевтілення, бажання перемогти.

Дидактичні ігри мобілізують пам'ять, збагачують уяву, розвивають різні види мислення, спонукають дитину щось роздивитися, подумати, порівняти, знайти спосіб розв'язання поставленого грою завдання, що, у свою чергу, сприяє розвитку креативності дошкільників.

Дидактичні ігри на розвиток креативності дошкільників мають таку мету:

- розвивати самодіяльність дитини, прагнення зробити по-своєму, внести елемент новизни;
- вчити розмірковувати, спиратися на особистий досвід, самостійно робити вибір, визначати пріоритети;
- виховувати відчуття радості від самостійного відкриття, задоволення від власних досягнень;

- підтримувати бажання надавати перевагу певним діям, проявляти інтерес до тієї чи іншої діяльності;
- вчити проявляти різноманітні емоції, розрізняти емоційні стани, називати свій емоційний стан;
- виховувати бажання досягати поставленої мети [5, с.345].

На заняттях і у повсякденні в закладах дошкільної освіти доцільно використовувати такі дидактичні ігри, організація яких не потребує багато часу на приготування обладнання, запам'ятовування громіздких правил. Перевагу слід віддавати тим іграм, які передбачають участь у них більшості дошкільників, швидко відповідь, зосередження уваги.

Отже, дослідження психологів й педагогів показали, що дошкільний вік характеризується великими психофізичними можливостями, зокрема й щодо креативного розвитку особистості. Креативність дошкільника – це готовність до непередбачуваних рішень, допитливість, здатність до створення творчого образу, який відрізняється оригінальністю, варіативністю, гнучкістю та рухливістю. Завдання педагога й батьків – знайти шляхи та забезпечити розвивальне середовище для максимальної реалізації творчих здібностей дошкільників. Одним із засобів розвитку креативності дошкільників є дидактична гра – це ігрова діяльність, у якій діти діють за певними правилами, розв'язуючи поставлені завдання. Дидактична гра як метод навчання й виховання дошкільників потребує від дитини кмітливості, уваги, учить витримки, виробляє вміння й навички швидко орієнтуватись і знаходити правильне рішення завдання.

Список використаної джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України: Наказ МОН № 33 від 12 січня 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Кушнерук Т. Виховуємо креативну особистість. Вихователь-методист дошкільного закл. 2014. № 5. С. 53–58
3. Лозинська С. В. Теоретичні основи дослідження розвитку креативності у дошкільників як особистісної здатності до творчості. Молодий вчений. 2018. № 8(1). С. 162-165.
4. Маршицька В.В. Теоретичні основи формування креативності у дітей старшого дошкільного віку. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2015. Вип. 19(1). С. 363-372.
5. Толмачова І. М. Змістова характеристика дидактичної гри як методу навчання. Молодий вчений. 2016. № 2. С. 344-347.
6. Чепур О. С. Креативний розвиток дітей дошкільного віку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 23. С. 202-204.
7. Яворська Г. Х. Дидактична гра та її можливості у стимулюванні пізнавальної активності дітей 6–7-річного віку. Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту. 2008. Т.1. С. 250–259.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

Марта Химич
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

Київ

Науковий керівник: Матвієнко О.В.
доктор педагогічних наук, професор

Анотація: *В роботі розглянуто особливості формування критичного мислення молодших школярів в світньому процесі НУШ. В даній статті йде мова про те, якими є особливості формування критичного мислення молодших школярів. Також про те, які основні чинники повинні враховуватись, щоб навчальний процес у закладах освіти досягав високого рівня.*

Ключові слова: *критичне мислення, молодші школярі, НУШ.*

Одним із наскрізних завдань освітнього процесу в початковій школі є розвиток критичного мислення у молодших школярів. Згідно з положеннями Ініціативи "Нова українська школа", критичне мислення вимагає врахування різних думок, аналізу інформації, допомагає гнучко реагувати на майбутні зміни, підтримує розумову гнучкість, справедливість, допитливість до світу, відкритість і позитивно впливає на стресостійкість [1].

Організація освітнього простору початкових класів НУШ впроваджує широке використання інтерактивного обладнання, мультимедійних засобів, ІТ-технологій, сучасних лабораторій, лінгафонних кабінетів, студій, бібліотек. Все це дозволяє оптимізувати навчальний процес, зробити його максимально сучасним, цікавим з великим відсотком наочності для учнів. Суттєвою перевагою наведеної організації освітнього простору є можливість застосування учнями набутих теоретичних знань на практиці, можливість відчуття «знань у дії». Отримання у такий спосіб великого обсягу якісної нової інформації, перевірка її з точки зору різних джерел і, особисто, на практиці, – прискорює формування та розвиток критичного мислення молодших школярів та робить цей процес для учнів захоплюючим. Розвиток критичного мислення у дітей молодшого шкільного віку допомагає підготувати нове покоління, яке вміє міркувати, спілкуватися, співпрацювати та відкривати нові ідеї [2].

Питання розвитку критичного мислення досліджували такі фахівці, як К. Бабанов, О. Белкіна, Л. Брунер, І. Зязюн, М. Красовицький, В. Олійник, О. Пехота, О. Пометун та Л. Пироженко. Дослідниця О. Пометун дійшла висновку, що критичне мислення - це складне когнітивне завдання, яке характеризується здатністю людини аналізувати, порівнювати, синтезувати й

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

оцінювати інформацію з усіх джерел, виявляти проблеми, ставити запитання, висувати гіпотези й оцінювати альтернативи, робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати їх [3].

Під час уроків вчителі повинні створювати умови, які дозволяють молодшим школярам розвивати критичне мислення. Ці умови включають постановку вчителем різноманітних запитань на уроці, використання активних методів навчання, створення сприятливих умов для спілкування та взаємодії, а також використання технологій для розвитку критичного мислення на уроках у початковій школі.

Організація та проведення уроків з використанням технологій розвитку критичного мислення має свої особливості і залежить від предмета, навчальних завдань, типу уроку (засвоєння нових знань чи формування навичок) та цільової аудиторії. Однак загалом такі курси традиційно складаються з трьох основних частин: вступної, основної та заключної [4].

Вступна частина курсу, також відома як "виклик", зазвичай триває перші п'ять-сім хвилин. За цей час мають бути актуалізовані базові знання, щоб підтримати подальші знання. Щоб вирішити це завдання, викладачі повинні проводити кероване опитування і використовувати такі методи як кластер, асоціативний куш, мозковий штурм тощо.

Основна частина заняття триває 30 хвилин. Протягом цього часу вчителі повинні проводити активну навчальну діяльність, наприклад, просити учнів проводити дослідження, перевіряти, чи розуміють вони матеріал, відповідати на заздалегідь визначені запитання або ставити власні запитання і шукати на них відповіді. Читання в парах (запитання, узагальнення), читання з розшифруванням ключових слів, маркування під час читання, постановка "тонких" і "товстих" запитань є ефективними способами для цього.

Третій етап уроку є найважливішим для розвитку критичного мислення учнів. Це пов'язано з тим, що основними завданнями є узагальнення, систематизація вивченого та рефлексія над процесом і результатом навчальної діяльності. Учні повинні рефлексувати над тим, що вони вивчили, запитувати себе, чого вони навчилися, що це для них означає, як змінюється їхнє бачення і як вони можуть це використати. Ефективними способами розвитку критичного мислення в класі на цьому етапі є використання сенканів, зошитів, шкал думок, класні дискусії та дебати.

Таким чином, можна зробити висновок, що вибір вчителем тих чи інших способів розвитку критичного мислення молодших школярів під час уроку залежить від кількох факторів, таких як:

1. зміст навчального предмета, тема уроку та навчальні результати, яких вчитель хоче досягти на уроці
2. рівень готовності учнів до інтерактивної взаємодії (робота в парах, дотримання правил, виконання взаємопов'язаних завдань у групах). Учні не завжди готові до такого типу взаємодії, і її потрібно розвивати поступово в процесі навчання.

3. Наявний стиль викладання. Навчання має бути цікавим і комфортним як для учнів, так і для вчителів, адже від настрою та бажання учнів залежить результат навчальної діяльності.

4. Час, необхідний для організації роботи, особливості навчального процесу та доступність джерел інформації [3].

Тому важливим завданням Нової української школи є розвиток критичного мислення учнів. Критичне мислення ґрунтується на вмінні учнів здобувати інформацію та робити правильні висновки на основі цієї інформації, тому під час навчання вчителі повинні вміти створювати освітнє середовище, яке забезпечує системне використання методів і прийомів розвитку критичного мислення в учнів початкових класів.

Список використаних джерел:

1. Концепція «Нова українська школа». Інформаційний збірник МОН України. 2016. Дата звернення 18.03.2023 (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed.pdf>)

2. <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9037>

3. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи: навч.-метод. посіб./ О. І. Пометун – Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020 – 192 с.

4. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі : навч. метод. посіб./ О. І. Пометун – Київ», 2020 – 104 с.

ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ПІД ЧАС МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Ірина Хібовська

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Кравець Н.П.

к.пед.н., доцент кафедри психокорекційної педагогіки та реабілітології

Анотація. У статті розглянуто проблему стану сформованості словникового запасу дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями. Висвітлено узагальнені результати методики обстеження та з'ясовано особливості розвитку їх словника. Наголошено на необхідності обґрунтування корекційно-розвиткової роботи зі збагачення словникового запасу під час музичного розвитку.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, інтелектуальні порушення, мовленнєвий розвиток, словниковий запас, музичний розвиток.

Проблема формування та збагачення словникового запасу дошкільників з інтелектуальними порушеннями є актуальною за всіх часів та умов, оскільки обмеженість їх словникового запасу перешкоджає процесу спілкування й комунікації, повноцінному засвоєнню знань, розвитку їх соціальних, моральних, інтелектуальних якостей, пізнавальної діяльності, що у подальшому негативно впливає на формування особистості дитини.

Значний внесок в обґрунтування напрямів розвитку мовлення, збагачення словникового запасу дітей з інтелектуальними порушеннями здійснили В. Бондар, О. Боряк, С. Геращенко, Ю. Галецька, Т. Дегтяренко, С. Конопляста, Н. Кравець, Г. Піонтківська, В. Синьов, В. Тарасун, М. Шеремет, Г.Блеч та ін.

І. Марченко зазначала, що словниковий запас дошкільників з порушеннями інтелекту характеризується переважанням іменників із конкретним значенням, слова абстрактного значення засвоюються ними зі значними труднощами. У цієї категорії дітей спостерігається значний розрив між експресивним та імпресивним словником. Своєрідність лексики полягає також у неточному, недиференційованому, досить часто неадекватному використанні слів, розширенні, змішуванні або звуженні родовидових понять, порушенні смислових зв'язків слів та організації семантичних полів [2].

Як зазначають В. Тищенко, С. Трикоз, Г. Блеч, діти з інтелектуальними порушеннями, називаючи предмети, майже завжди поєднують слова одного роду та виду. Діти рідко вживають дієслова, що позначають методи пересування. В активному словнику немає слів, що позначають ознаки предмета, він дуже обмежений і перевантажений стереотипами [5; 6]. Отже, серед найбільш вагомих причин обмеженості словникового запасу дітей цієї категорії виокремлюють такі: низький рівень інтелектуального розвитку; низька потреба у соціальних та мовних контактах; низький рівень вербальної пам'яті; несформованість інтересів; обмежені уявлення та знання про навколишній світ [3; 4; 7].

Аналіз першоджерел показав важливість опрацювання такого аспекту, як особливості збагачення словникового запасу у дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями. З огляду на це, з метою визначення рівня сформованості словника було проведено діагностичне дослідження, в якому приймали участь 16 дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями, в одному з Інклюзивно-ресурсних центрів м. Києва.

Діти, які приймали участь у дослідженні, мали наступні заключення ПМПК: всі діти мають легкий ступінь порушень інтелекту, з них двоє дітей мають I рівень недорозвинення мовлення, двоє дітей – III рівень недорозвинення мовлення і дванадцять – II рівень недорозвинення мовлення. Було обстежено активний та пасивний словник (завдання на виявлення сформованості словника іменників; дієслівного словника, прикметникового словника, вживання антонімів, словника узагальнюючих понять). Підбираючи

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

методики дослідження ми керувалися наступними принципами: системність та послідовність обстеження; відповідність віку та розумових можливостей дітей змісту та обсягу завдань; використання наочності та ігрових прийомів.

Діагностичні матеріали було підібрано та адаптовано з урахуванням особливостей розвитку цих дітей. За результатами виконання завдань виділялись рівні сформованості словникового запасу у дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями: високий, середній, низький. Загальні результати сформованості словника представлені на рис. 1.

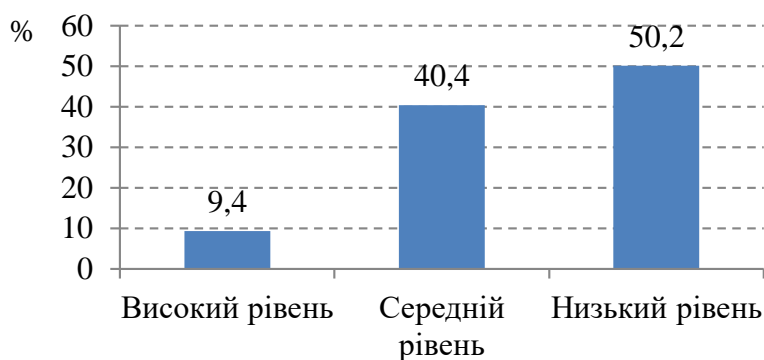

Рис. 1. Рівень сформованості словникового запасу у дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями, %

Аналіз результатів сформованості словникового запасу у дітей за всіма завданнями, що використовувалися у процесі дослідження засвідчили, що до низького рівня віднесено 50,2 % дітей. Діти віднесені до цього рівня не розуміли значення багатозначних слів, не могли підбирати узагальнюючі слова. Вони припускалися значних помилок у процесі порівняння предметів за розміром, кольором, не знають слів, що називають ознаки, якості та дії предметів. Діти були малоактивні і малоговоркі під час спілкування, їх словник виявився досить обмежений.

40,4 % дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями характеризувалися середнім рівнем сформованості словникового запасу. Діти віднесені до цієї групи не в повній мірі розуміли значення багатозначних слів, припускалися помилок, однак за допомогою навідних запитань, які ми ставили, деякі змогли виправити помилки. Вони не завжди могли правильно підбирати узагальнюючі слова, при порівнюванні предметів за розміром, кольором, величиною та припускалися помилок. У дітей виникали труднощі при доборі слова, що називають ознаки, якості та дії до назви предмета. Для дітей було характерним уміння слухати та розуміти мову, вони приймали участь у спілкуванні частіше за ініціативою інших. Мовлення дітей характеризується низьким лексичним запасом словника.

Для 9,4 % дітей характерний високий рівень сформованості словникового запасу, який достатній для їх віку. Діти розуміли слова та різні значення багатозначних слів, вживали узагальнені слова. Вони проявляли уміння підбирати слова, які називають ознаки, якості та дії до назв предметів,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

порівнювали та називали предмети за розміром, кольором, величиною. Ці діти були активні у спілкуванні, ясно і послідовно висловлювали свої думки.

У результаті діагностики ми виявили не тільки стан сформованості словникового запасу, а й деякі особливості його розвитку. Так, у дошкільників з порушеннями інтелекту віднесених до низького та середнього рівня постерігається прискорений чи уповільнений темп мовлення і рухів, наявні незначно виражені довільні та мимовільні рухи. Виразність мовлення недостатня (мовлення мало емоційне). Нами виділені явно виражені порушення мелодико-ритміко-інтонаційного оформлення мовлення, які проявляються в невмінні виділяти і відтворювати склади і фрази, що відрізняються інтонаційним акцентом, а також самостійно змінювати тип інтонаційних конструкцій у реченнях. Виразальними засобами мовлення діти користуються дуже обмежено. Установлено, що порушення просодичної сторони негативно відбиваються на розвитку всіх сторін мовлення.

Отже, результати діагностики виявили, що обсяг пасивного словника у дітей вище, ніж активний, який не відповідає віковій нормі. З огляду на це, діти старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями потребують суттєвої педагогічної допомоги зі збагачення словникового запасу. Саме використання музичної діяльності в практиці спеціальних та загальних закладах дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання є важливим психофізичним чинником орієнтованим на корекційно-розвиткову, інтелектуальну та творчу реалізацію в доступних для цих дітей видах діяльності [1]. У зв'язку з цим, нашим наступним завданням постає пошук та обґрунтування корекційно-розвиткової роботи зі збагачення словникового запасу у дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями під час музичного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Квітка Н. Методичний посібник з музикотерапії для дітей дошкільного віку зі складними порушеннями психофізичного розвитку. Київ: 2013. 82 с.
2. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників): навч. посіб. Київ: Вид. дім «Слово», 2010. 288 с.
3. Руденко Ю. А. Збагачення словника дітей старшого дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2002. 247 с.
4. Тарасова В.В. Навчання та виховання дітей із порушенням інтелекту: навч. посіб. Харків : 2017. 125 с.
5. Тищенко В. Інтелектуальний компонент у структурі діяльності засвоєння мови у дітей з нормальним та порушеним розумовим розвитком. *Теорія і практика сучасної логопедії: збірник наукових праць. Актуальна освіта*, 2004. С. 230-238.

6. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

7. Чобанян А. В. Передумови мовленнєвого розвитку дитини з помірною розумовою відсталістю. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2015. Т. 2. № 2. С. 11–16.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Тетяна Хлопова
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Пригодій М. А.,
Доктор педагогічних наук, професор
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Анотація. У роботі розглянуто поняття пізнавальної активності дітей раннього віку. Розкрито особливості розвитку пізнавальної активності дітей раннього віку в розвивально-ігровому середовищі. Визначено форми занять із дітьми раннього віку.

Ключові слова: *пізнавальна активність, діти раннього віку, розвивально-ігрове середовище, ігрове середовище, дитячий садок.*

Діти раннього віку мають великий потенціал для пізнання та розвитку, і їхня пізнавальна активність залежить від багатьох факторів, зокрема від середовища, в якому вони зростають. Розвивально-ігрове середовище може мати значний вплив на пізнавальну активність дітей раннього віку.

Серед відомих науковців, які досліджували розвиток пізнавальної активності дітей раннього віку в умовах розвивально-ігрового середовища, можна назвати наступних: Л.С. Виготський – радянський психолог та педагог, який розробив теорію соціального розвитку дитини та важливості соціального середовища для цього; Ж.П. Деленн – бельгійський психолог, який досліджував роль ігрової діяльності у розвитку дітей; Д. Ельконін – психолог, який розробив теорію розвивальної гри та активізованого навчання; Ж.П. Піаже – швейцарський психолог, який досліджував розвиток дитини та визначав стадії її когнітивного розвитку; І.П. Шкуратівський – український психолог, який досліджував питання розвитку пізнавальної активності дітей та розвивальної педагогіки. Дані вчені внесли значний внесок у дослідження розвитку пізнавальної активності дітей раннього віку та допомогли визначити

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

ефективні методи та підходи до розвитку цієї важливої складової розвитку дітей [5].

Пізнавальна активність – це соціально значуща якість особистості, яка формується в різноманітній діяльності дітей дошкільного віку [1, с. 127].

Особливості розвитку пізнавальної активності дітей раннього віку в розвивально-ігровому середовищі включають [3, с. 7]:

1) Дослідницький підхід до навчання. Розвивально-ігрове середовище надає дітям можливість досліджувати світ навколо себе, експериментувати та відкривати нові знання самостійно.

2) Розвиток креативності та уяви. Гра та творчість можуть стимулювати розвиток уяви та креативності, що дозволяє дітям вільно виражати свої думки та ідеї.

3) Розвиток соціальних навичок. Розвивально-ігрове середовище може допомогти дітям розвивати соціальні навички, такі як співпраця, комунікація та розв'язання конфліктів.

4) Розвиток мовлення. Ігри та вправи, спрямовані на розвиток мовлення, можуть стимулювати розвиток мовленнєвих навичок дітей раннього віку.

5) Формування позитивної самооцінки. Розвивально-ігрове середовище може допомогти дітям формувати позитивну самооцінку та самовизначення, що є важливим для їхнього подальшого розвитку та самопочуття.

Отже, розвивально-ігрове середовище може бути ефективним інструментом для стимулювання пізнавальної активності дітей раннього віку. Такі середовища дозволяють дітям не тільки вчитися новому, а й експериментувати, розвивати свою творчість та фантазію. Розвивально-ігрові заняття допомагають формувати креативні та когнітивні навички, а також вчитися спілкуватися та співпрацювати з іншими дітьми.

У дитячих садках дуже популярні такі форми занять, як ігрові та практичні заняття, де діти можуть створювати щось своїми руками, використовуючи різноманітні матеріали. Важливо, щоб середовище було безпечним та добре організованим, а заняття – цікавими та захоплюючими для дітей [4, с. 211].

Розвивально-ігрові середовища можуть включати в себе використання різноманітних інтерактивних технологій, наприклад, комп'ютерних ігор або веб-ресурсів, які допомагають дітям візуалізувати та зрозуміти нові знання. Важливо пам'ятати, що розвивально-ігрові заняття повинні бути диференційовані та адаптовані до потреб та інтересів кожної дитини окремо [2, с. 77].

Отже, можна стверджувати, що розвивально-ігрове середовище може бути ефективним інструментом для стимулювання пізнавальної активності дітей раннього віку. Завдяки такому середовищу діти мають можливість самостійно досліджувати світ навколо себе, відкривати нові знання, розвивати уяву та креативність. Вони також можуть вчитися співпрацювати,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

комунікувати та розв'язувати конфлікти, що допомагає їм розвивати соціальні навички. Крім того, розвивально-ігрове середовище може стимулювати розвиток мовлення та формування позитивної самооцінки дітей. Тому, важливо створювати сприятливі умови для розвитку дітей, де вони мають можливість вільно виражати свої думки та ідеї, досліджувати світ навколо себе та вчитися співпрацювати з іншими людьми.

Список використаних джерел:

1. Бурова А.П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2019. 296 с.
2. Рогальська Н.В. Педагогіка дітей раннього віку: навчально-методичний посібник. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2019. 150 с.
3. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей. URL: <https://wikipage.com.ua/1x4dc.html>
4. Савчин М.В., Л.П. Василенко. Вікова психологія: навчальний посібник. К. : Академвидав, 2015. 360 с.
5. Характеристика пізнавальної сфери дитини раннього віку. URL: https://pidru4niki.com/77699/psihologiya/harakteristika_piznavalnoyi_sferi_ditini_rannogo_viku

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Людмила Цвілій

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Корх Віра Михайлівна

кандидатка психологічних наук,

старша викладачка кафедри дошкільної освіти

УДУ імені Михайла Драгоманова.

Анотація. У статті розкривається значення сюжетно-рольової гри для розвитку діалогічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку. Досліджується питання структури сюжетно-рольової гри. Розкрито особливості проведення сюжетно-рольових ігор з дітьми старшого дошкільного віку.

Ключові слова: гра, сюжетно-рольова гра, роль, сюжет, зміст гри, діалогічне мовлення, діти старшого дошкільного віку.

Постановка проблеми. Розвиток мовлення є одним із найважливіших завдань сучасної дошкільної освіти. Дослідження показують, що сучасні діти говорять неправильно, вони мають малий словниковий запас. При цьому

педагоги та психологи стверджують, що мовлення – це важливий психічний пізнавальний процес, пов'язаний з мисленням, свідомістю, інтелектом. Мовленнєвий розвиток дитини безпосередньо впливає на формування інтелекту дитини, її характеру, емоцій, та й особистості загалом. Гра як провідна діяльність дитини дошкільного віку є чинником, що визначає її всебічний розвиток. Особливо важливу роль гра займає у мовленнєвому розвитку дошкільника, оскільки забезпечує безпосереднє, мотивоване спілкування між її учасниками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему використання сюжетно-рольових ігор у процесі розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку досліджували Н. Гавриш [3], Н. Гордій, А. Дмитренко, О. Коваль, І. Корякіна, Т. Поліщук [31] та інші.

Н. Бойченко [2] зазначає, що під час розігрування сюжетів творів, ігрові дії і рольова поведінка дошкільників супроводжуються рольовими діалогами. Та роль, яку дитина виконує, ставить її перед необхідністю ясно, чітко, зрозуміло висловлюватися, що ефективно впливає на розвиток діалогічного мовлення, граматичної будови, виразності.

Н. Гавриш [3] досліджує гру як стратегічний, складний, багатоплановий вид діяльності, яка передбачає не тільки усвідомлення ігрового задуму, сюжетної лінії, а й певну послідовність спрямованих сукупних дій усіх учасників гри. За словами педагога, стратегічна гра уможливорює наявно спостерігати за процесом збагачення соціального досвіду дітей та їх інтелектуального розвитку. Це характеризує сюжетно-рольову гру як засіб виявлення життєвого досвіду дитини та вміння чи невміння використовувати його в повсякденному житті.

В. Берко зазначає, що сюжетно-рольова гра проходить тривалий шлях розвитку, починаючись в молодшому віці з найпростішої рольової гри та гри «поряд», в старшому дошкільному віці вона сягає найвищого розвитку, трансформуючись у тривалу колективну творчу гру з розгорнутим сюжетом.

Сучасні науковці також приділяють багато уваги дослідженню даної проблеми. А. Бузова стверджує, що педагогічний потенціал театралізованих ігор у формуванні діалогічного мовлення дошкільників, полягає в тому, що у дітей формуються «ціннісні орієнтації та форми саморегуляції поведінки в різних соціальних ситуаціях спілкування, удосконалюється здатність співвідносити власні бажання і потреби з потребами інших людей, уважно слухати іншого, поважати його думки, інтереси, вести простий діалог з дорослими і однолітками» [3, с. 20].

Мета статті: проаналізувати стан розробки проблеми використання сюжетно-рольової гри як засобу розвитку діалогічного мовлення у старшому дошкільному віці в науковій психолого-педагогічній літературі.

Виклад основного матеріалу. Сюжетно-рольова гра – це основний вид гри дитини дошкільного віку. Характеризуючи її, Н. Рудківська підкреслила, що ця гра є найбільш спонтанним проявом дитини і водночас вона будується

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

на взаємодії дитини з дорослими. Їй притаманні основні риси гри: емоційна насиченість та захопленість дітей, самостійність, активність, творчість [5].

Сюжетно-рольова гра за своїм характером – діяльність відображувальна. Основне джерело, яке живить гру дитини – це навколишній світ, життя і діяльність дорослих і однолітків. У сюжетно-рольовій грі знання, враження дитини залишаються незмінними: вони поповнюються, якісно змінюються. Це перетворює гру формою практичного пізнання навколишньої дійсності.

Основною особливістю сюжетно-рольової гри є наявність у ній уявної ситуації. Уявна ситуація складається з сюжету та ролей, які грають діти під час гри, включаючи своєрідне використання речей і предметів.

Сюжет гри – це низка подій, об'єднаних життєво-вмотивованими зв'язками. У сюжеті розкривається зміст гри – характер тих дій та відносин, якими пов'язані учасники подій. Роль – головна особливість сюжетно-рольової гри. Найчастіше дитина грає роль дорослого. Наявність ролі у грі означає, що у своїй свідомості дитина ототожнює себе з тією чи іншою людиною і діє у грі від її імені: використовує ті чи інші предмети (веде машину як шофер, вимірює температуру як лікар), вступає у різноманітні стосунки з іншими граючими. Роль виявляється у діях, мовленні, міміці. Діти обирають собі ролі тих людей (дорослих, однолітків) вчинки і справи яких справили на них особливе враження [2].

До структури гри входять: ролі; ігрові події, як реалізація цих ролей; використання предметів-замінників – заміщення реальних предметів іграшками, тобто ігровими умовними предметами; реальні відносини між граючими.

Гра як провідна діяльність дошкільника забезпечує мовленнєве спілкування у природній для нього ситуації. Особливості сюжетно-рольової гри дозволяють якнайкраще формувати навичку ведення діалогу в природному спілкуванні з однолітками і з дорослими.

У дітей 5-го року життя ігри ще нескладні за сюжетом, кількість ролей та час гри невелика. До 6 років ігрові задуми у дітей вже пов'язуються не лише з безпосереднім досвідом – вони виходять за межі життя у сім'ї, у дитячому садку. Діти охоче грають у працю робітників на будівництві, у залізницю, ведуть кораблі, возять пасажирів в автобусах, трамваях, літаками. До своїх іграх діти цього віку вносять вже елементи своєї творчості та фантазії. Зростає роль мови, слово допомагає дитині увійти у роль. Ігри стають тривалішими (до 30-35 хвилин). До того ж, діти можуть повертатися до них протягом декількох днів. До 7 років у дітей в іграх помітна наполегливість у здійсненні задуманої мети, з'являється певне багатство задумів. Так, у будівлях, наприклад, відзначається різноманітність тематики, правильне співвідношення частин тощо. Діалог має тут величезне значення, діти відстоюють свою позицію, сперечаються, повідомляють щось своєму співрозмовнику [3].

У період дошкільного дитинства відбуваються найбільш значущі та важливі якісні зміни в оволодінні мовною знаковою системою, передусім словом як базисним знаком з його необмеженими можливостями словозміни

та формозміни, що забезпечує соціально-комунікативні потреби розвитку, спілкування та пізнання. Діалог сприймається як основна форма спілкування дошкільників, особливо у грі. У світлі компетентнісного підходу діалогічні вміння є найважливішою складовою такої базисної характеристики дітей, як *комунікативна компетентність*. Діалогічні вміння дошкільників є важливою передумовою їхнього благополуччя у соціальному та інтелектуальному розвитку. А в грі, зокрема сюжетно-рольовій, ці вміння формуються та вдосконалюються доволі повною мірою [5, с. 303].

Спілкуючись з однолітками у процесі гри, дошкільник навчається співпрацювати, підкорятися, керувати, розподіляти функції, вчиняти справедливо, відчувати себе членом групи, зберігати свої особливості. Зазнає суттєвих змін здатність дошкільника до здійснення контрольних оцінок дій: реалістичнішою, більш обґрунтованою та більш розгорнутою стає самооцінка, збагачується досвід нормативно-оцінних дій, виробляється звичка здійснювати якісну характеристику своїх ігрових дій та поведінки, збагачується гама переживань з приводу ігрових досягнень та проявів моральності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, сюжетно-рольова гра має великий вплив на мовленнєвий розвиток дитини. Стимулює активну мову за рахунок активізації словникового запасу, удосконалює звукову культуру мовлення, її граматичну будову, артикуляційний апарат, сприяє вдосконаленню діалогічного мовлення дошкільників, її розвитку та наповненню новими формами.

Перспективу подальшого наукового дослідження вбачаємо у проведенні педагогічного експерименту (констатувального, формувального, контрольного) у рамках бакалаврської роботи у напрямку розвитку діалогічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри. Планується визначення критеріїв та показників для констатувального етапу експерименту з метою діагностики рівня сформованості діалогічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку. Наступним завданням є підбір психодіагностичних та експериментальних методик для проведення формувального експерименту. На основі отриманих результатів плануємо розробити методичні рекомендації для вихователів ЗДО для організації освітньої діяльності з даного напрямку.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників : мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчальний посібник 3 те вид., доповн. Київ: Видавничий Дім Слово, 2014. 304 с.
2. Бойченко Н. А. Сюжетно-рольові ігри дошкільнят. Київ: «Радянська школа», 2008. – 654 с.
3. Гавриш Н. Розвиток мовлення: розв'язуємо актуальні проблеми. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2019. № 3. С. 36-44.

4. Рудківська Н. Л. Сюжет із іграшок як засіб розвитку синтаксичної будови мовлення дітей старшого дошкільного віку. За загальною редакцією доктора педагогічних наук, доцента С.А. Саяпіної. Харків, ТОВ «Видавництво НТМТ» 2019, С. 302-322.

ЧИННИКИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІВЧАТ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Анна Цигель

Український державний університет ім. М. П. Драгоманова

Місто Київ

Науковий керівник: Митник Олександр Якович

доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук,

професор кафедри практичної психології

В наш час агресивна поведінка підлітків є досить актуальною темою, адже фізичне чи моральне насильство серед дітей стало набагато більше. З кожним разом прояв агресії по відношенню до інших стає все більш жорстоким.

Агресія – це поведінка, що направлена на заподіяння фізичної або психологічної шкоди іншій особистості. За А. Басса агресивна поведінка – це будь яка поведінка, що містить загрозу чи завдає шкоди іншим [1, с.24].

Р. Берон і Д. Річардсон писали про те, що агресія являє собою поведінку, направлену на спричинення шкоди або збитку іншій живій істоті, що має всі підстави уникати подібного поводження з собою [4, с.64].

Існує декілька форм прояву агресивної поведінки, до них відносяться:

1. Фізична агресія – використання фізичної сили проти іншої особи;
2. Вербальна – вираз негативних почуттів, наприклад, через крик або сварку;
3. Негативізм – дія спрямована на те, щоб зробити все наперекір;
4. Роздратованість – прояв негативних почуттів при найменшому збудженні;
5. Образа – заздрість та ненависть до інших;
6. Почуття провини – докори сумління, думки про те, що вона погана людина
7. Підозрілість – недовіра до людей, обережне ставлення до інших.
8. Аутоагресія – завдання собі фізичної шкоди.

Серед усіх форм прояву агресивної поведінки саме у дівчат підліткового віку більше переважає вербальна агресія, негативізм та роздратування, однак, причини такої поведінки у всіх будуть різні. До найпоширеніших чинників агресивної поведінки дівчат підліткового віку можна віднести:

1. Фрустрація. Спроба подолати перешкоду на шляху до задоволення потреб, досягнення задоволення та емоційної рівноваги.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2. Мікроклімат у родині. Батьки намагаються контролювати підлітка, критикувати будь-які дії, не дозволяють проявляти самостійність, що призводить до конфліктних ситуацій та прояву агресії [3].

3. Тривожність. Через зміни, які відбуваються у підлітковому віці дитина весь час знаходиться в напруженому стані, що призводить до прояву агресивної поведінки [2, с.41].

4. Самооцінка. Підлітки із завищеною самооцінкою можуть проявляти агресію по відношенню до інших, аби отримати певний авторитет, бути лідером, якого будь боятися і робити так, як він скаже. Дитина із заниженою самооцінкою за допомогою агресивної поведінки може або захищати свої кордони, аби ніхто не міг образити, або може намагатися таким чином привернути увагу до себе інших.

5. Фізіологічні зміни. Зміни зовнішнього вигляду, яких дитина може соромитись чи бути предметом насмішок з боку інших, що також призводить до агресії.

Можна зробити висновок, що дівчата в підлітковому віці також схильні до агресивної поведінки, як і хлопці, однак форми прояву агресії відрізняються. На прояв агресії впливає досить багато чинників і частіше за все на підлітка впливає не один чинник, а одразу декілька.

Список використаних джерел:

1. Берон Р., Річардсон Д. «Агресія». навч. посіб. - Санкт-Петербург, 1999. – 352 с.
2. Вереніч Н. «Особливості тривожності сучасних підлітків» // Психолог. - 2004. - №23-24. - 41-42 с.
3. Жінот Х. «Батьки та підліток: книга, яка розповідає про те, як спілкуватися з підлітками та ефективно впливати на них» - Ростов-на-Дону: Фенікс, 1997. - 224 с.
4. Рум'янцева Т. «Поняття про агресивність у сучасній та зарубіжній психології» // Питання психології. – 1991. – №1. – 81 с.

РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ЦІЛІСНОЇ КАРТИНИ СВІТУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ярослава Черниш
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Поліщук К. М.,
старший викладач кафедри дошкільної освіти

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Сучасним дітям випало жити в епоху надзвичайної інтенсивності змін різноманітного характеру. Близькі дорослі, які несуть відповідальність за їх майбутнє, покликані збагачувати уявлення дитини про оточуючий світ та спрямовувати розвиток її ставлення до світу.

Передумови формування цілісної картини світу особистості починають інтенсивно формуватися ще у дошкільному віці. У цей період дитина прагне максимально узагальнювати свої уявлення про взаємодію елементів та стосунки в світі, що її оточує. Аналіз результатів психологічних досліджень низки авторів (Л. Виготського, Д. Ельконіна, М. Кечке, О. Леонтьєва, Ж. Піаже та ін.) свідчить, що серед дітей дошкільного віку яскраво виявляється тенденція до узагальнення та встановлення зв'язків, які утворюють саме ту основу на якій формується обрис світогляду та перша спроба створити свою власну, особливу картину світу.

Старший дошкільний вік є тим періодом, коли відбувається тісна взаємодія та взаємопроникнення простору світу дитини та дорослого. Дитина специфічними способами пізнає навколишнє середовище, починає моделювати власну поведінку відповідно до зразків поведінки дорослих, створювати власний світ секретів, загадок, інтерпретацій оточуючої дійсності. У цей період відсутність стереотипів, інформаційна чистота, дитяча уява і безпосередність дозволяють створити власне почуття реального світу. [2, 98] Картина світу дитини старшого дошкільного віку, на думку науковців, має свою структуру та зазвичай представлена єдністю трьох компонентів: когнітивного (сукупність знань та уявлень про світ, отриманих на основі індивідуального життєвого досвіду та виражених в ціннісних орієнтаціях особистості); емоційно-ціннісного (ставлення до навколишньої дійсності і до самої себе внаслідок усвідомлення власних переживань щодо об'єктів, що сприймаються дитиною) та поведінкового (безпосередня можливість здійснення діалогічної взаємодії з навколишнім світом). Рівень сформованості світосприйняття дитини залежить від ступеня сформованості кожного з цих компонентів. [3, 204]

Ігрова діяльність є однією з найважливіших форм активності дитини, яка сприяє її розвитку і формуванню цілісної картини світу. Завдяки грі, діти засвоюють нові знання та навички, вчаться розуміти світ навколо себе та знаходити своє місце в ньому. В ігровій діяльності відбувається процес активного розвитку дитячої картини світу під час розширення масштабності (гра не має просторових обмежень), висвітлення тональності (основною характеристикою гри є отримання задоволення від здійснення ролей), гармонізації категорій часу (у ігровій ролі дитини відображаються переживання минулого, знання про сьогоднішнє та мрії про майбутнє), організації узгодженості картини світу (правила гри поєднують реальні та ігрові відносини). Загальним показником сформованості цілісної картини світу старшого дошкільника слід вважати рівень розвиненості його ігрової взаємодії з іншими дітьми. [1, 89]

Граючись, дитина навчається розуміти взаємозв'язки між різними речами, виробляє уявлення про те, як дії і події впливають одне на одного, розуміє причинно-наслідкові зв'язки. Вона також вчиться сприймати інформацію з різних джерел та включати її у своє уявлення про світ. У процесі гри діти можуть бути ким завгодно – лікарями, вчителями, пожежниками, батьками, що дозволяє їм досліджувати різні професії, ролі та обов'язки людей, і навіть – історичні події чи культурні традиції. Це допомагає дітям розуміти, як функціонують суспільство і людські взаємодії загалом. Крім того, ігрова діяльність допомагає дітям старшого дошкільного віку розвивати соціальні навички, такі як: комунікація, співпраця, емпатія, що є надзвичайно важливими для подальшого життя та спілкування.

Отже, ігрова діяльність є тим особливим засобом, який дозволяє дитині старшого дошкільного віку узагальнити свої уявлення про оточуючий світ, систематизувати їх, визначити своє місце в ньому та сформувати основи ставлення як до окремих його елементів так і до світу вцілому, тобто є ефективним інструментом формування цілісної картини світу.

Список використаних джерел:

1. Піроженко Т. О., Ладивір С. О., Вовчик-Блакитна О. О. та ін. Становлення внутрішньої картини світу дошкільника: монографія. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012. – 236 с.
2. Русевич В. В. Педагогічні умови формування світогляду у дітей віком 5-7 років: дис. канд. пед. наук., 2009. – 210 с.
3. О. Kazachiner, Y. Boychuk, A. Galiy/ Theoretical foundations of pedagogy and education: a collective monograph – International scientific group. Boston: Primedia eLaunch, 2022. 602 DOI 10.46299/ISG.2022.MONO.PED.2

ТІЛЕСНІ ПОКАРАННЯ ЯК МЕТОД ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Катерина Чистобородова
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Лещенко Наталія Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки
УДУ імені Михайла Драгоманова

Анотація. Стаття присвячена розгляду тілесних покарань як методу виховання в історико-педагогічній ретроспективі. Увага зорієнтована на особливостях та доцільності використання фізичних покарань школярів у навчальному процесі в контексті поглядів істориків педагогіки.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: *методи виховання, покарання, історія педагогічної думки, тілесне покарання, учні.*

Проблема застосування фізичної сили під час виховання дитини достатньо довго привертає увагу освітян, психологів, соціологів та працівників правоохоронних органів.

Фізичне покарання особистості належить до категорії фізичного насильства не тільки за умови наявності відповідних його ознак (синців, подряпин, переломів), а й за їх відсутності одразу. Найпоширенішою формою фізичного насильства щодо дитини вважається тілесне покарання [6].

Аналіз літератури показав, що у вітчизняних педагогічних джерелах питання покарання учнів різноаспектно вивчали М. Пирогов, К. Ушинський, А. Макаренко, Г. Ващенко та інші. Деталізуємо сутність та особливості використання методу тілесного покарання школярів в історико-педагогічній ретроспективі.

Кожна суспільна формація показує своє розуміння процесу виховання та його основних методів. Так, первісне суспільство характеризувалося складними умовами життя, необхідністю фізичного виживання. Першими тілесними покараннями для наймолодших були ляпанці та удари палицею.

Формування особистості в давньосхідних та європейських державах відбувалося у жорстко нормованому соціумі та стані особистої залежності. Яскравим прикладом є спартанська система виховання, що готувала дітей до існування у войовничому світі. О. Замашкіна наводить відомості про щорічні випробування у Спарті, під час яких підлітків публічно сікли перед вівтарем [2].

У історії педагогічної думки ідея неприпустимості фізичних покарань учнів вперше висловлена М. Квінтіліаном. На противагу їм педагог обґрунтував доцільність похвали, нагороди та змагання [4].

В епоху Середньовіччя тілесні покарання досить часто використовувалися у педагогічному процесі. Так звана «палична дисципліна» застосовувалася до вихованців релігійних закладів освіти, майбутніх працівників торгівлі та військових. Її метою було виховання терплячості та стійкості, вміння долати життєві труднощі й фізичні страждання, опиратися гордості й упертості.

Аналогічне ставлення до дітей спостерігалось і на історичних територіях нашої держави. Науковець О. Квас, характеризуючи становище дітей, акцентує на суворому поведженні із ними та застосуванні репресивних методів виховання [3].

Відмова від середньовічного аскетизму була довгим і складним процесом. Навіть видатні педагоги, які не були прихильниками тілесного покарання, погоджувалися із його застосуванням в окремих випадках. Зокрема, Я.А.Коменський, Дж. Локк зазначали про його доцільність за певних умов: не зловживати даним методом і не спричиняти учневі тяжких ушкоджень.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дисциплінування молодого покоління за допомогою тілесного покарання відбувалося не лише в Європі, а й у Середній та Східній Азії. У початкових школах країн Сходу для цього виготовляли батоги зі шкіри тварин, пруття з різних порід дерев і кущів, бамбукові хлисти. Домашня освіта майбутніх османських султанів в XIV ст. також передбачала побиття палицею із виховною метою.

Американський історик та психолог Лойд Демоз наводить приклад особливостей тілесного покарання дітей в деяких індіанських племенах Північної Америки. До насильних утисків вдавалися родичі чоловічої статі по материнській лінії на прохання самої матері, але ступінь суворості тілесного покарання залишалася на розсуд караючого [2].

До XVII ст. застосування фізичних методів покарання вважалося звичною практикою. Зміни у педагогічних підходах відбулися лише у XVIII ст. і позначилися гуманізацією виховання. Так, до критики даного методу вдавався німецький педагог А. Дістервег, а французький філософ-просвітник Ж.-Ж. Руссо протиставив йому ідею вільного, природного виховання. Тож, поступово тілесні покарання зникають із масової практики. Вони втрачають популярність і у більшій частині Європи та Америки, однак Велика депресія та Друга світова війна загальмували цей процес.

Н. Лесько відзначає, що навчання у вітчизняних закладах освіти в XIX ст. було різким [5, 125]. Так, у гімназіях Київського учбового округу кінця 50-х років XIX ст. побиття застосовували щорічно до чверті чи то до половини учнів. Гіршою ситуація була у духовних закладах: "били під дзвоном, солоними різками, давали по 300 і більше ударів,... часто карали десятого, півкласу, увесь клас" [5, 125].

Своєрідною відповіддю на проблему реалізації методів покарання, фізичних зокрема, в закладах освіти стала публікація статті М. Пирогова "Чи потрібно сікти дітей і сікти в присутності інших дітей?". В ній педагог висловив думку про те, що використання різок у закладах освіти є антипедагогічним, а тілесні покарання руйнують почуття сорому у дітей, розбещують їх і мають бути відмінені. Микола Пирогов розробив та обґрунтував поняття "внутрішнього покарання" та ідею щодо неможливості тілесного "зовнішнього покарання" як найважливішої умови виховання "людини в людині" [1].

Досить категоричною, стосовно використання методів покарання у вихованні, є позиція видатного вітчизняного педагога К.Ушинського, який вважав, що лише доцільною організацією педагогічного процесу як вдома, так і в школі можна позбавитися потреби в покаранні. Він переконував, що справжнє виховання - це те, яке здійснюється без будь-яких заохочень і покарань взагалі.

Тож, до XX ст. у соціальному середовищі фізичне насильство щодо дітей не розглядалося як проблема, що потребує занепокоєння, але воно актуалізувалося у поглядах деяких педагогів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Аналіз спадщини вітчизняних педагогів та громадських діячів ХХ ст. дозволив виокремити наступне бачення досліджуваної проблематики.

Співзвучною до ідеї М.Пирогова про недопустимість тілесних покарань школярів була позиція С. Шацького. Висловлену К.Ушинським думку про можливість здійснення виховання і навчання без покарань пізніше підтримали Ш.О. Амонашвілі, Г.Г. Ващенко, В.О. Сухомлинський. Про переважання методу заохочення над покаранням у практичній діяльності школи зазначали С.Шацький, І.Франко.

Певні ідеї стосовно покарання як методу відображені у виховній концепції А. Макаренка. Її варто розглядати крізь вчення про "виховання в колективі та через колектив". Автор першим ввів покарання до гармонічної системи виховних засобів. Він розробив принципи використання різноманітних прийомів педагогічного впливу, головним серед яких вважав більшу вимогливість та повагу до дітей, неприпустимість під час фізичного покарання страждань, використання покарань з боку колективу, індивідуальний підхід у процесі коригування поведінки, застосування дисциплінарного впливу за свідоме порушення правил, необхідність пред'явлення високих вимог і більш суворого покарання щодо найкращих учнів [4;5]. Науковиця А.Бойко зазначає про постійні пошуки А. Макаренком педагогічно й естетично виправданих покарань. На її думку, контингент дітей в колонії імені О.М. Горького і комуні імені Ф.Е. Дзержинського не міг дозволити йому об'єктивно заявити і реалізувати на практиці процес перевиховання без групи методів стимулювання поведінки та діяльності [1, 106].

Ми погоджуємося із авторами щодо основних причин появи та використання фізичного впливу на дітей у якості виховного методу. До них належать: невідповідність умов життя людським можливостям і потребам; раптові серйозні зміни в різних сферах діяльності (економічній, соціальній, культурній); суспільні стереотипи; неузгодженість цілей, змісту й засобів виховання; низька педагогічна культура попередніх поколінь [1;2;5;6;7].

ХХІ ст. утверджує розуміння людської гідності дитини, її право на самостійний вибір життєвого шляху. Психологічні дослідження вказують на наявність у тілесно покараних школярів заниженої самооцінки; почуття недовіри та напруги у взаєминах із дорослими; переважання нав'язливих спогадів. Учням притаманні вольові порушення, агресія та негативізм. Процес навчання ускладнюється на початкових етапах і пов'язаний із затримкою когнітивного розвитку. Підвищена тривожність та страх виявляються як у пасивності, так і в насильницькій поведінці [2; 6]. У дорослому віці такі особистості вирізняються депресією та посттравматичним розладом. Вони схильні до зловживання алкоголем та наркотичними речовинами, вчинення протиправних дій, самогубства.

У наші дні зміцнюється система захисту учнів від фізичного насильства. Зокрема, на національному рівні в Україні прийнято ряд законодавчих і правових актів, які регламентують попередження та припинення насильства.

До них належать: Конституція України (1996 р.), Закон «Про охорону дитинства» (2001 р.) "Про запобігання та протидію домашньому насильству" (2018 р.) та ін. Для допомоги дітям, що стали жертвами тілесного покарання, працюють центри соціальних служб та молоді, система телефонів довіри. На рівні шкільного життя - створюються умови для забезпечення безпечного освітнього середовища, протидії булінгу, партнерської суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що відображено у Законах України "Про освіту" (2017 р.), "Про повну загальну середню освіту" (2020 р.), Концепції НУШ (2016 р.).

Можемо підсумувати, що тілесні покарання, які застосовувалися у процесі виховання дітей у більшості суспільно-економічних формацій минулого, є недоречними та згубним для формування особистості. Педагогі-гуманісти радили осмислювати цільове призначення даного методу, враховувати принципи гуманізму та демократизму, використовувати покарання лише як засіб виховного впливу без застосування фізичної сили до учнів.

Список використаної літератури:

1. Бойко А.М., Іноземцев В.А. Теорія стимулювання «заохочення і покарання дітей» М.І. Пирогова та її розвиток у творчості видатних вітчизняних педагогів. *Педагогічні науки*, 2017. Випуск 68. С. 105-112.
2. Замашкіна О.Д. Педагогіка сімейного виховання: навчальний посібник. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2016. 400 с.
3. Квас О.В. Звичаєве право і становище української дитини (кінець ХІХ – початок ХХ століття). *Педагогіка формування творчої особи у вищій і загальноосвітній школі*. Харків, 2013. Вип. 31. С. 39–50
4. Левківський М. В. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник [4-е вид.]. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 190 с.
5. Лесько Н. В. Історичні аспекти становлення проблеми насильства щодо дітей. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 1 (22). 2018. С. 123-126.
6. Доценко В.В. Тілесні покарання – провальний метод виховання дітей. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 берез. 2022 р.)*. Харків, 2022. С. 130-133.
7. Leshchenko Nataliia. Activities of religious organizations in preschool field of Ukraine (during 2nd half of 19th century – 1920s). *Intellectual Archive*. Volume 10. Number 1. January/March. Canada: Shiny World Corp., 2021. P. 95-102.

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ

Анастасія Чумак
Мелітопольський педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
місто Запоріжжя
Науковий керівник : Саєнко Ю.О.,
канд. пед. наук, доцент кафедри
початкової і спеціальної освіти

Анотація: У статті обґрунтовано необхідність дидактичних ігор як засіб інтелектуального розвитку дітей. Дидактичні ігри є багатоплановим, складним педагогічним явищем. Вона є ігровим методом навчання дітей, формою навчання, самостійною ігровою діяльністю, засобом всебічного виховання особистості, а також одним із засобів розвитку пізнавальної активності дітей.

Ключові слова: Дидактична гра, дидактика, проблема розвитку пізнавальної активності учнів.

Більшість науковців розглядають педагогіку як комплекс педагогічних наук, тобто як комплекс наук про виховання людини. Однією зі складових цього комплексу є дидактика. Якщо ж дидактику розглядати як частину педагогіки, яка вивчає процес навчання, то, як показала практика, залишаються осторонь проблеми забезпечення єдності навчання, виховання і розвитку учнів. вважають, що дидактика є теорією навчання, або теорією освіти та навчання.

Вже у XIX ст. О. Вільман особливо наголошував на тому значення, яке має для дидактики зміст освіти, системність, тематичний охоплення та його освітньо-виховне значення. Уявлення про дидактику як науку про зміст освіти відстоював С. Гессен, який своєму твору «Структура та зміст сучасної школи» дав підзаголовок: «Загальна дидактика». В даний час ці уявлення близькі західнонімецьким дидактикам, які вважають дидактику наукою про зміст освіти (В. Клафкі, Е. Венігер). Пізнавальна активність при правильній педагогічній організації діяльності вихованців і систематичної та цілеспрямованої виховної діяльності може і має стати стійкою рисою особистості дошкільника, тому що вона сильно впливає на його розвиток. Все це і зумовило актуальність теми дослідження дидактичної гри як засіб пізнавальної активності дітей.

Основними умовами розвитку зазначеного рівня пізнавальної активності є включеність пізнавальної діяльності у загальний контекст життя дитини, рівень та способи вираження пізнавальної активності дорослих – педагогів та батьків. Самостійна пізнавальна активність характеризується орієнтацією на встановлення джерел, причинно-наслідкових зав'язків, механізмів навколишніх явищ, подій та себе самого. Кожен рівень пізнавальної активності становить основу вищого рівня і входить у його склад, необхідний

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

повноцінного прояви вищих рівнів пізнавальної активності. Умови, необхідних розвитку пізнавальної активності кожному етапі, також включаються до складу умов, необхідні забезпечення пізнавальної активності вищого рівня, але займають у своїй дедалі більше підлегле положення. Умовно засоби розвитку пізнавальної активності та пізнавального інтересу розподіляються на дві групи: діяльність дітей та твори духовної та матеріальної культури. На ранніх щаблях розвитку особистий досвід – найважливіший шлях пізнання навколишнього світу. Але незабаром його стає недостатньо.

Сутність гри як провідного виду діяльності полягає в тому, що діти відображають у ній різні сторони життя, особливості взаємин дорослих, уточнюють свої знання про навколишню дійсність. Гра – є свого роду засіб пізнання дитиною дійсності. Д.Б. Ельконін наголошував, що гра – це складне психологічне явище, яке дає ефект загального психічного розвитку. За твердженням К.Д. Ушинського, у грі дитина «живе» і сліди цього життя глибше залишаються у ньому, ніж сліди дійсного життя. У грі дитина вчиться підкоряти свою поведінку правилам гри, пізнає правила спілкування з людьми, розвиває свої розумові здібності та пізнавальні інтереси, які особливо важливі для успішного навчання у школі. Гра для дитини – це серйозне заняття. Кожен рівень пізнавальної активності становить основу вищого рівня і входить у його склад, необхідний повноцінного прояви вищих рівнів пізнавальної активності. Умови, необхідних розвитку пізнавальної активності кожному етапі, також включаються до складу умов, необхідні забезпечення пізнавальної активності вищого рівня, але займають у своїй дедалі більше підлегле положення. На кожному віковому етапі пізнавальна активність має свої форми поведінкових проявів і вимагає особливих умов для свого формування. У дослідженнях накопичено факти, що характеризують дидактичну гру як форму організації навчання.

Дидактична гра сприяє розвитку пізнавальних здібностей: отримання нових знань, їх узагальнення та закріплення; у процесі гри засвоюють суспільно вироблені засоби та способи розумової діяльності; у процесі дидактичних ігор багато складних явищ розчленуються на прості і навпаки, поодинокі узагальнюються; здійснюється аналітична та синтетична діяльність; деякі дидактичні ігри начебто не вносять нічого нового у знання дітей, проте вони приносять велику користь тим, що вчать дітей застосовувати наявні знання у нових умовах; збагаченню чуттєвого досвіду дитини, розвиваючи у своїй його розумові здібності (уміння порівнювати, збагачувати, класифікувати предмети та явища навколишнього світу, висловлювати свої судження, робити висновки).

У дидактичній грі поповнюється та активізується словник, формується правильне звуковимовлення, розвивається зв'язне мовлення; ряд ігор з успіхом використовується для розвитку фонематичної сторони мови: так, захоплююча ігрова дія спонукає дітей до багаторазового повторення одного і того ж звукосполучення, таке повторення звуків не втомлює дітей, тому що вони

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

зацікавлені самою грою, то вони виконують роль птиці, то роль рушійного автомобіля, і чим більше захоплена дитина, тим активніше вона відтворює потрібні звуки, тим повніший педагогічний ефект. Проблема розвитку пізнавальної активності учнів - одна з найактуальніших у дитячій психології, оскільки взаємодія людини з навколишнім світом можлива завдяки її активності та діяльності. Пізнавальна активність при правильній педагогічній організації діяльності вихованців та систематичної та цілеспрямованої виховної діяльності може і має стати стійкою рисою особистості учня, тому що вона надає сильне впливом геть його розвиток. Все це і зумовило актуальність теми дослідження дидактичної гри як засіб пізнавальної активності дітей.

З метою формування пізнавальної активності провели низку дидактичних ігор, спрямованих на розвиток пізнавального інтересу, мислення, уваги, зорової пам'яті, уяви та мовлення дітей, а також формування таких якостей особистості як уважність, спостережливість і зосередженість, пізнавальна самотність.

Об'єктом дидактики варто було б вибрати навчально-виховний процес, а її предметом – механізми і закономірності цього процесу. Зрозуміло, що постає проблема вибору методу дослідження дидактичних проблем. Вибір упав на системний підхід. Саме він дозволяє всебічно розглянути дидактичну систему, базове поняття, яке акумулює в собі практично всі дидактичні проблеми, а також дидактичний цикл, у якому сконцентровано всі проблеми процесу навчання. А це означає, що процес навчання повинен розглядатися крізь призму дидактичної системи, а отже розвиток і виховання учнів під час навчання повинні вивчатися в єдності з навчанням. У зв'язку з цим виклад змісту дидактики розпочинається з деякого екскурсу в педагогіку, тим самим створюється основа для руху думки читача від цілого до частин. Однією з особливостей сучасного навчально-виховного процесу є його технологічність, яка передбачає використання у цьому процесі нових педагогічних технологій. Але кожна технологія, в свою чергу, передбачає реалізацію конкретних цілей навчання, знання яких є необхідною умовою для організації процесу навчання в сучасній школі. Саме тому в дидактиці велика увага приділена проблемі цілей навчання, їх класифікації та поділу на групи. Варто зупинитися на тому, що всі цілі навчання поділяються на чотири, а не на три групи, як звикли всі вважати у вигляді славнозвісної «триєдиної мети». Проблема цілей навчання важлива ще й тому, що основою для вивчення навчально-виховного процесу є базова дидактична система, в якій першим елементом є цілі навчання.

Отже, дидактичні ігри викликають у школяра живий інтерес до предмета, дозволяє розвивати індивідуальні здібності кожного учня, виховує пізнавальну активність. Цінність дидактичної гри визначається не по тому, яку реакцію вона викликає з боку дітей, а по ефективності у вирішенні того чи іншого завдання стосовно до кожного учня. У результаті дидактичних ігор вдалося розвинути у дітей спостережливість, увагу, уяву дітей, формувати вміння аналізувати, міркувати, робити висновки, тобто розвинути ті розумові

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

операції, які становлять ядро пізнавальної активності. Дидактичні процеси виникають із суспільної необхідності передати молодому поколінню накопичений досвід, важливий для розвитку суспільства. Як це здійснити найраціональніше і з найбільшим ефектом для формування особистості – є основною проблемою дидактики, яка ставить за мету протидіяти стихійній волі випадку в процесі навчання.

Дидактика як наука описує існуючі системи навчання, досліджує навчальний процес з метою його вдосконалення, розвиває нові ідеї, впливає на педагогічний процес. Дидактика пов'язана із соціологією, яка спрямована на подолання соціальних конфліктів, удосконалення методів управління та соціалізації особистості, вивчає закономірності поведінки і діяльності людей, а також їхні психологічні характеристики. Знання з естетики допомагають будувати дидактичний процес на засадах гармонійного предметного середовища, засобами навчання створювати оптимальні умови для праці та активної пізнавальної діяльності учнів, забезпечувати розвиток їхніх творчих здібностей.

Список використаних джерел:

1. <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2845>
2. <https://naurok.com.ua/naukove-doslidzhennya-formuvannya-piznavalno-aktivnosti-uchniv-zasobami-didaktichno-gri-99016.html>
3. <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/107-problemy-i-perspektyvy-rozvytku-osvity-khkhi-stolittia-18-19-lystopada-2021-r/823-vikoristannya-didaktichnikh-igor-yak-zasobu-stimulyuvannya-piznavalnoji-aktivnosti-ditej-molodshogo-shkilnogo-viku>
4. <https://ua-referat.com/%D0%94%D0%B8%D0%B4%D0>
5. <https://vseosvita.ua/library/didakticna-gra-ak-zasib-formuvanna-piznavalnoi-aktivnosti-molodsih-skolariv-v-umovah-novoi-ukrainskoi-skoli-505884.html>

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Чуто Катерина Олексіївна
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Ступак Оксана Юріївна,
доктор педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті проаналізований вплив новітніх комп'ютерних технологій (смартфони, планшети з сенсорним екраном) на дітей дошкільного віку, європейські дослідження щодо використання онлайн ігор в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: діти дошкільного віку, гра, комп'ютерні технології, ігри.

Гра є основою для раннього дитинства – це підтримують психологи та педагоги як спосіб розвитку фізичного, інтелектуального, соціального, емоційного та морального розвитку дитячого потенціалу. Через гру діти вчаться стійкості, коли вони стикаються з незначними труднощами, та зосереджуватись на новому завданні. Крім того, природа гри орієнтована на правила, діти самі можуть встановлювати правила або дізнаватися про наслідки невиконання правил іншими [2].

До появи новітніх комп'ютерних технологій, таких як смартфони та планшети з сенсорним екраном, дітям дошкільного віку було важко взаємодіяти з технологіями. Традиційні пристрої на основі клавіатури, такі як настільні комп'ютери та ноутбуки, вимагають певного рівня розвитку дрібної моторики, щоб користуватися клавіатурою, а також певного рівня когнітивного розвитку, щоб розуміти символи на клавіатурі. Ці пристрої вимагають навичок, яких дошкільники, можливо, ще не мають, і тому вони не відповідають їхньому розвитку. Однак нові види пристроїв кидають виклик нашому уявленню про технології у роботі з дітьми віком від 2 до 6 років. Мобільний телефон, мультисенсорні екрани та нові технології змінили спосіб взаємодії дітей дошкільного віку з зображеннями, звуками та ідеями. Зараз дослідження показують, що діти віком від 2 років можуть легко взаємодіяти з технологією сенсорного екрану [4]. Пристрої з сенсорним екраном є більш доступними для дошкільнят, ніж настільні комп'ютери та ноутбуки, з кількох причин. Наприклад, більшість маленьких дітей можуть досліджувати сенсорні екрани самостійно. Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс дозволяє їм легко керувати елементами на екрані за допомогою навичок, які вони вже розвинули. Використовуючи поверхню сенсорного екрану, діти можуть вибирати різноманітні ігри на власний розсуд; з традиційним ноутбуком або настільним комп'ютером їм може знадобитися допомога дорослого, щоб змінити програму.

Поки використання інформаційних технологій у закладі дошкільної освіти ще немає погоджених світових підходів, все ще існує опір інтеграції технологій в дошкільній освіті. Є кілька причин цієї розбіжності, в тому числі відсутність достатньої кількості цифрових пристроїв у ЗДО або достатньої підготовки педагогів до використання технологій в дошкільній освіті. Ще одна причина – хвилювання батьків і педагогів, які вважають, що використання комп'ютерних технологій не принесе користі та порушить соціальний розвиток дітей на дошкільному етапі, призведе до деяких фізичних проблеми як ожиріння, втома та аберації очей, розлади сонливості та соціальна ізоляція [6].

В останні роки через поширення коронавірусу багато шкіл в Україні, Європі та світі запровадили онлайн навчання, навіть на рівні дошкільних закладів. Ось чому чимало зарубіжних і вітчизняних дослідників схильні розуміти вплив революції онлайн-навчання на дітей. Цей широкий спектр

досліджень зосереджений не лише на Інтернет-навчанні, а також на навчальних іграх офлайн та онлайн [3]. Результати європейських наукових досліджень показують, що онлайн-навчання, а також освітні ігри позитивно впливають на такі навички, як критичне мислення, творчість, вирішення проблем. Але поки незрозуміло, які фактори в цих програмах спонукають дітей до навчання [1]. Зростаюча тенденція останнім часом у закладах дошкільної освіти використовувати ігри, засновані на онлайн-освіті викликало занепокоєння щодо негативного впливу цих ігор на дітей. Наприклад, деякі дослідники вважають, що навчальні ігри викликають залежність, підвищення агресії та зниження моторики [5].

Резюмуючи відзначимо, що результати європейських наукових розвідок підкреслюють необхідність додаткових досліджень щодо факторів впливу цифрових комп'ютерних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Crescenzi-Lanna, L. Emotions, private speech, involvement and other aspects of young children's interactions with educational apps. *Computers in Human Behavior*. 2020. № 111.
2. Beth A. Rogowsky, Caryn C. Terwilliger, Craig A. Young, Elizabeth E. Kribbs. Playful learning with technology: the effect of computer-assisted instruction on literacy and numeracy skills of preschoolers. *International Journal of Play*. 2018. 7:1. P. 60-80. DOI: 10.1080/21594937.2017.1348324.
3. Castillo R.P. Exploring the differential effects of social and individualistic gameplay motivations on bridging social capital for users of a massively multiplayer online game. *Computers in Human Behavior*. 2019. 91. P. 263–270.
4. Chiong, C., Shuler C. Learning: Is There an App for That? Investigations of Young Children's Usage and Learning With Mobile Devices and Apps. New York. The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop. 2010. www.joanganzcooneycenter.org/wp-content/uploads/2010/10/learningapps_final_110410.pdf.
5. Lazarinis, F., Alexandri, K., Panagiotakopoulos, C., Verykios, V.S. Sensitizing young children on internet addiction and online safety risks through storytelling in a mobile application. *Education and Information Technologies*. 2020. 25(1). P. 163–174.
6. Nizam, D. N. M., Law, E.L.-C. Derivation of young children's interaction strategies with digital educational games from gaze sequences analysis. *International Journal of Human-Computer Studies*. 2021. 146.

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

*Тетяна Шаталюк,
здобувач ступеня
вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: Тодосієнко Н. Л.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач
Вінницький державний
педагогічного університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця*

Анотація. У статті розглянуто проблему естетичного виховання дітей дошкільного віку в процесі організації дозвілля, теоретичні основи та особливості естетичного виховання дітей середнього дошкільного віку, специфічні психологічні особливості у дошкільному віковому періоді. Проаналізовано науковий доробок педагогів та сучасні наукові дослідження, розглянуто динаміку становлення естетичної обізнаності та розвитку сприймання дошкільнят шляхом організації дозвілля.

Ключові слова: дозвіллева діяльність, дошкільний вік, естетичне виховання, середній дошкільний вік, творчість.

Дошкільна освіта дітей передбачає процес і результат освоєння істотних властивостей навколишньої дійсності і світу, краси, відтвореної у художніх, музичних образах, образах літератури. Естетичне виховання, зокрема послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток сприймання і розуміння прекрасного у мистецтві, природі, взаєминах людей, художніх потреб і здатності до художньої творчості є вагомим чинником формування всебічно розвиненої особистості, тому як основа закладена у дошкільному дитинстві.

Системний погляд на основі залучення засобів мистецтва щодо форм і методів естетичного виховання дітей у дитячому садку пропонує в своїх працях Т. Доронова. Ігрові методи у навчанні дітей образотворчої діяльності пропонують: Г. Григор'єва – розвиток самоконтролю дітей в образотворчій діяльності; Н. Кириченко, Т. Науменко – використовують різноманітні ігрові методи і прийоми, ігрові ситуації, які допомагають розвинути пізнавально-творчу активність дітей дошкільного віку; зокрема казки, вірші, пісні, загадки, музичні та художні твори.

Метою дослідження є розгляд теоретичних засад та особливостей естетичного виховання дітей дошкільного віку в процесі організації дозвілля.

Естетичне виховання передбачає, насамперед, розвиток почуттєвої сфери особистості. Воно спрямоване на формування у творчої особистості здатності адекватно сприймати прекрасне і потворне, чуття міри у створенні художніх цінностей. Естетичне виховання є специфічною діяльністю, під час

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

якої у дітей дошкільного віку формується здатність до пізнання об'єктів навколишнього світу з естетичних позицій. На його основі формується художнє сприймання – пізнання дійсності засобами різних видів мистецтва.

У дошкільному віці дитина налаштована насамперед на гру. У середньому дошкільному віці у дітей виникає зацікавленість настроєм творів мистецтва, вони помічають зв'язок між змістом твору і його виражальними засобами, починають вибірково ставитися до різних жанрів мистецтва і конкретних творів, порівнювати та оцінювати їх; проявляються художні інтереси, нахили і прагнення до творчості, діти відчують радість від створення найпростішого віршування, складання пісень та поспівок, створення малюнків. Основними шляхами естетичного розвитку дитини є: самостійна художня творчість, художнє виховання, створення власного продукту – малюнка, поробок із пластиліну, «у музичних імпровізаціях слід прагнути втілити у невеликих піснях власні переживання, своє ставлення до навколишньої дійсності» [3, 36]. Завданнями художнього виховання особистості дитини засобами мистецтва якого є наступне: формування естетичного сприймання; систематичний розвиток естетичних почуттів і уявлень дітей, їхньої фантазії; залучення дітей до діяльності у всіх сферах мистецтва: музичне та образотворче, синтетичні види мистецтва; формування прагнення вносити елементи прекрасного – «естетичного зерна» в побут, природу, власну творчу діяльність; розвиток художньо-творчих здібностей дітей засобами різних видів мистецької діяльності. «Завдяки художньому сприйманню дитина пізнає себе, свої взаємини з навколишнім світом в «уявному полі» художніх образів шляхом емоційної ідентифікації» [5, 375].

Отже, в закладах дошкільного виховання у часи дозвілля дітей найчастіше залучають до таких видів художньої діяльності: зображувальна діяльність – сприймання творів образотворчого мистецтва, малювання, ліплення, виготовлення аплікацій; музична діяльність – сприймання музики, співи, ігри, танці, хороводи, гра на музичних інструментах; художньо-мовленнева діяльність – слухання казок, розповідей, читання віршів, творчі розповіді; театралізована діяльність – театралізація, інсценізація. Динаміка становлення естетичної обізнаності та розвитку сприймання дошкільнят певною мірою залежить від їх здатності до емоційно-естетичного переживання. А воно має специфічні особливості у різних вікових періодах: ранньому, молодшому, старшому дошкільному віці [1].

Таким чином, естетичне виховання сприяє можливості художнього розвитку кожної дитини і поступово формує самостійну художню діяльність, яка виникає з власної ініціативи дітей, відповідає їхнім інтересам та потребам, вимагає особливого ставлення дорослого та непрямого педагогічного керівництва задля збереження інтересу до самостійної творчої діяльності. Культурна інстанція втручається не тільки на стадії отримання знань, а і під час організації дозвілля. Вона діє вже при самому початковому навчанні мови, організовуючи індивідуальні виявлення та вводячи норми спілкування, здатність жити у суспільстві. Художня творчість формується тоді, коли

повністю змінюється душевний стан дитини; тоді, коли розум припиняє очікувати дива та вирішує створити його сам.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці : Букрек, 2018. 296 с.
2. Гавриш Н. О. Інтегровані заняття у дитячому садку. Київ : Шк. світ. 2013. 128 с.
3. Грибанова М. В. Формування естетичного й художнього сприймання дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Харків, 2010, 20 с.
4. Григоренко В. Є. Формування естетичного ставлення дітей старшого дошкільного віку до декоративно-ужиткового мистецтва на заняттях образотворчого мистецтва : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 20 с.
5. Тодосієнко Н. Л. Підготовка майбутніх педагогів до творчої роботи з дошкільниками засобами комплексного використання мистецтва. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: мат-ли міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. ВДПУ імені Михайла Коцюбинського «Вінниця, 2015. С. 374–378.*
6. Шикирінська О. А. Вплив музичного виховання на формування морально-естетичної культури дітей дошкільного віку. *Науковий журнал «Педагогічні науки». Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2019. Вип. 74. С. 36–40.*

ФОРМУВАННЯ УМІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ВИСЛОВЛЮВАТИ ВЛАСНУ ДУМКУ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Вікторія Шляхтиченко
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Тесленко Т. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти

Новітнє суспільство висуває до освіти нові вимоги, однією з яких є формування особистостей, що спроможні ухвалювати неординарні рішення й ефективно налагоджувати взаємини у швидкоплинній реальності. Активність, самостійність, творчість, здатність адаптуватися до стрімких змін — ці риси

особистості дуже важливі на сучасному етапі історичного розвитку, а їх формування потребує реалізації нових підходів до процесу навчання.

Згідно Державного стандарту початкової освіти та Концепції НУШ особливе місце у процесі розвитку особистості учня приділяється формуванню у нього 10 ключових компетентностей та 9 наскрізних умінь: читання з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, вміння оцінювати ризики, вміння ухвалювати рішення, вміння розв'язувати проблеми, вміння співпрацювати з іншими особами. У XXI столітті вміння висловлювати власну думку є найважливішим і ключовим фактором сформованості особистості. Це пов'язано з розвитком інформаційно-комунікативної сфери суспільства, зміною поглядів та освітньої системи.

Проблема формування наскрізних умінь серед дітей молодшого шкільного віку, особливо вміння висловлювати власну думку, відображена у К. Бабанова, І. Вітківської, Є. Задой, О. Пометун, Л. Піроженко, І. Чередової, О. Ярошенко та інших вчених. Дослідженням даної проблеми займались, також зарубіжні вчені: S. Deterding, R. Khaled, L. Nacke, F. Groh, K. Kapp.

В основі сучасної освіти за моделлю НУШ лежить педагогіка, зорієнтована на учня, тобто педагогічні технології і методи, які спонукають дітей до активного дослідження, індивідуального висловлювання та групової взаємодії. Вони розробляються з метою створити для вчителя й учнів таке освітнє середовище, якому процес навчання і виховання стає інтерактивним. При цьому значна увага приділяється застосуванню технології розвитку критичного мислення в роботі з молодшими школярами.

Технологія розвитку критичного мислення – педагогічна система, спрямована на формування у школярів аналітичного мислення. У витоків цього напрямку стояли такі видатні вчені як Л. Виготський, Дж. Дьюї, М. Коул, Д. Вертч, Д. Брунер. Свої наукові дослідження присвятили цій проблемі вітчизняні вчені М. Жрасовицький, О. Белкіна, Ю. Стежко, педагоги-новатори Одещини С. Пеняєв, О. Боровська та інші [2, с.14]. Ця технологія має унікальний набір прийомів і технік, які дозволяють на уроці створювати ситуацію мислення. Матеріалом для такої ситуації можуть служити навчальні тексти, параграфи підручників, уривки наукових статей, художні твори, відеофільми.

Мета технології — навчити такого сприйняття навчального матеріалу, в процесі якого інформацію, яку отримує учень, можна розуміти, сприймати, порівняти з особистим досвідом і на її ґрунті формувати своє аналітичне судження.

Технологія надає значну увагу формуванню здібностей викладати свої думки на письмі. Прийоми, пов'язані з вирішенням цієї проблеми, дають змогу організувати, оформляти та ініціювати процес мислення учня, а отримані результати можуть служити матеріалом для діагностування вчителем цього процесу.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Технологія формування та розвитку критичного мислення – система діяльності, що базується на дослідженні проблем та ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки та визначення міри корисності інформації для особистих потреб і цілей. Учні повинні мати достатньо свободи, щоб мислити і самостійно вирішувати найскладніші питання. Мислити критично можна в будь-якому віці. Навіть у першокласників накопичено для цього достатньо життєвого досвіду та знань. Навіть малюки здатні думати критично і самостійно. Саме завдяки критичному мисленню традиційний процес пізнання знаходить індивідуальність і стає свідомим, безперервним та продуктивним.

Аналіз наукового доробку вчених, в яких тією чи іншою мірою розглядаються проблеми формування КМ молодших школярів, наші особисті спостереження дають можливість стверджувати, що процес формування КМ забезпечує розвиток його головних ознак, які характеризуються певними виявами:

1. Незалежність мислення, відносна самостійність думок: прагнення самостійно осмислювати навчальну та іншу інформацію; відсутність боязні не погодитись з класом, учителем; активне висловлення власних думок щодо питань, які виникають на уроці.

2. Протистояння навіюванню думок, зразків поведінки, вимог інших: вміння помічати помилкові судження інших учнів; вміння відстоювати власну думку; прагнення до розуміння причин тих чи інших тверджень, вимог, висновків.

3. Критичне ставлення до себе, виявлення власних помилок та адекватне ставлення до них: бачення власних помилок; вміння адекватно оцінювати свої знання, якість вирішення навчальних завдань; уважне сприймання зауважень вчителя, товаришів щодо своїх помилок та недоліків.

4. Пошукова спрямованість мислення, прагнення до знаходження кращих варіантів вирішення навчальних завдань: наявність розумної долі сумнівів щодо будь-яких “єдиновірних” рішень, висновків у процесі навчання; намагання самому розібратися в правильності тих чи інших тверджень, висновків, рішень; прагнення знаходити кращі варіанти розв’язання навчальних завдань, внести щось “своє”.

5. Вміння брати участь у діалоговій взаємодії: намагання аргументовано висловлювати свої думки; поважне ставлення до думок і пропозицій партнерів; вміння співпрацювати з іншими для знаходження спільного рішення [1, с.68-69].

Технологія включає прийоми, за допомогою яких можна інтенсифікувати процес читання наукових текстів, прослуховувати лекції тощо. Відомо, що в процесі тривалого слухання або читання увага розсіюється, втрачається інтерес і, як результат, знижується рівень розуміння.

Технологія надає значну увагу формуванню здібностей викладати свої думки на письмі. Прийоми, пов'язані з вирішенням цієї проблеми, дають змогу організувати, оформляти та ініціювати процес мислення учня, а отримані

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

результати можуть служити матеріалом для діагностування вчителем цього процесу.

Людина, яка критично мислить, вмітиме: визначати проблему; перевіряти використану інформацію; проаналізувати твердження, що лежить в основі інформації; враховувати альтернативні точки зору; визначати наявність підтексту в інформації; синтезувати здобуті знання; зробити висновки; прийняти оптимальне рішення.

Тож, технологія розвитку критичного мислення спонукає учнів до критичного аналізу, формує власну думку, навчає коректному скептицизму, зіставленню інформації з протилежних точок зору, розробці системи доказів на підтримку певної точки зору, вчить ретельно досліджувати нову інформацію, просіювати її, оцінювати нові ідеї, вирішувати, що важливо, а що ні, визначати загальну цінність нових знань на основі власних потреб і цілей.

Список використаних джерел:

1. Києнко-Романюк Л. Учителю про розвиток критичного мислення в учнів і студентів: теорія і практика. *Рідна школа*. 2006. № 7. С. 68-70.
2. Терно С. Критичне мислення: чергова мода чи нагальна проблема. *Історія в школах України*. 2007. №4. С. 13-15.

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Емма Шнайдер
УДУ імені Михайла Драгоманова
м.Київ

Науковий керівник: Тесленко Тетяна Василівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти

Мотивація у педагогіці - один з найважливіших компонентів навчання і учіння. Без мотивації просто неможлива ефективна учбова діяльність. Навчання має пробуджувати позитивні емоції та переживання, саме тоді засвоєння знань буде дійсно ефективним. Тобто, мотивація до учіння має бути позитивною, довгостроковою і стабільною. Досягти такої мотивації у дітей молодшого шкільного віку в сучасних реаліях стає все складніше, а тому все більше з'являється потреба у пошуках нових методів та засобів навчання. В нагоді педагогам стають психологічні дослідження вікових особливостей, у яких зазначається, що діти такого віку більше схильні до діяльності через гру, а тому і навчання можна зробити ефективнішим за допомогою гри. Розвивається поняття “дидактична гра” і все більше педагогів схиляється до

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

використання таких методів навчання на своїх уроках, чому також сприяє реформування освіти - принципи концепції НУШ.

Про ефективність впливу дидактичних ігор на навчання молодших школярів зазначали у своїх роботах відомі соціологи, як О. Сохор, Г. Цукерман; психологи: Б. Ананьєв, Л. Божович, Л. Занков, О. Киричук, Г. Костюк, Л. Проколієнко та ін.; педагоги: Н. Бібік, М. Вашуленко, Ю. Калинецька, С. Короткова, Н. Кудикіна, М. Микитинська, Н. Морозова, Д. Ніколенко, О. Савченко; а також Р. Осадчук, Н. Чканіков, Т. Шмаков, Г. Щукін та інші дослідники. Їх праці зробили величезний внесок у розвиток цього питання.

Гра – це вид діяльності, яка спрямована на відтворення і присвоєння суспільного досвіду, в якому складається і вдосконалюється самоуправління поведінкою. У навчально-виховному процесі гра реалізує такі функції як: навчальну, комунікативну, психологічну, розвивальну, виховну, релаксаційну та розважальну. Немає єдиного визначення щодо дидактичної гри в психолого-педагогічній літературі - кожен науковець трактує це визначення по-своєму. Наприклад, М. Кларін зазначає, що дидактична гра - це гра за правилами, підпорядкованими досягненню заздалегідь накресленого ігрового результату. А. Підласий вважає, що дидактичні (або пізнавальні) ігри - це “спеціально створені ситуації, що моделюють реальність, з яких учням пропонується знайти вихід” [4]. Але однозначно можна стверджувати, що гра - це діяльність, яка вимагає активного залучення дітей до безпосередньої ігрової діяльності, під час якої вони набувають певного досвіду та отримують задоволення від процесу. Ігрові форми навчання як ніякі інші форми сприяють використанню різних способів мотивації. Виділяють такі основні мотиви, які підвищує гра:

- мотиви спілкування: учні, спільно вирішуючи завдання, беручи участь у грі, навчаються спілкуватися, зміцнюють взаємовідносини;
- моральні мотиви: у грі кожен учень має виявити себе, свої знання, уміння, свій характер, вольові якості, власне ставлення до діяльності, до людей;
- пізнавальні мотиви: під час гри учень ставить собі мету та шукає шляхи її досягнення [2].

Також, для досягнення мотивації важливим є ситуація успіху, яка створює сприятливу емоційну атмосферу, що дає розвиватися пізнавальному інтересу. Така атмосфера сприяє тому, що невдача починає сприйматися як поразка у грі, а не в навчанні, і це мотивує до виправлення цієї поразки - реваншу.

В дидактиці існує різна класифікація дидактичних ігор, але найбільш точною, на нашу думку, є класифікація О. Сорокіної. Вона виділяє такі види навчальних ігор: 1) ігри-подорожі, 2) ігри-доручення, 3) ігри-припущення (ігрове завдання виражене в назвах: «Що було б...?», «Що б я зробив, якби...?»), 4) ігри-загадки, 5) ігри-бесіди. Усі вони побудовані таким чином, щоб зробити процес навчання цікавішим та доступнішим [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Слід також наголосити, що головна відмінність дидактичної гри від звичайної - це її учбовий характер. Дидактична гра, насамперед, має бути спрямованою на засвоєння нових знань, умінь та навичок, а вже потім виконувати функцію розваги. Для цього вчителю необхідно:

1. Визначити, які учбово-виховні завдання мають реалізовуватися через гру (підпорядкувати майбутню гру дидактичній меті);
2. Продумати місце гри в структурі уроку;
3. Визначити форму проведення гри;
4. Підготувати необхідний матеріал для її проведення [3].

Мотивація учбової діяльності виникає саме тоді, коли дитина захоплюється процесом ігрової діяльності. Це забезпечується перш за все добровільністю гри, можливостями вибору, елементами змагання, які дуже любляють діти молодшого шкільного віку, а також задоволеністю у потребі самоствердження та самореалізації. Різноманітні унаочнення, а також використання паралельно звичайних методів навчання роблять цю гру ще привабливішою та цікавішою. Захоплюючись грою, діти не помічають, що навчаються. Саме тому процес навчання для них стає легким та бажаним, а мотивація учіння тільки зростає.

Отже, дидактична гра є невід'ємною частиною навчальної діяльності. Через ігрові дії, вона заохочує дітей до навчання, та робить його цікавим і легким. Для успішного впровадження гри у навчання вчителю необхідно враховувати багато аспектів, серед яких постановка дидактичної цілі, підготовка до гри та її правильне проведення. Процес гри обов'язково має бути керованим вчителем і обмежений правилами, але при цьому залишатися добровільним та містити елементи змагання для більшого заохочення. Важливо також створювати позитивну емоційну атмосферу під час гри. Лише тоді така гра буде по-справжньому дидактичною, здійснювати пізнавальну функцію та формувати позитивну мотивацію у дітей молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Букатов В. М. Педагогічні таїнства дидактичних ігор: посібн. Київ: Ред. загальнопед. газ., 2004. 94 с.
2. Кукшин В. Ігрові технології на уроках [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/school/method/technol/759/>
3. Нечаєва Л. І. Дидактичні матеріали для розвитку комунікативних умінь молодших школярів. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. С. 37.
4. Підласий І. П. Педагогіка початкової школи: підручник [Електронний ресурс] / Іван Павлович Підласий. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://ibib.ltd.ua/pedagogika-nachalnoy-shkolyi-2.html>

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ: ПЕРЕВАГИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Сніжана Шумилко
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк
Науковий керівник: Наталія Ольхова,
к.пед. наук., доцент

Анотація. У статті проаналізовано науково-методичну, науково-педагогічну літературу присвячену проблемі використання інформаційних технологій на уроках інформатики. Досліджено проблему інформаційних технологій на уроках інформатики.

Ключові слова: інформаційні технології, навчальний процес, інформатики в школі, учні, інформатика.

У сучасному світі інформаційні технології стали невід'ємною частиною життя людини. Вони дозволяють швидко та ефективно отримувати необхідну інформацію, зв'язуватися з іншими людьми та виконувати різноманітні завдання. На уроках інформатики використання інформаційних технологій має великі переваги, оскільки вони дозволяє учням отримати знання та навички, які є важливими для життя в сучасному світі. В останні роки все більшого значення набуває використання інформаційних технологій на уроках інформатики. Зі швидким розвитком технологій педагоги визнали необхідність інтегрувати ці інструменти у свої навчальні програми, щоб забезпечити більш ефективний досвід навчання для учнів [5].

Тему інформаційних технологій на уроках інформатики досліджувало багато науковців, зокрема: М.Головка, В. Степашко, Т. Кузнецова, Ю. Кондратенко, Н. Тимків. Ці та інші вчені в Україні зробили важливий внесок у сферу навчання інформатики та інтеграцію інформаційних технологій.

Перевагою використання інформаційних технологій на уроках інформатики є можливість використання різноманітних програм та інструментів, які допомагають учням краще зрозуміти матеріал. Наприклад, програми для створення презентацій або відео дозволяють учням візуалізувати свої ідеї та краще зрозуміти теоретичний матеріал. Крім того, інтерактивні підручники та онлайн-курси дозволяють учням самостійно опановувати новий матеріал та виконувати завдання у зручний для них час. А також перевагою використання інформаційних технологій є можливість зробити уроки інформатики більш цікавими та змістовними. Використання різноманітних ігор та симуляцій дозволяє учням отримати практичні навички та досвід у вирішенні різноманітних завдань [3].

Використання комп'ютерів та програмного забезпечення на уроках інформатики дозволяє учням більш ефективно засвоювати матеріал. Застосування інтерактивних підручників та навчальних відео допомагає учням

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

краще зрозуміти складні концепції та поняття. Також, використання спеціалізованих програм дозволяє учням навчатися програмуванню та іншим навичкам, які можуть знадобитися їм в майбутньому.

Використання інформаційних технологій на уроках інформатики сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання. Учні, які розуміють, що можуть використовувати комп'ютери та програмне забезпечення для вивчення нових речей, будуть більш зацікавлені в навчанні. Крім того, використання інтерактивних технологій дозволяє учням відчувати себе більш активними учасниками процесу навчання, що може підвищити їхню мотивацію та прагнення до досягнення кращих результатів [6].

Застосування інформаційних технологій на уроках інформатики допомагає учням розвивати навички, які знадобляться їм в майбутньому. Однією з найважливіших переваг використання інформаційних технологій на уроках інформатики є те, що вони дозволяють учням навчатися у своєму власному темпі. Замість того, щоб встигати за темпом вчителя чи інших учнів у класі, учні можуть опрацьовувати матеріал зі своєю швидкістю. Це особливо важливо на уроках інформатики, де матеріал може бути складним і важким для розуміння. Використовуючи онлайн-посібники, відео та інші ресурси, учні можуть переглядати матеріал стільки разів, скільки їм потрібно, щоб повністю зрозуміти поняття [1].

Ще одна перевага використання інформаційних технологій на уроках інформатики полягає в тому, що вони надають учням доступ до величезної кількості інформації. Замість того, щоб покладатися виключно на підручник учні можуть отримати доступ до широкого спектру онлайн-ресурсів, таких як форуми програмування, блоги та відеоуроки. Це не тільки допомагає учням вчитися ефективніше, але й заохочує їх більше залучатися до предмету [2].

Крім того, застосування інформаційних технологій на уроках інформатики сприяє підготовці учнів до трудової діяльності. Оскільки технології продовжують відігравати все більш важливу роль у нашому суспільстві, дуже важливо, щоб учні навчилися ефективно використовувати ці інструменти. Інтегруючи інформаційні технології у свої навчальні програми, педагоги допомагають забезпечити підготовку своїх учнів до вимог сучасного середовища.

Однак важливо зазначити, що використання інформаційних технологій на уроках інформатики також має деякі потенційні недоліки. Одна з головних проблем полягає в тому, що учні можуть стати занадто залежними від цих інструментів і можуть не розвинути критичне мислення та навички вирішення проблем, які є важливими в інформатиці. Щоб пом'якшити цей ризик, вчителі повинні забезпечити баланс між використанням інформаційних технологій і традиційними методами навчання, такими як вправи в класі [4].

Підсумовуючи, зазначимо, що останнім часом використання інформаційних технологій на уроках інформатики набуває все більшого значення. Ці інструменти дозволяють учням навчатися у своєму власному темпі, надають доступ до великої кількості інформації та допомагають

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підготувати учнів до вимог сьогодення. Проте педагогам важливо знати про потенційні недоліки та забезпечити баланс між використанням інформаційних технологій і традиційними методами навчання. Роблячи це, вони можуть надати своїм учням більш ефективний і цікавий досвід навчання.

Список використаних джерел:

1. Спірін, О. М. (2009) Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. Інформаційні технології і засоби навчання, 5 (13). ISSN 2076-8184
2. Спірін, О. М. (2013) Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Інформаційні технології і засоби навчання, 1 (33). ISSN 2076-8184
3. О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод посіб. Київ, Україна: Вид-во А.С.К., 2004, 192 с.
4. Семко Л.П. Компетентнісний підхід до навчання інформатики // II Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка» / укладачі Н.В.Кононец, В.О.Балюк. – Полтава: КУЕП ПДАА, 2018 – С. 26
5. ТО Олійник (2014) Використання ІКТ для розвитку критичного мислення Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання К.: [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/2/9.pdf
6. Овчарук О., Сороко Н. (2016) Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності в системі освіти: сучасні дослідження та перспективи. Інформаційні технології і засоби навчання 51, вип. 1. С. 1-7

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГОМ ЗАСОБІВ КАЗКОТЕРАПІЇ ПРИ ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анастасія Щербатюк

УДУ ім. Михайла Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Тесленко Т.В.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової освіти

Застосування казкотерапії є ефективним засобом формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів, оскільки вона сприяє розвитку емоційної стійкості, самопізнання, соціальних та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

міжособистісних навичок, а також формує у дітей ціннісну орієнтацію на здоровий спосіб життя.

На сьогоднішній день з метою забезпечення високих показників здоров'я у школярів доцільно формувати здоров'язбережувальну компетентність як важливу умову духовного і культурного становлення особистості. Саме здоров'язбережувальна компетентність визначає спосіб життя не лише окремої особи, а й усього людства. Особливо важлива роль у формуванні цієї компетентності належить школі — суспільному інституту, що спеціалізується на підготовці нових поколінь до активного дорослого життя. Це одне з першочергових завдань сучасної освіти. Саме з цією метою у Державному стандарті початкової освіти та Концепції Нової української школи обґрунтовано необхідність формування у дітей здоров'язбережувальної компетентності як важливої життєвої здатності сучасної людини [1].

Головна особливість здоров'язбережувальних технологій в педагогіці (казкотерапії) – пріоритет здоров'я, тобто, класифікована професійна турбота про здоров'я, як обов'язкова умова освітнього процесу. Це визначає створення у школі здоров'язберігаючого освітнього простору, в якому педагоги та батьки узгоджено вирішують завдання, пов'язані зі збереженням здоров'я, й беруть на себе відповідальність за результат [5].

Цікавою та обґрунтованою є програма «Казкова фізкультура», що дозволяє формувати здоров'язбережувальну компетентність молодших школярів. Всі заняття з фізичної культури мають бути ігровими. Для цього потрібен цікавий пригодницький сюжет, своєрідна фізкультурна казка, педагогічний спектакль. А у казці завжди присутні образи, які і втілюватимуть діти завдяки сюжетно-рольовим проявам – за таких умов можливе досягнення максимальної мотивації до рухово-ігрової діяльності [2].

Казка дає дітям знання про здоров'я, здоровий спосіб життя та життєві навички. Дитина краще засвоює матеріал саме завдяки казці, адже в казці чарівний світ дитинства. Казка допомагає вирішити вчителям певні проблеми, які він може зустріти в роботі з дітьми. Можна сказати, що зараз казки можна розглядати як навчання так і виховання. Так, як навчання казкою несе в собі дидактичне повчання. А в казці присутня образність і метафоричність мови, хороша кінцівка, наявність таємниці чарівності. На нашу думку, завдяки терапії казкою можна допомогти формуванню особистості дитини, бо кожна людина по життю маж вміти висловити власну думку, навчається з дитинства слухати співрозмовника та підтримувати діалог не соромлячись. [3]

Зараз у світі все більше уваги приділяється здоров'ю людини, адже здоров'я є основною складовою її щастя та благополуччя. Здоров'язбережувальна компетентність включає у себе знання, уміння та навички, необхідні для збереження та підтримки фізичного та психічного здоров'я.

Використання казкотерапії у роботі з молодшими школярами при формуванні здоров'язбережувальної компетентності має свою специфіку, а саме:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Передбачає дозування інформації при знайомстві з казкою. Спочатку можливе лише її прочитання, розгляд картинок, обговорення вчинків героїв.

2. Пізніше можна використовувати інші прийоми роботи над казкою (аналіз, інсценізація тощо).

3. Зміст казки має сприяти формуванню у школярів емоційно забарвленого ставлення до добра і зла. Необхідно стимулювати розвиток емоційно-осмисленого сприймання казкового твору з опорою на його образність, виразність та спеціально підібрану наочність [4].

Отже, сутність здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів полягає у становленні позитивної мотиваційної спрямованості на здоровий спосіб життя, оволодінні учнями знаннями, вміннями організовувати власну здоров'язбережувальну діяльність, оволодінні досвідом здоров'язбереження; розвитку особистісних якостей, який здійснюється засобами оздоровчої методики, такої як казкотерапія. Проаналізовано особливості процесу формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів початкової школи, серед яких виділяють наявність певної системи діагностики рівня здоров'я, формування знань для збереження і зміцнення здоров'я, забезпечення здоро'язбережувального просторового середовища для організації освітнього процесу засобами казкотерапії, наявність емоційно позитивної установки на формування потреби у здоровому способі та стилі життя учнів, практичну включеність всіх учасників освітнього процесу в оздоровчу діяльність в процесі запровадження казкотерапії.

Список використаних джерел:

1. Башавець Н. А. Здоров'язбережувальна компетентність майбутнього фахівця як основа його культури. Наука і освіта. 2013. № 1 – 2. С. 120 –121.

2. Бурчик О.В. Групова казкотерапія в особистісно орієнтованому вихованні дітей. Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка, 2005, № 25, с. 203-205.

3. Василевська О. І. Особливості розвитку психічного здоров'я молодшого школяра засобами казкотерапії: автореф. дис. ... канд.. психол. наук: 19.00.07; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2015. 20 с.

4. Власенко Л. Організація здоров'язбережувального навчального процесу на уроках і в позаурочний час у початковій школі. Основи здоров'я. 2012. № 4. С. 21–24.

5. Сухомлинський В. О. Здоров'я, здоров'я і ще раз здоров'я. Вибрані твори: У 5 т. К. : Рад. школа, 1976. Т. 3. С. 103–111.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ

*Діана Ядчишина
УДУ імені Михайла
Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Тесленко Т.В,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри
початкової освіти*

Сьогодні інноваційні технології змушують людський мозок еволюціонувати в небаченому досі темпі. Діти, які живуть у форматі online мають абсолютно новий тип мислення. Якщо орієнтуватися на теорію поколінь, нині заклади освіти відвідують діти покоління А – «Альфа».

Соціальна компетентність молодшого школяра покликана сформувати знання, уміння, навички та здатності, які потрібні учню для подальшої освіти в постійно змінних соціальних умовах, стати головним механізмом у соціалізації та адаптації, підготувати дитину до освоєння та виконання основних соціальних ролей у суспільстві і має стати кінцевою метою соціалізації дітей. Але яке б життя не обрали сучасні здобувачі початкової освіти, вони обов'язково будуть зацікавлені інноваційними технологіями.

Головним завданням освіти є підготовка дітей старшого шкільного віку до сучасного життя, формування в них соціальної компетентності, а одним із засобів їх формування є *інтеграція* Lego-технологій в *навчальний процес*.

У сучасних умовах бурхливого розвитку початкової школи кожен вчитель повинен працювати творчо. Це означає, проводити уроки різноманітно і захоплююче.

Вчитель повинен зробити так, щоб нелегка навчальна праця приносила школяреві задоволення, радість, формувала бажання знову і знову пізнавати нове. А для цього, на мою думку, треба частіше використовувати нестандартні форми уроків, а саме Lego-технології, які підвищують ефективність і сприяють підтримці стабільного інтересу до навчальної роботи і кращому засвоєнню програмного матеріалу. Ігрові моменти, оригінальна подача матеріалу, різні форми колективної і групової роботи, найрізноманітніші завдання за допомогою Lego, допомагають їм жити в атмосфері творчого пошуку.

Питання впливу LEGO-конструювання обґрунтовано в численних працях провідних психологів і педагогів. Сучасні дослідження таких авторів як Л. Комарова «Країна з ЛЕГО», Л. Парамонова «Дитяче творче конструювання», Т. Лусс «Формування навичок конструктивно-ігрової діяльності у дітей за допомогою ЛЕГО» [1] доводять, що конструювання з LEGO виходить далеко за межі розуміння поняття «конструювання» у традиційному сенсі слова, сьогодні воно допомагає комплексно інтегрувати

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

форми роботи з конструктором LEGO в освітній процес та вирішувати ряд завдань, передбачених Державним стандартом початкової освіти.

У процесі формування соціальної компетентності важливим є період молодшого шкільного віку. Це час, коли дитина набуває нових соціальних ролей і вже здатна до самостійної керованої діяльності, рефлексії, розв'язання життєвих проблем, встановлення соціальних контактів, вироблення нових соціальних стратегій життєдіяльності.

Активним засобом формування соціальної компетентності учнів є використання LEGO-технологій в освітньому процесі.

LEGO в освітньому процесі дозволяє вирішувати наступні завдання:

- активне включення кожного учня в процес засвоєння навчального матеріалу;

- підвищення пізнавальної мотивації;

- формування навичок успішного спілкування (уміння слухати і чути один одного, вибудувувати діалог, ставити питання на розуміння);

- розвиток навичок самостійної навчальної діяльності: визначення провідних і проміжних завдань, уміння передбачати наслідки свого вибору, його об'єктивна оцінка;

- виховання лідерських якостей;

- уміння працювати з командою і в команді;

- переймати на себе відповідальність за спільну і власну діяльність по досягненню результату [2].

Отже, конструювання з LEGO - одне з найулюбленіших дитячих занять. Воно є не тільки захоплюючим, але й корисним для дитини. Конструювання створює необхідний фундамент при формуванні багатьох компетентностей дитини. Ці особливості дітей (довірлива старанність, наслідування, віра в істинність одержуваних знань, довіра до свої однокласників, толерантне ставлення до однокласників, робота в команді) є досить важливими передумовами навчання в молодшій школі. Діяльність молодшого школяра багато в чому пов'язана з тим, що дитина (за надзвичайно рідкісними винятками) любить відвідувати школу: його приваблює можливість бути в стані учня і сам процес навчання та співробітництва привертає.

Список використаних джерел:

1. Войтенко С. І., Декунова З. В., Лавська А. М., Ягупа І. Д. Нова українська школа: навчання через гру. LEGO-технологія в освітньому процесі: метод. посіб. Суми : НВВ КЗ СОППО, 2019. 112 с.

2. ЛЕГО-система в освітньому просторі нової початкової школи [Електронний ресурс]. URL <https://www.schoollife.org.ua/586-2018/>

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Майя Ярмошкіна
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
М. Вінниця

Науковий керівник: О. В. Шикиринська,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *Розкрито особливості використання дидактичних ігор як засобу формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Охарактеризовано можливості використання дидактичної гри в освітньому процесі ЗДО.*

Ключові слова: *дидактична гра, логіко-математична компетентність дітей старшого дошкільного віку, освітній процес закладу дошкільної освіти.*

Проблемі формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку присвячені роботи А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Гайдаржийської, К. Крутій, В. Кузьменко, М. Машовець, Т. Степанової, Л. Виготського, В. Давидова, Д. Ельконіна, К. Щербакової, Т. Кривошеї, О. Шикиринської та інших. Дидактичні ігри як засіб формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку є предметом вивчення наступних науковців: О. Колесникової, К. Щербакової, Н. Тарнавської, В. Старченко О. Савченко, О. Кононко.

Виходячи з положень Базового компонента дошкільної освіти логіко-математична компетентність передбачає здатність дитини самостійно класифікувати геометричні фігури, предмети та множини, серіювати (впорядковувати за ознаками), обчислювати та вимірювати [1].

Згідно базового компоненту дошкільної освіти, дидактична гра – вид ігор за правилами, що має певну виховну та навчальну мету й спрямована на вирішення освітніх завдань [1]. До структурних компонентів дидактичної гри належать: правила, ігрові дії, ігровий задум, дидактичні завдання, обладнання та матеріали.

На заняттях по формуванню логіко-математичної компетентності найчастіше застосовують дидактичні ігри. Їх використовують для збагачення знань дітей про множини, їх різноманітність, числа, геометричні фігури тощо. Засобами дидактичних ігор доцільно удосконалювати математичні уявлення дітей (часові, просторові, кількісні). Дидактична гра може використовуватися занятті як засіб реалізації програмового завдання [3].

За метою використання, дидактичні ігри умовно можна поділити на групи:

1. На формування уявлень про цифру та число;
2. На формування часових уявлень;
3. На орієнтування у просторі;
4. На формування знань про геометричні фігури;
5. На розвиток логічного мислення.

Можемо виділити форми проведення ігор: ігри-драматизації, ігри-обстеження, ігри-змагання, ігри-подорожі [3].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Загалом, дидактичні ігри сприяють розумовому розвитку дітей, розвитку органів чуття, логічного мислення, пам'яті, уваги тощо. Дидактична гра містить навчальне завдання. Дидактичну гру досить часто використовують для закріплення знань дітей наприкінці заняття. Але її недоцільно використовувати протягом усього заняття [4].

Зокрема, В. Сухомлинський писав, що розумовий розвиток існує тільки включно із грою. Гра є світлим шляхом до розуму дитини, що збагачує її духовний розвиток як особистості. Саме в ході гри у дошкільників формуються уявлення про навколишній світ, з'являється допитливість. Гра проходить через все життя дитини, це основний вид діяльності дітей дошкільного віку [5].

Діти старшого дошкільного віку відрізняються високою цікавістю до навколишнього світу, обстежують предмети, їх якості. Уміють групувати предмети за кольором, формою, кількістю, величиною. Тому можна використовувати більш складні дидактичні ігри ніж раніше. Діти радіють своїми досягненнями протягом гри, розкривають нові можливості власного потенціалу. Виявляють творчість, та доброзичливість до однолітків у ході гри.

Умовно, дидактичні ігри можна поділити на:

- ігри з предметами;
- настільно-друковані ігри;
- словесні.

Для розвитку логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку доцільно використовувати такі ігри, як: ігри-головоломки, розвиваючі ігри, кросворди, ребуси, Танграм, Піфагор, тощо [3].

Зазначимо особливості гри для дітей старшого дошкільного віку: це провідний вид діяльності дітей даного віку, ефективний засіб ознайомлення із навколишнім світом; сприяє виникненню психологічних новоутворень особистості та її всебічному розвитку; активізує розумовий розвиток, розвиває психічні процеси, формує морально-вольові якості, є доступною для дітей даного віку. Саме тому ігрові методи широко використовуються у освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Дидактична гра є важливим та обов'язковим методом навчання.

Видатний педагог-новатор Василь Олександрович Сухомлинський писав: «Не потрібно сипати на дитину багаж знань. Краще робити маленькі відкриття, так, щоб у дитини виникала допитливість та цікавість до одного. Щоб з кожним відкриттям, світ відкривався у яскравих кольорах веселки. Залишати щось недомовлено, щоб дитині ще хотілось повернутись до вже відомого» [5].

З цієї причини, навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку має бути невимушеним та відбуватись шляхом провідної діяльності. Саме з цієї причини обираємо з метою формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку гру. До кінця дошкільного віку дидактична гра є менш провідною діяльністю, але не втрачає свою актуальність.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дидактична гра формує бажання вчитись, розвиває пізнавальну активність дошкільників. Діти старшого дошкільного віку порівнюють гру із життям, більш вимогливі до предметів, що використовуються у грі.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. 2021. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2895-bkdo-2020-prokt-novogo-standartu-doshklno-osvti>.
2. Пагута Т. Дидактичні ігри як засіб формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку. *Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Чернігів. 2021. 161 с.
3. Сидоренко Т., Гришко О. Формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15544/1/42.pdf>. 2019. С. 181-185.
4. Береженна Л. Формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку засобами дидактичних ігор. *Науковий простір студента: пошуки і знахідки*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. 2021. С. 79-82.
5. Шикиринська О. Розвиток логіко-математичного мислення старших дошкільників у контексті Концепції нової української школи. // *La science et la technologie à l'ère de la société de l'information: coll. de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» з avec des matériaux de la conf. scientifique et pratique internationale, Bordeaux, 3 mars, 2019*